Ali Teoman

Gecenin Atları

ROMAN

GECENİN ATLARI

Ali Teoman (İstanbul, 7 Temmuz 1962 - 23 Mart 2011) Orta öğrenimini İstanbul Alman Lisesi'nde, yüksek öğrenimini İTÜ Mimarlık Fakültesi, MSÜ Mimarlık Fakültesi ve Sorbonne Üniversitesi Plastik Sanatlar Fakültesi'nde tamamladı. 1989-1993 yıllarında iş ve öğrenim için Londra ve Paris'te bulundu. Bu dönemde, diğer uğraşlarının yanı sıra sokak müzisyenliği de yaptı. 1993 yılında İstanbul'a döndükten sonra, yazı çalışmalarına daha çok zaman ayırabilmek amacıyla mimarlığı bıraktı ve çeşitli üniversitelerde İngilizce okutmanı olarak çalıştı. *Café Esperanza* ve *Eşikte* kitapları Fransızcaya çevrilip basıldı.

Öykü: *Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı* (Nurten Ay adıyla 1991, Ali Teoman adıyla 2007), *İnsansız Konağın İkonu* (1993), *Pervaneler* (1998), *Aşk Yaşama Çok Uçuk* (2006), *Horasan Elyazması* (2009), *Taş Devri* (2011).

Roman: *Uykuda Çocuk Ölümleri* (*Konstantiniyye Üçlemesi I*, 2002), *Bir Garip Cindi Zümrüdüanka* (2005), *Karadelik Güncesi* (*Konstantiniyye Üçlemesi II*, 2007), *Eşikte* (2008), *Gecenin Atları* (*Konstantiniyye Üçlemesi III*, 2011).

Anlatı: *Café Esperanza* (2010).

Günce: *Gezgin Günce – Britanya Defterleri* (2011).

Ali Teoman'ın
YKY'deki kitapları:

Pervaneler *(1998)*
Uykuda Çocuk Ölümleri *(2002)*
Taş Devri *(2011)*
Gecenin Atları *(2011)*

ALİ TEOMAN

Gecenin Atları

Konstantiniyye Üçlemesi III

Roman

YKY
Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 3406
Edebiyat - 991

Gecenin Atları / Ali Teoman

Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzelti: Gizem Ayvaz

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com

1. baskı: İstanbul, Ağustos 2011
ISBN 978-975-08-2065-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2011
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

babam Mehmet Tataroğlu
ve tabii ki D. için

Who is so innocent to go to heaven
fly up high
growing the wings of an angel
we as men we cannot be but men
making the wheels of destiny turn around and round and round
self-deception marks our common history

O velociter, velociter currite noctis equi!
O velociter, velociter currite...
O velociter, velociter...

Kahrolasıca! Yine çok sıkıntılı geçiyor gece. Zaman geçmek bilmiyor. Yatakta saatlerdir sürekli dönenip duruyorum, ama bir damla bile uyku girmiyor gözüme. Bunaltıcı düşlerin pençesindeyim. Tedirgin edici bir uyku ile uyanıklık arası durumu: Beynen-nevm-ve'l-yakaza...

Rahatsızım. Midem burulurcasına, derinden derine bir karın ağrısı... Hazımsızlık olmalı. Akşam yemeğinde köfte ve piyaz yemiştim. O gaz yaptı herhalde, Hüt dağı gibi şiştim. Ve kimbilir kaç kez tuvalete gidip gaz çıkartmama karşın, bir türlü inmedi şişlik. Mideyi mi bozdum acaba? Gıda zehirlenmesi mi? Ama o denli de masumdu ki yediklerim: Bir buçuk porsiyon köfte, bol soğanlı bir piyaz ve bolca da ekmek. İşlek bir köfteciydi, et bozuk olamaz. Piyazı da geçelim. Öyleyse ekmek yapmış olmalı bu gazı. Evet, evet, kesinlikle ekmek... Son zamanlarda ne yesem, gaz yapıyor zaten. Şimdi saatlerdir buram buram terliyorum. Ecel terleri döküyorum da denebilir. Sırtımdaki pazen gecelik entarisi ve burnuma dek çektiğim türbe yeşili yorgan terden sırılsıklam, yatak çarşafları altımda dertop, geceleri üşütmemek için taktığım örgü takke âdeta başıma yapışmış. Ha geldi ha gelecek diye sabırla beklediğim uykunun ürkek sihrini bozmamak amacıyla kafamı yoklamak için elimi kıpırdatmaktan bile kaçınmama karşın, saçlarımın briyantin sürülmüş gibi kayganlaşıp vıcık vıcık olduğunu hissedebiliyorum. Ama gözlerimi açmamakta direnerek uyur numarası yapıyorum yine de. Kimi kandırıyorum oysa? Odada benden başka kimse yok ki! Uyuduğuma kendimi inandırabilirsem, gerçekten uyuyabileceğim güya. Ama bu mümkün olmuyor tabii. Uyku şu ya da bu nedenle bir kez ka-

çınca, ne yaparsa yapsın kişi, gelmek bilmiyor. Zangoç gibiyim, uykuya varamıyorum bir türlü. Kafamın içinde uçuşan binlerce düşünce var. Herzamanki gündelik sorunlar çıkmıyor aklımdan. Üniversiteyi, meslektaşlarımı, öğrencilerimi, düzeltmekten artık gına gelen, bitmez tükenmez, abuk sabuk öğrenci ödevlerini ve uzun süredir üzerinde çalışmakta olduğum makaleleri düşünüyorum. O makaleleri henüz tamamlayamamış olmak beni tarifsiz derecede huzursuz ediyor. Onlar aklıma geldikçe, üzerime düşen vazifeyi yapmamış olduğum hissine kapılarak neye ya da kime karşı olduğunu bilemediğim tuhaf bir suçluluk duygusunun pençesinde kıvranıyorum. Sabahtan akşama dek arkadaşlarıyla sokakta top peşinde koşturup ödevlerini yapmadan sallana sallana okula gelen haylaz bir ilkmektep talebesinin duyabileceği türden bir suçluluk bu. Bu yüzden karın ağrılarına duçar oluyorum, yerimde duramıyorum, huzursuzlukla bir yandan öbür yana dönüyorum. Oysa vazifemi yerine getirmemiş filan değilim ki... Kendimi bildim bileli sorumluluklarımın bilincinde oldum. Hatta, tam tersine, elimden gelenin en iyisini yapmak için kendimi paraladım neredeyse. Ama elimden gelen ancak bu kadar ve o da ne yazık ki yeterli değil. Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok yani... Kahrolası! Rakamlardan dem vurunca, aklıma maaşım geldi birden. Yıl sonu yaklaşıyor. Acaba önümüzdeki dönem zam alabilecek miyim? Kazandığım para asla yeterli olmuyor. Hâlâ içinde oturduğum ahşap konak gibi, bana ailemden miras kalan vergi borçlarını ödedikten sonra, ayın sonunu dar getiriyorum. Tamir ettirmem ya da satın almam gereken birçok şey birikti. Bir gün oturup kafamın içindekileri kâğıda dökmek istedim, ama listenin –haşa huzurdan– eşek kuyruğu gibi uzadığını görünce, vazgeçmeye karar verdim bu nafile uğraştan. Yanlış anlaşılmak istemem, yapılacak işin hacminden dolayı gözüm korkup işten kaçmış değilim. Tembellik değil bu kararı almamın nedeni. Görünüşümden pek belli olmayabilir, lapacı ve tembel sanılabilirim; doğru bir amaç uğruna olduğunda, vargücümle çalışırım oysa. Okumak ve yazmak en sevdiğim şeylerdir. Burada sorun, ortada hiçbir somut amaç olmaması. Böyle bir liste hazırlamanın bana ne gibi bir yararı olabilir ki? Hiç, tabii ki... Hem de hiçin hiçi! Hatta yararı olmadığı gibi, zararı da olabilir eniko-

nu. Adım gibi biliyorum ki, günbegün biraz daha kabarır sözkonusu liste ve bir süre sonra yakıcı bir vicdan azabına dönüşür benim için. Sözgelimi banyodaki lavabonun musluğu aylardır damlatıyor. Biraz dikkatle kulak kabartsam, şu an bile duyabilirim musluğun biteviye uzayıp giden şıpırtısını. Contası aşınmış olmalı. Musluk tamircisini çağırıp musluğu onartmam gerek, farkındayım, ama bunu yapabilecek ne zaman var, ne de para... Mevsim kış ve yıllardır giydiğim devetüyü palto oldukça yıprandı. Aslında 'yıpranmak' doğru laf değil, ne yalan söylemeli, palto demek için bile bin şahit ister buna. Havı dökülüp kelleşti, yakası ve dirsekleri yendi, bir zamanlar kendimi içinde kalantor bir konsolos gibi hissettiğim kalın ve kabarık kumaş inceldi, yer yer tül gibi hafif ve saydam bir hale geldi. Işığa kaldırdığımda, arkasını görebileceğim neredeyse. Sokakta yürürken, bir tarafa takılıp yırtılacak diye ödüm kopuyor. Bu yüzden yalnızca mahalledeki veletlerin maskarası olmakla kalsam yine iyi, öğrenciler ve öğretim üyeleri önünde de küçük düşüyorum. Arkamdan fısıldaştıklarını, bıyık altından güldüklerini, kendi aralarında benim hakkımda kaba şakalar yaptıklarını seziyorum insanların ve son derece rahatsızlık duyuyorum bundan. Gizlice alay edilmek en nefret ettiğim şeydir. Görünürde birşey yok elbette, kimse yüzüme karşı gülmek ya da benimle uluorta alay etmek cüretini göstermiyor, ama kötü bir his var içimde, şüphelerimin doğru olduğunu biliyorum. Üstelik sadece bununla da bitmiyor iş: İncelen paltom beni soğuktan yeterince koruyamadığı için, dışarı çıktığım zaman enikonu üşüyorum da; öyle ki, bir süredir sinsi bir kulunç ağrısı çekmeye başladım. Özellikle kış aylarında sürekli soğuk alıp nezleden kırılıyorum. Paltonun yerine bir yenisini almam gerektiğinin farkındayım, ancak iki yakamı birarayа getirmeyi zaten zorlukla başardığım için buna ayıracak param yok. Çok şükür, bakkala, manava, kasaba borçlu değilim. O kadar düşmedim henüz! Ama hemen hemen hergün üniversite yemekhanesinde ve üniversite civarındaki ucuz aşçı dükkânlarında kurufasulye, nohut, mercimek, bulgur ve makarnayla nefis körletmekten imanım gevredi. Yemek yemekten zevk alamaz oldum. Karnımı doyurmayı, yerine getirilmesi gereken, sevimsiz ama zorunlu bir iş, bir tür görev olarak görmeye başla-

dım. Ne büyük kayıp! Yemek ne büyük bir zevk olabilir oysa. Mutfak işlerinden maalesef hiç anlamadığım için, kendi yemeğimi kendim de yapamıyorum. Halbuki benim gibi bekâr yaşayan bir erkeğin yemek pişirmekten az da olsa anlaması gerekir, hali dumandır yoksa. Aşçılıktan anlamadığım gibi, bana yemek pişirecek sürekli bir kadın tutmaya da param yetmiyor. Ancak ayda bir gelen, altmış yaşlarında, hafif aksak, cüceden hallice bir kadın var, ki o da sadece ortalığı temizleyip çamaşır ve ütüyü yapmaya yetişebiliyor doğal olarak. Boyu bosu, ebadı ne ki, ne kadar iş yapabilsin zaten? O iki büklüm haliyle benim yanımda bezelya tanesi gibi kalıyor. Hem boyu daha uzun olsaydı bile, mutfağa sokmazdım onu. Bir defasında temizliği kısa kestirip birkaç tencere yemek yaptırmaya kalkıştım, ama bizim boy fukarasının, mutfak sanatı konusunda, bolkepçe lokantaların kıtıpiyoz aşçılarını bile mumla arattığını tespit etmek zorunda kaldım acı bir düşkırıklığıyla. Hemen hemen hiç dokunmadan kâmilen çöpe döktüm onun özene bezene yaptığı yemekleri ve bir dolabın dibinde bulduğum yarım torba bayat galetayla açlığımı iyi kötü bastırmaya çalışarak yatağa yarı aç yarı tok girdim o gece. Babamın sık sık kullandığını anımsadığım 'Kendisi muhtac-ı himmet bir dede; nerde ki gayrıya himmet ede,' sözünün arkasındaki derin bilgeliği çok daha iyi kavrıyorum artık. Beyazıt Alanı BALA'daki Bursa Kebapçısı BURK'a gidip şöyle bir buçuk porsiyon, tereyağlı, bol salçalı, bol etli, yoğurtlu iskender yemeyeli aylar oldu. Hergün Gedikpaşa'daki evimden çıkıp üniversiteye yürürken, kebapçının önünden geçiyorum ve vitrindeki dönerden akan yağları gördüğümde, benim de içimin yağları eriyor âdeta. Lunaparka gitmek için kıt kanaat para biriktiren bir çocuk gibi, ben de kebapçıya gitmek için para biriktiriyorum ve üç kuruşu nihayet biraraya getirince de, çocuklar gibi seviniyorum bu yaşımda. Ben, dünyaca ünlü PSİKA profesörü Bahtiyar Bahtıkara, bir porsiyon iskender yiyebilmek için çırpınıyorum! Doğal olarak, özsaygımda onulmaz yaralar açıyor bu durum, beni olduğumdan da ketum, içe dönük, merdümgiriz bir insan yapıyor. Herbiri tek tek ele alındığında, belki ufak tefek sorunlar bunlar, evet, ama biraraya gelince, çitişik arapsaçı gibi çözümsüz, yenilip yutulmaz bir yumak halini gelerek hain bir kılçık

gibi takılıp kalıyorlar insanın boğazına. Üstelik bunları yatakta arpacı kumrusu gibi düşünmenin hiçbir yararı olmadığının da çok iyi farkındayım. Bu biçimde biryere varmam olanaksız, kendimi daha da huzursuz etmekten başka bir işe yaramayacak bu. Dolayısıyla, bütün bu gündelik sorunları unutup kafamı boşaltmaya ve uykuya, yalnızca ve yalnızca uykuya konsantre olmaya çalışıyorum. İç açıcı, hoş şeyler düşünmeliyim. Önce şen bir tavırla alçak bir çitten atlayan dertsiz kuzuları geçiriyorum aklımdan. Havada arılar ve kelebekler uçuşuyor, göz alabildiğine uzanan çayırlarda rengârenk kır çiçekleri açıyor, masmavi gökyüzünde güneş pırıl pırıl parlıyor. Ama ne yazık ki olumlu ya da olumsuz hiçbir belirgin etkisi olmuyor bunun. Kuzular bozuntuya vermemeye çalışarak, vazifeşinas bir gayretkeşlik içinde çitten atlamayı sürdürmelerine karşın, bir türlü uykuya varamıyorum. Hayvancağızlar yok yere helak ediyorlar kendilerini. Bunun üzerine tuhaf birşey oluyor: Hayalimdeki hayvanlar büyümeye başlıyor giderek. Sanki hayvan ne kadar iri olursa, benim uykuya dalmam da o derece kolay olacak... Şen ve dertsiz kuzuların yerini önce doygun ve besili koyunlar alıyor. Onlar da beklenen etkiyi yaratamayınca, sırasıyla buzağılar, danalar, inekler, öküzler, mandalar ve boğalar deniyorlar aynı şeyi ve sıralarını savıyorlar. Bir süre sonra, o garip yürüyüşleri ve mahmur bakışlarıyla çift hörgüçlü Asya develeri atlıyor artık çitin üzerinden. Bu da bir işe yaramayınca, evcil hayvanlardan umudumu kesip yaban hayvanlarına dönüyorum: Devekuşları, zürafalar, ayıbalıkları, karıncayiyenler, ahtapotlar... âdeta Saint-Saëns'ın *Hayvanlar Senfonisi* gibi. Her hayvan kendi karakterine uygun bir enstrüman eşliğinde sahneye giriyor ve numaralarını gösterdikten sonra, yine kuliste kayboluyor. Ve gergedanlar! En nihayet gergedanlar geldi. Bunlar artık diğerleri gibi sevinçli bir iyicillikle değil, hiddet dolu, paranoit ve tehditkâr bakışlarla, toprağı toynaklarıyla eşeleyip burunlarından kavurucu bir öfke soluyarak yaklaşıyorlar çite ve üzerinden atlamaya tenezzül bile etmeksizin, âdeta önlerinde birşey yokmuşçasına, kararlı adımlarla dosdoğru ilerleyip tahta çiti paramparça ederek öte yana geçiyorlar. Tahta parçaları, kıymıklar ve paslı çiviler havada uçuşuyor. Ancak –tuhaf şey!– her gergedan geçtikten sonra, anlaşılmaz bir şe-

kilde tamir olup eski haline dönüyor çit ve bir sonraki gergedanda tekrarlanıyor aynı sahne. Âdeta ateşli bir hastalığın pençesinde sayıklar gibi, dudaklarım kıpırdanıyor: *"O velociter, velociter currite noctis equi!"* Büyük bir şaşkınlıkla irkiliyorum bu mırıltı dudaklarımdan dökülür dökülmez. Bu lafların durup dururken nereden çıktığı konusunda en küçük bir fikrim yok. Sözkonusu olan atlar değil ki, gergedanlar! Her ne kadar kimi tarihçiler Azteklerin at yerine binek olarak gergedan denen nemrut ve uğursuz hayvanı kullandığını yazsa da –ki doğruluğu hayli su götürür bir bilgidir bu, daha ziyade bir rivayet– arada bir ilinti kuramıyor insan. Peki, diyelim ki gergedan, pek güzel, pek âlâ, öyle olsun. İster istemez kafaya takılan soru şu ama: Niye gergedan? Niye başka bir hayvan değil? Hipopotam mesela? Ya da fil? Önemli olan cesametse, tamam, onlar da gergedan kadar iri, daha bile fazla hatta. Ancak rüyanın kendine özgü topoğrafyası sorgulanamıyor, sorulamıyor nedeni, bizim dünyamızın mantık kuralları orada işlemiyor çünkü. Öte yandan, gecenin sütçü beygirlerini hızlı olmaları konusunda uyarmak tamamen anlamsız, çünkü bilinir ki, kağnı kadar hızlı olabilirler ancak. Bu miskin katanaların inadına ziyadesiyle lagar, bezgin, ağırkanlı ve amelimande oldukları tecrübeyle sabittir. Ayağına çabuk davranmaları, pergelleri biraz olsun açmaları için epeyce dürtüklemek gerekir onları. Yine de bu uyarılara pek kulak astıkları söylenemez. Ezelden yorgundurlar sanki. Koca koca denkler, hurçlar, balyalarla tepeleme yüklenmiş bir çeyiz arabasını yokuşyukarı çekercesine ağır ve zahmetle atarlar adımlarını. (Kimin düğünü var?) Yağlanmamış bir bocurgatla eski bir kuyudan su çekmeye benzer bu. Urgan bocurgatın aşınmış tahtasına sürtündükçe, inim inim inler, sızlanır. Ama geceler aslında zaten hep böyle değil midir? Hep sıkıntılı geçip şıpır şıpır ecel terleri döktürmezler mi kişiye? Gecenin bir an önce sona ermesi, gündoğumuna bir ayak önce ulaşması için dua eder insan. İtiraf etmek gerekirse, rahat bir gece geçirdiğimi hatırlamam ben kendimi bildim bileli. Zalimdir gece ve insanoğluna işkence etme yöntemleri muhteliftir. İlk olarak, yatağa girince, hiç şaşmaz, burnum tıkanır: Sağ ya da sol kanal –eğer aynı anda ikisi birden değilse tabii, ki bu da kuvvetli bir ihtimaldir ve hakikaten azap vericidir, bir hal çaresi bu-

lana dek akla karayı seçtirir insana. Şimdilik açık olan burun deliğimin, uykuda olduğum sırada yavaş yavaş tıkanarak beni nefessiz bırakmayacağımdan doğal olarak hiçbir zaman tam anlamıyla emin olamayacağım için, ağzımdan nefes alabilmek amacıyla dudaklarımı aralık tutmam gerekir. Bunun iki dezavantajı vardır: Birincisi, malum, ağız kuruluğu... Her ne kadar odadaki rutubet seviyesini ayarlamak için radyatörün altına çay tabağında su koymak âdetinde olsam da, işlerimin yoğunluğu ya da sırf üşengeçlik nedeniyle –ki herzaman hesaba katılması gereken bir faktördür bu, yani 'insan faktörü'– suyu birkaç gündür yenilememiş olabilirim. Ya da komşular ısınamamaktan şikâyet ettikleri için kapıcı kazanı aşırı yakıp radyatörün kızmasına neden olmuş ve birkaç gün evvel koyduğum su, arkasında belli belirsiz, çocuk osuruğunu andıran, bulanık bir iz bırakarak tebahhur etmiştir. Bu durumda radyatörden yayılan sıcaklık odayı ve içindeki herşeyi kavuracaktır. Hem zaten bütün bunlar olmamış ve herşey ideal seyrini izlemiş dahi olsa, evin ufak ve kapalı bir bölümü olan yatak odasındaki havanın bir miktar kuru olması kaçınılmazdır. Dolayısıyla, gece boyunca teneffüs ettiğim havayla farkına varmadan ağzım kurur. Sabah dilim damağıma yapışmış olarak, rezil bir boğaz ağrısıyla uyanırım. Gerçekten de başa bela, pis bir ağrıdır bu. Yutkunduğum zaman, avurdumdaki iri bir lokmayı yutmaya çalışır gibi olurum, gözlerimden âdeta yaş gelir. Elbette zaman içinde buna karşı bazı çareler geliştirdim. Değil mi ki, ihtiyaç, buluşların anasıdır? Mesela yüzümü yıkarken, ağzımı da suyla çalkalar, gargara yaparım. Ilık gargara, ağrıyan boğaza birebirdir. Diğer bir çare, bol miktarda sıvı almaktır. Bu, çay, kahve, oralet, su ya da herhangi başka bir içecek olabilir. Burada önemli olan, sıvının ılık olması ve nispeten uzun bir sürede yudum yudum telezzüz edilmesidir. Her sabah üniversitedeki odama gidince, ilk iş olarak, hademeye çay ocağından büyük bir kupa bitki çayı getirtirim. Adaçayı ve ıhlamur tercihimdir, ama, gününe göre, rezene, kuşburnu veya papatya da olabilir. Ancak getirilen çayı hemen içmem, ılınması için biraz bekletirim. Ben günlük işlerimle meşgul olurken, dumanı tüten kupa da masamın üzerine yayılmış olan dosyaların, dergilerin, kitapların, defterlerin ve öğrenci ödevlerinin arasında, saygılı bir ta-

vırla, uslu uslu oturur. Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta vardır: Alınacak sıvının sıcak değil, ılık olması elzemdir, aksi takdirde insanın boğazını yakar ve ağrının azalacağına daha da artmasına neden olur. Elbette 'ılık' kavramının kişiden kişiye değişeceğini hesaba katarak, bunun 25-30 derece arasında bir sıcaklık olması gerektiğini söyleyebiliriz. Aradan hatırı sayılır bir süre geçip çay ılındıktan, yani, tabiri caizse, 'Paşa Çayı' (PAÇA) haline geldikten sonra (hiçbir biçimde 'sünnet çocuğu' imgesini uyandırmak istemiyorum burada; kaçınılmaz olarak çağrıştıracağı nahoş anatomik ayrıntılar nedeniyle, son derece sevimsiz ve tatsız birşey olurdu bu, ki böyle durumlara düşmeyi hiç sevmem; bu sözü kullanmaktaki yegâne amacım, sevilen bir halk deyişine baş vurarak anlatıma akıcılık kazandırmaktan başka birşey değil elbette), işimin arasında, sözgelimi okuduğum her üç dört yaprakta bir, artık içilmeye hazır hale gelmiş olan çayımdan bir yudum alırım. Ancak 'bir yudum' dediysem, bunu da yanlış tefsir edip abartmamak gerek. Ölçülerde titiz, insaflı ve itidalli olmak en iyisidir. 'Hayr-ül umur evsatuha,' derdi muhterem pederim, ki gerçekten de işlerin en iyisi ve hayırlısı, orta yolda olanıdır. Ne diyordum: Merak edip birgün cetvel ve kompasla kabaca bir ölçüm yaptım. Çaydan aldığım herbir yudum aşağı yukarı ⅜ parmakla ⅝ parmak arası birşeydi. Çay içtiğim kabın hemen hemen 3 parmak kutrunda ve ⅛ parmak cidar kalınlığında sırlı bir kupa olduğu düşünülürse (gerçi sıvının bir kısmı, eskimiş sır tabakasındaki kılcal çatlaklardan emilip bardağın bünyesine nüfuz eder, ama ihmal edilebilecek bir değerdir bu), her yudumda ortalama olarak 1⅜ parmak küplük çay içtiğim anlaşılacaktır. Belirttiğim gibi, takribî bir ölçüdür bu. Bıkkınlık, hiddet, yeis (evet, hiddet ve yeis dedim, ve özellikle de bıkkınlık, çünkü öğrenci ödevleri insanda zamanla kaçınılmaz olarak buna benzer duygular uyandırırlar) ya da önceden belirlenemeyecek diğer insanî koşullar (faraza dalgınlık, oburluk, hastalık, şahsî sıkıntılar, vesaire) gözönüne alınırsa, bu takribî değerde % 10 ila 12 oranında iniş çıkışlar olması tabiidir. Bunun daha azı veya daha fazlası, ifrat olarak kabul edilmek gerekir. Ilık sıvı ağıza alındıktan sonra, bir nevi gargara yaparmışçasına ağzın içinde ağır ağır gezdirilip usulca yu-

tulur. Amaç, ağız boşluğu ve yutağa takılıp kalan ve bu yüzden insanı rahatsız eden balgam parçacıklarının avurtta itinayla dolaştırılan bu sıvı eşliğinde yemek borusu yoluyla mideye indirilip hazım sistemine devredilmesidir. Metabolizma gerisini kendisi halleder. Ağızdaki sıvı yutulduktan sonra, bardak geri konur ve boğazda tekrar bir tırmalanma veya gıcıklanma hissi belirginlik kazanıncaya kadar beklenir. Bu olunca, sıvıdan bir yudum daha alınıp yukarıda ayrıntısıyla tarif edilmiş olan yöntem izlenir. Kupa muhteviyatı bu şekilde takriben iki saat içerisinde tüketilmelidir. Bu yöntemin boğaz ağrısına iyi geldiği görülecektir. Kupadaki sıvının daha uzun süre arzu edilen sıcaklıkta muhafaza edilmesi isteniyorsa, içinde bulunulan mekânın sıcak tutulmasına itina gösterilmeli ve kupanın altındaki tabağa çaydanlığın buharında nemlendirilerek ısıtılmış bir elbezi katlanarak konmalıdır. Bu sonuncusu, yalnızca sıcaklığın muhafazası için değil, aynı zamanda da kupanın dengede durması ve kaldırıp kondurulurken gereksiz yere ses çıkartarak dikkati dağıtmaması bakımından elzemdir. Bu, doğal yöntemdir tabii. Bir de, bilindiği gibi, yapay yöntem vardır: Boğaz ağrısını gidermek için boğaz pastili alınır, ki hemen hemen gelenekselleşmiştir bu. Bunlar değişik menşe ve muhteviyatta haplar olabilirler. Örneğin, boğazı yumuşatmanın yanısıra, hoş bir ağız kokusu sağlayarak gönle ferahlık veren nane ya da okaliptüs esanslı boğaz pastilleri olduğu gibi, şekercilerin imal ettiği sakızlı, tarçınlı, zencefilli, karanfilli veya diğer baharatları içeren çeşitli renk ve ebatta drajeler de temin edilebilir. Ama, tahmin edilebileceği üzre, doğal yol en sağlıklı olanıdır. Dolayısıyla, mümkünse, sorunun doğal yollardan çözümü aranmalıdır. Ayrıca bu tür şekerli boğaz pastillerinin fiatları son zamanlarda artmakta ve can yakan bir hale gelmektedir. Basit bir gider hesabı, doğal yöntemlerin tercih edilmesinin, sadece sağlık açısından değil, aynı zamanda kese açısından da sayısız faydaları olduğunu gösterecektir. Burun tıkanmasının ikinci bir dezavantajı, nefes alıp verişlerin normalin üzerinde gürültülü hale gelmesine neden olmasıdır. İnsan tıkanan burnunu açmak için gayrı ihtiyarî kuvvetli biçimde nefes alır. Bu da haliyle uykuya dalmayı güçleştirecektir. Tuhaf bir durumdur bu. Sanki odada birisi horluyor gibidir, ama aslında hor-

layan kişi bizzat sizsinizdir. Bu yalnızca rahatsız edici değil, aynı zamanda da utanç vericidir, çünkü horlayarak en temel âdab-ı muaşeret kaidelerini alenen ihlal etmektesinizdir. Bu ihlalden mağdur duruma düşen kişinin yine kendiniz olması, sizi temize çıkarmaz. Objektif bir bakışla olaya yaklaşıldığında, gözardı edilmesi olanaksız olan ciddi dezavantajlardır bunlar ve burun tıkanması illetinin nasıl püsküllü bir bela olduğunu yalnızca bunlar bile tanıtlamaya kâfidir. Ancak sona sakladığım diğer bir argüman var ki, bu konuda kararsız kalan son birkaç kişiyi de, sanırım, sözlerimin doğruluğuna ikna etmeye yetecek. Evvelce de değindiğim gibi, tek deliği tıkanmış olan nezleli bir burnun uyku esnasında tamamen tıkanmayacağını kimse garanti edemez. Bu herzaman varit bir ihtimaldir. Zaten uyurken dudaklarınızı aralık tutma keyfiyeti, bu ihtimal dolayısıyla metazori olarak alınmış bir tedbirdir. Ancak, eski çağlardan beri bilindiği gibi, insanoğlu uykudayken, kendi vücudu üzerinde tam bir hakimiyete sahip değildir. Çeşitli uzuvlar âdeta hürriyetlerini ilan ederek tamamen sahiplerinin bilgisi dışında hareket edebilirler. Örnek vermek gerekirse, sairfilmenamlar bu tehlikeli vaziyetin açık delilidir. Gerçi ben kendi gözümle şahit olmadım, anlatanların yalancısıyım, ama bu kişilerin uyur durumda yataktan kalkıp evin içinde gezindikleri, muhtelif fiiliyat ve icraatta bulundukları, hatta kimi zaman evlerinin dışına çıkıp sokaklarda dolaşarak birtakım nahoş olaylara karıştıkları söylenir. Daha sonra, geçtikleri yollardan gerisin geri dönüp yataklarına yatan bu kişiler, sanki hiçbir şey olmamış gibi uyumaya devam ederler. Uyandıkları zaman kendilerine uykularında ne yaptıkları sorulunca da, yalnızca bir düş gördüklerini, şu şu şu yerlere gidip şu şu şu işleri yaptıklarını söylerler. Oysa düş sandıkları şey, heyhat, hakikatin ta kendisidir. O yerlere gerçekten gitmiş, söyledikleri o şeyleri gerçekten yapmışlardır. Bunlar, kimi zaman, gerçek hayatta katiyen yapmayacakları, toplumca genel kabul görmeyen şeyler de olabilir. Hatta uykularında kanun ve nizama karşı gelip suç bile işleyebilirler. Tehdit, taciz, gasp, silahlı saldırı, yaralama, adam kaçırma ya da şantaj gibi değişik ölçülerde şiddet içeren suçlar bunlar arasında yer alabilir. Hayli aşırı bir durum olmakla birlikte, uykularında cinayet işleyecek derecede ileri gi-

den sairfilmenamlara rastlandığı dahi vakidir. Gerçi bu tür cinayetlerdeki taammüt unsuru hakkında hukukçular henüz bir fikir birliğine varamamışlarsa da, taammüden olmasa bile, kaza sonucu ya da ani kızgınlık neticesinde, maksadı aşan bir fiille adam öldürmek de hayli ağır ve, belki daha da önemlisi, yüz kızartıcı bir suç sayılır. Dolayısıyla, haklarında bu ve benzeri suçlardan adlî kovuşturma açılmış kişilerin, her ne kadar çeşitli hafifletici sebepler dolayısıyla mahkemede suçlu bulunmayarak beraat etseler dahi, kamu görevlerinden hayat boyu men edilmeleri gündemdedir. Bunun ise ne anlama geldiği açıktır: Uyurken şu ya da bu sebeple ağızlarını açık bırakanlar, toplum içindeki saygınlıklarını tehlikeye atmaktadırlar. Öte yandan, ağzın açık bırakılmaması durumunda ise, ciddi sağlık problemlerinin baş göstermesi kuvvetle muhtemeldir. Evvelce de değinildiği gibi, tek deliği tıkanmış olan bir burnun diğer deliğinin de gecenin ilerleyen saatlerinde tıkanması şaşılacak bir durum değildir. Aksine, bu gibi durumlarla sık karşılaşılır. Talihsizlik, kişinin bedensel sağlığıyla doğrudan doğruya ilgili bu ve benzeri vakaların, vurdumduymazlık ve bilgisizlik sebebiyle hemen hemen hiç kayda geçirilmemiş oluşudur. Bu eksiklik, sözkonusu sorun hakkında bugün daha güvenilir istatistik verilere dayanarak konuşmamızı engellemektedir. Ancak yine de spekülatif metoda baş vurarak genel örnekler üzerinden mantık yürütmeyi deneyebiliriz. Bilindiği gibi, uyurken yeteri miktarda oksijen alınamaması, hekimlikte 'apne', yani Solunum Durması (SOLDUR), olarak adlandırılan rahatsızlığa yol açar. Bu rahatsızlıktan mustarip şahıslar, sabahları yataktan –tabiri caizse– dayak yemiş gibi kalkarlar. Bunun kişinin hayat kalitesini kötü yönde etkilediği âşikârdır. Ekstrem hallerde, sözkonusu şahsın uykusunda nefessiz kaldığı ve bu yüzden son derece ciddi sağlık sorunları yaşadığı görülmüştür. Oksijenin kısa bir süre kesilmesi halinde bile, beyin ağır hasara uğrar ve belki saniyelerle ölçülebilecek bu kısacık süre içinde milyonlarca beyin hücresi ölür. Bunun sonucunda, burunlarının tıkanması ve diğer nedenlerle ağızlarını açık tutmak istememeleri ya da açık duran ağızlarının bir şekilde kendiliğinden kapanması sebebiyle geceleri miktar-ı kâfide oksijen alamayan kişiler, gündüzleri sersem sepelek etrafta dolaşırlar ve yaptıkları

sağduyusuz hareketlerle gündelik hayatın aksamasına yol açarlar. Bu durum, sözkonusu şahısların toplum içindeki saygınlıklarını temelinden sarstığı gibi, genel olarak içtimaî hayatın da niteliksiz hale gelmesiyle sonuçlanır. Dolayısıyla, hem bireysel hem toplumsal yarar açısından, burun tıkanıklıklarının kanun hükmünde bir kararnameyle derhal engellenmesi gerekmektedir. İleride daha az burun tıkanıklığı yaşanacak mutlu ve sağlıklı bir toplum dileğiyle... vb... vb...

"Üstat Mephistopheles'in *De Vivisectione per Unum* adlı eserinde isabetle kaydetmiş olduğu üzre..."

"Aristoteles'in *De Divinatione per Somnum* adlı yapıtından söz etmek istiyorsunuz, sanırım," diye tıkıyorum lafı ağzına ve üstünlüğümü perçinlemek için zalim bir kararlılıkla sürdürüyorum sözlerimi: "Ki sizin de çok iyi bildiğinizi sandığım gibi, bu ilginç kitap, üstadın, yayımı 1831-1836 yılları arasında Berlin'de tamamlanmış olan, dört ciltlik toplu yapıtları içinde yer almaktadır. Bunun dışında aynı yapıtın 1843 Leipzig-Tauschnitz basımı ve 1857 Paris-Didot basımı da vardır elbette, ama sonraki versiyonlarla orijinal versiyon olan Berlin basımı arasında epistemolojik, ortografik ve tipografik anlamda ihmal edilemeyecek birtakım farklılıklar göze çarpar. Tabii kimi uzmanların fikrine göre apokrifa olan, üstadın *De Somno et Vigilia*, *De Memoria et Reminiscentia* ya da *De Longitudine et Brevitate Vitae* adlı yapıtlarını kastetmiyorsanız eğer... Şahsen kastetmediğinizi varsaymak isterim bilimsel etik açısından. Ama... ama yoksa... yoksa kastediyor musunuz?"

Aklı karışıyor ve aptal bir ifade beliriyor suratında. Söylediğim sözlerin bir tekini bile anlamadığına kalıbımı basarım. Su gibi akıp gittiler üzerinden. Şu anda panik içinde. Bir yanlışının yakalandığının ve ona bir soru yöneltildiğinin farkında yalnızca. Gerisi, bulanık bir duman bulutu ardında silikleşiyor. Acilen bir cevap vermesi, bir bahane uydurması gerek, şu ya da bu, artık ne olursa... Birşey söylemek istermiş gibi dudakları titriyor. Kalın kemik çerçeveli, şişe dibi camlı gözlüklerinin arkasından dinozor gözü gibi görünen çipil gözleri hayretle kırpışıyor, bu kesif sisin içinde hiçbir şey seçmeyi başaramıyor ama. Yapmış olduğu korkunç hata, neden sonra olanca ağırlığıyla dank ediyor kafasına ve dank etmesiyle birlikte de dehşete kapılarak sararıyor.

Yapılan hatayı tamir etmenin hiçbir yolu olmadığını anlayınca, tekme yemiş bir köpek yavrusunun iç parçalayıcı ifadesini andıran zavallı bir ifade beliriyor suratında. Herşeyine bahse varım ki, şu anda kafasının içinde, değdiği yeri yakan ateşten bir top gibi oradan oraya sıçrayıp yankılanarak yineleniyordur söylediği saçma sapan sözler. Nasıl olup da bu denli dalgın olabildiğini soruyor olmalı kendine. Doğrusu ya, ben de merak ediyorum: Bir insan nasıl bu denli dalgın olabilir? Dalgınlık da değil bu, daha başka birşey, âdeta bir tür *dementia precox*. Çünkü kafasının içinin dolu olduğunu, hem de tıkabasa dolu olduğunu çok iyi biliyorum. Kendisini dışa vurmayı, kafasının içindekileri dışarı çıkarmayı başaramıyor yalnızca, o kadar. Bu sıradışı vakaya doğru teşhis koyabilmek için, tıb ve psikoloji alanından gösteri sanatlarına geçmemiz gerekiyor belki. Kimbilir belki de düpedüz sahne korkusu bu. Gerçi üniversitedeki odamda ne göz kamaştırıcı spotlar var, ne de localardan sarkıp el sallayan, bağırıp çağıran on binlerce seyirci. Topu topu beş kişi, bir pentagram, onlar ve ben ve tabii kitaplar, bu loş ve havasız odada yalnızız. Ama aksi takdirde, dün gece kılı kırk yararak hazırlayıp noktası virgülüne varıncaya dek ezberlediği ve üstüne başına çeki düzen verip boğazını temizledikten sonra aynanın karşısına geçip defalarca prova ettiği kusursuz ve görkemli söylevini benim karşımda tümüyle unutmasına akla yatkın bir açıklama getirmek mümkün olmayacak. Şöyle ya da böyle, bundan sonra onun ağzından saatlerce tek bir söz dahi duyabileceğimizi sanmam artık. Hatta yatağa dili tutulmuş halde girecek belki. Korkudan titreyen lâl bir meczup: Seyredende merhamet uyandıran hüzünlü bir görüntü. Ama bunda şaşılacak birşey yok. Kafka budur işte! Sabahlara dek kuşlar, kalın ve tozlu ciltlerle boğuşur, o özenli ve süslü elyazısıyla defter üstüne defter doldurur, hac yolundaki çilekeş bir karınca tevekkülüyle hazırlar ödevlerini. Ama sabah üniversiteye gelip benim karşıma çıkınca, daha ilk cümlesinde tekler, akıl almaz, düpedüz gülünç bir hata yapar ve ben bu hatasını yüzüne vurunca da, bir anda nutku tutulur, dut yemiş bülbüle döner, oturur kalır. Perde! Öyle ki ona söylediklerimin aslında saçma sapan, uyduruk, kof şeyler olduğunun bile farkına varmaz. Şimdi olduğu gibi tıpkı...

"Anlaşıldığı kadarıyla, Sayın Midyat'ın düşüncelerini toparlamak için biraz zamana ihtiyacı var," diye iğneleyici bir sesle bölüyorum odada rahatsız edici biçimde uzama eğilimi gösteren sessizliği, "Kendisini daha fazla rahatsız etmeyelim ve düşünceleriyle baş başa bırakalım. Başka bir arkadaşınıza kulak verebiliriz biz bu arada. Prezantasyonlarınızı bir an önce sunmak için hepinizin sabırsızlandığının farkındayım. Merak etmeyin, hepinize sıra gelecek. Söz almak isteyen var mı?"

Bakışlarımı masanın çevresinde oturmakta olan dört öğrencimde gezdiriyorum. Adım gibi biliyorum ki, kendiliklerinden söz almayacaklar, benim ellerime bırakacaklar yazgılarını. Ben birisini seçmek zorunda kalacağım, hep olduğu gibi. Hepsini tek tek tepeden tırnağa inceliyorum. Hiç oralı değilmiş havalarındalar. Gören de burada başka bir iş için toplandığımızı sanır! Dördü de benimle göz teması kurmamaya özellikle dikkat ediyor. Sanki ben orada yokmuşum gibi, odanın loşluğunda belirsiz bir noktaya, tavana, duvara ya da döşemeye bakıyorlar. Yüzlerindeki hafifçe mustarip inkıbaz ifadesi, can sıkıntısından patladıklarını bile düşündürtebilir. Odada çıt çıkmıyor, hani havada sinek uçsa duyulacak, denir ya, öyle... Güleceğim geliyor birden, sinirli bir kahkaha patlatmamak için kendimi zor tutuyorum. Şu anda pekala ıslık çalıyor da olabilirlerdi ve bunu hiç yadırgamazdım. Elleri cebinde, yürek Selanik, bir gece vakti ıssız bir mezarlıktan ıslık çalarak geçen küçük bir çocuğa o kadar benziyorlar ki bu halleriyle! Ama korkunun ecele faydası yok. Kaderleri iki dudağımın arasında. Az sonra birisinin adını telaffuz edeceğim ve canı istese de istemese de, arslanlarla dövüşmek zorunda kalacak arenaya çıkıp. Şu işe bak: Arslanlar, yani ben! *Morituri te salutant!* Açıkçası, tuhaf bir durum... Aynı anda hem tek kişi hem de çok kişi olmayı nasıl beceriyorum, bunu ben de anlayabilmiş değilim. Doğuştan gelme bir yetenek olmalı bu, ben henüz ben olmadan belirlenmiş birşey. Hem benim, hem başka biri. Hem *Psikolojik Kazıbilim* (PSİKA) uzmanı, bilgili ve saygıdeğer, dediği dedik, bir sözüyle yüreklere ürkü salan Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara, hem kendini tamamen güdülerinin yönetimine bırakmış, patetik bir zavallı, korkular ve batıl inançlar yumağı körkütük bir karacahil, hayır, aslında bir insan bile değil, bir in-

san müsveddesi, bir yaratık, bir garibe-i hilkat, bir... bir... bir şey... Evet, bu doğru: Bir şey. Canlı bile sayılamam ben, cansız bir nesneyim, iri bir et parçası, et, kan, kemik ve kıkırdaktan oluşan amorf bir kitle... Gecenin bir yarısı, hiçbir neden yokken, beter bir yürek sıkışmasıyla uyanıyorum ve bir daha da uyku girmiyor gözüme. Oflaya puflaya yataktan kalkıyorum, yatak odasının kimbilir ne kaygılara gebe tekinsiz karanlığında biryere çarpıp birşey devirmemeye gayret ederek banyoya gidiyorum ve lavabonun üzerindeki, sırı rutubetten yer yer dökülmüş aynada kendime bakıyorum. Karşımda yıllardır gördüğüm surat: Bu gerçekten ben miyim? Bir kanser uru gibi pörtlemiş, orası burası sarkmış bu şişkin gövde nasıl olur da bana ait olabilir? Oysa daha dün liseye giden incecik bir delikanlıydım. Nasıl geldim bu hale? Beni ne bu hale getirdi? Bu biçimsiz gövdenin içinde, kafesteki bir kuş gibiyim, çırpınarak kendimi tellere çarpıyorum, ama beyhude... Buradan kurtulmam, dışarı çıkmam, özgür kalmam olanaksız. Kendi gövdemde hapisim, avareyim, avarakasnağım, yersiz yurtsuzum... Başımı sokacak bir saçakaltı dileniyorum. Yağmur başladığında gidebileceğim biryer olmalı, bir sığınak... Öyle biryer var mı? Soruyorum: Var mı? Ama yanıt yok. Hiçbirinin gönüllü olmayacağı belli. Kararımı bildirmeden önce, son bir kez daha göz gezdiriyorum. Ellerinde ödevleri, masamın çevresindeki iskemlelerde rahatsız bir biçimde oturuyorlar. Sanki sıkıntılı bir aile fotoğrafında kerhen poz verir gibiler. Soldan başlıyorum. En başta Mustafa Mushaf. Ekmek mushaf çarpsın ki o! Üzerinden düşmeyen, rengi atmış, yeşil, eprik parka sırtında. Uzun kumral saçları karman çorman ve kimbilir haftalar, belki de aylardır yıkanmadıkları için pis. Aramızda bir kulaç mesafe olmasına karşın, düşgücümü biraz zorlasam, teninden yayılan ağır kokuyu duyacağım. İrinli sivilcelerle kaplı kırmızı burnuyla ince ve renksiz üst dudağı arasındaki uçsuz bucaksız boşlukta göze çarpan silik gölgeden anlaşıldığı kadarıyla, hemen hemen on gündür tıraş olmamış olsa gerek. Çopur denebilecek kadar bozuk, engebeli, delik deşik bu cildi tıraş etmek, korkunç bir işkence olmalı. Onu hayalimde Beckett, Céline ve Dostoyevski arasında muğlak biryere yerleştiriyorum: Umutsuz, karamsar, isyankâr, küstah, ağzıbozuk ve romantik. Kısacası, o benim Ras-

kolnikofum. Onun hemen sağında Mahmud Mahdud. Ne yalan söylemeli, ebat olarak gerçekten de ziyadesiyle mahdut bu zat, öyle ki neredeyse piyasadan kalkacak! Kimbilir belki de ona çocukken bu kadar sık banyo yaptırmamalıydılar. Fazlaca yıkandığı için çekmiş olmalı. Gerçi onu 'boy fukarası' diye adlandıracak kadar zalim olmak gelmiyor içimden, ben kötü bir adam değilim. Ama ne yalan söylemeli, boyunun ancak iki arşın civarında olduğunu sanıyorum. Ağırlığı ise, kabaca bir tahminle, olsa olsa benim dörtte birim kadar olmalı, yani otuz okka. Bu yüzden, Mustafa Mushaf'la tuhaf bir çift oluşturduklarını düşünüyorum. Geviş getiren nemrut bir Hecin devesine benzettiğim, benim yarım ağırlığımda olmasına karşın benden birkaç parmak uzun, ağırkanlı ve hırpanî arkadaşının yanında, olduğundan daha da ufak gözüktüğü için değil yalnızca; onun tersine, şu anda oturmaktayken bile bir an rahat durmaması, elektrik akımına kapılmışçasına elini ayağını sürekli sallaması, tepside taşınan jöle gibi titremesi yüzünden. Rüzgârlı bir deniz yüzeyi gibi kıpır kıpır hep, kavruk bedeninin her azası laçka olmuşçasına ayrı ayrı oynuyor. Bu yüzden onu Rabelais'ye, Shandy'ye ve Dickens'e benzetmek geliyor içimden. Herhalde minik bir sincabı andırdığı için: Her an çevreyi kollayarak elindeki cevizi telaşla dişleyip gövdeye indirmeye uğraşan ürkek bir kemirgen. Onun yanında, az önce lafı ustaca ağzına tıkadığım için süklüm püklüm oturmakta olan Midhat Midyat. Ufak ve akça pakça sağ elinin yumuk parmakları, yelek cebindeki saatin gümüş kösteğiyle oynuyor. Onda biraz kendi gençliğimi görüyorum. Tam bir küçük beyefendi, bir iyi aile çocuğu. Ya da muhallebi çocuğu mu demeliyim? Anne babasının sözünden çıkmadığına yemin edebilirim. İki dirhem bir çekirdek, sinekkaydı tıraşlı, toraman ve alyanak. Ama o tombul yanakları çökmüş şimdi, az önce musmuru yediği için yüzünde ağlamaklı bir ifade var. Kemik çerçeveli gözlüğünün şişedibi camları hafifçe nemlenmiş, dolgun dudakları zurna gibi hafifçe öne doğru uzamış, neredeyse acı acı uluyacak. Onun hakkında çelişik düşüncelerim var: Kimi zaman Kafka'ya, kimi zaman Joyce'a benzediğini düşünüyorum, ama bu haliyle iflah olmazcasına gülünesi olduğu gözönüne alınırsa, daha ziyade Svevo ve Frisch. Nihayet onun sağ tarafında ise latilokum

Mümtaz Mümkün Bey. Mümtaz diyorum ya, aslında düpedüz bir ironi bu: Bu haliyle herhangi bir konuda imtiyaz sahibi olmasına imkân var mı? Onu nasıl tarif edeceğimi bilemiyorum. Öylesine vasat ki: Ağzı, burnu, gözleri, kulakları, saçı, boyu bosu, giyimi kuşamı, konuşması, hareketleri... En ufak bir aşırılığı, onu diğerlerinden ayırmamı sağlayacak en ufak bir özelliği yok, âdeta özelliksiz. Yumuşak, pürüzsüz ve kaygan, tıpkı homojenize margarin gibi. Eğer karikatürcü olsaydım, düşünüyorum da, herhalde çizmekte hayli zorlanırdım bu suratı ya da düpedüz pes ederdim. Onu sarakaya almak için baş vurabileceğim uygun bir benzetme bulamıyorum. Bu kadar vasat bir insanı neye benzetebilirim ki? Onu anlatmaya çalışırken, binlerce başka insanı anlatmış olmaktan çekiniyorum. Bütün insanlara benzeyen bir insan: Herkes, bu yüzden de aslında hiçkimse. Sonuçta boşa gitmiş bir emek olmaktan öteye geçmez gayretlerim. Onun kusursuz burjuva duyarlığını, düşgücü yoksunluğunu ve iç sıkıcılığını anlatmak için Tolstoy ve Mann'dan daha iyi bir benzetme bulamıyorum. Diğer bir deyişle, birbiriyle neredeyse taban taban zıt dört karakter... Ama işe bak ki, kaderleri aynı, aynı dertten mustaripler: Diplomalarını aldıktan sonra, yüksek lisanslarını yapmak için benim kürsüme başvurdu dördü de. Ben onların tez yönetmenleri, mentorları, önderleri, kısaca herşeyleriyim. Eee, öyleyse kendi düşen ağlamaz! Birlikte belirlediğimiz tez konularında yaptıkları araştırmaları ben denetliyorum. Doğrultularını ben saptıyorum. Bu poker partisinde onlar benim kare valem: Trefl, kör, pik, karo; dört esas oğlan, dört vale, dört atuşağı, dört bacak –değil mi ki baş benim ve onlar benim elim ayağım, dış dünyadaki temsilcilerim? Dördünün de adlarının baş harflerini önümdeki boş dosya kâğıdına yan yana yazdığımda, tekdüze bir biçim oluşuyor.

m m m m m m m m

Uçsuz bucaksız bir bozkırda dörtnala koşan atlılar, bulutsuz bir gökyüzünde muntazam bir sürü halinde uçan martılar, güneşli bir kumsalı usulca yalayan dalgalar, rüzgârda hafif hafif salınan, ipe serili çamaşırlar... Ya da kalemin yazıp yazmadığını kontrol

etmek için yapılan, uzun, yatay bir karalama yalnızca: Hangisi daha hoşa giderse... Masamı herzamanki gibi, Turan taktiği uyarınca, hilal biçiminde kuşatmışlar. Kambersiz düğün olur mu, ortalarında da tabii ki ben, Bahtiyar Bahtıkara, Prof. Dr., *Psikolojik Kazıbilim* (PSİKA) ya da, uluslararası konferanslarda anıldığı gibi, *Psychological Archeology* (PARC) uzmanı.

m m
m m
m m
m m
e e

Çizimin altına ağız, burun ve sakalı temsilen birkaç harf daha eklediğimde, koca kafalı, az saçlı, yüksek alınlı, birbirine yakın küçük gözlü, ince uzun burunlu, büzük dudaklı ve keçi sakallı bir adamın resmi çıkıyor karşıma.

m m
m m
m m
m m
e e
l
u
nnn

Önce ne anlama geldiğini kavrayamıyorum bunun. Derin derin düşünceye daldığımda ya da telefonla konuşurken yaptığım, alelade, anlamsız karalamalardan biri sanıyorum. Neden sonra, dakikalardır aslında kendi portreme bakmakta olduğumun farkına vardığımda, eşekten düşmüşe dönüyorum resmen: İşe bak, farkında olmaksızın kendi karikatürümü çizmişim! Bu kaligrafik portre benim basit bir resmimden başka birşey değil! İşte yüksek alnım, işte seyrek saçlarım, işte birbirine yakın, ufak, boncuksu gözlerim, işte düz uzun burnum, işte büzüşmüş dudaklarım, işte keçi sakalım... Ama bir de işin iyi tarafından bakmak gerek:

Kendimi bütün karakteristik ögelerle bu kadar iyi yakalayabilmiş olmam, doğrusu ya, hayli sevindirici. Değil mi ya: Gerektiğinde, kendisiyle alay etmesini de bilmeli kişi. Başımı sallayarak gülümsüyorum. Bu kadar açık fikirli olabildiğim için tebrik ediyorum kendimi. Ciddiyetten kaskatı kesilmiş diğer öğretim görevlilerine benzemem ben, mizah duygum gelişmiştir. Ama sonra irkiliyorum birden. Ya masamın çevresinde oturmakta olan öğrencilerim dalgınlıkla yaptığım bu karalamayı görmüş ve herşeyi anlamışlarsa? Başımdan aşağı kaynar sular iniyor. Eğer öyleyse, ne yaparım, bunu nasıl açıklarım? Bu durumu atlatmanın bir yolu var mı? Böyle birşey otoritemi kökünden sarsar, sadece onların değil, bütün üniversitenin maskarası olmama yol açar. Kendi karikatürünü çizen bir profesör: Böyle bir insana ne kadar saygı duyulabilir ki? Üniversitenin bu müthiş dedikoduyla çalkalandığını, herkesin arkamdan kıs kıs güldüğünü görür gibi oluyorum ve yedi kat dibine giriyorum yerin. Birden bir aciliyet duygusu hissederek paniğe kapılıyorum. Herşeyi yüzüstü bırakıp oradan kaçmak geliyor içimden. Belki tuvalete gidip yüzüme su çarpsam, iyi gelecek. Ama yerimden bir parmak bile kıpırdayamıyorum. Sanki paralize olmuşum. Durumun gülünçlüğünün farkına varıp varmadıklarını anlamak için, bakışlarımı öğrencilerimin yüzlerinde gezdiriyorum ürkek ürkek. Korktuğum, beni tiye aldıklarını gösteren bir işaret yakalamak: Ağız kenarında çapkın bir kıvrım, dudaklarda garip bir büzülme, gözlerde zalim bir pırıltı... Bunun olmaması için dua ediyorum. Onlara bakınca, rahat bir nefes alıyorum ama: Boşa telaşlanmışım, çok şükür, hiçbir şeyin farkında değiller. Hiçbirinin önümdeki kâğıda yaptığım karalamalarla ilgilenecek hali yok. Hepsi kendi derdinde. İçime biraz olsun su serpiliyor. Bir süre daha dalgın gözlerle seyrediyorum çizimimi, sonra başımı kaldırıp tekrar soruyorum:

"Evet, söz almak isteyen yok mu?"

Odadaki sessizlik bozulmuyor. Uzaklarda bir kapı çarpıyor. Birisi sandalyesini hafifçe gıcırdatıyor. Artık duruma el koymam gerek. Daha fazla beklemeyerek kararımı açıklıyorum:

"Sayın Mahdud, sizin önaraştırmanız, günümüzde soyu tükenmiş olan bir kabilenin ergenliğe geçiş, kurban verme ve ölü

gömme ritüelleriyle ilgiliydi, yanlış anımsamıyorsam. Konu hakkında bulduğunuz bilgi ve belgeleri bizimle paylaşmak istemez misiniz? İstemez misiniz, Sayın Mahdut?"

Birden odada sanki bir fırtına esiyor. Mahmud Mahdud, adı anılır anılmaz, önce oturduğu yerde zıpkın gibi dikiliyor. Bir an sandalyesinden fırlayıp gideceğini sanıyorum. Daha sonra yeniden hızla yerine çöküyor. Deprenmesi sona ermiyor ama. Başıyla bir hindiyi andıran, kısa ve kesik, ani hareketler yapıyor. Avuç içi kadar yüzünün kalemle özene bezene çizilmiş hissi uyandıran ince hatları allak bullak. Yüz kasları baştan aşağı tiklerle seğiriyor. Gözlerinde çığlık çığlığa bir dehşet ifadesi var. Sanki bir sırrı ifşa edercesine, zorlukla anlaşılır biçimde, heyecanla kekeliyor:

"Ve... ve... ve..."

"Evet? Ve?"

"Ve sonra yokoldular."

Konuşmaya başladığı gibi, birden, büyük bir sessizliğe gömülüyor yeniden. Ajite hali aynen devam ediyor ama, kaşı gözü sürekli oynuyor. Onu tanımayan birisi, suçortaklarıyla gizlice işaretleştiğini ya da karşısındakiyle alay ettiğini sanıp sinirlenebilir. Ama ben onun bu haline alışığım. Soyadı ve cesameti gibi, aklı ve basireti de maalesef son derece mahdut bu çocuğun. Kaşlarımı çatarak masanın üzerinden hafifçe öne doğru eğiliyorum:

"Yokolmak mı dediniz? Nasıl yani, Sayın Mahdut?"

"Yok... yokolmak... Sıvışmak... Savuşmak... Ortadan kalkmak... Varlığı sona ermek... Gözden kaybolmak... Yitip gitmek... Kayıplara karışmak... Dünyadan el etek çekmek... Soyu tükenmek... Kökü kurumak... İmi timi belli olmamak... Dibine darı suyu ekilmek... Âlem-i gayba gark olmak..."

Sözünü kesmesem, şirazesinden çıkmış bir eşanlamlılar sözlüğü gibi, hızlı hızlı konuşmaya ilanihaye devam edecek herhalde.

"İyi de, yokolan kim, Sayın Mahdut? Biraz daha açıklayıcı olup bizi irşat edebilir misiniz lütfen?"

"On-onlar... onlar..."

"Onlar kim? Ecinniler mi? Dinozorlar mı? Sarı çizmeli Mehmet Ağa mı? Kim?"

"Soyu tükenen kabile... Soyları... soyları tükenmiş..."

"Adları nedir, Sayın Mahdut? Onlara ne ad veriliyor?"

"Adları... adları..."

"Evet, ad, yani san, yani nam, yani isim? Adlarını bahşeder misiniz bize lütfen?"

Yutkunmaya çalışıyor. Sanki boğazında konuşmasına engel olan iri bir yumru var. Boğulur gibi uluyor sonra:

"U... U... Uu... Uuu..."

Bozkurtlardan mı söz ediyor acaba?

"U... Ur... Uruk... Uruklar... Evet, evet, Uruklar! Anımsadım! Agrak... Agrak Uruk... Agrak Uruk arayandanta! Adları bu! Uruklar!"

Çok şükür, çengelle de olsa ağzından laf almayı başardık! Yo, küçümsememeli, gerçekten de büyük bir başarı bu. Mahmud Mahdud bugün herzamankinden de daha heyecanlı gözüküyor çünkü. Eğer konuşmasını sağlamak istiyorsam, sabırlı ve temkinli olmalıyım, itinayla seçmeliyim sözcüklerimi. Soruşturmaya dikkatle devam ediyorum:

"Yaaa, Uruklar demek? İlginç... Peki neredeymiş soyu tükenen bu Uruk kabilesi?"

"Ku-ku-kuzey... kuzeyinde... kuzeyinde..."

"Neye göre kuzey? Neyin kuzeyi, Sayın Mahdut?"

"Mo-Mo-Mo-..."

"Ali Baba'nın çiftliği mi?"

"Yok! Mo-Mo-Mongolistan... Mongolistan'ın kuzeyi..."

"Moğolistan," diye düzeltiyorum yüzümü ekşiterek. "İnsanların duygularıyla oynamayalım lütfen. Yaklaşık olarak bir zaman vermeniz mümkün mü peki? Hangi çağ? Hangi yüzyıl? Ya da hangi milenyum en azından? Esirgemeyin bizden bu kadarcık bir bilgiyi."

Bir an afallıyor ve ne yapacağını şaşırıyor. Bu, beklemediği bir soru olmalı, bir tuzak-soru! Telaş içinde parmak hesabı yapmaya başlıyor. Sonra yüzü aydınlanıyor birden:

"XIII. yüzyıl... Evet, evet, XIII. yüzyıl... XIII. yüzyılın ilk yarısı... Yok, yok, üçüncü yarısı... Yok, beşinci çeyreği... Yok, ikinci dizyemi... O civarda birşey işte... Mongolistan'ın –aman pardon!– Mongolya'nın kuzeyi... Siberya... Siberya stepleri... Uçsuz bucaksız steplerde step dansı... Fred Astair ve Gene Kelly... Gin-

ger ve Fred... Laurel-Hardy... Unutulmaz ikili! *Dumping... Dumping in Drain...* Ne filmdi ama! Neyse, neyse, ne diyorduk? Lafı karıştırmayalım, aman lafı karıştırmayalım! Güneye akınlar... Sedd-i Çin... Zülkarneyn-i Kebir... Yecüc ve Mecüc... Yörük çadırları... Vahşi kısraklar... Ve tabii azgın aygırlar... Ohşşş!... Cirit oyunu... Ata sporu... Ok ve yay... Kılıç ve kalkan... Kargı ve gürz... Okey ve tavla... Maçakızı ve pişpirik... Pusat, at, avrat... Pusat, at, avrat... Pusat, at..."

Isınmaya başladı. Gerçi parça parça konuşuyor ve pek bir anlam çıkmıyor sözlerinden, üstelik bir de bozuk plak gibi bir lafa takılıp kaldı, ama hiç olmazsa tek kelimelik cümlelerin ötesine geçti artık ve kekelemiyor. Bu da önemli birşeydir Mahmud Mahdud sözkonusu olunca. Söyledikleri muhakkak ki daha anlaşılır olacak bundan sonra. Onu doğru yörüngeye oturtmak için temkinli bir şekilde, babaca bir şefkatle konuşuyorum:

"Teşekkürler," diye kesiyorum sözünü, "Bizi engin bilginizle bir hayli aydınlattınız. Belli ki iyi hazırlanmışsınız. Bu konuda derin bir araştırma yapmış olduğunuz anlaşılıyor. Yalnız kafama takılan bir nokta var: Uruklar'ın soyunun tükendiğini söylediniz. Bu, gerçekten de çok ilginç. Ancak, bildiğiniz gibi, herşeyin bir başı, bir ortası, bir de sonu vardır, bir film ya da bir roman gibi tıpkı. Bu söze herhalde siz de katılırsınız, değil mi? Peki öyleyse bu hikâyenin de bir başı ve bir ortası olması gerekmez mi? Şeytanın ayrıntıda gizli olduğunu unutmayın. Hakikat teferruatlıdır. Uruklar nasıl ortaya çıktılar ve tarih sahnesinden inmeden önce neler yaptılar? Herşeye baştan başlamak istemez misiniz, Sayın Mahdut? Herşeye baştan?"

Şaşırıyor. Şüpheli, kaçamak bakışlarla süzüyor beni. Sözlerimin arkasında nasıl bir tuzak olabileceğini anlamaya çalışıyor besbelli. Garibim, benden azar dışında birşey işitmeye, hele hele övgü sözleri duymaya alışık değil tabii. Ama –nasıl demeli?– iyi tarafıma geldi. Bilmiyorum, belki de o ürkek sincap görüntüsü ona karşı bir tür şefkat duygusu uyanmasına neden oldu içimde. Yüreğimde onun için yumuşak bir nokta var. Yalnızca onun için mi? Diğer üçü için de. Bu yüzden kendimden neredeyse utanacağım! Mahmud Mahdud olanca cesaretini toplayıp puslu bir mayın tarlasında adım atarcasına tereddütle soruyor:

"Herşeye baştan? En baştan mı yani?"

"Evet, en baştan. *Ab ovo.* Yazılı da olabilir, lütfen. Lütfen!"

Oturuma burada son veriyoruz. Somurtkan bir suskunlukla kitap ve defterlerini çantalarına doldurup geldikleri gibi süklüm püklüm çıkıyorlar odadan. Arkalarından bıyıkaltı bir gülümsemeyle bakıyorum. Onlar için çelişik duygular var içimde. Hem kimi zaman körkütük cehalete varan bilgisizlikleri yüzünden küçümsüyorum onları, hem de onlara karşı tuhaf bir sempati, hatta nasıl demeli, bir şefkat –evet, evet, doğru sözcük bu olmalı: şefkat– duyuyorum. Bazen düşünüyorum da, öğrencilerim değil, oğullarım olsalardı, onlar hakkında neler hissederdim? Çok daha farklı mı? Bilemiyorum, çünkü çocuğum yok. Elli yaşındayım ve şimdiye dek hiç evlenmedim. Gedikpaşa'daki aile yadigârı büyük bir konakta tek başıma yaşıyorum. Konu komşu birkaç defa evlendirmeye teşebbüs ettiyse de, hepsini bir şekilde reddettim sudan bahanelerle. Onlar da artık benden kestiler umutlarını. Hani 'müzmin bekâr' diye bir laf vardır ya, galiba öyleyim. Ve doğrusunu söylemek gerekirse, bundan sonra çoluğa çocuğa karışmam da pek muhtemel görünmüyor. Yanlış anlaşılmak istemem, evliliğe karşı olduğumdan değil, ama belli bir yaştan sonra, başka bir insanla aynı evi paylaşamayacak denli kendi alışkanlıklarına bağlanıyor insan. Ben de çoğu kişi gibi gençken evlenseydim, ne olurdu, diye düşünüyorum kimi kez. Yanıt açık ve net: Otuzumda evlenmiş olsaydım, şimdi bildiklerimin yarısını bilirdim. Yirmi beşimde evlenmiş olsaydım, maazallah, resmen hödük olurdum! Bilim uğruna özel yaşamından fedakârlık etmek zorunda kişi.

Evet, belki bir baba-oğul ilişkisi değil öğrencilerimle ilişkim, onlar benim kanımdan değil, ama itiraf etmeliyim, yine de zamanla bir tür güçlü sevgi bağı oluştu aramızda, diğer bir deyişle bir bağlılık, bir alışkanlık... (Zaten her bağlılık aslında bir alışkanlık değil midir?) Gerçi ancak kısa bir süredir tanıyoruz birbirimizi, ama daha şimdiden onlara bağlandığımı hissediyorum ve doğrusu beni alttan alta tedirgin etmiyor da değil bu durum. Bağlılığın hiçbir türünü sevmem. Yaşam bana her bağlılığın eninde sonunda acıyla biteceğini öğretti. Sevgili muhabbet kuşum Hermes, kursağına iri bir darı tanesi tıkanıp öldüğünde,

henüz dokuz yaşındaydım. Daha dün gibi anımsarım, onu törenle konağımızın bahçesine gömmüş, ardından bir hafta odama kapanıp gizli gizli gözyaşı dökmüştüm; öyle ki, gözlerim şişmiş, burnum kızarmıştı ağlamaktan. Ev ahalisinin beni teselli etme çabaları kâr etmemişti. Bir hafta sonra, âdeta bir cenaze merasimine katılır gibi, yüzümde ağır bir matem ifadesiyle okula gittiğimde, bütün çocukların alay konusu olmuştum tabii. Çocuklar zalimdir. En ufak bir açığınızı yakaladıklarında, dışbükey bir dev aynası gibi, yüzlerce kez büyülterek acımasızca yüzünüze vururlar. Ne isimler takmadılar ki bana: 'Sulugöz!' 'Sümüklü!' 'Titrek çene!' hatta 'Karı kılıklı tombul!' Bir de hiç unutmam, kafa kafaya verip düzdükleri saçma sapan bir mani vardı, günlerce peşimsıra dolaşıp durdular koro halinde çığırarak:

Zeus böyle istedi
Dikti nalları Hermes
Bahtiyar aşka geldi
Düzenledi bir kermes

Oysa ben kermes filan düzenlememiştim. Olsa olsa Hermes için küçük bir cenaze yemeği belki... Neyse, geçelim bunları. Geçmişe mazi, yenmişe kuzu... Ama bu elim hadisenin kişisel tarihimde başka biryeri var: Felsefeyle ilk mütevazı tanışıklığım, sanırım, o zamandı. Allah Baba niye böyle istemişti? Zavallı Hermesçiğin günahı neydi? Birgün ben de onunla aynı kaderi mi paylaşacaktım? Çocuk aklımla ne kadar kafa patlatırsam patlatayım, yanıtlarını bir türlü bulamadığım, dipsiz sorulardı bunlar. Kimbilir belki de bu yüzden, büyüyünce profesör olmaya karar verdim. Bunda şaşılacak birşey yok: Yaşama ilişkin önemli kararlar, biz henüz çok küçük yaştayken, hiçbir şeyin farkında olmadığımız sırada alınır. Sonrası, bu kararları uygulamak için bir didiniştir yalnızca. Peki sonuçta o soruların yanıtlarını bulabildim mi? Heyhat, ne gezer? Hâlâ ararım... Belki de sırf bu yüzden o zamandan beri evime hiçbir hayvan almadım. Oysa hayvanları severim. Ama onlar için endişe etmekten ise, onlarsız olmayı tercih ediyorum. Hiç olmazsa kafam sakin. Hayvan sahibi olmak, bence, tıpkı çocuk sahibi olmak gibi, ciddi bir sorum-

luluk yüklenmek anlamına gelir. Doğrusu, halihazır sorumluluklarım bana yetiyor, başka kimsenin sorumluluğunu üstlenmek istemiyorum. Ama bu dört öğrenci bir istisna tabii. Onların tez yönetmeniyim –istesem de istemesem de. Haftada iki kez benim odamda biraraya geliyoruz. Dönem başından beri, yani birkaç aydır, birlikteyiz. Olabildiğince yakın bir çalışma içinde geçen aylar bunlar. Benimle teşrik-i mesai ediyorlar, benim rahle-i tedrisimden geçiyorlar. Herbiriyle tek tek uğraşıyorum, yanlışlarını gösteriyorum, nasıl düzeltebilecekleri konusunda öğütler veriyorum. Öte yandan, yalnızca benim için değil, onlar açısından da gerçekten çok önemli bir ilişki bu. Uluslararası alanda tanınan gerçek bir bilim adamı nasıl çalışır, nasıl konuşur, nasıl oturup kalkar, buna ilk kez tanık oluyorlar. Onlar için yaşamsal önemde bu, çünkü her ne kadar benim karşımda düpedüz yontulmamış birer odundan pek farkları yoksa da, sıradan birer öğrenci değiller. Tek dertleri babalarının onlara aldığı arabaların motor özellikleri olan, ağzı açık ayran budalası oğlanlardan, kendilerine cebi dolu aptal bir koca bulmak için takıp takıştırıp, sürüp sürüştürüp okula gelmekten başka şey bilmeyen boş kafalı yelloz kızlardan çok farklılar. Dördü de kendi fakültelerinden dereceyle mezun olmuş ve ileride üniversitede kalıp akademik kariyer yapmaya kararlı, öğrenmeye ve çalışmaya istekli, idealist gençler, yani nadir bulunan ve itinayla davranılması gereken hassas bir malzeme... Benim görevim onları en iyi şekilde eğitmek ve başarılı bir akademik kariyere hazırlamak. Yüzlerce kişilik amfilerde fakülte derslerine de giriyorum gerçi, bu bir zorunluk, işimin katlanmam gereken nahoş yanlarından biri; ama asıl hoşuma giden ve bana gerçekten yararlı bir iş yaptığımı düşündürten, bu loş odada bu dört öğrenciyle baş başa geçirdiğim saatler. Benim açımdan belki sıkıcı saatler bunlar, belki zaman zaman gülünç, hatta düpedüz öfke uyandırıcı, yeni birşey öğrenmiyorum belki, belki bilgime yeni kırıntılar katamıyorum, belki bu saatleri kütüphanede geçirmek benim açımdan çok daha yararlı ve akıllıca olurdu, ama böylelikle en azından bu kutsal mesleğe, *Psikolojik Kazıbilim*'e olan gönül borcumu ödemiş oluyorum bir anlamda, bayrağı bizden devralacak taze kuvvetlerin yetişmesine katkıda bulunarak. Doğru, tanışıklığımızın geç-

mişi uzun değil, topu topu birkaç aydır birlikteyiz, ama bu zaman zarfında benim dilimden anlamayı öğrendiler. Anlaşmak için fazla lafa gerek duymuyoruz artık. Bir el hareketi, bir dudak büzüş, bir kaş kaldırış, manalı bir bakış yetiyor. Örneğin 'lütfen' sözcüğünün ne anlama geldiğini çok iyi biliyor artık hepsi: 'Derhal yapılacak! Hele bir yapmayın da, göreyim!' Bu konuda herhangi bir fikir ayrılığımız yok, hemfikiriz. Biliyorum ki, bir dahaki oturumumuza Uruklar hakkında yazılı bir önaraştırma yapmış olarak gelecek herbiri. Mahmud Mahdud'un bu konudaki sunumunu dinledikten sonra, diğerlerinin bu oturum için hazırlamış oldukları önaraştırma çalışmalarını okutmaya gerek görmüyorum. Hepsi kendine göre iyi kötü (daha ziyade kötüce tabii, tecrübeyle sabit, ama şu aşamada artık bunun pek önemi yok) bir araştırma yapmıştır nasıl olsa, ama Uruklar konusu amaca uygun görünüyor. Haftalardır değişik konularda önaraştırma çalışmaları yapıp raporlar yazıyorlar ve sonra da konularını sözlü olarak sunuyorlar bana. Bu önaraştırmaları, tez konularını belirlemek için yapıyoruz. Amaç, üzerinde yoğunlaşılıp derinleşilecek bir konuda karar kılmak –daha doğrusu, 'karar kılmak' deyince, benim karar kılmam elbette. Her yıl olduğu gibi bu yıl da, tez yönetmenliğini yaptığım yüksek lisans öğrencilerini aynı konunun değişik veçhelerine yönlendirmek ve sonuçta grup halinde tarihin belli bir kesitini biraz olsun aydınlığa kavuşturmalarını sağlamak istiyorum. Böylece, mütevazı atölye çalışmamızın sonucunda, küçük ölçekte bir tarih kitabı yazmış olacağız. Uzmanlık alanım ORAM (*Orta Asya Medeniyetleri*) gerçi, ama, tuhaftır, Uruklar konusunda nedense bildiğim çok şey yok. Zamanında öne çıkıp çevresindeki diğer medeniyetleri derinden etkilemiş ve bir süre parlak devrini yaşadıktan sonra ardında hiçbir iz bırakmadan ortadan yokolmuş, savaşçı, esrarengiz bir göçebe kavim... Onlar hakkında daha önce birtakım kitaplarda kimi göndermelere rastladığımı anımsar gibiyim, ama doğrudan doğruya onlar üzerine yapılmış bir tez ya da bir araştırma çalışması okumadım. Ve gariptir, okumak ihtiyacı da hissetmedim hiçbir zaman. Oysa bilmediğim en ufak bir bilgi kırıntısı kalmaması için oburlukla saldırırım hep kitaplara. Ama şimdi Uruklar'ın serencamını en ince ayrıntısına dek öğrenmek isti-

yorum. Kısmet bugüneymiş demek ki... Bu dönemdeki tez çalışmalarını bu konu etrafında yoğunlaştırabiliriz. Hem bu, öğrencileri daha zorlu bir araştırmaya kışkırtması açısından da iyi bir seçim olacak. Yalnızca kimi sıradan bilgiler edinmeye değil, gerçek bir araştırmanın nasıl yapılacağını ve topladıkları bilgilerin nasıl biraraya getirilerek anlamlı bir bütün oluşturulacağını öğrenmeye de gereksinimleri var. Haklarında çok az sayıda yazılı belge bulunan, şimdiye dek pek araştırılmamış, tarihleri kesif bir sis perdesinin ardında bulanıklaşan göçebe bir topluluk: Bundan daha iyi bir araştırma konusu olabilir mi?

Öğleden sonra ÜNİVERS'in (*Üniversite Senatosu*) altkurulu SALT'ta (*Senato Altkurulu*) toplantım olduğu için biraz acelem var. Bir yıldır ben de on üç kişiden oluşan bu güzide altkurulun bir üyesiyim. Üniversitenin acil çözüm bekleyen sorunlarını mercek altına almak için iki haftada bir toplanıyoruz. Bugünkü gündem hayli önemli: Önümüzdeki dönem üniversite bütçesinden her bölüme verilecek olan ödeneği belirleyeceğiz. Bizim bölümün gider listesini henüz tamamlamadım. Yapmam gereken son birkaç hesap daha var. Masrafları olabildiğince yüksek gösterip bütçeden bölüm adına büyük bir pay kapmak için uğraşacağım. Bunda bir terslik yok. Bütün bölümler aynı şeyi yapmaya çalışıyorlar. Mümkün olsa, üniversite bütçesini olduğu gibi kendi bölümlerine aktarırlar. Diğer bölümlerin temsilcileri, eminim ki, bugün savaş boyalarını sürmüş halde, ellerinde şişirilmiş hesaplarla toplantıda olacaklar ve bütçeden bir kuruş daha fazla ödenek tırtıklayabilmek için gırtlak gırtlağa savaşacaklar birbirleriyle. Ben, doğrusu, bu tip küçük çıkar hesapları için birbirleriyle göze göz dişe diş didişen küçük insanları iğrenç buluyorum ve mümkün olduğunca dışında durmaya çalışıyorum böyle kavgaların. Ama, elbette, kürsümüzün hakkını başka bölümlere yedirmeye de hiç niyetim yok. Alnımda 'enayi' yazmıyor. Oyunu kurallarına göre oynamak gerek. Bizim bölümümüz, *Tarih Fakültesi* (TARİHFAK) içinde yer alan ufak bir bölüm. Gerçi 'biz' diyorum ya, halihazırda benden başka personeli olmayan ücra bir kürsü bu aslında. Oysa yeni kurulmuş bir bölüm değiliz, köklü bir geçmişimiz var, tarihimiz hayli eskiye dayanıyor. Daha önce böyle değildi tabii, kürsü kalabalıktı. Ben üniversite tahsiline başladığım sıralarda, kürsüde dört profesör vardı ve tabii ki onların doçentleri ve asistanları. Üniversitede püsküllü kepleri ve altın yaldızlı siyah cübbeleriyle, grandtuvalet dolaşır, disiplinli

bir ordu gibi derslere hepberaber girerlerdi. Onların bu halini imrenerek seyreder, diplomamı alınca onlardan biri olma hayalleri kurardım. Dünyayı toz pembe gördüğüm ilkgençlik günleriydi o günler. Sonraki on yılda, fakülteden yüksek dereceyle mezun oldum, lisansüstü tezimi verdim, ardından da doktora yapıp gözü ateşli bir delikanlı ve çiçeği burnunda bir asistan adayı olarak TARİHFAK'ın PSİKA kürsüsüne intisap ettim. O sırada profesörlerden biri vefat etmiş, biri emekli olmuş, biri ise oradaki maaşına oranla birkaç kat daha yüksek maaş teklif eden bir özel üniversiteye gitmişti. Cabir Bey adında tek bir profesör kalmıştı geriye: Ordinaryus Prof. Dr. Cabir Cabbar. Bu kadar uygunsuz bir ad daha düşünemiyorum! Anne babası oğullarına bu adı koyarken, ileride insanların nasıl bıyık altından sırıtacağını düşünmüşler miydi acaba? Cabir Bey'in cebirle ya da cebretmekle uzak yakın bir ilişkisi yoktu. Nasıl olsun ki? Doksan küsur yaşına gelmiş ve bunamaya yüz tutmuş, ak sakallı, sarsak bir ihtiyar, tam anlamıyla bir pîr-i faniydi. O kadar uzun süredir üniversitedeydi ki, hiçkimse ne zaman işe başladığını anımsamıyordu. Profesör Cabbar'ın üniversitenin demirbaş eşyasından sayılması gerekip gerekmediği konusunda karar veremiyorlardı. Cabir Bey yalnızca birçok öğrenci jenerasyonu yetiştirmekle kalmamış, asistanlıklarından emekliliklerine birçok profesörle birlikte çalışmıştı. Aslında onun da çoktan emekliye ayrılmış olması gerekirdi, ancak önce küçük ihmaller nedeniyle görev süresini birkaç kez uzatmışlar, kürsüde başka profesör kalmayınca da, göreve devam ettirmeye mecbur olmuşlardı. En az bir profesör olmazsa kürsü kapanacağı için Cabir Bey'i emekli edemiyorlar, dostlar alışverişte görsün misali, hergün ayaklarını sürüye sürüye, bir hayalet gibi üniversiteye gelip gitmesine, sabahtan akşama dek odasında pinekleyip masasının başında uyuklamasına ses çıkarmıyorlardı. Zaten haftada iki saat dersi vardı, odasında uyuyakaldığı için bazen onlara da girmezdi. Girebildiği zaman ise, sınıfta uyukladığı görülmemiş birşey değildi. Uyanık durmayı başardığı nadir durumlarda, Cabir Bey titrek sesiyle kürsüden birşeyler anlatmaya çalışırken, öğrenciler coştukça coşar, sonunda gemi iyice azıya alıp işi sıraların altından birbirlerine edepsiz hareketler yapmaya vardırırlardı. Koca amfi, yalanmış

bileklerden çıkan şakırtılı seslerle inim inim inler, bunu duyan bunak profesör zevkten dörtköşe olur, "Tamam, çocuklar, tamam! Alkışlamayın lütfen!" diye yeni gelin gibi kırıtırdı yarı mahmur yarı mahçup. Benim asistanlık mülakatımda da mülakat boyunca uyuklayıp durmuştu. Hiç unutmam, kürsüdeki loş ve havasız odasında yalnızdık ve karşılıklı oturuyorduk. Öğle saatleriydi. Öğle yemeğinden sonra, Cabir Bey'e rehavet basmış olmalıydı. Gözünü uzun süre açık tutamıyor, bir dakika uyanık kalırsa, beş on dakika uyukluyordu. Arada sırada koltuğunda silkinerek uyanıp bana ilgisiz bir soru soruyor ve sorunun yanıtını beklemeden yeniden uykuya dalıyordu. O uyuklamaya başlayınca, ben ne yapacağımı şaşırıyor, devam etmekle etmemek arasında kararsız kalıyordum. Beni kimse dinlemezken konuşmaya devam etmek, kendi kendine konuşmak gibi birşey olurdu, ki kendi kendine konuşana da, bilindiği gibi, deli denir. (O sırada deli olmadığıma emindim. Gençlik işte... Hayli su götürür bu önyargıdan kurtulmam için yıllar geçmesi gerekti.) Öte yandan, Cabir Bey gerçekten uyuklamıyor da olabilirdi elbette. Öyle ya, koskoca ordinaryus profesör uluorta fosur fosur uyuyacak değildi ya! Belki de beni sınıyor, kapalı gözkapaklarının ardında tepeden tırnağa dikkat kesilmiş, bütün dediklerimi aslında sözcüğü sözcüğüne dinliyordu. Dolayısıyla, konuşmaya ara veremezdim. Hareketlerime ve sözlerime çok dikkat etmeliydim. Kalabalık ve ilgili bir dinleyici kitlesine hitap eder gibi, olanca hünerimi gösterme azmi ve gayreti içinde, sesimi kâh alçaltıp kâh yükselterek, elimi kolumu havada sallaya sallaya, saatler boyu anlatıp durdum. Cabir Bey'in ardı arkası kesilmez uyuklamaları yüzünden, mülakat dört saate yakın sürdü. Ben işe alınacağımdan artık ümidi kesmeye başlamışken, Cabir Bey caddeden geçen bir aracın tiz klaksonuyla yerinden sıçrayarak uyanıp icazetnamemi titrek, kargacık burgacık elyazısıyla, bin bir zahmetle imzaladı ve hemen PERİ'ye (*Personel İşleri*) gidip kaydımı yaptırmamı, ertesi sabah da saat tam 8'de kürsüde olmamı, çünkü yapılacak çok iş olduğunu söyledikten sonra, yeniden uykuya daldı. İcazetname elimde, yellim yepelek PERİ'ye koşarken, eteklerim zil çalıyordu. Hayallerim nihayet gerçek olmuştu. Bugüne bugün artık ben de anlı şanlı efsanevî PSİKA kürsüsünün üyele-

rinden biriydim. Ertesi gün, Cabir Bey'in tembih ettiği gibi, sabah tam 8'de, iki dirhem bir çekirdek ve heyecandan yanaklarım al al kürsüye vardığımda, küçük bir şok yaşadım. Ben kürsüde çalışan birçok insanla karşılaşacağımı sanmıştım. Oysa ortada hiçkimse yoktu. Odalar bomboştu. Koca kürsüde in cin top oynuyor, meydanı boş bulan koca koca keme fareleri ortalıkta fütursuzca cirit atıyordu. Önce bunda bir yanlışlık olması gerektiğini, Cabir Bey'i yanlış anladığımı, o günün aslında resmî tatil olduğunu ve bu yüzden de kimsenin kürsüye gelmediğini düşündüm. Ancak diğer bölümlerde durum böyle değildi. Profesörler, doçentler ve asistanlar herzamanki gibi hazır ve nazır işlerinin başındaydılar. Sonra gerçeği öğrendim. Profesörler değişik nedenlerle birer birer kürsüden ayrılınca, doçent ve asistanlar da çil yavrusu gibi dörtbir yana dağılmış, Cabir Bey dışında geride kimse kalmamıştı. Gözlerime inanamıyordum. Oysa benim üniversite öğrenimine başladığım sıralarda bu kürsü şöhret ve kudretinin doruğundaydı. On yıldan kısa bir sürede, benim ruhum bile duymaksızın, nasıl olmuştu da bu hale gelmişti? *Sic transit gloria mundi!...* Artık kürsüdeki tek asistan ve hatta –Cabir Bey'in hal-i pürmelali gözönüne alınırsa– eli ayağı tutar, işe yarar tek kişi bendim. Dolayısıyla kürsünün bütün kırtasiye işleri, bütün yazışmaları, kısacası bütün angaryaları benim üzerime kalmıştı. Cabir Bey'in yerine derslere ben giriyor, sınav kâğıtlarını ve öğrenci ödevlerini ben okuyup ben notlandırıyordum. Bir yandan doçentlik tezim için kütüphanede harıl harıl araştırma yaparken, bir yandan da bu işlerle uğraşmak zorundaydım. Başımı kaşıyacak vaktim yoktu. Geceleri ancak iki üç saat uyumaya vakit bulabildiğim, yemeklerimi bile ayaküstü atıştırmak zorunda kaldığım, cehennemî günlerdi onlar. Doğru dürüst beslenememekten iğne ipliğe dönmüştüm, öyle ki belki de hayatımda ilk kez elbiselerim bol gelmeye başlamıştı üzerime. Ama pes etmedim, dişimi sıktım, çalışmayı sürdürdüm ve sonuçta, tekkeyi bekleyen derviş misali, kârlı çıktım. Gecemi gündüzüme katarak çalıştığım için doçentlik tezim kısa zamanda tamamlandı ve tezin savunmasını başarıyla yapıp doçent oldum. Jüride, tez yönetmenim olan Cabir Bey ve TARİHFAK'ın diğer kürsülerinden gelen iki profesör vardı. Cabir Bey, hiç unutmam, savunmam sı-

rasında da herzamanki gibi uyuklamış, diğer iki profesör onun uyuklamasını görmezden gelerek beni geçirmişlerdi. Doçent olduktan bir yıl kadar sonra, henüz otuz üç yaşımdayken, hiç beklemediğim bir sırada, ani bir kararnameyle ÜNİVERS tarafından profesörlüğe yükseltildim. Sevinçten havalarda uçuyordum. Bu umulmadık başarı karşısında gözlerim kamaşmıştı. Üniversitenin belki de gelmiş geçmiş en genç profesörü olmuştum. Müthiş bir onurdu bu. Bunun insanüstü çalışmamın hak edilmiş bir karşılığı olduğunu düşünmek göğsümü kabartıyordu. Ne var ki cübbe giyme törenimden hemen sonra, bir profesör beni bir köşeye çekip acı gerçeği çıtlattı: Cabir Bey çok yaşlanmıştı, artık bir ayağı çukurda sayılırdı ve her an emr-i hak vaki olabilirdi. Onun vefatı durumunda PSİKA'da başka profesör kalmayacağı için üniversite kürsüyü kapatmaya mecbur olacaktı. Bu da üniversitenin devletten alacağı yıllık ödeneğin azalması anlamına geliyordu. Böyle istenmeyen bir durumun yaşanmaması için, ÜNİVERS apar topar özel olarak toplanmış ve beni profesörlüğe yükseltme kararı almıştı. Bunu duyduğumda, âdeta yıkıldım. Oysa ben çalışmalarımın takdir edildiğini sanarak gizli gizli sevinmiştim. Şimdi, çok acı biçimde, hiç de öyle olmadığını anlıyordum. Üniversite ne benimle, ne pek gururlandığım çalışmalarımla, hatta ne de kürsümüzle ilgileniyordu. Tek ilgi duydukları şey paraydı ve zamanlamaları da son derece hassastı doğrusu. Gerçekten de ben profesör olduktan bir hafta kadar sonra, Cabir Bey odasında uyukladığı sırada vefat etti. Bir Cuma günü öğleden sonra, boş çay bardaklarını almak için gelen hademe, Cabir Bey'in koltuğunda uyukladığını görmüş, herzamanki gibi şekerleme yaptığını sanarak rahatsız etmemek için odasının kapısını usulca çekip gitmişti. Benim de işim başımdan aşkındı; akşam ders bitiminde onun odasına bakmak aklıma bile gelmedi, kapıyı kilitleyip kürsüden çıktım. Kürsü haftasonu kilitli kaldı. Pazartesi sabahı üniversiteye geldiğimde, kürsünün kapısını açar açmaz, ağır bir koku çarptı yüzüme. Merdivenaltında ya da bir dosya dolabının arkasında iri bir sıçanın ölmüş olduğunu sandım ilk önce. Bu koku hayvanın leşinden yayılıyor olmalıydı. Benim sayemde kürsünün odaları eskisi kadar boş olmaktan kurtulmuştu gerçi, ayrıca işe başladığımdan beri duvar diplerine bol

bol fare zehiri dökmüş, her kuytu köşeye kapan kurmuştum, ama mahalle aktarını zengin etmekten başka işe yaramamıştı bütün bu çabalarım. Yıllardır bu odalarda yaşayan, hatta kimbilir belki de burasını karargâh ilan etmiş olan sıçanların ayağını kürsüden tamamen kesmek mümkün olmuyordu. Başlarda hayli zorlandım. Onların tedirgin edici varlıkları dikkatimi toplamama engel oluyor, kürsüdeki odamda doğru dürüst çalışamıyordum. Ama zamanla, hiç susmayan tıkırtılarına kulağım alıştı, onlarla birlikte yaşamayı öğrendim. Bir tür *modus vivendi* kurmuştuk, diğer bir deyişle. Artık ne ben onların işine karışıyordum, ne de onlar benim. Birlikte gül gibi geçinip gidiyorduk. Dahası, düşünüyorum da, belki onlarda biz insanoğullarının örnek alması gereken önemli bir özellik vardı: Hamaratlık, hareketlilik, canlılık... Bir an bile durmuyorlardı. Maişetlerini temin etmek, yuvalarına yiyecek götürmek için hummalı bir çalışma içindeydiler. İnsan kapalı bir odaya girdiğinde, ışığı yakmadan bakınca, karanlığın içinde farelerin birer cıva damlası gibi ışıl ışıl parlayan, kıpırtılı, ıslak, boncuğumsu gözlerini görebilirdi. Bu gözler velfecri okuyordu. Önce sağa, sonra sola, sonra yukarı aşağı, sonra tekrar sağa sola bakıyorlar ve en sonunda sabitleşip odaya giren insanın üzerinde karar kılıyorlardı. Işık açıldığında, birdenbire kayboluyordu bu sinsi gözler, ama hâlâ izlenmekte olduğunu, göz hapsinde tutulduğunu, her davranışının titizlikle gözlendiğini hissediyordu insan ve ister istemez ürperiyor, sırtından aşağı soğuk terler boşalıyordu. O Pazartesi sabahı kürsüdeki kötü kokuyu aldığımda, burnumun beni götürdüğü yönde ilerleyerek kokunun kaynağını buldum. Koku Cabir Bey'in odasından geliyordu. Biraz sıkışmış olan kapıyı yüklenip açtığımda, Cabir Bey'in bermutat koltuğunda biraz kaykılmış bir halde masasının başında oturmakta olduğunu gördüm. Tel çerçeveli gözlüğü biraz çarpılmış, sakalları hafifçe uzamıştı. Önce, onun herzamanki gibi uyuklamakta olduğunu sandım ve yanıldığımı, kokunun başka biryerden geldiğini düşünerek kapıyı usulca çekip çıkmaya davrandım. Ama sonra, belli belirsiz bir hareket çekti dikkatimi. Biraz daha dikkatli bakınca, Cabir Bey'in açık kalmış olan ağzından yeşil sırtlı sineklerin girip çıkmakta olduğunu fark ettim dehşetle. Cesedi muayene eden Adlî Tabip

(ATA), ölümün üç gün önce, yani Cuma günü, büyük ihtimalle hademe boş çay bardaklarını almaya gelmeden çok evvel gerçekleşmiş olduğunu bildirdi. Kimse farkına varmadığı için ceset o zamandan beri burada kalmış ve bozunma başlamıştı. Dolayısıyla, acele etmek gerekiyordu. Cabir Bey'in cenazesi hemen o gün öğleden sonra sade bir törenin ardından üniversitenin avlusundan kaldırıldı. Cesedi yıkamak için Beyazıt Camii'nin (BEYAZCAM) gasılhanesine götürmek zahmetine girmemişler, yıkama işlemini üniversitenin Deney Havuzu DEHA'da gerçekleştirmişlerdi. Hayatının büyük kısmı üniversitede geçmiş olan bir profesör için uygun bir sondu doğrusu. Ne var ki törende yaptığı uzun ve hamasî konuşmada, Cabir Bey'in parlak başarılarla dolu örnek meslek hayatını öven rektör, kürsümüzün adını, hem de bir değil, birkaç kez ısrarla yanlış telaffuz ettiğinde, söylemeye bile gerek yok, utançtan yerin dibine geçtim. Konuşmasında PSİKA yerine PSİKOPAT demişti rektör. Basit bir dil sürçmesi, üzerinde fazlaca durmak gerekmeyen bir *lapsus linguae* değildi bu, üniversitedeki profesörlerin bizim bölümümüzü nasıl gördüklerinin üstü örtük bir göstergesiydi: Hiçbir zaman 'popüler' olamayan, hep 'yalnız', hep 'marjinal' kalmaya mahkûm, kimsenin arayıp sormadığı, kıyıda köşede unutulmuş, adı anılınca yüz buruşturulup baş öteye çevrilen, nahoş bir bölüm... Zaten Cabir Bey hayattayken de bizim bölümümüz çok sevilen bir bölüm değildi. Tören protokolünde, sanki son anda birden akla gelivermiş gereksiz ve nahoş bir ayrıntı gibi, en sonda okunurdu adı: "... ve ilaveten PSİKA." İlaveten renkli Miki gibi! İlave! Biz buyduk işte, ana gövdeye sonradan eklemlenmiş önemsiz bir parça, bir zerre, bir mütemmim cüz... Ama kesinlikle ciddiye alınacak bir bölüm değil. Şimdi, Cabir Bey ölüp ben kürsüde yalnız kalınca, neredeyse tamamen unutulmuştuk. Ufak ama şık bir aksesuar bile değildik artık, baştan savılmaya çalışılan, can sıkıcı bir fuzuliyattan ibarettik sadece. Bu dışlamanın ardındaki, dile getirilmeyen asıl neden bendim elbette. Bunu anlıyordum ve ruhum bu ağır sorumluluğun altında eziliyordu, ama elimden gelen hiçbir şey yoktu ne yazık ki. İnsanların kafasındaki bu olumsuz izlenim, Demokles'in kılıcı gibi, yıllar boyu başımın üzerinde asılı durdu. Herzaman kendimi helak edercesine çalışmama karşın,

çabalarımın takdir edildiğine ilişkin en küçük bir işaret göremedim. Hakkım olmayan bir mevkii işgal ettiğim hiçbir zaman yüzüme karşı açıkça söylenmedi belki, ama alttan alta hep hissettirildi. Bu sessiz dışlanma yeterince kötüydü zaten, ama elbette daha da kötüsü –*nec plus ultra*– gelecekti: Ben ve bölüm hakkında birtakım dedikodular çıkarılmış ve daha ne olduğunu anlayamadan, bulaşıcı bir hastalık gibi öğretim kadrosundan öğrencilere sirayet ederek bütün üniversiteye yayılmıştı bile. Bu sürece ıstırapla seyirci kalmaktan başka birşey yapamadım. Elimden gelen birşey yoktu, Pandora'nın kutusu açılmıştı bir kez, fısıltı gazetesi olanca hızıyla işliyordu. Üniversitenin koridorlarında, yemekhanede ya da orta avluda yürürken, arkamdan parmakla işaret edilerek fısıldandığını, kaşların kalktığını, dudakların küçümseyici bir ifadeyle büzüldüğünü, kafaların alaycı bir sırıtışla sallandığını hissedebiliyordum. Bu durumda ben de çaresiz acılaştım tabii: Alaycı, sert, yüreklere korku salan, berbat bir hoca olup çıktım. Oysa öğrencileri çok severdim. Yaşını başını almış, asık suratlı ve ciddi profesörlerden ziyade, benden olsa olsa beş on yaş küçük bu gençlere yakın hissediyordum kendimi. Öyle ya, çok değil, birkaç yıl öncesine dek, ben de onlardan biriydim. Ama balta girmemiş bu ormanda hayatta kalmak istiyorsam, masum bir ceylan olamazdım; sinsi bir sırtlan, o olmazsa ketum bir kirpi olmak zorundaydım. Ben de öyle yaptım. Öğrencileri müsamahasız bir disiplin anlayışıyla, yüklü ödevlerle ve amansız sınavlarla sindirdim. Kullandığım ironik söylem, adımın kısa zamanda bütün üniversite çevrelerinde korkuyla anılır olmasını sağladı. Hakkımda çıkarılan dedikoduları bu şekilde tamamen silemesem de, en azından öğrenciler arasında bir saygınlık edindim. Ne var ki bu yöntemler öğretim görevlilerine işlemeyecekti elbette. Profesörlere ve rektöre karşı boynum hep eğri oldu. Dolayısıyla, PSİKA kürsüsünün yerini değiştirmek istediklerini söylediklerinde, hiç itiraz edemedim. Dediklerine göre, kürsüde benden başka öğretim görevlisi olmadığı için, boşuna fazla yer işgal ediyorduk. Daha ufak biryere nakledilmeliydik. Oysa PSİKA kürsüsü kurulduğu günden beri hep aynı yerde olmuştu. BİLET (*Bilgisayarlı İletişim*), SABİ (*Sanal Bilimler*) ya da UZAT (*Uzakdoğu Tarihi*) kürsüleri gibi bizden sonra kurulmuş olan ve bizden

çok daha fazla yer işgal ettiğini düşündüğüm kürsüler vardı. Bu kürsülerdeki profesörlerin ahşap lambrili, şömineli, geniş çalışma salonlarının yanısıra özel yatak odaları, jakuzili banyoları, hatta mutfak ve çamaşırhaneleri olduğu söyleniyordu. Çoğu ailesiyle kürsüye taşınmış, burayı lojman gibi kullanmaya başlamışlardı. Bu yüzden üniversite koridorlarında çocuk ağlaması ya da haşlanmış lahana kokusu duymak hiç de şaşırtıcı değildi. Binada âdeta bir kaç-göç yaşanıyordu. Dersime yetişmek için loş bir koridorda hızlı adımlarla yürürken, birçok kez yolumun üzerindeki bir kapının hafifçe aralanıp bir çift ürkek gözün aralıktan baktığını ve benim gelmekte olduğumu görünce, kapıyı telaşla kapattığını, arkamdan hızla bazı gölgelerin oraya buraya kaçıştığını, yanımda yöremde alçak sesle fısıldaşıldığını hissediyor, fark etmemiş gibi yapmaya çalışarak lahavle çekip yoluma devam ediyordum. Bu 'ailevî' tablonun yanısıra, kürsüyü resmen garsoniyere çevirmiş bazı profesörler de vardı, ki bu apayrı bir meseleydi. Haftasonu başka bir kentte meslekî bir konferansa ya da fuara davetli oldukları yalanıyla karılarını aldatıp genç ve arsız metresleriyle soluğu üniversitedeki garsoniyerlerinde alıyorlar, bu kutsal bilim yuvasını çirkin emellerine âlet ediyorlardı. Bunlar hiçbir zaman açıkça söylenmese de, herkesin bildiği şeylerdi. Buna karşın, kimbilir hangi saçma amaç uğruna bir kürsünün yerinden edilmesi sözkonusu olduğunda, ilk akla gelen bizim kürsümüz oluyordu. Üstelik uygulama daha da saygısızcaydı: Kişisel eşyalarımı taşıyabilmem için bu değişikliğin bana önceden bildirilmesi zahmetine bile katlanılmadı. Bir Pazartesi sabahı üniversiteye geldiğimde, şaşkınlıkla, kürsünün kapısına koskoca paslı bir asma kilit vurulmuş olduğunu gördüm. Kapının üzerine yapıştırılmış olan resmî görünüşlü, kısa yazıda, PSİKA kürsüsünün kapatıldığı, bundan sonra faaliyetlerini 666 No.lu odada sürdüreceği yazıyordu. Önce bunun bir öğrenci şakası olduğunu sandım. Ama asma kilit son derece gerçekti ve kapıya yapıştırılmış duyurunun altında da bizzat rektörün mührü ve imzası vardı. Neye uğradığımı şaşırmıştım. Başım dönmeye başlamıştı. Biraz kendime gelir gibi olunca, hemen *Rektörlük Katipliği*'ne (REKAT) baş vurup neler olduğunu öğrenmeye çalıştım ve kürsümüzün yerinin değiştirildiği haberini işte o za-

man aldım. Haftasonu ben üniversitede olmadığım sırada iki hademe gelip zaten bir iki parça olan demirbaş eşyamızı başka bir yere taşımışlar ve sonra da kapıya kilit vurup gitmişlerdi. Peki ama bu değişikliğin gerekçesi neydi? Hemen aydınlatıldım: Senato son toplantısında kürsümüzün bulunduğu yere öğrenciler için bir kuaför ve güzellik salonu yapılmasına karar vermişti. Özel üniversitelerin hepsinde benzeri salonlar vardı ve bizim öğrenciler de uzun süredir kampüste bir kuaför ve güzellik salonu açılmasını istiyorlar, bu konuda rektörlüğe toplu dilekçe veriyorlardı. Bunu duyduğumda, kulaklarım uğuldadı, öfkeden âdeta kendimden geçtim. Bir kuaför ve güzellik salonu! Hem de üniversite kampüsünde! Demek ki bir avuç şımarık öğrenciyi memnun etmek uğruna, koskoca PSİKA kürsüsü feda ediliyordu! Demek bilimin geldiği nokta buydu! Ama ben ne kadar kudursam kudurayım, biliyordum ki, hiçbir şey değişmeyecekti. Rektörlüğün kararlarını tartışmak hiçbir zaman sonuç vermez. İster beğeneyim, ister beğenmeyeyim, gıyabımda alınmış bu *de facto* kararı kabullenmek zorundaydım. Soğukkanlılığımı muhafaza etmeye çalışarak, mutlu bir haberi müjdelercesine şen şakrak bir sesle bana bu bilgileri aktaran ahmak görünüşlü memureye 666 No.lu odanın nerede olduğunu sordum. Elbette bilmiyordu. Bilseydi, şaşardım zaten. Önce yanındaki meslektaşına, sonra bir diğerine, daha sonra odadaki diğerlerine sordu, ama doğru dürüst bir karşılık verebilen çıkmadı. Aslında zorluk bu konuda kimsenin hiçbir şey bilmemesi değildi. Böyle olsaydı, sorun daha kolay çözülebilirdi belki. Esas mesele, hemen hemen herbirinin kendisine ait, kuvvetle savundukları, sabit fikirleri olmasıydı. Her kafadan başka bir ses çıkıyor, birinin dediği birinin dediğini tutmuyordu. Kimisi sözkonusu odanın bodrum katında, kazan dairesinin yanındaki ambardan bozma bir sınıf olduğunu iddia ediyor, kimisi bana ana binanın güney kanadında yeni yapılmış olan laboratuarlara bir göz atmamı öğütlüyordu. Kimine göre ise durum tartışmaya yer bırakmayacak denli açıktı: 666 No.lu oda, önümüzdeki beş yıl içinde inşa edilmesi planlanan ek binanın asma katındaydı. Kulaklarıma inanamıyordum! Üniversitenin içinde numarası belli bir odayı bulmak ne kadar zor olabilirdi ki? Eğer nerede olduğu konusunda bir uzlaş-

maya varılamıyorsa, yapılacak şey, üniversite binasının planlarını tarayarak sözkonusu mekânın yerini tesbit etmekti. Binanın planları yok muydu? Vardı elbette. Üniversite binası hayli eski bir bina olduğu için, son derece ayrıntılı rölöveleri çıkarılmıştı. Ancak güçlük şuradaydı ki, tek bir plan yoktu, yıllar boyu yapılmış değişiklikleri gösteren birçok plan paftası vardı ve hangi planın binanın son halini gösterdiği belli değildi. Planlarda 666 No.lu bir oda gözüküyordu gözükmesine, evet, ama ne hikmetse her seferinde yeri değiştirilmişti. Bir planda doğudaysa, bir diğerinde batıdaydı; bir plan odanın zemin katında, bir diğeri ikinci katta olduğunu gösteriyordu. İnsan karanlıkta daha iyi görebilmek için gözlerini kıstığında oradan oraya sıçrayan, ele avuca sığmaz, muzip bir benek gibi, sürekli yer değiştiriyordu oda. Başka idarî bürolara telefon edildi, durum hakkında bilgi sahibi olabilecek herkese danışıldı, ama sonuç değişmiyordu. Öyle görünüyordu ki, ne REKAT'ta ne de üniversitenin diğer idarî bürolarında 666 No.lu odanın nerede olduğunu bilen yoktu. O anda birden aklıma birşey geldi: Kürsüyü taşımış olan hademeler 666 No.lu odanın nerede olduğundan haberdardılar elbette! Yoksa kürsüyü taşıyamazlar, ellerinde eşyalarla hâlâ ortalarda dolaşıyor olurlardı. Demek ki hademelerden beni oraya götürmelerini istemem kâfiydi. Öyleyse, kürsünün taşınması işinin hangi hademelere yaptırılmış olduğunu bulmam gerekiyordu. Gerçi memurların üniversite binası içindeki bir odanın yerini bilemedikten sonra, bunu hiç bilemeyeceklerini düşünerek pek ümide kapılmadım, ama saçları seyrelmiş, karakuru bir memur, siyah deri ciltli büyük boy bir defteri bir süre karıştırdıktan sonra, şaşırttı beni: "İki hademe: Münker ve Nekir. Bu işle onları görevlendirmişiz." Münker ve Nekir. Hayır, onları tanımıyordum, ama bunda garipsenecek birşey yoktu. Üniversitede çalışan birçok hademe olduğu gözönüne alınırsa, daha önce onlara rastlamamış olmam doğaldı. Peki Münker ve Nekir'i şu anda nerede bulabilirdim? Kara kaplı defter yine açıldı, gün ve saat gözönüne alınarak titiz bir tarama yapıldı ve sorumun yanıtı dakiklikle verildi: Sözkonusu iki hademe Pazartesi günleri saat 11.00-12.00 arası üst kattaki erkekler tuvaletini temizlemekle görevliydiler. Memura üstünkörü teşekkür edip REKAT'tan apar topar ayrıl-

dım ve sözü edilen tuvalete gittim. Bu tuvalet öğrencilik yıllarımdan iyi bildiğim biryerdi. En dipteki kabinin penceresinden Beyazıt Camii BEYAZCAM'ın minarelerinden biri görünürdü. Tesadüfen namaz vakti tuvalete girdiğimde, çişimi ederken, tek gözü siyah bir bantla kapatılmış, kambur ve çolak bir müezzinin sarsak hareketlerle şerefeye çıkıp son derece bet ve akortsuz bir sesle ezan okuduğuna şahit olur, *Diyanet İşleri Komisyonu*'nun (DİŞLEK) bu adamı böyle büyük ve önemli bir camiin müezzinliğine atamış olmasını yadırgardım. Daha sonra, *Teoloji Fakültesi*'nde (TEOFAK) okuyan bir arkadaştan müezzinin öyküsünü dinlediğimde, şaşkınlıktan neredeyse küçük dilimi yutuyordum. Benim tek gözlü, kambur, çolak ve bet sesli sandığım müezzin, aslında çok güzel davudî sesi olan ve göz kamaştıracak derecede yakışıklı genç bir adamdı. Ancak son derece dindar ve mazbuttu da. Ona bahşedilmiş olan dünyevî güzelliklerle kadın ya da erkek hiçbir müminin gönlünü çelip onları günaha sokmamak ve tabii ki böylelikle kendisi de günaha girmemek için sakat numarası yapıyor, hatta körleri bile etkilememek için sesinin güzelliğini insanlardan gizliyordu. İşin tuhafı, bütün bu çabasına rağmen, yaşlı ve zengin bir tüccarın gönlünü ona kaptırmış olmasıydı. Sultanahmet taraflarında, Zemzem suyu ve Mekke'den getirilen sair hediyelik eşyanın satıldığı, büyük bir mağazanın sahibi olan tüccar, âşık olduğu müezzinin sesini duyabilmek için her ikindi ezanı vakti işini gücünü bırakıp iri bir buket kırmızı gül yaptırarak soluğu BEYAZCAM'da alır, mahzun ve nemli gözlerle ezanı dinledikten sonra, elindeki buketi usulca minarenin altına bırakıp giderdi. Bu platonik aşk o sırada bana oldukça ilginç görünmüş ve beni epey düşündürtmüştü. Yaşlı tüccarın müezzine âşık olmasının nedeni, açıktı ki, mazoşist eğilimleriydi. Aksi takdirde, birçokları gibi, genç ve güzel bir köçeğe tutulur, büyük olasılıkla da sonuçta üç beş altına muradına nail olurdu. Ama o hem âşık olduğu kişinin dini bütün, namusu mücessem bir müezzin olmasına dikkat ederek, uzak bir olasılık da olsa, muhtemel bir vuslatı imkânsız hale getirmiş oluyor, hem de olağanüstü çirkinlikte bir erkeğe âşık olduğu için anlatılmaz bir utanç içinde yaşıyordu. Daha doğru dürüst ezan okumayı bile beceremeyen, tek gözü kör, kambur ve çolak bir müezzinle bir-

likte olmayı kim isterdi ki? Böyle bir erkeğe sırılsıklam âşık olduğu için herkes onu kınayacak, onunla dalga geçecekti. Ancak hiç de umulduğu gibi olmamış, müezzin her gün çuvalla son derece ateşli hayran mektupları almaya başlamıştı. Öyle anlaşılıyordu ki, çirkin müezzin ve yaşlı tüccarın mutsuz aşk hikâyesi, çarpıcı çelişkisiyle insanları büyülemiş ve kısa zamanda dörtbir yana yayılmıştı. Ülkenin her tarafında *Sokur Müezzin* (SOKUM) adı altında açılmış *fan* kulüpleri vardı. İnsanlar mektuplarında ona ilan-ı aşk ediyor, onunla bir gece geçirmek karşılığında küçük bir servet öneriyorlardı. Bu önerileri dolaylı olarak duyan yaşlı tüccarın (çünkü bu hayranlar müezzine yazdıkları ateşli mektupları kulüplerinin internet sitelerinde gururla yayımlayıp cümle âleme duyurmaktan kesinlikle kaçınmıyorlardı) mazoşist zevklerin doruğuna ulaşarak kederden son derece mutlu biçimde öldüğünü duydum (ne oksimoron!), ama sakat ve çirkin numarası yapan yakışıklı müezzin sonuçta hayranlarının ardı arkası kesilmez ısrarlarına teslim oldu mu, yoksa iffetini aynı titizlikle korumaya devam mı etti, doğrusu bu konuda herhangi bir bilgim yok. *O tempora, o mores!* PSİKA kürsüsünde çalışmaya başladığımdan beri, diğer öğretim görevlileri gibi ben de kürsünün özel helasına girmeye alıştığım için, genellikle öğrencilerin kullandığı bu umumî tuvalete artık uğramıyordum. Ama tuvalet ben görmeyeli pek değişmemişti. Ön tarafında lavaboların, arka tarafında pisuarlarla tuvalet kabinlerinin yer aldığı, iki bölümlü, oldukça geniş bir mekândı. Tavandaki çıplak ampullerden biri dışında hepsi patlamış ya da kırılmış olduğu için, bu geniş mekân ölü gözü gibi tek bir ampulün cılız ışığıyla aydınlanıyordu. Bir zamanlar –ama mutlaka uzunca zaman önce bir zamanlar– beyaz olduğunu tahmin ettiğim dökme mozaik döşeme, yıllar yılı doğru dürüst temizlenmemekten koyu gri bir çamur rengine dönmüştü. Duvardaki fayanslar, yoğun amonyak buharı yüzünden sapsarıydılar. Yalak gibi bir duvardan ötekine uzanan lavabo mermeri yer yer aşınmış ve çatlamıştı. Havada dışkı ve idrar kokusuna karışan belli belirsiz bir arap sabunu kokusu vardı. Hademeler ortalarda görünmüyordu, ama bir köşede duran yarı yarıya dolu yer kovası, ıslak yer bezleri ve T şeklinde bir sopanın ucuna bağlı, pıyrım pıyrım olmuş paspas, çok uzakta ol-

mamaları gerektiğini haber veren ipuçlarıydı. Hademelerin işlerini birkaç dakika önce bitirip çıkmış olduklarını, acele edersem onlara yetişebileceğimi düşünüp kapıya yöneldim, ama sonra birden tuvalet kabinlerinden gelen tuhaf iniltiler duyarak durdum ve kulak kesildim. Sanki birisi zahmetle ağır bir yük kaldırıyor ya da derin bir kuyudan bocurgatla bir kova su çekiyordu. Belki hademelerden biri içerideydi. Çıkmasını mı beklemeli, yoksa kabinin kapısını tıklatarak onunla konuşmaya mı çalışmalıydım? Eğer bekleyeceksem, böyle orta yerde dikilmem biraz tuhaf kaçabilirdi. Sonuçta tuvaletten hademe yerine başka birisi, hele de bir öğrenci çıkarsa, kendimi düpedüz aptal durumuna düşürmüş olurdum, ki bu kesinlikle olmasını istemediğim birşeydi. Belki de en iyisi, pisuarlara yanaşıp işimi görüyormuş gibi yapmak, sonra, eğer tuvaletten bir hademe çıkarsa, onunla tesadüfen karşılaşmış gibi davranmaktı. Aslına bakılırsa, pisuarda çiş etmekten hiç hoşlanmam. Sıra beklemem gerekse bile, çiş etmek için tuvalet kabinine girmeyi tercih ederim. Uzun boyumun bir dezavantajı, pisuarların arasındaki mermer levhalar, yandaki pisuarda çiş eden adamın elleri arasında tuttuğu –sözüm meclisten dışarı!– pörsük organı görmemi engelleyecek yükseklikte değildir. İnsan kendine ne kadar engel olmaya çalışırsa çalışsın, gözü kayar. En hafif tabiriyle, nahoş bir görüntüdür bu. Ayrıca, ben yanımdakinin maslahatını ister istemez göz ucuyla görürken, onun da benimkini sinsice dikizliyor olabileceği endişesinden kurtulamam. Değişmez bir kuraldır: Bakan bakılır da.

Ben bu mülahazalar yüzünden birşey yapmakla yapmamak arasında kararsız, ayakta dikilip dururken, önce müzmin bir öksürük ve kuru bir boğaz temizleme, ardından da gürültülü bir sifon sesi duyuldu. Dipteki tuvalet kabininin kapısı açıldı ve kılık kıyafetinden hademe olduğunu anladığım orta yaşlı bir adam çıkıp lavabolara yöneldi. Adının Münker mi Nekir mi olduğunu bilmiyordum gerçi, ama başka çarem yoktu, şansımı deneyecektim. Sertçe seslendim:

"Münker Efendi!"

Adam başını bile çevirmeksizin önümden geçti, lavaboda ellerini yıkamaya başladı. Ben orada değilmişim gibi hareket ediyordu. Beni duymadığını düşündüm. Kimbilir, olur a, belki de ku-

lakları ağır işitiyordu. Sonra onu haklı göstermek için kendi kendime gülünç mazeretler uyduruyor olmama kızdım. Düpedüz saçmalıyordum! Gözleri de görmüyor değildi ya! Koskoca adamın tuvaletin ortasında durup ona hitap ettiğimi görmemiş olması imkânsızdı. Bu düşünce, kanın tepeme fırlamasına yetti. Tam olanca hışmımla kükreyecektim ki, boğuk bir ses işitildi arkadan:

"Buyur!"

Ses, bir kuyunun dibinden gelircesine, derinden gelmişti. Dönüp etrafıma bakındım. Ortalıkta kimse yoktu. Birisi benimle alay ediyordu besbelli. İyice sinirlenmiştim, ama kendimi denetim altında tutmaya çalışıyordum.

"Münker Efendi!" diye yineledim sert bir sesle, "Neredesin? Çık ortaya!"

"Geldim, geldim! Az bekle hele!"

Bir sifon daha çekildi. Öbür baştaki tuvalet kabininin kapısı kuru bir gıcırtıyla açıldı ve kılığı kıyafeti diğer hademeyi andıran, saçları sıfıra vurulmuş, patates çuvalı benzeri bir adam belirdi kapıda.

"Buyur, Bey! Ne istediydin?"

"Münker Efendi, ben Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara, *Psikolojik Kazıbilim* PSİKA *Kürsü Başkanı* KÜB. Anladığım kadarıyla, Nekir'le sen haftasonu bizim kürsüyü başka biryere taşımışsınız. 666 No.lu oda galiba?"

"He ya, oraya taşıdıydık. N'olacak?"

"Olacağı... REKAT'tan tam yerini bilemediler de, o odanın yerini göstermeni rica edecektim."

"Haaa, öyle desene! Götürek o zaman, Pürfüsür Bey. Ama az dur, önce bir abdest alıp öğleyi kılak da..."

Öğleyi kılmak mı? Birden aklım başıma geldi. 666 No.lu odanın yerini belirlemek için REKAT'ta o kadar uzun zaman kaybetmiştim ki, öğle olmuştu. Neyse ki o gün sabahtan bir dersim ya da toplantım yoktu, yoksa farkına bile varmadan kaçıracaktım. Ama tabii kürsüde bu birkaç saat içinde kaç sınav kâğıdı, kaç öğrenci ödevi okurdum kimbilir? Bütün sabahı boşa geçirmiştim. Şimdi bu adam müsveddesi utanmadan bir de abdest alıp öğle namazı kılacağını söylüyordu! Bu artık çok fazlaydı. Dayanamayıp patladım.

"Bırak allasen, Münker Efendi!" dedim sert bir sesle, "Şimdi abdestin namazın filan sırası mı? Sayıyla kendine gel! Biraz da *Pozitif İlimler* (PİL) için birşeyler yapalım."

Yalnızca ikimizin malumu olan komik birşey söylemişim gibi anlamlı bir ifadeyle suratıma baktı.

"He, olur," dedi kafasını sallayarak ve abdest almaya başlamış olan öteki hademenin yanına gidip lavaboya okkalı bir balgam attı. İkisi de ellerini yüzlerini yıkadıktan sonra, çoraplarını çıkardılar ve birer hayvan pençesini andıran iri ve nasırlı ayaklarını zahmetle kaldırıp lavabo mermerine dayayarak yıkamaya başladılar. Ne yapacağımı şaşırmış, tuvaletin orta yerinde öylece kalakalmıştım. Hırsımdan ağlamak üzereydim. Çıldırmak işten değildi. Bugüne bugün öğrencilerin karşısında hazan yaprağı gibi tir tir titrediği, kerli ferli, koskoca bir profesördüm, ama basit bir hademeye söz geçiremiyordum. Onun sessiz inadı karşısında yelkenleri suya indirmekten başka çarem yoktu. Ne yapabilirdim ki? Onu idareye mi şikâyet edecektim? 666 No.lu odayı bir an önce bulmam gerekiyordu ve böyle bir şikâyetin amacıma bir faydası olacağını hiç sanmıyordum. Onunla ağız dalaşına girmeye kalksam, sonuçta büyük olasılıkla kızacak ve beni oraya götürmeyi reddedecekti. Onun yardımı olmadan o odayı bulana dek kimbilir nasıl akla karayı seçerdim. Kısacası, onun husumetini üzerime çekmeyi göze alamazdım, çünkü ona mahkûmdum.

Münker ve Nekir, bana hiç bitmeyecekmiş gibi görünen abdestlerini aldıktan sonra, ceplerinden çıkardıkları örgü namaz takkelerini kafalarına geçirdiler ve girişteki bir temizlik dolabından yassıltılmış birer büyük mukavva koli çıkartıp yere serdiler. O sırada öğle ezanı okunmaya başladı. Bu sesi tanıyordum. Hemen gidip dipteki tuvaletin penceresinden BEYAZCAM'ın minaresine baktım. *Nil novi sub sole.* Yanılmamıştım. Bet sesli kambur müezzin şerefeye çıkmış, herzamanki gibi sağ eli kulağında, sarsak hareketlerle ezan okuyordu. Öğrenciyken, kimbilir kaç kez şahit olmuştum bu sahneye. Her defasında da içime nedenini bilemediğim kötü bir his çökmüş, son idrar damlalarının külodumu ıslatmasına aldırmaksızın alelacele toparlanıp tuvaletten çıkmıştım. Bir kez de büyük abdestimi yaparken yakalan-

mıştım ezana. Bu ikindi ezanı olmalıydı, çünkü o gün öğle yemeğinde çok sevdiğim kurufasulye, pilav ve cacık vardı ve ben hepsinden çift porsiyon yediğim için, son derece gazlı ve şiddetli, âdeta dağdan çığ inercesine dışkılıyordum. Hatta gözlerimi kısıp başımı önüme eğdiğimi ve şehvetle hafifçe inlediğimi anımsıyorum. Ezanın ilk kesik nağmeleri duyulduğunda, sert ve kalın bir dışkı yumrusunu makatımdan çıkartmak amacıyla ıkınmakla meşguldüm. Ancak ne gariptir ki, kambur müezzinin akortsuz sesini duyar duymaz, bütün iştahımı yitirdim. Anüsümün dudakları güneşe küsen nadide bir çiçek gibi kapandı. Aceleyle taharetlendim ve toparlanıp kalktım. Oysa henüz işimi bitirmemiş, tam olarak rahat edememiştim. Bağırsaklarımın henüz yarı yarıya dışkıyla dolu olduğunu hissedebiliyordum. Ama, garip bir biçimde, artık dışkılama isteğim kalmamıştı. Bunun nedeni, ezan okunurken dışkılamanın bilinçaltı bir tepkiyle bir tür kutsala hakaret olduğunu düşünmem miydi, yoksa kambur müezzinin karga denli bet sesi kulaklarımı tırmalamış, beni tarifsiz rahatsızlıklara mı gark etmişti, bilemiyorum. Ama bildiğim, o günden sonra, haftalar, hatta aylar boyu, ağız tadıyla, rahat rahat büyük abdeste çıkamadım. Her tuvalete gidişimde, tuhaf bir tedirginlik, bir suçluluk duygusu ve kalp çarpıntısı hissediyordum. Bu duygu zamanla azaldı ve nihayet tümüyle geçti, ama o günden beridir evimden başka hiçbir yerde büyük abdeste çıkmam. Dahası, evimde bile tuvalete gireceğimde, tuvalet penceresinin sıkı sıkıya kapalı olmasına dikkat ederim.

Ezan bitince, hademeler seccade niyetine yere serdikleri oluklu mukavvaların üzerinde ağır hareketlerle namazlarını kıldılar. Aceleleri yoktu, biryere yetişmeye çalışmıyorlardı. Namaz kılarlarken, dikkat ettim, ikisinin de dudakları kıpır kıpırdı. Ben namaz kılmayı, dua okumayı bilmem. (Hani denir ya, 'tek bilmediğim beş vakit namaz!') Merak ediyorum, bu hademeler namaz kılarlarken, acaba hangi duaları okuyorlardı? Okudukları duaların ne anlama geldiğini biliyorlar mıydı? Bu dualarda vaaz edilen herşeyle hemfikir miydiler? Açıkçası, pek sanmıyorum. İkisi de körkütük karacahildi. Değil yabancı bir dili, kendi dillerini bile doğru dürüst konuşamıyorlardı. Bilmedikleri bir dilde yazılmış, onlara herhangi bir anlam ifade etmeyen ses öbekleri-

ni anlamsız bir tekerleme gibi art arda yineliyorlardı yalnızca, o kadar. Ve daha da tuhafı, bu onlara iyi geliyordu. Bunu yapmaktan mutluluk duyuyorlar, böyle yaşayıp gidiyorlardı. Bana ne kadar tuhaf görünürse görünsün, bu böyle olmalıydı, aksi takdirde bunu yapmaya inatla devam edemezlerdi. Kurgusu bitmiş bir duvar saati gibi, bir zaman sonra dururlar, donakalırlardı. Oysa onlar hiç durup düşünmek ihtiyacını hissetmeksizin yollarına aynı hızda devam ediyorlardı. Ama, ona bakılırsa, herhalde hiçbir zaman düşünmeleri gerekmiyordu zaten. Güçlü bir sezgileri vardı ve akıllarıyla değil, sezgileriyle hareket ediyorlardı. Anatomik açıdan onlar da benim gibi bir *homo erectus*'tular, evet, ama tam anlamıyla bir *homo sapiens* –bilen, düşünen, tartan varlık– oldukları iddia edilemezdi. İnsanla hayvan arasında biryerdeydiler, insana belki biraz daha uzak, hayvana belki daha yakın. Ve, kimbilir, belki de bu yüzden, yaşam karşısında benden çok daha hazırlıklıydılar. İtiraf etmeliyim, benim hiçbir zaman sahip olamayacağım bu hassaya sahip oldukları için onları kıskanıyordum.

"Çok şükür, namazımızı eda ettik, Pürfüsür Bey," diye güleç bir yüzle karşıma dikildi Münker Efendi, "Arzu edersen, gidelim."

Hademeler *ad hoc* seccadelerini temizlik dolabına kaldırıp takkelerini ceplerine sokmuşlar, saçlarına başlarına çeki düzen vermişlerdi. Hatta burnumu gıdıklayan hafif bir hacıyağı kokusundan, esans da sürünmüş olduklarını anladım. Onların anlayışına göre bu 'iki dirhem bir çekirdek olmak' olmalıydı.

"Allah kabul etsin," dedim, "Gidelim."

Hademeler dönüp tuvaletin dibine doğru yürüdüler. Oysa koridora açılan kapı diğer yandaydı. Acaba yönlerini mi şaşırmışlardı? Belki de, gitmeden önce, halletmeleri gereken son bir işleri daha vardı. Ya da oradan yanlarında götürmeleri gereken bir şey, sözgelimi bir temizlik gereci alacaklardı. Benim arkalarından seslenmeme fırsat kalmadan, az önce Nekir adlı hademenin çıkmış olduğu, penceresinden camiin minaresi görünen dipteki tuvalet kabininin kapısını açıp içeri girdiler. Afallamıştım. İki adam da gözden kaybolmuştu. Nasıl bir tuvalet kabiniydi bu? İçeride ne çok yer vardı? Hem, orada ne yapıyor olabilirlerdi? Na-

sıl hareket etmem gerektiğini bilemiyordum. Arkalarından mı gitmeli, yoksa onları beklemeli miydim? Ben tereddüt içinde kıvranırken, Münker Efendi başını kapıdan uzattı:

"Pürfüsür Bey, gelmeyon mu?"

Nutkum tutulmuştu. Kekeledim:

"Pa-pardon, nereye?"

"666 nümerolu odaya gitmek istemedin miydi sen?"

Artık düşünemiyordum. Bana söyleneni bir otomat gibi yerine getirdim. Aralık duran kapıdan tuvalet kabinine girdiğimde, hademeler ortada yoktu. Onun yerine, tam karşıda, alaturka hela taşının hemen arkasında, ikinci bir kapı açılmıştı. Kasası ve kanadı saçtan yapılmış alçak bir kapıydı bu. Anlayamıyordum. Bu tuvalet kabinine, öğrenciyken, belki yüzlerce kez girmiştim. Bu kapıyı görmemiş olamazdım. Onu nasıl olup da daha önce fark etmemiştim? Bu kapağı büyük olasılıkla bir temizlik dolabı sanmış ve üzerinde fazla durma gereği duymamıştım. Bakışlarım üzerinden kayıp gitmişti. Oysa şimdi, o yamru yumru, paslı kapının ardında tesisat boşluğunu andıran, ufak ve pis bir sahanlık olduğunu ve trabzansız, dik ve dar bir tahta merdivenin bu sahanlıktan yukarı çıktığını görüyordum. Bastığım yere dikkat etmeye çalışarak, ağırlığım altında iç burkucu gıcırtılarla inleyen tahta merdivenin basamaklarını tırmandım. Çıktığım yer üniversite binasının çatı arası olmalıydı. Tavan alçak ve eğimliydi. Çıplak çatı mertekleri görünüyordu. Herhangi bir ışıklandırma elemanı olmadığı için mekân enikonu karanlıktı. Önümü görmemi sağlayan tek şey, çatı kaplama tahtaları arasından sızan günışığıydı. Hademeler yukarıda beni bekliyorlardı.

"Afedersin, Pürfüsür Bey," dedi Münker, "Boka basmadın, değil mi? Bizim Nekir'in kusuruna bakma. Ne ettiğini bilmez, dangıl dungul bir adamdır. Ortaya isabet ettirememiş, kuburun acık kıyısına kaçırmış yine. Sonra işi bitince, suyu da doğru dürüst çekip pisliğini temizlemediği için öylece kalmış. Halbuki hep söylerim, tam ortasına yapacaksın diye... Kalın kafalı işte, laf anlamıyor."

Ayakkabılarıma baktım. Münker ne yazık ki haklıydı, Nekir'in hâlâ dumanı tüten taze dışkısını görmemiş, üzerine basmıştım. Tuvalet kabinindeki alçak kapıdan geçmeye çalışırken,

bir ara, ayağımın altında irice bir kurbağa ezilir gibi olmuştu, oydu demek ki. Ayakkabımın sağ teki, koyu kahverengiyle neftî arası kıvamlı bir dışkıya bulanmıştı. Nekir yoğunlukla nohut ve mercimek nevinden kuru gıdalar tüketiyor olmalıydı. Münker'in orada bulup uzattığı gazete parçasını tiksintiyle reddettim ve ayağımı öfke ve çaresizlik içinde oradaki ahşap dikmelerden birisine sürterek temizlemeye çalıştım. Ancak dışkı öbeğine öyle kötü basmıştım ki, ayakkabımı tümüyle arıtmak mümkün olmadı. Hademeler sabırla benim umutsuz çırpınışlarımı izlediler. Ben daha başarılı olamayacağımı anlayarak bu boş çabadan vazgeçince, Nekir kalın bir ahşap kirişe asılı bir seyyar ampulü alıp öne düştü. Münker onları izlememi işaret etti. Nereye gittiğimizi sordum.

"666 nümerolu oda çatı arasındadır, Pürfüsür Bey," diye yanıt verdi Münker, "Oraya gitmek için asansörlerin bulunduğu sahanlığa açılan servis merdiveninden işleriz aslında sair zaman, ama orası bir aydır tamirde, o yüzden muvakkaten bu yolu kullanıyoruz. Senin kürsüyü taşırken de –allah seni inandırsın!– bu yüzden az zahmet çekmedik. Masaları, iskemleleri, kitaplıkları, dosya dolaplarını bu dikmelerin arasından geçirmek bayağı zor oldu, habire biryerlere takılıp duruyordu meretler. Aman ha, kafaya dikkat et! Mertekler biraz alçak, sen de boylusun maşallah..."

Münker haklıydı. Kafamı merteklere çarpmamak için kimi yerde neredeyse iki büklüm olmam gerekiyordu. Dudaklarımın arasında zorlukla bastırdığım lanet sözcükleri olduğu halde, önümsıra çevik adımlarla ilerleyen hademelere ayak uydurmaya çabaladım. Onlar bir labirenti andıran bu rezil fare deliğinde yollarını bulmaya alışıktılar; eğri dikmeler, bel vermiş mertekler ve çürümüş kirişlerden oluşan bu sık ve loş ormanda atlayıp sıçrayarak mahir bir sıçan kıvraklığıyla ilerliyorlardı. Ben ise tümüyle yabancısıydım buraların. Üstelik iri cüssem, kimi aralıklardan geçmemi enikonu zorlaştırıyordu. Mertekler altındaki bu iki büklüm yolculuğumuzun kısa süreceğini, bir iki adım sonra, yüksek tavanlı, geniş bir hole ulaşacağımızı ummuştum, ama hiç de öyle olmadı. Basık ve bunaltıcı çatı arasında dakikalarca yol aldık. *Üniversite Senatosu* ÜNİVERS'in kürsümüze böyle

biryeri layık gördüğüne inanamıyordum. Demek ki artık bütün bütüne gözden düşmüş ve işe yaramayan eski bir eşya gibi resmen bir kenara atılmıştık. Yolun böyle olduğuna bakılırsa, gideceğimiz yer nasıldı kimbilir! Birkaç dakika daha yürüdük. Biraz sonra tavan yükseldi, dikmeler seyrekleşti ve bir açıklığa geldik. Piramit biçimli çatı ışıklığından düşen çiğ günışığının yarı aydınlığında, tam karşımızda üzerinde pirinç rakamlarla *999* yazılı olan ahşap bir kapı olduğunu gördüm.

"Rakamların üst çivileri çıkmış," diye açıkladı Münker Efendi benim sormama fırsat vermeksizin, "Merdivenin tamiratını yapan ustalara tembih edeyim de, bir el atmayı ihmal etmesinler."

Sonra belindeki kabarık anahtar destesinden çıkardığı büyük ve paslı bir anahtarla ahşap kapıyı açıp beni içeri buyur etti. Korka korka adımımı eşikten attım. Nasıl bir felaketle karşılaşacağımı bilmiyordum. Beni kimbilir nasıl korkunç bir kovuğa sürgün etmişlerdi. Sıkıntıyla yutkunarak kendimi en kötüsüne hazırlamaya çalıştım. Ama tuhaftır, korktuğuma uğramadığımı söyleyebilirim. Tam tersine, hoş bir sürpriz karşıladı beni. Gerçi konum ve alan olarak kürsümüzün eski haliyle kıyas kabul etmezdi tabii, ama burası da hiç fena sayılmazdı doğrusu. Aslında bir değil, iç içe geçmiş ve biri diğerine nispeten biraz daha geniş iki oda sözkonusuydu. Çatı arası olduğu için tavan eğimliydi, ama mertekler ve çatı kaplama tahtaları görünmüyordu. Tahtaların altı sıvanıp badanalanmış olmalıydı. Zemin –herhalde eskiden kalma– büyük boy ahşap parkelerle kaplıydı. Her iki oda da çatıdaki genişçe birer pencereden ışık alıyordu. Bu odalardan birisini çalışma odası, diğerini kütüphane ve arşiv olarak kullanabilirdim. Kürsümüzün demirbaş eşyası bu iki odaya tıkıştırılınca, doğal olarak ortalıkta dönenecek yer kalmamıştı. İlkin kimi mobilyaları dışarı attırıp daha ferah bir çalışma mekânı oluşturarak işe başlayabilirdim. Nasıl olsa bir tek ben vardım artık kürsüde ve yakın zamanda kayda değer bir nüfus artışı da beklenmiyordu. Onca masa ve iskemle boşa yer işgal etmekten başka bir işe yaramazdı. Düşününce, aslında burasının üniversitenin diğer bölümlerine uzak olmasının belki de benim yararıma olacağını anladım. Burada bütün yabancı gözlerden uzak, rahatsız

edilmeden, sessiz sakin, huzur içinde çalışabilirdim. Birden kafamda bir ampul yandı ve çok heyecanlandım. Uzun zamandır aradığım bilim yuvasını bulmuştum artık! Kürsümüzü yerinden edip bu ücra köşeye taşıtan ÜNİVERS, bilmeden bana büyük bir iyilik yapmıştı aslında. Başta bir tür sürgün olarak görüp lanetlediğim şey, sonuçta benim için paha biçilmez bir armağana dönüşmüştü. Burada hemen hemen bütün hareketlerimde tümüyle özgür olacaktım. Özgür ne kelime, Münker ve Nekir dışında nerede olduğumu bile tam olarak bilen yoktu koca üniversitede! Ulaşım güçlüğü ise âdeta sarp bir hisar haline getiriyordu burayı. Kim çatı arasının dolambaçlı labirentinde yolunu bulup buraya gelebilirdi ki? Bu odalarda öteden beri özlemini çektiğim kendi egemenlik bölgemi, kendi küçük ülkemi, kendi tek kişilik krallığımı kurabilirdim.

Yeni kürsümüze taşınmam işte böyle oldu. Tahminlerimde haklı çıktığımı görmek beni memnun etti. Üniversiteye gelip gidiyor, derslerime girip çıkıyordum, ama kimse odamın kapısını çalıp beni rahatsız etmiyordu. Hatta hademeler bile haftada bir uğruyorlardı temizlik için. Yenileme çalışmalarını yapan ustalara çatı arasına çıkan merdiveni onarmalarına gerek olmadığını söyledim. İş yüklerinin azalması onların da canına minnetti, dediğimi ikiletmediler. Böylece kürsünün geliş gidişinin yalnızca çatı arasından olmasını güvence altına almış oluyordum. Bu huzur adacığı içinde kendimi keyifle çalışmalarıma verdim. Bu ücra odada ne metinler okudum, ne makaleler yazdım... Kendimi geliştirerek bugünkü halime gelmemde bu odanın payını yadsıyamam. Yalnızlık bilimin başlıca koşuludur. Ağır bir bedel belki, herkesin ödemek istemeyeceği acı bir bedel, ama biryere gelinmesi isteniyorsa, ödenmesi kaçınılmaz bir bedel aynı zamanda da. Bu bedeli ödemiş olmaktan pişman değilim. Nitekim çabalarım karşılıksız kalmadı, kürsümüz zamanla öğrenciler arasında kulaktan kulağa fısıldanan bir şehir efsanesi haline geldi. Dersinden ancak on kişiden bir kişinin geçer not almayı başarabildiği, anlatmaya bir başladı mı esip savuran, konusuna son derece hâkim, acımasız ve alaycı, dediği dedik çaldığı düdük bir PSİKA profesörünü konuşuyordu herkes, ama kürsümüzün nerede olduğunu bilen yoktu. Üç yıl önce, ÜNİVERS'in lütfederce-

sine aldığı bir kararla, lisansüstü eğitimlerini yapmak üzere kürsüye öğrenci kabul etmeye de başladım. Tabii kontenjanım kısıtlı. Tek başıma çalışmam nedeniyle, her yıl dört öğrencinin tez yönetmenliğini yapabiliyorum ancak. Dört, oldukça mütevazı bir rakam, evet, ama kürsümüz için önemli bir dönüm noktası bu, bir tür yeniden canlanma, yeni bir başlangıç, bir rönesans... Gerçi şimdiye dek kimse istekli olmadı, ama bu öğrencilerden bazıları lisansüstü eğitimlerini tamamladıktan sonra kürsüye asistan olarak girmeyi arzu edebilirler. PSİKA kürsüsü birkaç yıl içinde eski debdebeli günlerine dönebilir. O günü özlemle bekliyorum.

Öte yandan bunca yıl ne uğruna bu denli çabalamış olduğumu soruyorum kendime. Üniversiteye gireli beri, canımı dişime takarak didindim, her fırsatta kendimi üniversitedeki profesörlere affettirmeye, bu mevkii aslında hak ettiğimi onlara kanıtlamaya çalıştım. Ama ne yaptıysam da, hakkımdaki önyargıları değiştirmem mümkün olmadı. Kuğular arasındaki çirkin ördek yavrusu olarak kaldım hep. Beni niçin aralarına kabul etmediler? Niçin dışladılar? Niçin aşağı gördüler? Bu, korkarım, hiçbir zaman yanıtını bulamayacağım bir soru olarak kalacak. Bu düğümle yaşamayı öğrenmeliyim.

Herşeye karşın, üniversitede asistan olarak işe başlamamdan beri geçen yirmi yıla yakın sürede, öğretim kadrosu arasında da, gerçi 'saygınlık' diyemesem bile, iyi kötü bir yer edinmeyi başardım. Biliyorum, beni hâlâ küçümsüyorlar, ama artık en azından arkamdan gülünmüyor. Önerilerimi çoğu zaman kabul ettiremiyorum belki, ama hiç olmazsa sözlerimi dinletebiliyorum. Sözgelimi, bir süredir SALT üyesiyim. Cabir Bey'in ölümünden beri PSİKA kürsüsü SALT'ta temsil edilmiyordu. Bir gecede haritadan silinmiştik sanki, buhar olup havaya karışmıştık. Uzun yıllar, tekrar SALT'ta temsil hakkı elde edebilmemiz için ÜNİVERS'e birçok önerge verdim. Önergelerim ya oybirliğiyle geri çevrildi ya da daha kötüsü, hepten yok sayıldı, gözardı edildi, hasıraltı oldu. Ben yine de yılmadım, ÜNİVERS'in kapısını aşındırmaya, önerge üstüne önerge vermeye devam ettim. Nihayet birkaç yıl önce, hiç beklemediğim bir anda, kabul olunduğu haberini aldım önergemin. Gerçi oybirliğiyle verilmiş kesin ve koşulsuz bir kabul kararı değildi bu, ama az bir farkla da

olsa, oyçokluğuyla kürsümüzün –kararı bana yazılı olarak bildiren ÜNİVERS sekreteryasının deyimiyle– 'muayyen bir müddet, tecrübe mahiyetinde, SALT'ta temsiline' karar verilmişti. Mutluluktan havalara uçtum. Bu karar benim açımdan muhteşem bir zafer sayılırdı. Ancak kafamda beliren birtakım sorular, mutluluğuma gölge düşmesine neden oluyordu. Kararda bahsedilen bu 'muayyen müddet' ne kadardı, bilemiyordum. Kürsünün tek elemanı ben olduğuma göre, kararda açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen, bölümü SALT'ta elbette ben temsil edecektim. Peki öyleyse benden neler bekleniyordu? Görevlerim nelerdi? Nasıl çalışırsam, 'muayyen bir müddet' kaydıyla verilen bu muvakkat karar kesinleşecekti? Bu da belli değildi. Bunun üzerine, ben de işi ciddi tuttum, elimden geleni yapmaya, kurula mümkün olduğunca yararlı olmaya çalıştım. Herkesin angarya olarak görüp üstlenmekten kaçındığı görevlere talip oluyor, kimsenin uğraşmak istemediği işleri yapıyordum. Tırnaklarımla kuyu kazarcasına, uzun ve meşakkatli bir süreçti bu. Ama zaman içinde, alçakgönüllülüğüm ve çalışkanlığımın semeresini gördüm. Kuruldaki diğer profesörlerin sevgisini ve takdirini kazanamasam bile, en azından dikkatlerini çekmeyi başardım, ki bu da benim için önemli bir başarı sayılırdı. Üniversitedeki meslektaşlarım tarafından ilk defa kaale alınıyordum. İşte bu yüzden o zamandan beri SALT toplantılarına sektirmeden katılıyorum. Bugün öğleden sonra da önemli bir konu için toplanacağız. Elbette herzamanki gibi bütün gerekli belgelerimle hazır ve nazır orada olacağım. Diğer üyelerden çeşitli nedenlerle toplantıya katılmayacaklar olabilir. Ama herkes şundan kesinlikle emin olmalı ki, PSİKA kürsüsü SALT'ta mükemmel bir biçimde temsil edilecek.

"Oturumu açıyorum! Açıyorum! Çok ciddiyim, açarım ha! Bak, açarım diyorum, hiç dinliyor mu? Aaaaç... Aaaaç... Aç-tım!"

Elindeki iri tokmağı önündeki tahta bloğa sertçe vurdu rektör ve duvarları ceviz cila ahşap lambri kaplı toplantı salonundaki gürültü bıçakla kesilmişçesine duruldu. Yanlarındaki meslektaşlarıyla hararetli bir tartışmaya dalmış olan profesörler, konuşmayı derhal kesip ürkek bakışlarını rektöre yönelttiler. Rektör herzamanki gibi toplantı masasının başına geçmiş, iki eliyle birden masaya yaslanarak iri bir karga gibi öne doğru eğilmişti. Belli ki burada patronun kim olduğunu tereddüde mahal vermezcesine hemen ilk andan vurgulamak istiyordu. Onun otoritesini sorgulamak gibi bir amacım yoktu kesinlikle, ama alı al moru mor, elim kolum hesaplarla dolu, toplantıya son anda yetişmiş ve başka yer kalmamış olduğu için, yani mecburen, masanın diğer başına, onun tam karşısındaki sandalyeye oturmuştum. Gerçi aramızda üç kulaça yakın mesafe vardı, ama sanki onunla karşı kutuplarda yer alıyor gibiydik. İradem dışında gelişen bu durumun serkeşliğime, itaatsizliğime, dikbaşlılığıma ya da –nerede kaldı ki– saygısızlığıma yorulması olasılığı beni ziyadesiyle tedirgin ediyordu. Daha ilk andan şimşekleri üstüme çekerek rektörün şamar oğlanına dönmeyi göze alamazdım. Rektörle ve kuruldaki diğer profesörlerle olabildiğince iyi geçinmem gerekiyordu. Bölümümüze ayrılan bütçenin önümüzdeki yıl için yarı yarıya artırılmasını önerecektim. En masum ve iyiniyetli tebessümümü takınmaya çalıştım. Rektör, yüzünde sert ve mağrur bir ifadeyle, oval maun toplantı masasının çevresinde oturmakta olan on iki profesörü ağır ağır süzdükten sonra, cübbesinin eteklerini fazlaca kırışmamaları için özenle katlayarak törensel bir edayla yerine oturdu.

"Evet, bugünkü gündem, öhö, bildiğiniz gibi, öhö, önümüz-

deki öğretim yılının bütçesinin görüşülmesi, öhö-öhö... Gündemi kabul edenler? Etmeyenler? Edilmiştir... Kayıtlara geçsin."

Derhal gündemin tartışılmasına geçildi ve birkaç dakika içinde, nahoş gerçek anlaşıldı. Üniversitenin zaten herzaman parasal sorunları olmuştu, ama hükümet önceki yıl olduğu gibi bu yıl da verilen ödeneği önemli ölçüde kısacağı için, üniversitenin 'kendi imkânlarıyla' kaynak sağlaması ve büyük olasılıkla bazı masraf kalemlerinde kısıntıya gitmesi gerekiyordu. Kârı değil, zararı pay etmek için toplanmıştık diğer bir deyişle. Durumun fecaati ortaya çıkınca, odada tatsız bir rüzgâr esti. Kimse kabağın kendi bölümünün başında patlamasını istemiyordu doğal olarak. Her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Leş kargaları iş başındaydı. Zaten kırpılarak kuşa dönmüş olan ödeneği yapabildikleri kadar tırtıklayarak kendi bölümlerine aktarmaya çalışıyorlardı. İlkin bir kavga gürültü, bir ağız dalaşı, bir kargaşa hakim oldu ortama (kozmos öncesinde hep kaos vardır), sonra yavaş yavaş duruldu herşey, bir 'al gülüm, ver gülüm' meselesine dönüştü zamanla iş. Artık bölümler kendi istediklerini elde edebilmek için başka konularda diğer bölümlere ödünler veriyor, kendi taleplerini desteklemeleri karşılığında onlar da diğerlerine arka çıkıyorlardı. Bu sistem içinde büyük bölümlerin çok daha fazla sözü geçiyordu tabii; küçük bölümler ise, boyutları ve güçleriyle orantılı taleplerle yetinmek zorundaydılar. Bu kurtlar sofrasında, üniversitenin en küçük birimi olan, kimsenin yerini dahi bilmediği ve adını sanını duymak istemediği, tek kişilik PSİKA kürsüsünün ne kadar şansı olabilirdi ki? Herkes cürmü kadar yer yakacak, boyu kadar konuşacaktı eninde sonunda. Felaket kaçınılmazdı ve tereddütsüz bir dakiklikle geldi.

"Toplantıyı kapatmadan önce, öhö, kimsenin söyleyecek başka bir sözü olmadığına göre, öhö-öhö..." diyerek elindeki tokmağı havaya kaldırdı rektör. Herşey bir saat içinde olup bitivermişti. O ana dek lafa pek karışamamış, karışmaya çalıştığımda da sözümü kimseye dinletememiştim. Artık dayanamayarak atıldım:

"Afedersiniz! Bir konuyu unutmuyor musunuz?"

Sözlerim yüksek tavanlı toplantı salonunda bir bomba gibi patladı. Bütün başlar bana doğru çevrildi birden. Masanın etra-

fındaki bütün profesörler, sessiz bir ürküntü içinde bana, rektörün sözünü kesme cüreti gösteren bu zavallıya bakıyorlardı. Ciddi sonuçlarını göze almadan kimsenin yapamayacağı birşeydi bu. Rektörün ne denli kindar ve zalim bir insan olduğunu hepsi biliyordu. Şu anda hiçbirisi benim yerimde olmak istemezdi. Salonda dolaşan bu soğuk hava beni de etkiledi. Anlık bir feveran sonucu gösterdiğim cüret beni bile şaşırtmıştı. Nasıl olmuş da böyle birşeye cesaret etmiştim? Tüylerimin diken diken olduğunu hissettim ve rektörle aramda en az üç kulaçlık bir mesafe olmasına rağmen, hafifçe geri çekilerek yerimde büzülmeye çalıştım. Ama bu elbette mümkün değildi. Yüksek arkalıklı birer tabureyi andıran, son derece rahatsız tahta sandalyelerde oturuyorduk. Ben arkama yaslanınca, iri gövdem için zaten hayli ufak olan sandalye, iç burkucu bir sesle gıcırdadı. Cüretli çıkışımı daha da vurgulayan kalın bir çizgi oldu bu gıcırtı. Ensesine inecek şaplağı bekleyen zavallı bir enik gibi kulaklarımı kısarak kafamı göğsüme çektim. Nihayet sıkıntılı bir sesle konuştu beklenmedik itirazımdan beri tek bir söz söylemeksizin delici bakışlarla beni süzmüş olan rektör:

"Neymiş o?"

Olan olmuş, torba dolmuştu nasıl olsa. *Jacta alea est!* Artık geri dönemezdim.

"Eee, şey, tabii ki..." diye lafı ağzımda geveledim, "tabii ki PSİKA kürsüsünü kastediyorum."

Bizim kürsümüzün adı işitilince, küçümseyici bir ifade belirdi masanın çevresindeki yüzlerde. Rektörün bir kaşı kalktı:

"Ne olmuş PSİKA kürsüsüne?"

"Bağışlayın, amacım zatıalinizi herhangi bir kusur ya da eksiklikle itham etmek değil katiyen. Kurulumuzun diğer saygıdeğer üyelerini de kesinlikle tenzih ederim. Ama toplantıyı henüz sona erdiremeyiz, önümüzdeki yıl PSİKA kürsüsüne ayrılacak ödeneği saptamadık çünkü."

"Yaa? Saptamadık mı?"

"Hayır, saptamadık. Ben..."

Susarak yutkundum. Boğazım kurumuştu. Ensemden başlayarak kulaklarıma doğru yayılan bir sıcaklık hissediyordum. Rektörün yüzüme dikmiş olduğu kartal bakışlarında, hızla ge-

lip geçen alaycı bir çelik parıltısı görür gibi oldum bir an. Sözlerime onay alabilmek için, masanın çevresinde oturan profesörlerde gezdirdim gözlerimi. Hepsi tuhaf bir suskunluk içindeydi. Birşeyi kaçırıp kaçırmadığım konusunda kuşkuya düştüm. Benim bilmediğim birşey biliyorlardı sanki.

"Yani... yani..." diye kekeledim, "yani saptamadığımızı sanıyorum. Bildiğiniz gibi..."

Sert bir el hareketiyle sözümü kesti rektör:

"Kusura bakmayın, size tebliğ etmeye fırsat olmadı henüz. Bugün buraya kadar zahmet etmenize gerek yoktu belki de. Kurulumuz görülen lüzum üzerine geçen hafta acil bir toplantı yapıp bir karar aldı. Size yazılı olarak bildirmeleri için sekreteryaya talimat vermiştim. İşlerinin yoğunluğu dolayısıyla, henüz hazırlayamadılar herhalde."

"Ne-neyi?"

"*Millî Eğitim Nezareti* MEN'de bu gibi şeylere kim karar veriyor, bilmiyorum, ama üç kişiden az kadrosu olan bölümler için üniversitelere verdikleri ödenekleri kaldırma kararı almışlar. Bildiğiniz gibi, sizin bölümünüz de tek kişiden, yani sadece sizden, oluştuğu için ödenek verilmesi askıya alınan bu bölümler listesinin başında yer alıyor. Bakanlıktan bu haber gelince, biz de hemen toplandık ve oybirliğiyle bölümünüzü lağvetmeye karar verdik. Bu kararı alırken, her ne kadar yüreğimiz burkulmuş olsa da, bu para sıkıntısında hiçbir geliri olmayan bir bölümü üniversitenin bünyesinde barındıramayacağımızı, sanırım, siz de takdir edersiniz. Bölümünüz kapanınca açıkta kalacağınız için sizi de TARİHFAK'taki başka bir bölüme kaydıracağız. Orada profesör kadrosu bulunamazsa –ki açıkçası bulunabileceğini maalesef pek sanmıyorum– Tenzil-i Rütbe (TER) uygulamasına gitmek ve sizi doçent, hatta belki asistan seviyesine indirmek zorunda kalabiliriz. Tabii anlıyorsunuz, geçici bir süre için... Profesör kadrosu açılır açılmaz, sırası gelenleri profesör yapıp sizi onlardan birinin yerine sıralamaya alacağız. On beş yirmi seneye kalmaz, tekrar profesör olabileceğinizi tahmin ediyorum. Üç beş yıllık bir hata olabilir tabii bu tahminimde ya da en fazla on yıl, bu doğal. Neyse, can sıkıcı idarî meseleler bunlar, çok mühim değil. Beni asıl düşünceye sevk eden, bölümünüzü kapatınca, ha-

len vermekte olduğunuz dersleri ve yüksek lisans tezlerini de iptal etmek zorunda kalacak oluşumuz. Üniversitemizin itibarı açısından hiç hoş bir durum değil tabii bu, ama bu hal muvacehesinde yapabileceğimiz başka birşey de kalmıyor. Eh, ne yapalım, mukadderat..."

Evet, mukadderat... *Roma locuta, causa finita!* Konuşmaya çalıştım, ama boğazıma takılan iri bir yumru, sözcükleri telaffuz etmeme engel oluyordu. Yüzümün kıpkırmızı kesildiğini hissediyordum. Gözlüklerimin camları hafifçe buğulanmıştı. Ağlamamak için zor tutuyordum kendimi.

"Tabii," diye tiz bir sesle odadaki matem havasını yırttı rektör, "Tabii bölümünüzün masraflarını kendi maaşınızdan siz bizzat karşılamayı kabul ederseniz, o zaman başka..."

Sesinde neşeli bir tını varmış gibi geldi bana. Açlıktan gözü dönmüş bir sokak köpeği gibi, önüme fırlatılan sıyrılmış kemiğin üzerine atladım:

"Elbette, elbette! Lafı mı olur? Karşılarım tabii! Yeter ki siz emredin! İlim ve irfan uğruna, değil yalnızca maaşım, icap ederse, bütün varlığım feda olsun! En büyük üniversite bizim üniversite!"

"Emin misiniz?" diye sert bir sesle sordu rektör. Az önceki güleryüzlü coşkusunun yerinde yeller esiyordu. Birden ciddileşmiş, kaşları çatılmıştı. Başımı önümden kaldırmaksızın, çevremi dinledim. Odada bir ölüm sessizliği hakimdi. Göz ucuyla baktım. Masayı çevreleyen çehreler ifadesizdi. Ama belli belirsiz bıyıkaltı bir tebessüm geziniyordu sanki dudaklarda.

"Kesinlikle!" dedim, "Kesinlikle! *Tarde venientibus ossa.*"

Kendime gelmem kolay olmadı. Benim için ağır bir darbeydi bu. Dimyat'a pirince giderken, evdeki bulgurdan olmuştum. Bunca yıldır yorulmak nedir bilmeden sürdürdüğüm çalışmalar sayesinde rektörün ve senatodaki profesörlerin biraz olsun gözüne girmeyi, sevgilerini olmasa bile en azından saygılarını kazanmayı başardığımı sanıyordum. Yurtdışında yayımlanan birtakım meslekî dergilere abone olabilmem, kürsünün sosyoloji, psikoloji, antropoloji, tarih, coğrafya ve felsefe kitaplarından, ansiklopedilerden, sözlüklerden, diskler ve videolardan oluşan özel arşivini genişletebilmem ve yabancı ülkelerde düzenlenen PARC kongrelerine daha sık katılabilmem için kürsümüze verilen ödeneğin artırılacağını ummuştum. Ne aymazlık! Evdeki hesap çarşıya uymamıştı elbette. Ne zaman uyar ki zaten? Romantik hayaller eninde sonunda herzaman hüsrana uğramaya mahkûmdur. Benim kumdan kalelerim de daha ilk dalgada eriyip denize kayıvermişti işte.

İlk şoku atlatınca, durumu bir daha gözden geçirdim. Aslında durum ilk anda sandığım kadar vahim değildi belki de. Telaşa kapılmama, kaygılanmama gerek yoktu. Evet, gerçi kürsünün ödeneği artırılmamış, tam tersine, kesilmişti ve üstelik, bu yetmezmiş gibi, giderleri kendi maaşımdan ben karşılayacaktım. Ama aslında düşünülürse, sözkonusu olan PSİKA kürsüsüydü, yani çatı arasındaki iki ufak oda. Giderleri ne kadar olabilirdi ki? Ayrıca, resmî işlemlerin genellikle ne denli uzun sürdüğü gözönünde bulundurulursa, kararın uygulamaya konması mutlaka haftalar alacaktı. Aylar, belki de yıllar boyu hiçbir değişiklik yapılmaksızın sürüp gidecekti şimdiki düzen. Kimbilir belki de rektör alınan kararı bütün bütüne unutacak ya da verdiği yazılı talimat *Hesap İşleri Dairesi* HİŞD'e ulaşmadan, REKAT'la ÜNİVERS arasında biryerlerde kaybolup gidecekti.

Ancak tahminlerimde bir kez daha yanılmış olduğumu anlamam uzun sürmedi. Hem de ne yanılmak! Üniversite bünyesindeki kurumların işleyişinden ne denli bihaber olduğum bir kere daha açıklıkla ortaya çıkmış oldu böylece. SALT toplantısının hemen ertesi sabahı, kürsüye daha yeni gelmiş, o günkü derslerim için hazırlık yaparken, Münker Efendi elinde terden yapış yapış olmuş bir pusulayla çıkageldi. Ne olduğunu anlayamadım önce bunun, rektörden ya da sekreteryadan gelen bir mesaj olabileceğini düşündüm. Pusulayı açıp okuyunca, şaşırdım. Acilen HİŞD'e çağrılıyordum. (Daha sonra düşününce, uzun zamandır planlanan organize bir operasyon olması gerektiği kanaatine vardım bunun. Aksi takdirde, üniversitedeki herhangi bir kurumun bu denli hızlı hareket etmesi düşünülemezdi.) Beni neyin beklediği konusunda en ufak bir fikrim olmaksızın HİŞD'e gittim. Daha önce bu büroya uğramam gerekmemişti. Dolayısıyla, yerini bulmak pek de kolay olmadı. Epeyce ona buna sorduktan ve kapı numaralarına bakarak koridorlarda bir saat kadar aptal aptal dolaşıp vakit yitirdikten sonra, nihayet HİŞD'i bulabildim, ya da, daha doğrusu, büro şans eseri karşıma çıktı, demeliyim. Üniversite binasının bodrum katında, loş ve basık, penceresiz, ufak bir odaydı HİŞD. Ne yalan söyleyeyim, PSİKA kürsüsünün buna benzer bir odaya taşınmamış olduğuna gizli gizli sevinmekten alamadım kendimi. Ama çok erken sevinmiştim. Önüme konan faturayı görünce, sevincim kursağımda kaldı. Gözlerime inanamıyordum. Bu gerçek olamazdı! Ama olmuştu işte. Hesaplarda bir hata yoktu, bütün kalemler en ince ayrıntısına kadar titizlikle hesaplanmış ve yanlarına süslü püslü, incecik bir yazıyla teferruatlı açıklamalarda bulunulmuştu. Bir aylık elektrik, su, ısıtma, telefon, kırtasiye, hademe, temizlik, tamirat ve benzeri giderler çıkınca, maaşım sıfırlanıyor, üste de tamı tamına beş mecidiye, üç kuruş, on yedi buçuk para borçlu kalıyordum! Üstelik kaloriferlerin fazlaca yakılmadığı güz sonu dönemine ait bir faturaydı bu. Öyle anlaşılıyordu ki, bundan sonra üniversite bana değil, ben üniversiteye maaş ödeyecektim. Durumu kısaca değerlendirdim: Ya bu koşulları kabul edecek ya da akademik kariyerimin TARİHFAK'ın karanlık ve dolambaçlı koridorlarına gömülmesine seyirci kalacaktım. Bu durumda, faz-

la düşünmeye gerek yoktu. Güneş yüzü görmemekten beti benzi atmış, müteverrim muhasebe memurunun önüme sürdüğü kâğıtları tereddütsüz imzaladım.

Halihazırdaki maaşımla zaten kıt kanaat geçiniyordum. Herhangi zarurî bir ihtiyaç için ek para gerektiğinde, evdeki aile yadigârı halı, kilim, kavukluk, hat levha, bakır sahan, kütahya tabak, çeşm-i bülbül, tophane takım, tombak leğen-ibrik ve benzeri şeyleri zaman içinde teker teker Kapalı Çarşı'daki (KAÇA) eskicilere götürüp satmıştım. Topu topu bir iki parça eşya kalmıştı şimdi koca konakta. O yüksek tavanlı odalar ve geniş mermer sofalar, saçları yolunmuş zavallı bir baş gibi dımdızlaktı. Üniversiteden bundan sonra maaş alamayacağıma, tersine, onlara borçlandığıma göre, doğduğumdan beri oturduğum baba yadigârı bu konağı oda oda kiraya vermem, kimbilir belki de yıkılıp yerine asrî pencereli bir apartman yapılmak üzere müteahhide satmam gerekecekti. Zaten geçen yıllar içinde mahalledeki diğer ahşap evler bir bir yıkılmış, yerlerine beton, çelik ve cam yüksek binalar inşa edilmişti. Bizim konağın bir buçuk dönümlük arsası, sağdan soldan yükselen kunt yapılar arasında boğulmuştu âdeta. Her yandan kuşatılmıştım. Artık nefes alamıyordum. Ben, büyük bilimadamı, dahi Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara! Bu resmen bir rezaletti! Bu kötü gidişe dur demenin zamanı gelmiş de geçiyordu bile. Yaşamımın denetimini kendi ellerime almalı, zorlukların beni yıldırmasına izin vermemeliydim. Güçlü olmam gerekiyordu. Çok önemli kararların arifesindeydim.

Mahmud Mahdud'un Uruklar hakkındaki ufuk açıcı makalesi, işte tam bu sırada, yani gerilimin yükseldiği bu noktada geldi.

Öğrencilerimle odamda toplanmamın üzerinden iki gün geçmişti. Çarşamba sabahı üniversiteye geldiğimde, Mahmud Mahdud'un şeffaf kapaklı plastik bir dosyaya tıkıştırmış olduğu iki sayfalık makalesini kürsünün kapısının altından atılmış buldum. Geceyarısı ya da sabah çok erken, benim olmadığım bir saatte kürsüye gelmiş ve kapıyı kilitli bulunca, ödevini kapının altındaki yarıktan içeri atmış olsa gerekti Mahmud Mahdud. Baştan başa kahve ve mürekkep lekeleriyle bezeli buruşuk kâğıdın kenarındaki diş izlerine bakılırsa, onu benden önce fareler bulmuş ve yoklamış olmalıydılar. Pek lezzetli olmadığını kanaat getirince, bırakıp gitmiş olsalar gerekti. Bunda şaşılacak birşey yok. Bilim böyledir, herkesin ağzına tat vermez, daha ilk lokmada yüzünü buruşturup ağzındakini tükürür çoğu kişi. Bilimden tat almak için gönüllü olarak nice meşakkate katlanmayı bilmek gerekir, ki herkesin harcı değildir bu da. Bu ahval ve şerait altında, bu zorlu tecrübeye cesaret edebildiği için, gizli gizli de olsa, gurur duyuyordum Mahmud Mahdud'la. Ne de olsa benim öğrencimdi o, ustası bendim. Ama, ne yalan söylemeli, makaleyi masa lambasının sarımsı ışığı altında okuduğumda, yüzümü buruşturmaktan alamadım kendimi.

URUKLAR KİMDİR, ESERİ NEDİR?[1]

Patlıcanı kim sevmez?[2] *Hazret hadd-i zatında gayetle velut ve muhterem bir sebzedir; şu derece ki, yetmiş yedi (sayıyla: 77)*[3]

1 Dakika bir, gol bir! Düşgücü yoksunu, oldukça sıkıcı bir başlık. Dolayısıyla, (olumsuz anlamda) çok "klasik". Ayrıca "Uruklar" çoğulken, "eseri nedir" sorusu tekil bir özneye gönderme yapıyor, ki bu da gramer açısından çelişik bir yapı.

2 Laf söyledi bal kabağı! Retorik soruyla girişe fevkalade kötü bir örnek. Konuyla uzak yakın hiçbir ilgi kurmak mümkün değil. Tek kelimeyle, saçmalık. Daha konuşayım mı?

3 Gazete haberlerinde, habere konu olan kişilerin yaşı parantez içinde sayıyla belirtilebilir; ancak bu yazım biçemi bilimsel yazılarda kullanılmaz. Üstelik, yazıyla yazdıktan sonra bir de rakamla vermeye ne gerek var? (Banka çeklerinde,

çeşit yemeğinin yapıldığı rivayet olunur. Hünkârbeğendiyi ben de ziyadesiyle beğenirim; zaten hünkâr bile beğendikten sonra, benim beğenmemem doğrusu ya biraz ayıp kaçardı. Karnıyarık, ne yalan söylemeli, görüntü itibariyle biraz tuhaf bir yemek olmakla beraber, lezzet ve nefasette diğer yemeklerden hiç de aşağı kalmaz, hatta iyi yapılırsa, üstünüze afiyet, parmak yalatır. İmambayıldı, hakikaten sadece imamı değil, tadına bakan herkesi bayıltır, fakat elbet soğanını miktar-ı kâfide koymak şartıyla. Patlıcanın hatta reçele de geldiği söylenir; gerçi yemek kısmet olmadı, amma adım gibi eminim ki o da gayet leziz oluyordur.[4] *Velhasıl, kendimize rahatlıkla şu suali sorabiliriz: Velev ki patlıcan olmasa idi, biz ne ederdik? Sıkıntıdan patır patır patlamaz mıydık? İşbu sual bizi ta Uruklar'a götürür. Sebebi şudur ki, patlıcan denen has sebzeyi Anadolu medeniyetlerine bizzat ve bilfiil Uruklar tanıtmıştır. Orta Asya'da mebzul miktarda bulunan bu sebze, göçler esnasında bizzat Uruklar tarafından Anadolu'ya getirilip buradaki kavimlerin mutfaklarına bir daha çıkmamak üzere girmiştir. Bu bile Uruklar'ın tarihte ne kadar mühim bir rol oynadığını ispata yeter.*[5] *Uruklar, sayıca az olmalarına ve bazı sebeplerle günümüzde soylarının tükenmiş olmasına rağmen, dünya medeniyetini derinden etkilemiş topluluklardan biri olarak tarihin altın yaprakları arasındaki yerlerini almışlardır.*[6]

İlk olarak, Uruklar'ın tarih sahnesinde zuhurundan[7] *biraz bahsedelim. Arz küresi ilk başta sıcak maden ve toz bulutlarından oluşan şekilsiz bir kütle idi. (Çok geriye gittik, izninizle buraları hızlı geçiyorum. Etraflı malumat için bkz. ansikl.)*[8] *Uruklar*

emniyet gerekçesiyle, bunun tersi sözkonusudur.) Bunun dışında, "yetmiş yedi" söz öbeğinin zaten gerçek bir sayısal içerimi yoktur, bir kalıp-sözdür, dolayısıyla sayıyla belirtilmesi yalnızca gereksiz değil, aynı zamanda yanlıştır da. "Bir vur, bin ah işit kâse-yi fağfurdan..."

4 Adeta bir lokanta menüsü gibi... Söylemesi ayıp, ağzım sulandı!

5 *Non sequitur.*

6 Tez cümlesi olarak idare etmekle birlikte, makalenin amacı hakkında okuyucuyu yanlış yönlendiriyor. Asıl amaç Uruklar'ı tanıtmak olmalıydı.

7 "Zuhur" benim bile nadiren kullandığım, aşırı eski bir lugat. "Ortaya çıkma" denebilirdi.

8 Yoruma gerek görmüyorum.

ilk zamanlarda sadece iki kişiydiler: Erkek Uruk Kragöts ve bir gaflet anında onun bir omurundan halk edilmiş olan dişisi Hagiwa. (Kragöts bu ameliye yüzünden hayatı boyunca fandango[9] *ağrısı çekmiştir.) İlk zamanlarda herşey iyi gitti ise de, Hagiwa kötü niyetli bir pembe filin kuyruklu yalanına kanarak, onlara memnu edilmiş olan Ağgi Bilacı'nı*[10] *nuş edip bu lain iksiri hile ve desise ile erkeğine de içirmiştir. Ah kaltak Hagiwa!*[11] *Foyaları meydana çıkınca, her ikisi de Erim (Emir? İmer? Meri?*[12]*) Bağı Sokak'ta*[13] *oturdukları evden polis marifetiyle çıkartılıp Seyrantepe'deki izbe bir gecekonduya taşınmak mecburiyetinde kalmışlar, burada muayyen bir müddet kıtlama çay içip bayat simit yiyerek kifaf-ı nefs eyledikten sonra, Orta Asya semalarına doğru süzülerek yollarına devam etmişlerdir. "In the sweat of thy face shalt thou eat bread" sözünden de anlaşılacağı üzre*[14]*, bundan sonra onlar ve onların sülbünden gelecek çocuklar için rahat huzur yoktur. Uruklar'ın işte bu çekirdek aileden südur ettiği rivayet olunur.*

İkinci olarak temas etmek istediğim nokta[15]*, Uruklar'ın diğer medeniyetler arasında temayüzü, yani kurban âyinleri. Bunlar üzerlerinde tek tek durulması icap eden, son derece hususî ve hatta nev'i şahsına münhasır âyinlerdir. En iyisi bunların ortaya çıkışını tarihî bir anekdot vasıtasıyla hikâye etmeli. Rivayete*

9 Söylemeye bile gerek yok, doğrusu "lumbago" olacak. Gülünçlük sınırını zorlayan fahiş bir hata. Herşeye rağmen, şu soruya yanıt bulmakta zorlanıyorum: "fandango"yu nereden duydu?

10 İlginç bir *spoonerism* örneği. Bunlara yazıda pek rastlanmıyor.

11 Ne dediğinin farkında olduğunu sanmıyorum. Olgun davranmak, olağan karşılamak gerek.

12 Burasını kaynak belgeden tam okuyamadığı ya da okuduğundan anlam çıkaramadığı anlaşılıyor. Hepsinin insan ismi olarak da yorumlanabileceğine dikkat çekmek isterim. Tevekkeli derler, "sağır duymaz, uydurur."

13 Sözüm meclisten dışarı, "domuz bağı" gibi oldu! Tövbe, tövbe...

14 Kaynak belirtilmemiş olmasına rağmen, elbette *Eski Ahit*, Tekvin 3:19. Ama niçin Türkçe veya başka bir dil değil de, İngilizce alıntılanmış, belirsiz. Gerçi yeri itibariyle büsbütün ilgisiz sayılmaz, ancak yazarın yabancı diller hakkındaki engin bilgisi (!) gözönüne alınırsa, tek sözcüğünü bile anladığını sanmam. Yine de beni asıl şaşırtan, kritik sözcüklerin bile (*sweat*, *thy*, *shalt*, *thou*) hatasız olarak alıntılanması oldu. Belli ki bir *copy-paste* harikası. Kahrolsun kütüphaneler, yaşasın ortak ağ!

15 Ay, içim gıcıklandı!

göre, Uruk ayanından olan Brahmin Uruk (BURUK)[16], rüyasında oğlu Smiley Uruk'u (SMURUK)☺[17] kurban ettiğini görür. Uyanınca, mutfaktan kör ekmek bıçağını kaptığı gibi oğlunu ücra bir arsaya götürüp elleri ve ayaklarını koli bandıyla domuz bağı usulünce bağlar[18], ağzını üstübüyle tıkaçlar[19] ve tülbent getirip[20] kurban etmeye hazırlanır. O sırada gökten mübarek bir kelek[21] nazil olur. Brahmin'e bir kıç[22] takdim eder ve oğlunun yerine bunu kurban etmesini söyler. Bunun üzerine, Brahmin göt[23] olarak oğlunu salıverir. O günden sonra, hayli kanlı neticelenmekle birlikte, mukaddes sayılan günlerde besili bir kıç kurban etmek âdeta âdet haline gelmiştir.[24] Buna –halk ağzına nazaran– "Üryan (yani ki "çıplak") Bayrağı"[25] adı verilir.

16 Bu kısaltmayı doğru kabul etmeli mi, yoksa yine mi uyduruyor? Soru imi. Büyük olasılıkla ikincisi. "Çay mı?" diye sormak geliyor insanın içinden. Ayrıca, kullanılan bu kısaltmalar bana biraz tuhaf görünüyor. Vural Uruk veya Davut Uruk olsa, ne olacaktı? VURUK ya da DURUK mu? Şu olası kısaltmaları da gözönünde bulundurmakta yarar var: GURUK – Galip Uruk; MORUK – Mohamed Uruk; ya da hatta YUMRUK – Yumuşhan Uruk vs.

17 İlginç kısaltmalara yeni bir örnek: "Smaragd" ve (orijinal kısaltmanın tersine) "somurtuk" sözcüklerini çağrıştırıyor. Öte yandan, yazı karakterinde herhangi bir değişiklik yapılmadan ya da tırnak içine alınmaksızın, yabancı bir dilin telaffuz kurallarına göre okunması gereken bir sözcüğe geçilmiş. En azından parantez içinde bir fonetik yazım verilebilirdi. (Örnek: /'smaılı/.) Yazının sonunda kullanılmış olan laubali işaret (☺) hakkında ise yorumda bulunmak istemiyorum.

18 Hah, nihayet domuz bağı bahsine geldik!

19 Üstübü! Bunu ağız tıkacı olarak kullanmak ilginç bir seçim. Herifokul parasını çıkarmak için boş zamanlarında araba tamirciliği yapıyor olsa gerek.

20 Hastalıklı muhayyilesinin işleyiş tarzını analiz etmek hayli ilgi çekici sonuçlara götürüyor bizi: Kafasında bir biçimde 'salavat / tilavet / tülbent' geçişimi oluşmuş olmalı. Ne denli güdük olsa da, usun kişiye ne oyunlar oynayabileceğini fark etmek ürpertici doğrusu.

21 *Sic*! Kavun mu acaba? Üstelik "mübarek bir kelek" tamlamasının neredeyse kafiyeli bir *oxymoron* oluşturduğunun da farkında değil. Ya da daha kötüsü, farkında, ama bunu umursamıyor. Doğru, "moron", ama bunun neresi "oxy"? Seci büyük bir zevksizliktir. (Bizzat seci yapmaktan çekinmeyip "Bu seci ne feci!" diyesi geliyor insanın!)

22 Yine *sic*! Hatta burada ağzımı bozup resmen "Oha!" diye eklemek istiyorum. Bari "arka taraf" filan gibi daha hafif ifadeler kullansaydı.

23 Yine *sic*, yine *sic*! ("Akşam... Yine akşam... Yine akşam... Göllerde bu dem bir kamış olsam...") Hele bilimsel olması gereken bir yazıda bu gibi argotik ifadelerin kullanımını tasvip etmek hiçbir biçimde mümkün değil.

24 Tövbe tövbe estağfirullah...

25 Aman, sevsinler! Lengüistik açıklamalara girişmekten de çekinmemiş küçükbe-

Hatta şanlı bayrağımızın fonunu oluşturan kırmızının buradan mülhem olduğu rivayet olunmaktadır.[26]

Devamla, nasıl ki her yükselen şey gün gelip alçalmaya mahkûm ise, Uruklar'ın da günün birinde inhitata geçmesi elbette mukadderdi. Bu sadece bir an meselesi idi. Gerçi bu kötü kadere bütün güçlerile karşı koymaya çalıştılar, amma heyhat, kahpe felek ağlarını maalesef bir kere örmüştü. Ellerinden gelen tek şey, bu düşüşü biraz yavaşlatmaktı.[27] *Rivayete göre, Uruk ayanından Juns Uruk (JURUK)*[28] *adlı kişi, Novinya (Polonya? Kolonya? Burgonya?)*[29] *adında uzak bir diyara gitmek üzre Beşiktaş Barbaros Hayrettin İskelesi'nden (BEŞBAHİS) bir şehir hatları vapuruna biner. Ama yolda furtuna*[30] *çıkınca, yolcular vapur hafiflesin içün bazı eşyalarla birlikte Juns'u da denize atarlar. O sırada oradan geçmekte olan büyük bir balık (bir rivayete göre Bahamut*[31]*) fırsatı ganimet bilip Juns'u afiyetle yalamadan yutar. Vah zavallı Juns! Garibim Juns! Ruhuna el-fatiha!*[32]

Bu mevzuyu kapatmadan evvel[33]*, malumatımızı ikmal etmek açısından*[34]*, Uruklar'ın sonundan da*[35] *mutlaka bahsetmemiz ge-*

yimiz. Terim olarak ele alınırsa, "Üryan Bayrağı" gerçekten de daha önce benzerine az rastladığım özgünlükte bir hata. İster istemez, bazı lokantaların menüsünde *chateaubriand* yerine kullanılan "şato büryan"ı akla getiriyor; "büryan kebap"la bir ilişkisi olduğunu düşünmüş olsalar gerek. Kimbilir, belki de vardır! (Bak, yine ağzım sulandı!)

26 Dam üstünde saksağan, oysun gözünü! Konuyla tamamen ilgisiz bir sonuç çıkarılmış. Biçim açısından önemli bir kusur.

27 Laf-ı güzaf! "Vatan, millet, Sakarya" tarzı söylemleri bir kenara bırakıp bir an önce sadede gelmesi gerek.

28 Belki "Just" olarak da okunabilir. Nedense insanın içinde bunun yerine "OSURUK – Osman Uruk" demek isteği doğuyor.

29 Herhalde tam emin olamamış; herşeye rağmen, septisizm iyidir.

30 Yok ya? "Fortuna" olmasın?

31 Bahamut: Mitolojiye göre, dünyanın üzerinde dengede durduğu dev balık. Ayrıca... neyse... Dolayısıyla, dünya üzerindeki bir denizde olması düşünülemez. Aksi takdirde, dünyanın hem içinde hem dışında olmuş olurdu.

32 Amin! De bunun Müselman olduğunu kim söyledi? Yine de, şimdiye dek okuduğum en müthiş paragraf sonu: Kısa, kesin ve acısız!

33 Ay, başlamış mıydık ki?

34 "İkmal etmek" ilginç bir sözcük seçimi: İkmal edilebilecek birşey yok, eksik kalan herhangi birşey yok çünkü: Anlatılmaya henüz başlanmadı ki!

35 İster istemez J. F. Cooper'ın *The Last of the Mohicans* adlı romanını getiriyor akla. Semiyolojik olarak bir bağlantısı olabilir. Araştırmalı.

rekir. Şehir sakinleri verilen emirlere uymazlar. Fitne, fücur ve namussuzluk giderek artar. Ait iziyle it izi birbirine karışır.[36] *Bunun üzerine, Uruklar'ın o zamanki ihtiyar heyeti başkanı Tûl Uruk (TURUK)*[37]*, ailesini alıp Kaf Dağı'na doğru kaçmaya başlar. Onlar şehirden çıktıktan sonra, büyük bir infilak olur, herşey yıkılır, bütün şehir hak ile yeksan, ahali ise külliyen helak olur. Bu faciadan bir tek Tûl ile ailesi sağ kurtulmuştur. Yanlız*[38] *Tûl'un karısı, yapmaması sıkı sıkı tembihlenmiş olmasına rağmen, o şedit infilak esnasında dönüp arkasına bakar ve o lahza bir tuz sütununa dönüşür. Tûl ve çocukları ise nurlu ufuklara doğru hızla yol alırlar. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. Gökten dört elma düştü*[39]*: Biri bana, biri sana, biri ona, biri de hepimize.*[40]

Neticeten, görüldüğü üzre[41] *Uruklar, sayıca az olmalarına ve bazı muayyen sebeplerle*[42] *soylarının günümüzde tükenmiş oluşuna rağmen, dünya medeniyetine derinden tesir etmiş milletlerden biri olarak tarihin şanlı yaprakları arasındaki yerlerini almışlardır. Ne mutlu onlara! Filhakika, Uruklar'ı dört ana başlık altında mütalaa edebiliriz. Bunlar, Uruklar'ın zuhuru, temayüzü, inhitatı ve izmihlalidir. Ümidimiz odur ki, Uruklar bu başarılı çalışmalarını ileride de devam ettirsinler.*[43]

36 Bir halk deyişinin bilimsel olma iddiasındaki bir raporda kullanılması garip. Bu gibi bulanık ifadelerden kaçınmak gerekir.

37 Neredeyse "TÜRK" gibi oldu yahu! (Ya da TÜRÜK!) İlginç bir ses benzerliği. Ayrıca adı "Tûl" olduğuna göre, ziyadesiyle "tavil" bir zat olmalı. ("Küll-i tavilûn ebleh?" Aman Mustafa Mushaf duymasın!)

38 Klasik bir yazım hatası. *Mnemonic* aygıt: yalın – yalnız / yanılmak – yanlış.

39 Hayret, yanlış yaparken bile yanlış yapmayı beceriyor! Bilimsel raporların değil, ama masalların söylemi olmakla birlikte, çok yaygın bir kalıp-sözdür: Elbette dört değil, üç olacak. Hata içinde hata: Katmerli hata.

40 Bu durumda "biz", "siz" ve "onlar" payına fazladan 1/6'şar elma düşmüş oluyor, ki hemen hemen birer dilim. Bu pahalılıkta hiç de fena sayılmaz! Sabah-öğle-akşam yeriz artık.

41 "Görüldüğü gibi" mi? Neyin görüldüğü gibi? Tamamen saçma: Hiçbir şey görmedik ki!

42 Ah, o nedenleri bir öğrenebilseydik!

43 Görürsem, söylerim! Son derece baştan savma bir sonuç. Bir şablona oturtularak, âdeta dostlar alışverişte görsün diye yazılmış. Ama yazının geri kalanıyla uyuşmazlık içinde olduğu da söylenemez doğrusu. Eh, böyle başa böyle tıraş!

Doğrusu, keyifli bir okuma olduğunu söyleyemeyeceğim. Ödev namına elime böyle bir paçavra tutuşturulduğunda, doğal olarak kızmam, hatta düpedüz öfkeden küplere binmem gerekirdi. Ama, tuhaftır, öyle olmadı. Tam tersine, beni bile şaşırtan bir serinkanlılıkla karşıladım bu hakareti. (Evet, doğrudan doğruya "hakaret" olarak adlandırıyorum bunu, çünkü bana böyle bir ödev teslim etmeyi, resmen zekâmı aşağılamak, benimle dalga geçmek addederim. Arıza çıkarma potansiyelimi gözönüne almamıştı herhalde Mahmud Mahdud. Daha önce bunun çok daha azı için sınıf arkadaşlarının önünde kepaze ettiğim öğrenciler olmuştu. Doğduklarına doğacaklarına pişman etmiştim onları. Hiddetimin sınır tanımaz taşkınlığı karşısında, kuyruklarını bacaklarının arasına kısıp dar kaçmışlardı odamdan ve bir daha da PSİKA kürsüsünün semtine uğrama cesaretini gösterememişlerdi.) Bu makale müsveddesini okuyunca, oysa, bir soru belirmişti kafamda: Gerçekten de, bu Uruklar kimdi allahaşkına? Mahmud Mahdud geçen toplantımızda onlardan ilk kez bahsettiği zaman, bu kavme sanki uzun yıllardır âşina olduğum, onlar hakkında kimi kitaplarda bölük pörçük de olsa birtakım bilgilere rastladığım sanısına kapılmıştım. Oysa şimdi bunun bir yanılgı olduğunu anlıyordum. Uruklar hakkında en ufak bir bilgim yoktu. Onları tanıdığım başka kimi kavimlere benzetmiş olmalıydım. Ya da belki arada bir ad benzerliği mi vardı acaba, kimbilir? Kesin olan, onlar hakkında söyleyebilecek hiç ama hiçbir şeyim olmadığıydı ve bu gerçek de çok rahatsız ediyordu beni. Bilgimdeki belki de ihmal edilebilir sayılabilecek bu eksiklik, şimdi kapanmaz bir gedik gibi görünmeye başlamıştı gözüme. Uruklar! Koskoca Uruk kavmi! Yüzyıllar boyu olanca haşmetiyle Orta Asya steplerinde hüküm sürmüş, binlerce, on binlerce, belki yüz binlerce insan! Onları nasıl olur da tanımazdım? Bunun nasıl olabildiğini anlamak mümkün değildi. Meraksızlığıma, vurdumduymazlığıma şaşıyordum. Köşeye sıkıştığımı hissettiğim zamanlarda hep olduğu gibi, şakaklarım zonklamaya, kulaklarım uğuldamaya başlamıştı. Ya uluslararası bir kongrede bildirimi sunarken, Uruklar'la ilgili bir soruyla karşılaşmış olsaydım? Ya meslektaşlarımın ya da –daha beteri!– öğrencilerimin önünde küçük düşseydim? Sorulan soru karşısında apışıp

kalma anının dehşeti bir anda sardı beni ve soluğumun tıkandığını hissettim. Korkunç birşeydi kafamda oluşan görüntü: İzleyicilerin arasından ufak tefek, çelimsiz, gözlüklü bir adam kalkıyor, titrek bir sesle Uruklar hakkında bir soru yöneltiyordu bana. Uruk kilimlerinde kullanılan motifler, Uruk çanak çömlek sanatı ya da Uruk tıbbında avuç içi çizgilerinden tanılama yöntemleri gibi ilk bakışta masum görünen bir soruydu bu. "Sayın konuğumuza bu soruyu sorduğu için bilhassa teşekkür ederim. Bu hassas konuya parmak basmanız gerçekten de çok yerinde oldu," diye yanıt veriyordum küçümseyen bir tavırla. Bakışlarımı salondaki yüzlerce izleyicide ağır ağır gezdirip boğazımı kısaca temizledikten sonra söze başlıyordum: "Bildiğiniz gibi, Uruklar..." Ve gerisi... Gerisi boşluk! Birden suspus kesilip dehşetle bakakalıyordum seyircilere. Koca oditoryumda çıt çıkmıyordu. Havada sinek uçsa, duyulacaktı neredeyse. Herkes büyük bir beklentiyle kulak kesilmiş, benim söyleyeceklerimi bekliyordu. Ve ben onlara boş boş bakarak susuyordum. Ağzım hayretle açılmış, dilim hafifçe dışarı sarkmıştı. Susuyordum, çünkü söyleyebilecek hiçbir şeyim yoktu. Hiç ama hiçbir şey! Yüzlerdeki meraklı beklenti, yavaş yavaş hayrete, inanmazlığa ve nihayet açık bir alay ifadesine bırakıyordu yerini. İzleyiciler bu konudaki aczimin farkına varmışlar, beni parmaklarıyla birbirlerine göstererek gülüşmeye başlamışlardı. Bir salon dolusu yaşlı başlı, kerli ferli, sakallı bilimadamı, kasıklarını tutarak ve gözleri yaşararak, katılırcasına gülüyorlardı. "Bilmiyormuş! Yuh! Cahil! Kara cahil!" diye bağırıldığını işitiyordum. Kendimi savunmak için birşeyler söylemek istiyordum, ama sanki dilim tutulmuştu, anlaşılmaz bir iki kemküm dışında ses çıkmıyordu ağzımdan. Sonra birden izleyicilerin ortasında, az önce bana o soruyu sormuş olan ufak tefek adamı gördüm. Yüzünde iğrenen aşağılayıcı bir ifade vardı. Kuru ve kemikli parmağını bana sallayarak, "Foyan nihayet meydana çıktı işte!" diyordu, "Numaracı! Palavracı! Somun pehlivanı! Kalıbından utan! Yalancının mumu yatsıya kadar yanar! Yatsıya! Yatsıya!" Bu karabasandan ayılmam kolay olmadı. Silkinerek gözümün önündeki ürkünç görüntüleri def etmeye çalıştım. Nihayet biraz kendime gelir gibi olduğumda, saatlerce avcılardan kaçmış bir tavşan gibi soluk soluğaydım. Korkudan tir tir

titriyor, ecel terleri döküyordum. Gözlerim gördüğüm dehşet verici şeylerin etkisiyle faltaşı gibi açılmıştı ve kalbim deli gibi çarpıyordu. Sakinleşmek ve toparlanmak için epeyce gayret sarfetmem gerekti. Kendime herşeyin bitmediğini telkin ettim. Olanlara müspet yanından bakmaya çalışmalıydım. Sonuç olarak, olan neydi? Bilgi dağarımdaki önemli bir gediğin ayırdına varmıştım. Doğru, oldukça nahoş bir durumdu bu, ama paniğe kapılmam için bir neden yoktu. Henüz yoktu en azından. Hiçbir şey için geç kalınmış sayılmazdı. Vakit kaybetmeksizin harekete geçmeli ve bilgi eksikliğimi bir an önce ikmal etmeliydim. Derhal bilgisayarımın başına oturup ortak ağa bağlandım. Uruklar'la ilgili kitaplara ulaşmamın en kolay ve güvenli yolu, Üniversite Kütüphanesi ÜNİK'ti. Kütüphanenin ortak ağ üzerindeki kataloğuna girip Uruklar'la ilgili bir kitap bulmaya çalıştım. Önce kitapların konularına, başlıklarına ve içeriklerine göre bir arama yaptım. Arşivde doğrudan doğruya Uruklar hakkında yazılmış bir kitap görünmüyordu. Bu zorluk, cesaretimi kırmadı. Uruklar hakkında yazılmış bir monografi yoktu belki, ama mutlaka başka kitapların içinde bir altkonu olarak söz ediliyor olmalıydı onlardan. Tabii binlerce kitabı incelememi gerektirecek devasa bir çalışma olabilirdi bu, ama ne olursa olsun, aradığımı bulmaya kararlıydım. Belli başlı tüm Orta Asya tarihlerinin ve konuyla ilgili olabileceğini düşündüğüm diğer bütün kitapların fihrist bölümlerini inceledim. Buralarda da Uruklar konusunda herhangi bir bilgi ya da değiniye rastlanmıyordu. Saatler süren başarısız bir arama sonucunda, bu biçimde birşey elde etmemin mümkün olmayacağını kabul etmek zorunda kaldım. Artık canım iyiden iyiye sıkılmaya başlamıştı. İstemeye istemeye de olsa, bir ipucu elde edebilmek umuduyla ansiklopedilere baş vurdum. Ansiklopedik bilgilerden hiç hoşlanmam. Ansiklopediler benim gibi ciddi araştırmacılar için değil, çocuklar, acemi amatörler ve okuma özürlü çoğunluk içindir. Ama tuhaf şey, bu arama da boş çıktı. Uruklar dünya üzerinde hiç varolmamışlardı sanki. Hakları nda sanki hiçbir araştırma yapılmamış, hiçbir kitap yazılmamıştı. Bu mümkün değildi. Bunun üzerine, doğrudan ortak ağ üstünden bir arama yaptım. En uzak kütüphanede ya da en ücra kitapçıda olsa bile, aradığım kitaba ilişkin bilgilere ulaşmaya kararlıy-

dım. Ama ne kütüphaneler ne kitapçılar ne sahaflar ne de ortak ağ: Uruklar hakkında hiçbir kaynakta bilgi bulunamıyordu. Bu arama da boş çıkınca, doğrusu, umudumu yitirmeye başladım. Ama kolay kolay teslim olmamaya kararlıydım. Birden kafamda bir ampul yandı. Niye daha önce düşünmemiştim ki bunu? Yanıt, sorunun içindeydi. Belki farkında değildim, ama aslında dünyanın en etkili silahına sahiptim: Tez yönetmenliğini yaptığım "Dört Silahşorlar" emrime amadeydi. Bir işaretimle vahşi birer kaplan gibi avlarının üzerine atılmak için aport vaziyetinde bekliyorlardı. Onlara Uruklar hakkında etraflı bir araştırma yaptırtıp bilgi eksikliğimi onların toplayacağı bilgilerle giderebilirdim. Evet, en doğru yol buydu. Eğer meslektaşlarımın gözünde gülünç bir echel-i cühela derekesine düşmek istemiyorsam, bir an önce eksiğimi ikmal etmeliydim. Öğrencilerle birkaç gün önceki toplantımızda garip bir içgüdüyle verdiğim kararın aslında ne kadar isabetli olduğunu şimdi anlıyordum. Bu yıl yüksek lisans grubumuzun üzerinde yoğunlaşacağı konu Uruklar olacaktı: Uruklar'ın kısa ama gizli tarihi, Uruk örf ve âdetleri, Uruk dinsel ayinleri, Uruk ölü gömme törenleri, Uruklar'ın Orta Asya mutfağına sağladığı katkılar, Uruklar'ın güzel sanatlar alanında getirdiği yenilikler... Herşeyi en küçük ayrıntısına dek bilmek istiyordum. Kararlıydım, öğrenecektim! Birden tuhaf birşey oldu. Kanımın damarlarımda artık daha hızlı dolaşmaya başladığını hissettim. Uzun süredir aramakta olduğum şeyi, nihayet bulmuştum. Artık dört elle sarılabileceğim, uğrunda uykusuz geceler geçirebileceğim, beni savuracak, sürükleyecek, heyecanlandıracak bir konu vardı. Heyecan, evet, heyecan! Çoktandır unuttuğum birşeydi bu. Oysa yaşadığımı hissetmemi sağlayan şey, ne üniversite ne kariyer ne mevkii ne de bunlara benzer dünyevî hırslardı. Tamı tamına buydu aslında. Coşmuştum. Yerimde duramıyor, kendime hakim olamıyordum. Elim ayağım titremeye başlamıştı. Başkanlık sarayının önünde biriken coşkun kalabalığa ateşli bir nutuk atmak için balkona çıkan mağrur bir diktatör edasıyla ayağa fırladım. Masamın karşısındaki vestiyerin boy aynasında kendimi görebiliyordum: Gözlerim çakmak çakmaktı. Kan başıma hücum etmiş, suratım kıpkırmızı kesilmişti. Yüzümde yarı gergin, yarı şaşkın bir ifade vardı. Sağ gözüm ve alt

dudağımın sağ tarafı seğiriyordu. Birşeyler yapmak, birşeyler söylemek istiyordum, ancak bunlar neydi, ne olmalıydı, onu bulamıyordum. Bu coşkun ruh hali, PSİKA kürsüsüne benim şahsımda reva görülen aşağılayıcı muameleyi ve bu gelişmeler muvacehesinde iyice çıkmaza giren parasal durumumu bile –en azından bir süreliğine– unutmamı sağladı. Ertesi gün öğleden sonra öğrencilerimle yapacağım toplantıyı iple çektim.

"*Thag-pa*, eminim ki, hepinizin âşina olduğu bir sözcük. Bildiğiniz gibi, Tibet dilinde 'ilmekli ip', yani 'kement' anlamına gelen *thag-pa*, Brahma tanrılarının ve onları örnek alan Tibet rahiplerinin geleneksel silahıdır. Efsaneye göre, tanrılar bu ipi dinî akideleri öğretecekleri yabanî mahlukatı yakalamak ya da müminlere zarar vermelerini engellemek istedikleri iblisleri usuletle derdest etmek için kullanırlardı. Dolayısıyla, ilk bakışta soylu bir amaca hizmet eder gibi görünmektedir *thag-pa*. Ama bu basit ip parçasının tarihte oynayacağı can alıcı önemdeki rolü o zamanlar herhalde kimse tahmin edemezdi. Dikkat buyurun, 'can alıcı' diyorsam, sadece mecazî anlamda kullanmıyorum bu sözü. *Thug* eşkiyası –ya da sömürgeci İngiliz müstevlilerin tabiriyle *Thugee Bandits* THUBA– XVII. ve XVIII. yüzyıl Hindistanı'nda şehirlerarası seyahati günümüz adrenalin sporlarından bile daha riskli bir hobi haline getirdiklerinde, en büyük yardımcıları işte *thag-pa* adı verilen bu basit kementti. *Thugee*, malum olduğu üzre, Hindu tanrıçası Kali'ye tapan gizli bir tarikatın üyeleriydiler. Diğer bir adı da Durga olan Kali, tanrı Şiva'nın eşiydi. Ölüm ve yıkım tanrıçası olarak kabul edilirdi. Hindu kültüründe Kali'nin etkisi barizdir. Sözgelimi, Kalküta şehrinin adı Kali'den mülhemdir. Bu sözcük Sanskrit dilinde *Kali-ghat*, yani 'Kali'nin basamakları' anlamına gelir. Kali'ye tapınanlar Kalküta kıyılarından kutsal Ganj nehrine inip yıkanarak dinleri gereğince abdest alırlar. Resim ve heykellerde bir dudağı yerde bir dudağı gökte kara derili bir dev olarak gösterilen Kali'nin dört kolu, keçeleşmiş kıvırcık saçları, kançanağına dönmüş gözleri ve uzun sivri dişleri vardır. Hafifçe aralık duran dudaklarından uzun kırmızı dili şehvetle sarkar. Bu sarkık dilden damlayan kan, geniş bir birikintide usul usul göllenmektedir. Zavallı kurbanların kanıdır bu. Öte yandan, azap tanrıçasının giyim kuşamının da görüntüsüyle tam bir

uyum içinde olduğu söylenebilir. Kemer yerine beline zehirli yılanlar dolamıştır. Boynundaki gerdanlık, kurbanlarının kafataslarından mamuldür. Küpelerinden ise çürümüş cesetler sarkar. Tahayyül edin ki, *Thug* tarikatı müritleri, dünyada başka tanrı ya da tanrıça kalmamış gibi, işte bu menhus musibete tapar ve onun uğruna insan kurban ederlerdi. Bu isabetli kararlarından ötürü onları elbette hararetle tebrik ediyoruz. Latife bir yana, bunu hangi akla hizmet yaptıkları bugün bizim için çözümsüz bir muammadır. Hangi akıl bu feraseti gösterir? Kimbilir, bu belki de bize insan doğası hakkında önemli bir ipucu veriyor. Yıkımı özler insanoğlu. Her neyse, konumuz bu değil. Şöyle ya da böyle, yılda ortalama kırk bin kişiyi katlettikleri ve onyıllar boyu faaliyet gösterdikleri düşünülürse, yüz binler, hatta milyonlarca kişi, yani ufak bir ülkenin nüfusuna denk bir kitle, *Thug* canilerinin kurbanı olmuş demektir. Kali'nin uşaklarının bunca kişiyi rahatça öldürebilmiş olmasının en önemli nedeni, devletin ve yerel yetkililerin bu cinayetlere göz yummuş, hatta kimi kez onları düpedüz teşvik etmiş olmasıdır. Kast sisteminin egemen olduğu Eski Hindistan'da *Thugee* mesleği resmen tanınır ve yaptıklarının onurlu bir iş olduğuna inanılırdı. Öyle ki sair esnaf gibi lonca kurmalarına bile izin verilmişti. Kayıtlara göre, *Cinayet Cemiyeti* (CİNCE), *Kıyım Loncası* (KIL) ve *Katl Sendikası* (KASE) adında birbirlerine rakip üç büyük loncaları vardı. *Thug* olup yasal olarak cinayet işleyebilmek için öncelikle bu loncalardan birisine intisap etmek ve kuşak bağlayıp lonca şeyhlerinden el almak gerekiyordu. Bu da şeyhlere ve lonca ileri gelenlerine vereceğiniz rüşvetin miktarına bağlıydı tabii. *Thug* olmak öylesine revaçtaydı ki, bu loncaların bekleme listeleri her an yüzlerce hevesliyle dolu olurdu. Düşünebiliyor musunuz: Namuslu bir fırıncı, dürüst bir manav, şerefli bir duvarcı, işinin ehli bir balıkçı ve saygıdeğer bir katil! Lonca üyeleri kazançları karşılığında tabii ki muayyen bir vergi ödemekle mükelleftiler. *Thug* loncalarına ait vergi matrahları, araştırmacıların eline geçen resmî belgelerde açıkça görülmektedir. Misal: Bir tüccar 12 rupi; bir rahip 7 rupi; bir evkadını 3 rupi; çarebru bir delikanlı 5 rupi; büluğa ermemiş bir kız ya da erkek çocuğu ½ rupi vesaire. Aile ve kafile indirimi uygulanıyor ve her ay muayyen bir gün 'halk günü' ilan edilerek o

gün öldürülenler vergiden muaf tutuluyordu. Dolayısıyla, bilhassa vergi muafiyeti sağlanan bu günlerde cinayetlerin sayısında hatırı sayılır bir artış gözlenir, fısıltı gazetesi aracılığıyla kulaktan kulağa dolaşan bu gizli bilgiden haberdar olanlar, yapmayı düşündükleri seyahatleri başka bir tarihe ertelerlerdi. Bundan bihaber olan zavallılar ise, uyanık davranmamalarının bedelini genellikle hayatlarıyla öderlerdi. *Thug* haydutlarının kurbanları, gerçekten de aşağı yukarı bilaistisna, bir kentten başka bir kente gidebilmek için tozlu Hindistan yollarını tepmek zorunda olan seyyahlardı. *Thug* çeteleri sinsice kervanlara ya da seyyah kafilelerine sızar, uygun bir fırsat bulunca da seyyahların hepsini öldürür, soyar ve oracığa gömerlerdi. Gömme detayı önemlidir, buraya bir mim koyalım. Kabahatinin üzerini telaşla örten mahcup bir kedi misali, *Thug* haydutlarının da kurbanlarını toprağın mutlak suskunluğunda çabucak yoketme cihetine gittikleri anlaşılıyor. Öyle ki uygun bir Gömme Yeri'nin (GÖMYER) aynı hafta, hatta aynı gün içinde birkaç kez kullanıldığı olurdu. Bunun için hayli ilginç bir Katlı Mezar Düzeneği (KAMED) geliştirilmişti. Buralara çok kısa bir süre içinde üst üste üç kat ceset gömülebiliyordu. Bu Katlı Mezar Düzeneği XIX. yüzyılda İngilizler aracılığıyla bütün Batı Dünyası'na yayılmıştır ve halen halka açık kabristanlarda başarıyla kullanılmaktadır. Dolayısıyla, *Thug*ların günümüz uygarlığının gelişimine bu noktada önemli bir katkı sağladıklarını teslim etmemiz gerekir. Bu kısa ayracı şimdilik kapatalım. Yine ele geçen belgelerden öğrendiğimize göre, kılavuz kılığına girmiş *Thug*lar tarafından GÖMYER'e getirilen seyyahlar, yalnızca birkaç saat önce aynı yerde onlar gibi başka bir seyyah kafilesinin kâmilen katledilip defnedildiğinden bihaber, neşeyle konaklayabilirlerdi. Oysa o anda ayaklarını basmakta oldukları zeminin belki de ancak yarım kulaç altında, yeni gömülmüş cesetlerden oluşan bir toplu mezar, onun hemen altında ise diğer bir toplu mezar vardı. Genellikle acelesi olan *Thug* canilerinin kurbanları için derin mezarlar kazmaya vakitleri olduğunu sanmıyorum. Söylemek bile gereksiz, herşeyden bihaber bu seyyahlar da az sonra katledilerek müteveffa yoldaşlarına katılacaklardı. *Kabir İlmi* (KABİL) olarak da adlandırılan *Nekropoloji*'de (NEKROPOL) çokkatlı bu mezarlar 'üst katman',

'orta katman' ve 'alt katman' olarak sınıflandırılır. Sayıları on binleri bulan ve tanrıça Kali'nin uğursuz emirlerini yerine getirdiklerini iddia eden tarikat üyeleri, saf yolcuları kandırmak için akıllara durgunluk verecek boyut ve karmaşıklıkta hilelere baş vururlardı. Mevcudu bin kişiye kadar çıkabilen beher çetenin sevk ve idaresinden mesul bir elebaşı bulunurdu. Günümüz ordularında bir yarbay ya da bir albay tarafından yönetilen bir taburun kimi zaman bunun ancak yarısı kadar mevcudu olduğunu anımsatmak isterim. Dolayısıyla, bu elebaşlarını 'paşa' ya da 'general' olarak adlandırmak, sanırım, yanlış olmaz, ki bu durumda tarikat şeyhleri de, tabiatiyle, 'kurmay heyeti' oluyor. Çete, on ila yirmi kişilik gruplara –ya da yine askerî bir terim kullanmam caiz görülürse, 'müfreze'lere– bölünüp ya muayyen bir mesafeden birbirlerini takip eder, ya da değişik rotalar izleyerek, önceden belirlenmiş noktalarda, birbirlerini hiç tanımazmışcasına, güya tesadüfen rastlaşırlardı. *Thug* çetecileri sayıca üstün olduklarına kanaat getirmeden bir seyyah kafilesine katiyen saldırmazlar, saldırdıklarında da mutlaka şaşırtmacalı bir baskın vermeye özen gösterirlerdi. Çete üyelerinden bir kısmı, uygun bir öldürme mahalli tespit etmek ve mezar kazmak için önden gönderilir, bazıları ise artçı kuvvet olarak geçilen yolları emniyete alırdı. Bunları anlatmak için yine hep askerî terminolojiye baş vurduğumu görüyorsunuz. Bunun nedeni, *Thug* loncasının âdeta nizamî bir ordu düzeniyle işlemesiydi. Sözgelimi, eğer kafileye sızmış olan öncü kuvvetler kafiledeki seyyahları öldürmek için takviyeye ihtiyaç duyarlarsa, arkadan gelen çete üyelerinin hızlanması gerektiğini göstermek üzere, geçtikleri yollara özel işaretler bırakırlardı. Telsiz ve telefonun henüz icat edilmediği o dönemlerde *Thug*'ların haberleşme sistemleri öylesine incelikliydi ki, eğer seyyahlar şüphelenmeye başlayacak olursa, ilk *Thug* grubu kafileden ayrılır, onların yerine kafileye ikinci bir grup *Thug* katılırdı. Eğer seyyahlar onlardan da şüphelenirlerse, onlar da bir bahaneyle kafileden ayrılır, kafile birkaç gözcüyle gözetime alınır ve bu arada çetenin diğer elemanları gizli mesajlar vasıtasıyla durumdan haberdar edilirdi. Kafile basılana kadar, pusu haftalarca sürebilirdi. *Thug* haydutları günlerce müstakbel kurbanlarıyla birlikte seyahat ederler, güvenlerini kazan-

mak için her yola baş vururlardı. İronik bir şekilde, seyyahlara genellikle güvenlik nedeniyle onlarla birlikte yolculuk etmeyi yeğlediklerini söylerlerdi. Bunu söylerken, için için nasıl güldüklerini kestirmek zor değil. Cinayetler genellikle kafile mola verdiğinde işlenirdi. Katiller kurbanlarına arkadan sinsice yaklaşırlardı. Dikkat edin: Önden değil, arkadan. Sayıca üstünken, böyle birşeye yine de neden gerek duyduklarını anlamak tabii ki zor. Kurbanın öldürülmesi için en az iki, daha iyisi üç kişi gerekli olduğu düşünülürdü. Bunu bu kadar emin söyleyebiliyorum, çünkü bu konuda *Thug* matbaalarında basılmış resimli broşürler var. Ne kadar organize çalıştıklarını görüyorsunuz. Yüzlerce yıl sonra, Nazilerin kendi mülevves cinayetleri için bu organizasyon şemasından esinlendikleri söylenir. *Thug* katillerinin silahları, evvelce de belirttiğim gibi, *thag-pa* idi. Bu, bir ucunda Kali'ye adanmış gümüş bir sikke düğümlü olan, beyaz ya da sarı bir ipek kurdelaydı. Genellikle zerafetin simgesi sayılan ipeğin, boğma gibi caniyane bir eylemde kullanılması ilginçtir. Katil kurdelayı havada çevirir ve sikke düğümlenerek ağırlaştırılmış ucunu bir anda kurbanının boynuna dolardı. Boğma işlemi, kurbanı omuzlarından ve kollarından tutarak hareketsiz durmasını sağlayan diğer iki yamağın da yardımıyla, çok kısa süre içinde sessizce gerçekleştirilirdi. Önceden hazırlanan mezarlara gömülen cesetler, bir türlü kurbana doymayan Kali'ye sunulmuş olurdu. Ancak tanrıçanın dünyevî zenginliklere ilgi göstermediği varsayıldığı için, boğulan seyyahlardan yağma edilen bütün para ve mallar *Thug* eşkiyasına kalırdı. Evet, işin püf noktası: Para ve mal... Bu toplu cinayetler insanlarda dehşet uyandırmasına karşın, önce de dediğim gibi, bu işten maddî çıkar sağlayan yetkililer, *Thug* çetelerini durdurmak için onyıllar boyunca küçük parmaklarını bile kıpırdatmadılar. Eli kanlı *Thug* tarikatıyla savaşma işinin, Hindistan'ı sömürgeleştirmiş olan İngilizlere düşmesi dikkate değer bir ironidir. 1833-1835 yılları arasında Büyük Britanya İmparatorluğu'nun Hindistan Umumî Valiliği (HUMVA) görevini yürüten Lord William Bentinck, *Thug* tarikatına savaş açtı. Bu işle görevlendirilen Yüzbaşı William Sleeman, *Thug* eşkıyasına karşı on iki yıl süren amansız bir operasyon yürüttü ve toplu tutuklama ve idamlarla bu cinayet şebekesini nihayet çö-

kertmeyi başardı. 1831'den 1837'ye kadar 3.266 *Thug* yakalandı, bunların 483'ü devlet adına tanıklık yapmayı kabul etti, 412'si idam edildi ve geri kalanı da ya sürüldü ya da müebbet hapse mahkûm oldu. Yüzbaşı Sleeman'ı şaşırtan şey, beklenenin tersine, yakalanan *Thug* haydutlarının hemen hemen hiçbirinin toplum dışına düşmüş bireyler, yani meslekten caniler olmamalarıydı. Hepsi de toplumda saygınlığı olan aile babalarıydılar. Normal zamanda sakin sakin kendi işleriyle uğraşıyor, iyi bir 'av' çıktığında ise, kaşla göz arasında azılı birer caniye dönüşüyorlardı. Şaşırtıcı bir *Dr. Jekyll & Mr. Hyde* durumuyla karşı karşıyaydı yani burada tarih. Bu yarızamanlı canilerin itirafları, en hafif tabiriyle, sersemleticiydi. Birçok *Thug* işlediklerini inanılmaz sayıdaki hunhar cinayeti soğukkanlılıkla açıkladılar. Genellikle ayrıntıdan yoksun, coşkusuz metinler olan günceleri, sayrıl edimlerinin uzayıp giden tekdüze birer dökümünden ibaretti. Sözgelimi bir *Thug*, kırk yıllık cinayet kariyerinde 431 kişiyi öldürmüş olmakla övünüyordu, ki bu hemen hemen ayda bir kişi eder. Sözkonusu sürecin kesintisiz olarak kırk yıl devam ettiği gözönüne alınırsa, işin vehameti ve fecaati daha iyi anlaşılacaktır. Samimi bir hayıflanmayla söylediğine göre, kurbanlarının sayısı aslında çok daha kabarıktı, ama onları pusuya düşürmeye o denli yoğunlaşmıştı ki, zaman içinde ipin ucunu kaçırmış, hesabı doğru tutamamıştı. 'İpin ucu' derken, bir sözcük oyunu yaptığım, tatsız bir imada bulunduğum –haşa!– sanılmasın. O anlamda ipin ucunu elinden hiç kaçırmadığına, tersine, sımsıkı tutup olanca gücüyle asıldığına adım gibi eminim. Burada ister istemez dikkati çeken diğer bir nokta, bu denli güçlü, organize, kalabalık ve dev bir ahtapot gibi toplumun bütün katmanlarına dal budak salmış bir suç örgütünün, topu topu 'yüzbaşı' rütbesinde basit bir subay tarafından tarih sahnesinden silinmiş olmasıdır. Farkındayım, *Kutsal Kitap* KUKİ'deki Davut ve Calut menkıbesini anımsatan bir durum bu. İnsana hiç âdil gelmiyor, isyan duygularıyla doluyor kişi. Böyle sona ermemeliydi, demek geliyor içimizden. Bu macera böyle sonuçlanmamalıydı. Başka birşey olmalıydı –ne olabileceğini bilemesek de, birşey, birşeyler, başka birşeyler... Ama ne hissedersek hissedelim, dilimizi ısırıp bunu da kaderin garip bir cilvesi olarak mütevekkil bir tebessümle karşılamayı

bilmeliyiz. İşte bu da tarihin bize verdiği mütevazı derslerden biri olsa gerek. Öyle değil mi?"

Bakışlarımı masamın çevresindeki soluk çehrelerde ağır ağır gezdirdim. Dört çift göz koca koca açılmış, her hareketimi ürkek bir dikkatle izliyordu. Uyandırdığım saygı ve korkudan hoşnut, mağrur bir ifadeyle gülümsedim. Böyle olmalıydı işte: Ben söylemeliydim, onlar huşu içinde beni dinlemeliydiler. Kulak kesilmeliydiler. Hayran kalmalıydılar. Ağzımdan çıkan her sözü âdeta bir vahiy, bir tanrı kelamı gibi sorgusuz sualsiz kabul etmeli, büyülü bir mantra gibi kafalarının içinde binlerce kez yineleyerek ezberlemeliydiler. Onların tanrısı bendim.

"Bütün bunları size niye anlattığımı biliyor musunuz?"

Odada bir ölüm sessizliği hakimdi, öyle ki, sinek uçsa işitilecekti. Paranoyak gözlerle çevresine bakan Mustafa Mushaf'ın çekmeyi unuttuğu burnunda sallanan, iri bir tespih tanesi boyutlarındaki pırıltılı sümük damlası usulca döşemeye düştü ve arkasında koyu renk bir leke bırakarak, yıllar yılı sürtünen ayakların aşındırdığı ahşabın gözenekli bünyesinde çabucak emildi.

"*Peri ton Platona!* Kulağınızı açın da, iyi dinleyin! Bunları size elbette nedensiz yere anlatmış değilim. *Thug* tarihini bu kadar kapsamlı bir şekilde ele almamın sebebi, Uruklar konusunda ne derinlikte bir araştırma istediğimi canlı bir örnek yoluyla daha iyi anlamanızı sağlamak. Bu anlattıklarımı tek bir kaynakta bulamazsınız. Ne de üç, ne de beş, ne de on... Bu bilgilere erişebilmek için, hem kâğıt hem elektronik, onlarca kaynağı taramanız, tartmanız, karşılaştırmanız, süzmeniz, özümsemeniz, yorumlamanız, söze dökmeniz gerekir. Gerçek araştırma budur işte. Yoksa bilgisayarınızın 'kopyala-yapıştır' komutunu kullanmanız ya da iki buçuk sayfa fotokopiyle işi geçiştirmeniz değil. Her ayrıntıyı bilmek istiyorum. Hiçbir şey gözden kaçmamalı. Rastladığınız bilgileri seçme konusunda kendi kendinize karar vermeye kalkmayın. Henüz bunu yapabilecek kadar bilgi ve tecrübeye sahip değilsiniz. İlk bakışta size önemsiz gibi görünebilecek olan her küçük ayrıntının ne işe yaradığı daha sonra çıkacaktır ortaya. Burada her bilgi kırıntısının önemi var. Unutmayın ki, hiçbir şey önemsiz değildir, bir bilgi zerresi bile. Biyografiler, monografiler, vakayinameler, şehrengizler, seyahatname-

ler, almanaklar, bilimsel dergiler, tarih ve coğrafya kitapları, internet siteleri, elektronik veri tabanları, haritalar, atlaslar, mikrofilmler, minyatürler, krokiler, resimler, fotoğraflar, müze envanterleri, arkeolojik buluntular, kazı kayıtları, hatta gazete haberleri... Evet, bilgi, ele avuca sığmaz o afacan, en akla hayale gelmedik kılıklar altında çıkabilir karşınıza, göz kırpar, dil çıkarır, bin türlü kisvenin ardına gizler yüzünü. Bu nedenle, ulaşılabilecek bütün kaynaklara baş vurmanızı, elinize geçen her belgeyi didik didik etmenizi istiyorum sizden. Bu araştırmalar esnasında elbette birçok zorlukla karşılaşabilirsiniz. Bilimin yolu dikenlidir. Ama hiçbir zorluktan yılmak yok, gözünüzü budaktan sakınmayacaksınız. Uykusuz geceler geçireceksiniz titrek bir mumun ışığında. Bilimin naçiz birer neferi olarak, çilekeş karıncalar gibi ömür tüketeceksiniz. Unutmayın, bu araştırmada takım halinde çalışmanız gerek. Fikir üretme aşaması, planlama ve iş bölümü çok önemli. Herbiriniz araştırmasını münferit olarak, ancak önceden saptanmış bir doğrultuda yürütecek. Böylelikle bir bütünün parçalarını tamamlamış olacaksınız. Herbiriniz buçuk, herbiriniz çeyrek, az az, damla damla... Önce size anlamsızmış gibi görünebilir, ama parçalar biraraya geldiğinde, dev bir yapboz gibi olanca ihtişamıyla gözlerimizin önünde belirecek resim. Ve en önemlisi: Beni her yeni bulgudan en kısa zamanda haberdar edeceksiniz. Aramızda etkin bir iletişim ağı kuracağız. Ben toplayıcı mercek olacağım. Yağmur sularının bir yeraltı sarnıcında usul usul birikmesi gibi, bütün bilgi ve belgeler bendeki ana dosyada birikecek. Daha sonra bu bilgileri benim gözetimim altında elden geçirip esaslı bir monografi çalışmasına dönüştüreceksiniz. Kapsamlı bir yapıt, dev bir eser: *Yüce Uruk Tarihi* – YURT. Şimdiye dek tüm gözlerden gizli kalmış, ama dört başı mamur, şanlı bir tarih... Böylece Uruklar tarihin tozlu yaprakları arasında mahzun bir unutuluşa mahkûm olmaktan bizim sayemizde kurtulacaklar, tarih sahnesinde yeniden boy gösterecekler, canlanacaklar, ete kemiğe bürünecekler. Silkinin ve kendinize gelin, Beyler! Gün bugündür! Ananız sizi bugünler için doğurdu! Hepbirlikte kutsal bir görev ifa edeceğiz. Bundan sonra herşeyin sorumluluğu bizim ellerimizde. Uruklar! Uruk boyu! Uruk kavmi! Onları yeniden, yeni baştan yaşatacağız!"

Masayı yumruklamamak için kendimi güç tutup yutkundum. Öğrencileri teşci etmek için kullandığım kışkırtıcı söylemin heyecanı beni de sarmıştı. Kendimi gülünç duruma düşürmüş olabileceğim kuşkusuna kapılarak kaygılandım bir an. Ama öğrencilerin yüzlerinde göz gezdirince, boş yere kaygılandığımı anlayarak rahatladım. Sözlerim onların üzerinde etkisini göstermiş olmalıydı. Hepsinin sırtları dikleşmiş, göğüsleri kabarmıştı. Genellikle yarı yarıya kapalı gözkapaklarının ardından buğulu ve ilgisiz bakışlarla çevresini izleyen Mustafa Mushaf bile faltaşı gibi açmıştı gözlerini. Bu bıkkın gözlerde şimdi tuhaf kıvılcımlar çakıyor, irileşen gözbebekleri coşkunun yabanıl pırıltısıyla ışıldıyordu. Etkili bir hatip olduğum için kendimle gurur duyabilirdim. Konuşmam amacına ulaşmıştı. Onların konuya ilgisini uyandırmayı ve heyecan duymalarını sağlamayı başarmıştım. Bundan sonra araştırmayı mümkün olan en az gayretle atlatılması gereken bir angarya gibi ucundan tutmayacaklar, tam tersine, yaptıkları işe dört elle sarılacaklardı. Sonra birden birşey kafama dank etti. Sözlerimin arkasındaki anlamın o ana dek ben de farkında değildim. Dilimin ucuna gelen sözcükleri art arda öylesine söyleyivermiştim. Oysa ne demek istediğimi daha iyi kavrıyordum şimdi. Eğer Uruk tarihi gerçekten de daha önce araştırılmamış, bâkir bir konu ise –ki eldeki kaynakların yetersizliği buna işaret ediyordu– ve eğer biz bu araştırma sonucunda bu esrarengiz kavme ilişkin elle tutulur birtakım bilgilere ulaşabilirsek, bu bulguları uluslararası bir kongrede rahatça bildiri olarak sunabilir, böylelikle meslektaşlarımın ve bilim çevrelerinin takdirini kazanabilirdim. Hatta, kimbilir, hacimli bir kitap yazmak bile düşünülebilirdi bu konuda. Olur a, bu kitap bütün dünyada ilgi uyandırıp ekmek peynir gibi satabilir, yazarını Karun denli varsıl ve ünlü edebilirdi. Evet, bu mümkündü. Son zamanlarda tarih kitapları ve biyografilerin en az romanlar kadar, hatta belki daha da fazla revaç gördüğü bir gerçekti. Başa çıkılmaz hale gelen parasal sıkıntılarıma da kesin bir çözüm olurdu bu. PSİKA kürsüsünü ayakta tutabilmek uğruna, aile yadigârı konağımı müteahhide vermeye gerek kalmazdı. Ayın sonunu getirmek için dişimden tırnağımdan artırmazdım. Dahası –düşünmek bile yetiyordu insanı hazla titretmeye– bu konudaki araştırma-

larımı derinleştirebilir, ayrı, apayrı bir uzmanlık alanı, yepyeni bir bilim dalı ihdas edebilirdim: *Kebir Uruk Tarihi* – KURT. Bunu, ah, evet, bunu yapabilirsem, görkemli bir başarı elde etmiş olurdum meslekî alanda. Bir bilim dalına öncülük edebilmek, tüm bilimadamlarının ortak düşüdür. Ben yalnızca bu düşü gerçekleştirmiş olmakla kalmaz, aynı zamanda da üniversitedeki diğer profesörler nezdinde inanılmaz itibar kazanırdım. Artık kimse beni ve kürsümü hafifsemeye, elinin tersiyle bir kenara itmeye cesaret edemezdi. Öğrenciler arasında ise –daha az değil– bir efsane olup çıkardım düpedüz. Herkes benim kürsümde yüksek lisans ve doktora yapmak için birbirini yer, kuyruk olurdu. O zaman PSİKA kürsüsünün adını da KURT olarak değiştirirdim belki. Düşününce, evet, neden olmasın, bal gibi de olabilirdi bütün bunlar. Ancak kırk yılda bir ele geçebilecek bir fırsat yakalamıştım. Hızır Aleyhisselam'ı kemiksiz başparmağından yakalamak gibi birşeydi bu. Herşey bu araştırmaya bağlıydı. Başarılı olmak için elimden geleni, hatta belki de daha fazlasını yapmam gerekiyordu. Ama kararlıydım, yapacaktım. Ayağıma dek gelen bu fırsatı tepmeyecektim. Görenlere parmak ısırtacaktım. Yüzümün akıyla kalkacaktım bu işin altından. Profesör Doktor Bahtiyar Bahtıkara'nın kim olduğunu herkes görecekti.

Öğrencilerin ağır hareketlerle çantalarını toplayıp birer birer odadan ayrılmalarını izlerken, en has adamlarını, müjdeli bir haberle dönmeleri umuduyla, dünyanın dört bucağına yollayan kudretli bir hükümdar gibi hissettim kendimi. Arkama yaslanıp başparmaklarımı pantolon askılarıma geçirdim ve burun deliklerimi kabartan büyük bir hazla derin bir soluk aldım. Zor zamanlar geçmişti. Geleceğe umutla bakabilirdim. Nurlu ufuklara doğru yelken açmış, son sürat yol alıyorduk. İşler ters gidemezdi artık. Yarınlar benimdi. Şöyle ya da böyle, kesinlikle başarılı olacaktım.

Ertesi gün öğleden sonra kürsüdeki odamda üç aydır üzerinde çalışmakta olduğum bir makale için yeni elime geçen bir kitabı karıştırıp notlar çıkarıyordum ki, Münker Efendi kapıda belirdi. Yüzünde herzamanki güleç ifade vardı. Boş çay bardaklarını almaya geldiğini sandım ilkin.

"Orada," dedim başımı okuduklarımdan kaldırmaksızın elimle kapının yanındaki kitap raflarını işaret ederek, "Antik Çağ Yazarları AÇYAZ'ın yapıtlarıyla modern kültür tarihi monografilerinin arasında..."

Daha lafımı bitirmeme kalmadan, kapının arkasında elindeki çivili lobutu kafasına ekleştirmek için sinsice pusuya yatan azılı bir haydut varmışçasına, bir adım geri sıçrayıp odadan dışarı kaçtı Münker. Kapıda onu bekleyen, *Scylla* ve *Charybdis*'ten beter bir tehlikeydi sanki. Birkaç saniye sonra kafasını kapı pervazının kenarından ürkek ürkek uzatıp baktı bana.

"Pürfüsür Bey," dedi tereddütle, "Haber getirdiydim de..."

Her ne kadar 'pür' sayılmak gururumu okşasa da, 'füsür füsür olma' fikrini, açıkçası, bir hayli afiyetsiz buldum.

"Haber mi?" dedim yüzümü ekşiterek, "Ne haberi?"

"Renktür Bey seni görmek istir."

"Rektör beni görmek istiyor, öyle mi? Saat kaçta nerede peki?"

"Kazan dairesinde, 12.30'da."

Bunu biraz garipsedim. Kazan dairesi toplantı mekânı olarak bayağı alışılmadık biryerdi. Niye buraya çağrılıyordum acaba? SALT üyesi olduğum için rektör benden binanın ısıtma tesisatıyla ilgili birtakım bilgiler isteyecek olmalıydı. Ama bu konuda ona yardımcı olamazdım, ben de konunun tümüyle yabancısıydım açıkçası. Ya da, kimbilir, bir angarya yükleyecekti belki. Oysa benim işim zaten başımdan aşkındı. Bütün bu işlerin ara-

sında bir de kalorifer tamircilerinin peşinde koşturmak, en son isteyeceğim şeydi. Sıkıntıyla masamın üzerindeki saate göz attım. 12'yi on geçiyordu. Rektörün verdiği randevuya yetişebilmek için acele etmem gerekecekti.

"Elini biraz çabuk tutup şu haberi bir ayak evvel versen olmaz mı, Münker Efendi?" diye payladım hademeyi şikâyetamiz bir tonda, "12.30'da kalorifer merkezinde olabilmek için topu topu yirmi dakikam var, yani iki ayağım bir pabuca girecek yine. Acele etmeyi hiç sevmem, bilirsin."

"Yok, yok," dedi, "yanlışın var, Pürfüsür Bey. Yirmi dakika değil. Esasında..."

"Bırak allahaşkına!" diye patladım, "Saat 12.30'da diyorsun, şu anda saat 12.10, demek ki yirmi dakika var. Yanlış bunun neresinde?"

Bunu söylerken, sinirli bir şekilde masanın üzerindeki saatin kadranını gösteriyordum. Ama birden bir tuhaflık olduğu hissine kapıldım. Kadrana bir daha baktım. Akrep ve yelkovan garip bir şekilde titreşiyorlardı. Zemberekten bir anda kurtulup makas gibi kapanıverecekler, kadranı ikiye bükeceklerdi sanki. Sonra birden kafama dank etti. Münker Efendi haklıydı! Hem de nasıl yanılmıştım! İşe daldığım için geçen zamanın farkına varmamış olmalıydım. Kadrana ilk baktığımda, uzunlukları arasında çok fark olmayan akrep ve yelkovanı birbirine karıştırmıştım. Saat 12.10 değil, 14.02'ydi. Böylece rektörün randevusuna daha şimdiden bir buçuk saat geç kalmış oluyordum. Haklı olarak, ensemde boza pişirecekti rektör görüştüğümüzde. Kesinlikle hiç vakit yitirmemeliydim. Bu haberi daha önce vermediği için Münker Efendi'yi ağız tadıyla paylayacak zamanım bile yoktu. Elimdekileri olduğu gibi masanın üzerine bırakıp telaşla kalktım, şapkamı ve pardesümü alıp alelacele kürsüden çıktım.

Kazan dairesini bulmam yaklaşık yarım saat sürdü. Daha önce değişik vesilelerle bodruma inmiştim, ama kazan dairesine gitmem hiç gerekmemişti, oradan söz edildiğini duymuştum sadece, o kadar. Binanın bodrum katında biryerlerde olduğunu biliyordum, ama kuzeyde mi, güneyde mi, doğuda mı, yoksa batıda mı olduğundan emin değildim. Bodrumun ölgün ampullerle aydınlatılmış basık koridorlarında epey dolaştıktan sonra, nihayet üzerinde *Kalorifer Odası – KOD* yazan alçak bir demir kapı gördüm. Kapıyı yokladım. Kilitli değildi, itince açıldı ve açılır açılmaz da, harlı bir ateş dalgası yaladı yüzümü. Duvarlarda oynaşan kızılımsı gölgeler vardı, ama ne bir kalorifer kazanı ne de açık bir ocak görünüyordu ortada. İçeri girmek için başımı hemen hemen bir karış eğmem gerekti. Ben eşikten atladıktan sonra, demir kapı yankılı bir sesle kapandı arkamdan. Gözlerim karanlığa alışınca, koridorun belki dört misli yükseklikte, daire planlı, büyük bir mekânda olduğumu anladım. İleri doğru birkaç adım attım ve rektörü görebilmek için gözlerimi kısarak umutsuzca karanlığı taradım. Saat 14.30'u geçmişti. Randevuya iki saat geç kalmış olmama karşın, rektörün beni hâlâ bekliyor olabileceği konusunda küçük de olsa bir umut besleyebilir miydim acaba?

"Tam zamanında," diye tiz bir ses geldi arkadan, "Ben de sizi bekliyordum."

Hemen arkamı döndüm ve karanlığın içinden sıyrılarak bana yaklaşmakta olan rektörü gördüm. Yüzünde hiç de sabırsız ve kızgın bir ifade yoktu. Bu durum umutlandırdı beni. Demek ki eşref saatine denk gelmiştim, azar işitmeden paçayı sıyırabilecektim belki de. Dudaklarıma zorla gülümsemeye benzer birşey oturtmaya çalıştım:

"Sayın Rektörüm, çok özür dilerim! Beni çağırtmışsınız, ha-

ber alır almaz, hemen koştum. Münker Efendi emrinizi bana biraz geç bildirdi de..."

"Ha o mu?" dedi önemsiz bir ayrıntıyı anımsamışçasına, "Yolladığım mesajları iki saatten önce yerine ulaştırmaz Münker –o da, acil olanlarını tabii! Bunu bildiğimden, üniversitedeki randevularıma hep en az iki saat geç giderim. N'apalım, değiştiremeyeceği şeylere alışmayı bilmeli insan. Ki Münker ve Nekir de bu değişmezlerdendir, bir tür demirbaş. Ben bildim bileli çalışırlar bu üniversitede. Herhalde siz de öğrencilik yıllarınızdan onları hatırlarsınız."

"Tuhaf," diye çattım kaşlarımı, "Emin misiniz? Hiç de o kadar yaşlı gözükmüyorlar doğrusu. Benden birkaç yaş büyükler belki, o kadar."

Rektör güldü:

"Görünüş sizi aldatmasın, benden bile yaşlıdır Münker ve Nekir. Üniversitede ne zaman çalışmaya başlamış olduklarını tam bilemiyorum, benden çok önce olduğu kesin ama. Hem *Emekli Sandığı* (EMEKS) hem de *Sosyal Sigortalar Kurumu*'ndan (SOSKUR) yıllar önce tekaüt olmalarına rağmen, maaşlarını döner sermaye ödüyor, sözleşmeli olarak çalışmaya devam ediyorlar. Onlara dikkatli bakın: Modern plastik cerrahinin canlı birer mucizesidirler. Her öğretim yılından evvel burunlarını düzelttirirler, dişlerini yeniletirler, yüzlerini gerdirirler, botoks yaptırırlar. Yüzlerinin yıldan yıla nasıl ifadesizleştiğini fark etmediniz mi? Birkaç onyıl önce, Münker'in sık sık ağladığını, Nekir'in ise kahkahalarla güldüğünü hatırlıyorum oysa."

Şaşırmıştım. Münker ve Nekir Efendi'yle ilgili anılarımı gözümün önüne getirmeye çalıştım.

"Anlayamıyorum," dedim, "Madem emekli olmuşlar, üniversite niye sözleşmeli olarak çalıştırmaya devam ediyor ki onları? Yerlerine daha genç, daha enerjik, daha yetenekli birilerini bulabilirsiniz pekala."

"İyi fikirlerinizi kendinize saklayın!" diye çıkıştı rektör. "Bu üniversitedeki her odanın nerede olduğunu, her evrağın nereye götürüleceğini ve kime imza ya da damga ettirileceğini, bir dosyanın arşivden nasıl çıkarılacağını öğrenecek bir hademe bulmak kolay mı sanıyorsunuz siz? Münker ve Nekir olmasaydı, iş-

ler arapsaçına dönerdi. Şimdi ağır aksak da olsa, işler yürüyor, buna da şükür! İş göremeyecek kadar yaşlandıkları ya da –allah gecinden versin!– Hak vaki olduğu zaman, ne yapacağımızı düşünüyorum kara kara. Yaptırdıkları plastik ameliyatlar için her yıl yüklü bir ödenek de alıyorlar tabii üniversiteden."

"Neee?" dedim, "Üniversitenin üstüne üstlük bir de para ödediğini mi söylüyorsunuz bu işe yaramaz adamlara? Ama nasıl olur? Hem de bu para kıtlığında? Hangi gerekçeyle, hangi ödenekten?"

"Örtülü ödenek tabii!" diye çemkirdi rektör, "Eğer onlara bu parayı vermezsek, kendi maaşlarıyla plastik ameliyat yaptıramazlar gayet tabii ki. Yaptıramazlarsa da, öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin gözünde ne hale düşeceklerini bir tahayyül edin. Yıllardır gecelerini gündüzlerine katarak itinayla yarattıkları imajları bir anda yerle bir olur. Nasıl çıkabilirler ki o buruşuk suratlar, o sarkık burunlar, o pörsük yanaklar, o dişsiz çenelerle elalemin içine? Öyle bir durumda kesinlikle çalışamazlar artık, emekli olmaktan başka çareleri kalmaz. İşte bu yüzden, yani çalışmaya devam etmelerini sağlamak için, onların ameliyat masraflarını karşılıyoruz biz de. Yo, nankörlük etmeyin lütfen, Profesör Bahtıkara! Sizin bilmediğiniz ilişkiler sözkonusu burada. Her üniversiteye bir Münker ve Nekir gerek. Hem söyler misiniz bana, benim kararlarımı sorgulama cüret ve cesaretini nereden buluyorsunuz siz? Veriyorsam, ben veriyorum. Örtülü ödenekse, benim örtülü ödeneğim. Size ne?"

Rektör haklıydı. Çok ileri gitmiş, âdeta amiriymişim gibi, yaptıklarını sorgulamaya, onu eleştirmeye kalkışmıştım. Bağışlanmaz bir hataydı bu. Kendimi düşürdüğüm durumun bilincine varınca, nefesim kesildi.

"Ben... be-ben..." diye kekeledim, "Çok özür dilerim, Sayın Rektörüm. İnanın, çok üzgünüm. Sözlerim maksadını aştı, yanlış anlaşıldım. Zatıalinizin kararlarını sorgulamak benim ne haddime! Ben kesinlikle öyle demek istememiştim. Sizi gücendirdiysem, affedin beni lütfen. Bağışlayıcılığınıza sığınırım. Hadd-i zatında..."

"Keees!" diye tiz ve şirret bir sesle haykırdı rektör. Korkudan bir adım geri sıçradım. Rektör küplere binmişti. Buruşuk yüzü

öfkeden kıpkırmızı kesilmiş, kır sakalı hiddetten titriyordu. Bu halini iyi bilirdim. Tepesi bir kere atarsa, onu durdurmanın yolu yoktu artık. Açıkçası, bu kez ben kaşınmıştım ama. Dilin kemiği yoktur. Ağzımdan çıkanları kulağım duymamıştı âdeta. Kendimi kaybetmiş, ağzıma geleni söyleyivermiştim. Kendi hatamın sonuçlarına katlanmayı da bilmeliydim şimdi. Rektör, on dakika boyunca, hakaret sayılabilecek ifadelerle dolu, zehir zemberek bir diskur çekerken, süt dökmüş bir kedi yavrusu gibi, suçlu ve sessiz, gözlerim kirli yer karolarına dikili, hazırolda bekledim. Rektörün profesörler arasında meşhur o haşmetli öfkesi esti savurdu, önüne geleni yıktı, yerinden söktü, birbirine katıp sürükledi, ama sonra hızını alan bir fırtına gibi duruldu nihayet. Onun yatışmaya başladığından emin olunca, çekine çekine, alçak sesle sordum:

"Şey... Bir bardak su ister miydiniz acaba?"

"Ne? Su mu? Hmm... Evet, bir bardak su hiç de fena olmazdı. Bağırmaktan boğazım kurudu."

Çantamı açtım ve yanımdan ayırmadığım termostan bir bardak su doldurup rektöre uzattım. Kantinde satılan suların sıhhiliğine güvenemediğim için hep yanımda taşırım kendi suyumu. Sıcaklığını termometreyle kontrol ettiğim bu suyu akşamdan hazırlarım. Temiz ve mineral açısından zengin olmasının yanısıra, beynelmilel konfor sıcaklığı sayılan 21,2º olması çok önemlidir suyun. Daha soğuk sular bronşite yol açma riski taşır; daha sıcaklarıysa kedi sidiği gibidir düpedüz, lezzetsiz ve afiyetsiz olurlar. Çoğu insan suyun önemini kavrayamaz, 'su' deyip geçer. Oysa öyle midir ya, hayatî öneme sahiptir su. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır, denir ya; bu hesapça bir bardak suyun da iki yüz kırk yıl hatırı vardır, dense yeridir. Dakik ihtimamımın karşılığını almakta gecikmedim nitekim. Verdiğim suyu içen rektörün bir kaşı hafifçe kalkmış, batık gözlerinde tuhaf bir pırıltı belirmişti. Ağzını elini tersiyle silip pos bıyıklarını sıvazladıktan sonra, çapkın bir tebessümle bana geri uzattı bardağı:

"Suyun da pek güzelmiş, Sakabaşı. Doldur bakalım şu çamçağı bir daha."

"Doldurayım, Sultanım, doldurayım!" diye yılıştım rektörün yüzündeki mütebessim ifadeyi görünce. Çok şükür fırtına

dinmiş, kara bulutlar dağılmıştı. Bundan sonra güneş açacaktı artık. "Yeter ki sen iste! Saka kulun sana kurban olsun!"

Bir elimle bardağı doldururken, diğer elimle de şapkamı çıkartıp göbeğim müsaade ettiğince yerlere dek eğilerek reverans yapmaya çalıştım. Bu nazik jestim hoşuna gitmiş olmalı ki, kemikli elini uzatıp bir fino gibi başımı okşadı rektör:

"Berhudar ol, evladım! Su verenlerin çok olsun! Su gibi aziz olasın inşallah!"

"Sağlığınıza duacıyız, Efendim!"

"Eksik olma. Ben de bir miktar sıvacı..."

"Oh oh oh! Zatınız içtikçe, âdeta bana kan oluyor!"

"Vaaay! Analar taş yesin, yarımşardan beş yesin ayakları ha? Seni gidi seni!"

"Aman, o nasıl söz, Sultanım? Yenecek birşey varsa, o da sizindir elbet."

"Eh, öyle diyorsan... Dörtte üçünü götürürüm ama, onu bil! Yahu, bu da pek iyiymiş!"

"Afiyet bal şeker! Ya üzerine miktar-ı kâfide fındık fıstık ekilse, ne buyrulur?"

"Amma velakin altının harını da unutmamak lazım."

"Aman Efendim, tabiatiyle! Emriniz olur! Arzu ederseniz, ben derhal..."

"Ancaaak..." diye sert bir sesle sözümü kesti rektör. Yine fark etmeden onu kızdıracak birşeyler mi söylemiştim yoksa? Yeni bir hakaret salvosunun korkulu beklentisiyle gözlerimi kısıp başımı omuzlarımın arasına gömdüm. Boşalan su bardağını bana sertçe geri uzatıp tok bir sesle sözüne devam etti rektör:

"... sizi buraya çağırtmamın esas sebebine gelelim. Sizin de malumunuzdur, PSİKA kürsüsü öğrenciler arasında giderek popülarite kazanıyor. Her geçen yıl daha çok öğrenci baş vuruyor öğrenimlerini sizin kürsünüzde yapmak için. Bu, üniversitemiz açısından memnuniyet verici bir durum. Unutmayın ki, her öğrenci, üniversiteye ek gelir demektir."

Korktuğuma uğramamış olmak beni anlatılmaz derecede sevindirmişti. Başımı sallayarak coşkuyla onayladım.

"Bunun üniversite açısından ne kadar mühim olduğunu söylememe, zannederim, lüzum yok. Bu ilim ve fen yuvasını

her türlü parasal zorluklar muvacehesinde ayakta tutmaya gayret sarf ediyoruz. Mübalağa etmiyorum: Her kuruşun bizim için ehemmiyeti var."

Rektörün bu bilgece sözlerini alkışlamamak için güç tuttum kendimi.

"İşte bu yüzden, şimdi sizden isteyeceğim şeyin önemini kavrayacağınıza eminim. Bildiğimiz gibi, yarıyıl başlayalı bir aydan fazla oldu. Bütün öğrenciler ders ve hoca seçimlerini yaptılar. Dersler çoktan başladı, hatta bazı derslerin ilk vize sınavları yapıldı. Bu durumda, bütün kayıtların artık dondurulduğunu ve bu saatten sonra herhangi bir değişiklik yapılmasına izin verilemeyeceğini takdir edersiniz. Sizden isteyeceğim şey işte bu noktada düğümleniyor."

Yutkunarak, endişeli gözlerle rektöre baktım. Ne isteyecekti acaba benden?

"Bir öğrenci var... Yo, korkmayın, son derece zeki ve çalışkan bir öğrenci. Bu yıl yatay geçişle başka bir üniversiteden geldi bizim üniversitemize. İlk yılı diğer üniversitede okumuş ve son derece yüksek notlar almış, şimdi öğrenimine bizim üniversitemizde devam etmek istiyor. Sizden saklamayacağım, babası çok sevdiğim bir askerlik arkadaşımdır. İşi nedeniyle bir taşra kentinde oturduğu için, çocuğuna mümkün mertebe gözkulak olmamı rica etti benden, ben de elimden geleni yapacağıma söz verdim. Çocuk bu yarıyıl başında *Sosyoloji Tarihi* (SOTA) kürsüsüne kaydını yaptırmıştı, ama sonra derslerine intibak edemediği anlaşıldı. Laf aramızda, kürsü başkanı olan profesörle yıldızı pek barışmamış galiba, dersleri de doyurucu bulmamış. Yani SOTA yattı. Dediğim gibi, hayli zeki bir talebe, kolay kolay ikna olmuyor ve eğer ilgisi uyanık tutulmazsa da, konsantrasyonu bozulabiliyor çabucak. Odama çağırıp biraz ağzını aradım ve ilgisinin ne yönde olduğunu anlamaya çalıştım, sizin kürsünüzün adını verdi laf arasında. Sizden ricam, ders yılı ilerlemiş olmasına karşın, bu çocuğu sınıfınıza almanız. Konusuna hâkim bir öğretim görevlisi olduğunuzu biliyorum. Bu zeki öğrenciyi eğitmek, sanırım, sizi de memnun edecektir. Evet, ne diyorsunuz?"

Nutkum tutulmuştu. Böyle birşey kesinlikle beklemiyordum. Rektör resmen kişisel bir ricada bulunuyordu benden! Ka-

famı toplayıp düşünmeye çalıştım. Böyle bir ricayı reddetmek aptallık olurdu. Başıma devlet kuşu konmuştu. Bu ricasını kabul edersem, rektöre bir iyilik yapmış olur ve böylelikle onu kendime borçlu bırakırdım, ki ileride çok işime yarayabilirdi bu durum. Kararımı vermem uzun sürmedi.

"Neden olmasın?" dedim ne denli istekli olduğumu belli etmemeye çalışarak, "Eğer siz öyle uygun görüyorsanız, elbette benim sınıfıma gelebilir. Öğretim yılının başlamış olması önemli değil. Derslere kısa zamanda intibak edeceğinden eminim."

Açıkçası, öğrencinin serencamı zerrece umurumda değildi. Tek düşündüğüm, bu mesele sayesinde rektörle aramın düzeleceği, belki de onun gözdelerinden biri olacağımdı. Pespembe hayaller uçuşmaya başlamıştı gözlerimin önünde. Rektör elimi sıkarak bana hararetle teşekkür etti. Bu daha da gururlandırdı beni ve hazla kabardı burun deliklerim. Rektörün daha önce bir profesörün elini sıktığına tanık olmamıştım. Şimdi bana bu onuru bahşederek samimî dostluğunu kanıtlamış oluyordu. Mutluluktan sarhoş gibiydim, yerimde duramıyordum. Birşeyler yapmak geliyordu içimden.

"Müsaade ederseniz, üst kata kadar eşlik edeyim size," dedim sevinçle.

"Teşekkür ederim," diye karşılık verdi, "Ben biraz daha burada kalacağım. Arada sırada KOD'a inip bu sevimli hayvancıkları beslemek âdetimdir. Bakın, bakın! Onlara mama getirdiğimi anladılar, nasıl da kokluyorlar havayı!"

Gözlerimi kısarak işaret ettiği yere baktım. Gerçekten de beş altı tane ortaboy karıncayiyen, karanlığın içinde uzun burunlarını oynatarak, bezgin gözlerle bize bakıyorlardı. Şaşırdım. Üniversitede bir karıncayiyen kolonisi olduğunu bilmiyordum. Kürsülerde fareler cirit atıyor olmasına karşın, neden tek bir karınca bile bulunmadığı şimdi anlaşılıyordu. Rektör bana göz kırptıktan sonra, elini ceketinin yan cebine soktu ve çıkardığı bir avuç darı tanesini karıncayiyenlerin önüne serpti.

"Karınca ve tespihböceği kurusu," diye açıklama yaptı bana, "Yeni Cami önündeki satıcılardan kutusuyla alıyorum *Mısır Alışveriş Merkezi* MAM'a gittiğim zaman. Görüyor musunuz, nasıl iştahla yiyorlar?"

Gerçekten de karıncayiyenler bezgin görüntülerinden beklenmeyecek bir çeviklikle ileri atılmışlar, yere saçılan taneleri dilleriyle ustaca toplamaya başlamışlardı. O uzun ve yapışkan diller etrafta tek bir tane bile bırakmıyor, herşeyi silip süpürüyordu. Onları hayretle izliyordum. Bir ara rektöre dönünce, gözpınarlarında yaşlar olduğunu gördüm. Bir sıkıntısı olduğunu sanarak onu teselli etmeyi geçirdim içimden, ama daha dikkatli bakınca, mutluluk gözyaşları olduğunu anladım bunların. Arada sırada cebinden çıkardığı bir avuç siyah taneyi alışkın bir hareketle karıncayiyenlerin önüne saçıyor ve hayvanların bu saçılan taneleri telaşla kapışmasını dalgın gözlerle izliyordu. Ne yapacağımı bilemedim önce. Sonra onu daha fazla rahatsız etmememin belki de en doğrusu olacağını düşündüm ve onu orada sevgili karıncayiyenleriyle baş başa bırakarak usulca çıkışa yöneldim. Tam kapıdan çıkmak üzereydim ki, birşey geldi aklıma ve kafamı geriye çevirdim. Kazan dairesinin kızılca karanlığında, rektör ve karıncayiyenler zorlukla seçilebiliyordu.

"Afedersiniz," diye seslendim, "Dersime girmek isteyen öğrencinin adı ne demiştiniz?"

"Dememiştim!" diye yanıt verdi rektör arkasını dönmeksizin, "Merak etmeyin, o gelip sizi bulacak. Vela... Alev Vela. İyi şanslar!"

Sonra cebinden çıkardığı bir avuç taneyi daha yere saçtı.

Sokak karanlık. Bir trenin ardı arkası kesilmeyen vagonları gibi kaldırımlar boyunca uzayıp giden birbirinin eşi bina cephelerinin hiçbirinde ışık yok. Kör birer kuyu gibi içlerine çekiyorlar sanki insanı. Ölü gözü gibi de olsa tek tük yanan sokak lambaları, bu gece tümüyle sönmüş olmalı. Binaların mimarisinden, Gedikpaşa'da biryerlerde olduğumu anlıyorum, ama burasının tam olarak hangi sokak olduğunu çıkaramıyorum. Nereye doğru gittiğimi bilmeksizin, öylesine yürümeye başlıyorum. Gökteki dolunayın bana yol gösteren donuk ışıltısında, adımlarım beni bir binanın kapısına götürüyor. Neden bu binaya yöneldiğimi bilemiyorum, ama burada bana hayal meyal tanıdık gelen birşeyler var. Sonra birden kendi sokağımı tanıyorum. Burası evimin olduğu nokta, ama benim baba yadigârı konağımın yerinde, diğerleri gibi gri suratlı, yüksek bir apartman var. Çok şaşırıyorum. Bir an ne düşünmem gerektiğini bilemiyorum. Benim evim nereye gitti? Yıkılıp yerine bu apartman mı yapıldı? Ama burası eski ve hayli bakımsız bir bina gibi duruyor. O halde belki ben de bu binada oturuyorum artık. Sokak kapısını yokluyorum. Saat geceyarısını çoktan geçmiş olduğu için, kapı kilitli. Pantolonumun cebinden anahtar destemi çıkarıp bakıyorum, destede tanımadığım birtakım anahtarlar var. Anahtarları kapıda tek tek deniyorum, biri kilidi açıyor. Adımımı eşikten içeri attığımda, tanıdık bir nem ve yemek kokusu karışımı karşılıyor beni. Elim duvarın pürtüklü yüzeyinde hol otomatiğini arıyor. Düğmeye dokunuyorum ve cılız, kızılımsı bir ışıkla aydınlanıyor apartman holü. Az ötede bir asansör var. Oraya yöneliyorum. Hangi katta oturduğumu bilmiyorum, ama asansöre binmem gerek gibi geliyor. Asansörün çağırma düğmesine basınca, uzaklarda biryerde köhne bir mekanizma aksıra tıksıra devreye giriyor ve birtakım çarklar ağır ağır, isteksizce, yakını dolu gıcırtılarla dönmeye başlıyor. Derinden derine bir uğultu, bir homurtu işitiliyor. Ayaklarımın altındaki karo mozayik döşemenin hafifçe sarsıldığını hissediyorum. Bu eski taş binanın merdiven evinin ortasındaki boşluğa sonradan

eklenmiş, apartman holünden yalnızca baklava motifli tel örgülerle ayrılan asansör şaftının içindeki yağlı ve kalın çelik teller, enli kösele kayışlar bir gerilip bir boşalıyor, titriyor, kimisi aşağı, kimisi yukarı hareket ediyor, kararmış altın külçelerini andıran dökme demir ağırlıklar yavaşça yükseliyor. Yukarıdan inmekte olan asansör kabininin simsiyah tabanı gitgide yaklaşıyor, büyüyor, görüşümü kapatıyor. Kabin katta durunca, motor, tıpkı az önce çalışmaya başlarken olduğu gibi, bıçakla kesilmişçesine apansızın duruveriyor ve yüksek tavanlı hol kısa bir süre için yine eski sağır sessizliğine kavuşuyor. Asansörün kapısını açıp içeri giriyorum. Kabini tel örgüden ayıran iki küçük kanadı kapattığım sırada, hol otomatiği ve kabin ışığı aynı anda sönüyor. Kontrol tablosunu el yordamıyla yoklayarak kendi katımın düğmesi olduğunu düşündüğüm bir düğmeye basıyorum. Uzaktaki köhne mekanizma, yine aynı evrelerden geçerek, aynı derecede zahmetli ve ağır, ama sanki dağdan çığ yuvarlanırcasına gitgide hızlanarak çalışmaya başlıyor. Motorun çalışmasıyla birlikte, kabin ışığı da yanıyor. Şaşkınlıkla, asansörün yukarı, benim dairemin bulunduğunu sandığım kata değil, aşağı doğru hareket ettiğini görüyorum. Karanlıkta yanlış düğmeye basmış olmalıyım. DUR ve İMDAT düğmelerini birkaç kez deniyorum, ancak asansör inişine devam ediyor. İster istemez bodrum kata inmek, asansör orada durunca, yine kendi katımın düğmesine basmak zorundayım. Kabin ağır ağır inerken bekliyorum. Zemin kat döşemesi, gözlerimin önünden kaçıp yukarı doğru uzaklaşıyor. Kabin, bodrum kat hizasına geldiğinde, küçük kanatları açmaya davranıyorum, ancak asansör burada da durmuyor. İkinci bodruma, oradan üçüncü bodruma iniyor ve gitgide artan bir hızla inişini daha aşağılara doğru sürdürüyor. Şaşkınlık içindeyim. Bunca yıldır oturduğum binanın bu denli çok bodrumu olduğunu nasıl olmuş da şimdiye dek fark edememişim?

O an kan ter içinde uyandım.

Ertesi gün odamda oturmuş, hem kürsüye yeni gelen bilimsel dergileri gözden geçiriyor, hem de o öğle yemeğinde ne yiyeceğime karar vermeye çalışıyordum ki, kapı tıklatıldı. 'Dört Silahşorlar'ın elleri kolları ganimetlerle dolu dönüşlerine daha bir gün olduğuna göre, Münker Efendi olsa gerekti gelen. Tanrının bile unuttuğu bu ücra kürsünün yerini ondan başka kim anımsardı ki?

"Gir!" diye sıkkın bir sesle kükredim başımı okuduklarımdan kaldırmaksızın. Kısa bir duraksama anı oldu. Sonra kapı hafifçe aralandı, bir baş uzandı içeri.

"Meşgul değilseniz, biraz görüşebilir miyiz?"

Münker Efendi'nin sesine hiç benzemeyen, ince ama boğuk bir sesti bu. Başımı kaldırdım. Kısa siyah saçlı, uzunca boylu bir gençkız, mütebessim bir çehreyle bana bakıyordu.

"Siz de kimsiniz?" dedim kaşlarımı çatarak.

"Ben Alev... Alev Vela... Sizi görmem söylendi. Ama eğer meşgulseniz..."

"Kim, kim?"

Bir an aptallaştım. Dudaklarım aralanmış ve suratım at gibi uzamış olmalı. Sonra rektörle evvelsi gün KOD'da yapmış olduğumuz konuşmayı anımsadım birden. Nedense sözkonusu öğrencinin erkek olduğunu düşünmüştüm. Oysa Alev bir kız adı da olabilirdi pekala! Düşüncesizliğime lanet okudum. Kız ya da erkek olmuş, benim için hiç önemli değildi gerçi, ama bir öğrencinin önünde böyle gaafil avlanmak hiç hoşuma gitmiyordu. Hemen kendimi toplayıp yeniden ciddi görünümüme büründüm. Hatamın acısını ondan çıkartmak için sert bir sesle hitap ettim kıza:

"Ha evet, Vela, Bayan Alev Vela... Rektör Bey söz etmişti... Şöyle oturun beş dakika, konuşalım."

Kapıdan girip odanın ortasına yürüyünce, onu daha iyi görebildim. Sırtında gri balıkçıyaka bir kazak vardı. Altına hayli yıpranmış dar bir kot pantolon giymişti. Adım attığında, ayağındaki bej renkli haşpapiler yumuşak bir hışırtıyla döşemenin üzerinde kayıyordu. Boynuna, şişkinliğinden içinin dolu olduğu anlaşılan, oldukça büyük, kilim desenli bir heybe asmıştı. Sınıflarımdaki birçok öğrenci gibi tam bir hırpaniydi kısacası. Bir tek şey bozuyordu bu alışıldık tabloyu: Koltuğunun altında, diğer eliyle de desteklediği, eski ve kalın birkaç cilt taşıyordu. Bir öğrenci ve kitaplar... Doğrusu yeni birşeydi bu benim için. Öğrencilerimin çoğu, aynı anda birkaç kitapla birden ilgilenmek şöyle dursun, bir kitabı bile baştan sona tam olarak okumadan geçirirlerdi fakültedeki dört yıllık ömürlerini. Sırrını henüz keşfedemediğim, ancak kuşbeyinlilere özgü bir başarıydı bu. Ama önyargılı olmamak gerekir. Kimbilir, yurttaki odasına egzotik bir dekorasyon yapmak amacıyla sahaflardan edinmişti kızcağız belki de bu tozlu ciltleri. Kitapların adını okumak için başımı hafifçe yana yatırıp boynumu devekuşu gibi uzattığımı fark edince, bilgi verdi:

"Plutarkhos'un *Bioi Paralleloi*'si. Kendim için özel bir araştırma yapıyorum da. Üniversite kütüphanesinde Amyot çevirisinin XIX. yüzyıl Paris baskısını bulunca, hemen atladım. *Édition critique* tabii. Çok büyük bir şans!"

Üniversite kütüphanesi? Amyot çevirisi? *Édition critique*? Ee, artık bu kadarı da çok fazlaydı! Benim bildiğim öğrenciler, üniversite kütüphanesini bir tür etüt salonu sanırlar, Amyot'la amyantı ayırt edemezler ve hele *édition critique* gibi kritik konulardan öğrenimleri boyunca olabildiğince uzak durmaya çalışırlardı. Sinsice gülümsedim:

"Politeist neoplatonisyenler hakkında bir araştırma, zannedersem. O halde mutlaka İamblikhos'un ve Proklos'un yazılarını da incelemelisiniz. Malum, amaç kapsayıcı olmaksa, öncesi ve sonrası..."

Masamın karşısındaki koltuğa oturmak üzereyken, durakladı, kaşlarını kaldırarak şaşkın şaşkın baktı bana.

"Afedersiniz, ben Kaironeialı Plutarkhos'tan bahsettiğimizi sanıyordum..."

Gülümsemem dudaklarımda dondu. Tuzağıma düşmemişti.

"Evet, evet, tabii..." diye geçiştirdim anlamazlığa gelerek, "Buyrun, şöyle oturun. Şimdi bakalım... Geldiğiniz üniversitede hangi bölümde okuyordunuz? Hangi profesörlerden hangi dersleri aldınız? Not durumunuz nedir? Transkriptiniz, sanırım, yanınızdadır, değil mi?"

"Tabii, burada," diyerek heybesini karıştırmaya başladı, "Yani buralarda biryerde olduğunu sanıyorum..."

Heybenin içi hayli dolu ve karışık olmalıydı ki, epey sürdü aradığını bulması. Onun bu çabasını alaycı bakışlarla izledim. Sonunda aramasını başarıyla tamamladı ve yağ lekeleriyle bezeli, dörde katlanmış, buruşuk bir kâğıt parçası uzattı bana muzaffer bir edayla. Bana uzatılan bu paçavramsı kâğıdı bir süre tiksintiyle izledikten sonra, daha az kirli görünen bir köşesinden iki parmağımla tutarak aldım ve kat yerlerinden yırtılmamasına özen göstererek açtım. Geldiği üniversitenin antetini taşıyan resmî bir belgeydi bu. Üzerindeki çay, kahve ve yağ lekeleri, delikler ve yırtıklar gözardı edilirse, bir tür transkript olduğu anlaşılıyordu. Küçümser bir ifadeyle göz attım. Bütün derslerin karşısında tekdüze bir biçimde 100 yazıyordu.

"Orada *Sosyal Bilimler Enstitüsü*'ne (SOBE) kayıtlıydım," diye açıkladı, "*Felsefe Tarihi* (FET) ve *Antropolojik Eytişim* (ANEY) kürsülerinden birtakım dersler alıyordum. Ha, tabii bir de *İktisadî Psikoloji* (İPSİ) kürsüsünden aldığım seçme ders var: *Pazarlama Teknikleri* (PATE). İlk başta enteresan görünmüştü bana, ama sonra bu olmadığını anladım aradığımın."

"Anlıyorum," diyerek kestim sözünü, "Rektör Bey'in söylediğine göre, burada önce SOTA'ya baş vurmuşsunuz, ama şimdi kürsü değiştirmek istiyormuşsunuz galiba. Sosyoloji size yeterince –sizin tabiriniz neydi?– 'enteresan' gelmemiş. Öyle mi?"

"Şey, evet... yani hayır... yani bir bakıma... Nasıl söyleyeyim, daha hareketli birşeyler bekliyordum ben."

Daha hareketli? Eğer istediği hareketse, çok daha güçlü bir hareket gösterecektim ona. Küçümser bir edayla devam ettim:

"Transkriptinizden görebildiğim kadarıyla, diğer üniversitenin sınavlarından oldukça yüksek notlar almışsınız, tebrikler. Ama size anımsatmak isterim ki, burası farklı bir üniversite ve

burada bizim standartlarımız hayli yüksektir. Bize baş vurmadan önce, kürsümüzü iyice incelemişsinizdir, umarım?"

Yüzü aydınlandı.

"Aa, evet!" dedi, "Kayıt olurken, öğrenci işlerinden bir broşür vermişlerdi."

"Güzel! O halde değişiklik olsun diye biraz da o broşürde yazılı olmayan istatistik bilgilerden söz edeyim ben size. Hem bilginiz olur, hem de böylelikle belki eğleniriz biraz. Hani, 'hoşça vakit geçirmek' anlamında... Kürsümüzden ders alan öğrencilerden yüzde doksan beşi ilk haklarında final sınavından geçemezler. Bunların yüzde onu ilk bütünlemede geçebilirlerse, hayli şanslı sayarlar kendilerini. İkinci bütünlemeye girenlerin ise ancak yüzde on beşi sınavda başarı gösterir. Kürsümüzde ders tekrarı oranı yüzde yetmiş beşin üzerindedir. Ama tabii yaklaşık rakamlar bunlar. Yıldan yıla artı-eksi yüzde bir fark olabiliyor elbette."

"Doğrusu hayli yüksek bir yüzde," dedi alnını kırıştırarak. Onu etkilemeyi nihayet başarmıştım. Denetimin yeniden benim elime geçmiş oluşu güzeldi. Herşey yerli yerine oturmuştu şimdi. Keyifle arkama yaslanarak ciddi bir ifade takındım:

"Yüzde yetmiş beş, değil mi? Belki, ama halihazır durum bu maalesef. Dolayısıyla..."

Masum bir tavırla, sözümü kesti:

"Yo, yo, ben ilk hakkında geçen yüzde beşi kastetmiştim. Merak ediyorum: Hak ederek mi geçiyorlar gerçekten, yoksa herkesi sınıfta bırakmış olmamak için siz öylesine mi geçiriyorsunuz o birkaç kişiyi? Ben olsam, açık söylüyorum, geçirmezdim. Sonuçta her koyun kendi bacağından asılır, değil mi?"

Hezimetin kekremsi tadı ağzıma yayıldı. Zorla gülümsemeye çalıştım:

"Haklısınız. Bir dahaki sefere düşüneceğim bunu."

Çekine çekine sordum sonra:

"Hangi dersleri alacağınıza karar verdiniz mi peki?"

"Doğrusunu isterseniz, seçmek hiç kolay olmadı. Gerçekten de enteresan olmaya aday birçok ders açılmış. Kılı kırk yararak uzun uzadıya inceledim ders planını. Açıkçası, fırsatım olsa, çoğunu denemek isterdim. Ama bütün derslere gir-

mek mümkün değil tabii, maalesef bir çoğunun saatleri çakışıyor. Bu yüzden şimdilik *Kıyamet Alametleri Söylencesi* – KALAS, *Apokaliptik Teoriler* – APOTEO, *Soykırım Tarihi* – SOYTARİ, *Semiotik Filoloji* – SEFİL ve *Varoluşçu Tarihbilim* – VARTA'yla yetinmeye karar verdim. Hepsi de sizin kürsünün açtığı ya da TARİHFAK bünyesindeki diğer kürsülerce açılan, ama sizin tavsiye ettiğiniz dersler. Tabii deneme amaçlı bir seçim bu. Önümüzdeki dönem fikrimi değiştirip başka dersler alabilirim. Siz ne dersiniz? *Kürsü Başkanı* (KÜB) olarak uygun buluyor musunuz bu seçimleri?"

Yanıt vermek üzere ağzımı açmama fırsat kalmadan ekledi:

"Ha, seçme ders olarak almayı düşündüğüm ORTAM vardı bir de, *Orta Asya Medeniyetleri.* Sizin özel uzmanlık alanınızmış galiba."

ORTAM adını duyunca, kaba etlerime iğne batmış gibi oldu, koltuğumdan irkilerek doğruldum.

"Yo, yo, yanlışınız var," dedim telaşla, "Kürsümüz Orta Asya medeniyetleriyle hiç ilgilenmiyor."

"Ha, öyle mi? Ben karıştırdım herhalde. O zaman, onun yerine *Postmodern Drama* – PODRA'yı ya da, eğer TARİHFAK dışı bir ders seçmeme izin verirseniz, *Sanat Fakültesi* – SAFA'nın açtığı *Minyatür Sanatı* – MİS'i alayım bari. Diğer seçimlerimin sizce bir sakıncası yok ama, değil mi?"

"İyi hoş da, Küçük Hanım, yarım düzine ders eder bu saydıklarınız! Çoğu öğrenciler üç, bilemediniz dört ders alırlar bir dönemde, onları da zar zor geçerler. Kusura bakmayın, ama size anımsatmak zorundayım: Bir dönemde bütün bu derslerin üstesinden gelebilecek misiniz?"

"Aman canım, merak etmeyin!" dedi kıkırdayarak, "Kendinizi üzmeye değmez. Elbet bir yolunu bulurum ben. Gün doğmadan neler doğar!"

Madem öyle, kendi düşen ağlamaz, diye düşündüm. Benim için hava hoştu, kendini ateşe atan oydu nasıl olsa. Zor yoldan öğrenmek istiyorsa, onu durdurmayacaktım.

"Peki, ders seçim belgeniz nerede?" diye sordum, "Yaptığınız seçimleri onayladığımı göstermek üzere belgeyi imzalamam gerek."

Tekrar heybesinin içinde uzunca deşindi ve öncekinden daha iyi durumda olmayan bir kâğıt parçası çıkarıp koydu önüme. Tüy kalemimi masamın üzerindeki hokkaya banıp belgenin altını imzaladım.

"Buyrun, bu belgeyi TALİ'ye (*Talebe İşleri*) götüreceksiniz. Onlar derslere gerektiği gibi kayıt olmanızı sağlarlar. Derslerinize hemen girmeye başlayın. Kaçırmış olduğunuz dersleri telafi etmeniz pek kolay olmayacak. Uykusuz geceler geçirmeniz gerekecek muhtemelen. Yeni olduğunuz için, her hafta Cuma günü gelip beni görmenizi istiyorum. Derslerinizin nasıl gittiğini denetlemem gerek. Size gönülden iyi şanslar dilerdim, ama başarılı olmak için şanstan fazlasına ihtiyacınız olacak bence."

"Çok tatlısınız!" dedi masum bir gülümsemeyle, "Ama benim için kaygılanmayın, başımın çaresine bakarım ben. Koca kızım ne de olsa. Görüşmek üzere!"

Başımı kaldırdım ve ilk kez göz göze geldik. O ana dek gözlerine bakmaktan nedense kaçınmıştım. Pek büyük sayılamayacak, kedi gözünü andıran, hafifçe çekik, mavi gözleri vardı. Hiç makyaj yapmamıştı. Deniz mavisi bu gözler kısa saçlarının lekesiz parlak siyahıyla neredeyse "pornografik" denebilecek tuhaf bir çelişki oluşturuyor, âdeta yüzünden fırlayarak insanın içine işliyorlardı. Selamına karşılık vermek için ağzımı açtım, ama dilim tutulmuştu sanki. Duyulur duyulmaz, anlamsız birkaç hece geveleyebildim ancak ağzımın içinde. Karşıdaki vestiyerin aynasında görebildiğim yüzüm, birşeye çok şaşırdığımda hep olduğu gibi, at suratı gibi uzamış, aptallaşmıştı. Alev Vela kapıyı arkasından çektiğinde, hâlâ şaşkın şaşkın boşluktaki belirsiz bir noktaya bakıyordum.

"Resmen bir *coup de poudre!*" dedi Profesör C.

"Kesinlikle! Ama ne yazık ki akim kalmaya mahkûm bir teşebbüs. Kısaca *love's labour's cost* demek yanlış olmaz," diye yazıklanarak onayladı Profesör B.

"Hatta kimbilir muhtemel bir *Liebestod* ya da bir *Todesliebe* belki," diye ekledi Profesör A. hüzünlü ama anlamlı bir tebessümle. *"Worüber man nicht schweigen kann..."*

Bilmiş bir ifadeyle hepbirlikte başlarını salladılar. Sofraya oturduğumuzdan beri sürüp gidiyordu bu komedi ve yavaş yavaş kabak tadı vermeye başlamıştı. İtiraf edeyim, ben modern dillerden pek anlamam. Benim ilgi alanım Latincedir. Latinceyle kıyasladığımda, hani nasıl denir, biraz harcıâlem, kaba ve zıpır, dolayısıyla da bayağı bulurum modern dilleri. Hiçbirinde Latincenin o ağırbaşlı ve kunt soyluluğu yoktur. Masif bir taş yapı gibidir eski diller: Dayanıklı, güvenilir, kıpırtısız... Ağzınızdan çıkan sözcüğün kaypak bir çiftanlamlılığın sinsi tuzaklarına düşmeyeceğine emin olarak, göğsünüzü gere gere konuşabilirsiniz. Aşırı yorum tehlikesi de yoktur, çünkü olası bütün yorumlar önceden birilerince yapılmış, titizlikle kayda geçirilmiş ve listelenmiştir; belirsiz ufuklara yelken açan maceraperest bir gemi değildir her sözcük. Tek yapmanız gereken, belleğinizdeki listeden aradığınız kavramın karşılığı olan sözcüğü çekip çıkarmak ve kullanmaktır. Bunu uyguladığınız anda, karşınızdaki de aynı sistemi kullanıyorsa eğer, yanlış anlaşılma riskiniz sıfırdır. Bu yüzden, bilim ve felsefe için en uygun dilin Latince ve Grekçe olduğunu düşünürüm. Diğer diller fuzulî teferruattan ibarettir bana göre.

"Peki bu konuda zatınız ne düşünüyorsunuz, *mon cher ami?*" dedi Profesör C. bana dönerek. *"Effectivement*, sizin mülahazalarınızı da öğrenmek isterim. Hadd-i zatında, son derece kıymetli genç meslektaşlarımızdan birisiniz *–précieux comme un bijou."*

"*Definitely*!" diye heyecanla atıldı Profesör B. ineksi bir iyicillikle. "Buna ben de *exactly* iştirak ediyorum. *Indeed, I couldn't have said it better!*"

"*Von wegen, sehr geehrte Herren, von wegen?*" diye heyecanla bağırdı Profesör A. "*Meine bescheidene Meinung* da kesinlikle o yönde, *natürlich. Ich bitte Sie*, fikirlerinizi bahşedin bize lütfen."

Acı acı gülümseyerek tek tek herbirinin yüzüne baktım.

"Beyler, lütfen kusura bakmayın! Çat pat bir iki terim dışında, sizin konuştuğunuz o süslü püslü dilleri maalesef bilmiyorum ben. Benim tek bildiğim Latince, o da şöyle böyle. Eh, ne de olsa bir Ölü Dil (ÖLDİ) tabii bu sonuç olarak, parlaklığını yitirmiş, tozlu, kaskatı... Onunla yine eski ve demode düşünceler dile getirilebiliyor ancak. İşte bu yüzden, katılamıyorum ben sizin görkemli görüş ve önerilerinize, sırf kendi yetersizliğim yüzünden yani. Ancak bir tek şey söylemek isterim mingayrıhaddin: Her sözün ardında gizli bir anlam aramak, bence, hatadır. Çünkü aslında düz, dümdüz anlamları vardır tüm nesnelerin. Durdukları yerden bize süklüm püklüm bakarlar. Onların bu halini görünce, gözlerimize inanmak istemeyiz, yüzeydeki anlamın ardında başka bir anlam olması gerektiğini sanırız. Yaşam bu denli basit olamaz, deriz, birşeyler daha olmalı, biz ne olduğunu bilmesek de, anlamasak da, olmalı, birşey olmalı, birşey mutlaka olmalı! Oysa yoktur. Evet, düşünebiliyor musunuz, bu denli basit işte: Yoktur! Biz ne denli görmek istemesek de, gözümüzün içine bakıp bize nanik yapar anlam. Ağaçlar yüzünden ormanı görmekten âcizizdir. İlk bakışta size bir otobüs gibi görünmüş olan şey, şaşıracaksınız, bir otobüstür gerçekten de. Üzerinizden geçip sizi yamyassı ettiğinde anlarsınız. Musa'nın asası yalnızca kuru bir dal parçasıdır, bir yılan değil. Ancak meczuplar ve romantiklerin inandığı, göz kamaştırıcı ama kuyruklu bir yalandan ibarettir mucize. Giordano Bruno sapkınlıkla suçlanmış ve işkence gördükten sonra, Campo dei Fiori'de odun ateşinde kebap edilmiştir. Yakılırken, ağırbaşlılığından hiçbir şey yitirmediği ve inancından dönmediği pırıltılı bir yutturmacadan ibarettir, inanmayın. O durumdaki herhangi bir insanın yapacağı gibi, o da acıdan ulumuş ve yaşamının bağışlanması için yalvarmıştır cellatlarına. Onlar buna yürekten kahkahalarla karşılık ver-

mişlerdir, o başka. İsterseniz, size yazından da örnek verebilirim. Sözgelimi Gretchen, bana göre, ne denli fettan göstermeye çalışırsanız çalışın, sunakta ilahlara kurban edilen bir kuzudur. Klytemnestra ise, intikam ateşiyle yanıp tutuşan bir anne değil, gazetelerin küçük haberler sütunlarında hemen hemen her gün görmeye alışık olduğumuz, âşığıyla bir olup kocasına tuzak kuran, basit, aşağılık bir kadındır. Evet, bu denli pespaye, bu denli sıradan... Aşığının babası Leyla'yı huzuruna getirtir ve baştan ayağa şöyle bir süzdükten sonra, hayretle sorar maiyetindekilere: Namı cihanı tutmuş olan güzeller güzeli Leyla'nın bu kız olduğuna emin misiniz? Nesi güzel bunun? Karakuru bir kız müsveddesi bu! Leyla gülümser. Ben Leyla olmasına Leyla'yım, evet, der, ama sen Mecnun değilsin."

"Elbette ya!" diye bir çocuk gibi sevinerek ellerini çırptı Profesör B. "*Beauty is in the pie of the revolver.* Bravo, çok eski bir darb-ı meseldir bu, çok doğru zikrettiniz! Sizin gibi gözü ateşli gençlerin ata mirasımıza böylesine sahip çıktığını görmek, *how shall I put it...*"

"Değil mi ya?" diye tıkadım lafı ağzına, "Ata mirası! Benim tek derdim de ona sahip çıkmaktı zaten, başka bir amacım yoktu. Hem, söyleyin bana, nasıl olabilir ki? Bugüne bugün Konstantiniyye'nin en büyük üniversitesinde koskoca bir kürsüye sahip, dediği dedik, çaldığı düdük bir profesörüm ben. Kadrom sağlam, maaşım tıkır, karnım tok, sırtım pek, yediğim önümde, yemediğim arkamda... Durup dururken ne diye ağız tadı bozayım? Rahat batmaz ya adama?"

"*Mais quels bons mots de sagesse,* azizim!" diye büyük bir hayranlıkla diğerlerine döndü Profesör C. "*Si la vieillese l'avait, si la jeunesse le trouvait!* Bu basiret, bu belagat..."

"Teveccühünüz!" dedim yapmacık bir gülümsemeyle ve göbeğimin devirmemesi için masayı tutup kalkarken, şapkamla reverans yaparak hepsine selam verdim. Bu sıfır numara salaklarla daha fazla uğraşmak istemiyordum. Üçünün de yaşları benden rahat rahat bir yirmi yıl fazla olmalıydı ve belki benim öğrenciliğimden beri, hepsi afiyetle profesör kadrolarını dolduruyorlardı, ama artık onların yavelerine dayanamıyordum. Yüzlerine gülmek ve gizlice laf sokuşturmaya çalışmaktansa, odama gidip

yazmam gereken raporların üzerinde çalışmayı yeğlerdim. Ben *Profesörler Lokali* PROLOK'un öğretim üyelerince sıkış tepiş doldurulmuş masaları arasından, elimde boşalmış tepsimle, kimseye değmeden sıyrılmaya çalışırken, Profesör A. hâlâ ardımdan bağırıyordu:

"Auf keinen Fall darf man mit Maronen auf Schwarzen gießen, unutmayın sakın bunu, *nicht mit heißen zumindest*, değil mi ama, Efendim?"

Onu duymazdan gelmeye çalışarak çığırtkan masaların arasındaki tehlikelerle dolu yolculuğuma devam ettim. Vakit tam öğle olduğu için lokal gürültücü bir kalabalıkla ağzına dek doluydu. Boşalan tepsimi bırakmak amacıyla, duvar kenarındaki servis arabalarına yöneldim, ama arabalar, içindekiler sanki bir iki kez didiklendikten sonra yenmeden öylece bırakılmış izlenimi veren dağınık tepsilerle doluydu. Elimde tepsim, basık tavanlı ve izbe yemek salonunun orta yerinde öylece kalakalmıştım ve daha kötüsü, içerideki hararetli kalabalık yüzünden alnımdan boncuk boncuk ter fışkırıyordu. Bir an ne yapacağımı bilemedim. Tepsiyi oracığa bırakıp çekip gitmek geldi aklıma. Değil mi ki, boşalan tepsilerin biryere konmasının sağlanması gerekiyordu, bu iş doğru dürüst yapılamadığına göre, böyle birşeye de hakkım vardı yerden göğe. Ama sonra hemen vazgeçtim, şeytana uymadım. Bir çözüm bulabilmek amacıyla çevreme bakındım. Yemekler duvardaki alçak bir delikten veriliyordu. Öğretim üyeleri bu deliğin önünde uzun bir kuyruk oluşturmuşlardı. Sıra beklerken birbirleriyle şakalaşmalarına, gülüşmelerine, konuşmalarına bakılırsa, hallerinden memnun gibiydiler. Boş tepsimi buraya vermeye çalışabilirdim tabii, ama muhakkak ki öngörülmemiş bir kargaşa yaratır ve halihazırda olduğundan da fazla düşmanca bakışı üzerime çekmeme yol açardı bu. Ancak başımda şapkam, sırtımda eski gri pardesüm ve elimde yanımdan hiç ayırmadığım emektar evrak çantamla daha fazla orada öylece aptal aptal dikilip elalemin maskarası olmayı da göze alamazdım. Alışılmadık bir durumdu bu, öyleyse alışılmadık önlemler gerekecekti. Kafamdan şimşek hızıyla keskin bir durum değerlendirmesi yaptım. Dağ Muhammed'e gelmediğine göre, Muhammed dağa gitmeliydi: Tepsimi doğruca mutfağa götürüp

bırakacaktım. Mutfağın nerede olduğunu bunca yıldır merak etmemiştim, buna gerek olmamıştı çünkü. Yemek salonunun duvarlarında mutfağa açılıyor olabilecek bir kapı girintisine benzer birşey aradım, ama bulamadım. Bunun üzerine, beyaz önlük, beyaz eldiven ve koluna asılı kırışık bir beyaz peçeteyle, zaman zaman titrek bir gölge gibi masaların arasında dolaşan yaşlı garsonu aradı gözlerim. Sarsaklığına bakılırsa, sekseninin üzerinde olmalıydı bu yaşlı garson. Başında saç kalmamıştı. Ramses gibi, bir deri bir kemikti. Üzerindeki giysiler de kendisi gibi demode ve eski püsküydü. Yalnızca o anda lokalde yemek yemekte olan kişilerden değil, lokalin kendisinden bile daha eskiydi belki de. Ben öğretim üyesi olup oraya gelmeye başlayalı beri, yani en az yirmi yıldır, o oradaydı ve hiç değişmemişti. Yirmi yıl önce de bugünkü denli kara kuru ve çırpı gibiydi. Otuz, kırk, elli yıl önce de öyle olmuş olduğuna bahse girebilirim. Yıllar etki etmiyordu sanki yaşlı garsona. Değişmiyordu, çünkü yarışı zaten en baştan yitirmişti. Ama, tuhaf şey, onun niçin orada garson olarak çalıştığını hep çok merak ederim. Çalışmıyordu çünkü. O güne dek yaşlı adamın ne birşey söylediğine, ne de birşey yaptığına tanık olmuştum. Ne yemek servisi yapıyor, ne boş bir tabağı ya da bardağı kaldırıyor, ne de kirli bir masa örtüsünü silkeliyordu. Orada olan bitenle pek de ilgilenmeksizin ortalıkta geziniyordu yalnızca. Sanki onun bunlarla hiçbir ilgisi yoktu, sıradan bir müşteriydi. Üstelik, kimse onu çağırmaz, ondan birşey istemezdi. Tersine, öğretim üyeleri onu görmezden gelirler, o yokmuş gibi davranırlardı. Yemek salonunun demirbaş eşyalarından biriydi sanki, hareketli bir duvar kâğıdı, yarı canlı bir mobilya. Öte yandan, devriye görevini yerine getirircesine usulca ama titizlikle masaların arasında dolaşırdı yaşlı adam; öyle ki, insan onun yemek yemekte olan öğretim üyelerini gözucuyla denetlediğini sanabilir, lokmaları boğazına dizilebilirdi. Bu hissi birkaç kez yaşadığımı ben de hayal meyal anımsıyordum. Sırtımdan hafif bir ürperti geçmiş, lokmam ağzımda büyümüştü. Ne var ki elden birşey gelmeyen durumlardan biriydi bu da. Başını öteye çevirmek ve kendi yemeğiyle ilgilenmekten başka yapılabilecek birşey yoktu. Neyse ki o gün şanslıydım. Uzun süre aranmam gerekmedi. Biraz çevreye bakınınca, yaşlı adamı gördüm. Yine orada, az ötem-

de, masaların arasındaydı ve dolambaçlı yörüngesinde devinmeyi sürdürüyordu. Birkaç dakika onu izledim. Yaşlı adam çevresiyle ilgilenmeksizin, sarsak adımlarla, kalabalık masaların etrafından dolaştı ve nihayet yemek salonunun en dipteki duvarına doğru yönelip burada gözden yitti. Bu ani yokoluş şaşırttı beni. Bunu hiç beklemiyordum. Ama hemen kendime geldim ve ben de elimde tepsiyle o yöne atıldım. Yemek salonunun en dibinde, duvarların birleştiği, loş bir köşeydi bu. İlk önce diğer duvarlardan bir farkını göremedim bunun, ama yaklaştıkça, yavaş yavaş kafama denk etti: Yerden tavana dek yükselen lambride bir açıklık vardı. İki düzlem üst üste çakışıyor, bu yüzden uzaktan algılanması son derece güç bir gözaldanması oluşuyordu. Aslında, en başta sandığım gibi, gizli bir geçit ya da kanatlı bir kapı değil, düpedüz açık bir koridordu burası. Koridordan geçince, kendimi oldukça ufak ama hayli yüksek tavanlı, sıvaları dökülmüş bir mekânda buldum. Burası mutfak olmalıydı. Ama koskoca üniversite yemekhanesine sırf burada yemek yapılıyor oluşu tuhaftı doğrusu. Oysa ben yemekhanenin boyutlarıyla doğru orantılı, otel mutfaklarını andıran, endüstriyel bir mutfak beklerdim. Üstelik ne büyük tencereler ne kapkacak, burada hiçbir şey görünmüyordu. Tüm mekân bomboştu neredeyse. Yemekleri dışarıda biryerde yaptırıp getirtiyorlar mıydı acaba? Ayrıca, yemek salonunun tersine, burasının hayli köhne olduğu da çekti dikkatimi. Duvarlar ahşap lambri kaplanmamıştı. Zemin ve tavan taştı. Mekânı çepeçevre saran mermer tezgâhların üzerinde hiçbir şey yoktu. Yalnızca mutfağın en ucundaki davlumbazlı ocakta, kıyafetlerinden aşçı yamağı oldukları anlaşılan üç genç adam, büyük siyah bir kazanın başına toplanmış, ellerinde uzun kepçelerle hem kazandaki yemeği karıştırıyorlar, hem de sürekli yüksek sesle birşeyler tartışıyorlardı. Beni görünce, bir an kafalarını kaldırıp bana baktılar, sonra yeniden gürültücü tavırlarıyla işlerine döndüler.

"Afedersiniz!" dedim yaklaşıp. Elimdeki tepsiyi mermer tezgâhın üzerine koymaya hazırlanıyordum ki, tiz bir sesle cırladı aşçı yamaklarından biri:

"Oraya koymayın sakın! Oraya değil! Çok kızıyor sonra."

Şaşırmıştım. Duraladım.

"Pardon, kim kızıyor?"

"Kim olacak, *Bulaşıkçı Başı* BUBA tabii. Bulaşıkların ortalıkta bırakılıp sineklenmesine çok kızar, bulaşıkhaneye götürülmelerini ister hep. Bize kalsa, bir sorun yok, istediğiniz yere bırakın. Ama maalesef bu konuda elimiz kolumuz bağlı. Mutfağın en kıdemlisi BUBA'dır. O nedenle, onun sözü kanun gibidir buralarda."

"İlginç," diye başımı salladım, "Aşçıların bulaşıkçılardan daha üst düzey memurlar olduğunu sanırdım ben. Ama madem öyle... Nereden gidebilirim bulaşıkhaneye?"

Genç adamların üçü birden, ellerindeki kepçelerden damlalar saça saça, mutfaktan diğer mekânlara açılan bir kapıya işaret ettiler. Teşekkür edip o yana yöneldim. Tam kapıdan çıkacağım sırada, aklıma birşey takıldı ve arkamı döndüm:

"Afedersiniz, birşeyi merak ediyorum: Bugünkü yemeklerin arasında çorba ya da gulaş türü, kazanda pişecek şeyler olduğunu anımsamıyorum. Yarının yemeğini mi yapıyorsunuz bugünden ya da personele karavana filan mı çıkarıyorsunuz?"

Aşçı yamakları duraklayıp tuhaf tuhaf birbirlerine baktılar. Söyleneni anlamaya çalışıyor gibiydiler. Birisi bana döndü.

"Neyi kastettiğinizi anlamakta güçlük çekiyorum doğrusu," dedi safça dudak bükerek, "Dün, bugün ve yarın, yani haftanın bütün günleri, dahası ayın ve yılın bütün günleri, uzun lafın kısası bütün günler deyip geçebiliriz, aynı yemek çıkar mutfakta: *Lahana Çorbası* LAÇO. Ben bildim bileli böyledir bu ve ileride de böyle olacaktır. Öğretim üyelerine iyi geldiği ÜNİVERS tarafından oybirliğiyle onaylanmıştır bu yemeğin. Dolayısıyla, herkesin yeteri miktarda tüketebilmesine özen gösterilir. Bunu bilmiyor oluşunuza şaşırdım. Bunca zamandır ne yemekte olduğunuzun farkında değilsiniz demek ki. Tuhaf!"

Bu sözler karşısında ne yanıt vereceğimi bilemedim. Ama aşçı yamağı da bir karşılık beklemiyordu zaten. Bunları söyledikten sonra işine dönmüş, alnından ter fışkırmasına ve şakağında beliren kırmızı bir damarın atmasına aldırmaksızın, diğer yamaklarla birlikte söylene söylene kazanı karıştırmaya başlamıştı. Çaresiz, dönüp yoluma devam ettim. Kısa ve basık bir koridor, bulaşıkhane olduğunu sandığım, mutfağa benzeyen, ama

bir hayli geniş bir odaya ulaştırdı beni. Mutfağın tersine, buradaki tezgâhlar tepeleme tepsi yığınlarıyla doluydu. Temiz beyaz önlüklü, posbıyıklı, topluca bir adam, benim oradaki yabancı varlığımla ilgilenmeksizin, tepsilerdeki kirli tabak, bardak, çatal, bıçak ve kaşıkları, türlerine göre metal kutulara ayırıyor, yemek artıklarını ve buruşturulmuş kâğıt peçeteleri ise büyük boy plastik çöp bidonlarına döküyordu. Aradığım yer burası olmalıydı. Tezgâha yanaşıp elimdeki tepsiyi usulca diğer tepsilerin arasına koydum. Tam arkamı dönüp gidiyordum ki, bulaşıkhanenin kubbeli tavanında yankılanan pes perdeden bir sesle homurdandı Bulaşıkçı Başı:

"Nereye gidiyorsunuz? Tabaklarınızı... tabaklarınızı iyice sıyırdınız mı?"

Şaşırarak duraladım. Bulaşıkçı Başının benimle konuşmasını beklemiyordum.

"İnsanların yemek ziyan etmesi hoş karşılanmaz burada," diye sürdürdü konuşmasını BUBA olduğunu sandığım posbıyıklı adam, "Ne kadar tok olursanız olun, tabağınızdakileri bitirmeniz beklenir. Dünyada milyonlarca aç olduğunu unutmayın."

"Doğru söylüyorsunuz," diye hayıflandım tabağımın bir köşesine yığmış olduğum yemek artıklarına kaçamak bir bakış fırlatarak, "Afrika'daki açlar..."

"Ne Afrikası?" diye sertçe sözümü kesti BUBA, "Çoğu insanın hatası bu işte: Sorunu kendilerinden çok uzakta, somut bir varlığı olmayan, sisler içindeki, belirsiz bir ülkede sanıyorlar. Aslında bunu 'hata' olarak adlandırmak ne derece doğrudur, bilemiyorum. Bir tür gönüllü olarak kendini kandırma durumuyla karşı karşıyayız. Böyle düşünmek insanların işine geliyor, yaşama romantik bir bakış açısıyla bakmalarını kolaylaştırıyor çünkü. Onlarla sorun arasında doğrudan bir bağlantı yok, bir dolayım, bir dolayımın dolayımı, deyim yerindeyse bir tür 'tavşanın suyunun suyu' ilişkisi burada sözkonusu olan. O kadar uzağa gitmeye gerek yok oysa. Sorun burada, hemen yanıbaşımızda, sözcüğün tam anlamıyla 'arka bahçemizde'. Evet, şaşırmayın. Sokaklarda yaşam savaşı vermekte olan fareler, mangustlar, karıncayiyenler ve benzeri canlılardan bahsediyorum. Bu sevimli yaratıklar yeterli besin bulamıyor ve hergün yüzlercesi telef olu-

yor açlıktan. Halbuki bizim hovardaca ziyan ettiğimiz gıdaların küçük bir kısmıyla canları kurtulabilir, dünya herkes için cennete dönüşebilirdi. Bizim AÇKURD olarak yapmaya çalıştığımız işte tam da bu."

"Pardon, kim dediniz?"

"AÇKURD, yani *Açları Kurtarma Derneği.* Bazen SOHTORİK (*Sokak Hayvanlarını Toplama ve Rikkat Kurumu*) dendiği de olur, ama dernekçe ilk adı daha çok benimseriz biz. Derneğin üzerine kurulduğu ana ilkeleri çok daha iyi özetliyor çünkü bu: Tüm bir coğrafyayı kapsayan, gözleri döndüren, müthiş bir açlık ve sonuçta âdeta ilahî bir kurtuluş, bir halas... Hem böylece derneğimiz çalışanları kendilerine göğüslerini gere gere 'açkurtlar' adını verebiliyorlar, ki yabana atılamayacak bir onur vesilesi bu. İnsanların en nihayetinde onurları için yaşadığını unutmayın. Gençler ve çocuklara yönelik organizasyonlarımız da var, onlar da yaş gruplarına göre 'bozkurtlar', 'yavrukurtlar' ve 'elmakurtları' olarak sınıflara ayrılıyorlar. Gerçi izci obalarıyla birtakım ciddi anlaşmazlıklar, hatta kimi zaman düpedüz sopalı bıçaklı kavgalara varabilen kanlı çatışmalar çıkıyorsa da, son çözümlemede buna değer. Doğru bildiğimiz yoldan döndüremez kimse bizi. Gerekirse, bu uğurda can vermeye hazırız. Ama sizin bizi daha önce duymamış olmanıza şaşırdım doğrusu. Çok başarılıdır oysa derneğimiz. Kendi alanında bir numara olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Şimdiye kadar binlerce, hatta on binlerce hayvanı açlığın sinsi pençesinden kurtardık. Kentlerimiz bizim sayemizde çok daha yaşanası yerler artık."

"Sahipsiz bunca hayvana yardım elini uzattınız demek ki? Bravo, cidden tebrik edilecek bir başarı. Üstelik *Hayvan Hakları* (HAYHAK) konusunda bu denli yoğun ve şiddetli ihlallerin yaşandığı bir dönemde daha da öne çıkıyor, övgüye değer oluyor çabanız. Ancak bir konuya kafam takıldı benim. Hayvan yaşamı için kimi zaman insan yaşamının tehlikeye atılmasını kabullenmeniz, bence, kafalarda birtakım soru işaretleri uyandırabilecek bir tutum doğrusu. Sizce de..."

"Bir dakika! Bir dakika! Çok ciddi bir yanlış anlaşma var burada. Haşa sümme haşa, biz hayvan yaşamını insan yaşamından asla üstün tutmuş değiliz, hatta, tam tersine, insanların temelde

hayvanlardan herzaman üstün olduğunu ve bu üstünlüğün bundan sonra da her ne pahasına olursa olsun sürdürülmesi gerektiğini iddia ederiz. Sizin övgüyle söz ettiğiniz HAYHAK, sözgelimi, bizim şiddetle karşı çıktığımız ve sık sık aleyhinde nümayiş düzenlediğimiz konuların başında gelir. HASED (*Hayvan Severler Derneği*) yıllardan beri bizim en amansız düşmanımızdır. Ne baskınlar, ne kezzap atmalar, ne karalama kampanyaları yaşadık bu yüzden. Sürekli onlar bize dava açar, biz de onlara. Yıllarca sürünür durur açtığımız davalar mahkemelerde ve sonunda ya süreaşımına uğrayıp düşer ya da zaman içinde solar, dağılır, unutulur, eriyip gider, öyle ki bir süre sonra ne yargıç anımsar dava gerekçesini ne de avukatlar. Hatta mübaşirler ve kâtipler bile anımsamaz. En bariz anahatlar için dahi adlî arşiv kayıtlarına baş vurmak gerekir. Onlar da genellikle mürekkep lekeli kâğıtlar üzerine, silintiler ve kazıntılarla dolu, hemen hemen tümüyle okunaksız bir yazıyla tutulmuş olduğu için, akim kalmaya mahkûm birkaç isteksiz girişimden sonra, kanıt yetersizliği nedeniyle davayı düşürmekten başka çıkar yol kalmaz mahkeme heyetine. Tabii kimi kez onurlarına yediremezler hukuk adamları bu gülünç durumu ve, sanki aralarında gizli bir sözleşme yapmışçasına, hepbirlikte, artık sözkonusu davadan söz etmemeyi seçerler. İşte o zaman dava KADAVRE (*Kayıp Davaların Reddi*) ilkesine dahil olmuş, dolayısıyla hukuken ölmüş sayılır. Hukukçulara bu davaya ilişkin ayrıntıları anımsatmaya çalışmaktan vazgeçip –ki deneyimle kanıtlanmıştır bunun beyhude bir çaba olduğu– yeni bir dava açmanın vakti gelmiştir artık. Bu yeni dava da büyük olasılıkla benzer bir seyir izleyecek ve sonuçta şu ya da bu nedenle bir noktada batağa saplanacaktır gerçi, ama önemli olan, insanların bu süreçte inançları uğruna çile çekmeyi öğrenmeleri ve böylece istençlerini sınamalarıdır. Değil mi?"

Söyleyecek söz bulamadım. Öylesine karşı çıkılması olanaksız bir mantıkla ortaya koymuştu ki herşeyi BUBA, insan apışıp kalıyordu.

"Tabii, tabii, ama yine de..." diye birşeyler gevelemeye çalıştım altta kalmamak için.

"Yo, çekincenizi anlıyorum tabii," diye lafı ağzıma tıkadı posbıyıklı BUBA, "Ve bir yere kadar haklısınız da. Ancaaak..."

Kalın sesinin yankısı bulaşıkhanenin yüksek tavanında çoğalarak sanki bir çağlayana dönüştü. Bir an boş bulunduğum için, kafasına ağır bir darbe indirilmesini bekleyen bir köpek enciği gibi, ürküntüyle başımı omuzlarımın arasına çekip kulaklarımı kıstım. BUBA gözlerini devirerek devam etti:

öne sürülen gerekçeleri dikkatli bir gözle uzun uzadıya incelediğimizde, AÇKURD'un savunduklarını savunmakta yerden göğe hakkı olduğunu görürüz. Bakın, bunu şöyle izah edeyim: AÇKURD'un başlıca amacı nedir? İnsan ırkının yeterli miktarda beslenebilmesi."

"Ama bir dakika!" diye karşı çıktım, "Yiyecek bulamadıkları için aç kalan sokak hayvanlarına yardım etmekten söz ediyordunuz az önce?"

"Hayır, kesinlikle! Yanlış anlamışsınız beni. Daha doğrusu, tam anlamamışsınız, diyeyim. Evet, bizim için sokak hayvanlarının aç kalmaması önemlidir elbette, çünkü bu hayvanların insan besini olarak kullanılması gerektiğini iddia ediyoruz. Bildiğiniz gibi, dünyamızın nüfusu ancak on milyarlarla ölçülebiliyor bugün ve giderek de artıyor. Gıda sorunu en üst düzeyde. Nasıl besleyeceksiniz bunca insanı? Sağlıklı yaşam için az yemelerini mi söyleyeceksiniz onlara, yoksa din gereği, yılın on iki ayı oruç tutmalarını mı? Kabul etmek belki üzücü, ama Malthus kuramı artık yine gündemde. Yanıbaşımızda büyük bir gıda deposu var oysa: Sokak hayvanları. Eğer onlara gereken özeni gösterirsek, bize daha onyıllar boyu gani gani yetebilecek besini sağlayacaklardır."

"Yani... yani sokak hayvanlarını yemeyi mi öneriyorsunuz? Gerçi tarihte daha önce hiç görülmemiş birşey değil bu, büyük açlıklar, savaşlar, kuşatmalar, olağanüstü durumlar vb. Ama doğrusu düşüncesi bile tiksindirmeye yetiyor insanı. Ben ki hayvanlara, hele sokak hayvanlarına karşı özel bir sempati beslemem, kimseye zararı dokunmayan ve tek gaileleri yaşamlarını sürdürmek olan o irili ufaklı yaratıkları sırf etleri için avlayıp yeme düşüncesi bana bile iğrenç geliyor yine de."

"Bunda iğrenç olan ne var ki? Bir but bir buttur, bir kolkürek bir kolkürek, bir bonfile de bir bonfile, dana ya da fareye ait olması birşey değiştirmez. İlk başta boyut farkları sorun yarata-

caktır belki, ama bu o denli önemli değil, zamanla hallolur. Getireceği sayısız yararın bilincine varınca, çabuk alışacaktır insanlar bu yeni gıda rejimine. Yağları cızırtıyla damlayan, nar gibi kızarmış bir mangust budunu düşünün ya da kısık ateşte yavaş yavaş altın rengini alan bir karıncayiyen pirzolasını, insanı âdeta çıldırtan, o binlerce baş döndürücü renk ve rayiha..."

İçimin kazındığını hissettim ve ister istemez yutkundum. Öğle yemeğinde tabldot olarak verdikleri, yalnızca sebzeden oluşan dört kap zavallı yemek ancak dişimin kovuğuna gitmiş, sofradan yarı aç yarı tok kalkmıştım.

"Karnı aç bir insana bunların bir danaya değil de belki az önce yanından geçmiş olduğu sevimli bir sokak hayvanına ait olduğunu, bu yüzden de yememesi gerektiğini söyleyebilir misiniz?" diye sürdürdü BUBA sözünü posbıyıklarını oynatarak, "Gülüp geçecektir size –eğer ona bu nahoş şeyleri anımsattığınız için ağzınızın ortasına okkalıca bir sille çarpmazsa tabii! Evet, doğru olan kimi zaman ahlakdışıdır. Yalnızca işe yararsa, bir değeri vardır doğrunun."

"Ama siz düpedüz yalan söylemeye kışkırtıyorsunuz insanları!" diye şiddetle karşı çıktım, "Oysa yararlı ya da yararsız olmasından bağımsız, herzaman ve heryerde doğrudur doğru ve onu yalnızca kabul etmek değil, olabildiğince duyulmasını sağlamak da her aklı başında insanın doğal görevidir. Sizinkisi resmen..."

"Ah, sizi gidi öğretim üyeleri sizi!" diye sözümü keserek babacan bir tavırla azarladı beni BUBA, "Böylesiniz işte siz: Birer hayalci, birer ütopist, pis birer perfeksiyonist... Hem her durumda Doğrucu Davud'u oynamaya özenirsiniz, hem de ayaklarınız yere basmaz, havalarda uçarsınız, bihabersiniz yaşamın en somut gereklerinden bile. Gerçekler farklı oysa. Yaşamın gerçekleri Doğrucu Davutluk yapmaya yer bırakmıyor. Gereksinimler birer kaya denli kıpırtısız ve sert. Gövde söz dinlemiyor, deviniyor kendi yörüngesinde. Evet, her ahval ve şeraitte doğru olanı söylemek ve eylemek tabii ki pek şık, pek göz alıcı, pek gönül çelici gerçi, ama yeterli olmuyor işte herzaman. Hatta diyebilirim ki, pek seyrek yeterli oluyor böylesi körleme bir tutum. Kim olursa olsun ve hangi işle uğraşırsa uğraşsın, birtakım temel gereksi-

nimlerini karşılamak zorunda çünkü kişi ve besin bunların kuşkusuz en başta geleni. Çözümsüz etik ikilemler ve ilanihaye sürüp gidecek tıknefes felsefî mülahazalarla vakit kaybetmeyecek denli sağduyuludur aç insan ve bir tek düşünce vardır kafasında, onu gergin bir yaydan fırlamış hınzır bir ok gibi ölümcül bir hızla hedefine yeden bir gizilgüç: Birşeyler, ne olursa olsun birşeyler bulup açlığını dindirmek, karnını doyurmak, durulmak, dinmek. Aç insan, çünkü, fırtınalı bir deniz gibidir. Kabarır, köpürür, yıkıp yokeder elinin erişebildiği herşeyi. Sütliman olmasının tek yolu, midesinde çalınan kampanaları susturabilmesidir. Müsaade ederseniz, bir sır vereyim size, bir ağabey tavsiyesi de diyebiliriz: Üst tarafı fasa fiso! İnanın bana, öyle. Nihayet büyük bir rahatlamayla dişlerini gömme mutluluğuna erdiği bifteğin nereden geldiğini mi sorgulayacaktır sizce aç insan? Böyle düşünüyorsanız eğer, kusura bakmayın, ya sayı saymasını bilmiyorsunuz, diyeceğim, ya da dayak yememişsiniz siz hiç. Üstelik, düşünürsek, nedir ki bizim önerdiğimizin şu anki düzenden farkı? Sorgusuz sualsiz kabul ederek ürünlerini büyük bir iştah ve afiyetle gövdeye indirdiğiniz bugünün mezbahaları, yarının sizi tiksindirdiğini söylediğiniz sokak hayvanı sürek avlarıyla aynı şey değil mi? Sorarım size: Bir kuzu pirzolasıyla bir armadillo pirzolası arasındaki sizce pek büyük o fark nedir?"

Beklemediğim bu iğneleyici nutuk karşısında söyleyecek söz bulamadım. Posbıyıklı Bulaşıkçı Başı sol kaşını hafifçe kaldırarak bir süre anlamlı anlamlı süzdü beni, sonra yeniden işine döndü ve ben orada değilmişim gibi elindeki eski bulaşık fırçasıyla tabakları temizlemeyi sürdürdü. Altta kalmak hiç hoşuma gitmemişti. Alışık değildim buna. Hiç olmazsa son sözü hep ben söylemeliydim. Bu kez de durumu kurtaracak birşeyler söylemek istiyor, ama söze başlamak için ağzımı her açışımda, heykel gibi öylece kalakalıyordum. Tam bir hezimetti bu. En kötü karabasanlarım gerçek oluyordu âdeta. Alnımın boncuk boncuk ter damlalarıyla dolduğunu hissediyor, ama silmek için kolumu bile kaldırmaya cesaret edemiyordum. En sonunda, orada öyle aptalca dikilip durmaktansa, usulca sıvışmanın daha hayırlı olduğuna karar verdim. Yiğitliğin onda dokuzu kaçmaktır ne de olsa. *O tempora, o mores!* Bulaşıkhaneyi mutfağa bağlayan loş koridorun

ortasındayken, elimde hâlâ boş yemek tepsisini tutmakta olduğumun farkına vardım birden. O heyecanla unutmuş olmalıydım. Hemen geri döndüm. Az önce inceden bir türkü mırıldanarak tabaklardaki bulaşıkları sıyırmakta olan posbıyık Bulaşıkçı Başı artık yerinde yoktu. İp gibi ince bir su musluktan evyeye akıyor, tekdüze bir şıpırtı çıkarıyordu. İşin tuhafı, ikinci bir kapı da gözükmüyordu dışarı çıkılabilecek. Mekânı çepeçevre kuşatan tezgâhlar, kirli tepsilerle tepeleme doluydu. Fazla düşünmedim, bunu fırsat bildim ve elimdeki tepsiyi diğer tepsilerin arasına sokuşturup olabildiğince çabuk oradan ayrıldım.

Kürsüdeki odama geldiğimde, kapıya eğreti olarak dayanmış, sarı renkli bir dosya süklüm püklüm beni bekliyordu. Görür görmez, onun buraya kimin tarafından bırakılmış olduğunu anladım. Bütün diğer dosyalar gibi bir dosyaydı bu, onu farklı kılan hiçbir ayırıcı özelliği yoktu, üzerine özel bir işaret ya da bir ad konmamıştı. Ama nasıl yanılabilirdim, Mümtaz Mümkün'ün dosyasıydı bu tabii ki. Anahtarımı çıkarıp kapıyı hemen açtım, masamın başına oturdum ve dosyayı okumaya başladım.

OBRUKLARIN[1] MEYDANA ÇIKIŞI[2]

Bilindiği üzre, köken olarak bir Orta Asya kavmi olan Obruklar, tarih sahnesinde[3] ansızın[4] boy göstermiş[5], bundan sonra da milenyumlar[6] boyunca oradan inmemişlerdir[7]. Tarihin karanlık bir dönemine[8] denk gelen[9] Obrukların meydana çıkışı hakkında değişik söylentiler vardır[10]. Bu kısa araştırmanın[11] amacı[12], sözkonusu söylentileri sıralamak ve eldeki bilgi ve bel-

1 Obruk mu? Hoppala! Obruk da nereden çıktı? Uruk değil miydi bu meretlerin adı?
2 Peh peh peh! İki pelvan çıktı meydane, ikisi birbirinden merdane!
3 Tarih bir tiyatro mudur ki sahnesi olsun?
4 "Bir gece ansızın gelebilirim!" Musikişinas bir öğrenci. Bu güzel!
5 "Boy göstermişler"? Hmm... Kaçmış boyları? Hep söylerim, 'patetik yanıltım' özellikle bilimsel dilde kaçınılmaz olarak ölümcül sonuçlar doğurur.
6 Işıkyılları olmasın? Ya da basitçe "yüzyıllar" deyip geçsek mi?
7 Afferin onlara!
8 Karanlık olmayan bir dönemi var mı tarihin? Mum yaksınlar.
9 Hani "eğrisi doğrusuna denk gelmek" dendiği gibi... Bir taş atmış, tam yerine denk gelmiş.
10 Söylentiler mi? Söylentiler ne zamandan beri bilimin ilgi alanına giriyor?
11 Araştırmaymış! Sevsinler! Tevazu, birazcık tevazu...
12 Ay, senin amacın da mı vardı?

geler[13] *ışığında bunların gerçeklik değerlerini test ederek*[14] *en doğru bilgiye ulaşmaya çalışmak olacaktır*[15].

Obrukların meydana çıkışının mitolojide nasıl yer aldığına bir bakalım. Efsaneler, yani kulaktan kulağa ve kuşaktan kuşağa aktarılan söylentilerin, gerçek anlamda bilimsel sayılamayacağı her ne kadar doğru ise de[16], *ateş olmayan yerden duman çıkmayacağı da aynı ölçüde kabul gören bir kuraldır.*[17] *Dolayısıyla, halk ağzında dolaşan söylentileri bütün bütüne yok saymak bizi telafisi mümkün olmayan hatalara sürükler.*[18] *İhtimal ki bu söylentiler bir gerçeğe işaret etmekte ve gerçeğin şekil değiştirmiş versiyonları olarak önümüze çıkmaktadırlar.*[19] *Demek ki yapmamız gereken, bunları toptan reddetmek değil, doğru olabilecek bilgileri, ne kisveye bürünmüş olurlarsa olsunlar, saptamak ve açığa çıkarmaya çalışmaktır.*[20] *Mevzubahs ilkelerden hareketle, bu meyanda örneğin Torba*[21] *efsanesini zikretmek gerekir. Efsaneye göre,*[22] *milattan yüzlerce yıl önce, Eleni nam âşüfte kraliça,*[23] *kocası Kral Menili*[24] *Ayaz'ı genç ve yakışıklı bir metroseksüel*[25] *erkek olan Varis'le aldatır*[26] *ve kocasının hışmından kurtulmak için âşığıyla kaçıp Torba kentine sığınır. Torba kenti bir söylentiye göre Atlantis kıtasında*[27], *diğer bir söylentiye göre ise Batı Anadolu'da Tabakhisar*[28] *mevkii civarlarında-*

13 Hangi bilgi ve belgeler? Bir bilsem...
14 Çoktan seçmeli test mi? Güzel Türkçemizde "sınamak" gibi bir sözcük varken, kalkıp "test etmek" deyişini kullanmak snobluk değilse, cehalet ve bönlük olmalı.
15 Bunca yıldır ulaşmaya çalışıyorum en doğru bilgiye, yine de bir adım ileri gidebilmiş olduğumu söyleyemem. Oysa bütün yapmam gereken iki sayfalık bir "araştırma çalışması" yazmakmış! Nasıl oldu da bilemedim? Tüh!
16 Eh, hiç olmazsa bunu teslim etmiş. Bu da birşeydir.
17 ve elbette bir çuval inciri hemen berbat ediyor. Aferin!
18 Ben de ekleyeyim: Hatada ısrar, felaket getirir.
19 Bir ihtimal daha var, o da sıfır vermek mi, dersin?
20 Yapmamız gerekeni bu denli vazıh anlattığın için sana müteşekkirim.
21 Torba? Bildiğimiz naylon torba mı? Pazar filesi olmasın?
22 Hah, şimdi açıklama geliyor!
23 Ohş! Baltacı'yla Katerina'yı anımsadım.
24 Gerçekten "meni" mi dendi, yoksa ben mi yanlış okudum?
25 Bak, bak, bak! O zaman da varmış demek ki bu!
26 Kolayı var: O da korunmak için varis çorabı giysin!
27 Hani Atlantis'in varlığını zaten kabul ettiydik ya...
28 Tabak-çanak karışıyor.

dır. Günümüzde Ege Denizi kıyılarında kurulmuş olan Torba Tatil Köyü (TORBATAK) belki de bu eski kentten mülhemdir. Karısı tarafından boynuzlanan[29] *Kral Menili Ayaz bu haksız uygulama muvacehesinde kendi ülkesindeki mahkemelere baş vurup hukukî yolları tüketince, Strasbourg İnsan Hakları Mahkemesi'ne (SİHAM)*[30] *müracaat eder, ancak buradan da yüz bulamaz. Bunun üzerine son çare olarak Ağalar'a*[31] *gider. Ağalar, isimlerinden de anlaşılacağı üzre, o devrin gayet savaşçı ve yüreklere korku salan bir kavmidir. Bunların Torba kenti üzerinde zaten gizli amelleri*[32] *vardır ve saldırmak için işarete bakmaktadırlar. Nitekim gerçekten de kısa müddette büyük bir filo toplayıp Torba'ya saldırırlar.*[33] *Mübalağa cenk olunur.*[34] *Sayıca az olmalarına rağmen, Torbalılar kentlerini kahramanca müdafaa ederler. Bir nice yüzaklıkları alınır.*[35] *Bilhassa Vektör*[36] *isimli savaşçı cengaverane dövüşür, lakin Asil adındaki Ağa tarafından şişe geçirilerek feci şekilde can verir.*[37] *Nihayetinde Ağalar çirkin emellerini tahakkuk ettirirler;*[38] *hile ve desise ile ve dahi cebren Torba kentinin tüm kışlalarına girilir ve bütün tersaneleri işgal olunur.*[39] *Ağalar işi daha da ileri götürerek, genç-yaşlı, kadın-çocuk demeden herkesleri kılıçtan geçirirler.*[40] *Sadece Aney As (başka kaynaklara göre En Niyaz veya Ene Yas)*[41] *bu kıyımdan kurtulmayı başarır. Ailesini alıp uzaklardaki Brüskler diyarına kapağı atar ve burada sıfırdan başlayıp kudretli bir devlet kurar,*[42] *öyle ki bir zaman sonra bu devlet tüm cihana ha-*

29 Oha! Oha!
30 Siham-i kaza mı?
31 Allah allah? O ne ki?
32 Yok cırcır! Tövbe, tövbe...
33 Dikkat et, torba patlamasın ha!
34 Mübalağa etmeyelim.
35 Afferin onlara!
36 Op! Matematiğe mi geçtik?
37 Vay hain Asil! *Raki, shashlik, belly-dancing...*
38 Adi Ağalar, gazozuna ilaç atmışlar.
39 Bir dakika! Yoksa bu Torba...
40 Böyledir, ya yardan geçersin ya kılıçtan.
41 Demek ki birçok kaynaktan bilgi toplamış. Bu iyi.
42 Öyledir, hep sıfırdan başlanır.

kim olur.[43] *Obruklar'ın işte kara yazgılı Torba kentinden kaçmaya muvaffak olan bu cengaverin sülbünden geldikleri rivayet olunmaktadır.*[44]

Kısaca tekrarlamak gerekirse, kimi zaman "söylenti" olarak da adlandırdığımız, yüzyıllardır halk ağzında anlatılagelmiş efsaneler, aslında bilgimizin ikmali açısından son derece önemli birer kaynaktır.[45] *Dolayısıyla, araştırmalarımız esnasında bu önemli kaynağı ihmal etmememiz gerekir. Nazar-ı dikkate şayan*[46] *bu rivayetlerden birine göre, araştırmamıza konu olan Obruklar esasen Torba kenti kuşatmasından kaçıp kurtulan bir gazinin torunlarıdırlar.*[47] *Bu, kuvvetle muhtemeldir, olabilir. Temennim odur ki,*[48] *bundan sonraki çalışmalarımızı bu istikamette devam ettirmek, muvaffakiyet yolunda bize çok yardımcı olacaktır.*[49]

Dosyayı sinirle buruşturup masamın yanındaki çöp tenekesine attım. Yeri orasıydı, yani diğer işe yaramaz çöplerin yanı. Bu ödevi okumak bana birşey kazandırmamış, aksine vakit kaybetmeme yol açmıştı. Uruklar konusunda şimdi de önceki kadar bilgisizdim. Ama kolay kolay teslim olmaya niyetim yoktu. Vazgeçmeyecektim. Yalnızca bir zaman meselesiydi. Bundan sonraki, o olmazsa ondan sonraki ya da daha sonraki ödev istediğim bilgileri verecekti bana. Tek yapmam gereken sabırlı olmak ve, tabii ki, ilk bakışta ne kadar saçma görünürlerse görünsünler, öğrencilerimin bana getirdiği araştırmaları okumaktı.

Okumak: Bunu yapabilir miydim? Yapabilirdim elbette. Bu ne kadar zor olabilirdi ki? Zaten ömrüm okumakla geçmişti: okumak, okumak, okumak... Neler okumamıştım ki yaşamım boyunca? Ne kalın kitaplar, ne zor makaleler, ne çetrefilli elyazmaları... Şimdi üç beş dandik öğrenci ödevi mi korkutacaktı gözümü? Kararlıydım, pes etmeyecektim.

43 Breh, breh, breh!
44 Bana rivayet değil, hakikat gerek.
45 Oksijen kaynağı mı?
46 Lügate dikkat isterim: "dikkate değer" ya da basitçe "dikkat çekici" değil, "nazar-ı dikkate şayan"
47 Gazi madalyaları var mı?
48 Hele, hele! Temennisi de varmış. Al yemeni olmasın?
49 Aaa, bitti mi? ne güzel eğleniyordum ya!

"Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur."

Geniş omuzlarına ve gergin kaslarına gururla göz gezdirerek, olağanüstü bir gerçeği ifşa edercesine söylemişti bu sözleri Profesör Endürüst. Üniversitenin Beden Eğitimi Kompleksi BEKO'daki kapalı olimpik havuzun etrafındaki banklardan birinde oturuyor, havuza giren öğrencileri ve öğretim görevlilerini izliyorduk. Az önce biz de yüzmüştük. Daha doğrusu, ben havuzun serin suyunda beş on dakika banyo yapmış, daha sonra uzunca bir süre havuzda hiç durmamacasına bir aşağı bir yukarı gidip gelen Profesör Endürüst'ü beklemiştim.

"Eskiler ne doğru söylemişler," diye devam etti Profesör Endürüst, "Ben hergün spordan sonra yarım saat yüzerim. Önce pedal çevirerek başlıyorum. Sonra germe hareketleri ve ağırlık çalışması. Yirmi tur koşuyla ısınmamı tamamlıyorum. Böylece tenise hazır olmuş oluyorum. Eee, maçtan önce iyi ısınmak gerek. İşten bile değil yoksa bir kasınızı yırtıp kendinizi sakatlamanız. Ayrıca arkadaşlarla birlikte Pazartesi akşamları basketbol, Perşembe geceleri de bir halı sahada futbol oynarız. Genellikle benim yaşlarımdaki öğretim üyelerinden oluşan güzel bir grubumuz var. İyi antreman oluyor doğrusu. Beden istiyor bunu, vücudun harekete ihtiyacı var. Bir gün yapmasam, inanın, hemen tedirgin oluyorum ve ertesi gün iki misli çaba gösteriyorum kaybettiğim zamanı yakalamak için. Fizik egzersizi size de hararetle tavsiye ederim. Sadece gücünüz kuvvetiniz yerine gelmiyor, kendinizi çok daha sağlıklı da hissetmenizi sağlıyor."

Benden su içinde on beş yaş büyük olmasına karşın çelik gibi kasları olan orta boylu bir adamdı TARİHFAK kürsüsü profesörlerinden Profesör Dr. Tarık Endürüst. Uzmanlık alanı *Avrupa İslam Sanatı* (AVİS) olduğu için ben ona 'Cebelitarık Endülüs' diyordum. Bunu onun suratına karşı söylememiştim tabii

hiçbir zaman, ama söylemiş olsaydım bile, Cebelitarık'a ya da Endülüs'e benzetilmek onu kızdırmazdı herhalde. Aslında şaka bir yana, dünya yansa 'hasırım var!' demeyecek bir adamdı Profesör Endürüst. Bir inek kadar sağlıklı ve dertsizdi; öyle ki, onun yanında rahatlıkla aşağılık kompleksine kapılıp asap bozukluğuna duçar olabilirdi insan. Arada sırada, hani belki değişiklik olsun diye, sağlığı ve kaslarından başka birşeyi umursadığı da oluyor muydu, bilmiyorum. Ama açıkçası pek sanmam.

"Halime bakıp da yanlış bir kanıya kapılmanızı istemem," diye devam etti Profesör Endürüst, "Küçükken, hayli çelimsiz, cılız bir çocuktum. Doğduğumda, anneciğimin kolları arasında salya sümük zırlayan pembe ve titrek et parçasına bakıp 'Aaa, bu çok yaşamaz!' demiş ebe kadın. Ona inat mıdır nedir, ben de kazık kakmışım dünyaya, karşıma çıkan bin türlü güçlüğe rağmen yaşamayı başarmışım. Bilseniz, ne hastalıklar geçirdim ben çocukluğumda. Kolera, hepatit, hemoroid, ne hikmetse, hepsi beni buldu. Bu yüzden de hep çok marazlı ve, nasıl anlatayım, içine kapanık, yumuşak, sulugöz bir çocuk oldum. Sınıfımdaki çocuklar bu durumun hemen farkına vardılar tabii ve zindan ettiler bana hayatı. Hani bütün sınıfın şamar oğlanı oldum desem, yeridir. Sabahları okula gitmem gerektiğinde, ayaklarım geri geri giderdi. Dersler bir an evvel bitsin de, annemin şefkatli kucağına dönebileyim diye dua ederdim. Çocukların o sevimli görüntülerine aldanmayın, aslında son derece zalim olabilirler, hatta belki dünyanın en zalim mahluklarıdırlar. Ve saklanmaya çalışılan bir zayıflığın hemen farkına varıp kullanırlar. Ne yalan söylemeli, ben de kurban rolüne çok uygundum doğrusu. En ufak bir çatışmada hemen gözlerim dolardı. Hafif bir omuz darbesiyle külden eşek gibi yere yıkılırdım. Birazcık koşsam, nefes nefese kalırdım hemen. Bendeki bu dermansızlık ve tıknefeslik liseye kadar devam etti. Sonra Lise I'de amcamın önayak olmasıyla ağırlık çalışmaya ve *Uzakdoğu Savaş Sanatları*'na (USSANAT) başladım. Benim için bir tür dönüm noktası oldu bu. Ondan sonra sporla dolu geçti hayatım. Yüzme, tenis, sutopu derken, el atmadığım spor kalmadı neredeyse. Tabii ki okulun voleybol, basketbol, futbol ve masa tenisi takımlarındaydım. Ayrıca atletizm de yapıyordum. Öyle çok değil, bir iki branş: engelli

ve engelsiz yüz metre, tek ve üç adım uzun atlama, sırıkla ve sırıksız yüksek atlama, gülle, çekiç ve cirit atma filan... Hatta bir ara kendimi tutamayıp yürüme bile yaptım, ama çabuk vazgeçtim bundan. Bana göre değildi. Fazla pasifti, ayrıca yürürken kalçalarınızı öyle sallamanızı gerektiriyordu ki, seyredenlerin maskarası durumuna düşme riskiniz yüksekti. Hâlâ da yürümekten hoşlanmam. Biryere gitmem gerektiği zaman ya koşarım ya da arabayla veya bisikletle giderim ama yürümem. Yürümek, ben ne bileyim, fazlaca sıradandır, harcıalemdir, zerafeti ve asaleti yoktur. Mesela tekvando öyle mi ama? Zarif ve asil bir spor. Bale yapar gibi âdeta. Uzak dövüş. Rakibinizin yanınıza yaklaşmasına izin vermiyorsunuz. Size parmağının ucuyla bile dokunamıyor. Kendi etrafınızda şöyle bir dönüyorsunuz, birtakım göz boyayıcı ve akıl karıştırıcı el hareketleri, canhıraş bir çığlık ve sonra birden bir uçan tekme: KRAŞ – hasmınızın ağzını burnunu dağıtmışsınız bile. Ben de öyle yaptım, yani tabii herkese değil, anlıyorsunuz, sadece sınıfımdaki beni sinir eden çocuklara, beş on kişi, bilemediniz yirmi... KRAŞ bir kol, KRAŞ bir bacak, KRAŞ birkaç kaburga filan derken, okulun ağır ağbisi olup çıktım üç beş ayda. Bana yan bakanın en az iki hafta hastaneye yatmayı göze alması gerekliydi. Namım kısa sürede bütün okula yayıldı. Ama bu durumun derslerimi kötü etkilediğini sanmayın. Hatta tam tersine. Pek çalışkan bir öğrenci olmamama rağmen, USSANAT sayesinde bütün derslerden yağdan kıl çekercesine sorunsuz geçtim. Nasıl, biliyor musunuz? Öğretmenler bana kırık not vermeye çekinir olmuşlardı. Ee, öğretmen dediğin nedir ki, neticede o da etten kemikten bir insan işte. Belli mi olur, işin ucunda hastanelik olmak var sonra. Hatta müdür bile beni uzaktan gördüğünde, yolunu değiştirirdi. Birkaç aya kalmadan namım mahallede de yayıldı. Yaşım küçük olmasına rağmen, resmen mahallenin kabadayısı oldum. Bakkaldı, manavdı, bütün esnafı haraca kesiyordum. Sıkıysa vermesinler, pansumana daha çok para vermeleri gerekecekti sonra. Yani onlar açısından son derece doğru bir yatırımdı. Belayı kendilerinden uzak tutmak için, 'Başımın gözümün sadakası olsun!' diye haraçlarını tıkır tıkır ödüyorlardı. USSANAT yapmaya başlamanın insanın hayatını ne kadar olumlu yönde etkileyebildiğini gö-

rüyor musunuz? Sadece ekonomik refaha ulaşmadım bu sayede, hayatın gerçeklerini de ilk elden öğrenmiş oldum. Böylece içimdeki şiddet dürtüsünün serbestçe açığa çıkmasına izin vermem de cabası. Bir keresinde, hiç unutmam, bir kahvehanede üç kişiyle birden dövüşmüş, üçünü de hastanelik etmiştim. Ama ne dayaktı, görmeyin, resmen kemik sesi geldi, kemik! Hastaneden çıkınca, bunlar süklüm püklüm geldiler. Birinin kolu alçıda, birinin kafası sargılı filan. 'Aman yiğidim,' dediler, 'biz seni bilemedik. Bokunu yiyelim. Kusurumuza bakma.' Affetmek büyüklüğün şanındandır, özürlerini kabul ettim ben de. O gün bugün hâlâ iyi dostuz, hatta arada futbol oynarız. Demek ki şu çıkarımı yapabiliriz rahatlıkla: Dayak cennetten çıkmadır. Her derde deva bir mucizevî ilaç, dayak... Bugün de kesin inancım budur. Dayak sayesinde, mesela, bunca yıldır çok mutlu bir evliliğim oldu. Sırrı nedir, diye soracak olursanız, tereddütsüz 'dayak' derim. Hiç sektirmem, bir bahane bulup karımı mutlaka ayda bir döverim. Dört başı mamur bir dayak ama, öyle iki tokat filan değil. Sonuç: O memnun, ben memnun... Evet, gözü morarıyor, dudağı patlıyor, hatta belki bir iki dişi kırılıyor, ama olsun, ne önemi var, huzur hüküm sürüyor ya evde. İşte asıl önemli olan bu: Huzur. Diğer şeyler ikincil planda. En fazla, cerrrahî bir müdahaleyle düzeltilebilirler. Ama bir evde huzur hakim olmalı, aksi takdirde dirlik düzenlik kalmaz, karı-koca ikisi birden mutsuz olurlar. Bunun bedeli yok işte. Herkes yerini bilecek. Ayakların baş olmasına izin vermemeli. Halk arasında bir deyiş vardır: 'Karının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin.' İlk bakışta biraz kaba bir yargı gibi geliyor insana, ama değil. Yıllar geçtikçe, anlıyor insan bu savsözün ardında yatan bilgeliği. Bakın, biz üç çocuk yetiştirdik, topaç gibi üç oğlan. Üçüne de üniversite çağına gelinceye kadar muntazaman dayak attım ki, aile terbiyesi alsınlar, eğitimleri eksik kalmasın. Yoksa, efendim, üç haşarı oğlanla baş etmek ne mümkün? Yuları biraz gevşetirsen, daha ne olduğunu anlamadan başına çıkarlar insanın. Maazallah evin altını üstüne getirirler bir anda. Ama ben işin çaresini bulmuştum. Bunları her akşam iş dönüşü sıra dayağına çekerdim, büyükten küçüğe doğru, boy sırasına göre. Özel yaptırmış olduğum yağlı bir kayış vardı, salon duvarında asılı dururdu.

Benim işten eve gelip kayışı çivisinden indirdiğimi görünce, dayağın meyanesinin geldiğini anlarlar, hemen sıraya geçerlerdi hazırolda. Bilirlerdi ki, kaçmaya çalışmanın bir faydası yoktur, bu beni kızdırır ve yiyecekleri dayağın şiddet ve miktarını artırır sadece. Gençliğimdeki atletizm antremanları sayesinde hâlâ çok hızlı koşarım, uçarla kaçar da kurtulamaz elimden. Dayak gerektirecek birşey yapmış olmaları ya da olmamaları önemli değildi. O gün olmasa, başka bir gün bir halt karıştıracaklardı elbet. Yani bir tür avans sistemi diyebilirsiniz buna. Eee, biz babamızdan dedemizden böyle gördük. Az mı sopa yedim zamanında? Dayağı testiyi kırmadan atacaksınız ki, bir işe yarasın. Yoksa testi kırıldıktan sonra, kıranın döve döve canını çıkarmışsınız, kaç para? Olan olmuş, torba dolmuş bir kere. Geçmişe mazi, yenmişe kuzu... İşte böyle böyle ben bunları dayağa iyice alıştırdım. Hatta öyle ki, yorgun olduğum için dayak atmadığım ya da az attığım akşamlar –ki emin olun, hayli seyrek olurdu böyle utanç verici bir durum– bunu enikonu garipserler, hatta dayak aranırlardı. Bilirdim, gündelik tayınlarını vermezsem, içleri rahat etmezdi, sırtları kaşınırdı. Eh, benim de elim armut topluyor değil ya, veririm sopayı, veririm sopayı.. Ama bakın, sonuçta bugün ne oldu? Şimdi herbiri dengeli birer birey, mutlu birer aile babası. Mutlu evlilikleri var. Karılarını ve çocuklarını muntazaman dövüyorlar. (Aman, bakın, intizam çok önemlidir. Dayağın, âdeta bir tören gibi, değişmeyen bir düzeni olmalı. Ancak belirli bir düzene oturtulmuş ve bu düzende uzun süre yinelenmiş dayak, gerçek dayaktır.) Eee, benden o kadar dayağı boşuna yemediler, dört başı mamur bir dayağın nasıl olması gerektiğini de uygulamalı olarak öğrenmiş oldular bu arada. Artık sıra onlarda. Onca yıl dayak yemişlerdi, şimdi o yılların bastırılmış hırsıyla onlar da ellerinin uzandığını, güçlerinin yettiğini dövecekler elbet. Ve bu böyle sürüp gidecek. Torunlarım, torunlarımın torunları ve onların torunları... Hep aynı. Herkes aynı âdil muameleye tabi tutulacak. İlahî adaletin dünya üzerindeki tezahürü bu. Ne muhteşem, değil mi? Yarınlara güvenle bakabiliriz. Sağlıklı bir toplum böyle yaratılır işte!"

Söyleyecek söz bulamadığım için sustum. Aynı kendinden emin coşkulu tonda devam etti Profesör Endürüst:

"Tabii anlıyorsunuz, sıradan dayağa düzülen basit bir güzelleme değil bu, dayağın sanat düzeyine yükseltilmesi: *Kebir Kötek Sanatı* (KEKS) ya da uluslararası adıyla *Zen in the Art of Thrashing* (ZART). Dayak deyip de geçmemek gerek. Herşeyde olduğu gibi, dayağın da bir âdabı vardır haliyle. İlkin, dayak atılacak kişinin akrabalık derecesi önem kazanıyor. Bilimsel terminoloji kullanmak gerekirse, *Aile İçi Dayak*'tan (AİD) söz ediyorum burada. Bu gibi durumlarda atılan dayak ya iz bırakmamalı ya da bırakıyorsa bile, bu iz kalıcı olmamalı. Aksi takdirde, istenmeyen sonuçlar doğurabilir bu durum. Karınızı dövmek elbette hakkınız, ama dayağın dozunu kaçırıp kadının suratını plastik cerrahiyle bile düzeltilemez şekilde Çarşamba pazarına çevirdiğinizi düşünün. Düşünün ki, bu kadınla daha uzun süre birlikte yaşayacaksınız, hergün kırık bir burun ya da dişsiz bir ağıza bakmak zorunda kalmak sizi rahatsız etmez mi? Çok tatsız bir durumdur bu. Bazı arkadaşlar bu en basit kuralı görmezden geliyorlar, dayak atarken eylemin coşkusuna kapılıp kendilerini kaybediyorlar ya da. Sonuç: Tam bir rezalet. Sırf bu yüzden, karısından boşanmak zorunda kalan erkekler tanırım. Ve yanlış anlamayın, hepsi son derece iyi aile babaları... Zurna bir yerde zırt diyor ama. İşin o noktaya gelmesine izin vermemek gerek. Dayak eğer aile fertlerinden birine atılmıyorsa, yani bir yabancı sözkonusu olduğunda, buna *Aile Harici Dayak* (AHD) diyoruz. Bu durumda çok daha serbest, hatta keyfî davranılabilir tabii. Burada sağduyumuz ya da o anki ruh halimiz bize rehber olacaktır. Yasal yaptırımlar açısından, ifrata kaçmak her ne kadar tavsiye edilmezse de ('Hayr-ül umur evsatuha' – orta yol burada da en iyisi), şayet istenirse, surat dağıtma ya da kol kırma gibi işlemler düşünülebilir. Ne de olsa bir DAYAR'ın, yani bir *Dayak Artisti*'nin (uluslararası deyimiyle TART – *Thrashing Artist*) kendine ait özel alanı sayılır bu, özgürleştiği, kendisini gerçekleştirdiği yerdir. Nasıl ki her yiğidin bir yoğurt yiyişi varsa, her sanatçının da bir dayak atışı vardır. İkinci olarak gözönünde bulundurulması gereken, dayak işlemine tabi tutulacak bireylerin yaşı elbette. Burada da anatomi yol gösterici rol oynuyor, yapılabilecek ve yapılamayacak, daha doğrusu yapılmaması gereken şeyleri işaret ediyor bize. Kabaca denebilir ki, yaş kü-

çüldükçe, dayak şiddetini de aynı oranda azaltmak gerekir. Ama kararlı bir DAYAR'ın cesaretini kesinlikle kırmamalı bu durum. Küçük çocukların, hatta bebeklerin dayak konusunda ne denli dayanıklı olduklarına inanamazsınız. Halbuki tecrübeyle sabit, yaşlısı genci, herkes dayağa yatkındır. Yeter ki doğru dozajı bulunsun. Tabii biraz alışmayla da ilgili birşey bu, yani sosyal faktör... Burada sorumluluk ebeveynlere düşüyor. Dayak çok küçük yaşta, diyebilirim ki kundakta, başlamalı ve dozu azar azar artırılarak devam ettirilmeli. Dayak yemeye alışkın, sağlıklı nesiller böyle yetiştirilebilir ancak."

Anlattıkları ilgimi uyandırmıştı. Daha ne gibi vecizeler yumurtlayacaktı acaba, doğrusu çok merak ediyordum. Bu yüzden, sözünü kesmeden dinlemeyi sürdürdüm.

"Bütün bu anlattıklarımın öğrencilerle ilişkilerime nasıl yansıdığını soruyorsunuzdur kendinize. Haklısınız, gerçekten de üzerinde durulmaya değer, son derece hassas bir konu bu. Tam da az önce değindiğim şey yüzünden: Günümüzde kimi ana babalar dayağa maalesef gereği gibi alıştırmıyorlar çocuklarını. Okuldaki öğretmenleri tarafından dövülen çocuk, bu yüzden dikbaşlı davranıp dayağa karşı çıkabiliyor ve sonuçta ailesine, dahası adlî makamlara şikâyette bulunabiliyor, ki öğretmenler açısından mahkûmiyete varan çok tatsız durumlara yol açabiliyor bu. Burada aslî görevi olan dayak işlemini yerine getirmiş olmaktan başka hiçbir kabahati olmayan idealist öğretmenlerin uğradığı hayal kırıklığını düşünebiliyor musunuz? Bir skandal patlak vermesine ramak kalan ve örtbas etmenin artık mümkün olmadığı durumlarda, okul idareleri, içleri kan ağlayarak da olsa, sırf bu yüzden, en iyi öğretim elemanlarına işten el çektirmek zorunda kalabiliyor. Hatta polisin de işin içine karıştığı kimi hallerde, sözkonusu öğretmene ceza vermek kaçınılmaz oluyor. Esef verici, gerçekten esef verici! Oysa atalar sözü ne der: 'Kol kırılır, yen içinde kalır.' Gerçekten de ne kadar doğru bir sözdür bu. Keşke toplumumuz hep böyle akılcı ilkelerle yönetilse. Aslında herkes istiyor bunu. Ama bütün iyiniyetlere karşın maalesef olmuyor işte, olamıyor. Hep sivriakıllı birileri çıkıyor ortaya ve demokrasiden, eşitlikten, özgürlükten dem vuruyor. Toplum da onların sözlerine kanıyor, sürüklenip gidiyor.

Oysa salim kafayla düşünülürse, hele hele USSANAT sözkonusu olduğunda, kol gerçekten de kırılmalı, ama yen içinde kalmalı. Hayatın her alanında şiar edinmeliyiz bunu. En küçük birşeyde şikâyette bulunamayız, değil mi, efendim, bulunmamalıyız. Hazımlı olmayı öğrenmeliyiz. Dayak yiyorsak, herhalde geçerli bir sebebi vardır. Bu sebebi araştırıp bulmaya ve böylelikle de hayat hakkında birşeyler öğrenmeye çalışmalıyız. Oysa şimdiki gençler öyle mi? Parmağınızın ucuyla dokunsanız, hemen gidip ailesine anlatıyor ve polise şikâyet ediyor. Ondan sonra işiniz yoksa uğraşın durun adınızı temize çıkarmak için. Ah, bu konuda ne doluyum, bir bilseniz. Saatlerce konuşabilirim. Saatlerce, diyorum, inanın. Üniversite kariyerimin başlangıcında benim de acemilikten kaynaklanan bir iki kötü tecrübem oldu tabii, evet, iyi de oldu ama. Böylece daha en baştan temkinli davranmayı öğrendim. Şimdi sınıflarımdaki öğrencilere ihtiyatla yaklaşıyorum. Bu işte bir müddet sonra insan sarrafı oluyor insan. Dayak yiyince, kim sesini çıkarmaz, kim dilini tutmayı başaramaz, kim ailesine, idareye, hatta belki polise şikâyette bulunur, hepsini önceden görmeyi öğreniyorsunuz zamanla. Bir de çok dikkat etmeniz gereken, dayağın yeri ve zamanı. Kalabalık mekânlardan kesinlikle kaçınmalısınız, kimsenin olmadığı tenha yerleri seçmelisiniz dayak atmak için. Dayak esnasında (bunun kısa süreli, baştan savma bir dayak olmayacağını farz ediyorum; yoksa istenen sadece iki tokat atmaksa, daha serbest davranılabilir) *Dayak Artisti* – DAYAR ve *Dayak Taliplisi* – DATA dışında kimse bulunmamalı çevrede. Anlıyorsunuz, şahit bırakmak nahoş sonuçlara yol açabilir daha sonra, ki bunu hiçbirimiz istemeyiz, değil mi? Bakın, görüyor musunuz, rasyonel yöntem yaşamın her alanında olduğu gibi burada da yol gösteriyor bize. Akıl ne için var? Bunun için var işte!"

İtiraf etmeliyim ki, etkileyici bir konuşmaydı. Evet, işin doğrusu bir monologdu bu ve ben monologlardan genellikle hoşlanmam, diyaloğu tercih ederim, fikirlerini özgürce dile getiren, baş başa vermiş iki kafanın şansının daha fazla olduğunu düşünürüm gerçeğe ulaşmakta. Ama bu dünyada öyle şeyler vardır ki, bir monologla dile getirilebilirler ancak.

Bir ilkbahar günü, güneşli, güzel bir gün, sabah erkenden evi temizlemeye karar veriyorum. Köşe bucak açılmalı, gereksiz süprüntüler kapı önüne konmalı. Yatak odasındaki giysi dolaplarından başlıyorum önce. Askılardaki giysileri, çekmecelerdeki havlu, çarşaf ve iççamaşırlarını elden geçiriyorum, üst raflara göz atıyorum, açılmadık kapak bırakmıyorum. Eskimiş, küçülmüş, eprimiş, rengi solmuş, modası geçmiş giysiler ve kumaş parçaları, odanın ortasında gitgide yükselen rengârenk bir yığın oluşturuyor. Daha sonra sandık odasındaki dolaplara, oradan da mutfaktakilere geçiyorum. Yöntemli ve düzenli çalışıyorum, hiçbir şey dikkatli gözlerimden kaçmıyor, yığın gitgide büyüyor. Sıra, çalışma odama geliyor. Kitaplıkları elden geçiriyorum. Kapağı yırtılmış, sayfaları sararıp gevrekleşmiş birçok kitap, çöp tenekesini boyluyor. Açıla açıla ufalmış kurşunkalemleri, kullanılmaktan ufalıp kararmış, sıcaktan eğri büğrü olmuş silgileri, günışığının soldurduğu ve zamanın yorduğu daha birçok kırtasiye malzemesini, büyük bir iç ferahlamasıyla atıyorum. Sonra, bir köşeye sıkışmış, yıllardır açmadığım, içinde ne olduğunu bile unuttuğum küçük bir sandık çekiyor dikkatimi. Hemen gidip açıyorum. Ahşap ve eski kâğıt kokusu çarpıyor burnuma. Süreaşımının öğüttüğü kâğıtların pudramsı, sarımtırak tozu yükseliyor sandıktan. Elimi sandığın içine daldırıp bu kâğıtları ve defterleri karıştırıyorum. Bu sayfalardaki okunaksız elyazısı, bana hiç de tanıdık gelmiyor. Yazıyı sökemiyorum, okumayı başardığım yerleri de tam olarak anlayamıyorum. Başka bir alfabeyle, başka bir dilde yazılmış sanki. Yavaş yavaş bu elyazılarını daha önce hiç görmemiş olduğumu anlıyorum. Onların kime ait olduklarını, nasıl olup da bu sandığın içine girdiklerini bilmiyorum. Bu sandık benim mi? Bu yazıları bir zamanlar ben mi yazıp buraya koydum ve sonra da herşey tümüyle sildim aklımdan? Yoksa önceki kiracının taşınırken burada unuttuğu, benim de günün birinde sahibi çıkagelir düşüncesiyle atmadığım, bir köşeye koyduğum birkaç parça eşyadan biri mi bu sandık? Ama burada kiracı değilim ki ben!

Burası da bir kira evi değil zaten, burada hiçbir zaman kiracı olmadı. Babamdan kalan ahşap konakta yaşıyorum ben. Bütün yaşamım burada geçti. Odaları, sofaları, taşlıkları, tahtaboşları, herbirinin her köşesini çok iyi tanıyorum. Ve artık uzun süredir yalnızım bu konakta, yalnız, yapayalnız... Ya da evime gelen arkadaşlarımdan biri mi bıraktı onu burada? Ama evime gelen hangi arkadaşım var ki? Kimi kez nasıl da yanıltıcı olabiliyor düş coğrafyası! Öyleyse eğer, bir unutkanlık sonucu mu, yoksa bile isteye, günün birinde ben bulup içindekileri okuyayım diye mi? Yoksa bana bir tuzak mı kuruluyor? Bu sefer de paranoya. Bir bu eksikti! Bir düş olduğunu biliyorum bunun ve bu düşten uyanmak istiyorum, ama kendimi ne denli zorlasam da olmuyor işte, olmuyor, uyanamıyorum, bu düşten gerçek yaşama uyanamıyorum. Ancak beni daha da çok şaşırtan başka birşey var: Bu sandık yıllar yılı burada böylece durdu. Nasıl oldu da şimdiye dek bütün bunların farkına varmadım? Çalışma odamda bir başkasının (kimin?) cesedini saklıyordum: İyice gizlenmiş, kilit altına alınmış, bütün meraklı gözlerden uzak... Nasıl oldu da şu ana dek bunu anlayamadım?

Kapım üç kez vuruldu. Ders programımın görünürde boş olduğu, ama yine de başımı kaşıyacak vaktim olmayan, sıkıcı öğle sonralarından biriydi. Masamdaki dosya yığınlarının arasında işe gömülmüştüm. Yerimden kalkmaksızın sertçe bağırdım:

"Gir!"

Kapı hafif bir gıcırtıyla aralandı ve patatese benzeyen bir baş uzandı içeri. Münker Efendi'ydi gelen.

"Pürfüsür Bey," dedi Münker Efendi ürkek bir sesle, "Afedersin, rahatsız etmedim ya? Bir öğrencin sana ulaştırmam için bir dosya neyin verdiydi de..."

"Ya?" dedim kaşlarımı kaldırarak, "Kimmiş bu?"

"Bir öğrencin dediysem, aslında bir değil, üç. Ben o üçün birini şeyettiydim. İsimlerini söyledilerdi de, unuttum, emme biri böyle ziyade uzun, biri ziyade kısa, biri de ortalaktı."

"Biri uzun, biri kısa, biri de orta boylu ha? Aferin, doğrusu çok iyi tarif ettin. Hemen tanırım artık."

Kendinden memnun bir edayla yalak gibi gülümsedi.

"He ya! Nasıl tarif ettim, de mi? Söylemesi ayıp, adam tarifinde üzerime yoktur. Benim tarif ettiğim adamı beş yüz kişinin içinden elinle koymuş gibi şıpın işi bulursun."

"Hadi, zevzekliği bırak!" diye çıkıştım, "Sallanıp duracağına, dosyaları ver de, bir bakayım. Umarım, öğrencilerin adları yazıyordur üzerlerinde."

Dosyaları uzattı. Üst üste konup rulo haline getirilmiş olan dosyaları masamın üzerinde açıp düzledim. Dosyalar iyice kırışmış ve lekelenmişti. Pasaklılık ve sallapatilikten hiç hoşlanmam. Münker Efendi'ye kaldırdım kızgın bakışlarımı.

"Münker Efendi, ne bu dosyaların hali?"

"Kusura kalma, Bey. Gelirkene çok acıktık da, kantine uğ-

rayıp çayla barabar bir simit yidik Nekir'le. Masa dingildekti, aman zaman etmeye kalmadı, benim çay döküldü dosyaların üstüne, kuru kuruya yemek zorunda kaldım simidi. Boğazıma takıldı, allah seni inandırsın, az kaldı istifrağ ediyordum."

Dosyanın üzerindeki susam tanelerini o zaman fark ettim ve tiksintiyle yere silkeledim dosyayı. Susam taneleriyle birlikte yaprakların arasından bir dörtlü vesikalık fotoğraf düştü yere. Fotoğraf kâğıdını yerden aldım. Münker ve Nekir'in fotoğraflarıydı bunlar. Otomatik vesikalık fotoğraf kabinlerinden birinde çekilmiş olmalılardı. Fotoğraflarda Münker ve Nekir çeşitli komik suratlar yaparak kameraya poz veriyorlardı. Soran bakışlarla baktım Münker Efendi'ye.

"Şey," dedi, "Postaya bir iki mektup verilmesi gerekiyordu da, kantin çıkışı Nekir'le metroya indiydik. Orada çektirdik bunları. Vesikalık çektirmek özel zevkimizdir. Her hafta vesikalık çektiririz mutlaka. Zamanın akışını daha iyi anlayabiliyor insan böylece."

Şaşırmıştım. Münker ve Nekir gibi iki körkütük karacahilden böyle bir incelik beklemiyordum doğrusu. Takdirle başımı salladım.

"İtiraf edeyim ki, beni şaşırttınız, Münker Efendi. Nasıl, on yıl önceki fotoğraflarında çok daha genç olduğunu görüp efkârlanıyor insan, değil mi?"

"Çok daha mı genç? Ama elbette tam tersi: On yıl önceki fotoğraflarımızda çok daha yaşlıyız tabii ki! Sanırım duymuşsundur, estetik ameliyat yaptırabilmemiz için özel bir ödenek ayırdı üniversite Nekir'le benim için. Bildiğin gibi, şimdi genç olmak moda. Herkes genç görünmeye çalışıyor. Altmış yaşındayken, kırk yaşında gibi görünmek için ameliyat yaptırıyorduk, şimdi, yetmiş yaşına gelince, otuz yaşında gibi görünmek için yatıyoruz cerrah bıçağının altına biz de. Fotoğrafları da ne kadar gençleşmiş olduğumuzdan bir kez daha emin olmak için çektiriyoruz."

Kaşlarımı çatarak Münker Efendi'nin yüzünü dikkatle inceledim. Gerçekten de otuzdan bir yaş fazla durmuyordu. Cildi pürüzsüz, âdeta bebek poposu gibi gergin ve sağlıklı bir pembelikteydi. Alnı, yanakları ve ağzının üst bölümünde, yaşı ele veren

kırışıklıklar yoktu. Bir yaşlıya ait olduğu açıkça belli olan gövdesinin geri kalanıyla keskin bir çelişki içindeydi bu yüz. Daha önce bu gerçeğin farkına varmamış oluşuma şaşırdım. Alıcı gözüyle bakmamıştım onlara herhalde, 'hademe' deyip geçmiştim. Kül yutmamakla övünen ben ne denli yanılmış olduğumu anlıyordum oysa şimdi.

"Bi-bilmiyordum," diye kekeledim, "Plastik cerrahiye baş vurduğunuz kulağıma çalınmıştı, evet, ama son görünümde bu denli büyük bir yaş farkı oluştuğundan haberim yoktu."

"Boş ver, Bey, takma kafana!" dedi Münker Efendi mütevekkil bir tavırla, "İnsanların çoğu senin gibi. Toplumun bu duyarsızlığına alıştık artık. Biz genç görünmek için ne denli çabalarsak çabalayalım, çoğu kişi farkına bile varmıyor bu çabaların. Farkına varsa bile, takdir etmesini bilmiyor bunu. Oysa Nekir'le ben elimizden gelenin en iyisini yapıyoruz. Öyle ki, dünyanın en genç görünen yaşlı insanlarıyız belki de."

Bunları söyledikten sonra, saygılı bir biçimde yerlere dek eğilip geri geri yürüyerek kapıya doğru uzaklaştı ve beni şaşkınlıktan ağzım bir karış açık bırakarak çıkıp gitti. Ancak birkaç dakika sonra gelebildim kendime. Neden sonra, Münker Efendi'nin elime tutuşturmuş olduğu dosyalar aklıma geldi. Bir göz atınca, yükseklisans sınıfımdaki öğrencilerin ödevleri olduğunu gördüm bunların: Mustafa Mushaf, Midhat Midyat ve Mahmud Mahdud, boy sırasıyla, dört silahşordan üçü. Dördüncüsü, Mümtaz Mümkün, ah o muzip Dartagnan, ödevini daha yeni teslim etmiş olduğunu düşünerek yeni bir ödev hazırlamaya herhalde gerek görmemişti. Adı gereği, diğerlerinin yanında imtiyaz sahibi olduğunu düşünüyor olmalıydı. Not çizelgesinde adının yanına adını oluşturan 'mim'lerden zevkle bir tane daha eklemem için son derece uygun bir fırsat yaratmış oluyordu bana böylece. Üstteki dosyanın kapağını kaldırdım. Mustafa Mushaf'ın ödeviydi bu. Üzerinde adı yazmasa bile kapağındaki kahve lekeleri ve sigara yanıklarından tanırdım. Başlık oldukça ümit vericiydi:

Uruk, Orak, Arık, Oruk, Rock ya da Rook? Bu sual muhakkak ki benim gibi sizin ve diğer binlerce meraklı okuyucunun da[1] *kafasını meşgul etmekte ve rüyalarına girerek entelektüel gündeminlerine ket vurmaktadır.*[2] *Anlaşılan o ki, bu inatçı sualin cevabını vermeden, bu konuda bir parmak dahi ileri gidemeyecek ve rahat edemeyeceğiz. Öyleyse daha fazla ilerlemeden önce, elimize sözlüklerimizi alalım ve bu kelimenin etimolojik kökenlerini araştıralım.*[3]

İlkin, 'uruk' sözcüğünün 'orak' sözcüğünden geldiği düşünülebilir.[4] *Öyle ya, belki bu kavmin kültüründe tarım, dolayısıyla onu sembolize eden orak başat rol oynamıştır. Ne var ki yapılan araştırmalara göre*[5]*, Uruk kavminin göçebe bir kavim oluşu, bu faraziyeyi zayıflatır. Öyle ya, göçebeler nasıl tarım yapabilirlerdi? Biryerde ekim yapsalar, hasat zamanı başka yerde olmaları gerekirdi. Öte yandan, bir çekiçle çaprazlanan orak, başından beri burjuva karşıtı proleter sınıfların, dolayısıyla da komünizmin sembolü sayılagelmiştir. Uruk kavmi kesinlikle burjuva değildir!*[6]

Urukların burjuva olabileceğini iddia eden gaafiller sadece tarihi çarpıtmaz, onlara düpedüz hakaret de etmiş olurlar.[7] *Öte taraftan, 'burjuva' kavramı, bilindiği gibi, Fransızca 'bourgeois' kelimesinden gelmektedir ve kökeninde 'kale' veya 'şehir' anlamına gelen Yunanca 'burgos' kelimesi vardır; yani 'burjuva' aslında 'kentli' demektir. Bu kavram Türkçede son zamanlarda 'kenter' veya 'kentsoylu' kelimeleriyle karşılanmaktadır. Halbuki Uruklar, daha önce de belirtildiği gibi, göçmen bir kavimdir, âdeta at sırtında yaşar, yemek, uyku, tuvalet ve cin-*

1 Sayı konusunda, doğrusu, pek emin değilim.
2 Biraz abartılı oldu, ama, eh, öyle de denebilir.
3 Hadi bakalım, ben aldım bile!
4 İlginç bir düşünce. Argümantasyonunu nasıl yapacak, merak ediyorum.
5 Bir dakika! Hangi araştırmalar bunlar? Kimler tarafından yapılmış?
6 Hop, hop! Durup dururken, heyheylenmeyelim! Hem zaten onların komünist olmadığını kim söyledi ki?
7 Bilimsel bir araştırmaya yakışmayan, duygusal sözler bunlar.

sellik ihtiyaçları dahil, hemen hemen her işlerini at sırtında görürler. O halde Urukların burjuva olabileceğini söylemek, 'burjuva' kavramıyla çelişir.[8] *Gerçekten de Uruklar belki de ilk 'proleter' kavimdi.*[9] *Bu durum, Uruk kavminin tarih içinde komünist ideallerin ilk defa hayata geçirildiği insan topluluğu olabileceğini düşündürmektedir.*[10]

İkinci olarak, Uruk kavminin, tarih boyunca gelip geçmiş bütün büyük kavimler (örneğin Tötonlar) gibi, saf ve arı olması icap eder.[11] *(bkz. Aryen Irk Kuramı ARIK) Aksi takdirde, zamanla yozlaşır ve tarih içinde yokolup giderlerdi, biz de bugün onların varlığından bile haberdar olmazdık.*[12] *Nitekim büyük Alman devlet adamı Adolf Hitler*[13] *bu gerçeğin farkına varmış ve Nasyonal Sosyalist Parti'yi (NASYONSOPA) bu ilkeler üstüne oturtmuştur. Faşist ideolojiyi benimsemiş olması dışında, nasyonal sosyalizm ve komünizm arasında pratikte ciddi bir fark yoktur.*[14] *Her ikisinin de 'sosyal devlet' fikrini temel alması, bunun açık kanıtıdır.*[15] *Faşizmin sinsi eli nasyonal sosyalizmle komünizm arasına girmiş ve böylelikle, tarihin garip bir cilvesi sonucu, bu iki kardeş ideoloji karşıt kamplarda yer almışlardır.*[16] *Halbuki nasyonal sosyalistler ve komünistler el ele vermiş olsalardı, Amerika'nın başı zamanında ezilir, dünya güllük gülistanlık*[17] *biryer olabilirdi. Belki konudan biraz uzaklaştık*[18]*, ama kapsayıcı ve açıklayıcı olabilmek açısın-*

8 Ne demeli, doğru bir çıkarsama.
9 Burada "belki" sözcüğü kritik önemde.
10 Bunu söyleyebilmek için elde yeterli belge yok.
11 İspata muhtaç bir iddia. Sorgusuz sualsiz bir iddianın *a priori* doğru olarak sunulması kafalarda soru işaretleri uyandırır.
12 *Post hoc, ergo propter hoc.* Şemsiyelerimizi açtık, o yüzden yağmur başladı. Doğrusu tabii ki şöyle olmalı: Gökte kara bulutların toplandığını görünce, şemsiyelerimizi açtık, nitekim birazdan yağmur başladı. Şemsiye ile yağmur arasında doğrudan bir ilgi yok.
13 Hoppala! Adolf Hitler'e "büyük devlet adamı" payesini yakıştırmak, nasıl sapık bir kafanın ürünü olabilir acaba?
14 Ee, o kadarcık kusur kadı kızında da olur, canım! Öte yandan, tarihsel pratiğe bakınca, bu iddiada belli bir doğruluk payı da yok değil.
15 Acaba?
16 O cilve ki, dünyayı Faşizm belasından kurtardı.
17 İlginç bir "gülistan" anlayışı, ama kan rengi gülleri düşününce, çok da yanlış değil.
18 "Biraz" mı? Fersahlarca!

dan bu küçük sapma kaçınılmazdı. Bunun Uruklara yansımasına gelirsek[19]*, günümüzde Uruk kavminden sırf söz ediliyor olması bile, onların kesinlikle varolmuş olduklarının bizzat en kuvvetli kanıtıdır.*[20] *O halde 'arık' sözcüğünün zamanla halk ağzında 'uruk' şekline dönüştüğü ve tarih kaynaklarına böylece geçtiği düşünülebilir.*[21]

Üzerinde ciddiyetle durulması gereken diğer bir diğer faraziye de 'uruk' sözcüğünün 'oruk' ya da 'obruk' sözlerinin bozulmuş hali olduğudur.[22] *İlkin 'obruk' sözcüğünün etimolojisini ele alalım. Bilindiği gibi, 'obruk', 'içbükey' demektir.*[23] *Burada büyük olasılıkla Uruk ordusu tarafından sıkça kullanılan askerî bir taktiğe gönderme vardır. Bu taktik uyarınca, öncü Uruk kuvvetleri düşmana yalancı bir saldırı düzenler. Yalancı saldırıyı yapan birlikler, onları püskürten düşman ordusunu peşlerine takarak geri çekilirler.*[24] *Bu arada, asıl Uruk birlikleri yarım ay (yani içbükey bir yay) şeklinde açılarak düşmanı içeri çekerler. Daha sonra, düşman ordusu tam olarak çembere alınıp boğulur. Uruklar askerî manevralarında sık sık bu taktiği kullandıkları için 'Obruk' olarak adlandırılmış olabilirler. Daha sonra bu sözcük dönüşerek 'Uruk' şekline bürünmüştür.*[25] *Öte yandan, bilindiği üzre, 'obruk' terimi coğrafyada da 'doğal kuyu' anlamında kullanılır. Bu kuyular genellikle kireçli bölgelerde bulunur ve zeminin çözünmesi ya da bir yeraltı mağarasının tavanının çökmesiyle oluşur.*[26] *Bir faraziyeye göre, Uruk kavminin yaşadığı topraklarda bol miktarda obruk vardı, dolayısıyla bu kavim, 'Obruklar' diye anılırdı. Daha sonra, dildeki olağan 'obruk – oruk – uruk' geçişimi sonucunda, günümüzdeki 'Uruklar' oluşmuştur.*[27] *Öte*

19 Gelgelelim lütfen, bir an önce gelelim!
20 Kusursuz bir totoloji!
21 Düşünebilirdi belki, ama bunu düşündürtecek kanıtlar ne yazık ki ortaya konmadı.
22 Birşeylerin bozulmuş olduğu kesin: Ortalığa pis kokular yayılıyor.
23 Tamam, buna itirazım yok.
24 İyi gidiyor, aman bozma!
25 Bu sefer oldu.
26 Bu açıklamalar da tamam.
27 Güzel, oldu.

yandan, bir diğer faraziyeye göre, Uruk kavminin düşmana korku salan başkomutanlarından birinin adı Baba Oruç'tu. Baba Oruç deniz savaşlarında hayli yararlık göstererek Uruk sultanı tarafından Kapudan-ı Derya (KADER) rütbesiyle taltif edilmişti.[28] *Güneydoğu Asya'da keşiflerde bulunan Portekizli denizciler bu komutanı 'Ouruch' imlasıyla kayda geçirdiler. Asırlar sonra bu ad uluslararası kaynaklara 'Uruk' şeklinde geçti. Bu faraziye, sabit olmamakla birlikte, oldukça nazar-ı dikkati celbetmektedir.*[29]

Şimdiye kadar hep Türkçe etimolojiler üzerinde durduk. Halbuki bu sözcüğün yabancı bir dilden ödünç alma ve bozundurma yöntemiyle türetilmiş olması da son derece muhtemeldir ve ayrı bir araştırmayı gerektirir.[30] *Sözgelimi, hiç de yabana atılamayacak bir faraziyeye göre, bu sözcüğün kökeninde İngilizce 'rock' (=kaya) sözcüğü yatar.*[31] *Nasıl mı? Gayet basit.*[32] *İzah edelim:*[33] *Urukların yerleştiği topraklar ziyadesiyle kayalıktı, bu sebeple İngiliz müstevliler onlara 'rock' dedi.*[34] *Bir diğer fikre göre, İngilizler 'rock' sözcüğüyle Urukların karakterinin 'kaya gibi sert' olduğuna işaret etmişlerdi.*[35] *Bir diğer faraziye ise şöyledir: İngilizler Uruklarla karşılaştıklarında, sert karakterli bu kavmin, karakterine uygun, son derece sert bir müzik dinlediğini gördüler ve hem bu müziğe, hem bu müziğin yaratıcısı olan kavme 'rock' adını verdiler. Günümüzdeki 'rock' müziğinin menşei konusunda ciddi bir iddia ortaya koyduğu için, bu faraziye özellikle şayan-ı dikkattir.*[36] *Bir diğer düşünceye göre, Urukların uğurlu saydığı kuş karga (İng. rook) idi. Uruk savaşçılarının, hasımlarının yüreklerine korku salmak için kargaya benzer kostümler giydikleri ya da miğ-*

28 Osmanlılar'la Uruklar karışıyor gibi. Okumaya devam edip buradan nereye varacağını görelim.
29 Eh, hiç olmazsa bir açık kapı bırakılıyor.
30 Bu da doğru.
31 Hmmm...
32 Basit mi? Ah, keşke o denli basit olsa...
33 Eh, zahmet olmazsa...
34 Peki, olabilir, bunu da kabul ettim.
35 Bu da gayet mümkün gözüküyor.
36 Evet, ilginç bir iddia. Daha derinlemesine araştırılmayı hak eder.

ferlerine karga kanatları taktıklarını iddia eden bilimadamları da vardır.[37] *Ancak asıl dikkate değer iddia, 'satranç' oyununu Hintlilerden öğrenen Urukların, 'kale' adlı bir oyun taşı (İng. rook) icat ederek bu zekâ oyununun tarihsel gelişimine çok önemli bir katkıda bulunmuş ve böylelikle de, sadece bununla bile, kültür tarihine geçmeyi hak etmiş olduklarıdır.*[38]

Kısaca özetlemek gerekirse, Uruk sözcüğünün kökeni tam olarak bilinememekle beraber[39]*, bunun bir şekilde Orak, Arık, Oruk ya da hatta İngilizce Rock veya Rook sözcüklerinden türemiş olduğu konusunda, üzerinde ciddiyetle durulması gereken değişik iddialar vardır. Bunun dışında, bu esrarengiz sözcük Ürk (ürkmek: Uruklar ziyadesiyle ürkünç bir kavimdi), Ürük (ürümek: Uruklar bir yandan yürür, bir yandan ürürlerdi. Karş. savsöz: 'İt ürür, kervan yürür.'), İrk (irkilmek: Urukları gören bir kişinin irkilmemesi düşünülemezdi), Irk (Uruklar kendilerini ayrı bir ırk sayar, bununla gurur duyarlardı), Buruk (Son derece sert mizaçlı bir kavim olan Uruklar, çaylarını da şekersiz ve buruk içerlerdi), Ork (ya da Orc, bkz. J.R. Tolkien), Ark (bildiğin su arkı) ve hatta Öreke (Yün örgünün de Uruklar tarafından icat edildiği söylenir) sözcüklerinden de türetilmiş olabilir*[40]*, ama yer darlığı sebebiyle, bu iddialara sadece değinmekle yetineceğiz.*[41] *Sanıyoruz, tarih bilimi, günün birinde, Uruk sözcüğünün gerçek kökenini arayıp bulacaktır.*[42] *Gelecek nesillerin gereken araştırmaları yapıp bu konuyu aydınlığa kavuşturacağını ve efkâr-ı umumiyeyi yıllardır meşgul etmiş olan bu esrarı çözeceğini en içten duygularla temenni ederiz.*[43]

Mustafa Mushaf'tan da böyle uzun ve ayrıntılı bir ödev beklerdim doğrusu! Tabii bu dosya bir paçavradan farksızdı, hiçbir somut bilgi elde edememişti Mustafa Mushaf, ama hiç olmazsa ça-

37 Bu esrarengiz "bilimadamları"nın spesifik olarak kimler olduğunu bir öğrenebilsek...

38 Bu iddia kanıtlanabilirse, Satranç Tarihi'nde (SATAR) bir devrim sayılır.

39 Evet, "tam olarak" bilinemediğini biz de anladık.

40 Oh oh oh!

41 Şükür, bizi tanrı korudu!

42 Ben "günün birinde" değil, şimdi somut bir sonuç istiyorum.

43 Güzel bir temenni, ama bu işin "gelecek nesiller"e kalmayacağını ummak istiyorum.

lışmış, araştırmış, yazmış, gayret göstermişti, ki sırf bunlar bile çok önemli bir artı sayılırdı onun için ve bu onu olağan öğrenci profilinin epey üzerinde biryere oturtmama yetiyordu. İkinci dosyaya geçtim. Midhat Midyat'ın ilk ödevden belki biraz daha kısa, ama derli toplu ve mutlaka daha temiz ödeviydi bu:

URUK DİLİNİN UNUTULUŞ SEBEPLERİ

Modern dillere baktığımızda, çoğunun Uruk dilinden türemiş olduğunu görürüz.[44] *Buna rağmen, bizatihi Uruk dili, Latince ve Grekçe gibi, günümüzde unutulmuş olan ve kullanılmayan Ölü Diller'den (ÖLDİ) biri haline gelmiş ve böylelikle tarihin tozlu yaprakları arasındaki yerini almıştır.*[45] *Bilindiği üzre, hiçbir şey sebepsiz olmaz. Ateş olmayan yerden duman çıkmayacağı gibi, Uruk dilinin unutulmasının da elbet muayyen sebepleri olmak icap eder.*[46] *Bu makalede bu sebeplerden en mühimi olan Basur*[47] *üzerinde durulacak, tarihin şimdiye kadar maalesef karanlık kalmış olan hazin bir epizodu aydınlatılmaya çalışılacaktır. Bu vazifenin hazırlanmasında yakın ilgi, alaka*[48] *ve yardımlarını eksik etmemiş olan muhterem valideme, sevgili küçük biraderime, evin emektarı Koptagel Kalfa'ya, Sütçü Saim Efendi'ye ve Bağçevan Bayram'a ilanihaye teşekkürü borç bilir, ismini zikretmeye henüz fırsat bulamadığım diğer...*

Giriş bölümü bu minval üzre beş on satır daha devam ediyordu. Bu bölümü sabırsızlıkla atladım. Midhat Midyat yine coşmuş, teşekkürün ölçüsünü kaçırmıştı. Ayrıca öğrenci ödevlerinde bir 'teşekkür' bölümüne yer verilmesi zaten âdetten değildir. Midhat Midyat da elbet biliyordu bunu, bile bile yapıyordu yine de. Üstelik bir temizlikçi kadının, evin küçük çocuğunun, sütçünün,

44 Görür müyüz? Bu iddia gerektiği gibi desteklenir, umarım.

45 O yapraklar o denli tozlu ki, bu tozun dumanın içinde herhangi birşey okumak mümkün olmuyor.

46 Malumu ilam. Bana böyle yaveler değil, somut bilgiler gerek.

47 Hop dedik! Yanlış mı okuyorum? Gerçekten "basur" mu yazıyor, yani hemeroid demek olan basur? Dalgınlıkla Mahmud Mahdud'un ödevini mi aldım elime ben?

48 Hem "ilgi" ve hem de "alaka"... Hmm, gerçekten umut vaadediyor.

bahçıvanın ve sair benzer zevatın, konunun uzmanı addedilip anılmaları hiç olmayacak birşeydi. Ne konuda uzmandı bu kişiler? Uruklarda ev ekonomisi ve gündelik yaşam konularında mı? Midhat Midyat yine baltayı taşa vurmuştu. Oysa fazladan birşey yapmaya çalışmayıp yalnızca alışıldık yazım konvansiyonlarına uysa, çok daha kabul edilebilir, eli yüzü daha düzgün bir ödev çıkartırdı, hiç kuşkusuz. Gereken potansiyele sahipti. Ama o, üç beş not fazlasına tamah edip hava atmaya kalkıştığı için, makalesini aklınca 'tezyin etmeye' çalışmış ve sonunda işi yüzüne gözüne bulaştırmıştı. Midhat Midyat sözkonusu olduğunda, değişmez bir davranış kalıbıydı bu. 'Dimyat'a pirince giderken, evdeki bulgurdan olmak,' dedikleri buydu herhalde. Duraklayıp kaşlarımı çattım. 'Dimyat – Midyat' benzerliği dikkatimi çekmişti birden. Ne tuhaf, daha önce fark etmemiştim bunu! Kimbilir, belki de adlar insanların yazgısını belirliyor. Elbette hiçbir bilimsel yanı olmayan bir düşünce bu, ama yine de çekici geliyor insana. Her ne hal ise... Başımı iki yana sallayarak bu sonuçsuz düşünceleri uzaklaştırmaya çalıştım aklımdan ve Midhat Midyat'ın ödevini ikinci paragraftan okumaya devam ettim.

İlk olarak, bu konuda güvenilir kaynaklara isnat edilen bir rivayeti ele alalım.[49] *Orta Asya'da azim bir sel felaketi olur.*[50] *Bu selden en ziyade etkilenenler maalesef Uruk kavmidir. Sel münasebetiyle ikametgâhlarını kaybeden Uruklar, sular çekildikten sonra, mecburen başka diyarlara göç ederler. (Buraya bir mim koyalım.*[51] *Bu rivayeti aktaranın burada tarihî hakikatlerden kısmen de olsa ayrılmış olduğunu söylemek zorundayız.*[52] *Bu mecburiyet keyfiyeti sizi aldatmasın, esasında Uruklar elbette canları çektiği zaman başka memleketlere akın edip oraları talan veya istila edecek kudrette idiler. İsterlerse, hasımlarının tepesine balyoz gibi inip onlara bir anda neye uğradık-*

49 "İlk olarak" mı? İkinci bir serim paragrafı yok ki, ilkinden söz edilebilsin. Bu öğrenciler hiçbir zaman öğrenemeyecek doğru akademik makale konstüksiyonunu. O denli de basit oysa...

50 Bir yıl, hatta belki onyıl, hatta hatta yüzyıl verilebilseydi, daha iyi olabilirdi.

51 Bir akademik makale yazarının "mim" koymaya hakkı yoktur. "Mim"i hocalar koyar, tıpkı şimdi benim listede senin adının yanına koyacağım gibi.

52 Yapma ya, öyle mi? Vay hergele!

larını şaşırtmaları işten bile değil idi. Bunu yapmadılar ise, bunu onların zaaafına değil, hamiyetine ve iyiniyetine yormak gerekir.[53] *Fakat heyhat, böyle âlicenaplıktan anlayacak adam nerdeee?*[54] *Tevekkeli dememişler, 'Kime edersen iyilik, onda hazırdır kemlik.'*[55]*) Uruklar doğu istikametinde giderek en nihayetinde Şiar (başka bir rivayete göre Çınar*[56]*) yaylasına ulaşırlar. Burası yerleşmeye gayet müsait, münbit ve sevimli biryerdir. Yemyeşil çayırları, şırıl şırıl akan dereleri vardır.*[57] *Orada bir şehir kurmaya karar verirler. Bütün bunlar olduğu esnada, kör talih eseri*[58]*, Uruk kavminin sultanı Nemrud derler, gözler belermiş, saç sakal beş karış, gören korkar, kendisi de hakikaten nemrut ve kötü yürekli bir zattır.*[59] *Nemrud nam bu zalim sultan, yeni kurulan şehrin meydanına ucu arşa değecek muazzam bir kule inşa etmek ister. Bu kuleyi inşa ettirmekten bunun üç maksadı vardır: a) Rab Teala'ya (RATE) asi olup onunla harp etmek; b) Gök Sakinleri'ne (GÖKSAKİN) kesici ve delici silahlarla saldırmak; c) Semayı fethedip oraya Lat, Menat ve Uzza*[60] *isimli üç menhus put yerleştirerek bunlara tapmak ve masum halkı da cebren ve hileyle taptırmak. Sultan Nemrud'un bunu yapmasına sebep, RATE'nin bizzat yarattığı dünyayı, onun fikrince, haşa huzurdan, fevkalade kötü idare etmesi, tabiri caizse, işi yüzüne gözüne bulaştırmasıdır. (Aman, yanlış anlaşılmasın:*[61] *Bu haşa benim değil, Nemrud'un fikri. Yoksa ben RATE'ye saygıda hiç kusur eder miyim?*[62] *Orucumu tutar, Cumaları namaza giderim.*[63]*) Ama tabii bu iş RATE'nin kulağına gider. Sultan Nemrud'u ceza-*

53 Burada bariz bir taraf tutma görüyorum
54 Bu laf şimdi oldu mu?
55 Çok bilimsel bir gözlem...
56 Rivayetleri atlasak...
57 Akademik üslupta böyle yer betimlemesi olmaz.
58 Bilimde "kör talih" yoktur, onun yerine "akla uygun nedenler" vardır herzaman.
59 Akademik üslupta böyle kişi betimlemesi de olmaz.
60 Bunlar Kâbe'de Hz. İbrahim'in kırdığı putlar değil miydi?
61 Yanlış anlaşılsa kaç yazar? Akademik bir makalede ek açıklama yapmanın yolu bu değildir. Ayrıca zaten gereksiz de.
62 Bilmem, eder misin? Sana sormalı. Retorik soruya doğru bir örnek, ama burası yeri değil.
63 Aferin sana!

landırmak için, Urukların dilini karıştırmak ve böylelikle arşa değen bir kule inşa etmelerini engellemek üzere en has adamlarını (ki bunlara halk arasında 'melaike' tabir edilir) yeryüzüne gönderir. Bunu az bir ceza zannetmeyin. Tarihçiler bu hazin hadiseyi şöyle kaydederler:[64] *"O lahza biri diğerinin ne dediğini anlamaz oldu. Biri harç istediği zaman, diğeri ona tuğla verdi. Bu gabiliğe öfkelenen beriki tuğlayı bunun başına ekleştirip onu tepeledi. Pek çoğu böyle helak oldu. Kalanlar da isyankârlıkları sebebiyle cezalandırıldılar. RATE tarafından herbirine suçuyla mütenasip bir ceza düşünülmüştü. (Cezanın suçla mütenasip olması adalettendir.*[65]*) Sema sakinlerine kesici ve delici silahlarla saldırmayı arzu edenler, melaikelerin fettanlıkları sayesinde birbirlerine düştü ve bu silahları birbirlerine karşı kullandılar; semaya putlarını yerleştirmeyi düşünenler hayalete ve, haşa huzurdan, arkası kırmızı şebek maymununa dönüştürüldüler*[66]*; RATE'ye asi olmaya yeltenenler dünyanın dörtbir yanına çil yavrusu gibi dağıtıldılar, öyle ki bir vakitler müşterek bir lisanla bağlı kardeşler olduklarını unuttular." İşte Uruk kavminin dünyanın dört bucağına dağılması ve dillerinin çeşitlenerek esas dilin, KURD, yani Kadim Uruk Dili'nin unutulup tarihin tozlu sayfalarına hapsolması böyle oldu.*[67] *Bugün dahi heryerde çatışma olmasının nedeni budur. Koskoca anlı şanlı Uruk kavmi bir kötü sultanın narına yanıp gitti. Buradan da anlaşılacağı üzre, bazı fertler mensup oldukları cemiyetin kaderine fevkalade tesir edebilirler.*[68]

(Tahrir konvansiyonlarına aykırı,[69] *ama burada Sultan Nemrud'a verilen ceza konusuna değinmeden geçemeyeceğim. Sultan Nemrud, açıktır ki, c) grubuna dahil idi, yani RATE'nin hakimiyetini tahrif, tebdil ve tağyir edip semaya putlarını yerleştirmek isteyen o gaafiller sınıfına giriyordu. Dola-*

64 Hangi tarihçiler? Milyon defa söylerim: Kaynak gösterin!
65 Ha, söylediğin iyi oldu, yoksa bilemeyecektim.
66 Hah! Hoş bir imge!
67 Peki, hadi buna inandık diyelim. Belgeleri nerede?
68 Paragrafı ilginç bir iddiayla bitiriyor.
69 Çok doğru: Bütün akademik kovansiyonlara aykırı. Daha ileri gitmesen, iyi edersin.

yısıyla, o da bir maymuna dönüştürülüp medeniyetten uzağa, Afrika'nın balta girmemiş ormanlarına sürgün edildi. Her ne kadar tarih araştırmacılarının tarafsız olması ve hislerini, mümkün mertebe, işine karıştırmaması gerekir ise de[70]*, işte bu mümkün olmayan o durumlardan biri.*[71] *Onun bu hali karşısında 'Oh olsun!'*[72] *dememek, doğrusu, elimden gelmiyor.*[73] *Fakat, ne esef verici durumdur ki, Sultan Nemrud yine de uslanmadı ve fesatlıklarına bu yeni halinde de devam etti. İnsanın maymundan geldiği iddiasını onun icat ettiği*[74] *ve maalesef günümüzde de taraftar bulan bu hain iddianın*[75] *onun sülbünden gelen maymunlar tarafından yaygınlaştırıldığı rivayet olunur.*[76] *Halbuki bu iddianın yalan olduğu âşikârdır. Eğer öyle olsa idi, bir kere insanoğlunun kuyruğu olması gerekir idi. Görüldüğü gibi, insan maymundan değil, aslında maymun insandan gelmektedir.*[77]*)*

Müsaade buyrulursa, âdet olduğu üzre, en mühim noktaları muhtasaran tekrar arz etmek istiyorum. Modern dillerin temelinde yatan asıl kaynağın KURD (Kadim Uruk Dili) olduğu açıktır.[78] *Uruklar, en parlak devirlerinde, BUBİ (Büyük Uruk Binası) olarak da bilinen büyük bir kule, inşaına başlamış ve bu cihette epey gayret göstermişlerdir. Bu yüksek binanın gök katına erişmesini istemeyen Rab Teala (RATE), meleklerini gönderip kulenin inşaatında çalışan işçi ve ustaların konuştukları KURD'u farklı farklı binlerce dil haline getirerek bunların birbirlerini anlamaktan mahrum etmiş, böylece de Uruk teşebbüsünün akim kalmasına sebebiyet vermiştir. KURD'un GÖD (Göçmüş Dil) haline gelmesi*[79] *ve diğer binlerce dilin ortaya çıkması da böyle olmuştur. Halbuki bunla-*

70 Gerçekten de öyle olması gerekir ve sen bu kuralı ihlal etmek üzeresin.
71 Bal gibi de mümkündü, ama artık çok geç.
72 Çüş!
73 Benim de kızmamak elimden gelmiyor.
74 Allah allah! Ben Darwin sanıyordum. Demek ki yanılmışım.
75 Evrim Teorisi'nin (ET) yanında olmalıdır bilim, karşısında değil.
76 Güzel! Bilimadamları maymun mu?
77 Evet, seni gördükten sonra, itiraf etmeliyim ki, çok inandırıcı bir açıklama.
78 Kanıtlanmamış argümanları sonsuza dek yinelerse, kendiliğinden kanıtlanacaklarını mı sanıyor allahaşkına?
79 Yani kısaca 'göt olması' demek istiyor.

rın hiçbiri olmayabilirdi. Uruklar kule inşaatı için bir ÇUŞ'la (Çok Uluslu Şirket) ya da hiç olmazsa bir OHA'yla (Orta Halli Anonim) anlaşmış olsalardı, başlarına bu gelmeyecekti.[80] *Bu şirketler zaten yetmiş iki milletten işçi ve usta çalıştırdıklarından, ecnebî lisanlar onlar için bir problem teşkil etmez. Zamanımızda iş kurdun ağzındadır. Bu şirketlerde çalışacak bir işçinin yedi dili anadili gibi bilmesi bile istihdamı için kafi gelmemekte, mevzubahs şahsın bu dillerin en az birinde doktora sahibi olması da istenmektedir. Bu veçheyle, önümüzdeki yıllarda benzeri bir inşaat hamlesine girişilmesi durumunda, ÇUŞ ve OHA'lara müracaat edilmesi elzem gözükmektedir.*[81]

Doğrusu Midhat Midyat da şaşırtmamıştı beni. Onun bir YARAT (Yaradılış Teorisi) yandaşı olduğundan şüphe ediyordum zaten. Bu denli cepheden saldırıya geçmesini yine de beklemezdim ama. Sonuç olarak, bir sürü işe yaramaz safsatayla doluydu ödevi. Ayrıca yığınla da form hatası yapmıştı. Acaba ne zaman öğrenecekti doğru dürüst bir akademik makale yazmasını? Öte yandan, evet, Dimyat'a pirince giderken, evdeki bulgurdan olmuştu, ama yine de ne olduğunu tam olarak söyleyemediğim birşeyler vardı bu ödevde. Henüz olgunlaşmamış ve çok kırılgan olduğu kesindi, ama iş vardı bu çocukta. Bu azimle giderse, ve tabii doğru bir yönlendirmeyle, adam olacak ve günün birinde birşeyler başaracaktı. Ki daha fazla ne umulabilirdi bir insandan: Adam olmak ve birşeyler başarmak... Ve bu da bizi üçüncü ve son dosyaya getiriyor: Mahmud Mahdud'un ödevi. Okumak zorunda olduğum abuk sabuk ödevin beklentisiyle yüzümü ekşittim ve beni bu angaryadan kurtarabilecek birşeyler bulurum umuduyla sıkıntı içinde etrafıma bakındım. Ama yoktu tabii. Sonunda kaderime razı oldum ve okumaya başladım. Tuhaf şey! Beklentimin tersine, oldukça uzun bir ödevdi bu. Mahmud Mahdud'un baştan savma, kısa ödevler teslim etmesine alışıktım oysa. Hangi dağda kurt ölmüştü? İtiraf etmeliyim ki, başlık daha da büyük bir şaşkınlığa düşürdü beni. Mahmud

80 Bir bu eksikti: Çok Uluslu Şirketler'in savunusu.
81 Evet, gerçekten çüş ve oha! Başka birşey diyemiyorum.

Mahdud'dan böyle bir konu başlığı kesinlikle beklemezdim. Bu konuyu büyük olasılıkla beceremeyecek, yüzüne gözüne bulaştıracaktı gerçi, ama böyle birşeyi salt akıl edebilmiş ve ona teşebbüs etme cesaretini göstermiş olması bile onun lehine çok büyük bir artı puandı doğrusu. Mahmud Mahdud'un gözümdeki değeri birden birkaç derece yükseldi. Kimbilir, onu doğru değerlendirmemiştim belki de. Merakla kapak sayfasını çevirdim.

URUK DÜŞÜN YAŞAMINDA 'ÖTEKİ' ALGISININ YERİ

Fransız filozof ve romancı Jean Paul Sartre şöyle demişti: "L'enfer c'est les autres" Başka bir Fransız yazar bunun hemen hemen tersini savlar: "Je est un autre" Ancak 'ötekilik' kavramı tarih boyunca yalnızca Fransızların değil, bütün ulusların kafasını kurcalamıştır. Bir Anadolulu olan Ephesoslu Herakleitos, sözgelimi, yıllar ötesinden şöyle seslenir bize: "Aynı ırmakta iki kez yıkanamazsınız. Üzerinize akan sular aynı sular değildir ve siz artık başka bir insansınız." Evet, dış koşullar değişmiştir belki, bu bir nebze de olsa kabul edilebilir, en azından anlaşılabilir. Ama bununla bitmez iş, dahası vardır: Bizzat biz de aynı kalamayız, sürekli değişiriz. Zamanın benliğimize dayattığı bu zorunluk, en hafif deyişle, korkutucudur. Sözde bizim saydığımız kendi bedenimiz üzerinde bile aslında denetimimiz yoktur. Zamanın kaprisleri yazgımızı belirler. Öyleyse şunu sormaya hakkımız vardır kendimize: Biz kimiz? Nereden geldik ve nereye gidiyoruz? Gerçek kimliğimiz konusunda en ufak bir bilgimiz bile yoktur.[82]

"I die and the world dies with me," demişti Amerikalı romancı Henry Miller. Öyle midir gerçekten de? Dünya bizimle birlikte ölecek midir? Arjantinli öykücü Jorge Luis Borges ise bu yaşamın bir düş olduğunu, uyuduğumuzda gerçek yaşama uyandığımızı söyler. Gerçekten, biz şu anda düş mü görmekteyiz? Bu yaşam gerçekten bir düş müdür? Çok daha iyi ve 'gerçek' bir yaşam mı var bizi aynanın ardındaki ötedünya-

82 İlginç bir giriş. Ama Uruklar konusuna nasıl bağlanacak, doğrusu merak ediyorum.

da bekleyen? Filozoflar bu olasılığı çok önceleri düşünmüşler ve bu konuda epeyce kafa yormuşlardır. Felsefede bu düşünce okuluna 'solipsizm', Türkçe söylersek, 'tekbencilik' denir ve belki de en tanınmış temsilcisi İngiliz dinadamı ve filozof Berkeley'dir. Solipsizme göre tek gerçek olan 'ben'dir; diğer herşey 'ben' aracılığıyla, eşdeyişle 'ben'in imgelemi ve algısından süzülerek gerçeklik kazanır. Açıktır ki, "cogito ergo sum" önermesinin düşünsel açıdan uç noktaya taşınmasıdır bu. Bu düşünce dizgesine göre ölüm de varolamaz. Nasıl varolabilirdi ki: Ölüm denen "saçmalık" [Albert Camus] 'ben'in yıkımı ve ortadan kalkması demek olurdu, ki bu durumda da ortada varolan hiçbir şey kalmazdı. Mutlak yokluk, aklın alamayacağı birşeydir.[83]

Ancak öyleyse neden intihar etmiyoruz? Nasıl olsa yokolmayacağız, yokolamayız. Oysa aklı başında hiçbir birey kendi isteğiyle ölüme gitmez. Üzerimize gelmekte olan metro, madem ki gerçekdışıdır, bizi öldüremez de. Ne var ki bir metro treninin yaklaşmakta olduğunu sezdiğimiz anda, rayların üzerine saçılmış olan sayfaları toplamakla oyalanmayız artık, perona geri çıkarız. Çünkü biliriz ki, tren alabildiğine somut ve gerçektir ve bizi öldürebilir. Tek bir yaşamımız vardır oysa, iki değil, üç değil, bir yaşam, tek bir yaşam... Gerçek anlamda 'bir başkası' olamayız, kimliğimizi ve kişiliğimizi değiştirebiliriz yalnızca.[84]

Bir öykücümüz şöyle demişti: "Bendeki başkalarını ve başkalarındaki beni keşfetmek için yazıyorum."[85] *Bu doğrudur, yeterince titiz bir bakış, içimizdeki başkalarını keşfetmemizi sağlar: Gerçekten de, bizde başkaları vardır, başkalarında da biz varız. İnsan öz olarak aynıdır. Geçmişte de öyleydi, gelecekte de öyle olacaktır. Ancak önünü ardını düşünmeksizin kabullenebileceğimiz masum bir gerçek sanmayalım bunu. Bu aynı zamanda demektir ki, temelde özgün ya da biricik de değiliz. Hepimiz aynı hamurdan yoğrulmuşuz. Bu hazmetmesi*

83 Bir sürü yanıtsız soru. Hâlâ merakla bekliyorum.
84 Muamma daha koyultulmuş oluyor yalnızca. Oysa ben yanıtlar duymak istiyorum.
85 Al sana belirsiz bir alıntı daha: "bir öykücümüz" mü? Ama kim? Adı ne?

güç bir bilgidir. Kimseden hiçbir yardım görmeyi umamayacağı yeryüzünü atılmamıştır insanoğlu yalnızca, 'özel' de değildir artık. Son kalesi olan 'özgünlük' de koparılıp alınmıştır ondan. İnsan kendisinden öksüz kalmıştır.[86]

Herkesin içinde bir, birkaç, birçok öteki barınır. Kimileri er ya da geç ayırdına varır bu gerçeğin, kimileri hiçbir zaman varmaz, yaşam süresini tek bir kişi olarak doldurur. Ama ne olursa olsun o hep oradadır, karanlığa bürünmüş, günün birinde başını kaldırıp yaşamımızı altüst etmek için pusuda bekler. Doğrudan doğruya Dr. Jekyll & Mr. Hyde'dan söz etmiyorum burada. Farklılıklar herzaman bu denli belirgin, sonuç hep bu denli dramatik olmayabilir. Yine de farklı bir kişilik, farklı bir yaşam demektir. Ve kimi kez, henüz çok geç olmadan, birden fazla kişilik barındırdığının ayırdına varabilir, bunu kabullenebilir kişi. Usyarılımı değildir bu. Ama bu derin ve güçlü güdüler denetim altında tutulmazsa, sonuçta varacağı yer orası olabilir. Bu risk hep vardır. Ama paradoksal bir biçimde, istenir birşey de olabilir birden çok kişiliği olmak: Böylece kişi başkalarını daha iyi anlayarak değişik durumlara daha kolay uyum sağlar.[87]

"And the rest is silence," der son nefesinde Hamlet. "Worüber man nicht sprechen kann, darüber muß man schweigen," diye katılır bu söze Wittgenstein. Doğrudur, kimi şeyler yalnızca sessizlikle anlatılabilir. Konuşulamayacak şeyler vardır ve susarak geçiştirmelidir bunları.[88]

Şimdiye kadar tafsilatıyla anlattıklarımızı son bir defa daha kısaca gözden geçirelim:[89] *Uruk şehri altın çağını yaşamaktadır. Hükümdarları, insanların en kuvvetlisi olan, yarı ilah yarı insan, meşhur ve maruf Kılkamış'tır.*[90] *Tarihçilere göre, Kılkamış*

86 İlginç bir düşünce. Sonunda hiç olmazsa 'öteki' konusuna biraz yaklaştı. Ama ya Uruklar?

87 Gittikçe daha ilginç oluyor. Uruklara ilişkin herhangi bir bilgi hâlâ yok gerçi.

88 Fransızca ve İngilizceden sonra, şimdi de Almanca: Mahmud Mahdud beni şaşırtmaktan vazgeçmeyecek. Yine de diğerlerine oranla hayli kısa görünüyor bu paragraf: Açık bir biçem hatası.

89 "Kısaca" derken? Dosyada daha bir sürü yazı var. Bunun nasıl "kısa" bir bitiş paragrafı olacağını merak ediyorum doğrusu.

90 Bu paragrafta dil ve söylem tümüyle değişmiş gibi. Tuhaf...

sadece heybetli, kudretli ve dirayetli değil, son derece yahşi kılıklı[91] *bir erkektir de. Bütün karılar*[92] *fellik fellik*[93] *Kılkamış'ın peşindedir. Maazallah hani bir yakalasalar...*[94] *Allaaah, şimdi kimbilir nasıl düzüşür bunlar!*[95] *Ulan resmen ağzımın suyu aktı be!*[96] *Çok şükür, Kılkamış onlara yüz vermez, ağır takılır.*[97] *Ama her güzelin bir kusuru vardır.*[98] *Bu Kılkamış da ilk zamanlar âdil bir hükümdarken, sonradan yavaş yavaş götü kalkıp*[99] *zıvanadan çıkar. Artık astığı astık, kestiği kestik, ali kıran baş kesen bir diktatördür. İçip içip oraya buraya saldırır.*[100] *Kaldıramıyorsan içme, değil mi, kardeşim!*[101] *Muz Cumhuriyeti mi burası?*[102] *Boru değil bu, koskoca anlı şanlı Uruk devleti...*[103] *Yok, kim dinler?*[104] *Bir iki derken, nihayetinde bıçak kemiğe dayanır, Uruk halkı bunun serkeşliğinden, zalimliğinden yaka silkip bu sebeple ilahlara*[105] *şikâyette bulunurlar, ilahlar da şikâyet dilekçesini derhal işleme koyup kabul eder. Ulan aferin ilahlara!*[106] *Ben de onlardan bunu beklerdim. En büyük ilahlar bizim ilahlar!*[107] *Durum muhakemesi yapan ilahlar birşeyi anlarlar: Problem iktidarın suistimalinden kaynaklanmaktadır.*[108] *Ee, tabii parlamenter demokrasi değil ki bu. Halbuki öyle olsa, demokrasilerde çareler tükenmez.*[109] *Kılkamış'ın tekrar âdil*

91 Basitçe 'yakışıklı' olmasın sakın? Ama yine de bu sözcüğün kökeni konusunda ilginç bir önerme.
92 Pardon, 'kadınlar' mı demek istediniz?
93 Evet, Mahmud Mahdud özbiçemine nihayet geri döndü. Doğrusu meraklanmaya başlamıştım, bu çocuk kafasını biryere mi çarptı acaba, diye.
94 Ne olacak? İma yerinde güzeldir.
95 Yanlış mı okuyorum? Ağzını topla!
96 Mahmud Mahdud'u tanıdığım için, doğrusu, tahmin edebiliyorum.
97 Bir akademik makalede argo ifadeler kullanılmaz.
98 Dolayısıyla senin de bir kusurun olması doğal Mahmud Mahdud.
99 Ağzına biber süreceğim senin.
100 "... saldırır" olacak. Türkçeyi piçleştirmeyelim.
101 İçki masası muhabbeti.
102 Yok, Portakal Comhuriyeti – PORC.
103 "Boru" olmadığı kesin de, bu lafın burada işi ne?
104 Artık ben birşey söylemiyorum.
105 "İlahlar", yani Uruklar pagan, öyle mi?
106 Heyecan minganis!
107 Fazla heyecan kalbe zarar.
108 İlahlar da maaşallah anlayışlı çıktı, şıpın işi çaktılar manzarayı.
109 Bu vecizeyi biryerden anımsar gibiyim.

bir hükümdar olması ve böylelikle de yurtta sulh cihanda sulhun tesisinin tek çaresi, Kılkamış'a muadil bir muarız bulmaktır. Vay, baba, çaktın mı dalgayı?[110] *Ulan çok zekice bir plan be, bravo!*[111] *İlahlar bu meyanda Kılkamış'ın tam tersi olan, yarı hayvan yarı insan, vahşi Angutî'yi halk edip Uruk şehrinin başına musallat ederler. Angutî, ismi ile müsemma, hakikatten de gayet salak ve âdeta hayvan gibi, gayet kıllı ve kuvvetli bir mahluktur. ('Hayvan' dediysek, kuş kelebek değildir, ayıdır, ayı!)*[112] *Kılkamış nasıl ki Uruk şehrinin devletlu ve dirayetlu hükümdarıdır, Angutî de aynen böyle hayvanlar üzre hükmeder.*[113] *Fakat bu vahşi tabiatına rağmen, Kılkamış'ın aksine, hayret, gayetle hazık ve nazik, âdil bir hükümdardır.*[114] *Buna rağmen, Angutî'nin bir zayıf noktası vardır: Yarı insan olduğunun farkında değildir, kendini tümden hayvan sanıyordur.*[115] *Bu sebeple, diğer hayvanlar da onu hayvan sanıyorlardır. Vay hayvan vay!*[116] *Günün birinde ava çıkan bir Uruk cengâveri nefes nefese, alı al moru mor geri döner. Korkudan hazan yaprağı gibi tir tir titremekte, altına pisleyeyazmaktadır.*[117] *Angutî'yle karşılaşmıştır. Habis mahluk, avcının kurduğu bütün kapanları bir bir bozup yakalanan hayvanları kurtarmış ve 'Tosun sen daha çok toysun, Angutî seni oysun,'*[118] *diyerek cengâveri evine eli boş göndermiştir.*[119] *Kılkamış olanları işitince, fena halde öfkeye biner ve tez vakitte Angutî'nin çanına ot tıkamak için planlar yapar.*[120] *Niyeti Angutî'yi yönteme getirmektir.*[121] *Planı şudur: Artemis Mabedi AM'da icra-yı meslek eden, Şubat*[122] *na-*

110 "Baba" kim? Ben mi? Bu durumda Mahmud Mahdud da oğlum oluyor. Oh oh, ne iyi, aile saadeti!
111 Çok çabuk duygularına kapılıyor bu çocuk.
112 Şimdi bu mutlaka gerekli miydi?
113 Burada bir yetki ihlali sözkonusu: Ormanlar Kralı (ORK) arslandır.
114 'Adi' olduğu kesin.
115 Tevekkeli demezler: 'Sen seni bil, sen seni...'
116 Gerçekten de: Vay hayvan vay!
117 "... altına pisleme" kısmını çıkaralım.
118 Onu öyle demezler, peynir ekmek yemezler...
119 Ama ben seni evine eli boş göndermiyeceğim, Mahmud Mahdud. Elinde koca bir sıfır olacak.
120 Uygunsuz bir dil.
121 Dedim ya, uygunsuz.
122 Mart olmasın? Mart kedilerine de gönderme yapmış oluruz böylece.

mında, işinin gayetle ehli, anlı şanlı bir rahişe, pardon, fahibe vardır.[123] *Kılkamış onu yem gibi kullanarak Angutî'yi kıllı kucaklarına düşürecek ve şubatı kış edecektir.*[124] *Hakikatten de hesaptaki çarşı eve uyar, yok, olmadı, çarşıdaki ev hesaba gelir*[125]*, yok, neydi ya, tüh, bu hesapta yoktu işte!*[126] *Neyse ne, Fahibe Şubat ormana gidip soyunur ve Angutî gelene kadar sırtüstü uzanıp bacaklarını iki yana açar.*[127] *Angutî bunu bulur ve onca yıllık abazanlıktan sonra*[128] *öyle bir geçirir ki (Ohş!)*[129]*, gerisini ne siz sorun, ne ben anlatayım.*[130] *Neyse, bunlar yedi gün boyunca halvet olurlar.*[131] *Sonunda Angutî'nin dermanı kesilir, sotaya yatmış Uruklar da üzerine atlayıp bunu hırpadanak*[132] *derdest ederler. En teres andır*[133]*, basıldığı sırada Angutî'nin üzerinde Fahibe Şubat'a ait basma entarilerinden biri olduğu rivayet edilir.*[134] *Amcamlar*[135] *sado-mazo mu takılıyordu ne?*[136] *Bunu öylece derdest edip saçlarını keserler ve Kılkamış'ın karşısına çıkmak üzere şehre getirirler. Fahibe Şubat sayesinde bikrini kaybetmiş olan Angutî, yarı insan olduğunu artık biliyordur.*[137] *Ormandaki bilumum hayvanat-ı vahşiye de bunu anlar ve bu sebeple ondan uzak durur, ona yardım etmez. Bu esnada, hikmet bu ya, Kılkamış bir rüya görür*[138]*: Sabah erken vakit, daha karga bokunu yemeden*[139]*, semadan bir yıldız kayar ve devasa bir kaya halinde onun yakınına düşer. Kılkamış*

123 Sakın Alageyik Sokağı olmasın?
124 Söylenecek söz bulamıyorum.
125 Ha gayret!
126 Mahmud Mahdud sözkonusu olduğunda hesap kitap yapmak mümkün değil ki!
127 Arada parça var mı, ağbi?
128 İyi bir açıklama.
129 Bu çocuğun kusuru, fazlaca heyecana kapılıp kendine hakim olamaması.
130 Evet, gerisini hiç anlatma, ben de okumayayım. Resmen Kaymak Tabağı gibi oldu.
131 Ne o, saydın mı, moruk?
132 Hmm, evet, bu kesinlikle Mahmud Mahdud'un benzersiz biçemi.
133 Sözcüğü böyle bölmek gerçekten de enteresan.
134 "Basma entari" detayı hayli orijinal bir buluş. Bravo!
135 Pardon, bunların ikisi de erkek miymiş?
136 Kenarları tırtıklıysa, takılırlar tabii!
137 Bardağın yarısı dolu –ya da yoksa yarısı boş mu demeli?
138 Vay, psikanalitik takılıyoruz ha?
139 Herhalde yanlış okudum, böyle birşeyi gerçekten yazmış olamaz.

kayayı kaldırmayı dener, ama kaldıramaz.[140] *Kaya, maazallah, gâvur ölüsü gibi ağırdır.*[141] *Bunun üzerine, bükemediğin eli öp misali, Kılkamış da onu kucaklayıp okşamaya başlar. Rüya burada biter.*[142] *Validesi rüyayı sevabına tabir eder.*[143] *Bu kaya, Kılkamış'ın âdeta karısıymış gibi okşayacağı değerli bir dost ve müttefiktir. Validesi: "Bu senin ruh ikizin olacak," der.*[144] *Kılkamış da bu habere çok sevinip "İnşallah ve de maşallah!" diye karşılık verir.*[145] *Akabinde Angutî ve Kılkamış güleşirler.*[146] *Davul zurna eşliğinde mübalağa güleş olunur.*[147] *Nihayet Kılkamış çift dalıp Angutî'yi yere çalar, ama tuş edeceğine kucaklayıp okşamaya başlar.*[148] *Seyredenler, "Aney, bizim Kılkamış da tekerlek*[149] *çıktı!" derkene*[150]*, Kırkpınar Ağası "Hadi bakalım, şimdi öpüşüp barışın!" der.*[151] *Bunun üzerine Kılkamış'la Angutî şapır şupur öpüşmeye başlarlar. Derken iş büyür, öpüşme yiyişmeye döner*[152]*, öyle ki bunlar yarım saati mütecaviz al takke ver külah.*[153] *(Bir ilave malumat: 'French Kiss' – FRENK [Türkçesi: Dil Oyunları – DOYUN] tabir edilen öpücük tarzının burada icat edildiği rivayet olunur.)*[154] *Nihayet bu işin böyle olmayacağına kanaat getiren Kırkpınar Ağası, çıkabilecek politik bir*

140 Kaldıraç kullansın.

141 Basitçe 'çok ağırdır' deyip geçse, olmaz mıydı? Ama insanın adı Mahmud Mahdud olunca, olmuyor işte!

142 Çok şükür bari uzun sürmedi. Kısa ve acısız...

143 Belki "sevabına" değil, para karşılığı, ne biliyorsun?

144 Oo, Ruh İkizi – RUHİ kavramını da biliyoruz demek ki! Ancak bunun bilimsel yönünü anlayamadım.

145 Bu işler inşallahla maşallahla olsa...

146 Naçizane: "güleş" değil, "güreş" olacak.

147 Bunu güreş için değil, savaş için kullanırlar.

148 Hop, aile var!

149 Yani bildiğimiz "otomobil tekerleği" mi? Akademik olması gereken bir makalede "tekerlek" sözcüğünün başka bir bağlamda kullanılacağına ihtimal vermiyorum.

150 Sabah oldu erkene! Elbette "derken" olacak. Ama doğal sayılır bunlar Mahmud Mahdud için.

151 Uruklar, benim bildiğim, Orta Asya'da hüküm sürmüştür. Kırkpınar, oysa, Edirne taraflarında değil mi? Ağası orada ne arıyor.

152 Hikâye *gay porn*'a döndü.

153 Namaz takkesi mi?

154 Her ne kadar konuyla uzak yakın bir ilintisi yoksa da, öğrenmemiz iyi oldu.

skandalı engellemek için[155] *bunları âcilen dünya âhiret kanka ilan eder.*[156] *Kılkamış ve Angutî'nin macerası burada başlar.*[157] *'Birlikten kuvvet doğar,' düsturundan hareketle Uruk'u tehdit eden tehlikelere karşı birleşip âdeta bir Yenilmez Armada (YARMA) husule getirirler.*[158] *Bu tehditlerin ilki, dehşetengiz canavar Kumbaba'dır.*[159] *Bu menhus mahlûk, ormanın derinliklerinde gizlenip gelen geçene tasallut eder. Kılkamış ve Angutî el ele verip bu canavarı tepelerler, şehir ahalisi de rahat edip onlara meth-ü sena düzer. Lakin kader ağlarını örmektedir.*[160] *Aşk İlahesi (AŞİL) Şatır, Kılkamış'ın endamına vurulur. Ama Kılkamış'ın o yaraklar*[161]*, pardon, o taraklarda bezi yoktur,*[162] *onu çok fena bozum eder.*[163] *Göt*[164] *olan ilahe de onların üzerine semaların tek hakimi Damızlık Dana'yı (DADAN) gönderir. Yine mübalağa cenk olunur.*[165] *Kılkamış ve Angutî, DADAN'ı da biçimine getirip sucuk yaparlar.*[166] *Ama işte yapmayacaklardı bunu!*[167] *DADAN'ın katline çok kızan ilahlar, artık çok olan YARMA'yı kırmaya karar verirler*[168] *ve Angutî'yi kendilerine kurban seçip hırp*[169] *diye canını alırlar. Habibinin cansız bedeniyle karşılaşan Kılkamış –ah, ne hazin sahnedir o!*[170]*– dövünür, tepinir, ağlar ve, rivayete göre, bir kumru gibi inim inim inildeyerek refikini hayata döndermek ister.*[171] *Fakat, heyhat,*

155 Hiç zahmet etmesin, zaten çıktı çıkacağı kadar.
156 Dünya âhiret "bacı" ya da "eş" olunur, "kanka" değil.
157 Hah, nihayet başlıyor.
158 Aferin! Bir elin nesi var...
159 Yok ya! Telli Baba (TEBA) olmasın?
160 Dı-nı-nı-nıın! Kusursuz bir yerli film atmosferi...
161 Ney, ney?
162 Olsun, onun yerine Amerikan bezi kullanabilir.
163 Aman bozulmasın, yedek parça yok!
164 Neredeyse küçük dilimi yutacağım!
165 Bak, "mübalağa cenk olunmak" bu sefer doğru olarak kullanılmış. Herhalde değişiklik olsun diye...
166 Yine iyi, surdibinde nallı kuzu da kesebilirlerdi.
167 Ah ülen ah!
168 Güzel bir imge olmuş.
169 Yine aynı onomatope.
170 Bu tür çıkmalar akademik bir makaleye çok uyuyor, aynen böyle devam!
171 "Kumru gibi inim inim" ha? Güzel! Taşra ağzı "döndermek" de gözümden kaçtı sanma!

yolcudur Abbas, bağlasan durmaz.[172] *Bunun üzerine, Kılkamış bodruma, pardon, yeraltına inip*[173] *ölüm denen bu musibete bir çare arar.*[174] *Bu meyanda epey bir dolaşır,*[175] *aksakallı bir pir-i faniyle karşılaşır, ondan uzunca bir hikâye dinler.*[176] *Ama neticede hiçbir şey elde edemez ve kıçına*[177] *baka baka evine döner. Ama refikinden ayrıldıktan sonra, artık hiçbir sikim*[178] *yapmaya kadir değildir. Öylece melul ve meyus kalır.*[179] *Buradan da kıssadan hisse: Urukların 'öteki'ne âcilen ihtiyaçları vardı. Münasip bir 'öteki' bulunamaması, Urukların maalesef evvela inhitatına ve nihayet tarih sahnesinden külliyen silinmelerine sebep oldu.*

Görmüş geçirmiş olmakla övünürüm, ama, itiraf edeyim ki, 'kıssadan hisse'yle biten bir öğrenci ödevi ilk kez okuyordum. Eh, herşeyin bir ilki vardır elbette, olgun karşılamak gerekir. Şimdi Mahmud Mahdud sayesinde bu bilgi eksikliğimi de ikmal etmiştim çok şükür! Bu arada, Uruklar konusundaki bilgim bir parmak ilerlememişti tabii, ama ne önemi var, küçük bir ayrıntıydı bu. Ayrıca konstrüksiyon açısından da 'Tut kelin perçeminden!' kıvamındaydı makale. Fikirler karman çorman metnin içine serpiştirilmiş, 'Ne çıkarsa bahtına!' mantığı güdülmüştü. Özellikle son bölümde yapılmış olan, örnek olacak nitelikteki dil hataları, bu benzersiz başyapıtı bütünlüyordu. Ancak bütün bu dil ve form hatalarının ötesinde, başka bir nokta vardı aklıma takılan: Bu ödevin başı ve sonu farklı yazarların kaleminden çıkmış gibiydi. Mahmud Mahdud birilerinin yardımını almaya mı tevessül etmişti acaba? Ne türlüsü olursa olsun, kopya çekilmesinden nefret ederim ve sene başında da açıkça söylerim bunu öğrencilerime. Herkes aldığı notu hak etmelidir. Bir

172 Gündelik dilde sıkça kullanılan sevimli halk deyişlerinin bir akademik makalede bu denli sevimsiz kaçması hayret verici.

173 Kaç basamakmış? Kapısı nerede?

174 Eh, onu bir bulsak, Nobel'i alacağız zaten.

175 Aman çok dolaşmasın, kördüğüm olur, çözemeyiz!

176 Hangi pir-i fani? Hangi hikâye? Bari spesifik olsa...

177 Yanlış duydum herhalde, "kıç" demiş gibi geldi bir an. Olamaz tabii, değil mi?

178 Aaa, artık kabak tadı verdi ama!

179 Sana vereceğim notu görünce, sen de "melul ve meyus" kalacaksın, Mahmud Mahdud.

sınav ya da bir ödevde, eğer, en ufak bir kopya girişimi saptarsam, ağzıyla kuş tutsa bile, benim dersimden kesinlikle geçemez o öğrenci. Bu ödevde de öyle bir şüphe vardı açıkçası. Devasa bitiş paragrafı tamam, ama o ilk bölüm, giriş ve serim paragrafları, Mahmud Mahdud'un elinden çıkmamıştı sanki. Onun kendine özgü, benzersiz biçemini çok iyi tanıyordum ve sezgilerim bu işin içinde bir iş olduğunu fısıldıyordu bana. En kısa zamanda Mahmud Mahdud'la özel olarak görüşüp kesin bir karara varmam gerekliydi. Öte yandan, tuhaftır, ama ne olduğunu söyleyemediğim birşeyler, âdeta bir şeytantüyü vardı bu makalede. Bunu da konuşmak istiyordum Mahmud Mahdud'la. Makalenin ilk bölümünde ne demek istemişti? Ciddi miydi herkesin içinde bir başka kişilik olduğuna ilişkin o tuhaf fikirlerini ileri sürerken? Mutlaka bilmeliydim.

"Mahmud Mahdud'u göreniniz var mı?" diye sordum sinirli bir sesle, "Yani yakın zamanlarda?"

Her Perşembe günkü düzenimizde, masamın çevresine toplanmıştık: Mustafa Mushaf, Midhat Midyat, Mümtaz Mümkün ve tabii ki merkezde ben, Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara. Bir eksiklik vardı ama. Mahmud Mahdud'un boş iskemlesi, çürük bir diş gibi sırıtıyordu. Alışılmadık bir durumdu bu. Acil hallerde öğrencilerimle iletişim kurabilmek için sene başında telefon numaraları ve elektronik posta adreslerini alırım. Teslim ettiği ödevi okur okumaz, listeme bakıp Mahmud Mahdud'un numarasını bulmuş ve aramıştım. Uzun uzun çalmıştı telefon, ama kimse yanıt vermemişti. Kimbilir ne haltlar karıştırıyorsa –çünkü bilirim, rahat durmazdı Mahmud Mahdud– ya duymuyordu telefonunu ya da, daha fenası, duyuyorsa bile, bakmaya tenezzül etmiyordu. Tabii beni daha da sinirlendirdi bu durum. Görmezden gelinmek en nefret ettiğim şeydir. Ortak ağ aracılığıyla bilgisayardan elektronik posta attım ben de ve kesin bir dille derhal görüşmemiz gerektiğini belirttim. Ertesi akşam mesajıma hâlâ yanıt gelmemişti. Vurdumduymazlığın bu kadarı da fazlaydı ama. Öfkeden köpürüyor, kime çatacağımı bilemiyordum. Daha uzun bekleyecek sabrım kalmamıştı. Onun keyfinin gelip de mesajlarıma yanıt vermesini bekleyemezdim. Somut birşeyler yapmalıydım mutlaka. Oturduğu yeri bilmiyordum, yoksa oraya da giderdim, öyle öfkelenmiştim, ama bütün öğrenciler gibi o da üniversiteye gelecekti nasıl olsa. Odamdan çıkıp onu aramaya karar verdim. Farkındaydım, samanlıkta iğne aramak gibi birşeydi bu. Güya araştırma yaptığı için, girmek zorunda olduğu bir ders yoktu, belli bir saatte belli bir derslikte bulmam mümkün değildi onu. İşimi daha da zorlaştırıyordu tabii bu durum. Öyleyse ben de üniversitede öğrencilerin sıklıkla gittiği diğer mekânlarda arardım onu. Böy-

le de yaptım: Hiç üşenmedim, öğrenci yemekhanesine, kantine, kütüphaneye, bilgisayar odasına, etüt salonlarına ve hatta öğrencilerin uğradığı tuvaletlere gittim ve önüme gelene onu sordum. Ama onu ne görebildim, ne de gören birine rastladım. Yer yarılmış, içine girmişti sanki Mahmud Mahdud. Aslında ebadını düşününce, pek de şaşırtıcı değildi bu, rahatlıkla gözden kaçabilirdi, ama hiçkimsenin gözüne dahi ilişmemiş oluşu yine de biraz garipti doğrusu. Bunun üzerine üniversite civarındaki öğrenci kahvelerini gezdim, öğrenciler ve kahvecilerle konuştum. Sonuç: Yok, yok, yok, hiçbir yerde yoktu Mahmud Mahdud, ne de kimse görmüştü onu. Lisansüstü grubumla toplanacağım Perşembe gününü bekledim ben de çarnaçar. Nasıl olsa lisansüstü grubunun kalanıyla birlikte odama gelecekti. Gerçi ona anında musmur çekip verememiş olacaktım cezasını, ama aradan geçen zaman öfkemi azaltmayacak, aksine, artıracaktı. Ben deve gibiyimdir: Kin tutarım; yıllar geçse de, unutmam kızgınlığımı ve, itiraf edeyim, iftihar da ederim bu özelliğimle. Bu, belleğin, yani uygarlığın bir göstergesidir. Uygarlık, bellek sayesinde mümkün olmuştur. Balık belleği olanları küçümserim. Kızılacak birşey kızılacak birşeydir üzerinden yıllar geçse de. Eğer bağışlamışsanız, daha en başta da kızılacak birşey değildi belki, duygularınıza kapılmış ve yanlış bir karar vermişsinizdir. Evet, işte böyle. Mahmud Mahdud'un cezasını da hemen veremeyecektim belki, ama bu sayede yırtamayacaktı fırçadan: Tam tersine, katmerlenecekti işiteceği azar. Böylece, Mahmud Mahdud'a atacağım dört başı mamur fırçanın tatlı hayaliyle, Perşembe gününü iple çektim. Ders saati gelip diğer öğrenciler birer ikişer masamın çevresindeki yerlerini aldıklarında, düşkırıklığına uğradım ama. Mahmud Mahdud, gelmesini onca beklediğim o aziz dost, yoktu. Oysa gecelerdir düşlerime giriyordu ona atmayı düşündüğüm güzelim fırça. Şimdi, bunu daha da ertelemem mi gerekiyordu? Oyuncağı elinden alınmış bir çocuk gibiydim. Bu beklenmedik başarısızlığın sıkıntısıyla yüzümü ekşiterek sorumu yineledim:

"Mahmud Mahdud'u göreniniz hiç olmadı mı? Hani kantinde filan?"

Mustafa Mushaf'la arkadaş olduklarını ve zaman zaman birlikte ders çalıştıklarını biliyordum. Ona döndüm:

"Siz kimi zaman birlikte bilgisayar odasına gidip araştırma yaparsınız. Sen onu son günlerde gördün mü?

Dudak bükerek başını salladı Mustafa Mushaf.

"Bugün gelmeyecek mi? Hasta filan mı yoksa?"

Mustafa Mushaf bu kez de lakayt bir ifadeyle omuz silkti. Bugün herzamankinden de daha konuşkandı doğrusu! Ayağımı yere vurdum.

"Konuşsanıza be! Dilinizi kedi mi yuttu? İnsan bir sınıf arkadaşıyla biraz olsun ilgilenmez mi? Hani, adam ölse, ruhunuz duymayacak! Nerede oturduğunu bilen var mı bari?"

Onlara böyle bağırmam hataydı tabii. Soğukkanlılığımı yitirmiş, doğru düşünme yetimi rafa kaldırmıştım. Şimdi büsbütün ürkmüşlerdi. Söyleyecek birşeyleri var idiyse bile, artık cesaret edemeyeceklerdi söylemeye. Sonra Mümtaz Mümkün'ün ağzının içinde birşeyler mırıldandığını duydum.

"Birşey mi dedin?" diye sabırsızlıkla atıldım. Ses tonumu yumuşatmaya çalıştım sonra: "Tam duyamadım, çocuğum. Mahmud Mahdud'un nerede ikamet ettiği hakkında bir bilgin mi vardı acaba?"

Mümtaz Mümkün konuşmakla konuşmamak arasında bir an kararsız kaldı. Onu yüreklendirmek için en iyicil ifadeyi oturtmaya çalıştım yüzüme.

"Evet?"

"Şey... bilmiyorum, bir yararı olur mu?" diye tereddütle konuştu Mümtaz Mümkün, "Geçen yıl bir keresinde onun evine gitmiştim. Lisans öğrencisiydik ikimiz de henüz o zamanlar. Yani gitmiştim, ama nerede olduğunu tam bilemiyorum. Yani... Nasıl anlatsam? Bir akşam dersten sonra Mahmud'la iki tek atmıştık Şehzadebaşı'ndaki salaş meyhanelerden birinde. Belki iki tekten biraz fazlaydı. Meyhane kapanırken, birkaç boş rakı şişesi olduğunu anımsıyorum masada. Benim ev hayli uzaktaydı. O saatte gitmem zor olacaktı, üstelik de o halde. Yani, anlarsınız, biraz alkollü... Mahmud'un evi ise yakındı. İki arkadaşıyla oturuyordu. O gece onlarda kalabileceğimi söyledi. Salonda bir sedir varmış. Ben de bu teklifi ikiletmedim, hemen kabul ettim. Evde beni bekleyen yoktu nasıl olsa. Bizimkiler ayrı olduğu için, babamla oturuyorum. Babam önceki gün iş için İstanbul

dışına gitmişti, birkaç gün daha da gelmeyecekti. Böylece, birbirimize yaslanıp şarkı söyleye söyleye Mahmud'un evine gittik. Zeyrek'te, yıkık bir kiliseyi geçtikten sonra, kargacık burgacık sokaklardan birindeydi ev. Hafifçe yan yatmış, iki katlı birşeydi. Üst kata çıkarken, ahşap merdivenler gıcırdıyordu. O gece orada yatıp ertesi sabah berbat bir başağrısıyla okula gittim. Evin yerini çok iyi anımsamıyorum doğrusu. O yüzden, size o konuda fazla yardımcı olamayacağım. Anlarsınız, kafam biraz iyiydi o akşam. Birşey hatırımda kalmış ama. Ertesi sabah evden çıktığımızda, ufacık, tuhaf bir dükkân gördüm evin altında. Geceleyin karanlıkta dikkatimi çekmemişti. Önce bir kunduracı, bir terzi ya da ona benzer birşey sandım, ama Mahmud'a sorunca, bunun bir karagözcü olduğunu söyledi."

Kaşlarımı çattım. Benimle dalga mı geçiyordu allahaşkına bu Mümtaz Mümkün? Bu mümkün müydü? Ama Mümtaz Mümkün sözkonusu olduğunda, herşey mümkündü ne de olsa. Tiz bir sesle cırladım:

"Neci, neci?"

"Karagözcü," diye yineledi Mümtaz Mümkün çekine çekine. "Ben de ilkin sizin gibi biraz şaşırmıştım. Perdeler, suretler filan... İstanbul'da hâlâ karagözcü kalmış olduğunu bilmezdim doğrusu. O günden sonra da görmedim zaten. Bir daha uğramak kısmet olmadı Mahmud'a."

Zeyrek'te, harap bir kiliseyi geçince, altında karagözcü dükkânı olan, iki katlı, köhne bir ahşap ev... İlginç. Durumu kısaca gözden geçirdim. Elimde doğru dürüst bir adres yoktu, ama yine de değerdi şansımı denemeye. Kâğıtlarımı toparlayıp çantama doldurdum ve masadan aceleyle kalktım. Oldum bittim tezcanlıyımdır, bir karar verdim mi, hemen uygulamaya koymak isterim.

"Bugünkü dersimizi burada kesiyorum," dedim paltomla şapkamı giyerken, "Pazartesi günü aynı saatte görüşürüz. Bu arada, Uruklar hakkındaki ön araştırmaya devam edeceksiniz. Somut bilgi ve belgeler toplamanızı istiyorum. Geçen haftaki ödevlerinize baktım. Masanın üzerindeler, kendiniz alabilirsiniz."

Öğrenciler şaşkınlıkla beni izliyorlardı. Kapıdan çıkmak üzereyken, ekledim:

"Mustafa Mushaf'ın ödevi fena değil. Okurken, zaman zaman güldüğüm bile oldu. 100 üzerinden 20. Midhat Midyat'ınki 10. Daha saçma ödevler de görmüştüm. Mümtaz Mümkün ise tabii ki sıfır. Madem o herhangi bir ödev teslim etmeye gerek görmemiş, ben de ona herhangi bir not vermeye gerek görmüyorum."

Dışarı çıkıp birkaç adım attıktan sonra, geri dönüp başımı kapıdan uzattım. Sözlerim umduğum etkiyi uyandırmıştı: Beklemedikleri bu ani darbenin şokuyla sandalyelerinde çökmüş, inanamayan gözlerle önlerine bakıyorlardı üçü de. Basık oda, sesimin neşeli tınısıyla çınladı:

"İyi haftalar!"

Az ilerideki Valens Kemeri'nin üzerinden geçen hızlı trenin raylarda çıkardığı tekdüze takırtı duyuluyordu. Zeyrek Sokağı'ndan (ZEYS) yukarı doğru ağır ağır yürüdüm. Pantokrator Kilisesi'nin (PANK) yanından kıvrılan sokak, başka sokaklarla kesişerek uzayıp gidiyordu. Çevreme bakınarak ilerledim. Bu mahallede, altında ufak bir dükkân olan, iki katlı bir ahşap evi aramak, samanlıkta iğne aramaktan pek de farklı değildi. Bütün evler bir ya da iki katlı ve yıkılacak denli eskiydi. Birçoğunun cephe kaplaması sökülmüş, yerine paslı teneke parçaları çakılmıştı. Pencerelerin çoğunun camı kırıktı. Açıklıklar, gazete kâğıdı, mukavva ya da naylonla eğreti bir biçimde örtülmeye çalışılmıştı. Zaman zaman yerde, yıkılmış bir evin izi gözüküyordu. Evlerin arasına sıkışmış olan bu boş arsaları dizboyu ot ve çalılar bürümüştü. Hava oldukça soğuk olmasına karşın, tek tük birkaç bacadan cılız bir duman tütüyordu. Evlerin ne içinde ne dışında kimse görünmüyordu. Bu evlerde yaşayanların nasıl insanlar olabileceğini düşündüm. Bana benzeyen insanlar değildiler herhalde. Sonra, sokaklardan birinde, oğlan mı kız mı oldukları anlaşılamayan, yırtık pırtık paçavralara bürünmüş bir düzine kadar dazlak çocuğa rastladım. Galiz seslerle bağırıp çağırarak top oynuyorlar, daha doğrusu, bir zamanlar top olduğunu sandığım, kararmış ve biçimsiz bir plastik parçasını tekmeleyebilmek için birbirleriyle dövüşüyorlardı. Çevreye bakındım, ama ortada soru sorabileceğim kimse yoktu. Bunun üzerine, ben de çocuklardan biriyle konuşmaya karar verdim. Olur a, karagözcü dükkânını biliyor olabilirdi pekala. Ama onunla anlaşabilecek miydim acaba? Kurnazca davranmalı, dostluğunu kazanmaya çalışmalıydım. Diğerleri tarafından yere itildiği için zırlamakta olan bir velede usulca yaklaştım. Kirloz ve sümüklü birşeydi. Pantolonumun arka cebinden çıkarttığım, yıkanıp özenle ütülenmiş mendilimi uzattım.

"Bu kış hakikaten de hayli soğuk geçiyor," dedim sahte bir gülümsemeyle, "Terinizi sırtınızda soğutmamalısınız. Kolayca şifayı bulabilir yoksa insan."

Uzattığım mendili kirli elleriyle alıp sümüklerini temizledikten sonra, bana geri verdi. İrin rengi çitişik bir yumak halini almış olan mendili tiksinerek bir ucundan tutup paltomun cebine tıktım.

"Evet," diye onayladı, "Ahtapot gribi vakaları çok arttı bugünlerde."

Ahtapot gribini daha önce duymamıştım, ama fazlaca şaşırtmadı beni bu söz. Fil gribi, suaygırı gribi, gergedan gribi, hemen hemen her yıl yeni bir grip salgını çıkar olmuştu son zamanlarda.

"En iyisi grip aşısı olmak," diye başımı salladım.

"Bu da bir çare değil ki! Dünyanın en güzide bilimadamları gecelerini gündüzlerine katarak çalışmalarına karşın, bu kahrolası virüse karşı bir aşı geliştiremiyorlar, çünkü hiç aynı kalmıyor meret, dönüşüyor sürekli olarak. Eee, ahtapot gribi bu tabii, dile kolay, sekiz koldan ilerliyor. Birinden kaçsa, birine tutuluyor insan. Yani durum mafiş..."

"Yaaa, yaaa!" diye yalancıktan hayıflandım, "Öyle maalesef. Halimiz yaman bu gidişle... En iyisi hiç dışarı çıkmamak."

Oysa böyle bir salgından haberim bile yoktu. Firavunfaresi gribinden sonra, en son karıncayiyen gribi hakkında bir haber okuduğumu anımsıyordum bir gazetenin *Seri İlanlar* (SERİL) sayfasında. Ama doğrusu hiç olmayacak şey de değildi bu. Hergün yeni bir grip salgını çıkması ahval-i adiyeden sayılır olmuştu artık.

"Afedersiniz, buralarda bir karagözcü biliyor musunuz acaba?" diye sordum birden damdan düşercesine. Daha fazla dayanamamıştım. Sıkıntıyla kıpırdandım. Amacımı daha az belli edecek, daha yumuşak bir geçiş yapmayı isterdim, ahtapot gribinden karagözcüye nasıl gelebileceğimi bilememiştim ama. Ne olursa olsun, deyip dilimin altındaki baklayı çıkartıvermiştim ben de sonunda.

"Zeyrek Reşadiye Karagözcüsü'nü mü soruyorsun?" dedi çocuk alışkın bir tavırla, "Yani ZERK."

En küçük bir fikrim bile yoktu. 'Evet' anlamında başımı salladım.

"Hergün yerli yabancı birçok turist gelir buraya ZERK'i arayan. Küçük bir rehberlik ücreti karşılığında biz de ZERK'e götürürüz onları."

Kirli avucunu burnuma doğru uzattı.

"Tabii," dedim, "Derhal takdim edeyim."

Cebime davrandım ve çatlaklarla kaplı bu küçük avuca bakır bir metelik bıraktım. Ama avuç geri çekilmemişti. Israrla açık duruyordu. Verdiğim ücret yeterli görülmemişti anlaşılan. Elimi isteksizce cebime attım ve delikli bir kuruş çıkardım. Ancak bu da az gelmiş olacak ki, avuç uzanmaya devam ediyordu. Homurdanarak bu kez gümüş bir mecidiye çıkardım ve muhteris avuca koydum. Çocuk nihayet memnun bir ifadeyle elini geri çekip ufak hazinesini dikkatle koynuna yerleştirdi ve sonra da önüme düştü. O önde ben arkada dar sokaklar boyunca yürüdük. Bütün evler birbirinin eşi gibi görünüyordu bana. Hepsi aynı derecede eski ve yoksuldu. Sonunda bu evlerden birinin önünde durduk. Burası, kendisi denli harap olan yanındaki binaya mayna etmiş, metruk görünüşlü, küçük bir ahşap evdi.

"Eee?" dedim.

"Geldik," dedi çocuk, "ZERK işte burası."

Binanın altındaki camlı kapıdan bozma vitrinin o zaman farkına vardım. Karanlık vitrine yaklaştım. Bir parmak tozla kaplı, çatlak camın ardında karagöz suretleri asılıydı. Teşekkür etmek için çocuğa döndüm, ama o ıslıkla neşeli bir ezgi çalarak sokağın başını tutmuştu bile. Onun hoplaya zıplaya gidişini izlerken, birden birşeyi anladım: Benim o ana dek çocuk muamelesi yaptığım, yetişkin bir cüceydi aslında! Bu keşif hayli sarstı kendime olan güvenimi. Bindiğim dolmuşların dikiz aynalarında şu tümceyi okuduğumu anımsıyordum: 'Dikkat! Nesneler aynadaki görüntülerinden daha yakındadırlar.' Hayır, tam tersiydi, kişiler ve nesneler göründüklerinden çok daha uzakta olabiliyorlardı kimi zaman. O denli uzakta ki, onları gözden yitirebiliyorduk. Bu sarsıcı içgörüden toparlanmam biraz sürdü. Tam olarak kendime geldiğime kanaat getirince, üstüme başıma son bir kez daha çekidüzen verdim ve evin zilini üst üste birkaç kez

çaldım. Uzun süre beklememe karşın, açan olmadı. Kimse yoktu herhalde. Bunun üzerine, ben de dükkânın kapısına yöneldim. Kapı kilitli değildi. Kolunu çevirince, hafif bir gıcırtıyla açıldı. Nerede olduğunu bilemediğim bir çıngırak çınladı, ben içeri girerken. İçerisi loştu ve küf kokuyordu. Heryerde asılı büyük boy karagöz suretleri vardı: Karagözler, Hacivatlar, Tuzsuz Deli Bekirler, Beberuhiler, Çelebiler, Tiryakiler, Zenneler... Gözlerim karanlığa alışınca, dükkânın dip tarafında, alçak bir hasır taburede oturmakta olan ufak tefek bir yaşlı adam gördüm. Kucağında birşeyler yapıyordu.

"Esselamunaleyküm ve rahmetullah!" dedim, "Kolay gele!"

"Ve aleykümüsselam!" diye karşılık verdi yaşlı adam davudî bir sesle, "Nasıl yardımcı olabilirim size?"

Bu kez lafı dolaştırmadan girdim konuya:

"Bu evde üç öğrenci mi oturuyor?"

Elindekinin bir Zenne sureti olduğunu gördüm. Deriden kesip boyamış olduğu suretin son rötuşlarını yapıyordu. İşini elinden bırakmaksızın, kalın kemik çerçeveli, füme camlı gözlüklerinin üzerinden bana baktı.

"Neden bilmek istiyorsunuz bunu?" diye sordu, "Kusura bakmayın, bunu sormak zorundayım. Birçok kişi gelip geçiyor hergün buradan ve bana birşey sormak için kapımı çalanların haddi hesabı yok. Hepsinin her sorusunu yanıtlayamayacağımı, sanırım, takdir edersiniz. Aksi takdirde, yanıt vermekten başımı kaşıyacak zamanım olmazdı."

"Kusura bakmayın, kendimi tanıtmadım," dedim, "Ben Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara, *Konstantiniyye Bilimyurdu* (KONBİ) *Psikolojik Kazıbilim* (PSİKA) *Kürsü Başkanı* (KÜB). Lisansüstü öğrencilerimden birinin bu evde oturduğunu sanıyorum. Onunla çok kısa birşey görüşmem gerek de..."

"Öğrencinizin adı neydi?" diye sordu yaşlı adam.

"Mahmud Mahdud. Yani kendisi mahdut değil de, adı Mahdud. Bir hayli..."

Yaşlı adamın cüssesine hızla göz gezdirdim. Alçak bir taburede oturmakta olduğu için, boyu hakkında birşey söylemek güçtü, ama en iyimser tahminle bile pek uzun boylu olamazdı. Sözümü ihtiyatlı bir biçimde tamamladım:

orta boyludur. Hani nasıl desem, biraz çelimsiz bir çocuk..."

"Mahmud Mahdud... Mahmud Mahdud..." diye düşünceli bir tavırla yineledi yaşlı adam, "Bu ad birşey anımsattı bana. Henüz küçüktüm o zamanlar, babamın yanında çıraklık yapıyordum. Annemi hatırlamıyorum. Ben daha bir aylıkken loğusa hummasından sizlere ömür. Babam kırk yaşlarındaymış o sıralar. Rahmetli validemle yeni evlilermiş. Yaşı genç olmasına karşın, evlenmedi bir daha babam. Vefat eden karısına saygısından ya da benim üveyana elinde sefil olmamı istemediği için diye düşünürüm hep ben. Ama belki de öyle değildir, sırf benim hüsn-ü kuruntumdur bunlar, babamla bu konuyu konuşmaya hiç fırsatım olmadı çünkü ya da daha doğrusu cesaretimi toplayıp bunu ona hiçbir zaman soramadım. Kimbilir belki de gönlüne göre bir eş adayı bulamamıştır, olur a, ya da salt vakti olmamıştır evlenmeye. Neyse, şöyle ya da böyle, sonuçta bir daha evlenmedi babam. Seksen küsur yaşında öldüğü zaman, hâlâ duldu. Bütün bu yıllar boyunca harama uçkur çözdüğü hiç olmuş mudur, ha bak, orasını bilemem. İnsanoğlu bu, çiğ süt emmiştir ne de olsa. Kendi babam sözkonusu olmasına karşın, 'Kesinlikle olmamıştır!' diyemiyorum. Allah günah yazmasın! Neyse, lafı uzatmayalım. Babam rahmetli de benim gibi bir karagözcüydü. Adı Hayalî Atıf'tı (HAYAT). Karagöz oyununun bir tür âhir zaman Direklerarası eğlencesi olduğunu söylediği için, aslen Karadenizli olduğuna da nazaran, meraklılar arasında Giresunlu Direkçi (GİRDİ) olarak bilinirdi. İrticalen bol entrikalı oyunlar uydurduğundan, kimi zaman Fahiş Hileler Şeyhi (FAHİŞE) diye anıldığı da olurdu meslektaşları tarafından. Oysa o kendisine, bir karagözcünün yanında çıraklığa ilk başladığı günlerdeki lakabına atfen, Yardakçı Rakım (YARRAK) der, gıyabında da böyle anılmaktan hoşlanırdı. Ne Atıf ne Rakım gerçek adıydı tabii. Gerçek adını hiçbir zaman öğrenemedim. Bu yüzden, yani mecburen, HAYAT deyip geçiyorum ben ona. Birçok karagözcü gibi o da taşrada kasaba kasaba gezinir, kahvehanelerde karagöz oynatarak hayatını kazanırdı. Annem olmadığı için tabii ben de onunla birlikte tüm o ücra ve izbe yerleri dolaşırdım ve çok küçük yaştan itibaren de onun yanında yardakçı olarak çalışmaya başladım. Tas-

vir nasıl kesilip hazırlanır, mani nasıl söylenir, muhavere nasıl yapılır, hep ondan öğrendim. O oyunu oynatır, ben de sırası gelen tasvirleri huşu içinde ona uzatırdım birer birer. Ne saklayayım, babam aynı zamanda ustamdı da benim. Aslında biraz da gurur duyarım bundan. Herkese nasip olmaz böyle birşey. İyi tarafları da vardır, zor, hem de çok zor tarafları da. Düşünsenize, günde yirmi dört saat ustanızla berabersiniz. Onun sınayıcı bakışlarını üzerinizde hissetmeden bir lokma bile atamazsınız ağzınıza. Küçük bir çocuk için doğrusu çok ağır bir yük... İşte biz böyle, o kasaba senin bu kasaba benim dolaşırken, bir sabah erken saatte bir düşle uyanmış babam. (Rahmetli çok sık düş görür ve sonra da gördüğü düşü bana anlatırdı.) Geceyarısı saat ikiye doğru, tren düdüğü denli bekingen bir zil sesiyle uyanmış. Gidip kapıyı açtığımda, boz bir gocuğa sarınmış, yüzünden yorgunluk okunan bir adam duruyormuş karşısında. Ne istediğini sormuş. Yanında çalıştığı adamın geceyarısına doğru birden sayrılandığını, çantasını alıp onunla gitmesi gerektiğini söylemiş adam. Adamı dinlerken, evin az ötesinde, sokak lambasının cılız ışığı altında belli belirsiz bir karaltı olarak seçilen dört atlı bir araba çarpmış babamın gözüme. Adam belli ki onu götürmeye kararlıymış ve babamın karşı çıkması bir işe yaramayacakmış. Toparlanması için ona biraz süre tanımasını söyleyerek, kapıyı aralık bırakıp odasına dönmüş babam. Gecelik entarisini ve takkesini çıkarıp onu gece ayazına karşı koruyacak kalın birşeyler giyinmiş. Ayağına çediklerini geçirdikten sonra, yan odaya geçip gereçlerini takım sandığına yerleştirmiş. Çamaşır dolabından çıkardığı lavanta kokulu bir kat apak çarşafı ve hiç kullanılmamış bir deste mumu sandıktaki öteki gereçlerin en üstüne yerleştirip kapağı kapamış. Sandığı kulplarından tutup şöyle bir tartmış, ancak sandık çok ağırmış, tek başına taşımasına olanak yokmuş. Bunun üzerine, adamdan yardım istemek için yine içeri geçmiş. Sokak kapısı ardına dek açıkmış ve adam ortalıkta gözükmüyormuş. Adamın çekip gittiğini sanarak rahatlamış ilk önce, ancak hemen sonra oturma odasından gelen birtakım tıkırtılardan, gitmediğini, tersine, şimdi üstelik evin içinde olduğunu anlamış. Çalışma odasında kitaplığın raflarını ve yazı masasının üzerindeki kâğıtları karıştırıyormuş. Ona ne yaptığını sordu-

ğunda, bir gül aradığını söylemiş. Kitaplardan birisinin arasından çıkardığı kurutulmuş kırmızı bir gülü ona uzatmış babam. Adam bunun gül değil karanfil olduğunu söylemiş, ama geri de çevirmemiş, alıp gocuğunun yakasındaki düğme deliğine iliştirmiş. Sonra ikisi birlikte takım sandığını kapının önüne taşımışlar. Arabacı, sandığı arabanın arkasına yüklemelerine yardım etmiş. Babam kapıyı kilitlemek için eve yöneldiğinde, birdenbire havada keskin bir ıslık çalarak şaklayan kırbacın sesi, ardından da at nallarının sokağın taşları üzerindeki takırtısı ve devinmeye başlayan tekerleklerin gıcırtısı duyulmuş. Araba gidiyormuş. Kapıyı çalmış olan adam, arabacının yanında oturmaktaymış. Babam umutsuzca arkalarından koşmuş, ne ki arabaya yetişmesi olanaksızmış. Atlar dörtnala kalkmış, karanlık yapı yüzlerinin kuşattığı sokaklarda uçuruyorlarmış arabayı. Atlar ve araba uzak bir sokağın dönemecinde karanlığa karışıp yittiğinde, kentin hiç tanımadığım bir yerinde, ortasında suyu kurumuş, fıskiyeli, mermer bir havuz olan, dar uzun bir alanda bulmuş kendisini babam. Kan ter içindeymiş ve soluk soluğa kalmışmış. Elini böğrüne dayayarak havuzun kıyısına yaslanmış ve biraz olsun soluklanmaya çalışmış. Gecenin nemli ve ısırgan ayazı içine işliyormuş. Çoktan gözden yitmiş olan arabanın ardından, onu güldürdüklerini, takımların artık ona gerekmediğini, çünkü zaten uzun süredir bu işi bırakmış olduğunu haykırmış umarsızlık içinde. Soğuğun boğuklaştırdığı sesi, kurutma kâğıdına düşen bir mürekkep damlası gibi, sokağın ıssız karanlığında hiç yankılanmaksızın sönmüş. 'Üstelik hiç de istemediğim bir süreç uğruna...' diye mırıldanmış kendi kendine. Sokak şimdi yine sessizliğe gömülmüşmüş ve babam bu sessizliği saygısızca bozmaya çekiniyormuş. Sonra bu som sessizliğin içinde yavaş yavaş belirginleşen, doldurulmuş banyo küvetindeki su damlalarının tekdüze sesini andıran bir şıpırtı işiterek çevresine bakınmış. Ses gitgide onun bulunduğum yere yaklaşmış, yaklaşmış, yaklaşmış. Alana açılan dar sokakların birinden, paçavralara bürünmüş, yüzü gözü kir içinde, saçı sakalı uzayıp çitişmiş, yalınayak bir adam fırlamış birdenbire. Adam koşa koşa babamın yanına gelip durmuş ve öne eğilmiş. El ve baş devinimleriyle, sırtına binmesini istediğini anlatmaya çalışıyormuş. Kısa bir durak-

samadan sonra, babam adamın sırtına atlamış ve uzun saçlarına tutunmuş. Babam üzerine biner binmez, cılız gövdesinden ve acınası görüntüsünden hiç umulmadık bir güçle, yaydan boşanan bir ok gibi ileri atılmış adam. Babam bu beklenmedik atılışın etkisiyle yere yuvarlanmaktan kendini zorlukla kurtarıp kolları ve bacaklarıyla adamın sayrıl gövdesine sıkı sıkıya yapışmış. Çıkarken evin kapısını kilitlemeyi unutmuş olduğunu anımsamış birden. 'Öylesine uzun süredir tek bir tasvire bile elimi değdirmemiştim ki...' diye düşünmüş. Alanı geçip az önce arabanın gözden yitmiş olduğu yönde hızla ilerlemişler..."

"Bir dakika," diye sabırsızlıkla kestim yaşlı adamın sözünü, "Bütün bunların Mahmud Mahdud'la ne ilgisi var?"

"Ha tabii, söylemeyi unuttum. Sayrılandığı için babamın evine çağrıldığı adamın adı Mahmud Mahdud'muş."

"Ne yani, HAYAT, GİRDİ, FAHİŞE, YARRAK, bunun için mi anlattınız bütün bunların hepsini?"

"Ne demek 'bunun için mi'? Elbette bunun için. Başka ne için olacak? Hem kolaysa, siz bu dört sözcükten anlamlı bir tümce oluşturun, bakalım!"

Bir an düşündüm, ama aklıma birşey gelmedi. Soran bakışlarımı yaşlı adama diktim.

"Yarrak fahişeye girdi," dedi yaşlı adam.

"Eee, 'hayat' ne olacak peki?" diye sordum dudak bükerek.

"Bunu bilmeyecek ne var?" dedi yaşlı adam neşeli bir tavırla, 'Hayat da sana girdi!"

Aptallaşmıştım. Öylece suspus dikilekaldım. Bu halim yaşlı adamın pek komiğine gitmiş olmalı ki, pis ve kemikli elinin ince uzun işaret parmağıyla beni göstererek oturduğu yerde kasıklarını tuta tuta gülüyordu.

"Nasıl kandırdım ama! Ha ha ha!"

Eliyle de 'Oh, nasıl geçirdik!' dercesine bir hareket yapıyordu. Bu acınası komediye artık bir son vermek gerekliydi.

"Peki, peki..." dedim sinirli bir tavırla, "Siz kazandınız. Ancak bir sorum var. Yanıt verirseniz, memnun olurum. Öğrencim Mahmud Mahdud'u arıyorum. Onu son zamanlarda gördünüz mü?"

"Öğrenciniz Mahmud Mahmud... Bir bakalım... Evet, sanırım, en son üç gün önce öğleye doğru evden çıkarken gördüm

onu. Acelesi var gibiydi. Bana saati sordu. Merak etmemesini, öğle namazı vaktinin henüz gelmediğini söyledim, nedense biraz bozuldu. Tuhaf şey... Günümüz gençleri böyle. Sağları solları belli olmuyor. Şimdi anımsıyorum, birlikte yaşadığı arkadaşları da dün gelip sizin gibi sormuşlardı onu görüp görmediğimi. Mutfağı temizleme sırası onun muymuş neymiş? Bulaşıkları yıkamadan sırra kadem basmış galiba. Tabak çanak kalmamış yemek yapacak ve evyedeki bulaşıklar da kokuşmaya başlamış. Epey sinirli görünüyorlardı. 'Ulan, bu kaçıncı oldu? Eğer bir yakalarsam,...' diye başlayan ve şu anda tekrarlamaya hicabımın el vermediği uzunca bir laf da sarf ettiydi bu arada hatta irice olanı. İşte böyle... Nasıl, yardımcı olabildim mi size?"

Bulaşıkları yıkamadan kirişi kırmak: Tam da Mahmud Mahdud'un yapacağı bir iş gibi görünüyordu doğrusu. Memleketine mi dönmüştü acaba? Yeniden derse gelmeye cüret edecek olursa, elimden çekeceği vardı. Yarım ağızla bir teşekkür mırıldanarak döndüm ve dükkânın kapısına yöneldim.

"Hey!" diye seslendi yaşlı adam, "Öykünün devamını dinlemek istemiyor musunuz? Babamın düşü? Daha yeni başlamıştım oysa..."

Kapıyı ardımdan örtüp, geldiğim yönde, sokaktan aşağı doğru yürüdüm. Çıngırak sesinden yaşlı adamın kapıyı açıp dükkânın önüne çıktığını anladım. Ben sokağın alt başına ulaştığımda, o hâlâ arkamdan yalvarırcasına bağırıyordu:

"Öykünün devamı... Öykünün devamını dinlemelisiniz! Merak etmiyor musunuz ne olduğunu?"

"Her lafın mabadini dinlemek lazım, Pürfüsür Bey," dedi Münker Efendi yerleri silmeye bir an ara verip, "Neden dersen, en ummadık taş baş yarar da, ondan. Sen ağnadım sanıp işi yapmaya davranırsın. Ama tam yapıp bitirmişken, bir de bakarsın ki, senden istenen meğer bambaşka birşeymiş aslında."

"Tamam, tamam, anladık," dedim, "Bir de sen kafa ütüleme şimdi. Ben yokken, odama gelen giden oldu mu hiç? Ondan haber ver."

"He ya!" dedi Münker Efendi ağzını yaya yaya, "İçerde seni bekliyor."

"Beni mi bekliyor? Kim bekliyor?"

"E, örgencin. Sen gelip gideni haber ver dimedin miydi? Geldi, içeride bekliyor işte."

Mahmud Mahdud dönmeye mi karar vermişti? Eğer öyleyse, iki çift lafım vardı ona söyleyecek. Kapıyı yerinden sökercesine ardına dek açıp burnumdan soluyarak kafamı içeri uzattım. Ama odada kimse gözükmüyordu. Sinirli bir tavırla Münker Efendi'ye döndüm. Rengi atmış yerbezini derinden derine bir türkü çığırarak dökme mozaik döşemeye sürtmeye başlamıştı.

"Hani içeride beni bekleyen vardı?"

"Selam!" diye bir ses geldi içeriden. "Birşey mi kaybettiniz?"

Dönüp baktım. Kitaplıkların yanında Alev Vela'nın ince uzun silueti dikiliyordu.

"Kusura bakmayın," diye açıkladı masum bir tavırla, "Sizi bulamayınca, kitaplarınızı karıştırdım biraz."

Münker Efendi'yle bir an göz göze geldik. İşini bırakmış, yalak yalak sırıtarak bana bakıyordu. Hışım gibi odaya dalıp kapıyı arkamdan çarparcasına kapattım, şapkamla paltomu askıya attım, homurdanarak masamın arkasına geçtim.

"Geçen defa 'Her hafta görüşelim' demiştiniz. Ayrıca sormak istediğim birşey de vardı. O yüzden..."

Sert bir el hareketiyle kestim Alev Vela'nın sözünü:

"Ben yokken odama girip kitaplarımı karıştırma hakkını kim verdi size? Bu ne laubalilik? Allah bilir, masamın üstünü de karıştırmışsınızdır..."

"İtiraf etmek gerekirse, şeytan bir an dürtmedi değil. Şaka, şaka! Masanıza yaklaşmadım bile, merak etmeyin. Ama bu denli disiplin düşkünü olduğunuzu bilmiyordum doğrusu. Diğer profesörlerden farklı, daha demokrat bir insan sanmıştım ben sizi."

Yutkundum. Beni zayıf noktamdan yakalamıştı.

"Yo, tabii, tabii..." diye beceriksizce düzeltmeye çalıştım kırdığım potu, "Diğer profesörlerden farklı olarak herzaman demokrat olmaya gayret ederim. Benim vurgulamak istediğim, olağan nezaket kurallarıydı yalnızca. Birisi yokken, onun odasına girip eşyalarını karıştırmamalıyız, değil mi? Yoksa, ben dışardayken, odama girip gerekli kitapları alabilirsiniz elbette."

"Eh, o zaman güzel! Muhtemel bir yanlış anlaşmayı en başından düzelttiğimiz iyi oldu. Bugün nasılsınız, bakalım?"

Heybesini yere bırakıp masamın karşısındaki koltuklardan birine geçti ve teklifsizce bağdaş kurdu. Bu rahatlık sersemletti beni. Ne yapacağımı bilmeksizin, ben de masamın arkasındaki döner koltuğa çöktüm. Koltuğun yanına koyduğu heybesini karıştırdı Alev Vela ve buruşuk bir sigara paketi çıkardı.

"İçebilirim, değil mi? Sigara içme yasağı nedeniyle koridorda ve kantinde içmemize izin vermiyorlar, mecburen avluya çıkıyoruz."

Sonra elini alnına vurdu:

"Ay pardon, ne aptalım! Size ikram etmedim. İster miydiniz?"

"Te-teşekkür ederim," diye kekeledim duvardaki SİGARA İÇMEK YASAKTIR (SİY) yazısına kaçamak bir göz atarak, "Ben içmiyorum. Dumanı öksürtüyor da.."

"Peki, müsaadenizle ben bir tane yakayım."

Üzeri Bugs Bunny desenleriyle süslü bir çakmakla yaktığı sigaradan derin bir nefes çektikten sonra, dumanı sinirli bir tavırla havaya üfledi.

"Düşünebiliyor musunuz?" dedi gözlerini koca koca açarak, "Yaptığım bir araştırma için bana gerekli olan bir kitabı koskoca Üniversite Kütüphanesi ÜNİK'te bulamıyorlar. Olmaz böyle şey!"

"Allah allah! Tuhaf şey. Hangi kitabı arıyorsunuz?"

"Aristoteles'in bir kitabı: Peri Psykhes."

"Aristoteles'in bir yapıtı kütüphanede yok muymuş? İnanılacak gibi değil! Peki, bulamıyorlarsa, başka biryerden getirtebilirler..."

"Evet, ben de böyle düşünmüştüm. Ama böyle bir imkânları olmadığını söyledi danışmadaki memur."

"Nasıl olur?" diyerek kaşlarımı çattım, "İstenen kitabın gerçekten varolması koşuluyla, öğrenciler ve öğretim üyelerinin bütün kitap taleplerini karşılamak zorundadır ÜNİK. Ona boş yere ÜNİK denilmiyor. Eğer kitabın basılı ya da kopya edilmiş bir nüshasını elde edemezlerse, internet yoluyla ulaşmaları gerekir. Çok kolaylaştı artık böyle şeyler."

"Bunları bana söylemeyin," dedi Alev Vela, "İnanmıyorsanız, kendiniz konuşun. Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok!"

"Konuşacağım," dedim kararlı bir tavırla, "Beni bu konudan haberdar etmeniz çok iyi oldu. Durumun düzeltilmesi için ne gerekiyorsa, derhal yapacağımdan emin olabilirsiniz. Araştırma özgürlüğünün güvence altına alınması açısından çok önemli bu. Bakın, Alev Hanım, aradığınız yapıt kitaplığımda olsaydı, vermekten onur duyardım, ama ne yazık ki yok. Aristoteles gibi bir ustanın bile bütün yapıtlarını özel arşivde bulundurmak elde değil tabii. Ama size söz veriyorum, kütüphane görevlisiyle konuşup en kısa zamanda ÜNİK'in sözkonusu kitabı temin etmesini sağlayacağım."

"Çok teşekkür ederim!" diye sevimlilik yaptı Alev Vela, "Profesörüm olmasaydınız, o kırmızı tombul yanaklarınızı sıkmak isterdim doğrusu!"

Bu sözler karşısında nutkum tutuldu ve soluğum kesildi. Böyle durumlarda hep olduğu gibi, kızarmış olmalıyım. Ayağa fırladım ve görünmeyen bir düşmanın gözünü çıkarmak istercesine, sol elimin işaret parmağını kararlılıkla ileri doğru uzattım.

"Hatta... hatta..." diye bağırdım heyecanla, "... şu anda halledeceğim bu işi! Derhal kütüphaneye gidiyorum!"

ÜNİK haçvari planlı, yüksek tavanlı, galerili, sütunlu, geniş bir salondu. Giriş diğerlerine oranla biraz daha kısa olan alt koldandı. Okuma salonları haçın diğer üç kolu biçiminde sağa, sola ve ileri doğru uzanıyordu. Daha alçak olan bu bölümlere masalar ve okuma kabinleri yerleştirilmişti. Masaların üzerinde okuma lambaları vardı ve bu lambalar yakılmadan bir yazıyı seçebilmek hemen hemen olanaksızdı. Bunun nedeni, haçın tam ortasına denk düşen danışma bankosunun üzerinde asılı büyük avizedeki yağkandillerinden çoğunun yağdan tasarruf etmek amacıyla sönük bırakılmış oluşuydu. Bu kandiller yalnızca özel günlerde yakılır ve o zaman avize şıkır şıkır olurdu. Sair günler ise, yılın hangi ayı olursa olsun, sayrıl bir loşluk egemen olurdu kütüphanenin geniş uzamına. Ancak, itiraf etmeliyim ki, bu loşluk uhrevî bir hava da verirdi kütüphaneye ve kişiyi sessiz olmaya sevk ederdi. Düşünülürse, belki de buydu avizedeki kandillerin yakılmayarak tüm kütüphanenin derin bir loşluk ve sessizliğe gömülmeye bırakılmasının asıl nedeni. Yanlış anlaşılmamalı, sesini alçaltmak ya da fısıltıyla konuşmaktan söz etmiyorum burada. Mutlak bir sessizlikti sözkonusu olan ve bozulması kesinlikle yasaktı. Aksi takdirde, yönetmelikte ağır disiplin cezaları öngörülüyordu. Kimi öğrenciler kütüphanedeki bu sessizliği yanlışlıkla ihlal etmemek için birkaç yıl önce SİT (Sessizlik İttifakı) adlı bir birlik kurmuşlar ve kütüphane sınırları dahilinde Sağır Dilsiz Alfabesi'ni (SADA) kullanarak anlaşmaya başlamışlardı. Kendilerine kısaca SÜPER (Sükûnet Perverler) adı veriyorlardı. İlkin ezoterik bir öğreti olarak başlayan bu akım, zamanla öğrenciler ve öğretim görevlileri arasında bir moda halini alarak yangın gibi yayılmış ve bu öğretiyi benimseyenlerin sayısı çığ gibi artmıştı. Öyle ki bir süre sonra kütüphanede SADA kullanımını yerleşik bir kurala dönüşmüş ve rektörlükçe bunu zorunlu

kılan bir bildiri yayımlanmıştı. Artık kütüphanede çıt bile çıkarılamayacaktı. Ancak SÜPER öğretisinin temellerini atan çekirdek kadroya göre, SADA kullanımı asla nihaî çözüm değil, muvakkat bir yöntemdi. Birliğin asıl amacı, kütüphanede Tİ'nin (Telepatik İletişim) yerleşmesini sağlamak ve böylelikle sessizlik sorununa kökten çare bulmaktı. İletişim için SADA kullanıldığında, eller hızla hareket ettirilmek zorunda kalınıyor ve, ne denli alçak da olsa, bir sesin çıkması engellenemiyordu. Hatta, SİT henüz açıkça söylemiyordu, ama ileride Tİ'yi toplumun bütün kesimleri ve yaşamın bütün alanlarında egemen kılma düşü kuruyorlardı. Ne var ki kolay değildi bu. Bu konudaki öncalışmalar başarılı olmamıştı. Şöyle bir yol izliyordu SİT bu deneylerde: Uzaduyum Gönüllüsü (UZGÖNÜL) adı verilen denek danışmaya gidiyor ve kütüphane görevlisinin gözlerinin içine bakarak (ki bu ayrıntı çok önemliydi, çünkü GÖT olarak da adlandırılan Göz Teması, telepatinin önkoşulu sayılıyordu) adı ve künyesi kendisine daha önce bildirilmiş olan bir kitabı aklından geçiriyordu. Kütüphane görevlisi içine doğan kitabı getirip UZGÖNÜL'ün önüne koyunca, istenen ve getirilen yapıtların ne derece uyuştuğuna bakılıyordu. Ne var ki, önce de dediğim gibi, emekleme aşamasındaydı bu çalışmalar ve dolayısıyla da henüz bir başarı sağlanamamış olması kimseyi şaşırtmıyordu. Örnek vermek gerekirse, bir matematik kitabı istiyordu denek, ancak önüne bir coğrafya kitabı konuyordu. Ya da tek bir kitap getiriliyordu akıldan geçirilen beş kitabın yerine. Deneyleri düzenleyen SİT görevlileri, uğranan bu başarısızlıkları iyimser bir bakış açısıyla değerlendirmeyi biliyorlardı ama. Bir psikoloji kitabı istenmişken, sözgelimi, bir mühendislik kitabı getirilmişti, ama psikoloji aslında bir anlamda Tin Mühendisliği (TİM) değil miydi? vb... Ayrıca bu deneyler birtakım karışıklıklar nedeniyle kimi kez çok güvenilir olmayabiliyordu. Denekler akıllarından geçirecekleri kitapları şaşırabiliyorlar ya da getirilen kitabı ellerindeki kayıtlarla karşılaştırırken, hata yapabiliyorlardı. Bir keresinde bir denek danışma bankosuna yanaştığı sırada, aklından yanlışlıkla cinsel içerikli bir dergiyi geçirmekten kendini alakoyamadığını itiraf etmişti utanç içinde. (Genç bir insanın sözkonusu olduğu düşünülürse, bağışlanabilir bir kabahat.) O deneyin sonuç-

ları geçersiz sayılmıştı tabii. Başka bir seferinde, diğer bir deneğin doğru dürüst okuma-yazması olmadığı ve bu yüzden, kendisine getirilen kitabı elindeki kayıtlarla sağlıklı biçimde karşılaştıramadığı görülmüştü. (Bunun öğrenciler arasında yaygın bir durum olup olmadığı konusunda doğrusu ciddi kuşkularım var.) Herşeye karşın, Birlik Teorisyenleri (BİT) bu deneylerin olumlu sonuç vereceği ve telepatinin yerleşeceği konusunda hayli iyimser ve umutluydular. Ne yalan söylemeli, doğrusu ben onların bu umutlarını paylaşmıyordum. Öğrencilerin telepati becerisine sahip olmaları durumunda, sınavlarda kopya çekilmesinin nasıl önüne geçebileceğimizi bir düşünün. Telepati tam anlamıyla bir pandora kutusuydu açılmaması gereken. Ancak bu konuda çokça bir kaygım olduğu da söylenemez. Eldeki insan malzemesi gözönüne alındığında, Tİ'nin gerçekleştirilmesi, güneşin günün birinde batıdan doğmasından daha yakın bir olasılık değildi. SADA'ya gelince, ben bu dili zaten hiçbir zaman öğrenememiş, daha doğrusu, öğrenmeyi kategorik olarak red etmiştim. Yoksa, kafama koysam, öğrenirdim elbette. Ne var ki zaman kaybından başka birşey değildi bence bu. SADA'nın tek bir harfini öğreneceğim sürede, kaç öğrenci ödevi okur, kaç bilimsel makaleyi elden geçirirdim kimbilir. Alışıldık iletişim yöntemlerindeki bu ısrarım yüzünden, öğrenciler ve öğretim görevlileri arasında adımın gerikafalıya çıkmış oluşuna aldırmıyordum. Kütüphanede herkes tuhaf el hareketleri yaparak meram anlatmak için çırpınırken, ben hiç konuşmamayı tercih ediyor ve onların bu haline için için gülüyordum. Benim yöntemim basitti: Ya istediğim kitabı kendim bulup kendi işimi kendim görüyor ya da, şayet kitap deposuna gitmek gerekiyorsa, talebimi danışmaya yazılı olarak bildiriyordum. Aranan eğer bir referans kitabıysa, iş kolaydı. Danışma bankosunun bulunduğu orta salon dar bir galeriyle çevrilmişti. Salonun köşelerindeki döner merdivenlerle ulaşılan bu galeri boyunca ansiklopedi ya da sözlük gibi büyük referans kitaplarını barındıran ahşap raflar bulunurdu. Bir sözlük ya da ansiklopediye gereksinimim olduğunda, bu galeriye çıkıp aramayı kendim yapabiliyordum. Ancak galeri o denli dardı ki, bu raflarda bir kitap aramam gerektiğinde, cüssem nedeniyle bir hayli güçlük çekerdim. Kütüphaneyi tasarlayan mimar-

lar belli ki benim ebatlarımda olan insanları düşünmemişlerdi. Tasarımdaki ergonomi sorunlarına alışıktım ama, bu tür sorunlar birçok alanda karşıma çıkıyor ve yaşamımı zehir ediyordu. Örneğin koltuk ve sandalyeler... Kendi odama benim cüsseme göre tasarlanmış özel yapım geniş bir koltuk getirtmiştim, ancak kütüphane gibi herkesin kullanımına açık biryerde ben de herkesin kullandığı sandalyelere oturmak zorundaydım elbette ve hiç kolay olmuyordu bu. Mobilya tasarımcıları olabildiğince az malzeme kullanarak imal edilebilecek bir sandalye tasarlamak amacıyla aralarında kıyasıya yarışa girmiş ve uzun çabalardan sonra, en yetkin tasarıma ulaşmışlardı sanki. Sonuçtan gurur duyuyor olmalıydılar. Metal borular ve renkli plastik parçalarından oluşan bu tuhaf nesne, bildiğimiz anlamda bir sandalye değildi belki, ama çağdaş bir yontu olarak yorumlanabilirdi. Sandalye oturağının darlığı tabii ki kullanıcıda bir rahatsızlık yaratıyordu, evet, ama her an münasebetsiz bir tarafınıza kaçıverecekmiş gibi duran bir sandalyede oturmaya, daha doğrusu buna tünemeye ya da ilişmeye bir süre sonra alışıyordunuz. (Herşeye alışılır, iş ki yeterince uzun süre yapılsın.) Asıl sorun kolçaklardı. Sözde, öğrencilerin rahatı için tasarlanmış kolçaklı sandalyelerdi bunlar. Ancak birini rahat ettiren bir diğeri için düpedüz eziyet olabilir. Benim ölçülerime göre, birbirine çok yakındı kolçaklar ve bir kez bin bir zahmetle oflaya puflaya kendimi bu cendereye sokmayı başarınca, bir daha kalkmak kolay olmuyordu. Kendimi unutarak birdenbire ayağa kalktığımda, haşa huzurdan, âdeta mabadime yapışıyordu sandalye ve yüklü bir deve gibi onunla birlikte ayağa kalkarak çevredekilerin maskarası durumuna düşmekten kurtulamıyordum, ki hayli rahatsız ediyordu beni bu durum. Ama elden ne gelirdi ki? 'Başa gelen çekilir,' deyip katlanıyordum mecburen. Zayıflamak için yıllar boyu çok çaba göstermiş, ama bir dirhem bile zayıflayamamıştım. Hatta, nasıl oluyordu, bilemiyorum, yediğime içtiğime dikkat etmeme karşın, yıldan yıla sinsi bir artma eğilimindeydi ağırlığım. Daha birkaç yıl önce severek giydiğim pantolonlar dar geliyordu. Yanlış anlaşılmamalı, biraz göbekli olmayı umursadığım yoktu. Bana asıl dokunan, bu yüzden öğrenciler ve öğretim görevlileri arasında adımın çıkması ve bana lakaplar takılmasıydı. Bunlar

kimi zaman benim kulağıma da çalınıyordu. 'Top', 'Pelte', 'Ayılama', 'Belgrad Yarması' ya da 'Amelimanda' gibi (dikkatinizi çekerim, doğru yazımıyla 'Amelimande' değil, tüm çağrışımlarıyla 'Amelimanda') düpedüz hakaret kategorisine giren, düşgücü yoksunu, kaba lakaplardan ya da televizyondaki karton filmlerden esinlenilen 'Sevimli Hayalet', 'Ayı Yogi' ve 'Değiş Tonton' gibi çocuksu söz oyunlarından söz etmiyorum burada. Beni asıl teessüre sürükleyen, 'Ahşap Bahtiyar', 'Bahtsız Karabatak', 'Bilgi Tankeri', 'Okumuş Balina' ya da 'Tarih Zeplini' gibi, zekâ pırıltısı gösteren, yaratıcı sanlardı ve, tuhaftır, en çok da bunlar tutuluyordu öğrencilerin arasında. (Ki bu sonuncusu için hoş bir kısaltma bulmayı da ihmal etmemişti öğrenciler: TAZE.) Ama şimdiye dek bana takılan adların içinde en etkileyici bulduğum 'Malumatfuruş Bahamut' oldu. Bu adı, tuhaf biçimde, ben de uygun buldum kendime ve bu durum üzüntümü bir kat artırdı: Hinoğluhin anonim yaratıcı, benim en kendime has sandığım özelliklerimi iki kısa sözcükte yakalayıp özetleyivermişti. İsteğim dışında bir sınıflamaya dahil edilip sol üstten yedinci kutuya konmuş oluyordum böylece. Buna bunca önem yüklememe şaşırmayın. Böylesi bir kategorizasyon herkesi tedirgin eder. Boyutunuz indirgenmiş, bilmeceniz çözülmüştür artık. Ne denli uğraşırsanız uğraşın, özel, özgün, biricik olamazsınız. Bu ad, uğursuz bir yazgı gibi, yapışıp kalır üzerinize ve bundan sonra bütün yaptıklarınızda aynı sinsi damga sırıtır. Dış görünüşünüzü değiştirip başkalarının gözünü boyamaya kalkışabilirsiniz, ama ne fayda: Onlar farkında olmasa bile, siz farkındasınızdır. Bir kez tanı almışsınızdır, bundan sonra kaçış yoktur. Başkalarından kaçabilirsiniz, ama kendinizden asla. Homo homini lupus –evet, ama başkaları gereksizdir. İnsan en zalim celladıdır kendisinin.

'Ba-ha-mut.'

Bu sözcük kafamda yankılanıyor ve gitgide çoğalarak kütüphanenin sağır uzamını çağıltısıyla dolduruyordu. Dalgın bir ifadeyle danışma bankosuna yaklaştım. Zıpır görünüşlü bir öğrenci tuhaf el kol hareketleriyle kütüphane görevlisine laf anlatmaya çalışıyor, ama, anlaşılan, pek başarılı olamıyordu. SADA'yı henüz çok iyi sökememiş olsa gerekti. Görevli yüzünde şaşkın bir ifadeyle ona bakıyor, ellerini iki yana açarak hiçbir şey anla-

madığını belirtmeye çalışıyordu. Bu fars böyle sürüp gidecekti, anlaşılan. Bu soruna bir çare bulmak için işe acilen el koymam gerekiyordu. Beceriksiz öğrenciyi sinirli biçimde kenara ittim ve önceden hazırladığım küçük künye kâğıdını kütüphane görevlisinin önüne koydum:

Peri Psykhe / Aristoteles

Görevli bir kâğıda, bir yüzüme baktıktan sonra, bir an duraksadı ve kâğıdın arkasına birşeyler karalayıp özür dilercesine bir el hareketiyle bankonun üzerinden önüme sürdü:

Üzgünüm. Maalesef bu esere ulaşma imkânımız yok.

Böyle bir yanıta hazırlıklıydım. Ama tek bir sözle başından atamazdı beni. Tümcesinin altına kısa bir soru yazıp kâğıdı geri verdim:

Ne demek yok? Açıklayın.

Karşımda ezilip büzüldü. Belli ki yanıt vermek istiyor, ama çekiniyordu. Sonunda kısa bir yanıt yazdı sorumun altına:

Uzun mesele.

Yüzümdeki memnuniyetsiz ifadeden, bu yanıtın pek de hoşuma gitmemiş olduğunu anlamış olmalı. Gözlerinde endişeli bir bakış okunuyordu. Kenara ittiğim öğrencinin sessiz protestolarına aldırmaksızın, çantamdan yeni bir kâğıt çıkardım ve kısa bir duraksamadan sonra, kısa ve sert bir not yazdım:

Sizinle kütüphane dışında görüşmek istiyorum. Hemen!

Önce itiraz edecek gibi oldu kütüphane görevlisi, ama benim ne denli kararlı olduğumu görünce, yelkenleri suya indirdi ve bankonun arkasından çıkıp eliyle onu izlememi işaret etti. Biz uzaklaşırken, sırasını aldığım öğrenci aptal aptal bakıyordu arkamız-

dan. Ben girişe gideceğimizi sanıyordum. Oysa tam ters tarafa, dipteki okuma kabinlerine yöneldik. Görevli cebinden kalabalık bir anahtar destesi çıkardı ve okuma salonundaki masaların arkasında kalan, benim daha önce okuma kabini sanarak üzerinde durmamış olduğum alçak bir kapıyı açtı. Minare merdiveni gibi dik ve dar bir döner merdivenden çıktı ortaya. Yüzümü ekşittim. Daha önce de söylediğim gibi, böyle merdivenlerden hiç hoşlanmam. Ama çare yoktu, inecektim. Gerçi kolay olmadı, birkaç kez tökezledim ve düşme tehlikesi atlattım, ama sonuçta görevli önde, ben arkada, bu merdivenden birkaç kat aşağıya inmeyi başardık. 'Birkaç kat' diyorum ya, bu yalnızca bir tahmin. Arada sahanlık bulunmadığı için aslında kaç kat olduğunu bilemiyorum. İndikçe, gitgide güçlenen keskin bir rutubet ve küf kokusu çarpıyordu yüzüme. Sonunda bir sahanlığa ulaştık. Basık bir mekândı burası, öyle ki elimi kaldırsam, tavana değebilirdim. Heryanda tıka basa dolu kitap rafları vardı. Rafların arasındaki geçitlerin tonozlu tavanına uzunca aralıklarla ölü gözü gibi çıplak ampuller tutturulmuştu. Bu ampullerin ölgün ışığında uzayıp gidiyor ve karanlığın içinde gözden kayboluyordu raflar. Zemine baktım. Heryer birkaç parmak su kaplıydı. Bu suyun yüzeyinde kopuk kitap sayfaları yüzmekte olduğunu görmek irkiltti beni. Ve garip birşeyin farkına vardım: Su yüzeyi dev bir ayna işlevi görüyor ve raflardaki tonlarca kitap bu aynada yansıyarak âdeta daha da çoğalıyordu. Sonra duvarlar ve tonozlardan ağır ağır süzülen suyun bu aynamsı yüzeye damlayıp gitgide genişleyen halkalar oluşturduğunu fark ettim.

"Burası kütüphanenin bodrumu mu?" dedim havayı koklayarak.

Kütüphane görevlisi ayıplayan bir ifadeyle sağ işaret parmağını dudaklarına götürdü:

"Şşşt, sessiz olun!" dedi fısıltıyla, "Henüz kütüphanenin içinde sayılırız. Sessizlik İlkesi (SİLK) burada da geçerli. Bizi yukarıdan duyabilirler. Biraz daha içerilere girmeliyiz. Beni takip edin!"

Birlikte kitap rafları boyunca yürüdük. Çoğu rutubetten küflenmiş, renkleri atmış, ciltleri bozulmuş, kenarları eprimiş dergi ve kitaplar tıkıştırılmıştı raflara. Nihayet rafların arasında genişçe bir açıklığa geldiğimizde, durdu görevli.

"Burada konuşabiliriz, zannederim," dedi kütüphane görevlisi kararsızlıkla, "Kimseyi rahatsız etmeyiz inşallah."

"Burası kütüphanenin bodrumu mu?" diye yineledim az önceki sorumu. Kütüphane görevlisi başını salladı:

"KÜD'ün (Kütüphane Deposu) ufak bir bölümü burası," dedi alçak sesle, "Referans kitapları dışındaki bazı kitaplar burada depolanıyor. Fakat gördüğünüz gibi, bu bölüm pek iyi vaziyette değil. Çok gayret ettik, fakat rutubeti kesmek mümkün olmadı. Adeta duvarlardan fışkırıyor su. Garip değil. Burası hem yerin altında, hem de eskiden bir Bizans sarnıcıymış, zannedersem. Bu yüzden havalandırması da son derece kifayetsiz, kurutamıyoruz. Ben de bu bölümü kapatmaya karar verdim. Geçici olarak tabii..."

"Kapatmak mı?" dedim dehşetle, "Ama... ama on binlerce kitap var burada. Ağır ağır tahrip oluyorlar. Hem gerektiğinde, nasıl ulaşılacak onlara?"

"O-ho!" diye alçak sesle kıkırdadı, "Düşündüğünüz şeye bakın! Ulaşılamayacaklarına göre, gerekmemeleri sağlanır, olur biter."

"Nasıl olacak o?"

"Gayet basit: Öğretim görevlileri içlerinde bu kitapların kullanılacağı araştırma ödevi vermezler, böylece o kitaplara da ulaşılması gerekmez. Pratik, değil mi?"

"Evet, pratik, hatta belki biraz fazla pratik. Üniversite eğitimini toptan lağvetmeye ne dersiniz? Bence daha da pratik olurdu bu."

Kütüphane görevlisi bir an ne diyeceğini bilemedi. Sözlerimin ciddi olup olmadığına karar vermeye çalışıyordu. Karşılık vermesine fırsat tanımadan sertçe sordum:

"Hem siz de kimsiniz, allahaşkına? Kim olduğunuzu sanıyorsunuz da, böyle saçma sapan kararlar alabiliyorsunuz?"

"Evet."

"Anlayamadım?"

"Evet, dedim."

"Nasıl yani? Neye evet?"

"KİM olduğumu sanmıyorum. Ben KİM'im."

Şaşırma sırası bendeydi.

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordum kaşlarımı çatarak.

"KİM, yani Kitaplık Memuru," diye yanıtladı sorumu, "Hayret, siz nasıl duymadınız? Benim mevkime bir isim verileceği zaman, bütün üniversite mensuplarına açık, mükâfatlı bir müsabaka tertip edilmişti. O zaman bayağı mühim bir hadise olmuştu bu. Üniversite aylar boyu bu haberle çalkalanmıştı. Talebeler ve profesörler, hatta hademelerden, birçok farklı isim teklif edenler olmuştu benim için: Betiklik Görevlisi (BETGÖREV), Kitaplık Saymanı (KİS), Memur-ül Küttap (MEMURKÜT) vb... Hatta Uzakdoğu kültürlerine meraklı bir grup öğrenci REİKİ (Reis-ül Kitap) diye adlandırmak istemişti beni. Zevkler ve renkler hususunda münakaşa olmaz tabii. Fakat nihaî karar rektörlüğe aitti ve KİM'i intihap ettiler."

"Kimi intihap ettiler?"

"Hayır, hayır, anlatamadım. Demek istiyorum ki, benim ismim olarak KİM'i intihap ettiler, yani Kitaplık Memuru. E, iyi de oldu doğrusu. Güzel bir isim: kısa, basit, sade..."

"Hayır, ben de anlatamadım," dedim, "Yani sonunda kimin önerisini seçtiler?"

"Hah!" dedi kahkahasını güçlükle bastırarak, "Söylesem de, inanmazsınız! Hademe Münker'in teklifiydi KİM! Bir akşam, diğer bir hademe, kadim refiki Nekir'le baş başa verip bulmuşlar bu ismi. Vallahi bravo!"

"Allah allah!" dedim hayret ve takdirle, "Onların böyle entelektüel ilgileri olduğunu bilmezdim."

"Siz ne diyorsunuz? Münker ve Nekir üçer kürsüden doktora sahibidirler."

"Doktora sahibi mi? Hem de üç kürsüden? Doğrusu bunu bilmiyordum."

"Yo, hayret etmeyin! Nereden baksanız, en aşağı yetmiş senedir bu üniversitede müsdahdem olarak çalışıyorlar. Bir insan ömründen uzun bir zaman olabilir bu. Hani, ne derler, bilirsiniz: 'Eşek bağlasan, bu kadar zamanda adam olur.' Onlar da birşeyler kapacaklardı elbette. Akşamları dersler bitip herkes evine gittikten sonra, sınıfları temizlerken, tahtada yazanları okumak için bol bol vakitleri vardı. Her kürsü için yaklaşık yirmi beşer sene... Aslında, böyle bakarsanız, az doktora bile yapmış-

lar. Daha çok yapabilirlerdi. Neden olmasın, dört, beş, ya da hatta altı?"

Rektörün Münker ve Nekir hakkında söyledikleri aklıma geldi. Demek ki doğruydu! Oysa ben onları eğitimsiz, karacahil adamlar sanmış, öyle davranmıştım. Kendime kızdım. Görüntü kimi zaman çok yanıltıcı olabiliyor. Ben artık bu yanılgıya düşmemeliydim.

"Bu bölümü geçici olarak kapatacağınızı söylüyorsunuz," diye değiştirdim benim için sıkıntı verici duruma gelen konuyu, "Ne kadar süreyle? Yirmi otuz gün mü, birkaç ay filan mı yoksa?"

Görevli tuhaf tuhaf baktı suratıma.

"Yirmi otuz sene, desek şuna!" diye düzeltti beni, "Üniversitenin kütüphanede tadilat ve tamirat yapmaya karar vermesi, başkente talep gitmesi, bakanlar kurulunun konuyu görüşmesi, bir karar alması, kararı ilgili bakanlığa bildirmesi, oradan bir ödenek tesbit edilmesi, paranın gönderilmesi, üniversiteye gelmesi, işin ihaleye çıkarılması, bir taşeronla anlaşmaya varılması, kısa bir keşif çalışması yapılması, proje çizilmesi, işe başlanması, işin bitirilmesi ve tabii ki devlet büyüklerinin hazır bulunduğu parlak bir açılış töreni yapılması en az bu kadar zaman alacaktır. Fazla sayılmaz, değil mi?"

Şaka yapıp yapmadığına baktım. Yapmıyordu. Ben de hiç bozuntuya vermedim o zaman.

"Öyleyse," diye sürdürdüm sözümü, "Aristoteles'in Peri Psykhe'si de nem yüzünden kapatmak zorunda kaldığınız bu bölümde, onun için veremiyorsunuz."

Kısa bir duraksama geçirdi.

"Tam olarak öyle sayılmaz," dedi sonunda neredeyse fısıltıya varan bir sesle.

"Ne demek, tam olarak öyle sayılmaz?" diye kükredim. SİLK'i umursamıyordum artık. "Ya öyledir, ya değildir! Biraz hamile kalınmaz!"

"Tamam, tamam, lütfen bağırmayın! Sesiniz yukarıdan duyulacak sonra!" diye alçak sesle yatıştırmaya çalıştı beni. "Böyle diyorum, çünkü nerede olduğu hususunda kati bir malumatım yok. Hakikaten bu bölümde olabilir de, olmayabilir de. İster-

seniz, elektronik kataloğa bakarız. Ama mühim değil bu. Bu kitaba ulaşılamamasının sebebi başka."

"Ya? Nedir peki?"

Kısa bir tereddüt geçirdi. Sonra açıkladı:

"Bu kitabın okuyucuya verilmemesi tercih ediliyor."

"Bir dakika!" dedim, "Doğru mu anladım? Bu kitap elinizde, ama kimsenin okumasını istemiyorsunuz? Bu resmen sansürdür!"

"Bundan beni mesul tutmayın lütfen, benim kararım değil bu, hükümetin kararı. Bir şikâyetiniz varsa, rektörlüğe beyan etmelisiniz. Birkaç ay evvel bakanlıktan üniversitelere bir tamim yollayarak 'ruh' konulu kitapların hususî bir izinname olmadan okuyucuya verilmesi memnu edildi. Uzun bir liste vardı ekte. Sadece Aristoteles'in bu kitabı değil, Ksenofanes'in, Parmenides'in, Zenon'un ve daha birçok meşhur filozofun yüzlerce eseri de Yasaklı Kitaplar (YAK) listesinde. Bu kitapları ne matbu nüsha halinde ne de elektronik olarak okuyucuya verebiliyoruz, kusura bakmayın."

"Demek 'tin'le ilgili kitaplar ha?" dedim kızgınlıkla, "Derhal rektörü görmem gerek. Kendisine şikâyetimi ve şahsî protestomu bildireceğim. Hangi devirde yaşıyoruz? Burası demokratik bir ülke! Anayasa var! Bilimsel özgürlükler kısıtlanamaz! Eğer hükümet aklına esen kitabı yasaklayabileceğini, bizim de bunu sessizce sineye çekeceğimizi sanıyorsa, çok yanılıyor. Bilinçli bir yurttaş olarak sesimi yükseltmeye kararlıyım. Gerekirse, gazetelere, televizyona ve hatta BEŞHAK (Beşerî Haklar) mahkemesine kadar bile giderim. Bu konuda kesinlikle çok kararlıyım."

"Kusura bakmayın, kaç hak olduğunu bilemem, ama şayet rektörü görmeyi arzu ediyorsanız, size için birşeyler yapabilirim," dedi KİM aceleyle. Öfkemi yöneltecek başka birini bulduğum için olanların sorumluluğunu artık ona yüklemiyor olmam onu epeyce rahatlatmış gibiydi.

"Evet, buradan çıkınca, doğruca rektörlüğe gideceğim. Kütüphaneden çıkmama yardım edebilir misiniz?"

"Gayet tabii, gayet tabii! Buyrun!"

KİM yine öne düştü ve kitap raflarının arasında ilerlemeye başladık. Ne var ki bu kez, benim beklentimin tersine, gel-

diğimiz yönde değil, ters yönde ilerliyorduk. Sanki yolumuzu kaybetmiş, her adımda daha da uzaklaşıyorduk amacımızdan. Gitgide daha çok gömülüyorduk karanlığın içine. Her yanımız kitaptı: kitap, kitap, kitap... Ben ki ömrüm hep kütüphanelerde, binlerce kitabın ortasında geçmiştir, okuduğum kitapların sayısını bilmem, ben bile kitaplar yüzünden nefessiz kaldığımı hissettim bir an. On binlerce kitap olanca ağırlıklarıyla üzerime üzerime geliyordu. Bu basılı kâğıt okyanusunda âdeta boğulacaktık. (Aslında, şimdi düşününce, bilemiyorum, bunca kâğıt mıydı böyle hissetmeme neden olan, yoksa kitapların içindeki bilgi mi? Bilgi dünyadaki en ağır şeydir çünkü, değil kâğıt, kurşundan bile çok daha ağır. Bir kez bildiğimizi ne denli çırpınsak da, bir daha bilmemek elde değildir. Bilginin varlığı da yokluğu denli yaralayıcı olabilir.) Önce sesimi çıkarmadım. Elbette vardır KİM'in bir bildiği, diye düşünerek kaygıları uzak tutmaya çalışıyordum aklımdan. Ancak yol git git bitmiyordu. Sonunda dayanamayarak rehberimin sırtına dokundum.

"Afedersiniz!" dedim tereddütle, "Doğru yönde gittiğimizden emin misiniz? Çıkış ters taraftaydı sanki..."

"Korkmayın, itimat edin bana," dedi kitaplık görevlisi sırdaş bir tavırla göz kırparak, "Avucumun içi gibi bilirim ben bu yolları. Hayatım burada geçti, diyebilirim. Çalışmaya burada başladım ve herhalde buradan tekaüt olacağım. Kırk yılı aşkındır çalışıyorum bu kütüphanede. Buraya ilk kez geldiğimde, henüz on sekiz yaşlarında, bıyığı yeni yeni terlemeye başlamış bir delikanlı, çiçeği burnunda bir kütüphaneci adayıydım –hani nasıl denir: gözü ateşli bir genç... Benden evvelki kütüphane memuru vardı o zaman burada. Ben onun asistanı olarak işe alındım. Yani bir manada, ben onun çırağıydım, o benim ustamdı. Mübalağa etmiş olmayayım, kütüphanecilik ve hususiyetle de bu kütüphane hakkında ne biliyorsam, o öğretti bana. Bu hususta ona olan şükran borcumu hiçbir zaman ödeyemem. Mesela ödünç kitap listesi nasıl tutulur, kitaplar doğru raflarına nasıl yerleştirilir, aranan nadir bir kitap nasıl bulunur, hep ondan öğrendim. Kütüphanenin bütün girdisini çıktısını gösterdi. Açılmadık kapı, içine adım atılmadık oda bırakmadı. Doğruya doğru, kırkıncı odası yoktu ustamın. Sonra bir gün, ben otuzlu yaşlarımın başındaydım o sı-

rada, ustam birden fenalaştı ve revire kaldırmaya dahi fırsat kalmadan vefat etti. O gün hatırımdan çıkmaz hiç. Bütün diğer günler gibi bir gündü halbuki: yağışlı, bulutlu, gri... Ustam hayli yaşlanmıştı artık. Tam yaşını hiçbir zaman söylemedi, ama benim hesaplarıma göre yetmiş seksen yaşlarında olsa gerek. Tekaüt olma yaşı çoktan gelip geçmişti, ama o işinden ayrılmak istemiyordu. 'Tekaüt olacağım da, ne olacak?' diyordu, 'Mütekait hayatı bana göre değil.' Herzamanki gibi haklıydı tabii. O kahvehane köşelerinde nargile fokurdatıp prafa oynayacak adam değildi. Onun devamlı bir meşguliyete, hiç bitmeyen bir mücadeleye ihtiyacı vardı. Tabii canına minnetti bu durum rektörün. Kütüphaneyi doğru dürüst çekip çevirecek birini bulmaları kolay değildi. İyi kütüphanecilerin hepsi başka üniversitelerde çalışıyorlardı. Üniversite de birer sene birer sene temdit ediyordu ustamın mukavelesini. Her sene mukavele temdit zamanı, rektörlük dönüşü neşeli ve muzip bir ifade olurdu ustamın yüzünde. 'Yaşasın! Âlâ bir muvaffakiyet! Bir sene daha!' diyerek, müthiş kılıncını havada haşmetle sallayan muzaffer bir cengâver edasıyla başının üzerinde sallardı mukaveleyi. Onun bu halini mütenakız bir halet-i ruhiye içinde seyrederdim. Sukut-i hayalimin sebep olduğu hırs gözyaşlarını içime akıtır, mütebessim bir çehre takınmaya çalışırdım. Bunda ne derece muvaffak olurdum, bilemiyorum. Çünkü ustam benim kafamdan ne geçirdiğimi gözümden anlar, 'Eşek herif!' deyip cennetlik bir sille indirirdi ense köküme, ki vay pederim vay! 'Sille' dediysem, yanlış anlaşılmaya, ustam benden iri ve eli de haliyle epey ağırdı. Görenler, kütüphaneci değil, inşaat amelesi ya da hammal olduğunu zannederlerdi. Elleri, maazallah, nah böyle, fırıncı küreği gibiydi. Vurdu mu, haşa huzurdan, osurturdu adamı. Benim ise sadece iki adet iç donum olduğundan, hergün hergün naylon leğende çamaşır yıkamaktan belim kopardı vallahi! Ustam epeyce hayır duamı almıştır o yüzden. Hatta bazen, acaba, derim, ustamın ani vefatında benim dualarımın da tesiri olmuş mudur? Eğer oldu ise, demek ki allahın aziz kuluyum, vallahi korkulur benden. Ustam evli değildi. Eminönü'ndeki bekâr odalarından birinde yaşardı. Hani nasıl denir, işiyle evliydi o. Epey zamandır pek sıhhatli sayılmazdı. Sık sık ve sebepsiz yere hastalanır olmuştu. Kütüpha-

nedeki mesuliyetleri ve bunca senedir yaşadığı sefil ve sefih bekâr hayatı belini bükmüş olsa gerekti. Pek mazbut bir hayat sürdüğü söylenemezdi. Her akşam meyhaneye gidip arkadaşlarıyla içki içer, batakhanelerde kumar oynar, hayat kadınlarıyla düşüp kalkar, geceleri hayli geç yatardı. Yemeği de, maaşallah, sakınmadan, tıka basa yerdi rahmetli. Bir tepsi baklavayı afiyetle gövdeye indirip üstüne 'Daha yok mu? Masadan aç mı kalkacağız?' dediğini ben kendi kulaklarımla işittim. Onun sonunu getiren de bu boğazına düşkünlüğü oldu zaten. Dediğim gibi, birgün öğle paydosunda beraberce üniversitenin personel yemekhanesine gitmiştik. Ustam yemeğe çıkarken, beni de hep yanında götürürdü. Bunu bana özel bir sempatisi olduğu için yaptığını zannetmiyorum. Bana yemek âdâbını öğretmek için de yapmıyordu herhalde. Her ne kadar cüssece o benden hayli iriyse de, ben de otuz küsur yaşında koca bir adamdım. Fakat öyle zannediyorum ki, yemek yerken, seyredilmekten hoşlanıyordu. Hani bazı insanlar cinsî münasebet esnasında seyredilmekten hoşlanırlar ya, öyle. Neden mi? İzah edeyim. Bütün o yemeği güzelce gövdelediğini ve zaten devasa olan vücudunun bir parçası haline getirdiğini göğsünü gere gere herkese göstermek istiyordu. Buna şahit olunması, bu ameliyenin hakikat kıymetini tasdik edecekti. Âdeta şöyle der gibiydi: 'Bana bakın, bütün bu yemekleri ben yedim, başkası değil, ben. Yiyip sindirdim ve bana hiçbir şey olmadı, aksine, gücüm kuvvetim arttı, daha da kavileştim. Hayat karşısında daha mukavimim artık.' O gün de yemekhanede tam dört porsiyon yemek yedi. Buna kendince 'dört dörtlük bir yemek' tabir ediyordu. Tabii yemeğin yanında yalamadan yuttuğu düzinelerce ekmek dilimini ve kırba gibi içtiği maşrapalar dolusu suyu hiç saymıyorum. 'Yemek hararet verdi, çırak,' diye uzatıyordu bardağını bana, 'Doldur bakalım! Doldur da, bir nuş edip içimdeki ateşi söndüreyim.' Düşünün, ben o yaşta olmama ve on iki küsur yıldır onun yanında çalışmama rağmen, hâlâ 'çırak' diye hitap ediyordu bana. Halbuki kanunen 'kalfa' denmeyi çoktan hak etmiştim. Fakat o bunu görmezden gelmeyi tercih ediyordu. Beni ne kadar kırıyordu bu durum, size anlatamam. Ama elimden gelen birşey yoktu tabii. O ustam ve patronumdu. Ne derse, o olurdu. Sessizce boyun büküyordum. O da

kendinden emin, zafer sarhoşluğu içinde göneniyordu. Birçok insan gibi, kendi kuvvetinden emin olmak için, önünde başkalarının diz çöktüklerini ve ona ram olduklarını görmesi lazımdı. İtiraf edeyim, çok istisnaî bir insan değildi ustam. İri cüssesi ve kudretine rağmen, kusurları ve zaafları vardı. Fakat yine de ustamdı işte. O gün de bu kadar su içince, haliyle, yemeğin sonunda abdesthaneye gitme ihtiyacı hissetmişti. Yediği tatlılar da içini yakmıştı üstelik. Kendi tatlılarını sona saklamış ve, herzamanki gibi, benim tatlıma da el koymuştu. (Buna 'ustalık hakkı' diyor ve yemekte hoşuna giden bir tatlı olduğunda hep böyle yapıyordu. Bu sebeple, bazı tatlıları yemek, onunlayken, bana hiç nasip olmadı. Bilhassa, baklava, kadayıf, şekerpare, sarığıburma, bülbülyuvası, vezirparmağı ve hanımgöbeği gibi hamurtatlılarını hiç kaçırmazdı. O benim önümdeki tatlıyı kendi tepsisine aktarıp büyük bir iştahla yerken, ben de masanın diğer tarafında yutkuncuk olur, melul ve meyus onu seyrederdim.) Böylece, o gün de beş porsiyon tatlıyı birden indirivermişti gövdeye yemeğin sonunda. Hararetini dindirebilmek için yüzüne su çarpması ve ağzını çalkalayıp gargara yapması lazımdı. Yerinden kalktı, sallana sallana yemekhanenin diğer tarafındaki umumî helaya gitti, işini görüp geldi. Sonra dışarıda birer sigara tellendirip kütüphaneye geri döndük. Zaten başka birşey yapacak vakit yoktu. Ustam dört porsiyon yemeği yerken, öğle paydosu sona ermişti. Kitap isteyen talebeler kütüphaneye doldu. Ustam talepleri alıyor, ben de depoya inip talep edilen kitapları getiriyordum. Ben henüz üçüncü defa depoya inmişken, merdivenlerde bir gürültü oldu, kapı birden hızla açıldı ve ustam sendeleyerek içeri girdi. Yüzü kâğıt gibi beyazdı. Eliyle göğsünün sol tarafını tutuyordu. O iriyarı, güçlü kuvvetli adam, âdeta bir çocuk haline gelmişti. Zorlukla birkaç adım attıktan sonra, önümde dizlerinin üzerine çöktü. Dudakları ve palabıyıkları titriyor, bana birşeyler söylemeye çalışıyordu. Kekeleyerek konuştuğu için, ne dediğini tam olarak anlayamıyordum. Kırık dökük laflarından çıkartabildiğim kadarıyla, yukarıda talepleri alırken, birden göğsüne bir ağrı girmiş, omzu uyuşup nefesi kesilmeye başlamış, o da beni revire yollayıp acilen doktoru çağırtmak için depoya inmiş. Aslında onun yaşı ve cüssesindeki bir adam için hiç de garip değil-

di bu. Üstelik kalbinin daha önce de teklediği ve ona ufak kalp spazmları yaşattığı olmuştu. Doktora gitmeyi hep ihmal etmiş, bir sonraki güne bırakmıştı. Tabii hiç gelmemişti o bir sonraki gün. Merak etmemesini söyledim ve kitap raflarının arasındaki koridorlardan birine uzanmasına yardımcı oldum. Bulmaya geldiğim kitapları aceleyle alıp hemen merdivenlere koştum ve çıkarken de, kapıyı arkamdan sıkıca iki defa kilitlemeyi unutmadım tabii. Yukarı çıktım ve talepleri almaya devam ettim. Yarım saat kadar sonra, yeni talepleri aramak için tekrar aşağı indim. Ustam, yatırdığım yerde, kitap raflarının arasında yatıyordu. Eli hâlâ kalbinin üzerindeydi. Suratı kıpkırmızıydı. Gözleri hadekalarından uğramıştı. Artık iyice seyrekleşmiş olan nefesi, belli belirsiz bir hırıltı halini almıştı. Bu hafif nefesin de kesilmesi için, bir elimle ağzını kapattım ve boşta kalan elimle de burnunu sıktım. Bu ne kadar zor oldu, anlatamam. Tamamen kendinden geçmiş olmasına rağmen, belermiş gözlerini bana dikmişti. Bu divane bakışlar içime işliyor, etimi delip geçiyordu. Kızdığında hep yaptığı gibi, 'Eşek herif!' diyordu âdeta, 'Ne yaptın? Sen ne yaptın, çırak?' Görüyorsunuz, son nefesinde bile 'çırak' diyordu bana! Onu elaleme parmak ısırtacak, harika bir tuzağa düşürmüş ve onun yerine geçmiştim, buna rağmen bana 'çırak' demeye, kendini benden üstün görmeye devam ediyordu. Şu kibre bakın, efendim! Evet, 'tuzak' dedim, hem de inceden inceye düşünülmüş bir tuzak... İtidatlarını çok iyi biliyordum. Onu seneler boyu hiç belli etmeden müşahade etmiş, hakkında dakiklikle kalın bir dosya tutmuştum. Ustamın yerine geçmek istiyordum, ama onun ölmeye hiç niyeti yoktu. Kazık kakmıştı âdeta dünyaya. Güya kıyamete kadar yaşayacak zannederdiniz. O halde işlerin normal gidişini biraz hızlandırmak lazımdı. Bunun yüzlerce yolu vardı. Ama mesele şuydu: Bunu kimsenin ruhu bile duymadan yapmalı, yani buna tabiî bir ölüm süsü vermeliydim. Bu nasıl olacaktı? Geceler boyu kafa patlattım, ama nihayet mükemmel bir plan yapmaya muvaffak oldum. Herşey hazırdı, artık sadece müsait bir an kolluyordum. Ve beklediğim an işte o gün yemekhaneye gittiğimizde geldi. Hiç unutmam, o gün tulumba tatlısı vardı. Ustam bayılırdı bu tatlıya. Açgözlülükle benim tatlıma el koyacağını biliyordum. Bu ağır tatlının beş porsiyonunu

birden gövdeye indirince, belki benim yardımıma lüzum kalmadan dahi kalp sektesi geçirecekti. Ama bunca hazırlıktan sonra işi şansa bırakmak eblehlik olurdu. Ustamın hararetinin artması için, ona belli etmeden, ceketimin iç cebinde taşıdığım şırıngadan kendi tatlıma ilave şeker zerk ettim. Nitekim, tahmin ettiğim gibi, tatlıyı yiyen ustamı hararet bastı ve yüzünü yıkayıp açılmak için abdesthaneye gitti. O gidince, ben de yanımda getirdiğim ilacı onun bardağının iç tarafına sürmek için bol bol vakit buldum –kimseye belli etmeden tabii. Umumî hela dönüşü, hep yaptığı malumum olduğu üzre, bardağını bana uzattı ve gür bir sesle emretti: 'Çırak, doldur bakalım! Doldur da, bir nuş edip içimdeki ateşi söndüreyim.' Büyük bir zevkle doldurdum bardağını. Renksiz, tatsız ve rayihasız bir ilaçtı, öyle vücutta iz bırakacak öldürücü bir zehir filan değil, sadece aktardan alınmış otlardan kendi elceğizimle hazırladığım nebatî bir ilaç... Kalp ritmini hızlandırmak haricinde hiçbir tesiri yoktu. Bolca bir doz hazırlamıştım tabii ustama. 'Oh, yarasın!' Maaşallah, şerbet gibi gitti! Onun bardağı kafasına dikip suyu son damlasına kadar içişini memnuniyet içinde seyrederken, 'Şifadır!' diye geçirdim içimden. Ustam o ilacı içtiği anda, ölüydü artık. İflah etmezdi. İlaç hemen sindirilip kana karışmıştı. Ustamın kalbi zaten tekliyordu. Tulumba tatlısıyla taçlandırılmış o mükellef yemeğin üzerine, ilacın da yardımıyla, kalp sektesi geçirmemesi hemen hemen imkânsızdı. Ve öyle de oldu nitekim. Ağzına ayna tutup nefesinin kesildiğine iyice kanaat getirince, hemen revire koşup doktoru çağırdım. Gelip ustamı muayene etti ve zaten bildiğim teşhisi koydu: Sekte-yi kalpten vefat. Kimse bunun bir cinayet olabileceğinden şüphe etmedi. Hiçbir gayrıtabiilik yoktu. Ustam zaten yaşını başını almış, yaşadığı sefih hayat yüzünden sıhhati bozulmuş, boğazına düşkün, şişman bir adamdı. Kalp sektesi geçirmesinden daha tabii birşey olamazdı. Herkes tulumba tatlılarını suçladı. Benim planım da buydu zaten. Puslu bir Cuma öğlesi Beyazıt Camii'nden kalktı ustamın cenazesi. İş başında vefat ettiği için ona herhangi bir tören tertip etme gereğini dahi duymamıştı üniversite. Bu dünya üzerinde serkeş bir rüzgâr gibi yaşamıştı. Ölünce de, ismi hafızalardan hemencecik siliniverdi. Hiç yaşamamıştı âdeta. Daha doğrusu, yaşamıştı, ama yaşamış ol-

masıyla yaşamamış olması arasında hiçbir fark yoktu. Böylece onun yerine ben kütüphane memuru oldum. Ben, yani Kâmil İsmet Neoldum. Ustamın zaten bir ayağının çukurda olduğu, ben araya girmeseydim de, kendiliğinden, hakikaten tabii sebeplerle öleceği söylenebilir. Bunun ben de farkındayım. Mecbur olduğum için değil, sırf kendimi iyi hissetmek için öldürdüm onu. Benim amirim olduğu zehabına kapılıyor, beni itip kakma hakkını kendinde görüyordu. Ona işlerin hiç de onun zannettiği gibi olmadığını gösterdim. Aslında benim kendimi tam manasıyla hazır hissedip harekete geçmeye fırsatım olmadan, onun kendiliğinden ölmesi ihtimali korkutuyordu beni. Bu durumda aramızdaki hesap yine kapanmamış olacaktı. Fakat böylece onun ve benim aramızdaki gizli rekabette ben son noktayı koyarak galip gelmiş oluyordum. Artık kütüphanenin tek hükümdarı bendim. Yanıma asistan istemedim. İş belki biraz daha fazla olacaktı, fakat kendime bir rakip istemiyordum. Bu şekilde bir zaman mutlu mesut yaşayıp gittim. Lakin on beş yirmi sene sonra, sebebini anlayamadığım ruhî sıkıntılar baş gösterdi. Geceleri uyuyamıyor, şayet uyumaya muvaffak olursam, kâbuslar görüyor, gündüzün de kütüphanede ürpermeler geçiriyordum. Bu böyle olmayacaktı, ârazlar zamanla azalacağına artıyordu. Nihayet bir psikanaliste gittim. Sonra anladım ki, çok isabetli bir karardı. Psikanalistim bunun tipik bir Ödipus Kompleksi (ÖKO) vakası olduğunu söyledi. Ona göre, sakladığım sır, ağır ağır çürüyen bir diş gibi, ruhumu eziyor, bana ıstırap veriyordu. Bu ârazlardan kurtulmak için tavsiye ettiği şey, yaptıklarımı birilerine itiraf etmemdi. Önce bu bana mümkün değilmiş gibi göründü, ama psikanalistim beni sözlerinin doğruluğuna ikna etti. Birine itirafta bulundum. Tesirli olacağından emin değildim, fakat, evet, işe yarıyordu! İtiraf edince, kendimi daha iyi hissetmiştim. Âdeta vicdanım hafiflemişti. Hemen başka birine, arkasından bir diğerine daha itiraf ettim ve sonra itiraflarım giderek sıklaştı, neredeyse ahval-i adiyeden oldu. Artık kendimi çok iyi hissediyordum. Bütün kâbuslarım sona ermişti. Ben de işi gündeye bindirdim. Artık hergün birine itirafta bulunuyorum. Size de şiddetle tavsiye ederim. Mazinizde karanlık noktalar varsa, siz de derhal itiraf edecek birini bulun. Tavsiyemin faydasını göreceksiniz."

"Teşekkürler, ben almayayım," dedim yüzümü ekşiterek, "Bana gaz yapıyor da... Ama sizin için, öyle anlaşılıyor ki, bire bir gelmiş. Bravo, size de bu yakışırdı zaten: Yaşlı ustasını taammüden öldürüp buna kalp krizi süsü vermek, sonra da yaptıklarını gek gek gerinerek önüne gelene anlatmak."

"Sahi mi diyorsunuz?"

Birden yükselmişti. Ciddi olduğumu sanmıştı inek. Hemen çemkirdim:

"Sahi değil, pederşahî! Sizin gibileri toplumdan tard etmek gerek. Hak etmiyorsunuz siz insanlarla birlikte yaşamayı. Ayrıca bütün bunları rektöre bir bir anlatacağımdan da emin olabilirsiniz!"

Sinirimin gitgide bozulmasına aldırmaksızın uzun uzun kıkırdadı.

"Aman, bir de sütlü kahve söylemeyi sakın unutmayın!" dedi kıkırtısına güçlükle ara verip, "İşte geldik bile!"

İşaret ettiği yere baktım. Kitap raflarının arasında yine bir açıklığa gelmiştik. Biraz daha dikkatli bakınca, duvarda alçak bir kapı olduğunu fark ettim. Kütüphane memuru yine o kalabalık anahtar destesini çıkarıp kapıyı açtı ve önümde eğilerek beni içeri buyur etti. İçerisi karanlıktı. Bir an duraksadım. Canî ruhlu bu pis herif acaba beni yeraltındaki bir hücreye mi hapsetmek istiyordu? Senden korkan senin gibi olsun, diye düşündüm ama sonra ve kararlılıkla adımımı atıp eşiği aştım. Nerede olduğumu anlayamadım önce. Heryan karanlıktı ve yüzüme birşeyler sürünüyordu. Arkamı dönüp baktım, kütüphane memuru ilerlememi işaret ediyordu. Bir adım daha attım. Tahta bir kapı vardı önümde. İtince, açıldı. Bir anda ışıktan gözlerim kamaştı. Elimi gözlerime siper ettim ve sendeleyerek dışarı çıktım. Yüksek tavanlı, hayli geniş bir odadaydım. Duvarlar lambriydi. İleride, pencerenin yanında, büyük bir yazı masası vardı. Karşısına bir çift yapay deri koltuk ve beşgen bir cam sehpa konmuştu. Bu odayı ve bu mobilyaları biryerden gözüm ısırıyordu, ama nereden olduğunu çıkaramıyordum. Birden odanın diğer yanındaki yüksek bir kapı açıldı ve rektör içeri girdi! Beni görünce, ürkerek bir adım geri sıçradı adam. Birden aklım başıma geldi. Gardroptan geçerek rektörün odasına girmiş olmalıydım! Ama bu na-

sıl olurdu? Kütüphanenin kitap depoları yerin birkaç kat altında, rektörün odası ise üniversite binasının en üstte katı olan üçüncü kattaydı. Oysa buraya gelirken, hiçbir merdiven inip çıkmış olduğumuzu anımsamıyordum. Kütüphane memuru beni birtakım Bizans dehlizlerinden geçirmiş olmalıydı. Deponun bir zamanlar bir Bizans sarnıcı olduğunu söylemişti. Yolun hafif bir eğimle yükseldiğini herhalde hissetmemiştim. Arkamı döndüm. Kütüphane memurunun sayrıl kıkırtısı hâlâ belli belirsiz işitiliyordu. Hiç bozuntuya vermeden döndüm ve sanki az önce paltomu çıkarıp asmışım gibi, gardrobun kapağını kapadım.

"Ben de sizi görmeye gelmiştim," dedim rektöre.

"İçeri ne zaman girdiniz allahaşkına?" diye sordu masasına geçerken, "Sekreterime birşey söylemek için bir an dışarı çıkmıştım. Görmedim geldiğinizi." Sonra bana koltuklardan birini gösterdi: "Buyrun, oturun!"

Gösterilen yere oturdum ve hemen konuya girdim:

"Sayın rektörüm, bir iki hususta maruzatım olacak. Öncelikle, bir katille aynı çatı altında çalıştığımızı biliyor muydunuz? KİM bir katil!"

"Kim bir katil?"

"KİM."

"Evet, kim?"

Kendimi modası geçmiş bir Kiklops gibi hissettim. Aslında rektörün ve benim cüsselerimiz arasındaki fark gözönüne alınınca, çok da gerçekdışı bir düşünce değildi.

"KİM'den bahsediyorum, yani Kitaplık Memuru Kâmil İsmet Neoldum."

"Ha, Kitaplık Memuru'ndan söz ediyorsunuz. Size de mi anlattı yoksa o hikâyeyi? Şimdi anlaşılıyor, ben görmeden odaya nasıl girmiş olduğunuz. Bakın, size tavsiyem: Öyle kulağınıza her çalınana inanmayın."

"Ne yani? Bütün anlatıklarının bir yalandan ibaret olduğunu mu söylemek istiyorsunuz? Oysa öyle teferruatlı anlattı ki... Hakikat olmamasına ihtimal vermedim."

"Olası bulmadığınız birçok şey gerçekleşebilir. Yalan teferruatlıdır."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?"

"Kitaplık Memuru Kâmil İsmet Neoldum raporlu bir mitomandır. Onun hiçbir anlattığına güvenemezsiniz. Sizden önce de yüzlerce kişiye anlatmıştır aynı yalanı. Ayrıca..."

"Ayrıca?"

"Ayrıca yirmi yılı aşkın süre önce olup bitmiş birşey sözkonusu olan. Eğer böyle bir cinayet işlendiyse bile, ki kuşkuluyum, çünkü KİM'in ifadesi dışında bu yönde hiçbir kanıt yok elde, suç çoktan süreaşımına uğramıştır bile. Yargılanmadan bir adamı mahkûm edip ceza veremezsiniz ki... E, öyleyse neyi tartışıyoruz biz?"

Karşı çıkmak isterdim, ama rektörün usavurumu son derece yalın ve sağlamdı. Sesimi kesmek ve dudaklarımı ısırmakla yetinmek zorunda kaldım.

"Başka ne vardı?" diye gürledi rektör.

"Kütüphanede 'ruh'a dair bütün kitapların ikinci bir emre kadar yasaklandığı söylendi bana," diye yeni bir kararlılıkla girdim söze, "Halbuki anayasayla tesbit edilmiş haklarımız, fikrî hürriyetler, ilmî tarafsızlık vesaire..."

"Haa bakın, bu daha hassas bir konu!" diyerek içinde âdeta yokolduğu büyük deri koltuğunda arkasına yaslandı rektör, "Kısa bir süre önce 'tin'le ilgili kitapları yasakladığımız doğru, ama bu doğrudan doğruya bizim kararımız değil. Sonuçta biz de emir kuluyuz. MEN'in (Millî Eğitim Nezareti) talimatı doğrultusunda yaptık bunu."

"O halde üniversite olarak derhal MEN'e protestoda bulunmamız, daha da olmazsa, bir mahkemeden *Yürütmeyi Durdurma* (YÜRÜTDUR) kararı almamız gerek," diye ısrar ettim, "Bu yaptıkları katiyen kabul edilemez! İlim hürriyetinin ihlalidir bu!"

"Bakın!" dedi rektör ayağa kalkarak, "Üniversite yönetiminden anlamadığınız belli. Rektör seçimlerinde adınızın geçmemesine şaşmamak gerek. Biz üniversite olarak MEN'i protesto etmeyiz. Aslında hiçbir üniversite etmez. Edemez. Kimse bunu yapacak kadar akılsız değildir. MEN bizim işverenimizdir. Aylık ve ödeneklerimizi ondan alırız. MEN'i, hem de bu kadar önemsiz birşey için, küstürüp şimşeklerini üzerimize çekmeyi göze alamayız. Eğer çok istiyorsanız, siz kişisel olarak yapın protestonuzu. Sizi engelleyecek değilim. Ama sonra demedi demeyin,

görmüş geçirmiş bir büyüğünüz olarak hiç tavsiye etmem. Şu ana dek hiçbir çılgın çıkmadı bunu yapacak. Çok arzu ediyorsanız, ilk olma onuru sizin olabilir."

Yutkundum. Buna cesaret edemezdim ve o da çok iyi biliyordu bunu. Hiçbir şey söylemeden süklüm püklüm yerimden kalkıp kapıya yöneldim. Attığım her adımda rektörün tedirgin edici bakışlarını sırtımda hissederek kapıyı usulca açtım ve dışarı çıktım.

Geceyarısı saat ikiye doğru, tren düdüğü denli bekingen bir zil sesiyle uyanıyorum. Yataktan doğrulup şaşkın şaşkın çevreme bakınıyorum. Sonra, elyordamıyla yolunu bulmaya çalışan bir kör gibi sendeleye sendeleye, önüme çıkan eşyaları çarpıp devirerek gidip kapıyı açıyorum. Bütün bu süre boyunca zil sesi kesintisiz sürüyor. Kapıyı açtığımda, smokinli, papyon kravatlı, kısa boylu, şişman bir adam duruyor karşımda. Bir kokteylden geliyormuş gibi bir hali var. Tombul parmağını zilin düğmesinden çekmeksizin, tuvaletlerini temizlemekle görevli olduğu evin çeşnicibaşısının birkaç gün önce suret olduğunu, hiç vakit yitirmeden bir taksiye atlayıp onu görmeye gitmem gerektiğini söylüyor. Birşeyler daha diyor, ama kulakları sağır edercesine çalmakta olan zilin sesi, engel oluyor dediklerinin tümünü anlamama.

"Suret mi?" diye soruyorum yanıtını daha iyi duymak için öne doğru eğilerek.

"Evet, evet, suret!" diye bağırıyor sol elini megafon gibi ağzına dayayarak, "Üç gün önce birdenbire suret oldu. Hemen sizi görmesi gerek."

Uyku sersemliğim biraz açılır gibi oluyor. Birden kanım tepeme sıçrıyor. Bu kadarı da fazla artık! Bu adam ya zilzurna sarhoş ya da kötü şakalar yapmaktan hoşlanan biri. Ellerimi onun gibi ağzımın çevresinde boru yaparak, çığlık çığlığa çalan zilin sesini bastırmak için ciğerlerim yırtılırcasına, yüzüm öfkeden kıpkırmızı, olanca gücümle bağırıyorum:

"Usunuzu mu oynattınız siz? Niçin bunu daha önce bildirmediniz bana? Umarım, çok geç kalınmamıştır. Yitirilen her dakikanın dirimsel önemi olabilir."

Adam bağırtımdan ürkerek yere çömelip paspasın üzerine pislemeye başlıyor. Kırçıllı kahverengi şeritler biçiminde paçalarından pörtlüyor etli kalçalarının üzerinde gerilen pantolonunun sıkıştırdığı dışkı parçaları. Ancak bu güç durumda bile elindeki pembe dantelli şemsiye-

nin sivri ucuyla zilin düğmesine basmayı sürdürüyor. Daha fazla vakit yitirmeksizin, içeri gidip giyiniyorum ve içine lavanta kokulu tertemiz bir çarşaf koymayı unutmadığım sedef kakmalı takım sandığımı da yanıma alarak geri geliyorum.

Adam kıçını duvarlara ve kapı kasasına sürterek temizlemiş, benim yolumu gözlüyor. Beni görünce, sandığı elimden kaptığı gibi, kapının önünde bir süredir beklemekte olan taksinin bagajına koyuyor. Sandık bagaja konur konmaz, lastiklerinden duman çıkartan acı bir patinajla fırlıyor taksi ve göz açıp kapayıncaya dek yokoluyor gecenin içinde. Şişman adam onu izlememi söylüyor ve kaldırımın kenarındaki bir kanalizasyon kapağını kaldırıp ondan beklenmeyecek bir çeviklikle aşağı süzülüveriyor. Kısa bir duraksamadan sonra, ardısıra iniyorum.

Odamda oturmuş, önceki hafta teslim edilmiş olan öğrenci ödevlerini okuyordum. Çöp tenekesinin bile kabul etmeyeceği bir tomar süprüntü... Başka işim yok muydu allahaşkına benim? Birden kapı vuruldu. Başımı işimden kaldırmaksızın, gür bir sesle bağırdım:

"Gel!"

Kapı hafifçe aralandı. Münker Efendi ürkek bir tavırla içeri girip kapının yanında yeni gelin gibi durdu.

"Gel dedik ya!" diye çıkıştım, "Nedir öyle arkanda sakladığın?"

"He, yünsek lisan talebelerinin ödevleri... Hani bir tavili, bir pısırığı, bir de züppesi var ya! Bildin mi?"

"Tamam, bildim, bildim. Koy şöyle masanın üstüne. Ne zaman verdiler bunları sana?"

"Dün verdilerdi, ama rektör bey başka bir yumuş buyurdu da, sana getirmeye fırsatım olmadı, kusura bakmecen artıkın. Haydi, kal sağlıcakla!"

Kapının yanına ulaşmıştı ki, geri çağırdım:

"Münker Efendi, gel bakayım buraya!"

Gelip süklüm püklüm önümde dikildi. Kafasını omuzlarının arasına çekmiş, dövülmeyi bekleyen bir köpek eniği gibi sinmişti. Ona yine fırça atacağımı sanıyordu herhalde. Sesi titreyerek konuştu:

"Buyur?"

"Senin üç fakülteden diploman varmış, öyle mi?"

"He ya, var!"

"Hangi fakülteler?"

Bir an düşündü.

"Jeoloji, astronomi ve ilahiyat."

"Hiç bilmiyordum doğrusu," dedim başımı sallayarak, "Şaşırdım ve çok takdir ettim. Bu zamanda bilimle kim bu denli il-

gileniyor? Ama anlamadığım bir nokta var: İlahiyat belki tamam da, diğerlerini niçin okudun? Jeoloji ve astronominin sana yararı ne ki?"

"Aa, öyle deme!" diye karşı çıktı Münker Efendi, "Bir kere, jeoloji dediğin herkese lazım. Yeraltı zenginlikleri bol olan bir ülkede yaşıyoruz. Üstelik, sakini olduğumuz bu şehir, Konstantiniyye, bu açıdan daha da zengin. Kaç medeniyet tabakası var burada, biliyon mu? Nereyi kazsan, tarih fışkırıyor. Şehrin altındaki gizli dehlizler ve galeriler de cabası. Kimse farkında değil, ama bu dehlizler bir uçtan bir uca köstebek yuvası gibi bürümüş şehri. 'Yeraltında dünya var!' lafı boşa değil, hakikaten de öyle. Tıpkı yeni ve egzotik bir kıta gibi, bunların keşfedilmeleri ve rölövelerinin çıkarılması lazım. Aksi takdirde, yaşamakta olduğumuz şehri hiçbir zaman tam manasıyla tanıyamayacak ve bu vahşi şehrin efendileri olamayacağız. Aksine, şehir yönetecek bizi, naçiz kulları olacağız şehrin. Kukla oynatır gibi oynatacak bizi şehir, basit birer oyuncak, birer baziçe olacağız onun hoyrat ellerinde. Bu eller ki, her tarafa uzanır, bizi ümüğümüzden yakalar, nefessiz bırakır. Şehrin bizim üzerimizdeki bu boğucu hükümranlığına isyan etmek, onu yıkmak için jeoloji okudum işte. Peki bunu yapabildin mi, diye soracaksın. İtiraf etmeliyim ki, hayır. Biraz daha derinlemesine tanımaya muvaffak olabildim belki onu –o da, dediğim gibi, sadece 'biraz'–, ama ona karşı gelmek, onu devirmek? Onu yerinden bir parmak bile oynatabildiğimi zannetmiyorum. Kuvvetli pençeleriyle dörtbir taraftan sarıyor çünkü insanı şehir ve kıpırdanmaya bırakmıyor."

"Vay canına!" dedim şaşkınlıkla, "Böyle düşündüğünü bilmezdim. Şehrin altındaki bu karanlık dehlizler, galeriler, katmanlar... Hem ürkütücü hem de oldukça ilginç geliyor insana. Nasıl diyeyim, tuhaf bir çekiciliği var. Astronomiyi niçin okudun peki?"

Kaşlarını kaldırdı:

"Aşikâr değil mi? Jeoloji yer ilmiyse, astronomi de gök ilmidir. Dolayısıyla, birbirlerine mükemmelen karşılık gelirler, bir eşyayla onun aynadaki aksi gibi tıpkı veya geceyle gündüz, ateşle su, akla kara... Astronomi gök cisimlerini tetkik eder. Böylece, ilahî olana biraz daha yaklaşmış oluruz onun sayesinde. İn-

sanoğlunun aya ilk ayak bastığı günü hatırlıyorum. Yarabbi, ne şom gündü o! Neymiş, onun için küçük, beşeriyet için büyük bir adımmış. Hıh, sevsinler! Evet, büyük bir adımdı, doğru, o adımla göklerin bekâreti yara almış oluyordu çünkü. O günden beri, bikri izale edilmiş bir kız gibi, girenin çıkanın haddi hesabı yok. Bilirsin, istihbarat peyklerini, insanlı ve insansız roketleri, 'uzay istasyonu' tabir olunan devasa şeytan arabalarını kast ediyorum. Artık insanoğlu kâinatı yavaş yavaş zapt ediyor. Melaikeleri rahatsız ediyor tabii bu durum ve uzağa, hep daha uzağa çekiliyorlar. Düşünsene, durup dururken, kıçına sivri birşey girebileceğini bilsen, rahat edebilir miydin? Bir roket aynı zamanda fallik bir objedir de, biliyon onu, değil mi?"

"İlginç, ilginç, çok ilginç," diye karşılık verdim, "Katılmıyorum, ama yine de hayli ilginç." Ancak aklıma takılan birşey vardı.

"Peki, hepsini anlıyorum," dedim arkama yaslanarak, "Bütün bunlar çok iyi, çok güzel. Ama jeoloji ve astronomiden sonra, ilahiyat! Nasıl açıklayacaksın bunu? Bunların kabil-i telif olduğunu sanmam."

"Olur mu?" diye kurnazca göz kırptı Münker Efendi, "Ben jeoloji ve astronomiyi niye okudum? İlahiyata hazırlık olsun için elbette... Şaşma! Yer ve gök nedir ki? Cehennem ve cennet tabii. Ateş ve bulutlar, zebaniler ve melekler, ceza ve mükâfat... Rabbimiz kâinatı yedi günde halk eylemiş ve sonra..."

"Tamam, tamam, anladık!" diye lafı tıkadım ağzına. Saçmalamaya başlıyordu yine. 'Zurnanın zırt dediği yer...' Böyle yavelere karnım toktu.

"Haydi, sen koş, bana demli bir çay kap, gel!"

Münker Efendi biraz küskün bir edayla dönüp kapıya yürüdü. Tam çıkmak üzereyken, birşey daha söylemek için bana döndü, ama ben hazırlıklıydım. Daha birşey söylemesine fırsat vermeksizin, gözlerimi belertip elimle kışkışlayınca, istemeye istemeye çıktı ve kapıyı arkasından usulca kapattı. Getirdiği dosyaları elime aldım. En üstte Mümtaz Mümkün'ün ödevi vardı. Geçen ödevden sıfır çektiği için, en önce getirip vermişti ödevini demek ki. Büyük olasılıkla bundan da doğru dürüst birşey çıkmayacaktı, ama hiç olmazsa mesajının yerine ulaştığı anlaşılıyordu. Önemli bir ders almıştı Mümtaz Mümkün. Bu iyiydi.

Okumaya başladım. Oldukça uzun bir başlık seçmişti Mümtaz Mümkün ödevi için.

URUK TARİHİ ARAŞTIRMALARININ BİREY VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ YARAR VE ZARARLARI

Uruk kültür ve medeniyeti son zamanlarda büyük ilgi uyandırmış, dolayısıyla da Uruk tarihi birçok bilimsel araştırmanın odağı olmuştur.[1] *Doğal olarak, bu bilimsel araştırmaların birey ve toplum üzerinde birtakım yarar ve zararları sözkonusudur. Bu yararlardan olabildiğince yararlanabilmek*[2] *ve zararlardan ise zarar görmemek için ilk önce sözkonusu yarar ve zararların neler olduğuna bakmamızda yarar vardır. Ancak ondan sonra bir yarar-zarar hesabı yaparak*[3] *bu araştırmalara devam edip etmemeye karar verebiliriz. Şimdi bu yarar ve zararlara kısaca bir göz atalım.*[4]

İlkin, en genel anlamında, araştırmak iyidir. Arayan bulur. Aramasalardı, örneğin, Thomas Edison Amerika'yı, Kristof Kolomb ampulü bulabilirler miydi?[5] *Tekerleğin bulunması, piyasada irmik, yağ ve şeker bulunması*[6]*, büyüklerimizin bize yerinde bir öneride bulunması ve Ulu Önder Mustafa Kemal'in cenazesinde yabancı devlet erkânının hazır bulunması hep bir arayışın sonucudur.*[7] *Öyleyse, hep aramak ve araştırmak, hem de bütün gücümüzle aramak ve araştır-*

1 Oysa ben kimsenin takmadığını sanıyordum Uruklar'ı. Son derece bilinçsiz, yaratıcılık yoksunu, basmakalıp bir giriş...

2 "Yararlardan yararlanabilmek" doğrusu hoş bir deyiş, tıpkı 'düşünceyi düşünmek' gibi. Etinden sütünden mi yararlanıyorsun, hemşehrim?

3 Yani bir tür 'kâr-zarar' hesabı bu, öyle mi? Şimdi de iktisadın alanına mı giriyoruz?

4 Saydım, buraya dek sekiz kez "yarar", yedi kez de "zarar" sözcüğünü kullandı. Bu yeni bir rekor olabilir!

5 Sanırım, Edison'la Kolomb karışıyor. Ayrıca, 'bulmak' hangisi: 'Keşfetmek' mi, 'icat etmek' mi? Ampul zaten vardı da, Edison onu evinin çatıarasındaki eski eşyaların arasında ya da bir hurdacıda keşif mi etti?

6 Eh, bir helva yaparız artık. Ha sahî, kim öldü? Bildim: Birazdan bu yazının müellifi ölecek!

7 Burada da 'bulunmak' eyleminin değişik kullanımları karışmış, sanırım. Bu söz sanatına ne deniyordu?

mak gerektiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.[8] *Buradan çıkan sonuç, araştırmaların, gençler için iyi bir model oluşturup doğru dalga boyunun*[9] *yakalanmasına yardımcı olarak topluma yarar sağladığıdır.*

İkinci olarak, Uruklar birçok ulusun tarihinde önemli yer tuttukları içindir ki, Uruk tarihinin ayrıntısıyla ortaya konmasında herkes için yarar vardır. Böylelikle, diğer ulusların tarihi de daha iyi anlaşılacaktır. Aslında tarih bir bütündür.[10] *Her ulusun tarihi dünya üzerindeki diğer ulusların tarihine bağlıdır.*[11] *Sözgelimi, ayrı kıtalarda bulunmalarına karşın, Aztek ve İspanya tarihleri iç içe geçmiştir.*[12] *İspanya'nın ayrı düşünülemeyeceği diğer bir tarih ise, Arap tarihidir.*[13] *Öyleyse Aztek-lerin canlı insan kurban etme törenleriyle Arapların tuvalet alışkanlıkları arasında tarihsel bir bağ kurabiliriz.*[14] *Aynı biçimde, Romalılar İsa'yı Filistin'de kazığa oturtmayıp yalnızca çarmıha gerdilerse, İngiliz sarayında kraliçenin çayına kaç şeker attığıyla mutlaka bir ilgisi olmalıdır bunun.*[15] *Kimi zaman bu ilinti açık seçik görülmeyebilir.*[16] *Ama dikkatli bir araştırma böyle bir ilintinin varolduğunu ortaya koyacaktır.*[17] *Bilindiği gibi, Hindistan'da kanat çırpan bir kelebek, İngiltere'de bir fırtına yaratabilmektedir.*[18] *Hatta Amerikan sinema endüstrisi bu konuyu ele alan bir film de yapmıştır.*[19] *Asya borsaları çökerse, bunun Wall Street'i de etkilememesi olanaksızdır.*[20]

8 Biraz abartılı oldu bence bu.

9 Ah, şimdi de radyoculuğun alanına giriyoruz. Ne güzel! Sırtımız yere gelmez artık.

10 Doğru söze ne denir? Bozuk bir saat bile günde iki kez doğru zamanı gösteriyor.

11 Fikir devam ettiriliyor. Güzel.

12 İyi bir örnek.

13 Nereye varılmak istendiğini tahmin edebiliyorum.

14 Bu biraz ifrata kaçmak olmadı mı?

15 İlginç bir düşünce. Merak ediyorum, Romalılar İsa'yı çarmıha germeyip kazığa oturtsalardı, bugün takdis için hangi el hareketini yapacaklardı Hıristiyanlar?

16 Doğru, ben bu örneklerdeki ilintiyi göremedim.

17 İyi de, nerede o "dikkatli araştırmacılar"?

18 Bilimsel bir makale için aşırı metaforik oldu.

19 Holliwood filmleri ne zamandan beri bilimsel makalelerde kaynak gösterilebiliyor?

20 Hah, ben de laf ne zaman borsadan açılacak diye merak ediyordum.

Buna "domino etkisi" adı verilir.[21] *Kısacası, Uruk tarihinin araştırılması yalnızca "per se"*[22] *bir eylem olmayıp, diğer ulusların tarihlerini de doğru değerlendirmemizde bize yardımcı olacaktır.*

Ancak Uruk tarihi araştırmalarının bizim açımızdan daha da büyük önemi, Urukların aslında bizim atalarımız oluşudur.[23] *Dolayısıyla, yalnızca diğer ulusların tarihini değil, kendi tarihimizi de anlamak için Uruk tarihini araştırmamız gerekmektedir.*[24] *Tarih bize kendi kültürüne, yani gelenek ve göreneklerine, yabancı kalan ulusların zaman içinde yozlaşıp çökmeye mahkûm olduklarını öğretir.*[25] *Bu durumun tarihteki örnekleri çoktur.*[26] *Sözgelimi, Aztekleri ele alalım.*[27] *Aztekler İsa'dan sonra ilk binyılın sonlarında Güney Amerika'da çok parlak bir uygarlık kurmayı başarmışlar ve komşu ulusları gölgede bırakarak egemenlikleri altına almışlardı.*[28] *Ne var ki pek güçlü sanılan bu uygarlık, XV. yüzyılda birkaç yüz baldırıçıplak İspanyol kâşif*[29] *tarafından şaşırtıcı derecede kısa bir süre içinde çökertildi. Dikkatle incelediğimizde, bu hızlı çöküşün temelinde Azteklerin uzun süredir özkültürlerinden uzak düşmüş oluşlarının yattığını görürüz.*[30] *Bilindiği gibi, Aztekler, dinleri gereği, tanrılara canlı insan kurban ederlerdi. Bu, yüzyıllarca en ufak bir değişikliğe uğramadan sürmüş başat bir Aztek geleneğiydi. Öyle ki, bugün yapılan hesaplara göre, yüzyıllar boyu kurban edilen insan sayısı yüz binleri bulmaktadır.*[31] *Bu gelişigüzel bir işlem değildi. Dinî bayram-*

21 Buraya nereden geldik? Ben bile izlemekte güçlük çekiyorum.
22 Aman yarabbim! Gözlerime inanamıyorum! Latince bir deyiş mi bu gördüğüm? Mümtaz Mümkün kendini aşıyor.
23 Hah, şimdi fasulyenin faydalarına geliniyor galiba! (Ama gerçekten var mıdır?)
24 Yaşa! Nurol!
25 Gerçekten, öğretir mi? Bu biraz bayat ve basmakalıp bir düşünce gibi göründü bana.
26 Güzel, destekleyici örnekler geliyor.
27 Alalım bakalım!
28 Harika bir ansiklopedi tümcesi.
29 İspanyol kâşifleri "baldırıçıplak" diye nitelemek ilginç bir yorum. Bence giysileri tamdı adamların.
30 İşte ispata muhtaç bir iddia!
31 Kim yapmış bu hesapları? Saçma...

lar ve sıradışı durumlar dışında, düzenli olarak her ayın yedi, on yedi ve yirmi yedisinde,[32] *tanrılara kurban edilecek olan esirler tapınağın tepesine çıkarılır, burada, on binlerce izleyicinin meraklı bakışları altında, henüz canlıyken, kalpleri sökülür ve nihayet kelleri gövdelerinden ayrılarak işlem tamamlanırdı. Sökülen kalpler –ki her törende yüzlerce esir kurban edilirdi– izleyicilere gösterildikten sonra, bir sepette toplanır, tören sonrası şaraplık üzüm gibi sıkılarak akan kan imparatora içirilirdi. Böylece, imparatorun daha güçlü ve uzun ömürlü olacağı düşünülürdü. Kelle ve gövde ise tapınağın merdivenlerinden teker meker*[33] *aşağı yuvarlanırdı.*[34] *Azteklerin son zamanlarında işte bu güzel âdet ne yazık ki ihmale uğramış, tebdil ve tağyir edilerek bozulmuştur.*[35] *Aztekler artık daha az sayıda esiri kurban ediyorlar, onları sunağa çıkarmadan önce afyonla sersemletiyorlar ve, belki daha da önemlisi, kalbi çıkarılan kurbanın başını gövdesinden ayırmıyorlardı.*[36] *Bu durumda izleyiciler kurbanın gerçekten ölüp ölmediği konusunda, haklı olarak, şüpheye düşüyorlardı.*[37] *Kimbilir 'canlı canlı kalp sökme' sahnesi belki de yalnızca bir mizansendi.*[38] *Kurban töreni tapınağın tepesinde, izleyicilerden hayli uzakta gerçekleştirildiği için, güvercin kanı ve dana ciğeriyle göz boyanıyor olabilirdi.*[39] *Oysa kurbanın kafası gövdesinden ayrılıp izleyicilerin arasına atılınca, kurbanın öldüğü konusunda kimsenin kuşkusu olmuyordu. Bu çok önemliydi, çünkü böylece bütün yurttaşlar yaşam ve ölüm hakkında doğru bir fikir edinebiliyordu.*[40] *Ölüm işte böyle birşeydi: Kalbi sökülmek ve başı gövdesinden ayrılmak.*[41] *Kurban törenlerinin yozlaşması dolayısıyla bu ayrımı iyi anlayamayan Aztek savaşçıları,*

32 Ne güzel, Millî Lotarya (MİLO) gibi tıpkı... Kimlere vurmuş piyango?
33 *Sic!*
34 Son derece ayrıntılı bir betimleme. Sakın yine bir filmden olmasın?
35 İşte püf noktası burada: Kimler söylemiş böyle olduğunu?
36 Hmm, ne denli uygarca!
37 Vah zavallılar – yani izleyiciler!
38 Bak, bak, bak!
39 Ne akla hayale sığmaz dolaplar döndürüyorlarmış!
40 Değil mi ama?
41 Eh, genelleştirilememekle birlikte, öyle de denebilir.

İspanyol askerlerini gül ve konfetiyle karşılamış[42] *ve bu yüzden gaafil avlanarak bozguna uğramışlardır.*[43] *Dolayısıyla, bu örnekten de anlaşılacağı gibi,*[44] *tarihimizi araştırarak unutulan geleneklerimizi ortaya çıkarmak ve yeniden yaşatılmalarını sağlamak, kritik önemdedir.*[45]

Öte yandan, Uruk tarihi araştırmalarının birtakım zararları da vardır. Bu araştırma çalışmalarının yararlı mı zararlı mı olduğuna karar vermeden önce, sözkonusu zararları da dikkatle incelememiz gerekir.[46]

Öncelikle, genel olarak araştırmanın birtakım yararları olduğu gibi, zararları da yok değildir.[47] *Araştırmak, aşırı bir bilme isteğine delalet eder, ki bu, toplum ve birey açısından, tehlikeli olabilir.*[48] *Kimi şeylerin sır olarak kalması daha iyidir, çünkü bilinmesi durumunda, o şey sorgulanabilir ve bu sorgulama sonunda da değiştirilmesi gündeme gelebilir.*[49] *Oysa yerleşik düzen 'değişmeme' ilkesi üzerine kurulmuştur.*[50] *Araştırma, bilinmeyeni bilinir kılma ve, dolaylı olarak, toplum düzenini değiştirme yönünde bilinçli bir çaba olduğu için, kimi bireylerde ortaya çıkan araştırma güdüsü, yazılı olmayan toplumsal yasaların korunması açısından ciddi bir tehlike oluşturmaktadır.*[51] *Bunun tam tersi, toplum düzenini korumaya çalışan kimi bireyler, araştırma yapmak isteyen bireyleri engellemek için onlara zarar vermek durumunda kalabilirler.*[52] *Bu bir ikilemdir.*[53] *Bir yanda bireysel özgürlükler, öteki yanda toplumun bekaası vardır ve seçim sonucunda, kaçınılmaz ola-*

42 İşte, bundan biraz şüphem var.
43 Burada biraz daha ayrıntı gerekmez miydi?
44 Ay, şimdi anlaşılmış mı oldu?
45 *Non sequitur* kokuyor.
46 "Uruk tarihi" ibaresi çıkarılırsa, rahatlıkla başka bir makalede de kullanılabilecek, son derece basmakalıp, her türlü özgünlükten uzak bir "döngü" paragrafı.
47 Top da yuvarlaktır.
48 İlginç bir usavurum.
49 Daha da ilginçleşiyor.
50 Buna "statüko" da diyoruz.
51 Asıl hazin olan şey, düşünelim ki, bunu yazan 20'li yaşlarının başında bir birey.
52 Ki buna "karşıdevrimcilik" diyoruz.
53 Bunun bir "ikilem" olduğu doğru, ama sen bu ikilemin neresindesin? Üstünde olduğunu mu sanıyorsun.

rak, yanlardan biri yara alacaktır.[54] *Bu tatsız durumun engellenmesi açısından, araştırmanın her türünden uzak durmakta yarar vardır.*[55]

İkinci olarak, özellikle akademik düzeyde ya da profesyonel alanda yürütülecek olan araştırma, hayli maliyetlidir.[56] *Bu iş için hatırı sayılır fonlar ayrılması gerekir.*[57] *Aksi takdirde, araştırma yürütülemez, yürütülse bile, sonuçları sağlıklı olmaz ve ulaşmak için yola çıkılan amaçların çok uzağında kalır.*[58] *Örnek olarak Medikal Araştırma'lara (MEDAR) bakabiliriz.*[59] *İlaç şirketlerinin Araştırma Geliştirme (ARAGEL) bölümleri, en ufak bir sonuç alabilmek için, büyük meblağlara ve çok uzun sürelere gerek duyarlar.*[60] *Oysa bu paralar Reklam ve Tanıtım (RET) bölümlerine aktarılsaydı, sözkonusu ilaçlardan çok daha fazla kâr elde edilmesi mümkün olabilirdi. Kâr sağlamak*[61]*: Bir şirketin amacı bu değil midir –ister ilaç şirketi olsun, ister otomobil, ister beyaz eşya? Ürünün boyutu ve ederi fark etmez, amaç aynıdır.*[62] *Kentin en büyük meydanına kurulmuş dev bir mültivizyon ekranında yayımlanacak bir reklam, satışları aynı bütçeyle yapılacak herhangi bir ARAGEL çalışmasından çok daha fazla etkileyecektir.*[63] *Bu örnekte de açıkça görüldüğü gibi, Uruk tarihi araştırmalarının maliyeti, ciddiyetle gözönünde bulundurmamız gereken önemli bir zarardır.*[64]

Ama Uruk tarihi araştırmalarının belki de en önemli zararı, üniversite öğrencilerini gözönüne aldığımızda ortaya çıkar.[65] *Bu öğrencilerin kimi taşranın değişik köşelerinden gelmiş ve sefil yurtlarda ya da arkadaşlarıyla paylaştıkları nohut oda*

54 Bu da doğru.
55 Hoppala, bunca laftan çıkan sonuç bu mudur yani?
56 Evet, "hayli maliyetlidir" de, o parayı veren nerede?
57 Elhak, gerekir. Ama her gereken yapılsa...
58 Tıpkı bu "sözde" araştırma gibi.
59 Gerçekten de, medar-ı iftiharlarımızdan biridir MEDAR.
60 Arayıp gelirken, yolda biraz sallanıyor mu nedir bunlar?
61 Ha, "kâr sağlamak"! Asıl amaç bu, "insan sağlığı" gibi saçma sapan bir şey değil yani.
62 İlginç bir itiraf.
63 O mültivizyon ekranlarını başına geçiresim geliyor!
64 Küçük dilimi yutmak üzereyim.
65 Şöyle ki?

bakla sofa kira dairelerinde güç koşullar altında ikamet ediyor olabilirler. Diğerlerinin ailesi belki Konstantiniyye'de oturmaktadır, ama anababaları boşandığı için, anne eviyle baba evi arasında mekik dokuyup durmaktadırlar.[66] *Her durumda, bu öğrenciler ödevlerini son derece kısıtlı olanaklarla yapmak durumundadırlar.*[67] *Elektrik kesilebilir, konuklar gelebilir ya da bir meyhaneye gitmekte olan arkadaşlar, sözkonusu öğrencinin de onlara katılması için çok ısrar edebilirler.*[68] *Sonuçta, o öğrenci de bir gençtir, kanı kaynamaktadır, ısrarlara dayanamaz ve şeytana uyup okul ödevlerini yüzüstü bırakır, arkadaşlarına takılır.*[69] *Bir bardak rakının ayartmasına hangi erkek yüreği dayanabilir ki?*[70] *Zavallı öğrenci,*[71] *bu durumda, ertesi gün üniversiteye ödevini yapmadan sallana sallana gitmek zorunda kalacak ve profesöründen büyük ihtimalle sıfır alacaktır.*[72] *Oysa düşünürsek, Uruk tarihi araştırmaları olmasaydı, böyle bir tragedya yaşanmayacaktı.*[73] *Demek ki, Uruk tarihi araştırmalarının böyle çok önemli bir zararı da olabilir.*[74]

Sonuç olarak,[75] *Uruk tarihi araştırmaları, toplumsal ve bireysel açıdan yararlı ve zararlı yönleri olan, çok kritik bir konudur.*[76] *Bu araştırmalara başlayıp başlamama konusunda kesin bir karar vermeden önce, bu yarar ve zararların dikkatle gözden geçirilip tartılması gerekmektedir.*[77] *Bu makalede bu yarar ve zararları kısaca açıklamaya çalıştım.*[78] *Her okuyucu son kararı kendisi verebilir,*[79] *ancak benim kişisel görüşüm, za-*

66 Vah vah! Gözlerim yaşardı!
67 Deme ya! Biz bunu niye daha önce düşünemedik?
68 Vah zavallı öğrenci!
69 Ha, o zaman tamam, canım!
70 Zaten bütün kabahat bu rakıda. Ah rakı, ah!
71 Hah! En sonunda "zavallı öğrenci" lafı da açıkça telaffuz edildi. Ben de iş ne zaman bu noktaya gelecek diye sabırsızlanıyordum.
72 Bak, bu çok doğru. Özellikle de, bu ödev bağlamında.
73 Bunu "tragedya" olarak adlandırmak da yetmeyebilir, ama tabii başka nedenlerle.
74 Evet, aslında üniversiteler de gereksiz, hatta belki düpedüz zararlı: sinirlere...
75 Bu laf salatasından bir "sonuç" çıktı çünkü!
76 Daha önce de dediğim gibi, top yuvarlaktır.
77 Basmakalıp...
78 Yok ya! Sen şimdi "makale" yazmış olduğunu filan mı sanıyorsun?
79 Evet, ve benim kararım kesin.

rarların yararlara ağır bastığı yönündedir.[80] *Öğretim üyeleri, araştırma yapacak öğrencilere çok yüklenmemeli, eninde sonunda onların da insan olduklarını ve hata yapabileceklerini unutmamalılardır.*[81]

Tam Mümtaz Mümkün'den beklediğim gibi, son derece yararsız, hatta düpedüz zararlı bir ödevdi bu: Okuyanın sabrının sınırlarını zorluyor ve vaktini çalıyordu. Sonuçta, Uruklar hakkında yine hiçbir şey öğrenmemiş oluyordum klişeler, yuvarlak laflar, bayat gerçekler ve saçma sapan fikirlerle dolu bu makaleyi okuyarak. Lahavle çekip derin derin iç geçirdim ve Mustafa Mushaf'ın ödev dosyasına geçtim. Önceki ödevde ele aldığı konu ilgisini çekmiş olmalıydı ki, kaldığı yerden devam ediyordu Mustafa Mushaf.

NOMENKLATUR SORUNLARI II

"İsmi olmayanın, cismi de olmaz." Kimine göre Aristoteles'e, kimine göre Descartes'e, kimine göre ise Kant'a mal edilen bu söz[82]*, Uruklar karşısındaki durumumuzu çok iyi yansıtır: 'Uruk' adına kelime olarak bir anlam vermeyi başaramadığımız için, Uruk tarihi üzerine yaptığımız araştırmalar da bir parmak ileri gitmemekte, bütün çaba ve gayretlerimiz hüsranla neticelenmektedir.*[83] *Eğer Uruk tarihini araştırmak ve incelemek istiyorsak, önce bu kelimenin kökenlerini keşfetmeli ve tam olarak ne anlama geldiğini tesbit etmeliyiz.*[84] *Bize belki de yeni ufuklar açacak olan Uruk tarihi araştırmalarının önşartı budur.*[85]

İlkin incelememiz gereken ihtimal, 'Uruk' adının 'ur' [tümör] sözcüğünden gelebileceğidir. Bu dikkat çekici bir iddiadır.[86]

80 Sanırım, burada seninle derin bir fikir ayrılığı içindeyiz, Mümtaz. Mümkün.
81 Ha, olur! Görürsem, söylerim.
82 İhmal edilebilir bir belirsizlik: Bu filozoflar yalnızca yüzyıllarla ayrılıyor birbirinden.
83 Bu araştırmanın ehil olmayan insanlarca yürütüldüğünüde eklemeliyiz, bence, bu nedenlerin arasına.
84 Benim umudum da o.
85 İri lokma almayalım, iri laf etmeyelim.
86 Ve bu iddiayı kanatlımak da hayli müşkül olacak.

Orta Asya Lisanları (ORAL) incelendiğinde, 'uruk' kelimesinin anlamca 'tümörlü' ya da 'tümörümsü' [ur'uk] demek olduğu görülür.[87] *Bu bizi haklı olarak şu varsayımlara götürür:*[88] *1) Uruk kavminde kanser, bilhassa vücudun görünür yerlerinde ortaya çıkan tümörler çok yaygındı. (Urukların çok kısa sayılabilecek bir sürede sırrolarak medeniyetlerinin ardında iz bırakmadan ortadan kalkması bu amansız hastalığa bağlanabilir.) Bu sebeple, diğer kavimlerce 'tümörlü', yani 'Uruk' olarak adlandırıldılar.*[89] *2) Başka bir varsayıma göre, 'uruk' kelimesinin anlamı 'urumsu'dur. Uruklar diğer kavimlerce böyle adlandırılmışlardır, çünkü patates çuvalı gibi, kısa boylu ve obez, kısacası bir tümörü andıran adamlar oldukları rivayet edilir.*[90] *Bu, rencide edici bir iddiadır, ancak gözardı edilmemesi gerekir.*

Hesaba katılması gereken bir diğer ihtimal, yıllar içinde 'Uruk' kelimesinin başından bir harfin düşmüş olabileceğidir.[91] *Bu durumda, kelimenin aslı 'vuruk', 'duruk' veya 'buruk' olabilir.*[92] *Şimdi bu ihtimalleri tek tek gözden geçirelim. 1) 'Vuruk': a) Göçebe bir kavim olan Uruklar, mallarını at arabalarında taşıyorlardı.*[93] *Uzun yıllar çok badireler atlatan bu arabalar, önden veya arkadan darbeli, yani 'vuruk' olabilirdi.*[94] *Bunu Urukların çivi yazısı tabletlerde bulunan gazetelerdeki satılık araba ilanlarından anlıyoruz.*[95] *b) Çok savaşçı bir kavim olan Uruklar, "Yavuz it beresiz olmaz," sözü uyarınca, genellikle çatışmalarda yara alır, yani 'vuruk' olurlardı.*[96] *c) Uruk savaşçıları aslında son derece romantik kişilerdi. Sert tabiatlı ve*

87 Görülür mü? Hangi dil bilgini öyle demiş?

88 Sağlıklı varsayımlar ortaya kıyabilmemiz için, sağlam önkabullerden yola çıkmamız gerekir.

89 Tıbbî bir iddia... Ve –ne demeli?– biraz da desteksiz atılmış.

90 Öyleyse, bizim Münker Efendi de kesin Uruk soyundan! Urukların sonuncusu belki...

91 Hah, şimdi benim birazdaha anlayabildiğim bir dilde konuşuyorsun.

92 Ay, bu muydu? Tam bir düşkırıklığı...

93 Eee? Malumu ilamda fayda yoktur.

94 Bak sen! Ne şirin şey!

95 Demek, gazeteyi de icat etmişti Uruklar. Bu haber Basın Yayın Tarihi BAYAT'ta bir devrim yaratacak!

96 Dilim tutuldu, bu iddiaya artık birşey diyemiyorum.

doğuştan asker olmalarına rağmen, herbiri memleketinde bir kıza âşıktı, yani ona 'vuruk'tu. 2) 'Duruk': a) Uruk savaşçıları gayet ağırbaşlı, duygularını kolay kolay belli etmeyen, durgun insanlardı.[97] *Bu yüzden, diğer kavimler onları 'duruk' olarak değerlendirdi. Oysa Uruklar son derece arkadaş canlısı idiler.*[98] *b) Uruklar dayanıklı ve uzun ömürlü olurlardı. Ayrıca, kitabelerde okunduğu gibi, Uruk devletinin bir sanı da "dünya durdukça durası" idi. Dolayısıyla, 'duruk' olarak nitelenmeleri normaldi.*[99] *3) 'Buruk': a) Uruklar zor şartlar altında, hayli zahmetli ve meşakkatli bir hayat yaşar, dolayısıyla umumiyetle 'kederli' veya 'buruk' olurlardı.*[100] *Nitekim, daha sonra Amerika'daki zenci köleler arasında şümul bulacak olan 'blues' müziğinin aslında 'buruks' ismiyle Uruklarca icat edildiği iddia edilmektedir.*[101] *('-s' takısının neye delalet ettiğini daha bulamadım.*[102]*) b) Uruklar son derece sıcakkanlı ve canayakın kimselerdi.*[103] *Şavaşmaktan vakit buldukları zaman, kamp ateşi çevresinde biraraya gelir ve bizim bugün 'çay' diye tanıdığımız sıcak içeceği içerek hikâyeler anlatırlardı.*[104] *Kaya gibi sert adamlar olan Uruk savaşçıları, o yıllarda Orta Asya'da hüküm süren şeker kıtlığı sebebiyle, bu içeceği şekersiz ve 'buruk' olarak içmeyi tercih ederdi.*[105]

Kimi bilimadamları diğer bir ihtimal üzerinde dururlar: 'Uruk' kelimesindeki 'u'lar aslında 'ü' iken, zamanla noktaları düşmüş ve kelime bugünkü haline gelmiştir.[106] *O halde kelimenin aslı 'ürük' olabilir. Bu akla uygun bir varsayımdır,*[107] *çünkü Uruklar düşmana saldırırken, kan dondurucu vahşilikte savaş naraları atarlar, diğer bir deyişle, kurt gibi ürürlerdi.*[108]

97 Bu iddia, diğerinden, hiç olmazsa, biraz daha durgun.
98 Laf! Öyle oldukları ne belli?
99 Haa! Bu, duyduğum en saçma iddialardan birisi.
100 Bu iddia da mesnetsizlik ve saçmalıkta bir öncekine taş çıkartıyor ama.
101 Müzikologların bu konuda söyleyecekleri olabilir.
102 Aramaya sabırla devam et. Olur a, belki bulursun!
103 Kim söylüyor öyle olduklarını?
104 Devrim niteliğinde, antropolojik ve etnografik bulgular...
105 Bu iddia, bence, diğerlerini taçlandırdı.
106 U-ü değişimi. Olmaz, diyemem.
107 Öyle midir? Hangi akla?
108 Oh oh oh! Çok ürktüm. O naraları âdeta duyar gibiyim.

Bu yüzden, kendilerine 'çok ürüyen' anlamında 'ürük' denmiştir.[109] *Bu varsayımı üstteki paragrafta zikredilen 'baş harfin düşmesi' ihtimaliyle birleştirince, karşımıza iki yeni ihtimal daha çıkar:*[110] *1) 'Yürük': Uruklar, göçmen, yani yörük bir kavimdi. Bu sebeple onlara 'yürük' dendi.*[111] *2) 'Türük': a) Uruklar düşmanlarını alt etmek için çeşitli harp hilelerine müracaat ederlerdi, ki bunlara 'türük' denirdi.*[112] *b) Burada bilim dünyasıyla önemli bir buluşumu paylaşmak istiyorum:*[113] *Uruklar aslında Türktü.*[114] *Bu, herkesçe bilinen ama bugüne kadar isbat edilememiş bir iddia, âdeta sanal bir gerçekti.*[115] *Oysa bu durumun izah ve isbatı son derece basittir:*[116] *Dilleri dönmeyen yabancı kavimler onlara 'Türük' dedi, daha sonra bu kelime halk ağzında 'Uruk'a dönüştü.*[117] *Bu, son derece dikkate değer bir iddiadır*[118] *ve sadece Urukların değil, şanlı Türk ulusunun da menşei konusunda bize çok önemli bilgiler verir.*[119]

'Uruk' kelimesinin kökenlerine dair diğer bir varsayımı, henüz ispata muhtaç bir iddia olmasına rağmen, bana oldukça ilginç göründüğü için makaleme[120] *dahil ediyorum.*[121] *Mevzubahs varsayım şudur:*[122] *Uruklar bizim gibi soldan sağa değil, sağdan sola yazarlardı.*[123] *Bu yüzden Uruk kitabelerini sağdan sola okumak ve böyle telaffuz etmek icap eder. Bu durumdan bihaber olan yabancı kavimler, buldukları Uruk ki-*

109 Ne diyeyim: Kendi sakat mantığı içinde elhak doğru!
110 Ki bunlar nedir?
111 Yürrü, ense tıraşını görelim! Ne dedim: Malumu ilamda fayda yok!
112 Bunun Fransızca kökenli bir sözcük olduğu da söylenseydi, daha aydınlatıcı olabilirdi tabii.
113 Bu ne yücegönüllülük!
114 Hah, ben de buraya gelelim, derim.
115 "Sanal gerçek" tanımı, bence, çok uygun düşmüş.
116 Ah, yavrucuğum, keşke o denli basit olsa...
117 Ben ilk elden tanığım: Benim de dilim dönmüyor –şu andaki halet-i ruhiyemi anlatmaya!
118 Elhak benimkine değdi, hatta ezip geçti.
119 Keşke verse...
120 Ay, ben senin makaleni yerim!
121 Sana ilginç görünen, bana kimbilir nasıl ilginç ötesi görünecektir?
122 Bütün soluklar tutuldu. Merakla bekliyoruz.
123 Eğer desteklenebilirse, ilginç bir iddia.

tabelerini soldan sağa okumaya çalışarak, daha sonraki yüzyıllar içinde tarihe mal olacak bir hataya sebebiyet vermişlerdir. 'Uruk' kelimesi aslında, tersten okunuşuyla, 'kuru'dur.[124] *Bu nasıl olabilir?*[125] *Hepberaber inceleyelim:*[126] *1) Uruklar ırk olarak kavruk ve karakuru idiler, bu yüzden 'Kuru' diye adlandırılmışlardı.*[127] *2) 'Kuru'nun tersi 'yaş' yani 'ıslak'tır.*[128] *Burada iki ihtimal devreye giriyor: a) Kendilerini yağmurdan koruyacak bir yağmurluktan mahrum olan, şemsiyeleri de bulunmayan Uruklar (şemsiye daha sonraki yüzyıllarda icat edilmiştir), daima at sırtında oldukları için, sırılsıklam ıslanırlar, ıslık sıçanına dönerlerdi.*[129] *Açık ki, burada 'kuru' kelimesi hasımları tarafından ironik olarak kullanılmıştır.*[130] *b) 'Kuru' kelimesi 'kurak' sıfatına bir göndermeydi.*[131] *Urukların ana yurdu olan Orta Asya, kara iklimine tabi, son derece kurak bir bölgeydi.*[132] *Yaşama alanlarını tarif eden sıfat, zamanla o kavmin ismi olarak kullanılmaya başlamıştı.*[133] *3) Urukların başlıca gıdası kurufasulyeydi.*[134] *Son yıllarda Orta Asyadaki bazı kaya katmanlarında bulunan derin izlerden, zamanında burada yaşamış kavmin bol miktarda kurufasulye tüketerek şiddetle yellenmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır.*[135] *Bu mide hareketleri o derece şiddetlidir ki,*[136] *bir Orta Asya efsanesine göre, "demir bilekli bir yiğit bir osurukta atını öldürmüştür".*[137] *İhtimal, Orta Asya'da bu kadar bol doğal gaz kaynağına rast-*

124 İlginç ötesinden saçma ötesine yatay geçiş...
125 Cidden, nasıl olabilir? Eğer bunu kanıtlamayı başarabilirsen, benden sana tam not!
126 İnceleyelim, anasını satayım!
127 Daha saçma iddialara da rastgeldiğim olmuştu, evet.
128 Ağzına sağlık, bizi irşat ettin.
129 "Şemsiye" detayı da atlanmamış ha! "Islık sıçanı" ibaresini de not ettim.
130 Vay canına! "İronik kullanım" bile atlanmamış yahu! Bu makale resmen birsanat eseri.
131 Amanin dostlar! "Gönderme" dedi! Bu çocukta gerçekten de iş var.
132 Temel coğrafya bilgisi...
133 Olmaz olmaz!
134 Yine kanıtlanmaya muhtaç, etnografik bir iddia.
135 Hay, ilahî! Beni güldürmeyi başardın. Hesaba göre, yalnızca Münker Efendi değil, bizzat ben de Uruk soyundanım öyleyse.
136 Dur bakalım, şimdi nasıl okkalı bir katakofti gelecek?
137 Yine dilim tutuldu. Ne canlı bir imgelem!

lanması da bu sebeptedir, çünkü, yine rivayete göre, Uruklar gazları olduğunu hissettiklerinde, arazide müsait bir delik bulup donlarını indirerek popolarını oraya dayar ve gazlarını rahatça çıkarırlar, daha sonra, bu gazın dışarı sızarak çevreyi rahatsız etmesine engel olmak amacıyla, deliğin ağzını çamurla sıvarlardı.[138] *Ancak fizikteki 'maddenin sakınımı' ilkesi uyarınca, bu gazlar kaybolmamış ve birikip biraraya gelerek günümüzdeki büyük doğal gaz rezervlerini oluşturmuştur.*[139] *Buradan, Urukların tarihteki belki de ilk çevreci harekete öncülük ettikleri, üstelik 'çevrecilik' kavramını 'koku kirliliği'ni de içerecek şekilde genişleterek beşeriyete büyük bir hizmette bulundukları anlaşılmaktadır.*[140] *4) Son bir iddia daha var ki, doğruluğuna ihtimal vermemekle beraber, tarafsızlık ve bilimsel bütünlük adına,*[141] *kısaca zikretmek istiyorum.*[142] *İddia şöyle: Uruklar bir eli yağda bir eli balda, herşeyleri olan, kısacası 'tuzu kuru' bir kavimdi.*[143] *O yüzden, çevrelerindeki diğer kavimlerce 'Kuru'/'Uruk' olarak adlandırıldılar. Bu sadece saçma değil, aynı zamanda da hain bir iddiadır, ama, çok şükür, yanlışlığını ispatlamak da aynı derecede kolaydır.*[144] *Bilinen bir gerçektir ki, Uruklar proleter bir kavimdi.*[145] *'Tuzu kuruluk' ise yerleşik burjuva kavimlere özgüdür. Uruklar gibi göçmen bir kavim nasıl burjuva olabilirdi ki? Bu iddia sermaye işbirlikçisi satılmış tarihçiler tarafından ortaya atılmıştır.*[146] *Fakat artık bu ve benzeri yalanların üzerindeki örtüyü açarak kamuoyuna ifşa etme*[147] *zamanı gelmiştir. Kahrolsun kapitalizm ve burjuva işbirlikçileri!*[148] *Yaşasın komünizm ve işçi sınıfının haklı mücadelesi!*[149]

138 Yok, yok! Bu hepsini geçti.
139 Ateşle yaklaşmak, can ve mal güvenliği açısından, tehlikeli ve yasaktır.
140 İddia burada âdeta taçlandırılmış.
141 Sevsinler...
142 "Kısaca" olmak koşuluyla, kabul.
143 Oppala! "Tuzu kuru"?
144 Doğru, yalnızca saçma değil, çoook saçma...
145 Bu da nereden icap etti şimdi?
146 Bayram değil, seyran değil, enişte beni niye öptü?
147 Hayret, 'deşifre etmek' demedi!
148 Bilimsel olduğu iddiasındaki bir yazıya, bu gibi sloganlar hiç yakışıyor mu?
149 İnsanların gizli gündemleri var. Sloganlarla düşününce, sonuç bu oluyor.

Kısaca özetlemek icap ederse, ismi olmayanın cismi de olamayacağı bilinen bir gerçektir. Uruklar vardır, o halde bir isimleri de olması gerekir.[150] *Bu ismin 'Uruk' olduğunu söylemek, işin kolayına kaçmak olur. 'Uruk', evet, ama 'Uruk' esasen ne demektir?*[151] *Bu soruyu cevaplamadan yapacağımız Uruk tarihi araştırmalarından hiçbir sonuç çıkmaz, çıksa bile, biz onu anlamlandırmaktan aciz oluruz. Bu yüzden, bütün araştırmalarda olduğu gibi, Uruk tarihi araştırmalarında da nomenklatur sorunları büyük önem kazanmaktadır.*[152] *Bu yolda, lugat ve ansiklopediler en büyük yardımcımız olacaktır.*[153]

Ne yalan söylemeli, çok büyük olmasa da birşeyler ummuştum Mustafa Mushaf'tan, ödevinden Uruklar hakkında belki küçük ama elle tutulur bir bilgi edinebileceğim umuduna kapılmıştım. Ama yavaş yavaş havası kaçan bir balon gibi, her paragrafla birlikte biraz daha sönmüştü umutlarım. Bu ödevi okuduktan sonra, okumadan öncesine oranla daha bilgili değildim. Uruklar benim için bir bilmece olarak kalmaya devam ediyorlardı. Elimde tek bir dosya kalmıştı şimdi: Midhat Midyat'ın süslü, düzenli ve öldüresiye cansıkıcı bir elyazısıyla özene bezene kaleme aldığı ve kapağının sağ alt köşesine bir papatya çizmeyi de ihmal etmediği ödevi. Gerçi pek bel bağlamamam gerektiğini biliyordum Midhat Midyat'a, ama, işte, son kurşunumdu o. İyimser olmaya çalışarak dosyayı elime aldım. Ne yalan söylemeli, başlık enikonu artırdı umudumu.

URUK MİTOLOJİSİ

Son zamanlarda herkesin dilinde olan bir konu var: Uruklar.[154] *'Uruk' denince, akla evvela mitoloji gelir.*[155] *Bunun sebebi, Uruk geleneksel sözlü edebiyatında mitolojik hikâyelerin mü-*

150 Çok güzel! İlliyet rabıtası tersine çevrilmiş oluyor böylece. Artık herşey mümkün: Tanrı vardır, çünkü dünyayı yaratmıştır.

151 Evet, benim de kendime sorup durduğum soru bu: 'Uruk' nedir?

152 Bu noktada seninle hemfikiriz.

153 Ha, burada ayrılıyoruz: Bundan hayli şüpheliyim. Hep söylerim: Genel bilgi kaynaklarından olabildiğince uzak durun!

154 Herkesin dilinde dolaşıyor mu, bilmem. Benim aklımı ziyadesiyle kurcalıyor ama.

155 Öyle mi olur? Peki, olsun bakalım.

him bir yer tutmasıdır. Filhakika,[156] *Uruklar örf ve âdetlerine sıkı sıkıya bağlı bir milletti. Gezici ozanlar, sazlı sözlü toplantılarda Urukların menşeine dair destanları kopuz eşliğinde terennüm eder, çoluk çocuk herkes de daire şeklinde oturup cankulağıyla onları dinlerdi.*[157] *Bu gayet mühim ve faydalı bir gelenekti, çünkü böylelikle Uruk gençleri kendi boylarının tarihini öğrenir, özbenliklerinden kopmazlardı.*[158] *Eğer Uruk milleti zor şartlar altında bunca asır varlığını korumaya muvaffak olduysa,*[159] *bu faydalı geleneğin bunda mutlaka inkâr edilemez bir payı vardır. Bu veçheyle, eğer Uruk tarihi ve kültürünü öğrenmek istiyorsak, evvela Uruk mitlerini araştırmamız icap eder.*[160] *Bu makalede bu mitlerden en mühimi olan 'Sorti' [çıkış] mitini incelemeye çalışacağız.*[161]

Mevzubahis efsane şöyledir: Urukların akınlarından bizar olan Çin hakanı, canını ve mülkünü koruması için namlı bir cengâver olan Dulkarıneyin'i ülkeye davet eder. Dulkarıneyin, bu cengâverin elbette asıl ismi değildir. (Araştırmalarıma göre, asıl ismi, haşa huzurdan, Siken-Der'dir.[162] *Bu isim, 'dölleyenin konuşmaya hakkı vardır, gayrısı susmak icap eder' manasınadır, ki bir vakıayı ifade eder.) Bu cengâvere bu tuhaf lakabın takılmasının sebebi, aile bağlarıdır.*[163] *Müsaadenizle izah edeyim: Dulkarıneyin'in ağabeyi de kendisi gibi yiğit bir cengâverdir. Lakin ağabey bir çatışma esnasında ağır yaralanır. Ölüm döşeğinde, genç karısını kardeşine emanet eder ve şehadet getirerek son nefesini verir. Dulkarıneyin ağabeyinin vasiyetini yerine getirmek için elinden geleni yapar. Fakat, heyhat, kader ağlarını örmektedir. Genç dul şehit düşen kocasının yasını kısa bir müddet tuttuktan sonra, önüne gelenle düşüp kalkmaya başlar. Artık hamallar, çerçiler, işsiz güçsüz ayaktakımı gırla gitmektedir. Öyle ki şen dulun kısa zaman-*

156 Hakikatli fil! Bu ne eski bir dil? Ben bile kullanmıyorum bu dili.
157 Etnologların kulakları çınlasın!
158 "Özbenliğinden kopmak"? Ben bu lugati biryerden tanıyorum.
159 "Varlığını korumaya muvaffak olmak": Söylem daha da geliştiriliyor.
160 Bu iddiada doğruluk payı yok değil. Değil mi ki, mitler, bir zamanın tarihleridir?
161 "Sorti"nin burada doğru sözcük olduğundan emin değilim.
162 Hop! Hop!
163 Ben, izninizle, burada kenara çekilip sahneyi Midhat Midyat'a bırakıyorum.

da adı çıkar, dört iklim yedi düvelde duymayan kalmaz. Abazan erkekler, âdeta bedava ekmek dağıtılıyormuşçasına, hertaraftan bunun konağına akın ederler. Genç cengâver müteaddit defalar tavsiyede bulunarak yengesini namuslu olmaya davet ederse de, laf dinletemez. Ok yaydan çıkmış, freni patlamış bir kamyon yokuşaşağı gitmeye başlamıştır.[164] *Zaten kızışmış bir hatuna laf dinletmek mümkün müdür? Elinden hiçbir şey gelmeyen genç cengâver, konağın anababa gününe dönen bağçesinde, hicap içinde bir köşeye çekilir ve yengesinin eve aldığı adamların çetelesini tutarak gamlı bakışlarla etrafı seyreder. Hem namusu payimal olmuştur, hem de ağabeyinin vasiyetini yerine getirememenin utancını yaşamaktadır. Onu böyle gören ve acıyan insanlar, işin aslını merak ederler ve yanına yaklaşıp, bir müddet sonra onun lakabı haline gelecek olan suali telaffuz ederler: "Geçmiş olsun, Ağbi. Dul karı neyin?" Bu sual o kadar sık tekrarlanır ki, nihayet Dulkarıneyin'in ismi haline gelir.*[165] *Bir diğer iddiaya göre, durum farklıdır. 'Dulkarıneyin', artık unutulmuş olan Ölü Diller'den (ÖLDİ) birinde, 'çift boynuzlu' manasına gelir. Yengesi olacak aşüfte, Dulkarıneyin'e öyle mükemmel bir çift boynuz takmıştır ki, halk arasında ona bu isim takılmıştır. Ahval ve şerait gözönüne alındığında, bu iddia akla gayet yakındır.*[166] *Elhasıl, Dulkarıneyin lahavle çekip bir müddet dişini sıkar ve bu rezil duruma dayanır. Lakin yengesi dur durak bilmemekte, önüne gelenle, çok afedersiniz, şakır şakır düzüşmektedir.*[167] *Nihayet Dulkarıneyin'in canına tak eder ve bir cinnet esnasında silahını çekip yengesini dört yerinden şişler.*[168] *Böylece uzun müddet karşı koymaya çalıştığı töreyi yerine getirmiş, namusunu temizlemiştir, fakat asayiş kuvvetlerinin gözünde artık adi bir canidir. Kolcubaşının yazıhanesindeki tahtada, onun için çıkarılmış 'aranıyor' fermanı vardır. Başına da külliyetli miktarda mükâfat konmuştur. O da çarnaçar dağa çıkıp eşkıya olur,*

164 Bu kamyon da nereden çıktı şimdi? Uygunsuz bir benzetme.

165 Hele şükür, irşat olduk! Dideler ruşen!

166 Hem de nasıl!

167 Bak! Bak! Yine şirazeden çıkıyorsun!

168 Tuhaf! Genellikle dört yerindendir, ne üç ne beş. Neden? Dört dörtlüt bir cinayet olması için mi?

çeri toplayıp kendi çetesini kurar ve bir beli tutup geçenden bir geçmeyenden iki akça baç almaya başlar.[169] *Zamanla, bileği bükülmez bir cengâver olarak namı dörtbir yana yayılır.*[170] *İşte Çin hükümdarı Dulkarıneyin'i Uruklara karşı yardıma çağırdığı sırada, umumî ahval ve şerait budur. Dulkarıneyin bu davete icabet eder ve ordusunu toplayıp Çin'e gider. Uruklarla bir kırk gün mübalağa cenk olunur, ancak Uruklar da gayet cesur ve babayiğit cengâverler olduğundan mütevellit, Dulkarıneyin ve Uruklar yenişemezler. Bu çetin rakibi harp ederek yenemeyeceğini anlayan Dulkarıneyin,*[171] *başka bir usul düşünür ve planını derhal yürürlüğe koyar.*[172] *Uruklar obalarını fevkalade sarp dağlarla çevrili bir vadiye kurmuşlardır. Bu vadinin tek giriş-çıkışı, iki dağ arasındaki dar bir geçittir. Çin diyarı üzre akın edecekleri zaman, iki dağ arasındaki bu geçitten huruç etmektedirler. Dulkarıneyin Çin diyarında ne kadar demir ve bakır eşya (mesela leğen, ibrik, şamdan, buhurdan, gülabdan, hamam tası vs.) varsa, toplatır ve büyük bir ateş yaktırarak, toplanan demir ve bakırı erittirir. Mayi haline gelen bu madeni iki dağ arasına döktürerek burada son derece kalın ve mukavim bir duvar oluşturur. İleriki asırlarda, Çinliler bu duvara Sedd-i Çin (SEÇİN) ismini vereceklerdir. (Buradan da anlaşılacağı üzre, Uruklar, medeniyete diğer katkılarının yanısıra, kâinattan müşahade edilebilen dünya üzerindeki tek insan yapısı nesne SEÇİN'in husule getirilmesinde de mühim rol oynayarak beşeriyete büyük bir hizmette bulunmuşlardır, ki sırf bu sebeple bile tarihe geçmeyi hak ederler.*[173]*) Neticeten, Uruklar bu vadide uzun seneler hapis kalırlar. Nüfusları artmakta ve vadi onlara dar gelmektedir. Lakin ne kadar uğraşırlarsa da, Dulkarıneyin'in demir ve bakırı erittirerek döktürdüğü bendi aşamazlar. Tam vazgeçecekleri sırada, mavi gözlü, boz bir dişi kurt peydah olur. Bu kurdun ismi, meşhur Yu-*

169 Deli Dumrul'u çağrıştırdı bu.

170 Hep de öyle olur zaten. Malum, müşteri memnuniyeti...

171 Hah, nihayet çaktı dalgayı!

172 Önemli tarihsel kişiliklerin ortak özelliği budur işte: Kısa bir durum değerlendirmesinden sonra, hemen birşey tasarlayıp tasarılarını gözü pekçe yürürlüğe koyarlar.

173 *Kültür Tarihi* KÜLT'e yeni bir dipnot...

nan şehrinden mülhem, Athena'dır. Kurt, Uruklara dağda yol gösterir. Uruklar kurdun öncülüğünde o vadiden çıkarlar ve değişik yollardan dünyaya yayılırlar. Kurt, Urukları vadiden kurtarmış olduğu için, o günden sonra, mukaddes addedilir. İlerleyen asırlarda, kurdu alamet-i farika edinen ve hatta kendilerine 'bozkurtlar' diyen Uruk fırkaları bile olmuştur.[174]

Bu makalede, hayli renkli olan Uruk efsanelerine kısaca göz attık.[175] *Elbette Uruk efsaneleri çoktur*[176] *ve herbiri uzun araştırma çalışmaları icap ettirir. Lakin kat'î olan şudur ki, şayet Uruk tarihi hakkında malumat edinmek istiyorsak, ilk olarak Uruk efsanelerini araştırmalı ve öğrenmeliyiz, çünkü Uruk tarihi ve efsaneleri, bir halının atkı ve çözgüleri gibi, iç içe geçmiştir.*[177] *Uruklar bu hakikatin çok çabuk farkına varmışlar ve çocuklarına efsanelerini inatla öğretmişlerdir. Tarih sahnesinde asırlar boyu kalmaları ve etraflarındaki diğer milletleri derinden etkilemlerini belki de buna borçludurlar.*[178] *Biz de onları örnek almalı ve gençlerimizin mitolojimizi öğrenmelerini temin etmeliyiz. Devlet ve milletimizin bekaasının tek çaresi budur.*[179]

Bunca boş laf etmek zorunda mıydı Midhat Midyat? Çok uğraşmasına karşın, Uruklar konusunda somut hiçbir bilgiye ulaşmayı başaramadığını erkekçe söylese ve böylece beni de bu ipe sapa gelmez makaleyi okumak zorunda bırakmasa, olmaz mıydı sanki? Evet, ödevden kötü not alırdı o zaman, ama şimdi yine kötü bir not alacaktı, hem de asabımı bozduğu için daha da kötü bir not. Kötü not kaderiydi Midhat Midyat'ın ve kendini bundan kurtarmasına olanak yoktu. Kimi insanlar böyledir işte, doğuştan bir 'yitiren' olurlar. Daha doğarken, belirlenmiştir çetin yazgıları. Ve ondan sonra da ne yaparlarsa yapsınlar, kaçamazlar o yazgıdan. Yazgıları alınlarına yapışmıştır. Dana gibi dam-

174 Uzun bir savaştan çıkmış gibiyim.
175 Fazla kısa oldu be! Ağza âdeta bir parmak bal çaldı.
176 Ohh, su serpildi içime! Ben de bitti diye dertleniyordum.
177 Ona ne şüphe?
178 Bu konudaki fikrimi daha önce beyan ettim.
179 Neyse ki, hoş bir temenniyle sona eriyor makale.

galanmışlardır bir kez. Yaşamdır onları damgalayan. Öylesine belirgindir ki bu damga, baktığınızda, onu neredeyse uzaktan bile görebilirsiniz. Uğursuz bir hale, gri bir bulut gibidir başlarının üzerinde. Gittikleri heryerde bir gölge gibi sinsice izler onları ve er ya da geç, ama eninde sonunda mutlaka, alıcı bir kuş gibi iner üstlerine, onları paralar, bir lokmada yutar. O denli çabuk olur ki bu, anlayamazlar bile. Onlara çarpan kamyonun plakasını almaya çalışırlarken, atı alan Üsküdar'ı geçmiştir çoktan. Midhat Midyat da bu insanlardan biriydi işte. Onu ilk gördüğüm gün anlamış ve vermiştim notunu. Çalışacak, hem de vargücüyle, beli kırılasıya çalışacak, ama hiçbir zaman olağanüstü bir başarı gösteremeyecekti. Vasat çoğunluktandı o ve hep öyle kalmaya da yazgılıydı. Yaşamı boyunca hep başkalarının, gerçekten yetenekli kişilerin gölgesinde kalacaktı. Öğretmen–öğrenci ilişkisinin kaçınılmaz yazgısıdır bu. Ona iyi bir araştırmacı olmayı öğretebilirdim belki, ama yetenekli olmayı öğretemezdim. Ama n'apalım, yaşamda kimi şeyler böyledir, yüzyıllar geçse de, değişmez. Bunu kabullenebilmek olgunluktur. Hem Midhat Midyat'ın çok uzun dayanması da gerekmeyecekti bu cansıkıcı duruma zaten: topu topu elli altmış yıl... Ki o süre de göz açıp kapayana dek geçiverecekti.

"Meşgul!"

Sesimdeki öfke tınısından ben bile ürktüm. Kapının altındaki aralıktan görünen bir çift ayak, bir an tereddüt ettikten sonra, bir kukla sahneden kaldırılırcasına, usulca çekilip gitti. Dökme mozayik döşemede uzaklaşan ayak seslerini duydum. Tuhaf şey! Beş dakika önce, en sondaki kabine girmiştim ve, o sırada, diğer kabinlerin hepsinin boş olduğuna yemin edebilirdim. Öyleyse onlardan birine neden girmemişti de, dosdoğru gelip benim kapımı tıklatmıştı gizemli ziyaretçi, bu Porlocklu adam? Beni tedirgin etmek için, özellikle mi yapmıştı yoksa bunu? Eğer bu bir şakaysa, tam anlamıyla bir eşek şakasıydı doğrusu. Kapının tıklatılmasıyla en kritik anda yarıda kesilmiş –coitus interruptus– olan işime döndüm ve yeniden yoğunlaşmaya çalıştım. Ama hiç de kolay değildi bu. O denli ürkek, o denli uçağan, o denli ele avuca sığmazdı ki... Kaçmıştı bir kez ve onu yeniden yakalayabilmek için akla karayı seçtim. O düş sarayına ulaşabilmek için kan ter içinde, yaklaşık bir çeyrek saat vargücümle ıkınmam gerekti, öyle ki sonunda, ağır birşey taşımışım gibi, gömleğim terden sırtıma yapışmıştı. Gözlerim yaşarmış olmalıydı, gözlük camlarım buğulanmıştı çünkü, çevremi bir pus bulutunun ardından görüyordum. Gözlerimi yumarak düşlemeye çalıştım. Bir topluiğne başı gibiydi önce, onu fark edebilmek için bütün gücümle yoğunlaşmam gerekti. Sonra, yerini bir kez saptayınca, tüm benliğimle ona odaklandım ve büyüdü, büyüdü, büyüdü... Önce bir mercimek, sonra bir nohut, daha sonra bir ceviz kadar oldu ve hemen hemen bir patates çapına gelinceye dek büyümeye devam etti. Ucu göründü sonra. Ucu, evet. Ah, o an büyüleyiciydi! Kendimi tutamayarak kösnüyle inledim. Kapının dışında birileri, belki bir iki haylaz öğrenci, ses kaydı yapmıyordu, umarım. Ama öyle olsaydı bile, olan olmuştu. Artık elimden ne

gelirdi ki? Çalı çırpı yanarmışçasına bir çıtırtı, hayır, hayır, düpedüz bir çatırtı duyuldu. Biryerlerde birşey yarılıyordu sanki. Birşey doğuyordu kana ve gövde salgılarına bulanmış. Ve ağır ağır oluyordu bu doğum. Sürekli ıkınmam gerekiyordu. Bir an soluğum kesildi. Tıkız ve kalındı. Neredeyse bilek kalınlığında ve yılan gibi uzun olmalıydı. Uzun, upuzun: Bitmek bilmiyordu. Öyle zor, çeperleri öyle yakarak çıkıyordu ki... Ve sonunda ağır birşeyin yavaşça suya bırakıldığını anlatan o tok 'cump' sesini duyunca, başımı eğip bacaklarımın arasındaki karanlık boşluğa baktım. Şaşkınlıktan bağırmamak için güç tuttum kendimi. Aman yarabbim! Benden mi çıkmıştı bu? Olabilir miydi? Bir an bir tıkanıklığa neden olmaktan korktum. Suyu çekince, klozet doluyor ve iri dışkı parçaları suyun üzerinde yüzmeye başlıyordu. Düpedüz bir skandal olurdu bu. Öğrenci, öğretim görevlisi, hademe, üniversitedeki herkese rezil olurdum. Hakkımda ne hikâyeler anlatılırdı kimbilir? Öğrencilerin duvar gazetesi Talebenin Sesi TAS'ta manşetlere bile çıkabilirdim. Görür gibiydim o manşetleri: *YÜKSEK DOZLU HARÇ ATTI, KLOZETİ TIKADI; PROFESÖRÜN TUVALET SEFASI KÂBUSA DÖNÜŞTÜ; ya da: KOL GİBİ SIÇTI VE KAÇTI – KOSKA: İBRETLİK BİR SUÇ ÖYKÜSÜ!!!* Bok, kangal kangal çöreklenmiş, orada, kuburda, sessiz bir somurtkanlık içinde oturuyordu. Halinden hoşnut değil gibiydi. Üzerinde ılgım ılgım dumanları tütüyordu hâlâ. Sıcak olmalıydı, henüz soğumamıştı. Gövdemin mahrem derinliklerinden yeni kopmuş ve paldır küldür bu yabancı ortama düşmüştü. Bu trajik kopuşun şokunu üzerinden atamamıştı daha garibim. Âdeta sinirden seğiriyor, titriyordu. Siyaha çalan koyu kahverengiydi. Üzerinde kılcal çatlak ve yarıklar vardı. Pütürlü yüzeyi sümüğümsü kan lekeleriyle bezenmişti. Ak bir gerdandaki püskürme benleri andıran küçük kan lekeleri sıçramıştı sarımsı çeperine klozetin. Sonra birden, burun düşürecek türden bir koku yayıldı ortalığa. Dışarıda birileri varsa ve deminki çatırtıyı ve güçlükle bastırmaya çalıştığım inlemeyi duymadılarsa bile, bu kokuyu duymamış olmaları olanaksızdı artık. Huzursuzlukla kıpırdandım, ama sonra bıraktım kendimi tenin kösnül zevklerine. Gözlerimi kapadım ve alçak sesle uzun uzun içimi çektim, bu tanrısal dinginlik anının tadını çıkardım. İçim boşalmış gibiydi. Çok

rahatlatıcı bir boşaltım duygusuydu bu. Üzerimdeki büyük bir ağırlıktan kurtulmuştum sanki. Bir süre öyle, sessiz ve kıpırtısız durdum. Taharet musluğunu açtım sonra. Soğuk bir su demeti kaba etlerime çarptı. Bir an korkunç bir yanma hissettim. Su değil, asit dökülmüştü sanki makatıma. Anüsüm pürmüzle yakılıyordu. Dişlerimi sıktım. Yanma hissi yavaş yavaş azaldı ve nihayet geçti. Uzanıp birkaç kat tuvalet kâğıdı kopardım ve silindim. Çıkarıp baktığımda, makatıma sürmüş olduğum tuvalet kâğıdı, kandan kıpkırmızı kesilmişti. Artık kesindi: Kanlı basur olduğu aşikârdı bunun. Hemen hemen bütün günüm, odamda oturup deli saçması öğrenci ödevlerini okuyarak geçiyordu. Bunca kıçüstü oturduktan sonra, basur olmam sürpriz değildi elbette. Doktora gitmeyi daha fazla erteleyemezdim artık. Bütün işlerimin arasında bir de sağlık sorunlarıyla boğuşmam gerekecekti demek ki. Kıçımdaki kanı tuvalet kâğıdıyla iyice kurutup pantolonumu sinirle çektim. Tuvalet kabininden çıkarken, çevreme bakındım kaygıyla. Ortalıkta kimse görünmüyordu neyse ki. Lavaboya gidip ellerimi yıkadım, yüzüme su çarptım ve bir kat yukarıdaki odama gittim. Öğrenci ödevleri masamın üzerinde kabarık bir yığın halinde yükseliyordu. Sürekli okumama karşın, bir türlü eritmeyi başaramıyordum bu yığını. Koltuğuma geçtim ve en üstteki ödevi istemeye istemeye çekip aldım. Tam okumaya başlamıştım ki, kapı vuruldu. Gözlüklerimin üzerinden sertçe bağırdım:

"Sonra gelin! Şimdi meşgulüm!"

Kapı açıldı ve Alev Vela girdi içeri.

"Selam!" dedi neşeli bir tavırla, "Biliyorum, bugün buluşma günümüz değil. Ama ben yine de bir uğrayayım, dedim. Nasılsınız?"

Kapı açıldı ve Alev Vela girdi içeri.

"Selam!" dedi neşeli bir tavırla, "Biliyorum, bugün buluşma günümüz değil. Ama ben yine de bir uğrayayım, dedim. Nasılsınız?"

Geçip yine masamın karşısındaki koltuğa bağdaş kurdu. Dilim tutulmuştu sanki. Şaşkınlıktan konuşamıyordum. Hiç beklemediğim bir anda, karşımda buluvermiştim onu. Güçlükle kekeledim:

"İ-iyi, iyi... Si-siz, siz nasılsınız? Afiyettesinizdir inşallah?"

"Ben de iyiyim, teşekkürler. Dersleri izliyorum, sınavlara girip çıkıyorum, verilen ödevleri teslim ediyorum, profesörlerle ve sınıf arkadaşlarımla tanışıyorum... Pek heyecanlı birşey değil. Bilirsiniz, yeni ortama alışmaya çalışıyorum işte. Ama siz birşeyler okuyordunuz galiba. İşinizi bölmedim, umarım. İsterseniz, başka zaman geleyim."

"Yo, yo!" dedim elimdeki ödevi telaşla sumenimin altına sokuşturarak, "Önemli birşey değildi zaten. Sonra okusam da olur."

Söylediğimde yalan yoktu. Hatta hiç okumasam, daha iyi olacaktı, ama ne çare ki okumak zorundaydım. Alev Vela heybesinden yarısı boşalmış bir sigara paketiyle pembe bir plastik çakmak çıkarıp alışkın hareketlerle bir sigara yaktı ve derin bir nefes çekti.

"Ee, kütüphaneden Aristoteles'in kitabını sormaya vaktiniz oldu mu?" diye sordu dumanı suratıma üfledikten sonra, "Gerçekten de çok sinir bir adam o sıska Kitaplık Memuru KİM. Her görüşümde, kafasına kâğıt sepetini geçiresim geliyor."

"Siz yine insaflı davranıyorsunuz," dedim dişlerimi gıcırdatarak, "Ben olsam, daha sert birşeyler ekleştirirdim, ama..."

Konuşmamı yarıda kestim. KİM'in anlattıklarını söylememeye karar vermiştim. Ne de olsa üniversitenin iç işi sayılırdı bu ve bir öğrenciyle paylaşılması doğru olmayabilirdi. Lafı değiştirdim:

"Soruşturdum, dediğiniz ne yazık ki doğru çıktı: 'Tin' ile ilgili tüm kitapları süresiz olarak kullanımdan kaldırmışlar. Aristoteles'in kitabı da bunların arasında tabii."

"Ama nasıl olur? Böyle birşey yapamazlar! Siz de söylediniz: Bilim özgürlüğüne temelden aykırı bu durum!"

"Elbette, elbette, hâlâ aynı biçimde düşünüyorum. Ancak bu üniversitenin kararı değil. Emir yüksek yerden gelmiş bu kez."

"Yüksek yerden mi? Ne demek istiyorsunuz?"

"Millî Eğitim Nezareti MEN'in kararıymış bu. Öğrencilerin 'tin' ile fazlaca haşır neşir olmalarını istemiyorlar. 'Tin' hakkında yazılmış kitapları sansürlemeye karar vermişler bu yüzden."

"Vay canına!" dedi Alev Vela, "Üniversitenin Tinbilim Fakültesi'ni (TİNFAK) ne yapacaklar peki?"

Kapıdan yana kaçamak bir bakış attıktan sonra, öne doğru eğilip sesimi alçalttım:

"MEN'de çalışan şube müdürlerinden birini tanıyorum. Benden duymuş olmayın, ama ondan aldığım bilgiye göre, Tinbilim Fakültesi'ni Ekonomi Enstitüsü'ne (EKEN) bağlamak gibi bir tasarıları varmış. Anladığım kadarıyla, TİNFAK'taki derslerin ağırlık noktasını tinin oluşturmasını istemiyorlar. Yeni kitaplar hazırlıyorlarmış bu iş için."

"Harika!" diye bir kahkaha attı Alev Vela, "Kuru su gibi birşey bu: Tinsiz bir tinbilim... İlginç olur doğrusu!"

"Orasını tinbilimciler düşünsün. Ben bir tarihçiyim ve TARİHFAK'a bağlıyım. Bu kararın bizim kürsümüzü fazlaca etkileyeceğini sanmam."

Bu yanıtım Alev Vela'ya yeterince mantıklı görünmüş olsa gerekti, ki tin konusunda daha fazla ısrar etmedi. Gerçekten de benim elimden gelen birşey yoktu. Kalkıp MEN'e dilekçe yazamazdım herhalde. Üstelik düşman edinmeyi göze alıp böyle bir dilekçe yazsam bile, hiçbir sonuç çıkmazdı o dilekçeden. Dilekçeyi değerlendirecek olanlarla, bu kararı alanlar aynı kişiler değil miydi? Ürküttüğüm kurbağaya değmezdi yani sonuçta. Şim-

şekleri üzerime çektiğimle kalırdım. Öyleyse, en doğrusu, beni ilgilendirmeyen işlere burnumu sokmamak, kendi işime bakmaktı. Eğitim politikalarını belirlemek benim görevim değildi.

"Size dersdışı birşey sormak istiyorum," dedi Alev Vela damdan düşercesine, "Bir tür entelektüel oyun... Kızmazsınız değil mi?"

"Buyrun, sorun! Her türlü soruya açığım."

"Peki, şöyle birşey: Geçen gün arkadaşlarla konuşurken, fikir yürütmeye başladık ve sonunda bu çıktı ortaya. İlk önce şaka gibi geliyor insana, ama, düşününce, aslında son derece ciddi felsefî bir soru. İnsanın yaşama bakışıyla ilgili. Herkes başka türlü bir karşılık veriyor. Sizin olaya nasıl baktığınızı merak ediyorum doğrusu. Öylesine bir merak işte. Neyse, soru şu: Diyelim ki, ölümsüzlük mümkün. Bunun gerçek olmadığını biliyorum tabii, ama bir an için öyle olduğunu varsayalım. Şimdi, eğer size ölümsüzlük sunulsa, bu uğurda neyi feda ederdiniz?"

"Anlayamadım," dedim kaşlarımı çatarak, "Bana ölümsüzlük sunulsa mı? Ama bu mümkün değil ki! Çocukça bir soru bu. 'Pastadan ev olsa' der gibi birşey, bir tür ignis fatuus... Bunun olamayacağını herkes bilir."

"Canım, mümkün olsaydı eğer," diye nazlandı Alev Vela.

"Eğer mümkün olsaydı! Tümüyle akademik bir olasılık... Bununla vakit yitirmeye değer mi? Tartışılabilecek onca şey varken..."

"Evet, doğru, bunu bir hayal olarak kabul edin. Eğer bir iyilik perisi gelip sihirli değneğinin bir dokunuşuyla sizi ölümsüz –ya da hemen hemen ölümsüz– yapabilecek olsaydı, ne verirdiniz? Neden vazgeçerdiniz? Yaşlanmak da yok tabii. Hep genç olacaksınız."

"Kusura bakmayın, ben peri masallarına inanmam."

"Aa, oyunbozanlık etmeyin ama!" diye küsermiş gibi yaptı Alev Vela, "Bir an için inanırmış gibi yapsanız ne olur sanki? Böyle varsayımsal bir durumda, sizin gibi bilgili ve kültürlü bir insanın ne yapacağını öğrenmek istiyorum yalnızca. Bir kamera şakası ya da TAS için gizli bir söyleşi değil bu, inanın! Ciddi olarak düşünün: Ölümsüzlük ve sonsuz gençlik uğruna neyi feda ederdiniz?"

"Peki öyleyse," diye teslim bayrağını çekip arkama yaslandım, "Bir düşünelim bakalım... Sizi uyarayım, pek fazla birşeyim yok. Basit bir devlet memuruyum. Bütün mal varlığımı feda ederdim herhalde, ki o da evim, yani baba yadigârı büyük bir ahşap konak..."

"Hmm, etkileyici. Peki başka?"

"Başka? Dediğim gibi, pek fazla birşeyim yok. Tek mal varlığım olan evimi verdim, ki o da sizin için yeterli değil, anlaşılan. Başka ne kaldı ki geriye? İşim? Ne yalan söylemeli, iyi pazarlık yapıyorsunuz. Peki, bu oldukça zor gelecek bana, ama işimi de veriyorum. Artık bir profesör olmayacağım. Nasıl? Küçük oyununuzu iyi oynuyor muyum?"

"Oo, bu büyük birşey!" diye koca koca açtı gözlerini Alev Vela. Bu gri-mavi gözler beni derinlerine çekiyordu. "Artık bir profesör olmayacaksız! Önemli bir fedakârlık bu. Önce ev, sonra iş... Çok güzel, daha başka?"

"Daha başka? Daha başka birşeyim kaldığını sanmıyorum," dedim ellerimi iki yana açarak, "Evim ve işim: hepsi bu. Ben buyum. Herşeyimi verdim size."

Masum bir ifadeyle baktı. Bitmeye yüz tutan sigarasını boş bir kâğıt çay bardağında söndürüp kalktı, heybesini alıp kapıya yöneldi.

"Sizi uyarmıştım," diye bağırdım ardından, "Basit bir devlet memuruyum ben. Verebilecek pek fazla birşeyim yok!"

Kapıdan çıkmak üzereyken döndü. Gözlerinde tuhaf bir pırıltı vardı.

"Herkesin verebilecek birşeyleri vardır," dedi alaycı bir gülümsemeyle, "Kimi candan, kimi maldan. Birşeyler... herkes... Siz bir düşünün bakalım."

Önümdeki ödev yığınını yarıya indirdiğim sırada, yine kapı tıklatıldı. Alev Vela gideli birkaç saat olmuştu. Geri dönmüş olabileceği düşüncesi heyecanladırdı beni. Kendime çabucak çekidüzen verdim ve nazik bir tonda seslendim:

"Buyrun lütfen!"

Kapı ürkekçe aralandı ve Münker Efendi'nin biçimsiz başı göründü.

"Kusura bakma, Pürfüsür Bey, rahatsız edeyom, emme..."

"Evet, ne var?" dedim terslenerek, "Meşgul olduğumu görmüyor musun?"

"Görüyom, görüyom, emme ziyaretçin var."

"Kimmiş ziyaretçim?"

Münker Efendi kenara çekilip kapıyı ardına dek açtı. Orta yaşlarda, orta boylu, iyi giyimli, badem bıyıklı, eli kehribar tesbihli bir adamla yine orta boylu, bej rengi çarşaflı, topluca bir kadın girdi içeri. Soran bakışlarımı Münker Efendi'ye diktim, ama ondan hiçbir yanıt gelmeyince, yeni gelenlere döndüm.

"Buyrun, şöyle oturun. Size nasıl yardımcı olabilirim?"

Kadın ve adam masamın karşısındaki koltuklara geçtiler. Adam konuşmak için hafifçe öne doğru eğilerek gırtlağını temizlerken, kadın ondan önce davrandı ve cerbezer bir tavırla girdi söze:

"Rahatsız ettiğimiz için affınızı rica ederiz. Biz talebeniz Midhat Midyat'ın validesi ve pederiyiz. Ben Ubudiye Midyat, bu da beyim Mahvî Midyat. İkimiz de emekli muallimiz. Duymuşsunuzdur, şimdi bazı insanlar tutturmuşlar, emekli maaşları kifayetsiz, diyorlar. Laf işte, akılları sıra hükümeti yıpratacaklar! Aslı astarı varsa, ekmek mushaf çarpsın! Birşeyin miktarına değil, ne kadar hayırlı olduğuna bakmalı. Bir para eğer haramsa, ı-ıh, ne yapsanız da, kimseye hayretmez, rüzgâra savru-

lur gider. Bakın, biz gül gibi geçinip gidiyoruz. Üniversitede çocuk da okutuyoruz hem. Maaşımız fazla olmayabilir, ama, çok şükür, devletimiz sayesinde hiçbir eksiğimiz yok. İaşe ve ibademiz mükemmelen karşılanıyor. Çok şükür, çok şükür! Hak teala devletimize zeval vermesin. Bunu da bulamayan nice insanlar var. Şükretmeyi bilmek lazım. Bir tek hac vecibesini yerine getiremedik diye biraz dertleniyorduk karı-koca, geçen sene mümin bir iş adamının himmetiyle Mekke-yi Mükerreme'ye gidip hacı da olduk. Demek ki şu ömr-ü hayatımızda, oraları görmek de nasipmiş. Nasibe bakar mısınız, nasibe? Gelin de şimdi buna tesadüf deyin! Önümüzdeki sene, kısmetse, tekrar gitmek istiyoruz. Haccın tadını aldık bir kere. Dişimizden tırnağımızdan artırıp hiç olmazsa seneaşırı gideriz artık. Size de şiddetle tavsiye ederim, elhak çok hayırlı birşey. İçiniz ne kadar rahat ediyor, anlatamam. Zaten, biliyorsunuz, her müminin vazifesi. Eğer malî durumunuz müsaitse, hayat boyu en az bir defa hacca gitmek lazım. Sahi, siz hacca gitmiş miydiniz?"

"Esasen ziyaretimizin sebebi..." diye açıklamak istedi Bay Midyat, ama Bayan Midyat gözlerini belerterek onu sertçe susturdu:

"Bir dakika, Mahvî, anlatıyoruz herhalde!"

"Peki, karıcığım," diyerek ürkekçe arkasına yaslandı adam. Bayan Midyat yeniden bana döndü ve doğal bir tavırla sürdürdü sözünü:

"Evet, ne diyordum? Ha, sebeb-i ziyaretimiz... İhtimal garip bulacaksınız, ama Midhat, yani oğlumuz, iki gündür eve gelmedi de, belki siz nereye gittiğini biliyorsunuzdur diye düşündük. Değil mi, Mahvî?"

"Evet, karıcığım," dedi Bay Midyat edeple dizlerini bitiştirerek.

"Özür dilerim," diye kaşlarımı kaldırdım, "Pek fazla yardımım dokunmayacak size. Dün dersimiz vardı, ona da gelmedi Midhat. Arkadaşlarıyla meyhaneye filan gidip sonra da birinin evinde kalmış olabilir. Arkadaşlarına bir sorsanız?"

"Aa, hiç öyle şey olur mu ayol?" diye karşı çıktı Bayan Midyat, "İyi aile çocuğudur bizim oğlumuz. Ağzına içki koymaz. Hem öyle meyhanelerde dolaşan haytalarla filan da işi olmaz.

Ne o öyle, işret, fuhuş? Günah bunlar, günah! Zaten bizim oğlumuz naziktir, önüne gelenin evinde gece yatısına misafir de kalamaz. Terlikleri, takkesi, gecelik entarisi... Bütün eşyaları yerli yerinde duruyor. Şayet eve bir saat bile geç kalacak olsa, mutlaka cepten haber verir, bizi merakta bırakmaz. Nerede kaldı ki iki koca gün? Cep telefonu da cevap vermiyor. Ders saatleri haricinde hep açık tutar halbuki telefonunu ne zaman ararsak bulabilelim diye. Polise müracaat ettik, onlar da birşey bilmiyorlar. 'Evden kaçmıştır, hele birkaç gün bekleyin, döner,' dediler. Kedi mi bu ayol evden kaçsın? Hem niçin kaçsın ki evden? Onu evde zorla tutan mı var?"

"Yani..." diye lafa karışmaya çalıştı Bay Midyat.

"Sen sus, Mahvî!" diye çıkıştı karısı. Adam bir süs finosu gibi hemen salta durdu:

"Tabii, karıcığım."

"Yani diyoruz ki, acaba siz uzun bir vazife verdiniz de, üniversitede kalması mı icap etti?" diye sürdürdü sözünü Bayan Midyat, "Kantinde veya kütüphanede filan yatıp kalkıyordur belki. Doğru dürüst örtünemiyor olabilir, üşütüp hasta olmasın? Evden çıkarken, yanına kalın birşeyler almamıştı. Şarzı da bitmiştir belki..."

"Nesi, nesi?" dedim kulaklarıma inanamayarak. Bunu söyleyen bir öğretmendi.

"Ş-a-r-z, canım işte!" dedi kadın tane tane, "Telefona elektrik yükleyen cihaz. Aa, hani telefonun şarzı bitince, elektriğe takıp şarz edersiniz ya! Allah allah, koskoca üniversite hocası şarzı bilmesin, tuhaf! Değil mi, Mahvî?"

"Haklısın, karıcığım," diye onayladı adam. Bu yararsız tartışma artık canımı sıkmaya başlamıştı. Birden heybetle ayağa kalktım. Bay ve Bayan Midyat ürküntüyle yerlerinde büzüldüler. Benim cüssem karşısında iyice cüceleşmişlerdi.

"Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum," diyerek elimi uzattım. Aslında memnun olduğum filan yoktu tabii, yalnızca nezaket gereği öyle diyordum. "Şimdi, izin verirseniz, biraz işim var."

"Biz artık gitsek, Mahvî," diye telaşla ayağa kalktı Bayan Midyat ürkmüş gözlerini benden ayırmaksızın.

"Sen nasıl istersen, karıcığım," dedi adam ve benimle tokalaşmak için elini uzattı. Benim iri elimin içinde yokolan bu narin eli kırarcasına sıktım. Adam yerinden sıçradı ve acıdan bağırmamak için güç tuttu kendini. Parmaklarımın mengenesini biraz gevşetince, elini hemen geri çekti ve acısını dindirmek için kolunun altına soktu. Boşalan elimi Bayan Midyat'a uzattım, ama elim havada kaldı. Pek de umurumdaydı sanki, diye düşündüm. Kapıdan çıkmak üzerelerken, arkalarından seslendim:

"Midhat Midyat eve dönünce, hemen bana gelsin! Ona iki çift lafım var!"

Karı-kocanın birbirlerine yamanarak aceleyle çıkışlarını izledim. Bu halleriyle, ağıllarına kovalanmış bir koyun sürüsünü andırıyorlardı. Mahv-i Ubudiye Midyat, diye geçirdim içimden, pek sevgili mahdumunuz gibi, siz de Dimyat'a pirince giderken, evdeki bulgurdan olmayın da.

Talebe Kayıt Dairesi (TAKAD) ana binanın bodrum katındaydı. Bulmak için epey dolaşmam gerekti. Nihayet göbeğimi başvuru bankosuna dayadığımda, saçlarımdan fışkıran ter damlaları alnımdan süzülüyordu. Bankonun arkasında büyük bir deftere birşeyler yazmakta olan genç memur, işinden başını kaldırmaksızın, ters bir sesle kestirip attı:

"Şu anda kapalıyız. Daha sonra gel!"

"Siz burada yenisiniz galiba," dedim nezaketle, "Doğru dürüst bir aile terbiyesi almadıysanız eğer, ben size öğreteyim: Samimi olmadığımız kişilere 'siz' diye hitap ederiz."

"Sen anama babama nasıl laf edersin lan?" diye ayağa kalkmaya davrandı memur.

"Ayağa kalkıp yorulmayın lütfen!" diye bankonun üzerinden uzanıp omzuna bastırarak yerine oturttum onu, "Haşa, anne babanıza hiçbir diyeceğim olamaz benim. Ben ailenizin size terbiye vermemiş olduğunu söylemedim. Tam tersine, onlar vermiştir de, siz almamışsınız."

Böyle bir karşılık beklemiyordu herhalde. Aptallaştı. Sert bir kayaya toslamış olduğunu anlamış olmalıydı. Hiç ara vermeden sözümü sürdürdüm:

"Ben Psikolojik Kazıbilim (PSİKA) Kürsü Başkanı (KÜB) Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara. Kiminle müşerref oluyorum acaba?"

Baltayı taşa vurmuş olduğu bu kez kafasına iyice dank etmişti herhalde. Kekeledi:

"Be-ben... Öğretim görevlisi olduğunuzu bilmiyordum. Sizi de öğrenci sanmıştım. Buraya sürekli öğrenciler gelir de..."

"Tamam, ben de bir öğrenciyim zaten. Aslında hepimiz birer öğrenci değil miyiz –semel discipulus, semper discipulus? Öğrenmek hiç sona ermeyen, sürekli kendini yenileyen bir süreç. Yaşam boyu öğreniriz. Vize sınavlarından iyi notlar al-

mamız gerek. Final sınavında sorular çalışmadığımız yerlerden çıkacak, foslayacağız büyük olasılıkla. Ama ne önemi var? Önemli olan o sınava girme hakkı elde etmek hiç olmazsa. Öyle değil mi?"

Söylediklerimin tek sözcüğünü bile anlamadığına kalıbımı basarım. Yüzünde salak bir ifadeyle bana bakıyordu. Kısa kestim:

"Bir ricam olacak sizden."

Henüz şoku atlatamamıştı. Yine kekeledi:

"Bu-buyrun?"

"Bir öğrencimin kaydını incelemenizi istiyorum. Kayıt dondurup dondurmadığını merak ediyorum da..."

"Gayet tabii, gayet tabii!" diye yaltaklandı. Şimdi de kendini affettirmeye çalışıyordu herhalde yalaka. "Adı neydi öğrencinizin?"

"Mahmud Mahdud."

Arkasındaki rafta duran büyük, kara kaplı defterlerden birini aldı, bankonun üzerine koyup açtı, sayfaları karıştırmaya başladı.

"Hmm, bakalım... M, M, M... O kadar da çok öğrenci var ki soyadı M'yle başlayan..."

"Evet," dedim, "Bilirim."

"Mahdud... Evet, tam düşündüğüm gibi..." dedi bir süre aradıktan sonra.

"Buldunuz mu?" diye kafamı uzattım.

"Yo, hayır, tam tersine!" dedi muzaffer bir edayla, "Kayıtlarımızda bu adda bir öğrenci kesinlikle yok."

Şaşırmak sırası bu kez bendeydi:

"Nasıl yok? Yanlış bakmış olmalısınız. Mahmud Mahdud, M-A-H-D-U-D, sonu 'd'yle, 'hudud'dan, 'kısıtlı' gibi yani."

"Bir yanlışlık yok," dedi memur, "İsterseniz, kendiniz bakın."

Defteri çevirip bankonun üzerinden önüme sürdü. Parmağımı sütunlar boyunca kaydırarak kayıtları dikkatle inceledim. 'Mahbub, Mahcub, Mahdum, Mahfuz...' Haklıydı, Mahmud Mahdud adı kayıtlarda yer almıyordu. Anlayamıyordum. Bu nasıl olabilirdi? Memur bir açıklama getirdi:

"Adı başka türlü yazılıyor olmalı. Hatta belki de tümden farklıdır, Cihad Civciv gibi sözgelimi ya da Devabil Devrim filan... Öğrencilerin adlarını değiştirip profesörlerine başka bir ad bildirmeleri ne kadar sık rastlanan bir durum, bilseniz, şaşarsınız. Hem..."

"Hayır, hayır, bu değil," dedim elimi sallayarak, "Âdetimdir, derse ilk geldiğinde, onun da kimlik kartına bakmıştım, gerçekten Mahmud Mahdud'du adı. Bir dakika! Arkanızdaki diğer defterlerde ne var?"

"Haa, bunlar mı? Hiç! Hiçbir şey! Boş yedek defterler onlar. Bakın! Boş, bomboş!"

Raftan gelişigüzel birkaç defter çekip sayfalarını çevirdi. Gerçekten hepsi de boştu. Bu durumu açıklayamıyordum. Sonra, birden başka birşey geldi aklıma. Kaşlarımı çattım. Böyle birşey olabilir miydi? Ve niye? Yeniden memura döndüm:

"Peki, başka bir öğrenciye daha bakmanızı rica edeceğim sizden. Benim lisansüstü öğrencilerimden biri yine. Adı Midhat Midyat."

"Bakalım..." dedi. Kayıt defterini bir süre karıştırdı. "O da yok!" diye bildirdi sevinçle.

"Bakayım!"

Defteri önüme çekip iyice inceledim. Memur doğru söylüyordu. Bu defterde ne Mahmud Mahdud'un ne de Midhat Midyat'ın adları kayıtlıydı. Birileri bana bir oyun mu oynuyordu acaba? Eğer bu bir oyunsa, hiç güzel bir oyun değildi.

"Telaşlanmayın!" diye gülümseyerek yatıştırmaya çalıştı beni memur, "Öğretim görevlileri arasında sık karşılaşılan bir sorun bu: Hafızanın geçici olarak aksaması. Sanırım, karıştırıyorsunuz ya da yanlış anımsıyorsunuz öğrencilerinizin adlarını. Kayıtlara göre, bu adda öğrenciler yok bu üniversitede. Son zamanlarda fazla çalışıp yoruyor musunuz kendinizi? Geceleri uykularınız nasıl? Belki de bir süre tatile çıksanız, iyi olacak."

"Eksik olmayın!" dedim sinirle, "Aklımı yitirmedim daha ben. Neyin ne olduğunu biliyorum. Belleğim de çok şükür gayet iyidir."

Burada bulabileceğim başka birşey yoktu. Dönüp TAKAD'den çıktım ve hızlı adımlarla loş koridorda yürümeye baş-

ladım. Ben giderken, memur kapıya çıkmış, arkamdan bağırıyordu:

"Bu yorgunluğa bağlı geçici bir hafıza kaybı olabilir. Bilimyurdu Psikoloğu'na (BİP) bir görünün isterseniz!"

Bellek yitimi, evet, ya! diye söylendim kendi kendime. Aklımı kaçırmadım daha ben!

Bu durumu açıklayamıyordum. Nasıl olur da Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat'ın üniversitede kayıtları olmazdı? Bu iki öğrenci, durup dururken, tebahhur edip uçmamıştı ya? İkisi de birçok kez odamda, masamın karşısında oturmuşlar, konuşmuşlar, üzerinde adlarının yazılı olduğu ödevler teslim etmişlerdi ve ben bu ipe sapa gelmez ödevleri istemeye istemeye de olsa okumuş, okumak zorunda kalmıştım, hem de çok değil, birkaç gün öncesine dek. Benim için büyük bir eziyetti bu. Böyle bir eziyeti nasıl unuturdum? Bütün bunları düşlememiştim, gerçekten öyleydi. Evet, son günlerde kendimi biraz fazla yorduğum doğruydu, ama herhangi bir bellek yitimi sözkonusu değildi, herşeyi açıklıkla anımsıyordum. Aklımı da kaçırmamıştım henüz. Henüz değil! Öyleyse geriye ne kalıyordu? Analitik bir biçimde bütün olasılıkları gözden geçirdim. Aklıma gelen ilk olasılık, TAKAD'deki kayıtların eksik ya da yanlış olduğuydu. Kayıtları bizzat kontrol etmiş, kendi gözlerimle görmüştüm, gerçekten de kayıtlarda bu adlarda öğrenciler yer almıyorlardı. O halde ne olabilirdi? TAKAD'deki Kayıt Katibi (KAYIK) bir yanlışlık yapmıştı belki. Ya da belki bu bir yanlışlık değildi, düpedüz kasten yapılmıştı. Ne var ki, hayatı gerçekten kaymış olsa da, bunu neden yapsındı KAYIK? Buna akla uygun bir açıklama bulmak olanaksızdı. Dolayısıyla, bu olasılık hayli zayıf görünüyordu. Diğer bir olasılık, Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat'ın kendilerine ait Talebe Kimliği'ni (TALK) değiştirmiş olmalarıydı. Kimlikleri yakından incelemiştim, son derece gerçek görünüyorlardı. Eğer sahteyseler bile, çok iyi yapılmış bir sahtecilik sözkonusu olmalıydı. Düşünülürse, böyle bir evrak sahteciliği tümüyle olanaksız değildi elbette, ama, işin teknik ve pratik güçlükleri gözönüne alındığında, hayli uzak bir olasılıktı bu da. Evrak sahteciliği güç bir işti ve uzmanlık gerektirirdi; öğrencilerin sahte evrak

düzenleyen birini bulmaları ve bu sahte evrakların hayli yüksek olması gereken bedelini ödeyebilmek için, aralarında yüklüce bir para toplamaları gerekirdi, ki öğrenciler genellikle böyle şeylere para ayırabilecek durumda olmazlardı; eğer üç beş kuruşu biraraya getirebilirlerse, doğruca meyhane ya da kerhaneye koşarlardı. Yine de yadsınamaz bir gerçek vardı ama: Varoldukları konusunda en ufak bir kuşkum olmayan Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat'ın birden ortadan yokolmuşlardı ve sanki hiç varolmamışlar gibi, adları kayıt defterinde yazmıyordu. Burada bir oyun kokusu alıyordum. Birileri beni oyuna getiriyor, benimle dalga geçiyordu, ki bu 'birileri'nin öğrenciler olduğundan hemen hemen adım gibi emindim. Bu durum beni çılgına çeviriyordu, çünkü, dediğim gibi, alay edilmekten nefret ederim. Öte yandan, sözkonusu öğrencileri düşündüğümde, evet, Mahmud Mahdud böyle bu tertibin içinde, hem de en ön safta, yer almaya kesinlikle teşneydi, ama ya Midhat Midyat? Onun gibi suya sabuna dokunmaz bir iyi aile çocuğunun böyle birşey yapabileceğini gözümün önüne getiremiyordum bile. Hepsi olabilirdi de, bir o kesinlikle olmazdı. Onu razı etmek için ne yapmışlardı acaba? Para mı önermişlerdi? Gözdağı mı vermişlerdi? Ya da... kaçırmışlar mıydı yoksa? Ama bunlar saçma düşüncelerdi, bunun ben de farkındaydım. İşi resmen polisiye bir olay haline getiriyordum. Paranoyakça davranmamalıydım. Ama ya gerçekten bir düzenle karşı karşıyaysam? Ya şu anda birileri halime katıla katıla gülüyorlarsa? Buna dayanamazdım işte. Ve şöyle ya da böyle, birşey kesindi: Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat, arkalarında en ufak bir iz bile bırakmaksızın, kayıplara karışmışlardı. Nasıl olmuştu bu? Bu durumu açıklığa kavuşturmam gerekiyordu. Evet, evet! Kararlıydım, onlara ne olduğunu kesinlikle bulacaktım.

Sokak karanlık. Birbirinden uzak, tek tük sokak lambaları yanıyor. Açık biryer bulmak umuduyla yürüyorum. Açık biryer? Ne için? Bir lokanta mı? Bir eczane mi? Bir lostra salonu mu? Bir meyhane olamaz. Nadiren de olsa bir kadeh içerim, ama meyhaneye gitmek âdetim değildir. Hatta düpedüz tiksinirim meyhane kültüründen. Meyhaneye gidenleri, hele hele sarhoş olanları küçümserim. Benim gözümde, kendilerini adi bir ayyaş düzeyine indiriyorlardır onlar –öyle olsalar da, olmasalar da. Ne aradığımı bilmiyorum. Yürüyorum yalnızca. Bir ses duyuyorum sonra uzaktan. Tekdüze aralıklarla yinelenen bir ses. Sesin geldiğini düşündüğüm yöne doğru ilerliyorum. Ama hep kepengi inik dükkânlar ve karanlık bina yüzleri çıkıyor karşıma. Ben bu sesi düşledim mi? Düş içinde bir düş... Ama hayır, ses hâlâ geliyor. Hem de bu kez biraz daha yüksek. Demek ki sesin kaynağına yaklaşmışım. Tam olarak nerede acaba? Çevreme bakınarak sokakları adımlamayı sürdürüyorum. Nihayet uzakta, sokağın ucunda titrek bir ışık görüyorum. Oraya doğru yürüyorum. İlerledikçe, ses daha belirginlik kazanıyor. Anlıyorum: Bir çekiç sesi bu. Biri birşey çakıyor. En sonunda sesin ve ışığın geldiği yere ulaşıyorum. Burası ufak bir dükkân. İçeride bir ocak var. Gördüğüm ışık, ocaktaki ateşin kızılımsı aydınlığı olmalı. Ocağın önünde iri ve yüzü gözü is bulaşığı içinde bir adam, büyük bir örsün üzerinde maşayla tuttuğu akkor bir demir parçasını dövüyor. Bir demirci bu! Dükkâna girip 'Kolay gele!' diyorum. Anlaşılmaz bir homurtuyla karşılık veriyor adam. 'Afedersiniz, ateşiniz var mı?' diye soruyorum. Ne saçma soru! Adamın arkasındaki ocakta alev alev ateş yanıyor. Üstelik ben sigara içmem ki! Neden istiyorum ateş? Tuhaf. 'Kendin al!' diyor adam tersçe ve ocağı gösteriyor. Dükkânın arka bölümündeki bir perde aralanıyor o anda ve bir kadın silueti beliriyor. Hayır, bu bir kadın değil, bir genç kız. Hayır, hayır, bir oğlan. Hayır, bir kız. Tam olarak seçemiyorum. Siluet yaklaşıyor. Gölgeden çıkınca, onu tanıyorum: Alev Vela bu! İnce uzun, biçimli gövdesini sımsıkı saran uzun siyah bir

gece giysisi giymiş. Ellerinde dirseklerine dek uzanan siyah eldivenler var. Saçları topuz yapılmış. Yüzü ağır makyajlı ve pudralı. Kırmızı dudaklarının arasında ince uzun kehribar bir ağızlık. Her nefeste, ağızlığın ucundaki sigaranın bir bölümü küle dönüşüyor, kül düşmüyor ama. Alev Vela ağır adımlarla bana yaklaşıyor. Yavaş yavaş değişiyor içinde bulunduğumuz uzam. O köhne demirci dükkânı değil artık burası, dev bir mağara. Alev Vela'nın her adımında çevremizde volkanlar açılıyor, alev sütunları yükseliyor, ateş ırmakları akıyor. Tam karşımda duruyor ve kısık gözlerle beni süzüyor Alev Vela. Dudaklarında alaycı bir gülümseme. Onu daha önce hiç bu denli çekici görmemiştim. Apışaramda hafif bir karıncalanma hissediyorum. Alışık olmadığım bir durum bu. Tedirgin oluyorum. 'Si-siz... siz...' diye kekeliyorum. Alev Vela parmağını dudaklarına götürerek susmamı işaret ediyor. Sonra yüzünü bana yaklaştırıyor. Yaklaştıkça, ağır makyajının ve pudraya bulanmış teninin altında bunun başka bir yüz olduğunu görüyorum. Bir genç kız yüzü değil bu, belki yüz yaşında bir kocakarı. Kaçmak istiyorum, ama kıpırdanamıyorum. Yerimde donakalıyorum. Alev Vela'nın yüzü gitgide büyüyor, büyüyor, büyüyor ve bütün görüş alanımı kaplıyor.

Sabah erken çatıarasından geçip odamın önündeki sahanlığa geldiğimde, Münker ve Nekir, ellerinde birer çalısüpürgesi, yerleri süpürüyorlardı. Bir yandan da alçak sesle bir türkü mırıldanıyordu Münker. Beni görünce, mırıldanmayı kesti ve yalak yalak sırıttı:

"Günaydın, Pürfüsür Bey!"

"İyi, iyi, günaydın!" deyip savdım onu ve odama yöneldim. Böyle cıvıklıklarla uğraşacak zamanım yoktu. Münker ardımdan seslendi:

"Ziyaretçin var, Pürfüsür Bey, odanda seni bekliyor!"

"Kim bekliyor?" dedim heyecanla. Aklıma Alev Vela gelmişti.

"Örgencilerin," dedi Münker, "Uzunuyla ortası. Boduruyla öteki ortası bugün yok."

"Öğrencilerim mi? Allah allah!" dedim yadırgayarak, "Tuhaf şey. Bu saatte dersimiz yok ki! Ne arıyorlarmış burada?"

"Bilmiyin ki."

"Hem bu kapı kilitliydi. Nasıl girdiler içeri?"

"Baktım, kapının önünde dinelip duruyorlar, ben de kilidi bendeki anahtarla açıverdim sevabına, girip otursunlar diye."

"Bana bak, Münker Efendi!" diye çıkıştım, "Herşeye kendin karar vermeye kalkma! Her önüne gelene kapı açılır mı? Non cuilibet pulsanti patet janua! Görmeyeyim bir daha! Hadi, şimdi git, yerleri mi süpürüyorsun, ne yapıyorsan, o işle meşgul ol!"

Münker dehşet içinde kalmıştı.

"Baş üstüne, Pürfüsür Bey!" deyip sesini kesti ve süklüm püklüm yerleri süpürmeye devam etti. Kapıyı açıp hışım gibi odaya daldım. Mustafa Mushaf ve Mümtaz Mümkün masamın karşısındaki iskemlelere oturmuşlar, sessizce beni bekliyorlardı. Beni görünce, yarı saygıdan yarı korkudan, yerlerinden sıçradılar.

"Oturun, oturun!" dedim sert bir sesle, "Ne o? Bugün dersimiz yok. Niye geldiniz? Sizin bu saatte bilgisayar başında ya da yatakta yedinci uykunuzda olmanız gerekmiyor mu?"

Mustafa Mushaf ve Mümtaz Mümkün birbirlerine baktılar. Sonra Mustafa Mushaf konuştu:

"Hocam, sizinle acilen görüşmemiz gerek."

Hep söylerim, benim ilahiyat diplomam yok. Dolayısıyla, öğrencilerimin bana 'Sayın Profesörüm' diye hitap etmelerini tercih ederim. Yine de bozuntuya vermedim.

"Yaa? Neymiş bu aciliyet?" dedim paltomu asıp masamın arkasına geçerken, "Konu nedir?"

"Arkadaşlarımız Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat birde ortadan kayboldular," dedi Mustafa Mushaf, "Ne üniversitede ne de üniversite civarındaki kahvehanelerde görebiliyoruz onları."

Öğrencilerin aklını üniversitedeki bir kırtasiye hatasıyla karıştırmak gereksizdi.

"Haberim var," dedim kendimden emin bir edayla kollarımı kavuşturup arkama yaslanarak, "Araştırdım. Mahmud Mahdud herhalde memleketine gitmiş. Üniversiteyi tümden bırakmış bile olabilir. Onu bir daha göreceğimizi sanmam. Ondan ben de umut kestim ve dosyasını dolaba kaldırdım. Midhat Midyat ise evden kaçmış olmalı. Kız meselesi olabilir. Bir iki güne kalmaz evine döner."

Yine bakıştılar Mustafa Mushaf ve Mümtaz Mümkün. Sonra Mustafa Mushaf biraz öne eğildi ve fısıldadı:

"Biz öyle olduğunu sanmıyoruz, Hocam."

Duraksadım. Onların bu garip tavırları beni de işkillendirmişti. Kapıdan yana kaçamak bir bakış attıktan sonra, masanın üzerine eğilerek alçak sesle sordum:

"Sizce nedir ya?"

Çevresine bakındı Mustafa Mushaf ve sesini daha da alçalttı:

"Size güvenebiliriz, sanırım, Hocam. Bu sırrı saklamanızı rica edeceğim. Lütfen kızmayın, ama aslında dördümüz UZAG adında gizli bir grup kurmuştuk. UZAG, yani Uzay Araştırmaları Grubu. Grup Reisi (GRUR) benim. Mümtaz ise Kurucu Aza (KAZA). Mahmud ve Midhat gruba sonradan katılmışlardı. O

yüzden, onlar sadece Grup Azası (GAZ) olabildiler. Uruklar hakkında yürüttüğümüz araştırmadan kalan sürede –ki araştırmaya bütün enerjimizi ve dikkatimizi verdiğimize emin olabilirsiniz– benim evimde toplanıyor, uzaylılar konusunda fikir alışverişinde bulunuyor ve Ortak Ağ (ORA) üzerinde bu konudaki en son haberleri araştırıyorduk. Bir tür dersdışı uğraş ya da hobi diyebilirsiniz."

Şaşırmıştım. Meyhaneler, kızlar, futbol ve spor otomobiller dışında bir konuya ilgi duyan ve araştırma yapmak zorunda olmamalarına karşın, yine de yapan öğrenciler benim için yeni birşeydi.

"Müfredatdışı Alakalar'ınız (MALAK) olduğunu bilmiyordum," dedim bir kaşımı kaldırarak, "Ama, ne yalan söylemeli, hoşuma gitmedi de değil doğrusu. Evet, devam edin, sizi dinliyorum!"

Mustafa Mushaf masama biraz daha yaklaştı.

"Biliyorsunuz, Hocam," dedi endişeli bir sesle, "Uzaylılar gezegenimizi istila etmeye hazırlanıyorlar ve bunun için de çok uzun zamandır sıkı bir gözetim altında tutuyorlar bizi. Esrarengiz karşılaşmalar, şüpheli ziyaretler, açıklanamayan olaylar, küçük yeşil adamlar, Mısır ve Aztek medeniyetleri, batan Atlantis ve Mu kıtaları, Gizemli Marduk Seyyaresi (GİZEMSE), Bermuda Şeytan Üçgeni (BEŞÜÇ), Ayın Karanlık Yüzü (AKAY)... Bunların hepsi uzaylıların marifeti ve dünyamızla ne kadar ilgilendiklerinin somut birer kanıtı. UZAG'da onlar hakkında bilgi topluyorduk işte. Hatta Urukların bile bir şekilde onlarla ilişkisi olduğunu düşünüyoruz. Aksi takdirde, hem diğer kavimleri bunca etkilemelerini, hem de sonra birden, hiçbir iz bırakmaksızın, sırra kadem basmalarını akla uygun bir şekilde izah etmek çok zor. Bir süredir araştırmalarımızı bu yönde derinleştirdik ve yakında elle tutulur birşeyler bulmayı umuyoruz. O zaman bulgularımızı size sunacağız. Ama maalesef çok zamanımız yok. Uzaylıların bu keşif faaliyetleri son zamanlarda iyice yoğunluk kazandı. BUNE (Belirlenemeyen Uçan Nesne) gördüğünü söyleyen insanların son on yılda ne kadar artmış olduğunu duysanız, şaşarsınız. Hatta bizi gözetlemek ve hakkımızda bilgi toplamakla görevli birtakım uzaylıların kılık değiştirerek yıllardır aramız-

da yaşadığından şüpheleniyoruz. Ancak biz bu araştırmaları yaparken, onlar da boş durmuyor tabii. Delilleri karartma ve hatta sinsi bir karşısaldırı hazırlığı içindeler. Son zamanlarda onlara çok yaklaşmıştık ve açığa çıkarmamız an meselesiydi. Mahmud ve Midhat'ı da o yüzden kaçırdılar, yani onların kimliklerini deşifre etmeyelim diye. Tabii sırada Mümtaz ve ben varız. Hayatlarımız tehlikede!"

"Yani Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat'ı uzaylılar kaçırdı, öyle mi?" diye sordum kaşlarımı kaldırarak.

"Evet, Hocam!" diye yanıt verdi Mustafa Mushaf, "Öyle olduğunu sanıyoruz."

"Hassiktir!"

Sesim hayli sert ve yüksek çıkmıştı. Mustafa Mushaf ve Mümtaz Mümkün irkilerek yerlerinden sıçradılar. Sonra Mustafa Mushaf yine fısıltıyla yalvardı:

"Aman, Hocam, lütfen sesinizi alçaltın! Konuştuklarımız duyulabilir. Şu anda dinleniyor olabiliriz."

"Bana bak!" diye ayağa fırladım kızgınlıkla. Ben de iki saattir oturmuş, ciddi birşeyler anlatacaklar diye bu iki zibidiyi dinliyordum, oysa onlar taşak geçiyorlardı. İki elimle birden Mustafa Mushaf'ın yakasına yapışıp onu sarsaladım. Mustafa Mushaf'ın gözlüğü kaymış, gömleği belinden sıyrılmıştı.

"Ama, Hocam..." diye itiraz etmeye çalıştı.

"Kapa lan çeneni!"

Öfkeyle bağırarak tıkadım lafı ağzına. Ağzımdan saçılan tükürük taneleri Mustafa Mushaf'ın ay yüzeyi gibi kraterlerle dolu, çiçekbozuğu, sivilceli suratına kondu. Daha da kızarmıştı şimdi Mustafa Mushaf.

"Siz beni ne sandınız, çakallar! Ben adamı ne yaparım? Karşınızda köyün delisi yok, anlı şanlı bir PSİKA profesörü var! Üstelik bugüne bugün KÜB'üm! Benimle alay etmeye nasıl cüret edersiniz lan?"

"Yok, Hocam, valla dalga geçmiyoruz! İnanın ki..." diye silkinip yakasını elimden kurtarmaya çalıştı Mustafa Mushaf. Yakasını bırakmadan kükredim:

"Kes lan tatavayı! Bugüne bugün çok şükür kimse benim yüzüme karşı maval okumaya cesaret edememiştir! Bana fakül-

tede Ayı Bahtiyar (ABA) derlerdi. Ben adamı ayağımın altına alır çiğnerim!"

Mümtaz Mümkün ayağa fırlamış, Mustafa Mushaf'ı elimden almaya çalışıyordu.

"Aman, yapmayın, Hocam! Musti valla doğru söylüyor! İki gözüm önüme aksın ki!"

Pençelerimi gevşetip Mustafa Mushaf'ın yakasını bıraktım. Onu böyle sarsalayınca, öfkem biraz geçer gibi olmuştu. Üstüme başıma çekidüzen vererek masamın arkasına geçtim ve koltuğuma oturdum. İki hayta karşımda hazırolda durmuşlar, süt dökmüş kedi gibi tir tir titriyorlar, gözlerime bakamıyorlardı. Mustafa Mushaf'ın zaten dağınık olan saçları daha da dağılmış, gözlüğü kaymış, beli açılmış, renkli iç çamaşırı ortaya çıkmıştı. Yüzü ve gözlüğüne yapışan tükürük tanelerini parkasının koluyla silmeye çalışıyordu. Bu haline gülesim geldi, ama belli etmedim. Ona fazla yüklenmiştim. Aslında fena çocuk değildi Mustafa Mushaf. Mümtaz Mümkün de öyle. İkisi de iyi ve sorumlu öğrencilerdi. Belki onulmazcasına salaklardı, evet, ama benimle alay edecek tıynette olduklarını sanmıyordum. Bu uzaylı masalına gerçekten inanmışlardı.

"Hadi bakayım!" dedim babacan bir tavırla, "Şimdi doğru bilgisayarınızın başına gidiyorsunuz ve Uruklar konusundaki araştırmamıza devam ediyorsunuz. Bir daha da böyle uzaylı muzaylı gibi akla ziyan işlerle uğraştığınızı duymayayım! Abesle iştigal yok, vakit nakittir! Tamam mı?"

Boyun büküp çantalarını aldılar ve ses çıkarmadan gittiler. Onlar odadan çıkınca, masamın üzerindeki öğrenci ödevlerine döndüm ve elime kırmızı kalemi aldım. Birden kapı tıklatıldı. Başımı kaldırdım:

"Gir!"

Kapı aralandı ve Mustafa Mushaf'ın beygir suratı uzandı içeri aralıktan:

"Hocam, biz..."

"Ne dedim ben?" diye kaşlarımı çattım, "Çalışılacak! Ödevleri yarın masamın üzerinde istiyorum! Marş Marş!"

Kapı çekildi, sonra hemen yine aralandı. Mustafa Mushaf'ın yüzü belirdi yine:

"Hocam..."

"İkile!" diye çıkıştım sıkkın bir sesle. Kapı kapandı ve bu kez yeniden açılmadı. Oh, diye düşündüm, gittiler. Sessizlik ve huzur! Öğrenci ödevlerine geri döndüm. Böyle anlarda, çalışmayı ne denli sevdiğimi daha iyi hissediyordum.

Bilimyurdu İşliği BİLİŞ'e uğramam gerekiyordu. Kürsüye yeni kitaplar almıştım. Odamdaki kitaplıklarda bir süredir yer kalmamıştı. Kitapların bir bölümü yerde, üst üste yığılı duruyor ve Münker'le Nekir'in üstün gayretleri sonucu, bol bol toz topluyorlardı. Bu yüzden, birkaç yeni kitap rafına gereksinimim vardı. İşliğe telefonla ulaşmaya çalışmış, ama bir türlü başaramamıştım. Telefon çalıyor, ancak açan olmuyordu. Ya kimse yoktu ya da gürültüden duymuyorlardı. Münker Efendi'yi gönderebilirdim elbette, ama tam olarak nasıl ve ne ölçülerde bir kitaplık istediğimi anlatabileceğinden pek emin değildim. Rektörlük yoluyla ustaya gelmesini bildirip günlerce beklemeye de sabrım yoktu. Bu durumda iş başa düşüyordu tabii. Ben de birgün öğle yemeğinin ardından bodruma indim. BİLİŞ ana binanın loş ve havasız bodrum katında biryerlerdeydi. Daha önce hiç gitmem gerekmediği için, tam olarak nerede olduğunu bilemiyordum. Ölügözü gibi ampullerle aydınlatılmış, dar ve pis koridorlar boyunca ilerledim. Tavanda paslı su ve kalorifer boruları ve üstünkörü yalıtılmaya çalışılmış, orasından burasından cam yünü fırlayan havalandırma kanalları vardı. BİLİŞ'i bulabilmek için epey yürümem gerekti, ama en sonunda üzerinde siyah harflerle Bilimyurdu İşliği – BİLİŞ yazan gri demir kapının önünde duruyordum. Kapıyı açıp içeri girdim. Hangarı andıran, yüksek tavanlı ve geniş bir salondu bu. Işıklar yanmıyordu. Tek aydınlık, dar bir bant halindeki bodrum pencerelerinden düşen alacakaranlık günışığıydı. İçerisi tozlu, eski ve kırık, boy boy ve çeşit çeşit eşyayla doluydu: bacağı sallanan sandalyeler, yayları çıkmış koltuklar, tablası çarpık masalar, ampulleri patlak avizeler, klavyesi olmayan bilgisayarlar, tuşları eksik daktilolar, hatta bir balina gibi açık duran ağzından kopuk telleri gözüken, kuyruklu bir piyano... Çevrede ne bir kıpırtı ne de bir kimse göze çarpıyordu.

ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ

Birden bu ıssızlığın içinden bir cızırtı geldi ve ardından da çevreye kıvılcımlar saçan bir ateş çağlayanı aktı. Birisi kaynak yapıyor olmalıydı. Işığın olduğu yere yaklaştım. Haklı çıkmıştım. Usta olduğunu sandığım, boya lekeleriyle kaplı mavi bir tulum giyip isbulaşığı eldivenler takmış, orta yaşlı bir adam, yüzünün önünde tuttuğu kaynakçı maskesiyle tuhaf bir demir yığınının önünde diz çökmüş, kaynak yapıyordu.

"Kolay gele!" dedim arkadaşça, "Marangozla görüşmek istiyordum ben."

Kaynak yapan adam doğruldu, kaynak makinasını kapatıp üfleci ve eldivenleri makinanın üzerine koydu. Maskesini kaldırınca, yüzünün, gözlüklerinin ve beyaz pos bıyığının da makina yağına bulanmış olduğunu gördüm.

"Buyrun!" dedi nezaketle, "Marangoz Başı (MARABA), Kıdemli Elektrikçi (KEL), Tesisat Uzmanı (TUZ), Kalorifer Tamircisi (KALT), Seramik Ustası (SU), bunların hepsi benim, makinalar ve araba motorlarından da anlarım hatta biraz. Bütün üniversitede onarılacak ne varsa, benden sorulur. Ama bu işe laf olsun diye ya da eş dost himmetiyle alındığımı filan sanmayın. Birçok meslekî kurs izledim. Resmî İş Sertifikalarım (REİS) ve Yeterlik Belgelerim (YETERBE) var. Bu mesleklerin hepsinde de gerçekten ustayım. Göstereyim, inanmazsanız."

Tulumunun arka cebinden çıkardığı bir tomar buruşuk kâğıdı bana uzattı. Alıp baktım. İnternetten indirilmiş porno fotoğrafların kötü baskılarıydı bunlar. Soran bakışlarımı adama diktim.

"Pardon!" diye özür diledi adam ve baskıları elimden alıp arka cebini biraz daha karıştırdıktan sonra, başka bir tomar tutuşturdu elime. Baktım, bunlar da fil, zürafa, gergedan, armadillo, karıncayiyen gibi hayvanların siyah-beyaz resimleriydi. Tomarı birşey söylemeden geri uzattım.

"Yine mi yanlış verdim?" dedi adam, "Çok özür dilerim. Hay allah, nereye koymuştum şu meretleri? Buralarda biryerde olacak, ama..."

Telaşla tulumunun ceplerini karıştırdı. Daha fazla vakit yitirmek istemiyordum.

"Tamam, tamam!" dedim sıkkın bir sesle, "Size inanıyorum. Sertifikaları göstermenize gerek yok."

"Yo, lütfen!" diye itiraz etti adam, "İnanmadınız. Yalnızca ben üzülmeyeyim diye öyle söylüyorsunuz. Şimdi bulup göstereceğim size."

Yeniden tulumunun ceplerini aramaya davrandı, ama ellerini tutup onu durdurdum:

"Tamam, size inanıyorum, dedim. Aranmayın artık!"

"Peki, öyle olsun," dedi süklüm püklüm, "Ama, bakın, sırf beni rahatlatmak için söylüyorsanız..."

"Hayır, hayır, merak etmeyin, öyle değil. Gerçekten inanıyorum size. Aslında bir marangoz olarak uzmanlığınıza gereksinimim var. Ben Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara, Psikolojik Kazıbilim (PSİKA) Kürsü Başkanı (KÜB)."

"Ya, öyle mi?" dedi yüzü aydınlanarak, "Ben de sizi bir Nezaret Denetmeni (NEDEN) sanmıştım. O yüzden göstermeye çalışıyordum iş belgelerimi. Bu tür habersiz NEDEN baskınları hayli sık olur da... Lütfen bir dakika bekleyin!"

Adam o ana dek fark etmediğim bir soyunma kabinine girdi. 'Nedenlerin habersiz baskını,' diye düşündüm: Güzel bir eğretilemeydi, müellifi farkında olmasa bile. Birkaç dakika sonra başka giysiler içinde karşımda duruyordu adam. Bu kez bir marangoz gibi giyinmişti. Gözlük camları ve saçlarında ahşap talaşı vardı. Gömleğinin üst cebinde katlanabilir bir metre göze çarpıyordu. Sağ kulağının arkasına, yontula yontula iyice kısalmış bir kurşunkalem sıkıştırmıştı. Gözlerinin içi gülerek sordu:

"Evet, Sayın Profesör, nasıl yardımcı olabilirim size?"

"Öyle büyük birşey değil, canım," dedim omuzlarımı kaldırarak, "Yalnızca yeni bir kitaplık yaptırmak istiyorum."

"Aa, öyle demeyin!" dedi ayıplarcasına, "Çok kişi 'kitaplık' deyip geçer, ama aslında ne kadar karmaşık bir iş olduğunu biliyor musunuz bunun?"

"Nasıl yani? Birkaç kitap rafının nesi karmaşık olabilir ki? Nasıl birşey istediğime ilişkin bütün ölçüler var elimde. Uzunluk, genişlik, kitap sayısı..."

"O-ho, o kadar basit olsa!" diye güldü usta, "İlk önce kitaplığın yapılacağı odayı incelemem ve odanın yer aldığı binanın tarihçesini araştırmam gerek: Bakalım, yapacağım kitaplık, mimarî açıdan odaya ve binaya uyacak mı? Bir stil karmaşa-

sı yaratmayı, sanırım, siz de istemezsiniz. Ayrıca sizin kişisel profilinizi de çıkarmam gerekecek. Bu hiç de kolay birşey olmayabilir. Kendinize şu soruyu sorun: Siz acaba gerçekten nasıl bir insan olduğunuzu biliyor musunuz? Nasıl kitaplardan hoşlanırsınız ve bu kitapları yerleştirmek için nasıl bir kitaplığa ihtiyacınız var? Şunu da unutmayalım ki, bir mobilya tasarlanırken, kullanıcıları gözönünde bulundurmak gerekir. Burada sözkonusu olan bir kitaplık olduğuna göre, kullanıcılar da kitaplar. Öyleyse, bu kitaplığa koymayı düşündüğünüz kitapları görmem gerek. Buraya hangi kitapları koyacaksınız? Bunlar ne konuda kitaplar? Basım tarihleri ve yerleri? Hangi dilde yazılmışlar? Onların yaşı, rengi, boyu, ağırlığı, hatta kokusu, evet, kokusu, herşey son derece önemli. Kısaca Kitabın Ruhu (KİR) diye adlandırabilirsiniz bunu. Ne demek istediğimi anlatabiliyor muyum?"

Araştırma yapan bir marangoz? Sanırım, MARABA değil de, ARAMA (Araştırıcı Marangoz) demek daha doğru olurdu buna. Evet, klinik bir vaka olarak hayli ilginçti doğrusu, ama durup bunu izlemeye ne yazık ki vaktim yoktu.

"Anlıyorum," diye başımı salladım, "Yine de benim basit bir kitaplığa gereksinimim var ve de olabildiğince çabuk. Önümüzdeki milenyumlara değil, mümkünse, bir dahaki haftaya rica ediyorum."

"Bir dahaki hafta mı? Ama olur mu?" diye şiddetle karşı çıktı usta, "Daha herşeyi söylemedim bile. Kitaplık yapmakta hangi ağacı kullanacağız? Bakın, 'hangi ahşap türü' demiyorum –onu zaten seçmemiz gerek: çam mı, akçaağaç mı, gülağacı mı, tik mi?– ama özgül olarak 'hangi' ağaç, yani sözgelimi çamı seçtiysek, 'hangi' çam? Şu çam ağacı mı, bu mu yoksa, yoksa biraz ötedeki mi? Seçtiğimiz ağacın şeceresini çıkartmalıyız. Tarihçesi, kimliği, kişiliği, sevdikleri, tiksindikleri ve alışkanlıkları nelerdir? Hepsine cevap verebilmeliyiz bunların. Mobilya yapımında kullanılan ağacın, kullanıcı üzerinde nasıl etkileri olabileceğini bir bilseniz..."

"Ee, fazla uzun ettin ama!" diye sertçe kestim sözünü. Bıraksam, daha konuşacaktı, benim sabrım tükenmişti ama. Ölçüleri not etmiş olduğum kâğıdı ustanın burnuna dayadım:

"Bu ölçülerde bir kitaplık istiyorum. Hangi ağaçtan yaparsanız yapın, umurumda değil. Hatta isterseniz metalden bile yapabilirsiniz. Raflarına yerleştireceğim kitapları taşısın, yeter. Yapmak için de bol vaktiniz var: Önümüzdeki haftanın başında odamda olsun."

"Fakat, Sayın Profesör, ben..." diye itiraz etmeye çalıştı usta, ama artık daha fazla konuşmasına izin vermedim:

"Yeter! Tek bir sözcük daha duymak istemiyorum! Kitaplık haftaya odama gelecek, nokta. İşte o kadar!"

Musmuru yiyince, herkes gibi o da irkilmiş, kendine gelmişti. Korkmuş görünüyordu, ki bu iyiydi. Demek ki ciddi olduğumu anlatabilmiştim. Verdiğim kitaplık ölçülerini, adımı ve oda numaramı kulağının arkasındaki güdük kurşunkalemle küçük bir not defterine hızlı hızlı not etti.

"Teşekkürler!" diye gülümsedim, "Unutmayın: Önümüzdeki haftanın başına... Daha önce bitirirseniz, daha önce de getirebilirsiniz tabii. Kolay gelsin!"

Kapıya yönelmiştim, ama durup döndüm. Birşey aklıma gelmişti.

"Birşeyi merak ettim," dedim kaşlarımı çatarak, "Ben geldiğimde, kaynak yaptığınız şey neydi? Metal bir iskemle falan mı?"

"Ha, o mu?" dedi usta, "Boş zamanlarımda yaptığım öylesine birşey işte."

"Nasıl birşey?"

Utanıp sıkılarak itiraf etti usta:

"Vaktimi böyle şeylerle harcadığım için belki ayıplayacaksınız beni, ama işten arta kalan zamanlarımda heykel yapıyorum. Metal, ahşap, alçı, kâğıt, deri, kumaş, artık ne bulursam, kullanıyorum heykellerimde, ve kimi zaman, tabii eğer ele geçirebilirsem, mermer de. Bu atölyeden bol bol malzeme çıkıyor: eski mobilyalar, motor parçaları, bozuk makinalar... Ben kullanmasam, bunların hepsi çöpe gidecek nasıl olsa. Bu arada, devlet malına zarar vermemeye de özellikle dikkat ediyorum tabii ve ıskartaya çıkartılan parçaları kullanıyorum yalnızca."

"Çok ilginç!" dedim takdirle, "Amatör bir heykeltıraş demek? Neden ayıplayayım? Ne denli güzel! Herkes sizin gibi birşeylerle uğraşsa keşke! Ben de, sözgelimi, lise yıllarında şiir yaz-

maktan hoşlanırdım. Ama sonra, öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlayınca, vaktim olmadı ve bırakmak zorunda kaldım. Bunca yıl sonra bile içimde ukdedir hâlâ. Görebilir miyim yaptığınız heykelleri?"

"Tabii, tabii," dedi usta sevinçle, "Beni izleyin!"

Kimisinin üzeri çuval beziyle örtülü olan irili ufaklı birçok eşyanın arasından geçerek salonun dibindeki bir kapıya gittik. Cebinden paslı bir anahtar çıkarıp kapıyı açtı usta ve beni önden buyur etti. İçeri girdim, usta da arkamdan girip ışığı açtı. Duvarları beyaza boyalı, büyükçe bir odaydı burası. Heryan metal, ahşap, mermer ya da diğer maddelerden yapılmış, değişik boy ve biçimlerde, tuhaf nesnelerle tıklım tıklım doluydu. Aralarda yürünebilecek dar bir yol vardı yalnızca.

"Bunlar ne?" diye sordum yadırgayarak.

"Yapıtlarım," dedi usta gururla, "Ne güzeller, değil mi? Hepsini burada tutmanın daha pratik olacağını düşündüm."

Evet, belki buraya bir bomba atılırsa, hepsi birden yokolur ve dünyanın geri kalanını zahmet ve eziyetten kurtarırdı böylelikle. Ama bunu ustaya söylemedim tabii. Çoğu sanatçı yapıtları konusunda hassas olur ve olumsuz eleştirileri kaldıramayabilir. Gerçek şu ki, ben Modern Sanat (MODS) adına yapılan ve müzelerde çarşaf çarşaf sergilenen o ne idüğü belirsiz resim ve heykellerden nefret ederim. Sanat, bana göre, Platon'un dediği gibi olmalıdır: Doğaya öykünme. En güzel sanat yapıtı, gerçeğine en çok benzeyenidir. Gereksiz bir zorlamadan ibarettir bunun dışındaki herşey.

"Evet," dedim yarım ağızla, "Böylesi daha pratik. Bir defada hepsini görebilir insan. Burayı âdeta bir müzeye çevirmişsiniz. Şu nedir sözgelimi?"

Biçimsiz bir demir yığınını işaret etmiştim. Ustanın gözleri parladı.

"Koleksiyonumdaki en nadide parçalardan birini sordunuz bana, Sayın Profesör," dedi memnuniyetle, "Malzemesi değişik metaller. Evet, doğru tahmin ettiniz, bu bir zürafa."

"Allah allah, öyle mi? Ben daha çok bir bisiklet karkasına kaynak edilmiş kurşun borular ve bir iki teneke parçası sanmıştım. İnsan algısı ne denli farklı olabiliyor! Şu ne peki?"

"İkide iki!" dedi usta sevinçle, "Yine çok sevdiğim bir yapıtımı sordunuz. Biliyorum, ilk bakışta bir endüstriyel buzdolabı gibi görünebilir bu heykel size, ama aslında bir gergedan. Yapımında metalin yanısıra, ister istemez, buzdolabının iç aksamındaki plastik parçalarını da kullandım."

"İlginç, ilginç, çok ilginç! Yaşamın ironisi: Sayrıl bir imgelem nasıl da oyunlar oynayabiliyor insana! Ya şuradaki?"

Ustanın gözündeki sevinç ışığı birden söndü, yüzü karardı.

"Özür dilerim," dedi utana sıkıla, "Biliyorum, bu heykeli buraya, diğerlerinin yanına koymamam gerekirdi, gerçekten de başarılamamış bir heykel çünkü. Bir bakıma natamam. Hâlâ zaman zaman üzerinde çalışmaya devam ederim, bir türlü istediğim gibi olmuyor ama. Her yaptığı iş maalesef başarılı olamıyor insanın. Sanatla uğraşılacaksa eğer, bu riski en baştan kabul etmek gerek."

"Hmm, kabaca tanımlamak gerekirse, üzerine deri ve paçavra parçaları yapıştırılmış eski bir elektrikli süpürge gibi... Peki, neyi temsil ediyor bu... bu heykel –sizce?"

"Bir karıncayiyen tabii," dedi usta düşünceli bir tavırla, "Ama, dediğim gibi, ne deseniz, haklısınız, başarıya ulaşmamış bir iş. Neyin eksik olduğunu bilemiyorum."

"Ben biliyorum galiba!" diye atıldım pürneşe, "Eksik olan değil, ama fazla olan birşey var: 'Heykel' diye adlandırdığınız bu süprüntü yığınının kendisi. Varolmasa, hem kendisine hem dünyanın geri kalanına büyük bir iyilik etmiş olacak bence. Bilmem, zatınız ne dersiniz?"

"Evet, haklısınız. Aslında bu daha önce de aklıma gelmişti."

"Ne gelmişti?"

"Varolmayan, sanal heykeller yapmak. Heykellerimi sadece düşlemeli, muhayyilemde yapmalıyım belki. Kesinlikle daha soyut ve daha esnek heykeller yapmış olurum böylece. Herkes onlarda kendi istediğini görebilir. Sergi mekânı sorunu da ortadan kalkmış olur hem, gezmek istediğiniz sergiyi yanınızda taşıyabilirsiniz: Aynı anda heryerde olan ve hiçbir yerde olmayan bir sergi! Tabii 'izleyici' kavramı da haliyle değişecektir o zaman, onun yerini 'düşleyici' alacaktır: Görmeyi umduğunuz heykelleri 'düşlüyorsunuz' –ne kadar devrimci! Belki de Görsel Sanatlar (GÖRS)

da böylece Sanal Sanatlar'a (SANSA) dönüşür yavaş yavaş. Üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken büyük bir proje..."

Onun düşünceli halini bıyık altından gülerek izledim. Sözlerimi ciddiye almıştı salak.

"Yaa, öyle!" diye başımı sallayarak onayladım, "Ancak merak ettiğim birşey var. Hep hayvanları mı konu alıyorsunuz? Oysa birçok başka konu var çevremizde."

"Doğru ya, size söylemedim!" dedi yazıklanarak, "Bu koleksiyonumun adı Acaib-ül Mahlukat. Tuhaf görünümlü birtakım hayvanların heykellerini yapmaya çalıştım. Buradaki diğer yapıtlarıma da bakınca, anlayacaksınız: devekuşu, armadillo, suaygırı, mangust, tembelhayvan, vatoz ve hatta sekiz kollu bir ahtapot... At, inek, kedi, köpek gibi çok daha sıradan sayılan, ancak soyları hızla tükenen diğer çiftlik ve sokak hayvanlarına benzemiyor bunlar. Üstelik sadece şekil şemail olarak değil, ruhen de çok farklılar ve bu farklılık heykellere de sirayet ediyor, bu heykeller diğer heykellerin arasında –hani nasıl desem?– âdeta temayüz ediyorlar. Acaib-ül Mahlukat (AMA) aynı zamanda ünlü âlim El Kazvinî'ye atfedilen bir kitabın adıdır. Bu kitabında tuhaf ve egzotik birtakım hayvanları resim ve yazı yoluyla betimlemeye çalışmış ve bence başarılı da olmuştur El Kazvinî. Dolayısıyla, sizin de tahmin edebileceğiniz gibi, bu hayvanların çok daha fazla göndermesi var ve bu durum heykel modeli olarak son derece ilgi çekici kılıyor onları. Sizce de öyle, değil mi?"

"Yaa, ne demezsiniz? Bu mantıkla, bir fil heykeli yapmak için de bir damperli kamyon gerekecek size."

Ellerini çırptı.

"Evet!" diye bağırdı, "İşte uzun süredir aradığım fikir buydu! Birşeyler arıyordum, ama tam olarak ne aradığımı bilemiyordum. Ne aradığınızı bilmezseniz, haliyle, bulmanız da şansa kalmıştır. Bana gereken ilhamı şimdi siz vermiş oldunuz ama. Çok teşekkürler! Bu heykeli size ithaf edeceğim!"

Bir fille kendi cüssem arasındaki ilinti gözümün önüne geldi.

"Teşekkür ederim," dedim yüzümü buruşturarak, "Bu onura layık olduğumu sanmıyorum. Ancak benim anlayamadığım bir husus var. Bu heykelleri yapmışsınız, çok güzel de, sergilenme olanağı yok ki bunların. Kimse onları izleyemiyor.

E, diğer insanlarla paylaşılamayan birşeye 'sanat yapıtı' denebilir mi?"

"Çok haklısınız," diye üzüntüyle başını salladı, "Kanayan bir yaraya parmak bastınız. Ben de çok mustaribim bu durumdan. Üstelik sırf ben de değil, benim gibi daha yüzlerce amatör sanatçı... Müzeler ve galeriler hiç ilgilenmiyor bizim yapıtlarımızla. Âdeta yokmuşuz muamelesi görüyoruz. Bu yüzden, biz de AYAR'ı kurmaya mecbur olduk."

"Anlayamadım. Saati ayar edip kurdunuz mu?"

"Hayır, hayır, AYAR'ı kurduk, yani Anonim Yaratmanlar."

"İlginç," dedim kaşlarımı kaldırarak, "Anonim Yaratmanlar nedir? Ne iş yapar?"

"Anonim Yaratmanlar, yani kısaca AYAR, amatör sanatçıların oluşturduğu ve benim de yıllardır üyesi olduğum bir dernek, bir tür STOK (Sivil Toplum Kuruluşu) diyebilirsiniz. Şimdi size anlatacaklarım aramızda sır olarak kalsın lütfen. Biliyorsunuz, kentin meydanlarında, belediyelere ait birtakım heykeller var. Biz AYAR olarak geceleri, ortadan el ayak çekildikten sonra, bu heykelleri kendi yaptığımız heykellerle gizlice değiştiriyoruz. Kimsenin ruhu bile duymuyor."

"Değiştiriyor musunuz? Hah!" diye ufak bir kahkaha attım, "Polis ve bekçileri atlatıp gerçekten kimsenin ruhu duymaksızın bir heykeli değiştirebilseniz bile, hemen ertesi gün herkes bunun farkına varacaktır. Oysa, bildiğim kadarıyla, böyle bir değişiklik sözkonusu değil. Üstelik, eğrisi doğrusuna denk gelip de bunu bir kez yapmayı başarsaydınız, ikinci kez yapamazdınız, çünkü, büyük olasılıkla, devriyeler artırılır ve bütün güvenlik güçleri teyakkuz durumuna geçirilirdi. Kısacası, palavra sıkıyorsunuz."

"Biz bunu düşünmedik mi sanıyorsunuz, Sayın Profesör?" diye kurnaz kurnaz sırıttı usta, "Unutmayın: Minareyi çalan, kılıfını da hazırlar. Kimsenin farkına varmaması için, orijinal heykelleri kopyalarıyla değiştiriyoruz."

"Kopyalar mı? E, o zaman değiştirmenizin ne anlamı kalıyor ki? Kendi özgün yapıtlarınızı yine sergileyememiş oluyorsunuz."

"Kusura bakmayın, ama sanat konusunda pek kafa yormamış olduğunuz belli oluyor, Sayın Profesör," dedi usta kendinden

memnun bir gülümsemeyle, "Unutmayın ki, su damlaya damlaya en sert taşı bile oyar. Zaman, herşeyin çözümüdür. Sabretmeyi bilmek gerek sadece. Kentin meydanlarında çok fazla heykel olmadığını biliyorsunuz. Dolayısıyla, birçok kez sıra geliyor her heykele. AYAR orijinalleri kopyalarla, daha sonra da kopyaları başka kopyalarla değiştiriyor ve bu değişim süreci böyle sürüp gidiyor. Her heykel binlerce değilse bile, yüzlerce kez değiştiriliyor yani. Titizlikle yapılmış, yerine geçtiği heykellerden ayırt edilemeyen kopyalar bunlar. Yalnızca tek bir ufak, ufacık, miniminnacık değişiklikleri var, bir elin beş parmaktan dört parmağa inmesi gibi, sözgelimi, ya da bir kılıcın sağ taraftan sol tarafa geçmesi gibi, ki diğer herşey bir önceki heykelin aynısı olduğu için, kimse birşey fark etmiyor. Böylece her defasında bir önceki durumundan ufak bir farkla ağır ağır değiştirmiş oluyoruz heykelleri. Bu yöntemle en kabadayı heykelin bile bambaşka bir heykele dönüşmesi birkaç yüz değişim gerektiriyor en fazla. Taksim Alanı'nın (TALAN) ortasındaki gergedan heykelinin bir zamanlar ata binmiş bir komutan olduğunu söylesem, ne derdiniz? Ne o, şaşırdınız, değil mi? Eminim ki, diğer insanlar gibi, siz de yemin edeceksiniz o gergedan heykelinin öteden beri orada olduğuna. Oysa, çok değil, elli yıl önce, benim çocukluğumda, orada değildi o gergedan. Daha sonra yavaş yavaş, ama çok yavaşça, at gergedana dönüştü, sürücüsü de ufalıp yokoldu, olanca somurtkanlığıyla gergedan kaldı geriye. İşin püf noktası nedir, biliyor musunuz? İnsan ömrünün kısalığı ve kaypaklığı... Elli yıl insan ömrü için belki uzun, ama insanlığın, dünyanın ya da evrenin ömrü düşünüldüğünde, göz açıp kapayıncaya kadar geçecek bir süre. İnsan ömrü bu kadar kısa olmasaydı, algı da bu kadar uçucu olmazdı. Önceki gün kahvaltıda ne yediğinizi sorsam, kolay kolay cevap veremezsiniz bana. Gördünüz mü? Siz, bir tarih profesörü bile böyle olduktan sonra, sokaktaki insanın nasıl olmasını bekliyorsunuz? AYAR olarak, bu gerçeğin farkındayız. Kenti bölgelere ayırdık ve ekiplerimiz şu anda bütün bölgelerde faaliyet halinde. Bu gece bile kentin dört ayrı noktasında dört ayrı heykel değiştirilecek. Hesapladık, bu hızla, torunlarımız olmasa bile, torunlarımızın torunları tamamlayacak bizim başlattığımız değişim projesini. Nasıl, müthiş bir proje, değil mi?"

"Âdeta nutkum tutuldu," dedim hayret ve takdirle, "Ne sabır! Ne azim! Ne vazgeçiş! Ancak biraz fazla uzun dönemli bir proje gibi geldi bana."

"Ama zaten 'proje' adına layık bütün projeler uzun dönemli değil midir, Sayın Profesör?" diye karşılık verdi usta, "Evrim herzaman devrime üstün gelir. Bir anda niteliksel bir patlama gerçekleşeceğini sanmak büyük bir yanılgıdır. En güçlü yeraltı suları derin akar."

Anlaşılan, ustanın her soruya bir yanıtı vardı. Bunca görevi birarada yürütmesi boşuna değildi demek! Bu durum biraz canımı sıkmıştı. Durup onunla biraz daha tartışmak ve haddini bildirmek isterdim, ama artık gitmem gerekiyordu, dersim vardı. Kitaplığı bir kez daha anımsattıktan sonra, ustaya veda ettim ve odama yollandım. Koridor boyunca hızlı adımlarla ilerlerken, Acaib-ül Mahlukat, El Kazvinî ve hiçbir iz bırakmadan ortadan yokolan öğrencilerim vardı aklımda.

Masamda öğrenci ödevlerine boğulmuş durumda çalışıyordum. Kapı hafifçe tıklatıldı. Münker Efendi olsa gerekti. Kimbilir hangi gereksiz şey için yine iş başında rahatsız ediyordu beni. Kafamı ödevlerden kaldırıp sıkkın bir tavırla bağırdım:

"Gir!"

Bekledim, ama kapı açılmadı. Yanlış duymuştum herhalde. Tam önüme dönüp çalışmaya devam edecekken, kapı yeniden, bu kez biraz daha güçlü tıklatıldı. Birisi benimle alay mı ediyordu?

"Gir dedik ya!" diye yineledim sinirle. Kapı aralandı ve Münker Efendi'nin biçimsiz kellesi göründü aralıktan. Yüzünde beşuş bir ifade vardı. Ürkekçe çevresine bakındı.

"Merhaba, Pürfüsür Bey!" dedi sanki duyulmasından çekiniyormuşçasına, "Rahatsız neyin etmeyom, değil mi?"

"Bu saatlerde çalıştığımı ve rahatsız edilmekten hoşlanmadığımı biliyorsun, Münker Efendi. Ne var yine?"

Sözde gürültü çıkarmamaya çalışarak yanıma geldi. Bir patates çuvalını andıran hantal gövdesiyle, züccaciye dükkânına girmiş bir fil denli nazik olabiliyordu ancak.

"Hani bir kız örgencin vardı ya..."

Alev Vela'dan söz ediyor olmalıydı. Heyecanla atladım:

"Evet? O mu geldi?"

"Yok," dedi kareli bir defterden yırtılıp dörde katlanmış bir sayfayı uzatırken, "Şu notu sana iletmemi istedi."

Alev Vela'dan bir not? Ne yazmıştı acaba? Kâğıdı merakla aldım. Daha içinde yazan notu okumama fırsat olmadan, iki tane de dosya uzattı Münker Efendi:

"Bunlar da örgenci ödevleri. Zabahınan uzun oğlan firdiydi."

"Peki," dedim sert bir ifadeyle, "Bırak masanın üzerine."

Notu okumak için hemen kâğıdı açtım ellerim titreyerek. Benim elimde tuttuğum bu kâğıda kısa bir süre önce Alev

Vela'nın ince uzun parmaklarının değdiğini bilmek beni heyecanlandırıyordu. Onun vücudundan yayılan benzersiz karanlık koku sinmişti sanki kâğıda. Münker Efendi'nin masamın arkasına geçmiş, omzumun üzerinden boynunu uzatmaya uğraştığını fark ettim birden. Sayfada yazanları benimle birlikte okumaya çalışıyordu!

"Kolay gelsin!" diye çıkıştım şiddetle. Münker Efendi ani bağırışımdan ürkerek bir adım geri sıçradı. "Birisiyle birlikte birşey okumaktan nefret ederim! Üstelik kişiye özel bir ileti bu! Bu kadarcığını anlayabilecek izandan da mı mahrumsun artık?"

"Tamam, canım, tamam! Kızma, Pürfüsür Bey!" diye beni yatıştırmaya çalıştı Münker Efendi, "Hem ben getirirkene, okuduydum zaten. Avret seni biryere davet ediyor. Bir tuhaf ismi var. Dur bakayım, neresiydi?"

Tepemin tası fena halde atmıştı. Öfkeyle ayağa fırladım. Münker Efendi, âdeta alaturka helaya otururcasına, olduğu yere korkuyla büzüldü, benim iri cüssemin yanında bir nohut tanesi gibi kaldı. Onu ayağımın altına almamak için epey gayret sarfetmem gerekti. Kızgın bir sesle kükredim:

"Kapıyı arkandan kapat!"

Geçirdiği tehlikeyi anlamış olsa gerekti ki, hiçbir şey söylemeden hemen kalktı, kapıya gitti. Odadan çıkıp kapıyı ardından usuletle kapatışını burnumdan soluyarak izledim. Çok şükür, diye düşündüm yalnız kalınca, bunu da atlatmıştık. Münker Efendi bu gidişle birgün elimde kalacaktı ya, neyse. Koltuğuma kuruldum ve Alev Vela'nın notunu yeniden elime aldım. Bir kızın elinden çıktığı belli olan, yuvarlak harflerle ve pembe bir kalemle yazılmış birkaç satırlık kısa bir nottu bu.

Sevgili Hocam,

Size böyle hitap etsem, kızar mısınız? Size 'hocam' diyenlerle alay ettiğinizi ve ilahiyattan diplomanız olmadığını söylediğinizi biliyorum, ama ne yapayım, size 'hocam' dışında birşey demek gelmiyor içimden. Sizin geliyor mu? Geliyorsa, söyleyin. Her neyse... Hitap sorunlarını bırakıp sadede geleyim: Sevgili Hocam, küçük varsayımımız üzerinde biraz daha düşünecek vaktiniz oldu mu? Eğer olduysa, sizinle bu konuyu

yine konuşmak isterim. Bugün dersten sonra, saat 17.00'de görüşebilir miyiz? Üniversite çevresindeki öğrenci kahvehanelerinden biri olan İLKAH'da (İlim Kahvehanesi) sizi bekleyeceğim. Sizi tanıyabilmem için, yakanıza kırmızı bir karanfil takmayı, koltuğunuzun altına da bir adet KESE (Kentin Sesi) gazetesi sıkıştırmayı unutmayın. Şaka, şaka! Gelin, sizi bekliyorum. Sevgiler.

Öğrenciniz Alev Vela

'Hocam' hitabı daha önce hiç bu denli sevimli görünmemişti bana, başında 'Sevgili' sıfatı vardı çünkü ve herhangi birinden değil, Alev Vela'dan geliyordu! Belki birgün –umabilir miydim, ah, umabilir miydim bunu?– o soğuk, o kişiliksiz 'Hocam'dan vazgeçip yalnızca 'Sevgili' diye hitap ederdi bana. Bana, ben zavallı Bahtiyar Bahtıkara'ya! Şimdiye dek kadından yana bahtım gerçekten de kara olmuştu. Ne bir kadın bende çekici bir erkek görmüş, ne de ben bir kadını âşık olacak denli beğenmiştim. Babam, rahmetli, son derece titiz ve mazbut bir adamdı ve kızarkadaşın lafının edilmesinden bile hazzetmezdi. Akşam saat 18.00'de yemeğe oturulmasını isterdi. Eğer yirmi saniye geç kalırsam, fırça yerdim. Bir dakika ya da daha uzun geç kalırsam, sofraya hiç oturamazdım bile, doğruca odama giderdim ve o geceyi aç açına geçirirdim. Bu durumda, arkadaşlarla dışarı çıkmak, karı kız peşinde koşturmak, haytalık etmek sözkonusu bile olamazdı elbette. Onun vefatından sonra ise, ilkgençlik yıllarım ve üniversite öğrenimim, annem, anneannem ve evde kalmış teyzelerimin kanatları altında geçmişti. Akademik kariyer başlamıştı sonra ve çok çalışmam gerekmişti. Yaşıtlarım gibi sefahat hayatı sürmek bir yana, başımı kaldırıp çevreye bakınacak zamanım bile olmamıştı hiç. Şu bu derken, ne olduğunu bile anlayamadan, göz açıp kapayana dek geçivermişti yıllar. Müzmin bir bekâr olarak elli yaşıma merdiven dayamıştım. Kadınlar hakkındaki tek dermeçatma deneyimim, kentin genelevlerine seyrek olarak yapılmış, yarım yamalak ziyaretlerden ibaretti. En son ne zaman bir kadının elini tuttuğumu anımsamıyordum bile. Kırk beş yaşları civarında uzak akrabalar tohuma kaçtığımı görerek beni başgöz etmeye çalışmışlar, ama ne ben ne de buldukları

kızkurusu pek hoşlanmıştık birbirimizden. Gerçek şuydu ki, alışkanlıklar kolay kolay değişmiyordu. Ne denli bekâr kalınırsa, evlenme olasılığı da o denli düşüyordu kişinin. Yalnız yaşamaya bir kez alışınca, başkasının varlığına bir daha katlanamıyordunuz. Herkes belli alışkanlıklar edinmiş oluyordu zamanla ve henüz doğru dürüst bile tanımadığı bir başkası uğruna bu alışkanlıklardan vazgeçmek istemiyordu. Bizim durumumuzda da böyle olmuştu bu. Beni evlendirmek istedikleri kadınla, adı Melahat'ti yanlış anımsamıyorsam, bir amcaoğlunun evinde karşılaşmamı sağlamışlardı. Kırk yaşlarında, topluca, yaşı ilerlemesine karşın, gençliğini yitirmemeyi başarmış, şık şıkırdım bir evkadınıydı Melahat Hanım. Daha önce hiç evlenmemişti ve, beni bir kenara çekip kulağıma fıslayan amcaoğluma göre, evlenmek için de çok uygundu: Ailesinden kalma malı mülkü varmış. Önce herşey umut vaat eder gibiydi. Ancak çaylar geldiğinde, dikkatimi çekmişti, çayını gürültüyle, âdeta çay bardağını kırmaya çalışırcasına, karıştırıyordu Melahat Hanım. Çayının şekerini karıştırırken, çay bardağıyla savaşarak gürültü çıkaranlardan nefret ederim. Karşıdakine saygısızlık addederim bunu. Müdahale etmemek için kendimi zor tutmuştum. Ayrıca gece boyunca sürekli konuşmuş, şuh kahkahalar atmış ve sigara üzerine sigara içip durmuştu Melahat Hanım. Ben fazla konuşulmasından da, yüksek sesle gülünmesinden de, sigara içilmesinden de hoşlanmam. Fazla konuşanlar genellikle boş konuşurlar, yüksek sesle gülenler arsızdır, sigara içenler ise, kendi sağlıklarına verdikleri zararın yanısıra, başkalarını rahatsız ediyor olabileceklerini umursamazlar. İlginç bir tür ikiyüzlü bencilliktir bu. Sigara içmek yasaklanınca, özgürlüklerinin kısıtlandığını ileri sürerek sızlanır sigara tiryakileri. Oysa sigara içerek sigara içmeyenlerin en temel özgürlüğü olan soluk alma özgürlüğünü kısıtlıyor oluşları hiç umurlarında değildir. Daha sonra öğrendiğime göre, Melahat Hanım da benim yemek yememden hoşlanmamış o akşam. Yalanım varsa, günahı amcaoğlunun boynuna, 'O ne o öyle? Hayvan gibi...' demiş hatta. Ne olmuş ki, yemeğe biraz coşkulu daldıysam? Salçalı biftek ve pirinç pilavı vardı ve ben ikisini de çok severim. Neyse, velhasıl-ı kelam, anlaşamadık biz Melahat Hanım'la. Birbirimize kanımız ısınmadı. O yolu-

na gitti, ben yoluma. Ve aslında böylesi ikimiz için de daha iyi oldu herhalde. Hiç evlenmemekten daha kötüsü, yanlış bir evlilik yapmaktır. Alev Vela, oysa, hiç öyle değildi. Onu daha ilk gördüğüm anda, içimde birşeyler pırpır etmiş, kuşlar şen bahar şarkıları söylemeye başlamışlardı. Daha önce hiç başıma gelmemişti bu. Onu görünce, mideme kramplar giriyor, elim ayağıma dolaşıyordu. Bu konu hakkında çok düşünmüş ve şu sonuca varmıştım: *İlk Görüşte Aşk* (İLGA) dedikleri bu olmalıydı!

Münker Efendi'nin getirdiği diğer iki dosyaya göz attım. Düşündüğüm gibi, Mustafa Mushaf'ın ve Mümtaz Mümkün'ün ödevleriydi bunlar. Mustafa Mushaf, başladığı yolda devam ediyordu: *NOMENKLATUR SORUNLARI III*. Ne yakası açılmadık bulgular sunuyordu kimbilir bize? Mümtaz Mümkün'ün ödevinin adı ise *URUKLAR MESELESİNE KAPSAMLI BİR BAKIŞ*'tı. Evet, artık bunun bir 'kapsamlı bir mesele' haline gelmiş olduğu kesindi. Her iki ödevin de çöp tenekesine layık, üzerine yazıldıkları kâğıda bile değmeyen, gereksiz birer süprüntü yığını olduğundan adım gibi emindim. Saatime baktım. 16.00'ya geliyordu. Mesai saatimin bitmesine henüz bir saat vardı, ama şimdi Mustafa Mushaf ve Mümtaz Mümkün'ün ödevlerini okumaya girişsem, Alev Vela'nın vermiş olduğu randevuyu kaçırabilirdim. İLKAH'ın tam olarak nerede olduğunu bilmiyordum. Bulabilmek için önce ona buna sormam gerekecekti, ki hayli vakit alabilirdi bu, hiç belli olmazdı. En iyisi hemen çıkmaktı. Biraz erken gitmek, geç kalmaktan evlaydı. Masamın üzerindeki herşeyi olduğu gibi bırakıp kalktım, çantamı aldım, paltomu giydim, şapkamı kafama geçirip aceleyle çıktım.

Üniversitenin anakapısından çıktığımda, Beyazıt Alanı soğuk ve rüzgârlı, ama herzamanki gibi kalabalıktı. İnsanlar sağa sola koşuşturuyorlardı. Herkesin acelesi vardı. Ben de hızlı adımlarla bu aceleci kalabalığın arasına karıştım. İLKAH'ın yerini bulabilmek için bir iki işportacı ve dükkâncıya yol sormam gerekti. Kahvehane, düşündüğüm gibi, üniversitenin karşısında, tramvayın çevresinde döndüğü beyzî süs havuzuna açılan yan sokaklardan birindeydi. Büyük bir işhanının alt katını kaplayan, hayli geniş bir öğrenci kahvehanesiydi bu. İçeri girdiğimde, kesif bir sigara dumanı çarptı yüzüme. Kamuya açık iç mekânlarda sigara içme yasağını burada takan yoktu anlaşılan. Okey, tavla, iskambil ve barbut oynanan, kare masaların arasından gözlerimi kısarak ilerledim. Az ışıklı, basık, dirsek hizasına dek lambri kaplı, uzunlamasına bir salondu burası. Işık, tavandan sarkan, düşük mumlu, çıplak ampullerle sağlanmıştı. Döşeme dökme mozayikti. Duvarlardaki aynalar, görüntüleri sonsuzca çoğaltıyor, uzam olduğundan daha da büyük ve kalabalıkmış izlenimi yaratıyordu. Ellerinde çay askısı olan, ayakkabısının arkasına basmış, mahalle kabadayısı edalı garsonlar, izbe çay ocağıyla masalar arasında mekik dokuyorlardı. Gözlerim bu insan kalabalığının içinde Alev Vela'nın ince siluetini boş yere aradı durdu. Sonunda bir garsona sormaya karar vedim. Ama ne soracaktım? Garsonlar buraya takılan bütün öğrencilerin adlarını tek tek bilemezlerdi ya. Önümden geçmekte olan, palabıyıklı bir garsonun omzunu dürtmek üzereydim ki, arkamdan gelen ince bir sesle irkildim:

"Hocam!"

Heyecanla arkamı döndüm. Geçtiğimiz yıl öğrencim olmuş bir oğlanın, çizgisiz defterden yeni koparılmış bir sayfa denli boş yüzüydü ağzı kulaklarında bana bakan. Kafasının içi, yüzüne yansımıştı.

"Hocam, siz buralara takılır mıydınız?" diye yaltaklandı, "Masamıza buyurmaz mısınız? Bir çayımızı içerdiniz."

Gösterdiği masada, yine geçtiğimiz yıldan göz âşinalığım olan, onun gibi boş kafalı dört beş erkek öğrenci iskambil oynuyor ve bize el sallıyorlardı. Yapmacık bir gülümsemeyle onların selamına karşılık verdim.

"Yok, teşekkürler," dedim nazikçe, "Ben biriyle buluşmaya gelmiştim de. Başka bir sefere, inşallah."

"Oo, Hocam, anlayalım yani! Kiminle buluşacaksınız?" diye yılışmaya kalkıştı öğrenci. Evli olmadığım üniversitede biliniyordu tabii. Başka zaman olsa, ben ona haddini bildirmesini çok iyi bilirdim, ama şimdi olayı büyütmek istemiyordum. İmasını anlamamış gibi yaparak alttan aldım:

"Bir öğrencimin yaptığı araştırmayla ilgili birtakım sorunları var da, ona yardım etmeye çalışacağım."

"Böyle yardım filan ne ayak, Hocam?" diye ısrar etti öğrenci, "Bize hiç yardım etmezdiniz?"

Artık dayanamadım:

"Sezar'ın hakkı olan, herkesin hakkı değildir, oğlum!" diye çemkirdim. Yine de kendimi tutmuş, mümkün mertebe edepli olmaya çalışmıştım.

"Sezar da kim, Hocam?" diye bön bön sordu öğrenci, "Ha, bildim: Ses sanatçısı Sezer mi?"

"Sen onu o kadar anlarsın, miniğim!" dedim ve arkamı dönüp masaların arasında yürümeye devam ettim. *Stultorum infinitus est numerus!* Bu alıkla daha fazla karşı karşıya kalsam, kendimi tutmam güç olacaktı. Elimden bir kaza çıkabilirdi. Birkaç adım atmıştım ki, arkamdan yine ince bir ses geldi:

"Hocam!"

Öğrenci hâlâ yılışmaya çalışıyordu herhalde. Pek ihtimal vermiyordum, ama, belli mi olur, jeton nihayet düşmüş ve ne demek istediğimi anlamıştı belki. Artık canım sıkılmaya başlamıştı. Olay çıksın ya da çıkmasın, bu kez ona ağzının payını verecektim. Hışım gibi döndüm. Omzunda heybesi ve koltuğunun altında bir yığın kitapla Alev Vela duruyordu karşımda.

"Siz... siz..." dedim dehşetle, "Çok afedersiniz, ben sizi bir başkası sanmıştım!"

"Aman, Hocam, boşverin!" diye gülümsedi Alev Vela, "Erkencisiniz. Gelin, rahatça konuşabileceğimiz, daha sakin bir yere gidelim, isterseniz."

"Siz nasıl arzu ederseniz," diye karşılık verdim.

"Bilardo bilir misiniz?"

Öğrenciliğimde birkaç kez oynamıştım. Ondan sonra koşullar el vermemişti bir daha. Ama bu yüzden Alev Vela'nın teklifini red edecek değildim. Kendimden emin görünmeye çalışarak yanıt verdim:

"Hem de nasıl! Ama burada bilardo masası göremiyorum? Bir bilardo şampiyonunun geleceğini duyunca, korkudan masaları kaçırdılar herhalde."

"Beni izleyin!" dedi Alev Vela ve salonun dibindeki, üzerinde büyük harflerle *GİRİLMEZ* yazan, alçak bir kapıya doğru yürüdü. Ardından gittim. Kapı yüksek basamaklı, daracık, ahşap bir merdivene açıldı. Merdivenden yukarı çıkınca, bir kişinin ancak durabileceği bir sahanlığın ucunda, bel hizasından yukarısı buzlu cam, çift kanatlı bir kapıyla karşılaştık. Cam bölmelere bitkisel motifli süsler yapılmıştı. Kapının üzerinde fluoresan tüplerini bükerek yazılmış, kırmızı-yeşil bir yazı vardı:

KABİL – Kahraman Bilardo

Alev Vela kapının bir kanadını ardına dek açtı ve içeri girdik. Kahvehanenin üst katı olmalıydı burası. Yüksek tavanlı, dar uzun bir salondu. Sağ ve sol yanda yeşil çuha kaplı bilardo masaları vardı. Masaların üzerindeki, birer siniyi andıran, alçak lambalardan buğulu bir ışık yayılıyor, bu ışığın altında masalardaki rengârenk bilardo topları, insanın gözünü kamaştıran, tuhaf bir ışıltıyla parlıyordu. Istakaların kuru takırtısı ve bilardo toplarının çarpışırken çıkardığı şakırtı dışında, tüm salonda başka hiçbir ses duyulmuyordu. Her masada genellikle iki kişi oynuyordu. Alt kattaki üniversite öğrencilerine benzemiyordu bunlar. Yaşları biraz daha fazla, kılık kıyafetleri çok daha düzgündü. Kimisi beyaz gömlek üstüne siyah yelek giymiş, papyon kravat takmıştı. Ben eski paltom ve şapkam, Alev Vela ise yırtık

kot pantalonu ve heybesiyle bu yarı aristokratik topluluğa çok yabancı kalıyorduk.

"Kentteki en iyi bilardo kulüplerinden biri," diye açıkladı Alev Vela, "Yalnızca özel müşterileri alırlar. Aslında size burada randevu vermek istiyordum, ama, gördünüz, burasını bulmak biraz zor. İLKAH'ın içinden geçmek gerek. Ben de, bin bir zahmetle burayı tarif etmeye uğraşacağıma, size kahvehanede randevu vermeyi yeğledim."

Masaların yanlarında üzerinde KABİL yazan pirinç levhalar çakılı olduğunu fark ettim. Demek ki kendi markalarını taşıyan bilardo masaları da üretiyorlardı. Burası yalnızca özel müşterilere hizmet veren özel bir yerse, belki de yanlış gelmiştik. Üniversitedeki forsum burada geçmezdi. Kıçımıza tekmeyi basmasalar bile, bizi kibarca kovabilirlerdi. Belki de aşağıya, kahvehaneye inmemiz daha doğru olacaktı. Tam ağzımı açmak üzereydim ki, fraklı ve beyaz eldivenli, yaşlı bir adam yaklaştı yanımıza. 'Hah, şimdi sıçtık,' diye geçirdim içimden.

"Herzamanki masa," dedi Alev Vela yaşlı adama alışkın bir tavırla.

"Tabii, Efendim, buyrun!" diye karşılık verdi yaşlı adam saygılı bir tavırla ve bizi salonun en dibindeki masalardan birine götürdü. O masada oynayan iki genç adam, bizi görünce, oyunlarına ara verip sessizce başka bir masaya geçtiler. Yaşlı adam, yuvalara düşmüş topları çıkarıp yeniden masanın ortasında üçgen biçiminde dizdi. Alev Vela heybesini ve koltuğunun altında taşıdığı kitapları yere koydu. Yandaki kutuda duran birkaç ıstakayı denedikten sonra, birini bana uzattı ve kendisine de duvarda asılı, fildişi saplı bir ıstakayı aldı. Istakanın sapında, adının baş harfleri olan *A.V.*'nin kazılı olduğunu gördüm.

"Nasıl?" dedi Alev Vela, "Güzel biryer, değil mi?"

"Etkileyici," diye onayladım, "Siz nesiniz? Buranın sahibinin kızı filan mı?"

Bu sözlerim Alev Vela'yı güldürdü. Gülünce, yanaklarında, onu daha da dayanılmaz kılan gamzeler ortaya çıkıyordu.

"Ne gezer! Keşke öyle olsaydım..."

Sonra ıstakasının ucuyla masanın ortasındaki topları işaret ederek ekledi:

"Açılışı siz yapın, isterseniz. Misafir sayılırsınız, ne de olsa!"

"Madem öyle diyorsunuz..." dedim masanın başındaki yerimi alırken, "Evet, ne konuşmak istiyordunuz benimle?"

İyice nişanlayıp bütün hünerimi göstermeye çalışmama karşın, berbat bir açılış oldu. Beyaz topa istediğim gibi vuramamıştım. Renkli toplar küme halinde masanın ortasında kalmıştı. Alev Vela ıstakasının ucunu tebeşirleyerek beni izliyordu. Acemice vuruşumu görmezden geldi. Toplar kıpırtısızlaşınca, masanın başına geçip hızlı ve kesin bir vuruşta toplardan birini deliğe yolladı.

"Size sorduğum soruyu anımsarsınız, Hocam," diye lafa girdi uzatmadan, "Bu arada biraz daha düşünmeye vaktiniz oldu mu? Bantlılar benim."

"Daha önce de söylemiştim size," dedim ellerimi çaresizlikle iki yana açarak, "Evim ve işim: Başka birşeyim olsa, bir an bile düşünmeden verirdim size. Ama ben zengin bir adam değilim. Mütevazı bir üniversite profesörüyüm. Verebilecek başka birşeyim ne yazık ki yok. Sizden birşey saklamıyorum, inanın!"

Varımı yoğumu ona vermeye istekli olduğum yalan değildi. Yeter ki elini tutmama izin versindi.

"Evet, Hocam, bunu daha önce de söylemiştiniz," dedi Alev Vela masanın çevresinde dolaşıp kendine uygun bir vuruş açısı bulmaya çalışırken, "Ve ben de bunu çok etkileyici bulduğumu, ama daha başka ne verebileceğinizi sormuştum."

Bu kızın derdi neydi allahaşkına? Binin yarısı beş yüz, o da bende yoktu. İyi bir koca adayı olup olmadığımı anlamak için gizli gizli ağzımı mı arıyordu yoksa?

"Ben de onu diyorum ya!" dedim telaşla, "Daha başka verebilecek birşeyim gerçekten de yok. Benimle yaşayacak insanın bu duruma katlanması gerek. Haa, belki bir de banka kredisi alınabilir, ama tabii evden başka neyi garanti göstereceksiniz? Ki o da aynı sinekten iki kez yağ çıkarmaya benziyor. Bu da oyunun kurallarına aykırı olur, değil mi?"

Sözlerime kısık bir sesle güldü Alev Vela. Onu güldürmüştüm! Eh, bu da bir başlangıç sayılırdı.

"Peki," dedi işveli bir sesle, "Başka bir soru sorayım size: Yaşamın anlamı nedir?"

'Yaşam' sözcüğünü iki hece arasında çok kısa bir duraklamayla telaffuz etmişti. Birden yüzümün kızardığını hissettim. Apışaramda hafif bir hareketlenme olmuştu. Saçlarımın arasından ter fışkırdı. Kapıldığım büyük heyecanı belli etmemek için ıstakama sıkı sıkı sarıldım ve dudaklarımı ısırdım. Bunu söyledikten sonra, vuruşunu yapıp beni açmaza düşürdü Alev Vela: Oynayabilmek için faul yapmak zorundaydım. Kibarca öksürerek gırtlağımı temizledim.

"Zor bir durum doğrusu," dedim topların pozisyonunu inceler gibi yaparak, "Sizin toplarınıza değmeden kendi topumu oradan çıkarmam olanaksız gibi. Yaşamın anlamını da ne yapacaksınız? Gül gibi yaşayıp gidiyoruz ya işte! Daha başka, daha yararlı şeylerle harcayın vaktinizi."

Göbeğimin masanın üzerine yayılmasına aldırmaksızın banda abanarak vuruşumu yaptım. Beklenen oldu. Alev Vela'nın birkaç topuna birden değdi topum. Kaşlarımı kaldırarak edeple geri çekildim. Şimdi sıra ondaydı.

"Biliyorum," dedi Alev Vela gözlerini toplardan ayırmaksızın ıstakasının ucunu tebeşirlerken, "Bilim yararcıdır, bu yüzden 'neden' değil, 'nasıl'dır bilimin sorusu. 'Neden' ise felsefenin sorusudur, verilen yanıtın kanıtlanması olanaksızdır çünkü. 'Neden' sorusuna yanıt verebilmek için imgeleminizi kullanarak spekülasyon yapmak zorundasınızdır. Ama işte belki tam da bu yüzden çekicidir 'neden' diye sormak. Tümüyle yararcılığın ağırlığından arınmış, yaratıcı, soyut bir 'neden'..."

"Genç bir insan olarak size bunun çekici gelebileceğini anlıyorum," dedim ağırbaşlı görünmeye çalışarak, "Ama, inanın, bu tür soyut tartışmaların çok ötesinde –deyişi mazur görürseniz– sapına dek somuttur yaşam. Varoluşa ilişkin soyut sorulara yer yoktur. İmgeleme ve yaratıcılığa bu denli önem yüklemeyin hem. Yetingenlik ve çalışkanlık çok daha önemlidir. Yaşamın anlamı 'yaşamın anlamı nedir?' gibi yararsız ve dolayısıyla da son derece gereksiz sorular sormadan yaşamaktır: Yalnızca yaşamak... *Ad agendum homo natus est.* Ki dünya üzerindeki bütün insanlar da öyle yapıyor zaten."

"A, evet!" dedi Alev Vela alaycı bir gülümsemeyle, "Bok yiyin, milyarlarca sinek yanılıyor olamaz! Biliyor musunuz, Hocam:

Gerçeğin kötü yanı, hiç demokratik olmamasıdır. Oylayarak belirleyemeyiz birşeyin gerçeklik değerini. Gerçekse, gerçektir; değilse, değil. İşinize gelip gelmemesi hiç önem taşımaz. Dünyamıza bir hafta sonra bir göktaşı çarpacak ve bu çarpmanın yarattığı etkiyle gezegendeki yaşam sona erecekse, siz buna ister inanın, ister inanmayın, sonucu değiştiremezsiniz. O bir haftayı kara kara düşünerek ya da lay lay lom geçirebilirsiniz yalnızca. Birey, evrende sonsuzca güçsüzdür. Öte yandan *'ad agendum'*a gelelim: Neden öyle olsun ki? Neden eylemek için doğmuş olsun kişi? Eskiler böyle söyledi diye mi? Bu sözdeki 'yadsınamaz gerçek', eğer 'kendinden menkul' değilse, nedir? Yetke yöntemine yetkin bir örnek... Aslında kusursuz bir totoloji sizinkisi: a = b çünkü b = a. Ayrıca, o sözdeki *'cogitandum'* bölümü aklınızdan çıktı herhalde. Küçük bir unutkanlık, canım, üzmeyin canınızı! Ama işte benim vurgulamak istediğim de o: *Cogito ergo sum.*"

Bunu söyledikten sonra, tek bir sert vuruşla iki topu birden iki ayrı deliğe soktu. Ben de böyle durumlarda genellikle yaptığım gibi, son çare olarak Latinceye baş vurdum:

"*Felix qui potuit rerum cognoscere causas.*"

"Hem de nasıl!" dedi ıstakasını yeni bir vuruş için hazırlarken Alev Vela, "Ne var ki o nedenleri anlamak herzaman kolay olmayabilir. Kimi kez aslında o denli yalındır ki nedenler, bu yalınlık yüzünden anlayamayız onları, bu denli yalın olabileceklerine ihtimal vermeyiz çünkü. Oysa bu denli yalındır işte: Herşey ortadadır, kral çıplaktır. Karmaşık bir giz olduğunu, olması gerektiğini sanırız. Oysa, çok kişi bilmez, en büyük giz, bir gizin olmadığıdır. Bilseniz, ne denli güçtür bunu kabullenmek. Anlayabilse bile, bunları kabullenemeyebilir kişi, ki bu da sonuçta aynı kapıya çıkar. Dolayısıyla, şöyle değiştirmeme izin verin sözünüzü: *Felix qui potuit rerum accipere causas.*"

Sert bir vuruş daha ve iki top daha deliklerde...

"Sarı top uzak sol köşeye," diye bıkkın bir sesle bildirdi Alev Vela yeni vuruşunu yapmadan önce ve sözünü tuttu. Başımın dönmeye başladığını hissettim. Beni esrikleştiren devinimlerindeki uçuculuk muydu, yoksa sözleri miydi, karar veremiyordum. Yitirdiğim siperlerin kimisini geri kazanmak umuduyla atıldım:

"Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria."

"Kesinlikle katılmıyorum!" diye dudak büktü Alev Vela, "Onurun aptalca olduğu konusunda haklısınız, ama yaptıklarımızın yararlı olması da onur denli boştur. Çok basit bir örnek vereyim size: Savaşta ülkesi uğruna canını feda eden bir asker ne kazanmış olur? Bir madalya, eşdeyişle onur, değil mi? Yaptığı yararlı mıdır? Savaşın kazanılmasına yardım etmişse, ülkesi açısından kesinlikle evet! Güzel, bunların onun için kişisel olarak anlamı nedir peki? Yirmi puanlık bir uzman sorusu değil bu, uzun süre düşünmeniz gerekmeyecek. Bildiniz! Hiç! Sıfır! *Nihil!* Ne savaşın kazanılmasının ne de onurun onun için bir önemi vardır artık, çünkü o artık aramızda değildir ya da isterseniz şöyle deyin: Dünya değiştirmiştir, ötedünyaya göçmüştür, vefat etmiştir, rahmetli olmuştur... Kısaca ölmüştür de diyebilirsiniz tabii, ama, yo, tatsız bir deyiş bu: Ölmüştür –nasıl anlatsam: fazla sert, fazla keskin, fazla gerçek... İnsanlar, oysa, ölmez, olsa olsa ebediyete intikal ederler, saydam ve uçucu bir nesne gibi tıpkı. Değil mi ki insanın özü tindir? Tin yok olmaz. Tin hep varolacaktır, şimdi ve sonra, sonsuza dek, sonsuzluğun sonuna dek, kıyamet gününe dek... Ve cennet ve cehennem, değil mi ki vardır, tinin sonsuzluğunun somut kanıtıdırlar: İyi kul ya da kötü kul, yaşamdan sonra da varolmayı sürdürecektir. Coğrafî bir fark sözkonusudur yalnızca, hepsi o! Bütün bağlançlar bunu kesinler. Nasıl, sizin 'yaşamın anlamı' düşüncenize biraz yaklaşabildim mi?"

Yutkundum. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Böyle birşeye ne karşılık verilebilirdi ki? Her sözümde biraz daha batıyordum âdeta. Ben boş gözlerle bakarken, Alev Vela pike çekti ve kırmızı top siyah topun üzerinden atlayıp sağ ortadaki deliğe girdi.

"Daha iyi olabilirdi," dedi Alev Vela yüzünü buruşturarak, "Yeterince sert değildi."

Neyin yeterince sert olmadığını sormadım.

"Neyse," diye fikir yürütmeye devam etti, "Yine de iş gördü ama. Sonuçta deliğe girdi, değil mi, top? Sizinle oynamak güzeldi, Hocam. Rövanş yapmak isterdim, ama gitmem gerekiyor. Akşama başka bir sözüm var."

Ne demek istediğini anlayamadım. Bunu söylediği sırada, masada beş topu vardı daha. Önce art arda şık ve hızlı vuruşlar-

la ilk ikisini soktu. Üçüncü vuruş şakladığında, son üç top birden üç ayrı deliğe gittiler. Alev Vela ıstakasını duvardaki yerine dikkatle asarken, ben ne olduğunu daha tam olarak idrak edememiş, aptal aptal bilardo masasına bakıyordum.

"Yine oynayalım, Hocam!" dedi Alev Vela neşeli bir ifadeyle, "Yenilen masa parasını öder tabii."

"Elbette, elbette!" diye bozuntuya vermemeye çalıştım. Daha başka birşeyler de söylemek istiyordum, ama Alev Vela beni duymamıştı bile. Benim davranmama kalmadan, heybesiyle kitaplarını yüklenmiş, kapıya doğru uzaklaşıyordu. Birkaç adım sonra durup arkasını döndü ve ciddi bir ifadeyle koydu noktayı:

"Quod erat demonstrandum!"

Ertesi sabah kürsüye geldiğimde, Mustafa Mushaf kapının önünde dikilip duruyordu. Münker Efendi bu kez dinlemişti demek ki sözümü. Kapıyı açmak için anahtarımı cebimden çıkarırken, sordum:

"Hayrola, *unde venis et quo tendis*? Birisi filan mı öldü?"

"Bilemiyorum, Hocam," dedi kısık bir sesle, "İçeri girelim, anlatırım."

Ne demek istediğini anlamak için gözlerine baktım. Suratı allak bullaktı. Birşeylerden çok ürkmüş gibiydi. Onu böyle görmeye alışık değildim. Çok yakından tanışmıyorduk gerçi, ama bende soğukkanlı bir insan izlenimi uyandırmıştı. Sorgulamayı sürdürmeye niyetliydim, ancak onun kaygılı ruh hali bana da bulaşmıştı herhalde. Kapıyı aceleyle açtım ve birlikte içeri girdik. İç açıcı bir kâğıt kokusuyla karşıladı bizi oda. Ben paltomu ve şapkamı askılığa asarken, kapıyı arkamızdan kilitledi Mustafa Mushaf. Bu bana biraz tuhaf geldi. Kürsüdeyken, kapıyı genellikle kilitlemem. Soran bakışlarımı Mustafa Mushaf'a diktim.

"Mümtaz ortadan kayboldu, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf ve masamın karşısındaki sandalyelerden birine çöktü. Kaşlarımı çattım:

"Nasıl yani? Emin misin?"

"Hemen hemen eminim, Hocam," diye yanıt verdi Mustafa Mushaf kaygılı bir sesle.

"Nasıl hemen hemen? Biraz hamile kalmak gibi birşey bu! Emin misin, değil misin?"

"Cep telefonunu açmıyor, Hocam. Kantinde randevulaşmıştık, oraya da gelmedi."

"En son ne zaman görmüştün onu?" diye sordum bir kaşımı kaldırarak.

"En son dün görüşmüştük," diye yanıtladı Mustafa Mushaf, "Önceki gün ders yapmak için bana gelmişti. Ders yaparken, saat geç olunca da, gece bende kaldı. Sonra dün sabah bir işi olduğunu söyleyerek erkenden gitti. Ben de üniversiteye geldim. Bir daha görüşmedik."

Nedense pek şaşırmadım. Bunu bekliyordum sanki!

"Yaa, kantindeki buluşmaya gelmedi, demek," diye yineledim ve masamın arkasına geçip koltuğuma oturdum, "Telefonu da kapalı, öyle mi? Evine gitmeyi deneseydin."

"Gittim, Hocam," dedi Mustafa Mushaf umutsuzca, "Kapı duvar! Mümtaz'ın annesiyle babası ayrıydı. Annesi başka bir adamla evlenmiş ve Mümtaz'ı babasına bırakıp yurtdışına gitmiş. Babası, ama, çok meşgul bir adamdı, iş için sık sık şehirdışına giderdi. Mümtaz'ın da nerede yatıp kalktığı pek belli olmazdı. Hani, nerede akşam orada sabah, denir ya, öyle... Bu yılın başından beri bir öğrenci yurdunda kalıyordu, ama arada sırada babasının evine uğradığı da olurdu. Arkadaşlarına sordum, yurda ve evine baktım, hiçbir yerde yok Mümtaz!"

"Bir dakika dur bakalım!" dedim iyimser olmaya çalışarak, "Umutsuzluğa kapılma öyle hemen! Hem neden geçmiş zaman kipinde söz ediyorsun ki Mümtaz Mümkün'den? Ortada fol yok, yumurta yok daha. Her an biryerlerden çıkıp gelebilir Mümtaz Mümkün. Biraz önce sen de söyledin lambayı nerede söndürdüğünün belli olmadığını."

"Yok, Hocam," dedi Mustafa Mushaf, "Başına birşeyler geldiğini hissediyorum. Birşey olmasa, beni arardı mutlaka. Son günlerdeki bu olaylardan sonra, devamlı mesajlaşıyorduk. Peşimizdeki bu uzaylılar... Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat gibi, onu da bu uzaylılar kaçırmış olmalı!"

'Uzaylı' lafını duyunca, sinirle ayağa fırlayıp ağzıma geleni söyleyecektim yine, ama bir an duraksadım: Yoksa Mustafa Mushaf haklı mıydı? Olabilir miydi bu? Ben mi görmek istemiyordum gözümün önündekini? Ama ipe sapa gelmez, delisaçması düşüncelerdi bunlar. İnsanların sayrıl imgeleminin ürünleriydi. Hiçbir somut kanıt yoktu elde. Gözümün önünde vızıldayan bir sineği kovalamak istercesine, elimi salladım. Kısa bir an için bile olsa, bunların doğru olabileceğini düşündüğüm

için –ne yalan söylemeli?– biraz utanıyordum kendimden. Bu gizemli yokoluşlar beni de etkilemişti. Karar verme yetim zafiyete uğramıştı ister istemez. Kendimi toplamalı, herşeyi soğukkanlılıkla yeniden düşünmeliydim. Sonra gözüm masamın üstündeki birşeye takıldı. Önceki akşam, Alev Vela'nın notuyla birlikte Mustafa Mushaf'ın ve Mümtaz Mümkün'ün ödevlerini de getirmiş ve masanın üstüne bırakmıştı Münker Efendi. Hatta ödevlerin başlıklarına da kısaca göz atma fırsatı bulmuştum: Mustafa Mushaf'ınki *NOMENKLATUR SORUNLARI III*, Mümtaz Mümkün'ünki ise *URUKLAR MESELESİNE KAPSAMLI BİR BAKIŞ*'tı. Randevu saati yaklaştığı için ödevlere bakamamış, sonra okumak üzere masamın üzerine bırakmıştım. Oysa şimdi tek bir ödev vardı masamın üstünde: Mustafa Mushaf'ın ödevi!

"Dün siz bana Münker Efendi'yle ödev yolladınız mı?" diye ağzını yokladım Mustafa Mushaf'ın.

"Evet, Hocam," dedi Mustafa Mushaf, "Söyledim ya: Mümtaz önceki gün bana gelmişti ve birlikte araştırma yapıp ödev hazırlamıştık. Sonra sabah biryere gitmesi gerektiği için onun ödevini de ben getirdim üniversiteye ve size teslim etsin diye hademeye verdim."

"Ama burada yalnızca senin ödevin var?" dedim dosyayı göstererek. Sesimdeki soru tınısı Mustafa Mushaf'ı irkiltti. Kendi soruma kendim yanıt vermek zorunda kaldım:

"Yere düşmüş ya da masadaki diğer dosyaların arasına karışmış olabilir belki."

Mustafa Mushaf'la birlikte, önce masayı ve masa çevresini, sonra bütün odayı aradık, ama Mümtaz Mümkün'ün ödevi hiçbir yerde yoktu. Birden başka birşey geldi aklıma. Gidip dosya dolaplarını karıştırdım ve beş dakikalık sıkı bir aramadan sonra, yüzümde acı bir tebessümle bildirdim sonucu Mustafa Mushaf'a:

"Mümtaz Mümkün'ün daha önceki ödevleri de yok, tıpkı Mahmud Mahdud ve Midhat Midyat'ınkiler gibi..."

Bir an bakıştık, sonra Mustafa Mushaf heyecanla atıldı:

"Ben demiştim size, Hocam! Uzaylıların işi bu!"

Artık çok emin olamıyordum. Kollarımı kavuşturdum ve gözlerimi kısarak başımı kaldırdım. Ben aklımı oynatmaya mı

başlıyordum, yoksa gerçekten uzaylılar mı vardı bu işin içinde?

"Bundan sonra sıra kimde, biliyor musunuz, Hocam?" dedi Mustafa Mushaf acıklı bir sesle, "Bende! Mahmud, Midhat ve Mümtaz ortadan kaybolduktan sonra, gruptan bir tek ben kaldım. Çok yaklaşmıştık onlara. Kimliklerini açığa çıkarmamız an meselesiydi. Buna izin veremezlerdi elbette. Benimle birlikte UZAG ve uzaylıların sırları da karanlığa gömülecek."

Birkaç saniye durdu ve sonra boğuk bir sesle ekledi:

"Ve daha sonra tabii ki sıra size gelecek! Çok şey biliyorsunuz. Sizi serbest bırakma riskini göze alamazlar artık."

Bir anda sırtımdan bir ürperti geçtiğini hissettim. Olanlar ve Mustafa Mushaf'ın uğursuz kehanetleri kafamı iyice karıştırmıştı. Ne düşüneceğimi bilemiyordum. Sözler âdeta kendi isteğime karşı döküldü ağzımdan:

"Sen ne yapmamızı önerirsin peki?"

Kriz durumunda bir başkasının, hem de bir öğrencimin fikrini sormak hiç yapmadığım birşeydi. Mustafa Mushaf da bu durumun farkında olmalıydı ki, birkaç saniye duraladı. Böyle bir olasılığı hesaba katmamıştı herhalde. Gözleri bir an belirsiz bir noktaya daldı. Sonra kısık bir sesle planını açıkladı:

"Benim eve gidelim, Hocam. Size göstermek istediğim birşey var. Hem birbirimizden ayrılmazsak, saldırılardan daha iyi korunabiliriz."

"Peki öyleyse," diye salladım başımı, "Dediğin gibi olsun: Hedefimiz, senin ev. İleri!"

Mustafa Mushaf'ın evi, Asya yakasında, kent merkezinin hayli uzağındaki gecekondu mahallelerinden birindeydi. Oraya varmak için önce metroya, ardından da otobüse bindik. Yine de otobüsten indikten sonra, mahalle arasının kargacık burgacık, asfaltsız, çamur deryası sokaklarında yaklaşık yarım saat yürümemiz gerekti. Pek konuşkan sayılmazdı doğrusu Mustafa Mushaf. Bütün yol boyunca ağzını açıp da tek söz etmedi, ben de birşey sormadım. İlgisiz gözlerle çevremi izlemekle yetindim. Tanıdık görüntülerdi bunlar. Kafaları sıfıra vurulmuş, burnu akan erkek çocukları, su birikintilerinde kâğıt kayıklar yüzdürüyorlardı. Kucaklarında kundaktaki bebekleriyle kapı önlerine oturmuş, pirinç ayıklayan ya da yün ören, başörtülü, takunyalı, çaçaron kadınlar vardı. Çöp tenekeleri devrilmiş, çöpler ortalığa saçılmıştı. Nereden çıktığı belli olmayan karıncayiyenler ve mangustlar, çöp öbeklerinin çevresine üşüşmüşler, eşiniyorlardı. Çatıları naylon ve teneke parçalarıyla yamanmış, dermeçatma, alçak binaların arasından geçip evden çok hayvan ağılını ya da tavuk kümesini andıran, tek katlı, eciş bücüş bir kulübenin önünde nihayet durduğumuzda, üniversiteden ayrılalı üç saat olmuştu. Mustafa Mushaf'ın hergün bu yolu tepip üniversiteye nasıl gidip gelebildiğine şaştım. Sürekli sarhoş gibi ortalarda dolaşmasını yadırgamamak gerekirdi. Doğru dürüst uyumaya zamanı olmuyordu herhalde zavallının. Mustafa Mushaf, şaşkın bakışlarım arasında, cebinden *Mickey Mouse* biçiminde, plastik bir anahtarlık çıkarıp üç ayrı anahtarla kapının kilitlerini açtı. Böyle bir evin kapısına neden üç kilit takılırdı ki? Buralardaki hırsızlar aşırı mal canlısı olsalar gerekti. İçeri girdik ve Mustafa Mushaf arkamızdan sıkı sıkıya kilitledi kapıyı.

"Hayrola?" dedim.

"Bir süredir uyguladığım bir güvenlik önlemi, Hocam," dedi Mustafa Mushaf. Daha fazla üstelemedim. Çevreme bakındım. Duvarları iç bulandırıcı bir pembeye boyanmış, basık tavanlı, ufak bir penceresi olan, tek göz bir odaydı burası ve pek derli toplu olduğu da söylenemezdi. Yerlere saçılmış eşyalara basmadan odayı baştan başa kat etmeye çalışmak, bir mayın tarlasında yürümek gibiydi. Odanın bir köşesine, Mustafa Mushaf'ın yatağı olduğunu sandığım ince bir şilte atılmıştı. Açık duran yatağın pisliğinden anladığım kadarıyla, son aylarda değişiklik yüzü görmemişti çarşaflar. Mustafa Mushaf'ın dış görünüşüne gösterdiği özenden, kalender bir ruh yapısı olduğunu tahmin ediyordum zaten. Duvardaki raflarda çizgi romanların yanısıra ne idüğü belirsiz bir sürü ufak tefek nesne göze çarpıyordu. Kapının karşısına gelen yerde ise, açılır kapanır bir piknik masası vardı. Hafifçe yamulmuş olan masanın çevresindeki, birbirinden farklı, iki raşitik iskemle, ev sahibinin orijinal dekorasyon gustosuna delalet ediyordu. Mustafa Mushaf derslerini burada yapıyor olmalıydı. Ama pencerenin yanındaki, is ve yemek bulaşığı, dermeçatma çay ocağının varlığı, bu masanın aynı zamanda yemek yeme amacıyla da kullanıldığını ortaya koyuyordu. Demek ki, çok amaçlı mobilya kullanımından tam puanı hak ediyordu Mustafa Mushaf. Girişin yanındaki kapı tuvalet olsa gerekti. İçeride alaturka bir kubur taşı ve naylon bir ibrik bulacağıma bahse girebilirdim. Mustafa Mushaf duvardaki elektrik düğmesine dokundu ve eğri büğrü bir kablonun ucunda tavandan sarkan çıplak bir ampul, isteksiz bir aydınlık yaydı odaya. Odadaki eşyalar, bu yomsuz ışığın altında, daha da çiğ bir görünüme büründüler.

"Bana birşey göstermek istediğini söylemiştin," dedim Mustafa Mushafa dönerek.

"Evet, Hocam," dedi Mustafa Mushaf, "Bir dakika izin verin bana."

Bunu söyledikten sonra, yere saçılmış eşyalara basmamaya dikkat ederek odanın öteki ucuna gitti ve yere çömeldi. Yerlerde bir karışa bir karış boyutlarında, gri suratlı, dökme mozayik yer karoları döşeliydi. Herhalde bir merdiven sahanlığı ya da hela döşemesinden arta kalmış, kenarları genellikle kırık karolardı bunlar. Bu kondunun adsız mimarı, bunları atmaya kı-

yamamış olsa gerekti. Köşedeki karolardan birinin yerinden oynadığını gördüm. Mustafa Mushaf bir ucuna basarak öteki ucunun hafifçe kalkmasını sağladığı bu karoyu, dikkatle yerinden çıkardı. Burası onun zulası olmalıydı –tabii içine ancak rutubetten bozunması önemli olmayan kâğıtların konabileceği bir zula... Bir define haritası gibi, karonun altından çıkardığı, lekeli, sararmış ve buruşuk birkaç sayfayı bana uzattı. Uzatılan kâğıtları alıp gözden geçirdim. Bunlar büyük boy bir kitabın ortasından sökülmüş birkaç sayfaydı. Kitabın ne başı ne de sonu belliydi, ama sökülen sayfaların sırtındaki iplik parçalarından anlaşılabildiği kadarıyla, bir zamanlar dikişli bir ciltti bu. Kâğıdın rengi, kokusu, ağırlığı ve kullanılan hurufatın türü, kitabın hayli eski olması gerektiğini gösteriyordu.

"Bunları nereden buldun?" diye sordum kuru bir sesle.

"Bir sahafta kitapları karıştırırken, Hocam," dedi Mustafa Mushaf, "Tamamen tesadüf eseri... Eski bir kitabın parçası olduklarını zannediyorum. Sahaf da bilmiyordu nereden geldiklerini. Başka kitaplarla beraber, topluca almıştır herhalde. Bilirsiniz, sahaflar metruk evlerdeki kitapları okkayla satın alırlar. Birşeye benzetememiştim önce. Ama sonra, okuyunca, anladım ki, aslında çok önemli bilgiler içeriyorlar. Okuyun, siz de bana katılacaksınız."

Elimdeki sayfalara kuşkuyla baktım. Nereden geldiği ve kimin yazdığı belli olmayan bir kitap... Bilimsel açıdan ne değeri olabilirdi ki? Ama, kimbilir, belki de haklıydı Mustafa Mushaf. Okumadan bilemezdim bunu. Öyleyse okuyacaktım. Entipüf görünüşlü iskemlelerden birini altıma çekip masanın başına geçtim ve sayfaları önüme yaydım. Çay ve rutubet lekeli bu sayfalar eski bir ansiklopediden kopmuşa benziyordu.

> ***Uruc*** *(Ar.) Hz. İsa'nın arşa yükselişi. Âlimlerce 'Uruc-i İsa' da tabir edilir. Frenkler ise buna asansiyon (Fr. Ascension) derler ve bu hadiseyi anmak maksadıyla her sene paskalyadan kırk gün sonra, bir yortu tertip ederler. Gâvur itikadına göre, Hz. İsa defnedildikten üç gün sonra gûya dirilib kırk gün sonra da Zeytindağı denen mevkiden arş-ı âlâya uçmuş imiş. Malum olduğu üzre, İslam peygamberi Hz. Muham-*

med (S.A.V.) de vefatından evvel semaya çıkmış ve Hak Teala ile bir hoş sohbet edib tekrar dünyaya nazil olmuştur, ki buna Mir'ac tabir edilir. Bu iki arşa çıkışı kat'iyyen biribiri ile karıştırmamak lazımdır. Şöyle ki Hıristiyanlarınki (haşa huzurdan) bir ilahlaştırma (Gr. apotheos [apudey'yus]), yani bir nevi şirk ve putperestlik, mü'minlerinki ise basit bir seyahatten ibarettir: İslam peygamberi, âdeta bir jet tayyaresine veya bir füzeye binmiş gibi, fezadaki bir noktaya gitmiş ve arza geri gelmiştir. Burada İslamın müsbet ilimlerle de ne kadar uyuştuğu görülür. Aklın yolu elbette birdir. (niga. Mir'ac)

***uruk** (Ar. is. cem. müfreti 'ırk') Irklar, kökler, damarlar. Muayyen hususiyetlerle biribirlerinden tefrik olunan insan cinslerinden herbirine 'ırk' tabir edilir. Bu insan cinslerinin, Hz. Nuh'un evlatları ile başladığına inanılır. Bu itikat, Kadim Sümer esatirinden, semavî dinlere sirayet etmiştir. Sümer itikadına göre, Utnapiştim ailesiyle beraber tufandan kurtulduktan sonra, ırkların husule gelmiştir. Aynı itikat Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlıkta da Hz. Nuh'un evlatları Ham, Sam ve Yafes vasıtasiyle devam etmiştir. Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanlar, üç esas ırkın (beyaz, siyah ve sarı ırk) bu üç evladın sülbünden geldiğine inanırlar. Yani ki insanlar kardeştir. İslam dininde elbette dil, din, renk, cinsiyet ayrımı yoktur, Cümle insanlar Allah nezdinde müsavidir ve Allah'ın kullarıdırlar. Allah nasıl bilirse, öyle eyler ve pek de güzel eyler. Dolayısıyla "Adalet! Müsavat!" diye yırtınmanın bir manası yoktur, hatta bu, nihaî neticesi gâvurluğa varan, gayetle muzır bir fiildir. Unutmamalıdır ki, hal-i hazır vaziyet bizzat Allah'ın rızasıdır. Allah'ın rızasına karşı gelmek, haşa, dinden çıkmak demektir. Biz beşeriyete insanlar arasında adalet ve müsavat yokmuş gibi gelebilir. Ama biz kimiz ki, adalet ve müsavatın ne olduğunu bilelim? Bu terazi bu sıkleti çekmez ve Allah'ın hikmetinden elbet sual olunmaz. (niga. adalet-i ilahî, ırk, müsavat, Nuh, Tufan, Utnapiştim)*

***Uruk** Mezopotamya'daki eski bir Sümer şehri. Diğer bir Sümer şehri olan Ur'un şimalinde idi, ki Ur ve Uruk kardeş şehirler idi. (Sümer lisanında Uruk 'Ur gibi' demektir.) Şehir*

sakinlerinin biribiriyle mal alışverişinde bulunması için pazar yerleri kurulur, her dört senede bir iki şehrin gençleri arasında jimnastik müsabakaları tertip edilir idi. Bugün beynelmilel olarak yapılan Ölümpiyade'nin buradan mülhem olduğu zannedilmektedir. Meşhur Sümer hükümdarı Gılgameş burada tac giymiştir. İncil'de ismi Erekh diye geçer. Kiş şehrinin kadim düşmanıdır. (niga. Erech, Gılgameş, Kiş)

Uruklar *(cem. Urukiyyun) Medeniyet tarihinde hayli mühim bir yer işgal eden, kadim bir Orta Asya kavmi. İngiliz lisanında 'Eurook' ['yuruk] da tabir edilir (Gr. eu: âlâ, hoş + Ang. rook: karga > Uruk kavminin örf ve âdetlerine izafen, müjde getiren, yümünlü karga {'kargış' kelimesi de etimolojik olarak, tuhaf bir şekilde, 'karga' kelimesinden gelir; zannedildiğine göre, bunun sebebi karganın bahtsızlığın rengi addedilen kara renkte olmasıdır} demektir). 'Uruk' kelimesinin nereden südur ettiği hususunda rivayet muhteliftir. Bir faraziyeye nazaran, bu kelimenin aslı 'yarrak' idi. Malum olduğu üzre, 'yarrak' ('r' şeddeli olmayabilir) esasen 'silah' demektir. Bu kelime 'zeker' manasında daha sonra istimal olunmuştur. (Ruh tahlili mütehassısları, Uruk içtimaî hayatı hakkında bu nokta-yı nazardan hareketle mühim neticeler çıkartabilirler: İktidarı temsil eden erkek tenasül uzvu, yalın bir kılıca benzetilmiştir, her an çevresindekilere tasallut edebilir.) Uruk kavmi ziyadesiyle cengâver olmağla, esasında yediden yetmişe hiçbir fert silahsız dolaşmadığı ve herkes en ufak vesilede kabzeye sarıldığı cihetle, komşu kavimlerce kendilerine bu isim verilmiştir. Bir diğer faraziye şöyledir: Uruklar gayet mahir at hırsızı idiler. Bu sebeple, bu kavme 'Arak' ismi verildi. Daha sonra, Orta Asya Medeniyetlerini tetkik eden İngiliz âlimler, kendi lisanlarının telaffuzu uyarınca, bu kavmin ismini 'Uruk' olarak yazdılar. Kitaplarını onların tetkiklerine dayandıran bizim tarihçilerimiz de bu imlayı aynen muhafaza ettikleri için, 'Arak' ismi zaman içinde 'Uruk' şekline bürünmüş oldu. Bu hayli uzun ve teferruatlı bir izahattır, lakin tarih ve etimoloji ilimleri bilinince, tamamen namümkün görünmüyor. İlmiye sınıfı içinde hayli rağbet gören bir diğer nazariyye göre ise, 'Uruk' kelimesi esasında Çin lisanından südur eder. Uruk kavminin en bü-*

yük düşmanı Çin Emparatorluğu idi. Hatta Çin Emperatoru Çong Song Tung Çeng, Uruk akınlarını durdurabilmek için Sedd-i Çin nam kebir sur duvarının inşaı emrini vermiş idi. Malum olduğu üzre, Çinliler 'r' ve 'l' seslerini sarahaten telaffuz edemezler ve umumiyetle birbirine karıştırırlar. Burada da böyle bir karışıklık olmuş olabilir. Belki 'Uruk' aslında 'Uluk' idi, Çinliler dilleri dönmediği için bu kavme 'Uruk' demişlerdi. Şayet bu faraziye doğru ise, tabiatiyle, burada muhtelif ihtimaller devreye giriyor. Bir ihtimal, 'Uluk' kelimesinin 'Oluk' olduğu düşünülebilir. Filhakika, Uruklar vatanlarının her karışı için 'oluk oluk' kan akıtmışlardı. Başka bir fikre göre, bu kelime 'Ilık' idi, çünki Uruk kavminin üzerinde yaşadığı topraklarda senenin her ayında iklim 'ılık' olurdu. Diğer bir ihtimal ise, mevzubahs kelimenin esasen 'Alık' olduğudur. Uruklar ziyadesiyle dürüst, saf, temiz, kolayca herşeye inanan, dolayısıyla 'alık' idiler. Zaten bu saflıkları sebebiyle de tarih sahnesinden silindikleri düşünülür ise, bu ihtimal kuvvet kazanır. Lakin diğer bir ihtimal var ki, cidden calib-i dikkattir: 'Uluk' ya da 'Uluğ' esasında 'Ulu' sıfatının eski şeklidir. Zaman içinde sondaki harf düşmüş ve bugün istimal ettiğimiz haliyle 'Ulu' husule gelmiştir. Bu ihtimal kafalarda kuvvetli bir sual uyandırıyor, çünki Uruklar hakikaten de diğer kavimlerin önünde gelen 'ulu' bir kavimdi. (niga. Orta Asya Medeniyetleri)

Urûk-u Ga *M.Ö. 3000 senesi civarlarında Mezopotamya'da hüküm sürmüş olan Lagaş Devletinin baş şehri. Bir rivayete göre, bu devletin tebasının ziyadesiyle lagar olması hasebiyle, kendilerine 'Lagaş' denmiştir. Lagaşlar o derece lagar ve tembeldiler ki, helaya gidince, taharetlenmeye bile üşenirler, altlarını kölelerine sildirirlerdi. Lakin kader ağlarını örüyordu. Bir komşu devlet olan Umma Tekfurluğu Lagaş'a harb ilan etti. Lakin bu kadar üşengeç insanların doğru dürüst harb de edemeyeceği belliydi. Neticede, yaptığı reformlarla halkın gönlünde taht kurmuş olan meşhur Lagaş hükümdarı Urukagina, Umma Tekfuru Lugal Zagesi tarafından mağlub edildi ve Lagaş diyarı yağmalandı. Bu, Lagaş Beyliğinin sonu oldu ve Lagaşlar kafileler halinde çil yavrusu gibi komşu diyarlara dağıl-*

dılar. Lakin bir musibet bin nasihatten iyidir, derler: Bu hezimet, Lagaş kavmine bir ders oldu. Civar ülkelere dağılan Lagaş aşiretleri bir daha lagarlık etmemeye and içtiler ve hakikaten de buralarda gayet mukavim devletler kurdular. Lagaşlar bazı ilim adamları tarafından Uruk kavminin ataları sayılmaktadır, ki bu faraziyenin doğru olma ihtimali yüksektir. O halde, beşeriyete devlet fikrini aşıladıkları için de Uruklara müteşekkiriz. (niga. Lagaş, Umma, Uruk)

Urundai *Cenubî Amerika'da yetişen, siyah damarlı veya benekli, koyu kahverengi, sert ve ağır bir odunu olan ağaç. Umumiyetle kapı ve pencerelerin imalinde ve tornada istimal olunur. Aztekler de bu ağacı, sertliği sebebiyle, silah (bilhassa lobut, mızrak, ok ve yay) imalatında kullanmışlardır. Hadd-i zatında, Azteklerin Espanyol müstevlilerine mağlub olmasının mühim sebeblerinden biri, büyük bir ihtimalle budur. Tahtadan imal edilmiş Aztek silahları, demir ve çelik Espanyol silahları karşısında mukavemet edememiş ve Aztekler, sayıca üstünlüklerine rağmen, büyük bir bozguna uğramışlardır. Filhakika, kılıncı âdeta bir kalem gibi kıvraklıkla kullanan namlı Aztek silahşoru Zorro bile zamanında şöyle demiş idi: "Delikli demir çıktı, mertlik bozuldu." (niga. Aztekler, Espanyollar, Zorro)*

Urû-ve-Nasıl *Putperest Mitanni dininin üç esas ilahından biri. Diğerleri Mitrassil ve İndar'dır. Bunlar Endo-Aryanların Varuna-Mitra-İndra ilah üçlüsüyle hemen hemen aynıdır. Mitannilerin Nasattiyana isimli ikiz ilahları da yine Endo-Aryanların çifte ilahları Nasatya'dır. (niga. Endo-Aryanlar, Mitanniler, Putperestler)*

Urû-Wanda *Anadolu'da yaşamış putperest bir kavim olan Lûvîlerin dininde Geyik İlah. Lûvi esatirine göre, evvelden boynuzlu değilmiş, lalettayin bir Orman İlahı imiş. Avcıları korur, ormanları harikten hıfz eylermiş. Zevcesi tarafından müteaddid defalar başka erkeklerle aldatılınca, boynuzları çıkmış ve ondan sonra Geyik İlah olarak anılır olmuş. Şems İlahı Tivata, Kamer İlahı Arma, Şer İlahı İnnana ('İllallah' da denir) ve Fırtına İlahı Tarhunda ile beraber bir Neo-Hitit devri ilahıdır. (niga. Lûvîler, Putperestler)*

Uruz *('--- Beg' de denir.) Uruk sultanlarından biri olan Sahur Kazan'ın mahdumu. Sahur Kazan'ın evinin yağmalanması hikâyesinin kahramanlarından biridir. Sultan Sahur Kazan ava çıktığı zaman, sarayı kâfir padişahı Şeklî Melek tarafından basılarak yağmalanır ve mahdumu Uruz Beg, maiyetindeki kırk yiğitle beraber elleri prangaya vurulmak suretiyle esir alınır. Bu arada Uruz Beg'in validesi uzun boylu ve ince belli Burma Hatun da nedimesi olan kırk kızla beraber esir edilmiştir. Kâfirler o gece bir ziyafet verirler ve ziyafeti en civcivli anında Burma Hatun'u oynatmak isterler, lakin onu kırk avretin arasında bulamazlar. Bunun üzerine hain Şeklî Melek, Uruz Beg'in kebab edilerek önlerine konmasını, hangi avret yemezse, onun validesi olduğunun anlaşılacağını söyler. Tam bu esnada Uruklar yetişib kâfileri kılınçtan geçirirler ve esirleri kurtarırlar. Bu muharebede beş yüz Uruk cengâveri ve tamam kırk bin kâfir telef olur. (niga. Korkud Emmi, Sahur Kazan, Şeklî Melek, Uruk)*

Uryan *(Ar.) Sırtında hiçbir libası olmayan, anadoğması, çıplak. Sufiler derler ki, bu dünyaya çıplak geldik, çıplak gideriz, hiçbir şeye sahip olmayız. Hatta bazı sufiler, öldükleri zaman, kabre çıplak gömülmeyi vasiyet etmişlerdir. Bu sözlerden cesaret alan bazı meczublar, sokaklarda uryan dolaşıb önlerine çıkan sabilere ve kadına kıza, haşa min huzur, tenasül uzuvlarını göstermek suretiyle, bu zavallıları dehşete gark etmekte ve yüzlerinin gözlerinin açılmasına sebeb olmaktadırlar. Bu kat'iyen tasvib olunamayacak çirkin bir harekettir ve böyle yapanlar doğrudan cehennemlik olurlar. Tahayyül ediniz ki, Evropa'da insanların kadın erkek uryan dolaştığı hususî kamplar var imiş. Ben kendi gözümle görmedi isem de, görenlerden işittim. Bu, kendilerini medenî zanneden gâvur memleketlerindeki tereddinin açık delilidir. Cemiyet içinde uryan dolaşmak hiç olur mu? Bu uryanlık elbette sırf tasavvufta olan manevî uryanlıktır, madde âlemine tahavvül ettirilmesi, habislik değil ise, fahiş bir hatadır. Kabuğu pek ince olan bir cins eriğe de 'uryanî' derler. Butânik ilminde açık tohumu olan nebatat 'uryan-ül büzur' diye bilinir, ki bu 'bızırı çıplak' demektir. (niga. Sufiler)*

Usul-i Aşere *(Ar. on usul) Bir tarikata intisab edecek olan müridin tabi tutulması icab eden on imtihan. Tasavvufa göre, Allah'a giden yola girmenin bir usulü vardır. Bu usule riayet etmeyen, ne kadar gayret ederse etsin, visalden mahrum kalıb, melul ve meyus olur, usule riayet ise vuslatı garanti eder. Dolayısiyle, usule riayet aklın yoludur. Bu, maarifle, talimle, inzivayla ve bedenen çile çekilerek yapılır. Usulün on safhası, sırasıyla şöyledir: Tövbe (tarikata girmeden evvel işlediği günahlardan nedamet getirme ve bir daha yapmamaya and içme); Zühd (her nevi hazdan imtina ederek perhiz etme ve kendini ibadete verme); Takva (dinen memnu olan şeylerden Allah korkusuyla el etek çekme); Tevekkül (her işi Allah'a havale edib onun yaptıklarına rıza gösterme); Kanaat (verileni kâfi bulub daha çoğunu istememe); Uzlet (tek başına biryere çekilib yalnız yaşama); Zikir (Esma-yı Hüsna zikriyle hakikate tevcih olma); Teveccüh (Allah'a yönelme ve herşeyi iyi gözle görme); Murakabe (Allah fikriyle dolub kendi içine kapanarak vecde geçme); Rıza (Allah'ın münasip gördüğü herşeye razı olma ve bundan fazlasını istememe). Bu safhalardan geçen mürid, mutmain mertebesine ulaşmış sayılır. Bu esaslar sufiden sufiye ve tarikatten tarikate değişir ise de, az yeme, az uyuma, az konuşma ve inziva, bütün tarikatlerin kabul ettiği dört esastır. (niga. Sufiler, Tasavvuf, Tarikatler)*

Usuliye *İslamî hakikatlerin tedkikinde, icab ederse, Kur'an-ı Kerim ve hadislerden gayrı kaynaklara, hatta aklî murakebeye dahi müracaat edilebileceğini iddia eden fıkıh mektebi. İddialarını "Allah bize aklı kullanalım diye vermiş," sözüne isnad ederler. Sadece Kur'an ve hadislere dayanma temayülünde olan Ahbarî âlimlerin karşısında yer alan Usulî âlimler, kendilerine anlatılan her habere inanmazlar ve bunun doğru olub olmadığını ilim ve akılla, âdeta kılı kırk yararak tedkik ederler. Ahbariler ise böyle bir tedkike girişmeye lüzum görmez ve haberin itimad edilir bir imam tarafından verilmiş olmasını kâfi bulurlar. Hakikaten de bu derece şüpheci olmak iyi değildir. Şüphe, akla müracaatı icab ettirir, ki ulvî hakikatler akılla değil, sadece itikadla idrak edilebilir. Bu sebeple şüphecilikten imtina etmek icab eder. Şüphecilik bizi, hafazanallah, zındıklığa kadar götürebilen, tehlikeli bir yoldur. Dolayısiyle*

Kopuk sayfalar burada sona eriyordu. Mustafa Mushaf haklıydı: Bu sayfalar gerçekten de önemli bilgiler içeriyordu. Bunları okuyarak Uruklar hakkında daha etraflı ve güvenilir bilgiye ulaşamamıştım belki, ama en azından dört öğrencimin haftalardır bana teslim ettikleri ödevlerdeki delisaçmalarının nereden kaynaklandığını öğrenmiştim, ki bu da az şey değildi doğrusu. Hepsi de UZAG adını verdikleri o tuhaf gizli örgüte üyeydiler ve bu belgeyi daha önce görmemiş olmaları olanaksızdı. Bu okumaya değdiğini söyleyebilirdim.

"Ne düşünüyorsunuz?" dedi Mustafa Mushaf kaygılı bir sesle.

"Evet, uygun."

"Uygun mu? Neye uygun?" diye sordu. Sivilcelerle dolu alnında bir kaygı kırışığı vardı. Kaşlarımı kaldırdım:

"Peynir sarmaya tabii. Oldukça kalın bir kâğıt. Islaklığa dayanacaktır. Ancak peynire mürekkep çıkabilir tabii, o yüzden peyniri önce bir yağlı kâğıt ya da buzluk poşetine sarmanı öneririm. Onun dışında, sanmıyorum ki, beş paralık değeri olsun."

Mustafa Mushaf'ın sözlerimin anlamını kavraması yaklaşık on saniye sürdü. Çoğu öğrenci gibi, o da köşeli jeton kullanıyordu herhalde. Nihayet anlayınca, güçlükle yutkundu.

"Ama, Hocam..." diye sızlanacak oldu. Lafı ağzına tıkadım:

"Amaası maması yok. Ben de gerçekten doğru dürüst birşeyler göstermek için beni buraya çağırdığını sanmıştım. Anlaşılıyor ki, bunca yolu boşa tepmişim."

Ayağa kalkıp yerlere saçılı ıvır zıvıra basmamaya çalışarak kapıya yöneldim. Niyetim üniversiteye geri dönmekti. Öğle civarlarıydı henüz. Elimi çabuk tutarsam, bir iki öğrenci ödevi okuyabilirdim. Mustafa Mushaf arkamdan seslendi:

"Hocam, biryere gidemezsiniz!"

Sinirlendim. Hışımla geri döndüm:

"Ne demek lan, gidemezsiniz? Niye gidemezmişim? Bal gibi de giderim işte! Beni bunca saat işten alıkoyduğun yetmezmiş gibi..."

"Yok, Hocam, öyle demek istemedim," dedi Mustafa Mushaf özür diler bir tonda, "İsterseniz, gidersiniz tabii, sizi tutmak benim ne haddime? Ama otobüs yok."

"Nasıl yok?" dedim şaşkın bir tavırla, "Daha öğle ezanı yeni okundu."

"Olsun, Hocam, fark etmez. Buradan kent merkezine bir tek otobüs seferi var, o da sabahları 7.00'de."

"Bir tek sabahları 7.00'de mi? Onu kaçırırsan, ne oluyor peki?"

"Ne olacak, o gün kente inemiyorsunuz, evde kalıyorsunuz. Ya da mutlaka gitmeniz gerekiyorsa ve tabii vaktiniz de varsa, beş fersahlık yolu yürüyorsunuz. Ki o da hızlı bir tempoyla beş saat kadar sürüyor. Ben denedim."

"Nasıl başka sefer koymazlar?" dedim sinirle, "Kentteki bütün yurttaşların kitle ulaşım araçlarıyla istedikleri yere en hızlı ve güvenli biçimde ulaşmalarını sağlamak belediyelerin görevi değil mi? Nasıl bu denli savsaklarlar görevlerini?"

"Siz gelin, bunu bir de buranın belediyesine anlatın, Hocam," diye yakındı Mustafa Mushaf, "Bu bölgede oturanların çoğu işçi. Sabahları çevre fabrikalarda çalışıyorlar. Kent merkezine giden bir tek biz öğrenciler varız, bir de o gün merkezde işi olan birkaç bahtsız. Sabahları adam almıyor otobüs. Balık istifi, alt alta üst üste gidiyoruz. Birçok kez mahalleliden imza toplayıp dilekçe verdik hiç olmazsa öğlene bir ek sefer koysunlar diye, kulak asan olmadı. Gerekçeleri, ellerinde otobüs yokmuş, ayrıca o saatte yeterli yolcu olmayacağı için masrafı çıkaramazlarmış. Oysa, benim bildiğim, belediyeler kâr amaçlı kuruluşlar değildir. Vatandaşa hizmet etmek için kurulmuşlardır. En azından, çağdaş ülkelerde öyle olması gerekir. Bizim öğrenci olarak seçimlerde hiçbir ağırlığımız yok tabii. Oy veremiyoruz. Yokmuşuz gibi davranılıyor o yüzden. Ayrıca burası zaten proleteryanın oturduğu yoksul bir semt. Onları da kaale alan yok. Herkes burjuvalara yaranmaya çalışıyor. Proleterlerin ve biz öğretim emekçilerinin haklarını çalıyorlar! Kahrolsun kapitalizm ve burjuva işbirlikçileri! Yaşasın komünizm ve işçi sınıfının haklı mücadelesi!"

Mustafa Mushaf heyecanlanmıştı. Ayağa kalkmış, nutuk atar gibi parmağını sallıyordu.

"Evet, haklısın," diye onayladım, "Belediyeler görevlerini doğru dürüst yerine getirmiyorlar, bu doğru. Ama şu soruya do-

yurucu bir yanıt bulamıyorum ben yine de: Bunun böyle olduğunu bilmene karşın, beni niye ta buralara getirttin? Sizin sorununuz, benim de sorunum oldu şimdi!"

Mustafa Mushaf kıpkırmızı kesildi.

"Hocam," dedi sesi titreyerek, "Sizi zor bir duruma soktuğum için çok üzgünüm, ama aslında sizden bu gece burada kalmanızı rica edecektim. Bütün bu olanlardan sonra, tahmin edersiniz ki, gece yalnız kalmak istemiyorum."

"Gece burada kalmak mı?" dedim kaşlarımı çatarak. Bu alışık olmadığım bir durumdu. Gece hiç başka bir evde kalmazdım, kendi yatağımda uyumayı yeğlerdim, yabancı bir yatakta rahat edemezdim çünkü. Uykuya bir türlü varamaz, dönüp dururdum. Kent dışındaki PARC kongreleri nedeniyle birkaç kez otel odalarında yatmam gerekmiş, bütün gece gözüme uyku girmemişti. Ertesi gün hayalifener gibi dolaşıp durmuştum kongre salonunda. Üstelik bir profesörün öğrencisinin evinde kalması son derece uygunsuzdu. Eğer duyulursa, yanlış anlaşılabilirdi. Bunun dışında, böyle birşey benim, ölçülerime göre, samimiyet sınırlarını aşar, laubaliliğe girerdi. Mustafa Mushaf sevdiğim bir öğrencimdi, evet, ama, doğrusu, onunla değil laubalî, samimi olmayı bile düşünmüyordum. Öte yandan, gerçekçi olmak gerekirse, bu gece burada kalmamak konusunda kararlıysam, ya beş saat taban tepmeyi göze almam, ya da –tabii eğer taksi bulabilirsem, ki bu semtte bulabileceğim hayli kuşkuluydu– fahiş bir taksi ücreti ödemeyi kabul etmem gerekiyordu. Düşüncesizliği için Mustafa Mushaf'a kızabilirdim, ama bağırıp çağırmamda bir anlam yoktu. Kıçımı bile yırtsam, içinde bulunduğum boktan durumu değiştiremezdim. Ayrıca, bugün hiç olmazsa üniversitede dersim ya da toplantım yoktu. Kaderime razı oldum.

"Peki," dedim Mustafa Mushaf'a, "Bu gece burada kalacağım. Neyse ki, bugün üniversitede bulunmam gerekmiyor. Yoksa çekeceğin vardı elimden."

"Yaşayın, Hocam!" diye sevinçle atıldı Mustafa Mushaf. Boynuma sarılıp beni şapır şupur öpecekti neredeyse. Kaşımı kaldırarak bir adım geri çekildim. Mustafa Mushaf biraz bozuldu ve bu kez de eğilip elime sarıldı. Elimi geri çekmeye çalıştıysam da, bunda başarılı olamadım.

"Verin, elinizi öpeyin, Hocam!" diyordu Mustafa Mushaf sağ elimi tükürük, sümük ve gözyaşı karışımı bir sıvıyla ıslatırken, "Siz çok baba adamsınız, inanın!"

Mustafa Mushaf'ın heyecanını gidermek ve biraz olsun yatışmasını sağlayabilmek için kemikli omuzlarına ve yağlı dağınık saçlarına dokunmak zorunda kaldım. El öptürmekten oldum bittim hiç hoşlanmam. Hatta bayramlarda kazara el öptürmek zorunda kalmamak için, harçlık istemeye gelen mahallenin çocuklarına kapıyı bile açmam. Birkaç kez çalarlar kapıyı, bakarlar, açılmıyor, çekip giderler. Onların gidişlerini perdenin arkasından sessizce izlerim. Bu kez gaafil avlanmıştım ama. Elimi çekmeye çalışıyordum, ancak Mustafa Mushaf izin vermiyordu buna. İki büklüm olmuş, sürdürüyordu elimi öpmeyi. Ona vermek için pantolonumun cebimde beyaz bir mendil arandım, ama bir iki sikkeden başka birşey bulamadım. Cebimdeki paraların arasından yenice bir mecidiyeyi seçip ona uzattım.

"Berhudar ol, evladım!" dedim müşfik bir sesle, "El öpenlerin çok olsun!"

"Sağolun, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf ve nihayet doğrularak, uzattığım mecidiyeyi aldı. Güçlükle de olsa, elimi çekip kurtardım ve gülümsemeye çalışarak pantolonuma sildim. Mustafa Mushaf verdiğim bahşişi cebellezi ettikten sonra, sözünü sevinçle sürdürdü:

"Saat öğleyi geçti, Hocam! Acıkmışsınızdır. Siz şöyle buyurun, oturun. Ben sofrayı hazırlayayım. Masayı şimdi donatırım. Yemediğiniz birşey var mı?"

Yemek! Bu iyi fikirdi. Sabah üniversiteye gelmeden tek bir simitle kahvaltı ettiğim için, karnım kurt gibi acıkmıştı. Bütün bu hengamenin içinde açlığımı hissedecek fırsatım olmamıştı, ama şimdi, bir kez yemekten söz edilince, ne denli aç olduğumu anlıyordum.

"Var," dedim dedim kuru bir sesle, "İnsan eti yemem. Bana gaz yapıyor da..."

Espriyi anlaması biraz sürdü. Dedim ya, o da köşeli jeton kullanıyor olmalıydı diğer öğrenciler gibi. Ama diğerlerinin tersine, onunkisi zekâ kıtlığı yüzünden değildi. Mustafa Mushaf

akıllıydı akıllı olmasına, aklı hızlı çalışmıyordu yalnızca. Yeterli süre verilirse, en güç sorularla bile başa çıkabileceğine emindim. Ancak bu ne yazık ki o durumlardan biri değildi. Telaşlıydı, hızlı olmaya çalışıyordu ve iyi düşünemiyordu. Az sonra 'yemek' namına masaya koyduğu kenarı kırık birkaç tabak, sanırım, evdeki bütün nevalesini içeriyordu: üç beş tane buruşuk siyah zeytin, çeyrek kalıp küflü beyazpeynir, bir iki yamrı yumru domates, cücüklenmiş bir kuru soğan, üstü porlanmış yarım kavanoz kornişon, sulanmış ve kireçleşmiş açık bir yoğurt, yarım teneke rengi dönmüş salça ve tarihöncesi çağlarda kaynatılmış olduğunu sandığım iki katı yumurta. Eliyle ikiye yararak önüme koyduğu okkalık bir somun ziyafeti tamamlıyordu. Sofraya baktıktan sonra, sakalımı sıvazladım.

"İşimiz iş," dedim derin bir soluk alarak, "Bugün on ikideniz, desene!"

"Evet, Hocam!" diye yalak yalak sırıttı Mustafa Mushaf, "Geçen hafta Mümtaz bana gelmişti de, o zamandan arttı."

Mümtaz Mümkün'ün adının geçmesi, onu yeniden anımsamasına neden olmuştu. Birden yüzü sarktı ve oturup küçük bir çocuk gibi ağlamaya başladı. Önce hafif hıçkırıklar halindeydi ağlaması, yavaş yavaş arttı ve sonunda hüngür hüngür bir ağlamaya dönüştü. Şaşırmıştım. Ne yapmam gerektiğini bilemiyordum. Mustafa Mushaf'ı daha önce ağlarken hiç görmemiştim. Aslında, ona bakılırsa, uzun süredir kimseyi ağlarken görmemiştim zaten. Ama Mustafa Mushaf'ın boyunda bir adamın ağlaması daha da tuhaf oluyordu. Böyle durumlarda ne yapacağımı bilemez, donup kalırdım.

"Hadi, hadi, üzülme!" diye yatıştırmaya çalıştım onu, "Mahvetme kendini. Merak etme, onu bulacağız."

"Hocam, çok korkuyorum!" diye höykürdü, "Sırada ben varım! Sırada ben varım, Hocam! Uzaylılar beni de kaçıracak! N'olur kurtarın beni! Bokunu yiyeyim, kurtar beni, Baba!"

İnleyerek ayaklarıma kapandı. Böyle durumlara hiç alışık değildim. Büyük bir sıkıntı hissettim. Mustafa Mushaf'ı koltukaltlarından tutarak ayağa kaldırmaya çalıştım, ama kalkmıyordu, dizlerime yapışmıştı. Gözyaşları pantolonumu ıslatıyordu.

"Tamam, korkma, Mustafa!" diye başını okşadım tiksintiyle, "Bak, ben buradayım. Seni bırakmıyorum. Uzaylıların seni kaçırmalarına izin vermeyeceğim."

Uzaylılar! İlk kez telaffuz etmiştim bu sözcüğü. Doğrusu kötü bir tat bırakıyordu ağızda. Ama artık kendime gerçekten sormaya başlamıştım: Acaba Mustafa Mushaf haklı mıydı? Üç öğrencimin art arda ortadan yokolmasında gerçekten uzaylıların parmağı olabilir miydi? Daha önce saçmalık ya da en azından üzerinde durulmayacak bir olasılık diye düşünmüştüm. Ama şimdi Mustafa Mushaf'ın korkusunun ne denli gerçek olduğunu görüyordum. Nasıl olmuştu, neden olmuştu, bilemiyordum, ama o çok uzak görünen olasılık gerçekleşmişti belki de. Elimin yağa ve kire bulanmasına aldırmaksızın, parmaklarımı Mustafa Mushaf'ın dağınık saçları arasına soktum. Saçlarını uzun süredir yıkamamış olmalıydı. Belli belirsiz bir koku da vardı zaten. Bu uzak semtlerde uzun süreli su, gaz ve elektrik kesintileri olağandı. Ama tabii bunlardan hiç etkilenmeyebilirdiniz de, çünkü evinizde hiçbiri olmayabilirdi. Şiddetlendiği gibi yavaş yavaş dindi Mustafa Mushaf'ın ağlaması. Son birkaç kez hıçkırdı ve sustu. Geri çekilip süklüm püklüm ayağa kalktı. Zaten dağınık olan saçı başı daha da dağılmış, yakası çarpılmıştı.

"Çok afedersiniz, Hocam," dedi pişmanlıkla, "Bir an kendimi kaybettim. Öylesine oluverdi işte. Günlerdir çok büyük bir baskı altındayım. En sonunda biryerde patlayıverdi. Beni affedebilecek misiniz?"

"Lafı bile olmaz, Mustafa," dedim müşfik bir tavırla, "Herkesin böyle anları olabilir. Bir daha söz etmeyelim bundan."

"Çok teşekkürler, Hocam, çok anlayışlısınız," dedi gözleri ışıldayarak, "Şimdi bu günün şerefine birşey teklif edeceğim, ama kızmazsınız, değil mi?"

"Nedir o?" diye sordum merakla.

"Birer tek parlatalım, diyeceğim, Hocam."

"Birer tek parlatmak mı? Ayakkabı teki mi?"

"Hayır, Hocam, yani karşılıklı birer kadeh atsak, diyorum."

"E, kadehi atarsak, kırılır, cam kırıkları biryerimize batar?"

"Yok, Hocam, öyle değil. Demek istediğim, sizinle oturup bugünün şerefine birer kadeh içki içsek."

'İçki' sözünü duyunca, suratımın biçimi değişti. Yaşamım boyunca ağzıma hiç içki koymamış değilim. Kongrelerde, kokteyllerde, kırk yılın başı bir kadeh birşey içtiğim oldu elbette. Ama, ne yalan söylemeli, içkiden de içki içenlerden de hoşlanmam. Ama şimdi Mustafa Mushaf'ı reddetmek kabalık olacaktı. Belli ki özel bir ikramda bulunmak istiyordu bana. Bu ikramdan nefret ettiğimi söyleyemezdim. Kısa bir vicdan muhakemesi sonucunda, hatır için çiğ tavuk yemeğe karar verdim. Belki bir iki yudum içer, belki de içermiş gibi yapıp çaktırmadan dökerdim. Böylelikle, Mustafa Mushaf'ı da kırmamış olurdum.

"Peki," dedim emin olamayan bir sesle, "İçelim bakalım. Ne içeceğiz? Rakı ya da şarap filan mı?"

"Olur mu, Hocam?" dedi Mustafa Mushaf, "Rakı lümpenlerin içkisi. Şarap da burjuva içkisi, bize gelmez. Biz devrimciyiz, devrimci içeceği içeriz, yani votka!"

Votka! Adını duymuştum tabii, ama hiç tatmamıştım. Ama ötekilerini pek iyi bilirdim sanki! Benim için içkilerin hepsi birdi. Mustafa Mushaf ocağın altındaki dolabın kapağını açtı ve bulaşık deterjanı ve kezzap şişelerinin arasından, üzerinde etiket olmayan, yarısı içilmiş, köşeli bir şişe çıkardı.

"Halis Rus votkası!" dedi gururla, "Geçen yıl Laleli'de bavul ticareti yapan bir Rus turistten almıştım. Özel günlerde birkaç tek atarım. Bugün de özel bir gün bence. Dostluğumuzun şerefine içelim."

Ocağın üzerindeki raftan ağızları çatlak iki çay bardağı aldı ve ikimize de yarımışar bardak votka doldurup bardaklardan birini bana uzattı. Nezaketle teşekkür edip gülümseyerek aldım. Diğer bardağı havaya kaldırdı Mustafa Mushaf:

"Profesör-öğrenci dostluğunun şerefine!" diye heyecanla bağırdı, "Kahrolsun kapitalizm ve burjuva işbirlikçileri! Yaşasın komünizm ve işçi sınıfının haklı mücadelesi!"

"Pardon, Mustafa!" dedim kuşkuyla, "Önce birşeyler yeseydik, daha iyi olmaz mıydı? Hani, içki boş mideye..."

Ama Mustafa Mushaf bardağını kafasına bir defada dikivermişti bile. Elinin tersiyle ağzını sildi. Gözleri çakmak çakmaktı.

"Nazdrovya!" diye bağırarak bardağı yere çaldı. Yerde rengi atmış ve pıyrımış bir yolluk olduğu için bin parçaya ayrılıp oda-

ya dağılmadı bardak, yalnızca iki şak olup kaldı. 'Bir kadeh atmak' gerçekten böyle oluyordu demek ki. Herhalde âdet böyleydi, benim de böyle yapmam gerekiyordu. Mustafa Mushaf kendi votkasını içtikten sonra, şimdi de heyecanla benim içmemi bekliyordu. Onu daha fazla bekletemezdim. O yaptığına göre, demek yapılabiliyordu, öyleyse ben de yapabilirdim. Altı üstü yarım çay bardağı birşeydi zaten, ne olabilirdi ki? Bardağı dudaklarıma götürdüm. Son anda, votkanın bir tadına bakmak istedim. Bardaktan küçük bir yudum aldım. Yüzüm buruştu. Yavan ve yakıcı birşeydi bu. Niçin alelacele içildiği anlaşılıyordu: Bu sıvının ağır ağır yudumlanması olanaksızdı. Neden içilirdi ki? Sonra, çocukluğumda annemin bana içirdiği şişeler dolusu balıkyağını anımsadım. O da iğrenç birşeydi ve ilk zamanlar içmemek için çok debelenmiş, ama bir süre sonra burnumu tıkayıp içmeyi öğrenmiştim. Bunu da öyle yapacaktım: Hızlı ve kesin. Kararlı bir hareketle bardağı başıma diktim. İlk anda bir şey hissetmedim, ama sonra boğazım yanmaya başladı. Âdeta yanardöner bir ateş topu, boğazımdan geçerek mideme indi ve oraya çöreklenerek değdiği heryeri yakmayı sürdürdü. Mustafa Mushaf votka ve kezzap şişelerini mi karıştırmıştı acaba? Ciğerlerim sökülürcesine öksürmeye başladım.

"Helal! Helal!" diye sırtıma vurdu Mustafa Mushaf, "Bakın, tavandan ebenin bacağı sarkıyor! Meraklanmayın, boğazınıza kaçtı herhalde, Hocam. Şimdi geçer."

Elimdeki bardağı masanın üzerine bırakıp kıpkırmızı bir suratla iskemleye çöktüm ve soluklanmaya çalıştım. Çok şükür biraz sonra herzamanki halime dönmüştüm.

"Bir tane daha çakar mıyız, Hocam?" diye sordu Mustafa Mushaf.

"Teşekkürler, ben almayayım," dedim gülümsemeye çalışarak. Mustafa Mushaf raftan yeni bir çay bardağı alıp kendisine yarım bardak daha votka doldurdu ve kafasına dikti. Oh, şifadır, diye düşündüm. Şerbet gibi gidiyordu meret. Artık Mustafa Mushaf'ın bulut gibi dolaşmasının tek nedeninin uykusuzluk olmadığını anlamıştım. Öte yandan, evet, tatsız tuzsuz ve kezzap gibi yakıcı bir içkiydi bu, ama içtikten bir süre sonra insanın bütün vücudunu, tıpkı hamam sonrası olduğu gibi, tatlı bir sıcak-

lık ve gevşeklik kaplıyordu. İnsanlar böyle içkileri bu yüzden içiyorlardı belki de: Sonrası için. Mustafa Mushaf sofraya oturdu ve yemeğe başladık. Ben sofradaki yiyeceklerin kıyısından köşesinden birer çatal alıp tatlarına bakıyordum önce, ama baktım, olacak gibi değil, mide kazıntım giderek artıyor, temizine pisine bakmadan hepsinden kaşık kaşık almaya başladım. Mustafa Mushaf tepesine indirdiği yumrukla yardığı soğanın yarısını, ikiye böldüğü somunla birlikte bana uzattı. Birlikte yemeklere giriştik. İnip kalkan çenelerimizin sesinden başka bir ses duymadık bir süre. Arkamızdan atlı kovalarcasına hızla yiyorduk. İkimizin de alnında ter tanecikleri birikmişti. Bir süre sonra, Mustafa Mushaf şişik bir avurtla sordu:

"Hocam, bir kadeh daha içsek mi?"

Hayır, diyecektim, ama birden içimden geldi.

"İçelim be, Mustafa!" dedim kalender bir edayla, "Seni mi kıracağım? Atın ölümü arpadan olsun!"

"Büyüksünüz, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf ve bardakları yeniden doldurdu. Ne onuruna kadeh kaldırdığımızı tam anımsamıyorum. Bardaklarımızı birbirine değdirdik ve başımıza diktik. Bu kez votka boğazımı daha az yaktı ve daha kolay yutuldu. Boşalan bardağımı yeniden Mustafa Mushaf'a uzattım.

"Doldur be, saki!" dedim neşeyle, "Doldur, ki vakit varken, bir câm daha nuş edelim! Yaşam çok kısa, her günümüzün değerini bilmek gerek. *Carpe diem*!"

"Çok yaşayın, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf ve ikimizin bardağını da doldurdu. Keyifle çaktık ve içtik. Sonra bardakları bir kez daha, onun ardından bir kez daha doldurdu. Bundan sonra bardakları bir daha, ve bu kez yarım değil, ağız ağıza doldurduğunda, şişe boşalmaya yüz tutmuştu. Son damlaları benim bardağıma süzdü. Yakmıyordu artık votka, içkimizi ağır ağır yudumluyor, bir yandan da konuşuyorduk. Mustafa Mushaf biryerlerden bayat leblebi, kabuklu fıstık ve kuru kayısı bulmuştu. Onları içkimize çerez ediyorduk. Başım korkunç biçimde dönmeye başlamıştı. Mustafa Mushaf'ı da tutmuştu içki. Gözleri buğulanmış, herzamankinden daha da uykulu bakmaya başlamıştı. İçtiğimizin aslında kaçak votka olduğunu ve bir zamanlar Azteklerin içtiği ateşsuyuna çok benzediğini söylüyor, proleter

Azteklerle burjuva İspanyolların mücadelesi ve devrimci Aztek cengâverlerinin gösterdiği şanlı kahramanlıklar hakkında ateşli nutuklar atıyordu. Sonra, ikimizden biri dışarı çıkmayı önerdi. Öneri hemen oya kondu ve oybirliğiyle kabul edildi. Masadan kalktık ve yerlere saçılı ıvır zıvırın ayaklarımızın altında ezilmesine aldırmaksızın kapıya gittik. Akşam ezanı az önce okunmuş, hava kararmıştı. Gecekondu mahallesinin kargacık burgacık, asfaltsız sokakları ıssızdı. Evlerin kimisinde ölgün ışıklar yanıyordu. Neyse ki o gece dolunay vardı ve sokak lambaları olmamasına karşın, heryer önümüzü görebileceğimiz denli aydınlıktı. Ayakta duracak halimiz kalmamıştı. Mustafa Mushaf soldan, ben sağdan, birbirimize yaslandık. İkimizin de boyu uzun olduğu için omuzlarımız birbirine değiyordu. Ancak, Mustafa Mushaf benden bir parmak uzun olmasına karşın, benim cüssem onunkinin hemen hemen iki katıydı. Kimi kez sendeleyerek onun üzerine abandığımda, ağırlığım altında eziliyordu. Tuhaf bir çift oluşturmuştuk. Uzaktan bakan biri için, görüntümüz hayli ilginç olmuş olmalı. Dağdan yuvarlanarak inen bir çığ gibi sokaklarda dolaşıyor, yüksek ve akortsuz bir sesle, ne olduğunu artık anımsamadığım şarkılar söylüyorduk. Önünden geçtiğimiz evlerin kimisinin penceresi açıldı ve başlar dışarı uzandı, ama, tahmin ederim görüntümüzden çekindikleri için, kimse ses çıkarmaya cesaret edemedi. Birbirimize yaslanarak ev sırasının arasında boş kalmış bir araziye doğru yürüdük. Burası çevreden kopuk, kel bir yükseltiydi ve tam ortasında bir ağaç vardı. Alçak, biçimsiz, karakuru bir ağaçtı bu. Diğer ağaçlar gibi yapraklarını dökmüştü, ama sanki o daha da çıplaktı. Sesimizden ürken birkaç armadillo, ot ve çalıları ezerek karanlık bir kovuğa kaçıştılar. Gidip arsanın ortasındaki biçimsiz bir ağacın altına bağdaş kurup oturduk ve sırtımızı ağacın karakuru gövdesine dayadık. En son çocukken, on yaş civarlarında bağdaş kurmuştum herhalde. Dizlerimi bükmem bayağı zor oldu. Başardığımı sandığım anda, bir cartlama duyuldu. Pantolonumun birkaç dikişinin attığını anladım. Elimle yokladım. Tam altımda, üç parmağımın birden girebileceği bir sökük oluşmuştu. Neyse ki ceketim üzerimde olduğu için, söküğü kimse göremezdi. Zaten hava karanlıktı ve çevrede kimse yoktu. Başka zaman olsa, çok

tedirgin olurdum, ama şimdi hiç umursamıyordum. İç çamaşırımı görürlerse, görsünlerdi. İçki denen bu meretin böyle de bir güzelliği vardı işte: İnsanı çevresine karşı tümüyle vurdumduymaz yapıyordu. Kıyamet kopsa, aldırış etmiyordunuz. Huzurla ağaca yaslandım. Mustafa Mushaf da yanımda oturuyordu. Parkasının cebinden buruşuk bir sigara paketi çıkarıp bir tane yaktı. Bir tane de ben istedim. Sigara içmediğimi bildiği için biraz şaşırdı Mustafa Mushaf, ama paketi memnuniyetle tuttu. Bir sigara aldım. Bu, yaşamım boyu elimde tuttuğum ilk sigaraydı. Filtresi yoktu. Ucundan görünen tütün, ahşap yongası gibi, iri kıyılmıştı. Kâğıdın yüzeyi kirli beyaz ve pütürlüydü. Mustafa Mushaf'ın cebinde kırışmış, biraz eciş bücüş bir hal almıştı. Sigaradan hiç anlamam, ama, sanırım, düşük kalite ve sert, oldukça ucuz bir sigaraydı. Sigarayı, çevremde sigara içenlerden gördüğüm biçimde, dudaklarımın arasına yerleştirdim. Mustafa Mushaf bir kibrit çakıp sigarayı yaktı. Sigaranın ucundaki közü harlandıran derin bir nefes çekmemle birlikte, şiddetli bir öksürük nöbetine tutuldum. Duman boğazıma kaçmıştı. Soba dumanı gibi birşeydi bu. Öksürüğümün kesilmesi için, Mustafa Mushaf sırtıma vurmak zorunda kaldı. Ama o ilk nefesten sonra, sigara bir daha öyle öksürtmedi beni. Dumanı nasıl içime çekip içimde nasıl tutacağımı öğrenmiş ve, daha da önemlisi, sigara içmeye alışmıştım. Dumanın tadı rezaletti, evet, ama sigara içmekte sözcüklerle anlatamayacağım bir tatmin vardı. Soluk almak gibiydi. Dumanı içinize çektikçe, âdeta bütün damarlarınızda kanın dolaştığını hissediyordunuz ve sizi kaygılandıran herşey uçup gidiyordu. Yalnızca siz ve dünya vardınız o anda: Dünya çevrenizde dönüyor ve siz onu izliyordunuz. Ve çok dikkatliydiniz, çok çok dikkatli. Gözünüzden hiçbir şey kaçmıyordu. İnsanlar ve olaylar ağır çekimle deviniyordu artık sanki ve herşey gözlerinizin önünde ağır ağır cereyan ediyordu. Herşeyi çok daha iyi anlıyordunuz şimdi. Gerçek yaşama uyanmak gibi birşeydi bu. 'Haa!' diye elinizi alnınıza vuruyordunuz ve 'Bu muymuş?' diyordunuz, 'Neden, nasıl olmuş da, görememişim bunu şimdiye dek?' Evet, neden görememiştim bunu şimdiye dek? Sigara müthiş bir icattı –Mustafa Mushaf'ın belirttiği gibi, bir Aztek icadı– ve ben sigaraya yıllar önce, belki lisedeyken başlamalıydım. Bunca yılı

boşa geçirmiştim oysa. Bu açığı en kısa sürede kapatmalıydım. Sigaramdan derin nefesler çekerek çevremi seyrettim. Yakındaki bir tepede yüksek televizyon antenleri vardı. Çevre otoyollardan geçen kamyon ve otobüslerin boğuk homurtusu işitiliyordu. Gökte gümüş bir sini gibi parlayan ayın altında, uzaklarda, ama gerçekten çok çok uzaklarda, ateşe verilmiş dev bir karınca yuvası gibi ışıldıyordu kent. Oturduğum yerde elimi aya doğru tehditkâr bir ifadeyle kaldırarak gür bir sesle tirad attım:

"O hominum mentes! O pectora caeca! O fallacem hominum spem!"

Mustafa Mushaf hafifçe irkildi. Böyle birşey beklemiyordu.

"Heu me miserum!" diye devam ettim, *"Ars longa, vita brevis, occasio autem praeceps, experientia fallax, judicium difficile!"*

"Tamamen katılıyorum, Hocam!" diye bağırdı Mustafa Mushaf heyecanla, "Az yonga ve de bireyiz! Belki biraz! Gerçi çoğu kişi onu da olamıyor ya, neyse. Gerisini tam anlayamadım, ama siz söylediğinize göre, iyi birşeydir mutlaka! Biraz kül, biraz duman, biz buyuz işte! Yaşasın devrim!"

"Brevis ipse vita, sed in malis fit longior!"

"Bir eviz, ipse biter, sedir malı fit sokuyor!"

"Calamitosus est animus futuri anxius!"

"Kalemin tozu destanımız, fıtrî yansıyız!"

"Horae cedunt et dies, et menses, et anni, nec praeteritum tempus umquam revertitur!"

"Oraya kodun, etti es. Etmen ses, et anne..." dedi ve takıldı Mustafa Mushaf, "Tüh, gerisi neydi ya?"

Aldırış etmeksizin sürdürdüm sözlerimi:

"Yaşım elliye merdiven dayadı, Mustafa. Neler yaptım neler bu elli yıl içinde! Neler yaptım, anlatayım mı? Haydi, senin güzel hatrın için anlatayım. Korkma, canım, uzun sürmez. Vaktini çok almayacağım. Çok ağrıtmayacağım başını. Bu elli yılda yaptıklarım: Hiç! Evet, şaşırma, bir hiç! Hiçbir şey! Hani denir ya: Kocaman bir sıfır! Âdeta bir nefes gibi, göz açıp kapayana dek geçiverdi elli koskoca yıl. Ama 'elli koskoca yıl' diyorum ya, yoksa elli kıpkısa, güdük, cüce yıl mı demeliyim? Çocukluğum daha dün gibi aklımda... Sonra ilkokul, ortaokul ve lise yıllarım... Ve sonra, sonra, ah, yaşamımın geri kalanına damga-

sını vuracak olan üniversite... Öğrencilik, asistanlık, doçentlik ve nihayet hasretle beklenen o son basamak: Profesör koltuğu! Profesör olmak, profesör kalmak ve mesleğimin zirvesine çıkmak için bunca yıl insanüstü bir çabayla çalışıp didindim, durdum. Başka hiçbir şeyi görmedi gözüm: Ne içki, ne sigara, ne kadın, ne gece hayatı... Ne de spor hatta: Düzgün bir gövde ve sağlıklı bir yaşam... Gençken de iri bir çocuktum, hep yaşıtlarımdan bir baş yukarıda ve güçlü kuvvetli, yetişkinliğimde de heybetli bir adam oldum. Ne yapalım, Doğa Ana'nın bana biçtiği kalıp bu. Heybetli, ama gülünç: Kötü yapılmış bir yontu gibi gövdem. Orada bir şiş, burada bir sarkıntı, öte yanda bolca yağ... Öğrencilerin bana ne ad taktıklarını duydun mu? Ama benimkisi de soru şimdi! Duymuşsundur tabii. Bahamut! Bahamut diyorlar bana. Yüzüme karşı değil tabii, sıkar biraz, ama arkamdan, hep arkamdan... Gönenebilirim, arkadaş toplantılarının en sevilen konusuyum: Avurdu şişiren, gözlerin büyümesine neden olan, iri bir lokma... Üniversitenin koridorlarından geçerken –görmesem de, seziyorum– eller ağızların önüne kapanıp kulaklara fısıldanıyor: 'Bak, bak, Bahamut geçiyor! Bahamut Bahtiyar! Bahamut!' Ah, ne denli bahtiyarım öğrencilerimi bu denli eğlendirebildiğim için! Ama hakkını teslim etmek gerek, kim bulduysa, iyi bulmuş. Tek bir sözcükte yakalamış kerata özümü. Evet, Bahamut gerçekten de! İşte elli yılda geldiğim nokta: Küçük Bahamut'tan Büyük Bahamut'a! Bunun dışında... hiçbir şey! Bu elli yıl içinde ne yaptım? Bir robot gibi evden işe, işten eve, tin tin gidip geldim. Gerekli kitapları okudum, gerekli makaleleri yazdım, gerekli dersleri verdim, gerekli konferanslarda konuştum. Amacıma ulaşmak için ne gerekiyorsa, yaptım kısacası. Ve sonunda ulaştım da! Evet, şimdi oradayım: Bir gecekondu semtinde, kel bir tepeninin üzerinde, seninle omuz omuza oturuyorum! Çevreme baktığımda, seni ve otları görebiliyorum yalnızca. Bunca yıl ne için çalışıp didinmişim, neden yaşamışım ben, kimsenin okumayacağı bir çeteleyi doldurmak için değilse eğer? Önümde kaç yılım daha var? Ortalamalara göre yirmi yıldan biraz fazla. Eğer şanslıysam, otuz yıl. Kırk yılı düşünmek bile güç geliyor bana, hele hele dalya olasılığı çok az kişiye nasip olan bir nimet. 'Nimet' diyorum ya,

sağlık keyfiyetini düşününce, nimet mi ceza mı, ondan da pek emin değilim tabii. Kısacası, çok büyük olasılıkla, şimdiye dek yaşadığım süreden çok daha kısa bir ömür var önümde. Bu elli yılda canımı dişime takarak ne becerebildim peki? Dönüp ardıma baktığımda, dehşetle titriyorum: Gittiğim bir arpa boyu yol! Dünya çapında bir uzmanım sözde! Okuduğum kitaplar, yazdığım makaleler, bütün bildiklerim... aslında... aslında bir hiç! Bunca çalışıp didinmem, kendimi paralamam bir hiç içinmiş meğer! Ve düşün bir: Elli yıl! İnsan ömrü için uzun, çok uzun bir süre, ömrün yarısından çoğu... Oysa bir yüzyılda iki kere elli yıl var ve sırf yazılı tarih bile binyıllar sürüyor. Dünyanın yaşı peki? Milyonlarca yıl... Ya evreninki? Ya sonsuzluk? Evrenin sonsuzluğu karşısında insan ömrü nedir ki? Minik, minicik, miniminnacık bir nokta! $1 / \infty = \text{limit } 0$. Hiç! Hiçlik! Yokluk! Cimin karnında bir nokta bile değiliz! Biz hiç varolmamışız, Mustafa! Varolduğumuzu sanmışız yalnızca!"

Mustafa Mushaf sözlerim karşısında donakalmıştı. Pek birşey anlamamıştı herhalde garibim. Ne diyeceğini bilemiyor, ağzı açık ayran budalası gibi bön bön bakıp duruyordu. Olağan karşılıyordum bunu. Eninde sonunda yirmi bir yaşında bir gençti o. Önünde uzun bir yaşam vardı. Sözlerimi anlayabilse bile, o yaşamı böyle bulanık ve sonuçsuz düşüncelerle berbat etmesini beklemek zalimlik olurdu. Aklını daha fazla karıştırmamaya karar verdim. Hem kime ne yarar sağlardı ki bu? Birden uzaktan bir gölgenin ağır adımlarla bize doğru yaklaşmakta olduğunu gördüm.

"Bu da kim?" diye gölgeyi parmağımla gösterdim Mustafa Mushaf'a.

Mustafa Mushaf gözlerini kısarak baktı.

"Merak etmeyin, Hocam!" diye güldü sonra, "Keşşaf bu, mahallemizin meczubu. Biraz üşütüktür, ama zararsız bir tiptir."

Bu arada gölge yanımıza gelmişti. Saçı sakalına karışmış, paçavralar içinde, yaşı belirsiz bir adamdı bu. Ayaklarında, bir zamanlar asker postalı olmuş olması gereken, ağzı açık salapuryalar vardı.

"Selamünaleyküm, Ağalar," dedi boğuk bir sesle, "Buraya toplanmış, ne konuşursunuz böyle bakalım?"

"Ne toplanması?" diye terslendim. Yırtık dondan çıkar gibi, bu meczup da nereden çıkmıştı şimdi? Ne güzel baş başa dertleşiyorduk. "Topu topu iki kişiyiz."

"Olur mu?" dedi meczup, "Sen iki kişisin, Mustafa da bir, eder üç kişi. Bir de ben, etti mi dört? Daha ne olsun? Dört dörtlük bir topluluk!"

Bozulmuştum, ama söyleyecek söz bulamadım. Homurdanarak kestim sesimi.

"Ee, ben geldiğimde, neyden bahsediyordunuz?" diye sordu meczup ve heybesinden çıkardığı ezik büzük bir izmariti yaktı. Yanık filtre kokusu yayıldı ortalığa.

"Boşver, Baba, sen anlamazsın," dedim hınzır bir gülümsemeyle, "Kıldan tüyden mevzular işte: Kozmoloji, epistemoloji, ontoloji falan..."

"Ontoloji mi?" diye atıldı meczup, "En sevdiğim konudur!"

"Nasıl yani?" dedik Mustafa Mushaf'la aynı anda.

"Ontoloji, yani varlıkbilim."

"Onu biliyoruz!" diye çıkıştım, "Sen nereden duydun?"

"Üniversiteden."

"Üniversite civarlarına da mı takılıyorsun sen?" dedim küçümseyerek, "Doğru, son günlerde kent merkezindeki dilencilerin sayısı epey arttı. Güvenlik güçleri biraz gevşek davranıyor."

"Yok, yok!" dedi meczup, "Kent merkezine hiç inmem, hep bu mahallede dolaşırım. Üniversiteye gençken gitmiştim, Felsefe Fakültesi'ne. Ontoloji en sevdiğim konuydu."

Mustafa Mushaf'la birlikte, şaşkınlıktan açılmış gözlerle baktık meczuba.

"Ay, sen Felsefe Fakültesi'nde mi okudun?" dedim inanamayarak.

"Tabii ya! Ne zannettiniz?" diye yanıt verdi meczup, "Hey gidi! Ne zamanlardı o zamanlar! Sınıfın en iyi öğrencisiydim. Rektörün elinden aldım diplomamı. Aristo, Eflatun, Sokrat, antik Yunan filozofları... Thales'in teoremini, Zenon'un aporilerini, Empedokles'in Anasır-ı Erbaa Nazariyesi'ni (ANASEN) ezbere bilirdim."

Mustafa Mushaf'la birbirimize baktık. Hayretler içinde kalmıştık. İlk ben oldum şaşkınlığı atlatan.

"E, tabii," dedim bilgiççe, "Felsefe okumuş birinin sokaklara düşmesini olağan karşılamak gerek. Elinde hayatını idame ettirebilecek bir mesleği yok ne de olsa. Benim anlayamadığım, ailesi bu duruma nasıl izin verdi?"

"Anlatayım," dedi meczup, "Biz aslen Kayseriliyiz. Ben orada doğdum, büyüdüm. Babam ortahalli bir tüccardı. Tek çocuk olduğum için, el üstünde tutuluyordum. İlkmektep, ortamektep, lise, hepsi iyi gitti. Sınıfın en iyisi değilsem de, sorunsuz bir talebeydim. Fazla çalışmadan, derslerden iyi notlar alıp sınıfımı geçiyordum. Olgunluk imtihanını verdikten sonra, sıra üniversiteye geldi. Babam hukuk veya muhasebe okuyup onun işini devam ettirmemi planlıyordu. Fakat benim fikrim farklıydı. Felsefe okuyup büyük bir filozof olmak istiyordum. İsteğimi aileme kabul ettirmem kolay olmadı. Hatta tentürdiyotla intihar tehdidinde bile bulundum. Nihayet, ailem kabul etti ve istediğim tahsili yapmakta beni serbest bıraktı. Üniversite imtihanında tercih formuma sadece felsefe fakültelerini yazdım ve Konstantiniyye Üniversitesi (KÜN) Felsefe Fakültesi FELSEFA'yı kazandım. İmtihanda eğer bir puan daha düşük alsaydım, Ankara Bilimyurdu (ABİ) Düşünbilim Fakültesi DÜŞÜNFAK'ı tutturacaktım. Eğer beş puanım eksik olsaydı, Hakkâri Bilimyurdu'nun (HABİL) felsefe bölümü FEVK'te (Felsefe Vakfı Kürsüsü) okumam gerekecekti. Konstantiniyye'de okuyabilecek puanı aldığım için şanslıyım. Her neyse, Konstantiniyye'ye gelip Eminönü'ndeki ucuz bir bekâr odasına yerleştim ve üniversiteye kayıt oldum. Uygulamalı Felsefe (UF) hocamız Esat Bey'di. Hiç unutmam, ilk derste bize, 'Anlayamadığım için inanıyorum,' demişti. O günden beri bu söz kulağıma küpedir. Hakikaten de, hergün dünyada hiçbir şekilde izah edemediğimiz yüzlerce korkunç hadise vuku bulur: Irza tecavüzler, işkenceler, cinayetler, katliamlar... Mücrimler yakalanamaz ve yaptıkları yanlarına kâr kalır veya yakalansalar da, işledikleri cürümle nispetli bir ceza almazlar; ya hafif bir cezaya çarptırılırlar, ya da bir aff-ı umumî neticesinde serbest kalıp cürümlerine yenilerini eklemek üzere tekrar cemiyet içine salınırlar. Zaten yakalanıp cezalandırılabilseler bile –ki nadiren olur bu– iş işten geçmiş, hiçbir kabahati olmayan insanlar, hasta ruhlu canilerin kurbanı olmuştur. Mazi değiştirilemez, ceza hiç-

bir yaraya merhem olmaz. Öte taraftan, bu kurbanlar şanslıdır aslında. Hiç olmazsa, onlara tecavüz veya işkence eden veyahut onları katleden birileri vardır. Evet, hayret etmeyin, büyük bir şanstır bu. Başlarına gelenler dolayısıyla, kendileri veyahut –onlar artık hayatta değillerse– akrabaları birilerini suçlayabilir, en azından onlara beddua edebilirler. Halbuki kazalar ve afetlerde telef olanlar için böyle bir imkân da yoktur. Uçak, tren ve araba kazaları, iş kazaları, ev kazaları, elektrik çarpmaları, gaz kaçakları, gıda zehirlenmeleri, akla hayale gelmez bin bir türlü kaza, bulaşıcı olan ve olmayan mematî hastalıklar, kıtlık, kuraklık, salgın, fırtına, deprem, yangın, sel, heyelan ve buna benzer facialar: Bunlar dolayısıyla ölenler, faili meçhul bir cinayete kurban gitmiş şahıslardan bile daha çok faili meçhuldürler. Bu hadiseler hangi sebeple cereyan etmiştir? Kurbanlar ölerek hangi maksada hizmet etmişlerdir? Ve niçin bir başkası, mesela –bu bir cezaysa– böyle bir cezayı hakikaten hak eden bir şahıs değil de, onlar? Cevap bulunamaz. Sakat kalan kurbanlar ve kurbanların yakınları, ayna satıhlarından meydana gelen bir labirente hapsolmuş gibidirler. Kendilerinden başka kimi suçlayacaklarını, kimi kime şikâyet edeceklerini veya –en azından– kimden nefret edeceklerini bilemezler. Baş vuracakları bir merci, çalacakları bir kapı yoktur. Başlarına gelen felaketin failini bilmenin vereceği iç huzuru dahi esirgenmiştir onlardan. Sersem sepelek oradan oraya dolaşır dururlar. Bu felaketlerin faili elbette ki hayattır. Bu şahıslar, kaderin garip bir cilvesi neticesinde, âdeta yok yere eziyet çekmiş, tabiri caizse, bok yoluna gitmişlerdir. O halde, adalet hiçbir zaman yerine getirilemeyecektir. En fazla –o da faillerin belli olduğu hallerde– adaletsizliğin intikamı alınmaya çalışılabilir ki, bu da herzaman zavallı derecede kifayetsiz ve semeresiz kalmaya mahkûm bir çabadır. Beşeriyet olarak medeniyetimizi hak ve adalet üzerine kurduğumuzu iddia ederiz. Bu komik bir iddiadır. Dünya üzerinde hak ve adalet yoktur. Herşeyin mutlak hakimi, haksızlık ve adaletsizliktir. Her aklı başında insan bunu bilir ve bu hakikati eşyanın tabiatı kabul ederek buna göre davranır. Aksi tavırda ısrar edenlerin yeri kabristan veya tımarhanedir. Hal bu minval üzre iken, böyle kaotik bir dünyada yaşamamız elbette mümkün olmaz. Bu tesadüfî felaketler, tıpkı

sokakta yürürken kafaya saksı düşmesi gibi, her an bizim veya bir yakınımızın başına da gelebilir. O halde bu dünyada yaşamaya devam edebilmemizin tek yolu, fazla sual sormamak, sadece iman etmektir. Eğer iman edersek, yine anlayamayız, fakat o zaman anlamak diye bir meselemiz zaten olmayacağı için, anlamamız da icap etmez. Anlayamadığımız için gocunmayız ve huzuru buluruz. Evden kaçan ve iltica ettiği onlarca kişinin tecavüzüne uğrayan küçük bir kız, cep telefonunu gasp etmek maksadıyla kalbinden bıçaklanan bir delikanlı, hekimlerin bütün gayretine rağmen genç yaşında hayata veda eden bir hasta, devrilen bir otobüs veya düşen bir uçakta yanarak feci şekilde can veren yolcular, uykularının en tatlı anında depreme yakalanan yüz binler... Bu haberleri duyduğumuzda, içimizde isyan hisleri kabarır. Adalet bu mudur? Bu insanlar bu kötü kaderi hak etmek için ne yapmışlardır? Sebebini anlayamayız ve bu bizi mahveder; çünkü sebebi anlaşılamayan, dehşet uyandırır. İnsan yapısı dünya, illiyet rabıtası üzerine bina edilmiştir ve bu mantığın dışına düşen herşey, bu dünyaya bigâne kalmaya mahkûmdur. Halbuki kendimizi böyle mahvetmemiz tamamen lüzumsuzdur. Biz her ne kadar bilmesek ve anlamasak da, bu felaketlerin iyi bir sebebi elbette vardır. Çevremizde gördüğümüz ve bir mana veremediğimiz herşey, esasında allahın hikmetidir. Allahın hikmetinden de sual olunmayacağına göre, anlayamadığımız bu hadisatı akıl yoluyla izaha çalışmak, sadece lüzumsuz değil, aynı zamanda da fevkalade günahtır. İnsan aklı herşeye ermez. Erdirmeye çalışmamalıyız. Bu bizim de menfaatimizedir. Bu sayede, hayatımızı idame ettirebiliriz. Aksi takdirde, hayatı kendimize ve başkalarına zehir ettiğimiz gibi, belki mahva dahi sürükleniriz. Unutmayalım, meşhur Türk büyüğü Ziya Paşa ne demiştir: 'Bu terazi bu sıkleti çekmez.' Ne kadar doğru! Çare, allaha teslim olup kulluğu kayıtsız şartsız kabul etmek ve kaderine rıza gösterip haline şükretmektir."

Meczubun bir an nefeslenmesini fırsat bilip sordum:

"İyi de, ailenizden hiç söz etmediniz. Babanızın işleri mi bozuldu? Aileniz bir otobüs kazasında filan öldü mü yoksa?"

"Yok canım!" dedi meczup şaşkınlıkla, "Bunu da nereden çıkarttın? Üniversiteden mezun olunca, evvela filozof olarak ça-

lışmayı denedim. Ama, senin de dediğin gibi, karın doyuran bir meslek değildi bu, felsefeye rağbet yoktu. Doğru dürüst bir iş bulamayınca, ben de çarnaçar Kayseri'ye dönüp babamın işlerinin başına geçtim. Aman, iyi ki filozof olarak iş bulamamışım! Kısa zamanda, ticarette gayet iyi olduğum ortaya çıktı, hatta felsefede olduğumdan bile çok daha iyiydim. Zannederim, doğuştan gelen bir kabiliyet demek yanlış olmaz. Bir tüccarın oğluydum ne de olsa. Bazı hassaları babamdan ırsî olarak tevarüs etmiş olsam gerek. İşlerimiz gitgide büyüdü, servetimize servet katıldı. Kısa bir müddet zarfında, küçük bir ofisten dev bir şirket haline geldik. Babam vefat ettiğinde, milyonlarca altın değerinde bir holding miras kaldı bana. Holdingin büyüyebilmesi için yeni iş sahalarına açılması lazımdı. Taşra artık bize dar geliyordu. Bunun üzerine, yerinde kendi gözümle tetkikler yapmak için, birkaç sene evvel Konstantiniyye'ye geldim. Şehri üniversite senelerinden tanıyordum zaten. Ben görmeyeli epey değişmişti tabii, fakat alışmam zor olmadı. Bu sefer eskisi gibi bir bekâr odası tutmadım. Şehrin en lüks otellerinden Pangaltı Saray Palas'ta (PASPAL) kalıyorum ve en iyi lokantalarda yiyip en ihtişamlı kumarhanelerde rulet oynuyorum. Fakat kendimi bu rahat hayata kaptırıp buraya niçin gelmiş olduğumu unutmadım. Kuracağım işletmelere uygun arazi bulmak üzere, gecekondu mahallelerinde tebdil-i kıyafet gezip keşif yapıyorum. Biliyorsun, şehir gitgide büyüyor. Dün şehrin dışında sayılan mahalleler, bugün şehir merkezi oluveriyor. Yeni kurulacak grosmarketler, rezidanslar, oteller, sinemalar, ofisler ve alışveriş merkezleri için bu varoşlarda kritik noktalar tesbit etmek lazım. Hem şehrin inkişafı için mühim bu, hem de yatırım fiyatlarının düşük tutularak işletme kârının maksimize edilebilmesi açısından elzem. Anlıyorsun, değil mi, basit iş manevraları..."

"Evet, evet, çok iyi anlıyorum," diye başımı salladım, "Gerçek bir kâşifsiniz siz: Gözükara, maceracı, başarıya aç, bu uğurda risk almaya hazır..."

"Tıpkı Kristof Kolomb gibi, değil mi?" diye gururla onayladı meczup, "Muvaffak olunması isteniyorsa, Aztekler gibi miskin miskin keşfedilmeyi beklememeli, İspanyollar gibi keşfetmeli, tarih sahnesinden silinirsin aksi takdirde. İktisadın altın kaidesidir: Büyüyemiyorsan, yokolursun."

"Yen ya da yenil. Büyük balık küçük balığı yutuyor. Çok insanca."

Sözlerimi duymazdan gelerek devam etti meczup:

"Ne diyordum? Ha, evet, akıl... Akıl iyidir, çok iyidir tabii de, elbette herşeye ermez. Kendini boş yere zorlayarak mutsuz olmak ve bu arada allaha asi olup boyunca günaha girmektense, iman edip rahata ermek evladır."

Mustafa Mushaf, ağzı açık ayran budalası gibi, aval aval bir meczuba bir bana bakıyordu. Konuşulanlardan pek birşey anlamamış olduğuna kalıbımı basarım. Bu tip derunî konular ona biraz fazla gelmiş olsa gerekti. Saat geceyarısını çoktan geçmişti. Saatlerdir bu ağacın altında oturuyor olmalıydık. Meczubun sözleri, içmiş olduğum votkanın etkisini azaltmış, beni biraz ayıltmıştı, ama bu kez de uykudan gözlerimin kapanmaya başladığını hissediyordum. Biraz daha oturup ona haddini bildirmek isterdim, ama bu güzel sohbete artık burada bir son verip yatmamız gerekiyordu. Ertesi gün sabah erkenden üniversitede dersim vardı. Mustafa Mushaf'a döndüm.

"Hadi!" dedim, "Vakit geç oldu. Biz yavaş yavaş kaçalım artık."

Mustafa Mushaf ayıldı.

"Ne demek, Hocam, emriniz olur!" diye ayağa fırladı, "Müsaade ederseniz, benim fakirhaneye gidelim. Sizi misafir etmek benim için bir onurdur. Sizi rahat ettirmek için elimden geleni yapacağım."

Bundan emindim de, o fare deliğinde rahat edebilmek için pek fazla birşey yapılabileceğini sanmıyordum. Yine de Mustafa Mushaf'ın evi bu yerde ve bu saatte bulabileceğimiz tek barınak gibi görünüyordu. Pantolonumun söküğünü daha da büyütmemeye özen göstererek kalktım ve meczuba formalite icabı bir veda ettikten sonra, Mustafa Mushaf'ın ardından sokağa doğru yürüdüm. Keşşaf hiç istifini bozmamıştı, ağacın altında oturup izmaritini tüttürmeye devam ediyordu. On beş yirmi adım uzaklaşmıştık ki, alaycı bir sesle arkamızdan bağırdı:

"Cave ne cadas!"

Çok oluyordu ama! Ona karşılık vermek için hışımla arkamı döndüm, ama meczup artık ortalıkta gözükmüyordu. Bir

anda buharlaşıp havaya karışmıştı âdeta. Omuz silkerek Mustafa Mushaf'ı izlemeye devam ettim. Dolunay, sokakları kızılımsı bir ışıkla aydınlatıyordu. Hafifçe ürperdim. Bu ışıkta, gecekondular dev hayvan leşleri gibiydiler. Geldiğimiz yollardan geçerek Mustafa Mushaf'ın kulübesine gittik. Mustafa Mushaf bana kendi yatağını verdi. O ise geceyi iskemle üzerinde geçirecekti. Boş yere sinirimi bozmamak için, yatağa serebilecek bir kat temiz çarşafı olup olmadığını sorma zahmetine bile girmedim. Zaten o denli uykum gelmişti ki, samanlıkta bile yatabilirdim. Paltomu, şapkamı ve ayakkabılarımı çıkarıp doğruca yatağa girdim ve yorganı burnuma dek çektim. Şilte hayli rahatsızdı, ama bunu sorun edecek halim yoktu. Gözlerimi kapar kapamaz, derin ama tedirgin bir uykuya daldım.

Sokak ne aydınlık ne karanlık. İkisi arası, kırık, tuhaf bir ışık, bir yarım aydınlık... Sabah mı akşam mı olduğu belli değil. Belki gündoğumu, belki günbatımı. Ya da belki güneş bulutların ardına saklandığı için, gün ortasında günışığının donuklaştığı bir an. Hava serince. Yağmur çiseliyor. Şemsiyemin altına sığınarak sokak boyunca yürüyorum. Ama sokak bir türlü bitmek bilmiyor, gideceğim yere bir türlü varamıyorum. Epeyce yürüdükten ve birçok yan sokağa saptıktan sonra, tek katlı bir kulübenin önünde duruyorum. Burası neresi? Benim evim mi? Ama olamaz. Çok ufak. Ben böyle ufak evleri sevmem. Elimi pantolonumun cebine atıyorum. Cebimde bir anahtar var. Anahtarı çıkarıp kapının kilidinde deniyorum. Anahtar kilidi açıyor. İçeri giriyorum. İçerisi karanlık. Elim duvarda bir elektrik düğmesi arıyor. Bir düğmeye basıyorum ve tavandan sarkan çıplak bir ampul, birkaç cızırtılı gözkırpıştan sonra, cılız bir ışıkla aydınlanıyor. Ampulün gücü düşük ya da voltaj oynuyor olmalı. Kapının karşısında bir asansör olduğunu görüyorum. Nereye çıkıyor? Çatıya mı? Burası tek katlı bir kulübe olduğuna göre, çatıdan başka biryere çıkıyor olamaz. Ya da aşağıya mı iniyor? Burası bodrum katı olabilecek bir binaya benzemiyor. Ancak ona bakılırsa, asansörü olan bir binaya da benzemiyor bu kulübe. Çağırma düğmesine basar basmaz, sanki benim gelmemi beklermiş gibi, asansörün kapısı ipeksi bir hışırtıyla kayarak açılıyor. Kabine girince, arkamdan aynı biçimde sessizce kapanıyor kapı. Kabinin duvarları yerden tavana aynayla kaplı. Aynadaki görüntümün sayısız kez çoğaldığını görüyorum. Boş yere asansöre kumanda edecek bir düğme arıyorum. Hiçbir düğme yok, ne aşağıya ne yukarıya. Birden asansör hareket ediyor, ama iniyor mu, çıkıyor mu, anlayamıyorum. Bu belirsiz devinim yaklaşık bir dakika sürüyor. Kapı yeniden kendi kendine açıldığında, ışıklı bir sahanlıktayım. Asansörün tam karşısında, çift kanatlı, yüksek bir ahşap kapı var. Kapının yanındaki zilde 'İD – İyilikseverler Derneği' yazıyor. 'İYD' de olabilirdi bu, diye düşünüyorum ya da hatta belki 'HAC – Hamiyetperver-

ler Cemiyeti'. Elim havada, zili çalıp çalmamak konusunda kararsız, düşünürken, frak giymiş yaşlı bir uşak birden kapıyı açıyor. Öyle kalakalıyorum ve adama ne diyeceğimi bilemiyorum, ama zaten birşey dememe gerek de kalmıyor. Ciddi bir tavırla, beklendiğimi söylüyor yaşlı uşak ve beni içeri buyur ediyor. Şapkamı çıkartıp giriyorum. Burası avizeler, lambriler, kornişler, koyu kırmızı halılar, vişneçürüğü kadife perdeler ve altın yaldızlı burma perde kordonlarıyla dekore edilmiş, ışıl ışıl, yüksek tavanlı ve geniş bir salon. O ufacık loş kulübeden böyle biryere geçmiş oluşuma şaşıyorum ve bu geçişin nasıl olduğuna akıl erdiremeyerek şaşkın şaşkın çevreme bakınıyorum. Yaşlı uşak şapkamı, paltomu, atkımı, şemsiyemi ve çantamı alıp portmantoya astıktan sonra, onu izlememi söylüyor. O önde, ben arkada, ilkini andıran, yüksek tavanlı ve uzun birkaç salondan geçiyoruz. Salonlarda duvar kenarlarına dizili vitrinlerde hançerler, yatağanlar, piştovlar, arkebüzler, boynuz barutluklar, çelik miğferler ve şarapnel parçaları var. Duvarlarda bol toplu savaş gemisi resimleri asılı. Vitrinlerin arasına, çeşitli dönemlere ait askerî üniformaları gösteren, gerçek boyutta mankenler yerleştirilmiş. Tolgası ve kılıcıyla bir örgü sipahi zırhı dikkatimi çekiyor. Sonunda yaşlı uşak çift kanatlı bir kapıyı açıyor ve iki büklüm eğilerek beni buyur ediyor. İçeri girince, burasının öncekilere benzer, ama onlardan çok daha büyük ve görkemli bir salon olduğunu görüyorum. İçeride bir tür kokteyl yapılıyor olmalı. Koyu renk smokin ve fraklar giymiş, kimisi badem bıyıklı, kimisi sakallı, kimisi monokllü yüzlerce adam, ellerinde kadehler, ayakta konuşuyorlar. Kimse benim geldiğimin farkında değil. Kalabalığın arasına karışıp karışmamakta tereddüt ediyorum. Birden kalabalıktan kopan bir adam bana doğru gelmeye başlıyor. Elinde uzun ayaklı bir kokteyl kadehi var. Birkaç adım yaklaşınca, bunun rektör olduğunu anlıyorum. Sevinçli görünüyor. Yanıma gelip elimi hararetle sıkıyor ve gelebildiği için çok sevindiğini, onların da beni beklemekte olduklarını söylüyor. Ne için, diye sormak istiyorum, ama benim konuşmama kalmadan, nihayet geldiğimi bildiriyor rektör yüksek sesle ve bütün gözler bana dönüyor. Yüzlerce meraklı bakışın altında tedirgin oluyorum. 'Onur konuğumuz...' gibi bir laf ediyor rektör, 'Dünyaca ünlü bir bilim adamı... Ülkemizin medar-ı iftiharı... İnsanlık tarihine geçecek bir deha... Bugün burada onun için toplandık... Kadehimi onun onuruna kaldırıyorum...' Salondaki insanlar çılgınca alkışlamaya başlıyor. 'Yaşa! Nur ol!' sesleri yükseliyor ara sıra. Bu teveccüh karşısında büsbütün ezilip büzülüyo-

rum. Ben bütün bu onurlara layık mıyım gerçekten? Ve layık olsam bile, insanlar bana bu payeyi vermeye hazırlar mı? Ellerimi kaldırarak çılgın kalabalığı yatıştırmaya çalışıyorum, ama yatışacaklarına, daha da coşuyorlar. Beni omuzlarına kaldırıp salonun çevresinde koşarak tur attırıyorlar. 'En büyük Bahtiyar bizim Bahtiyar!' diye hepbir ağızdan şarkı söylüyorlar bir yandan da. Onlara engel olmaya çalışıyorum, ama yüzlerce ele karşı koymam olanaksız. Sonra birden duvarlar, halılar, avizeler, mobilyalar dalgalanmaya, herşey çevremde dönmeye başlıyor. Salondaki insan sesleri ve kadeh şakırtıları birbirine karışarak tek bir ritmik uğultuya dönüşüyor: 'Ol-du! Ol-du! Ol-du!'

"Çok geç oldu, Hocam! Sabah ezanı çoktan okundu!"

Önce bir gözümü, sonra ötekini açtım. Mustafa Mushaf başucuma diz çökmüş, beni telaşla omzumdan sarsarak uyandırmaya çalışıyordu. Birşeyler söylemeye çalıştım, ama ağzımdan ses çıkmadı. Dilimi şaklattım ve öksürerek boğazımı temizledim. Ağzımın içi leş gibiydi ve başımda pis bir ağrı vardı. Güçlükle doğruldum.

"Ne oldu?" dedim esneyerek, "Ne geçi? Kargalar bile boklarını yemediler daha. Baksana, gün daha yeni ışıyor."

"Evet, Hocam, ama otobüse yetişebilmek için artık çıkmamız gerek. Yürüyecek uzun bir yolumuz var. Pergelleri açarsak, ancak kılı kılına yetişebiliriz. Yoksa bugün de gidemeyiz üniversiteye."

Üniversite! Bu lafı duyunca, kafamın içinde alarm çanları çaldı. Üniversitede yapılacak işler beni bekliyordu. O otobüse ne olursa olsun yetişmeliydik. Kıçıma neft yağı sürülmüş gibi, beni bile şaşırtan çevik bir hoplayışla yataktan kalktım. Üstüm giyinik yattığım için giyinmem gerekmiyordu. Yalnızca ayakkabılarımı ayağıma geçirdim. Paltomu, şapkamı ve çantamı kaptığım gibi, kapıya koşturdum. Sokakta yuvarlanırcasına ilerlerken, bir yandan da ayakkabılarımın bağcıklarını bağlamaya çalışıyordum. Öyle hızlı hareket etmiştim ki, Mustafa Mushaf ardımda kalmıştı. Arkamdan bağırdığında, sokağın alt başına ulaşmıştım bile:

"Hocam! Ters yönde gidiyorsunuz! Otobüs durağına giden yol burası!"

Beynimden vurulmuşa döndüm. Hemen geri dönüp uzun adımlarla sokağın öbür ucuna doğru ilerlemekte olan Mustafa Mushaf'a yetiştim.

"Şunu baştan söylesene!" diye çıkıştım soluk soluğa, "Yolu yarılayacaktım neredeyse."

"Yok, Hocam, merak etmeyin," diye aklınca beni yatıştırmaya çalıştı Mustafa Mushaf, "Yolumuz daha çok uzun. Öyle üç beş adım ters yönde gitmişsiniz, birşey fark etmez. Yarım saat yürüyeceğiz nasıl olsa daha."

Karşılık olarak homurdanmakla yetindim. Geldiğimizde olduğu gibi, tek bir söz bile etmeksizin, hızlı adımlarla yürüdük. Güneş daha yeni doğmakta olduğu için, sokaklar henüz aydınlanıyordu. Ama yine de birçok adam vardı çevrede. İkişerli üçerli gruplar halinde, birer karış suratla, sağa sola bakınmaksızın, bizim gittiğimiz yönde hızlı hızlı yürüyorlardı. Fabrikadaki sabah vardiyasına yetişmeye çalışan işçiler olsa gerekti bunlar. Onlarla birlikte yürüdük. Yaklaşık on dakika bu tempoda yürümek, beni soluk soluğa bıraktı. Gömleğim terden sırtıma yapışmıştı. Ayaklarım tökezliyor, yüzükoyun yere kapaklanıverecek gibi oluyordum. Bu denli hızlı yürümeye alışık değildim. Sonunda, elim böğrümde duraklamak zorunda kaldım.

"Ne oldu?" diye saf saf sordu Mustafa Mushaf.

"Benden bu kadar, Mustafa!" dedim iki büklüm nefeslenmeye çalışarak, "Bir adım daha gidemeyeceğim."

"Bir dakika bekleyin, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf ve gözden yokoldu. Birazdan geldiğinde, yanında eğri büğrü, pis bir elarabası vardı.

"Yan sokaktaki bir inşaattan buldum," diye açıkladı, "Kapı önüne bırakmışlardı. Sonra geri veririz."

"İyi de ne olacak bu?"

"Binin, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf, "Sizi taşıyacağım. Eğer yapabilsem, sırtımda taşımak isterdim, ama maalesef çok ağırsınız... yani, pardon... ben çok güçsüzüm, demek istiyorum."

Şaşırmıştım. Böyle birşey hiç beklemiyordum. Elarabasına baktım ve kendimi onun içinde gözümün önüne getirmeye çalıştım.

"Olur mu ki acaba?" dedim tereddütle.

"Tabii ki olur! Niye olmasın?" dedi Mustafa Mushaf kararlılıkla, "Haydi, binin!"

Mustafa Mushaf'ın da yardımıyla, zar zor elarabasına tırmandım. Elarabası benim cüsseme biraz ufak geldiği için, oturmakta hayli zorlandım. Pantolonumun altındaki sökük daha da

güçleştiriyordu işimi; iç çamaşırlarımın görünmemesi için, çantamı apışaramda tutmak zorunda kalıyordum. Nihayet arabanın arkasına mabadimi yerleştirebildiğimde, tersten Bremen Mızıkacıları'nı andıran bir görüntü çıkmış olmalı ortaya: Horozun sırtına binmiş koca bir eşek! Böyle gülünç bir duruma düşmekten hiç hoşlanmıyordum, ama olan olmuştu bir kez artık ve geri dönüş yoktu. Üstelik, tuhaf bir biçimde, hoşuma da gitmişti bu. Aklıma mahallede diğer çocuklarla oynadığım oyunlar gelmişti. Nedense hep ben ebe olurdum. Neşeli bir edayla seslendim Mustafa Mushaf'a:

"Arabacı! En yakın otobüs durağına çek bakalım!"

"Derhal, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf saygıyla. Avuçlarını tükürükledikten sonra, elarabasının tutamaklarına yapıştı ve bir besmele çekip arabayı itmeye başladı. Tekerlek çamura saplanmış olduğu için, arabayı yerinden kıpırdatmak kolay olmadı, ama Mustafa Mushaf ince yapısından beklenmeyecek bir güçle itiyordu. Elarabası çamurdan kurtuldu ve toprak yolda teker meker ilerlemeye başladı. Araba yoldaki engebeler nedeniyle sallandığından, düşmemek için bir elimle arabanın kenarına yapışmıştım. Kafamdan uçmasın diye, diğer elimle de şapkamı tutuyordum. Önce düz olan yol, hafif bir eğimle yokuşağı gitmeye başladı. Elarabasını itmek artık daha kolaydı. Sokakta yürüyen diğer adamların şaşkın bakışları altında, onlardan daha hızlı ilerliyorduk. Bu tempoda otobüse yetişebileceğimizi düşünerek sevindim. Sonra yavaş yavaş eğim arttı ve giderek hızlandık. Koşaradım gidiyorduk artık. Gecekondu cepheleri iki yanımızdan hızla akıp gidiyordu. Aralıklardan fırlayan, uyuz görünüşlü bir iki köpek, havlayarak peşimize düştü. Az sonra enikonu bir yokuşa dönüştü sokak ve iyice hızlanarak köpekleri geride bıraktık. Elarabası hoplaya zıplaya gidiyordu. Mustafa Mushaf arabayı önce itmeye çalışırken, şimdi yavaşlatmaya çalışıyordu artık.

"Biraz yavaş yahu!" diye uyardım şapkamı uçmaması için başıma bastırarak, "Bu hızda gidersek, maazallah, bir kaza yapacağız, araba filan devrilecek! Ehliyeti bakkaldan mı aldın sen? Bir daha senin taksine binersem, iki olsun!"

"Yavaşlatmak değil, Hocam, durdurmaya çalışıyorum, ama durmuyor!" diye bağırdı telaşla Mustafa Mushaf, "Yokuş çok dik!"

Bir de baktım, Mustafa Mushaf yanımda koşuyor. Elarabasını itmiyordu artık. Araba kendi kendine hızla gidiyordu. Az sonra Mustafa Mushaf da geride kaldı. İçinde bulunduğum durumun vehameti o zaman kafama dank etti. Zincirinden boşanmış, freni olmayan bir arabada, tek başıma yokuşaşağı gidiyordum. 'Bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete,' sözü geldi aklıma. Kimbilir neyle çarpışacaktım? Birilerinden yardım istemek umuduyla çevreme bakındım. Ama sokakta artık kimse yoktu. Bütün o yürüyen insanlar geride kalmıştı. Elarabası ıssız bir sokak boyunca ilerliyordu. Bir yan sokağa sapmış olmalıydık. Arkamı döndüm. Mustafa Mushaf sokağın başında el sallayarak bana doğru koşuyordu. Bana birşeyler söylemeye çalışıyordu, ama o denli uzaktaydı ki, ne dediği duyulmuyordu. Yeniden önüme dönünce, Mustafa Mushaf'ın bana ne söylemeye çalıştığını anladım: Bu sokak bir çıkmazdı, hızla bir duvara doğru gidiyorduk! Bu hızda oraya çarparsak, kırılmadık tek bir kemiğim bile kalmazdı herhalde, ama bu çarpmayı engellemek için yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Arabadan atlamayı düşündüm. Ama elarabası bu denli hızlanmadan önce yapmalıydım bunu. Artık bu hızda, arabadan atlasam da, durumun pek farklı olmayacağını anlamak için fizik bilgini olmam gerekli değildi. Çarpma ya da atlama sonucu biryerlerimi fena halde kırmamam olanaksızdı. Kırk katır mı, kırk satır mı, diye geçirdim içimden. Seçim yapmak güçtü. Hızlı karar vermekte zaten iyi değilimdir. Dolayısıyla, bu kez de bir karar verememiş olmam olağandı. Onun yerine, kolay yolu, kararı olaylara bırakmayı seçtim. Şapkamın başımdan uçup gitmesine aldırmaksızın, iki elimle birden sıkı sıkıya arabaya tutundum, dişlerimi sıktım, gözlerimi yumdum ve gelecek şiddetli çarpmayı bekledim. Ama beklediğim gibi olmadı. İçi boş bir karton kutuya tekme atar gibi bir ses çıktı ve gövdemde hafif bir baskı hissettim. Bir pamuk balyasına ya da kalın bir şilteye çarpmak gibi birşeydi bu: Kof, yumuşak, rahatlatıcı... Nasıl olmuştu, bilmiyordum, ama çarpmayı burnum bile kanamadan atlatmıştım galiba. Korka korka önce bir gözümü araladım, sonra her ikisini birden açtım. Gözlerimi açtığımda, ortalık karanlıktı. Gün ortasında elektrikler kesilmişti sanki. Çarpma sonucu oluşan geçici bir körlük müydü bu? Gözlerimi birkaç

kez kapayıp açtım, ama sonuç değişmiyordu. Kıvamlı ve koyu bir zifirî karanlıktı çevremi saran. Aynı zamanda, iç bulandırıcı bir koku da burnumu gıdıklıyordu. Kokuyu dağıtmak için elimi havada sallamaya çalıştım, ama yapamadım. Birisi tutuyordu kolumu ya da... 'birşey' mi demeliyim? Elim yıvış yıvış birşeylere değdi. Tiksintiyle elimi geri çektim, ama o iğrenç dokunuştan kurtulamadım. Bir bataklıktaydım sanki. Her yanımdan sıkı sıkıya kuşatılmıştım! Panik içinde debelenmeye başladım. Boğuk bir ses geldi birden:

"Sabırlı olun biraz! Sizi şimdi oradan çıkaracağım."

Bir deprem olmuş ve sokaktaki binalar bir anda üzerime mi çökmüştü? Bir enkazın altında mı kalmıştım? HALT (*Halas Takımı*) görevlileri beni kurtarmaya mı çalışıyordu? Ama üzerime bir bina yıkılmış olsa, acı hissederdim. Oysa turp gibiydim, hiçbir yerim ağrımıyordu.

"İmdat!" diye bağırdım, "Buradayım! Kıpırdanamıyorum! Güçlükle soluk alıyorum! Enkaz altındaki cesetlerin kokusu olmalı bu!"

"Tamam, merak etmeyin! Sıkın dişinizi! Size ulaşmak üzereyim!"

Ses çok daha yakından gelmişti bu kez. Bir haşırtı oldu. Birden gözlerimin önünde büyücek bir delik açıldı ve gökyüzünü gördüm. Temiz hava yüzüme çarptı. Sonra yuvarlak ve güleç bir yüz belirdi deliğin kenarında.

"Gördünüz mü?" dedi mağrur bir ifadeyle, "Merak edecek hiçbir şey olmadığını söylemiştim size. Cep Herkülü (CEPHE) diye boşuna lakap takmadılar bana. Bugüne bugün bir uçanla kaçan kurtulur elimden. N'apayım, artık onlara da yetişemiyorum. Herşeye kaadir bir allah!"

"Korkmayın, Hocam! Sizi oradan kurtaracağız!" diye bağıran sesi işitildi Mustafa Mushaf'ın. Yokuşun üst başından koşup yetişmişti herhalde. İki adam birlikte hızla çalışarak deliği elleriyle genişlettiler. Benim geçebileceğim büyüklükte bir boşluk oluşunca, önce bir ayağımı, sonra diğerini atarak, temkinli bir biçimde dışarı çıktım. Mustafa Mushaf çıkmama yardım etti. Açık havaya çıkmıştım, ama pis koku azalacağına artmıştı. Yüzümü ekşittim. Arkamı dönüp içinden çıkmış olduğum yere baktım. Bir çöp yığınıydı bu!

"Ben aşağı mahallenin çöplerini ayıklamış, arabama doldurmuştum. Sol taraftan arabamı ağır ağır sürerek geliyordum. O anda siz elarabanızla şimşek gibi yokuştan aşağı indiniz ve –paf!– bana çarpıp arabamdaki tepeleme çöp yığınının içinde kayboldunuz. Sizi oradan çıkarabilmek için çöplerin içinde epeyce eşinmem gerekti. Ben motorlardan pek anlamam, ama bu elarabasının frenlerine bir baktırmalısınız bence."

Beni kurtaran adam konuşmuştu. Elli yaşlarında, bezelya tanesi gibi, toparlak, kısa kalın bir adamdı bu. En çok beş karış boyundaydı. Gerçek bir beberuhi, diye geçirdim içimden. Sırtında yırtık pırtık bir frak vardı. Yakası ve yenleri fırfırlı beyaz gömleği eprik ve lekeliydi. Başındaki tozlu silindir şapkanın tepesi çıkmıştı. Yüzündeki pis sakala bakılırsa, en az bir haftadır tıraş olmuyordu. Ama insanda tuhaf biçimde rahatlama duygusu uyandıran güleç bir yüzdü bu. Bana, helataşı sarısına dönmüş otuz iki dişini gösteren yayık bir sırıtışla gülümsüyordu.

"Ne freni?" dedim küçümser bir tavırla, "Hem siz de kimsiniz allahaşkına?"

"Bağışlayın, kendimi tanıtmadım," diye pantolonunun arka cebinden çıkarttığı buruşuk bir kartviziti uzattı: "Bendeniz bu bölgenin Çöp Ayıklayıcısı (ÇAY) Kâmil Arif Vakanüvisoğullarıgiller. Çöp ayıklayıcılığı geleneksel meslektir bizim ailede. Babam, dedem, dedemin dedesi ve onun dedesi hep çöp ayıklayıcıydı. Hatta Eminönü havalisinin çöp ayıklayıcılığı padişah tarafından bizim aileye ihsan edilmiştir. Daha sonra, ailemize Cumhuriyet döneminde de tanındı bu ayrıcalık. Bu yüzden, Eminönü bölgesinin çöp ayıklama hakkı hâlâ bizim ailededir. Oysa şu anda Asya yakasında, Eminönü'nden hayli uzaktayız. Haklı olarak, 'Öyleyse, senin burada işin ne?' diyeceksiniz. Anlatayım. Benim Dâvud adında bir ikiz kardeşim var. Kusura bakmayın, ister istemez biraz ailevî meselelere gireceğim burada. Kardeşimle tek yumurta ikiziyiz: Birbirimize çok benzeriz ve giyim zevklerimiz de aynıdır, ama birçok ikizin tersine, anlaşamayız çocukluğumuzdan beri ve birbirimizi pek sevmeyiz. Ya da, haydi, açık söyleyeyim: Düpedüz nefret ederiz birbirimizden. Çocukken, en ufak vesilede alt alta üst üste dövüşür, birbirimizin kafasını gözünü yarardık. Büyüklerimiz zorlukla ayırırlardı bizi. Sonra da,

bilirsiniz, 'Haydi, öpüşüp barışın bakalım!' faslı... Babamın zoruyla, kardeşimle formalite icabı öpüşüp barıştım, evet, ama derinde hiçbir zaman affetmedim onu. Tersine, kinim büyüdükçe büyüdü. Hatta, sonunda varlığına bile dayanamaz oldum. Onun da bana karşı benzer hisler taşıdığını sanıyorum. Bu yaşımıza geldik, ne yalan söyleyeyim, karşılaşsak, sanırım, yine dövüşürüz. Bu yüzden, olabildiğince uzakta çalışmayı seçtim ondan. Büyüyünce, baba evinden ayrılmış, hiç olmazsa evde birbirimizi görme külfetinden kurtulmuştuk. Ama ikimizin de, ailemize verilmiş olan Eminönü'nde çalışıyor olması, bizi hayli sıkıyordu. Babam öldüğünde, Eminönü için yazı-tura attık ve o kazandı. Bana ise tası tarağı toplayıp ayrılmak kaldı. Ama çöp ayıklayıcılığı mesleğinden kopamadım. Ne yapayım, çok seviyorum çöp ayıklayıcılığı. Buraya, Asya yakasındaki bu ücra gecekondu semtine geldim aile mesleğimi icra etmek için. Kent merkezine daha yakın olan diğer gedikler doluydu, varoşlardaki yerler serbestti bir tek. Aslına bakılırsa, kardeşimin o yazı-turada da hile yaptığını sanıyorum ya, neyse, açmayalım o konuyu. Daha iyi oldu belki böylesi. Artık kent merkezinde çalışmıyorum, evet, ama aslında çok da şikâyetçi değilim bundan. Yoksul bir semt olduğu için buradan az çöp çıktığını, bu yüzden aç kaldığımı filan sanmayın. Çok şükür, buradaki vatandaşlarımız da iyi birer tüketici. Elim hiç boş kalmıyor, herzaman toplayacak birşeyler buluyorum çöplerin arasında, geçimimi iyi kötü sağlıyorum. Burada bulunan çöpler biraz farklı, o kadar. Kent merkezinde, örneğin, daha çok antikalar, ıskartaya çıkmış mobilyalar, modası geçmiş giysiler, bozuk elektronik cihazlar ya da pili bitik kullan-at dijital saatler ararsınız çöplerin arasında; oysa burada gazete kâğıdı, meyva kabukları, yemek artıkları, sümük, balgam, kusmuk, idrar, dışkı, meni ve düşük ceninlerle kifaf-ı nefs ediyorsunuz. Çöpe yaklaşımınızı değiştirmeniz gerekiyor yani yalnızca. Yoksa, çöp aynı çöp: Miktarı çoktur, maddesi boktur. Uygarlığımızın inanılmaz miktarlarda çöp üretiyor olduğu doğru, ama kullanımdışı kaldıklarında, bunları başka şeylere dönüştürmeyi de biliyoruz. Eski giysiler, sözgelimi, kesilip biçilerek yeni sezonun son moda giysilerine dönüştürülüyor. Gıda artıkları yeniden ambalajlanıp satışa sunuluyor. Kösele ayakkabı tabanları,

kaynatılıp yumuşatıldıktan sonra, çövene bulanıp ince ince dilimlenerek iyi kalite pastırma diye satılıyor. Ayakkabıların üzerindeki deri kısımlar da israf edilmiyor, yüz gerdirme ameliyatlarında kullanılıyorlar. Gazete kâğıtları, kalın kitapların sayfaları olarak yeniden ciltleniyor; kitaplar satın alındığında, o sayfaları kimse okumuyor zaten; önemli olan, rafa dizildiklerinde, kitapların göze güzel görünmesi. Çürümüş meyva kabukları, sümük ve meni, güzellik enstitülerinde emilen vücut yağlarıyla karıştırıldığında, kadınların gece yatarken sürdükleri yüz kreminin yapımı için vazgeçilmez bir malzeme oluşturuyorlar. Yoğunlaştırılarak asit oranı yükseltilen idrar, kezzap ve votka üretimi için birebir. Seyreltilen kusmuk mayalandırılarak yoğurt yapımında kullanılıyor..."

"Bir dakika, bir dakika!" dedim sinirli bir bakış atarak Mustafa Mushaf'a, "Votka üretimi mi dediniz?"

"Doğru duydunuz, votka!" diye yanıt verdi çöp ayıklayıcı, "Uzmanlar viski ve konyak için de kullanmayı düşünüyorlardı, ama o tadı vermekte kurutulmuş dışkının daha uygun olduğu anlaşıldı."

"Güzel!" dedim rahatlayarak, "Öyleyse, iyi ki votka içmişiz."

"Elbette!" dedi çöp ayıklayıcı sevinçle, "İçki sanayiine faydanız dokundu, ki sorarım size, az şey midir bu? Ülke ve dünya ekonomisinin gelişimine böylece katkıda bulunmuş oldunuz. Her iyi vatandaşın en birinci vazifesi..."

"Haklısınız," diye onayladım, "Yurt ve dünya ekonomisi benim için en önemli konudur. Hatta tek konudur, diyebilirim. Başka birşey düşünemem bile. Oturup kalkıp yurt ve dünya ekonomisinin geleceği hakkında kafa patlatırım. Sizinle de bu konu hakkında uzun uzun fikir teatisinde bulunmayı çok isterdim tabii, ama ne yazık ki yetişmemiz gereken bir otobüs var, sanırım."

"Tabii, tabii, anlıyorum," dedi çöp ayıklayıcı, "Mesuliyetler... Vazife herşeyden önde gelir... Vazife, vazife, vazife... Ha, bu arada, size adımın öyküsünü anlatmış mıydım? Gerçek adım aslında Kâmil Arif değildi, utanarak söylüyorum, Tahir Adil'di. Düşünebiliyor musunuz? Tahir Adil gibi banal bir ad... Aslında Adil değil, düpedüz Adi olmalıydı. 'Tahir Adil' adından ta çocukluğumdan beri nefret ettim. Ama ne yaparsınız, âdeta uğursuz bir

alınyazısı gibi alnıma yazılmıştı bu ad, nereye gitsem, peşimi bırakmıyordu. Daha beş yaşındayken, mahalledeki çocuklar hepbir ağızdan alkış tutarak alay ederlerdi, 'Tahir Adil, satar mendil!' diye. İşin kötüsü, haklıydılar. Gerçekten de kardeşimi çiklet, beni de mendil satmaya yollardı babam. Okulda sınıf arkadaşlarım adımı 'Tarih' ve 'Tahrif' olarak telaffuz ederek bana eziyet etmekten zevk alırlardı. Bir ara, adımdan olabildiğince uzaklaşabilmek umuduyla, temizlik ve hakkaniyete savaş açtım. Bir gençlik aşırılığı tabii, bilirsiniz... Çok şükür, çabuk atlattım bu zor dönemi. Bunda babamın attığı dayakların da payı oldu elbette. Hem beni hem kardeşimi, düzenli olarak, hergün döverdi rahmetli, ve elleri dert görmesin, yaptığı her iş gibi, dayağın da dört başı mamur olmasına itina ederdi. Sonra lise ikide sınıfımıza yeni bir matematik hocası geldi. Matematikte sınıfın en iyisiydim. En sevdiğim ders matematikti. Her gün saatlerce matematik çalışır, hocanın tahtaya yazdığı en zor havuz problemlerini bile göz açıp kapayana dek çözüp hemen parmak kaldırdım. Tabii bu durum hocamızın dikkatini çekti ve kısa zamanda dost olduk. Bu ad bana işte onun armağanıdır. Derste çok iyi olduğum için beni 'Arif' diye çağırıyordu. Ne var ki onun adı da Arif'ti ve bu yüzden birtakım karışıklıklar çıkabilirdi. Bu tür olası karışıklıkların önüne geçmek için, bana 'mükemmel' anlamına gelen 'Kâmil' adını verdi –'insan-ı kâmil' gibi örneğin– ve o günden sonra ben de bu adı çok benimsedim. Düşünsenize, daha önce TAVA'ydı adımın kısaltması ve bu yüzden herkesin maskarası oluyordum. Oysa dalları göğe uzanan, köklü bir KAVAK olmakla övünebilirdim artık: Kâmil Arif Vakanüvisoğullarıgiller. Reşit olunca, ilk işim mahkemeye koşup adımı değiştirtmek oldu. O günden beri de rahatım artık."

"Tebrikler!" dedim cansıkıntısıyla, "Bir de kardeşinizin adı konusundaki yüksek fikirlerinizi öğrenseydik bari. Çok vaktimiz var nasıl olsa!"

"Korkmayın, sizi merakta bırakmayacağım. Kardeşim de benim gibi adını değiştirdi. Eh, birbirimizden ne kadar nefret etsek de, ikiziz ne de olsa. Kardeşimin asıl adı Dâvud Ekber değil, Mustafa İsmet'ti. Düşünün, kısaltma olarak MİSVAK: Ne kadar nahoş! Babam bir hata yapmış işte. Son derece dindardı ve

misvağın herzaman dişfırçasından üstün olduğunu iddia ederdi, ama kendi inançları uğruna evladının hayatını mahvetmesi, doğrusu düşüncesizlik. Kardeşimi hiç sevmediğimi size daha önce de söyledim. Yine de yiğidi öldür, ama hakkını yeme, kardeşimin çok güzel, dâvudî bir sesi vardır. Bu sebeple 'Dâvud' adını verdi kendisine. Ayrıca, yazarlığa da hevesliydi. Hep kendi kendine bir köşede birşeyler karalar, elle yazıp kâğıt zımbasıyla zımbaladığı kitapları, güya, yayımlardı. Günün birinde büyük bir yazar olacağına inanıyordu. Bu yüzden kendine 'Ekber' adını taktı. Ve kısaltmaya bakın: DEV veya DEVA –herşeye deva olan dev bir yazar... Ne tevazu! Bilmem, söylemeye gerek var mı, bir yazar değil, bir yazman bile olamadı sonra, basit bir çöp ayıklayıcı olarak kaldı. Ama yazmaya hâlâ devam ettiğini sanıyorum. Ne sabır!"

"Evet, doğrusu ne sabır!" diye onayladım, "Nasıl sabredip de bütün bu saçmalıkları dinleyebildiğime ben de şaşıyorum. Oysa birkaç yüzyıl önce size de açıkça belirttiğim gibi, yetişmemiz gereken bir otobüs var."

"Yok, Hocam!" diye lafa karıştı Mustafa Mushaf.

"Nasıl yok?" dedim terslenerek, "Bütün bu yolu boşuna mı teptik biz?"

"Hayır, Hocam!" dedi Mustafa Mushaf, "Yani hem evet, hem hayır..."

"Ne demeye çalışıyorsun? Daha açık konuş!"

"Öyle bir otobüs var, Hocam, daha doğrusu vardı. Şu anda kalkmadıysa da, kalkmak üzere olmalı. Buralarda bu kadar vakit kaybetmemiş olsaydık, belki yetişebilirdik bile. O zaman, şimdi olacağı gibi, en yakın metro durağına kadar otostop çekmemiz gerekmezdi. Ama üzülmeyin, herşeyi iyi yanından görmek gerek: Otobüs bileti parasından yırtmış olduk böylece. Hem yine de bütün bu yolu boşuna teptik sayılmaz. Otostop çekmek için de zaten otobana kadar yürümemiz gerekecekti."

"Harika!" dedim acıklı bir tebessümle, "Bu sabahki derslerim iyi ki çok önemli değildi."

"Kimi şeylerin önemsiz olduğunu sanmak vahim bir yanılgıdır," dedi çöp ayıklayıcı beşuş bir çehreyle, "Gerçek ayrıntıda gizlidir."

Üniversiteye vardığımızda, ikindi ezanı okunmak üzereydi. Bir kentten başka bir kente gider gibi, uzun ve zor bir yolculuk olmuştu. Çöp ayıklayıcıdan ayrıldıktan sonra, gecekondu mahallelerinin arasında yaklaşık yarım saat yürümemiz gerekti. Ufak elarabası kazası –eğer böyle denebilirse– bizi rotamızdan biraz saptırmıştı anlaşılan. Karınca yuvasına girmek gibi birşeydi bu. Heryerde birbirine benzeyen, eciş bücüş, dermeçatma kulübe sıraları, çatallanan çamurlu sokaklar, evlerin önünde yükselen pis kokulu çöp yığınları ve çatılara dikili paslı çanak antenler vardı. Bu mahalleleri tanıyan Mustafa Mushaf bile, doğru yolu bulabilmek için birkaç kez yol sormak zorunda kaldı. Biz yürürken, gökyüzü yavaş yavaş bulutlandı ve hava bozdu. En sonunda, kente giden çevre yoluna ulaştığımızda, uyuz bir it mezarlık duvarına siğercesine, yağmur çiselemeye başlamıştı. Uzun süre otostop çektik; önce Mustafa Mushaf tek başına, sonra ikimiz birden. İçinde sürücüden başka kimse olmayan, yüzlerce, belki binlerce araç su sıçratarak, hızla gelip geçti önümüzden. Biri bile bizi almak için duraklamadı. Artık umudumuzu kestiğimiz sırada, her an stop ediverecekmiş gibi acıklı sesler çıkartan, eski mi eski bir kum kamyonu gelip önümüzde durdu. Mustafa Mushaf'la bir an bakıştık ve ben önde, o arkada, hemen kamyona atlayıp şoförün yanındaki boş koltuğa sıkış tepiş oturduk. Aşağı yukarı yarım saat, çiseleyen yağmur altında otostop çektiğimiz için, ikimiz de donumuza dek ıslanmış, ıslık sıçanına dönmüştük. Dışarıya oranla biraz daha sıcak olan kamyonun içi de giysilerimizin tam olarak kurumasına yetmedi. İç çamaşırlarımda rahatsız edici bir ıslaklık hissediyordum. Sıcak soluklarımızın yoğuşmasıyla ön cam buğulanıyor, camda dünya haritasını andıran, bulutumsu buğu lekeleri oluşuyordu. Kamyon şoförü önünü görebilmek için bu lekeleri pis bir paçavrayla sildiğinde,

gizemli kıtaları ortadan kaldırıyordu sanki. Mustafa Mushaf'ın 'dayı' diye hitap ettiği, altmış yaşlarındaki şoförümüz, şansımıza –ya da 'şanssızlığımıza' mı diyeyim?– geveze bir adam çıktı. Yol boyunca zincirleme sigara içerek menkıbe üstüne menkıbe anlattı durdu. O bunlara *Kısas-ı Enbiya-yı Mübareke* (KEM) diyordu gerçi, ama adlarının tersine, 'kısa' olan hiçbir yanları yoktu bu öykülerin, 'kem' oldukları, ama, doğruydu. Biri bitmeden bir diğeri başlıyor, dinleyenlere hafakan bastırıyorlardı. Keloğlan masalları denli zalimdi bu öyküler. Sonlarında hep 'kırk katır ya da kırk satır' bekliyordu kötüleri. İyiler ise gökten düşen üç elmayla ödüllendiriliyordu. Onlar eriyordu muradına, biz çıkıyorduk kerevetine. Mustafa Mushaf'ın sigara tutmasına gerek kalmadı. Bir çayımız eksikti. Şoförün bir yandan hiç durmamacasına anlatırken, bir yandan da uç uca eklediği filtresiz sigaraların dumanı, camları sıkı sıkıya kapalı şoför mahallini zaten göz gözü görmez bir kesiflikte kaplıyor ve nikotin gereksinimimizi fazlasıyla karşılıyordu. Gitgide oksijensizleşen şoför mahallinden midir, çalçene şoförümüzün zamanla anlamsız bir mırıltıya dönüşen sesinden midir, yoksa kum kamyonunun kaplumbağayı aratmayan hızından mıdır, nedir, bilmem, ama bir süre sonra gözlerimi açık tutamaz oldum. Mustafa Mushaf'ın da benden aşağı kalır yanı yoktu. Sevimli şoförümüzün tekdüze bir sesle anlattığı bitimsiz menkıbelerini dinlerken, birbirimize yamanarak derin bir uykuya dalmışız. Bu uykumda gördüğüm düşü daha sonra açıklıkla anımsayamadım. Birtakım sarıklı, cübbeli ve aksakallı adamlar, büyük bir gümüş sininin çevresine oturmuşlar, pirinç taşı ayıklar gibi, sininin üzerindeki birşeyleri karakuru parmaklarının arasında evirip çeviriyorlar ve anlaşılmaz birşeyler mırıldanıyorlardı. Gözümü açtığımda, Konstantiniyye Metrosu'nun (KOMET) Kadıköy yakasındaki, merkeze hayli uzak duraklarından birinin önüne gelmiştik. Başı göğsüme yaslanmış ve salyası ceketimin yakasında Rorschach benzeri ne idüğü belirsiz bir desen oluşturmuş olan Mustafa Mushaf'ı uyandırdım. Şoföre teşekkür edip kamyondan indik ve metro istasyonuna yürüdük. İkimiz de hâlâ biraz mahmurduk, ama yüzümüze çarpan soğuk hava ve yağmur damlaları ayılttı bizi. Basamaklardan indiğimizde, peron ıssızdı. Ne bir yolcu, ne bir görevli vardı or-

talıkta. Dijital kol saatime baktım. Uzakdoğu malı, sugeçirmez kol saati, su geçirdiği için durmuştu. Peronun duvarındaki saate baktım. 6.05'i gösteriyordu. Demek biz Mustafa Mushaf'ın evinden çıkalı beş dakika olmuştu yaklaşık olarak! Saat bozuk olmalıydı. Basamaklardan yukarı çıkıp yoldan geçen köylü kılıklı birine saati sorduğumda, tatsız gerçeği nihayet öğrendim: Saat öğlene geliyordu. Kum kamyonu oflaya puflaya ilerlerken, epey uyumuştuk herhalde. Yeniden aşağı indim. Mustafa Mushaf'la birlikte duvar kenarındaki banklardan birine oturup metronun gelmesini bekledik. Öğle saatlerinde biraz seyrekleşirdi metro, ama yine de on, bilemedin on beş dakikada bir tren gelmesi gerekirdi. Ama uzun süre beklememize karşın, ne gelen oldu, ne giden. Yine metro çalışanlarının işi yavaşlatma eylemi filan mı vardı acaba? Sürpriz olmazdı bu. Yetersiz aylıkları nedeniyle sık sık eyleme giderdi metro çalışanları ve bu durumda olan yolculara olurdu. Devlet genellikle farkında bile olmazdı bu grevlerin. Zaten olsa bile, ya engellemek için hiçbir şey yapmaz, ya da metroya binmek amacıyla peronları dolduran kalabalığı dağıtmak için Toplum Polisi (TOP) gönderirdi. Ama bu kez ortada bir kalabalık da yoktu. Mustafa Mushaf'la gişelere çıkıp bir memur aradık. Bize bilgi verebilecek kimse görünmüyordu. Sonra gözüme gişelerin yanındaki bir tezgâh ilişti. Bir simitçiydi bu. Simitlerini tablasına tepeleme dizmiş, kasketini gözlerinin önüne indirip duvara yaslanmıştı. Yanına yaklaşıp neden ortada kimsenin olmadığını sordum. Hattın onarımda olduğunu söyledi. Ya memurlar? Tren ve yolcu gelmeyeceğini bildikleri için, onlar da bütün gün boş boş oturmamak için gelmemeyi tercih ediyorlardı. Ya pazarda limon satıyor ya da kahvehanede okey oynuyorlardı genellikle. Şaşırmıştım. Peki, kimsenin gelmeyeceğini bile bile, o neden burada tezgâh açmıştı ki? Simitçi yüzünü ekşitti. Söylediğine göre, bu işte yeniydi. Daha önce borsa simsarlığı, hukuk müşavirliği, şirket yöneticiliği ve ithalat ihracat işleri yapmış, bunlardan bir hayli yorulmuştu. Şimdi biraz kafasını dinlemek istiyordu. Hem her işin bir deneme dönemi olması gerekirdi. O da bu ıssız metro istasyonunda simitçilik provası yapıyordu işte. Tiyatro kumpanyaları da halka açık bir prova yapmadan önce, uzun uzun, izleyicisiz prova yapmazlar mıydı? Simitçilik deyip

de geçmemeliydi. Simitçilik ciddi bir işti. Öğrenilmesi gereken birçok püf noktası vardı. Mesleğin inceliklerini öğrenebilmek amacıyla, onun da üyesi olduğu *Simitçiler Loncası*'nın (SİLO) açtığı akşam kurslarına devam ediyor ve bilgi eksikliğini –onun deyimiyle– 'ikmal' ediyordu. Kendini hazır hissedince, yani en fazla beş-on yıla dek, işlek bir metro istasyonuna ya da merkezî bir meydana gidip simitçiliğe bomba gibi bir başlangıç yapacaktı. Dolayısıyla, şimdi bir süre içe dönmesi, onu hareketli bir iş hayatına hazırlayacaktı. Budist keşişlerin uyguladığı bir yöntemdi bu. Faydası tecrübeyle sabitti. Söylenebilecek birşey yoktu. Simitçinin mantığı kusursuzdu doğrusu. Onunla çene çalarak artık daha fazla vakit yitirmedik. İlk ısırıkta bayat olduğunu anlamamıza karşın, karnımız zil çaldığı için yine de güçlükle yutmak zorunda kaldığımız birer simit aldık ve metro istasyonundan çıkıp en yakın otobüs durağına yürüdük. Öğle vaktiydi, ama, metro çalışmadığı için olsa gerek, durak çok kalabalıktı. Elbette sıra filan yoktu. Gri giysili ve gri suratlı, yüzlerinden düşen bin parça insanlar kümelenmiş, bekliyorlar, her gelen otobüse bir hayvan sürüsü gibi saldırıyorlardı. Esasında kalabalık otobüslere binmekten nefret ederim, ama bu kez geç kalmıştık ve başka seçeneğimiz yoktu. Çevrede taksi de görünmüyordu. Kalabalığı yararak öne çıkabilmemiz için beş-altı otobüsün yolcu alması gerekti. Otobüsler zaten tıklım tıklım geliyor, yine de duraktan bir düzine civarında yolcu alarak yollarına devam ediyorlardı. Nihayet, itişip kakışarak da olsa, otobüslerden birine kapağı atmayı başardık. O hengâmenin içinde, otobüse ancak arka kapıdan binebilmiştik. Biletlerimizi elden ele öne gönderdik. Ama kalabalığın iyi yanı da yok değildi. İnsan bu balıkistifi otobüste ayakta durabilmek için hiçbir yere tutunmaya gerek duymuyordu. Kalabalık taşıyordu sizi. Kalabalık nereye giderse, diğer insanlarla birlikte o yöne hareket ediyordunuz. Ayrıca artık soğuğu hissetmiyorduk. Otobüsün içi birkaç yüz insanın soluğuyla ısınmıştı. Üşümek şöyle dursun, artık terliyorduk bile. Camlar buğulanmıştı. Dışarısını ancak kesif bir buğu perdesinin ardından görebiliyorduk. İlerledikçe, trafik akışı yavaşladı. Köprü yoluna yaklaştığımızda ise, tıkanıklık had safhaya vardı. Otobüsümüz uzun araç kuyruklarının arasında ancak karış karış ilerleyebili-

yor, hatta kimi kez motorunun arızalanmış olabileceğini düşündürtecek biçimde dakikalar boyu kıpırtısız kalıyordu. Böylece, ağır ağır, önce Yedinci Boğaziçi Köprüsü'nü (YEDİBOK) geçtik, sonra girift çevre yolları ağından dolanarak, birkaç saat gibi kısa bir sürede, salimen Beyazıt'a vasıl olduk. Beyazıt Alanı'nda (BALA) otobüsten inerken, vücudum uzun, bir hamam sefasından çıkmışçasına, pelte gibiydi. Üniversitede Mustafa Mushaf kayıp arkadaşları hakkında birşeyler öğrenebilmek umuduyla kantine gitti, ben ise o gün hiç olmazsa bir kez bile odama uğramamış olmamak için çatıarasına yollandım.

Münker Efendi elinde bir yığın dosyayla kapımın önünde beni bekliyordu. Beni bu durumda görmesini istemezdim, ama olan olmuştu işte, geri dönecek değildim. Anahtarımı çıkarırken, sertçe sordum:

"Hayrola? Bunlar ne?"

Hemen yılıştı:

"Hani bugün derse gelmediydin ya, Pürfüsür Bey..."

"Ee, n'olacak?" diye kestim sözünü, "Gelmediysem, geçerli bir gerekçesi var herhalde: Trafiğe takıldım."

"Haşa, demem o değil, Pürfüsür Bey," dedi Münker Efendi ürkek bir sesle, "Gelirsin de, gelmezsin de, o senin bileceğin iş. Ama sen derse gelmeyince, öğrenciler ödevlerini neyin bana firdilerdi sana irsal etmem için."

"Ney, ney? Bana ne etmen için?" diye sordum anlamazdan gelerek, "İshal mi? Kanlı ishal mi? Koyu çay iç, geçer."

"Yok, 'ishal' değil, irsal, irsal..." diye yanıt vermeye çalıştı Münker Efendi. Sözlerimi ciddiye almıştı lavuk!

"Anladım, anladım," dedim başımı sallayarak, "Şimdi sen benden bir de irsaliye istersin. Bu durumda, sen de resul oluyorsun tabii."

"Yok, yok!" diye itiraz etti, "Benim ismim Münker. Resul aşağıda, MODA'da (Müsdahdem Odası). İstersen çağırayım."

Bu oyundan canım sıkılmıştı artık.

"Tamam, tamam!" diye kısa kestim, "Zevzekliği bırak da, içeri geçip masanın üstüne koy. Diğer ödevlerin yanına..."

Münker Efendi hemen sesini kesip önümsıra odaya girdi, elindeki dosya yığınını masanın üzerindeki öteki dosyaların yanına koydu ve geriye çekilip, bir sanat yapıtı üretmiş gibi, memnuniyetle izledi yaptığını. Masanın üzerinde şimdi iki yığın yükseliyordu. Sonra aheste adımlarla kapıya yöneldi.

"Hayırlı, uğurlu, kademli ossun!" dedi yanımdan geçerken.

"Hadi oradan!" diye kovaladım onu, "Hademenin de maskarası mı olacağız artık? Yok, daha neler? Çabuk bir çay getir bana! Demli olmazsa, elimden çekeceğin var, ha!"

Kükrememden ürkerek kapıya doğru koştu. Kapıyı arkasından usuletle kapatırken, bağırdım:

"Çabuk, dedim! Ayakların kıçını dövecek! Marş, marş!"

Münker Efendi gittikten sonra, masamın başına oturdum ve ellerimi başımın altına koyup hafif bir iç geçirmeyle arkama yaslandım. Koltuğum, uzun süredir yağlanmadığı için, acı bir gıcırtı çıkararak arkaya yattı. Islıkla belli belirsiz bir ezgi tutturarak odama göz gezdirdim. Bir buçuk günümü yitirmiştim, bugünden de hayır gelmezdi artık, vakit hayli geç olmuştu. Bütün bu sürede hiçbir sorunu çözememiştim, bunca vakit boşa geçmişti. Sorunlar eski hallerinden farksızdı ve –daha da tatsızı– masamın üzerinde notlandırılmayı bekleyen dosya yığınları güçlü bir yükselme eğilimi gösteriyordu. Ama yine de sağ salim geri dönmeyi başarmıştım ya! Buradaydım işte, herzamanki gibi görevimin başında... Bu üniversite, bu kürsü, bu oda benim evimdi. Eve dönmenin rahatlığı, başka hiçbir şeye benzemiyordu.

Ertesi sabah erkenden üniversiteye geldim. Önceki gün dersimi kaçırdığım için, erken gelmek için âdeta yakıcı bir zorunluk hissetmiş ve daha güneş doğup ezan bile okunmadan, ilk horoz ötüşüyle yataktan fırlayıp alelacele üniversitenin yolunu tutmuştum. Üniversitenin kapısındaki polis şaşkın ve uykulu gözlerle açmıştı kapıyı bana. Çatıarasından geçip sahanlığa çıktığımda, bu kez hoş bir değişiklik olarak, ne Münker ne Nekir görünüyordu ortalıkta. Herhalde güzellik uykularından uyanmamışlardı henüz. Osuruklu kıçlarında pireler uçuşuyor olmalıydı. Masamın başına geçtim, masa lambamı yaktım ve büyük bir açlıkla, kuleler halinde masamın üzerinde yükselmek eğiliminde olan öğrenci ödevlerini okumaya giriştim. Bu kez kararlıydım, hepsini okuyup bitirecektim. Saatler saatleri kovaladı. Gün doğdu. Çatı pencerelerinin genellikle kapalı tuttuğum jaluzileri aydınlandı. Münker Efendi'nin gözünü önceki gün iyi korkutmuştum herhalde. Bütün bu süre boyunca yavşak yaltaklanmalarıyla beni rahatsız etmeye bir kez bile cesaret edemedi. Öğlen olduğunda, ödevlerin sona ermesine çok az kalmıştı gerçekten de. Bunca ödevi satır satır okuyamıyordum elbette, ama zaten okumak da gerekmiyordu. Yıllardır okuduğum bunca saçma ödevden sonra, sezgilerim gelişmişti. Başından bir paragraf okuyunca, devamının nasıl geleceği belli oluyordu. Genellikle tepesine kırmızı kalemle kocaman bir mim kondurduğum dosyayı, masamın yanında düzensiz bir yığın olarak yükselen, diğer okunmuş dosyaların arasına atıyordum tiksintiyle. Seyrek de olsa, ilgi çekici oluyordu ödev. O zaman 10 ya da 20 yazıp, hayli seyrek olan diğer bir yığının üstüne itinayla yerleştiriyordum. Öyle ya, dehaya saygı göstermek gerekirdi. Öğleden sonraki dersim için bana birtakım haritalar gerekiyordu. Öğle yemeğimi PROLOK'ta yedikten sonra, doğruca bodrumdaki Harita Arşivi'ne gittim.

Derslerimde sık sık harita kullanmam gerektiği için, üniversite binası içindeki tanıdığım seyrek yerlerden biriydi Harita Arşivi. Yine de bulmam kolay olmadı. Sorun şuydu ki, bodrum katındaki bütün odalar ve koridorlar birbirine benziyordu. Ayırıcı hiçbir özellikleri yoktu. Hep aynı basık, bitimsiz, tek bir penceresi bile olmayan geçenekler, hep aynı kişiliksiz kapılar, hep aynı boğucu ortam, hep aynı bakımsızlık, karanlık, pislik ve kasvet... Biryeri arayanlara yollarını kaybettirmek için tasarlanmıştı sanki bu bodrum katı. Bu binanın mimarını (ya da mimarlarını) tanımak isterdim doğrusu. Ona söyleyecek bir çift sözüm vardı. Her iki yöne doğru göz alabildiğine uzayıp giden bir koridorun orta yerinde, aradığımı nihayet buldum: Alçak bir ahşap kapının üzerinde *HARAR – Harita Arşivi* yazıyordu. Bir ara, Harita Arşivi'ne HARŞ demek de sözkonusu olmuş, ama sonra, bunun yırtılan kof kâğıt (ya da harita) sesini andıracağı ve bunun da kullanıcıları fevrî bir yırtma eylemine ayartabileceği gözönüne alınarak, bu kısaltmadan vazgeçilmişti. Kapıyı açıp içeri girdim. Arşiv Görevlisi (ARŞGÖR) kapının karşısındaki bankonun arkasında, geleceğimi biliyormuşçasına, ayakta sessizce bekliyordu beni. Başı önüne eğilmişti. Altmış yaşlarında, orta boylu, ince çerçeveli gözlüklü ve uzun kır saçlı bir adamdı ARŞGÖR. Yıllar geçtikçe, yaşlanmıyor, aynı kalıyordu sanki. Üniversitede çalışmaya başladığımda da, buraya o bakıyordu ve o zaman da bu yaşta gibiydi. Gençliğinde de yaşlı olan insanlardan biriydi herhalde. İşi başından aşkın olan ünlü fizik bilginleri gibi, hep dalgın ve saçı başı darmadağın olurdu. Kimseyle samimiyet kurmaz, hep sizli bizli konuşur, yakınlaşma çabalarını görmezden gelerek istenen haritaları bir an önce verip işine dönerdi. Buraya her gelişimde adını sormama karşın, bir punduna getirip söylememeyi becermişti hep. Bu yüzden adını bilmiyordum. Öteki memurlar gibi, öylesine bir memurdu o da benim için. Oysa entelektüel bir adama benziyordu. Onunla dost olmayı isterdim.

"İyi günler!" dedim bankoya yanaşarak.

"İyi günler!" diye karşılık verdi başını kaldırmaksızın.

"Nasılsınız?" diye sordum, "Afiyettesiniz inşallah?"

"Teşekkür ederim," diye kısaca geçiştirdi, "Hangi haritaları istiyorsunuz?"

"Havalar son zamanlarda hayli serin ve ıslak," diye ısrar ettim, "Dün sabah otobüs beklerken, yağmura tutuldum."

"Haklısınız. Yine ORAM'ın haritasını mı vereyim?"

"Yo, bu sefer ŞİMAME (Şimalî Amerika) haritasını istiyorum. San Fransisko Hareket-i Arzı'nı (SAFHA) anlatacağım da... Hayat pahalılığı son zamanlarda iyice arttı, değil mi? Maaş yetmez oldu."

"Doğru, öyle. ŞİMAME haritasını maalesef veremeyeceğim. Biraz önce başka bir profesör aldı. Ama isterseniz, CENAME'yi (Cenubî Amerika) verebilirim size, *İnka Medeniyeti*'nin (İNME) çöküşünü işlersiniz. Veya eğer illa bir tabii afeti anlatacaksanız, GAF'ı (Garbî Afrika) deneyin. AİDS salgını ya da Kebir Kaht (KEKA) öğrencilere ilginç gelecektir."

"Yo, onları geçen hafta anlatmıştım. Bu hafta da Kaht-ı Recül'ü (KARE) mü anlatsam acaba? Ne de olsa herzaman geçerli bir konu... Yok, yok, iyisi mi bir KUKU (Kuzey Kutbu) alayım ben. Arktika'daki çevresel yıkımı anlatırım. O da doğal afet sayılır nasıl olsa."

"Getireyim," dedi Arşiv Görevlisi ve bankonun arkasındaki harita dolaplarının arasında gözden yitti. Arkasından baktım, kahverengi kadife pantalonunun ağı yıpranmaktan o denli incelmişti ki, kumaşın altından puantiye iç çamaşırı gözüküyordu. İçgüdüsel bir hareketle kendi pantalonumun arkasını yokladım. Mustafa Mushaf'ı ziyaretim esnasında sökülmüş olan pantolonumu, biraz acemice de olsa, dikmeyi başarmıştım. Neyse ki herşey yolunda gibiydi.

"Buyrun, istediğiniz gibi, KUKU."

Arşiv memuru, koltuğunun altında getirdiği büyücek ruloyu bankonun üzerinden bana uzattı. Ruloyu tutunca, parmaklarım bir ıslaklığa değdi. Kaşlarımı çattım:

"Bu ne?"

"Ne oldu?" diye saf saf sordu ARŞGÖR. Ekşi bir suratla elimi ceketimin eteğine silmekte olduğumu görünce, başını bilgiççe salladı: "Haa, KUKU ıslanmış, değil mi? Merak etmeyin, önemli birşey değil, olağan bir hadise. Sık sık olur bu. Bir bezle silin, geçer. Pis bir su değil. Hamamın tahliye boruları sızdırıyor da, bazı haritalar ıslanıyor o sebeple."

"Harita Arşivi'nin yanında hamam mı var?" dedim şaşkınlıkla, "Ne isabetsiz bir karar! Kâğıt ve su kesinlikle yan yana bulunmaması gereken şeyler oysa. Üstelik üniversitede bir hamam olduğundan haberdar değildim."

"Var, evet" dedi ARŞGÖR, "Sadece kıdemli profesörlere hizmet veriyor. O sebeple duymadınız herhalde. Bazen oturak âlemi tertip edip köçek bile oynatıyorlar. O zaman bayağı şenlikli oluyor burası."

"Tuhaf!" diye dudak büktüm, "Üniversitede olan biten herşeyden haberdar olduğumu sanırdım."

"Sizin ruhunuz bile duymadan, burnunuzun dibinde neler dönüyor, bir bilseniz, aklınız şaşardı," diye karşılık verdi ARŞGÖR, "Mesela birtakım hademelerin teksir edilmiş imtihan kâğıtlarını, para karşılığı, öğrencilere sızdırdığını duymuş muydunuz? Veya bazı profesörlerin doğal ödemede bulunan öğrencilerin notlarını yükselttiğini? Kayıt bürosundaki memurların, ailelerine gıda ve kömür yardımında bulunan adayları hileli bir şekilde üniversiteye kaydettiklerini? Çok az sayıda öğrenci sınıf geçmeyi başarınca, rektörlüğün, 'standart sapma' yöntemi uygulamak bahanesiyle, notlara hesapsızca ilaveler yaptığını? Kantincilerin depodaki karıncayiyenleri yakalayıp hamburger yaptıklarını? Ya da..."

Kötü bir koku almış gibi, yüzümü buruşturdum. Kantindeki o hamburgerlerin neden biraz sert ve ekşimsi olduğu şimdi anlaşılıyordu.

"Bunlar çok ciddi iddialar," dedim kaşlarımı çatarak, "Elinizde kanıt var mı? Ya da en azından birkaç ad, yer, tarih, filan?"

"İsim, yer, tarih? Tabii var. Bir dakika..." diyerek çekmeceleri karıştırmaya başladı Arşiv Görevlisi. En sonunda, aradığını bulmuş olacak ki, üzerine birşeyler karalanmış küçük bir kâğıt parçasıyla geri geldi.

"Evet, buldum!" dedi sevinçle, "İşte buraya not almışım: *Prof. Bahtiyar Bahtıkara, hamamda, saat 12.30'da*. Yani..."

Kol saatine baktı.

yani iki dakika sonra. Acele ederseniz, yetişirsiniz."

"Afedersiniz, anlayamadım," dedim gözlerimi kısarak, "Ben iki dakika sonra hamamda ne yapacak mışım? Daha yeni yıkandım."

"Canım, anlamadınız mı?" dedi şaşkınlıkla, "Randevunuz var."

"Randevu mu? Kiminle?"

"Kiminle olacak? Rektörle tabii!"

"Rektörle randevu mu? Ne için? Hem benim buraya uğrayacağımı ne biliyormuş rektör?"

"Rektör herşeyi bilir," dedi ARŞGÖR bilmiş bir çocuk edasıyla, "Bu randevunun size önceden bildirilmiş olması gerekirdi. Belki kapınızın altından atılmış olan bir notu görmediniz. Ben sadece hatırlatıyorum. Buraya uğrayacağınızı nasıl bildiklerine gelince: Bilmiyorlardı. Daha doğrusu 'emin değillerdi' diyeyim. Ama elbette biryerlere uğrayacaktınız. Onlar da uğrayabileceğiniz heryere sizin için mesaj bıraktılar. Pratik, değil mi? Dedim ya, bu üniversitede rektör herşeyi bilir. Haydi, sallanmayın!"

Aklım iyice karışmıştı. Şaşkınlıktan veda etmeyi bile unutarak arşivden çıktım. Dönüp bakmamama karşın, Arşiv Görevlisi'nin, ben kapıdan çıkana dek, sabit ve uykulu bakışlarla arkamdan baktığına eminim.

Hamamın kapısı gerçekten de Harita Arşivi'nin birkaç adım ötesindeydi. Hiçbir özelliği olmayan, diğer kapılar gibi bir kapıydı bu. Üzerinde düzensiz bir elyazısıyla *Hamam Dairesi – HAMD* yazıyordu. Harita Arşivi'ne giderken, bu kapının önünden şimdiye dek kimbilir kaç kez geçmiş, ama içerde bir hamam olabileceğini hiç düşünmemiştim. Kapıyı yokladım, kilitli değildi. Açıp içeri girdim. Zemini muşamba kaplı ve duvarları beyaz badanalı, ufak bir holdü burası. Koridorların ve diğer odaların tersine, tavana takılmış fluoresanların çiğ ışığıyla aydınlanıyordu. Girişin karşısındaki kemerli kapıdan geçince, duvarlarıyla zemini mermer kaplı, kubbeli, genişçe bir odada buldum kendimi. Tavanda yer kovası boyutlarında, renkli ışıklıklar vardı. Bu yarıklardan düşen mavimsi günışığı huzmeleri, içerisinin loşluğunu kırıyordu. Ortadaki çift katlı, fıskiyeli, yuvarlak havuzun kenarına çepeçevre hasır peykeler ve üzeri minderli tahta kerevetler konmuştu. Sağ yanda dar bir merdiven dönerek ahşap bir galeriye doğru yükseliyordu. Birden sol yandaki alçak kapıda, üzerinde bir peştamal ve ayaklarında takunyalardan başka hiçbir şey olmayan, orası burası şiş, homongolos benzeri, ayı potuğu gibi kıllı bir yaratık göründü. Biraz daha dikkatli bakınca, hayretle, Münker Efendi olduğunu anladım bunun.

"Oo, hoş geldin, Pürfüsür Bey!" diye yayık yayık sırıttı, "Renktür Bey de içeride seni bekliyordu."

"Sen... sen... ne arıyorsun burada?" diye kekeledim.

"Ee, öğle paydosu oldu ya," diye yanıt verdi Münker Efendi, "Öğle paydosunda, Nekir ve ben burada tellaklık yapıyoruz. N'aparsın, hayat çok pahalandı, Pürfüsür Bey, tek maaş yetmiyor artık. Biz de ünüfersete dışında bir işte çalışacağımıza, burada çalışalım, dedik. Böylelikle hem biz yollarda kaybedilecek zamandan ve paradan tasarruf etmiş oluyoruz, hem de ünüfersete

kendi elemanlarına destek olmuş oluyor. Herkes memnun yani. Hani, ne diyorlar: VIN – VIN durumu, yani gayetle hızlı..."

"VIN – VIN değil o, WİN – WİN. 'Herkes kazanır' demek," diye düzelttim.

"Hee, öyle!" diye anlamadan onayladı dediğimi, "Nekir'le ben aynı köydeniz. Aynı gün, hatta aynı saat doğmuşuz. Ebe kadın bizim evle onların evi arasında mekik dokumuş. 'Göbeğiniz bir mi kesildi?' derler ya hani, bizim göbeğimiz hakikaten bir kesilmiş, senin anlayacağın. Çocukluğumuz birlikte geçti. Okula birlikte başladık, birlikte sünnet olduk, bayramlarda birlikte çatapat patlattık, aynı takımda birlikte top teptik, ayakkabıları eskittik diye babalarımızdan birlikte dayak yedik. Daha çok küçükten birbirimizin kankası olduk. O zamandan beri de anca beraber, kanca beraber. Ben nereye, o oraya. Ben iş bulmak için Konstantiniyye'ye gurbete gitmeye karar verince, o da yalnız bırakmadı beni ve beraberce bu şehre geldik. Geliş o geliş! Ünüfersetede hademe olduk ve o günden kelli burada çalışıyoruz. Ünüfersete bizi Mukaveleli Tellak (MUT) kadrosundan bu hamamda istihdam etti ya, iltimas var sanma sakın! İşi bileğimizin hakkıyla söke söke aldık. Hadd-i zatında çok kral tellaklık yapıyoruz. Ee, gençliğimizde çayırda az karakucak güleş tutmadıydık ne de olsa. Hatta benim bir mandalyam bile var."

"Madalya? Senin mi?" dedim küçümseyerek, "Nasıl oldu? Senden başka katılan olmamış mıydı turnuvaya?"

"He ya, ne bildin?" diye sırıttı yine.

Baktım, izin verirsem, böyle mugalatayla vakit geçirmeye devam edecekti.

"Rektör nerede?" dedim sabırsızlıkla, "Beni 12.30'da görmek istemiş. Geç kalırsak, sinirlenir, sonra karışmam."

"He ya, haklısın," dedi Münker, "Peşime düş de, seni götüreyim."

O önde, ben arkada, az önce gelmiş olduğu alçak kapıdan geçtik ve hamamın sıcaklık bölümüne girdik. Gözlerim loşluğa alışınca, çevreme bakındım. İçeride kimse yoktu. Kubbeli bir salondu burası. Herşey taştı ve üzerlerini ince bir yosun katmanı bürümüştü. Ortada altıgen duraçlı büyük bir göbektaşı vardı. Sağlı sollu duvarlara yalaktan bozma kurnalar dizilmişti. Ağız

ağıza dolmuş bu yalağımsı kurnalara iyi sıkılmamış musluklardan damlayan suların şıpırtısı, hamamın kubbesinde yankılanıp çoğalarak âdeta bir çağlayana dönüşüyordu. Mekân geniş olmasına karşın, sıcaklık dolayısıyla bunaltıcı ve boğucuydu. Göğsümü şişirerek geniş bir soluk almaya çalıştım. Soluk almakta zorlanıyordu insan. Havada yoğun bir su buharı vardı. Nesnelerin sert çeperleri bu buhar perdesinin ardında bulanıklaşıyor, yumuşuyordu. Yüzümü ekşittim. Hamama gitmeyi hiç sevmem. İnsanların önünde yıkanmak âdetim değildir. Üstelik üzerimde gömlek, ceket, palto ve şapka olduğu için hemen terlemeye başlamıştım. Saçlarımın arasında kabaran ter damlacıkları, alnımdan aşağıya süzülüyordu. Ceketimin yeniyle alnımı kuruladım.

"Çok sıcak!" dedim bıkkın bir sesle, "Bir an önce rektörü görüp çıkalım buradan."

"Ee, hamama giren terler, Pürfüsür Bey," dedi Münker çok gizli bir bilgiyi ifşa eder gibi, "İstersen, bir kese sabun neyin atarım, sen Renktür Bey'le görüştükten sonra. Bir de iyi maşaz yaparım, vallahi kulunçların çatırdar. Nekir bir ufak açıp tepsiyi donatır. Bir de karı oynattık mıydı..."

"Yok, yok, sağol!" dedim yüzümü buruşturarak. Profesörler burada neler de yaptırıyorlardı böyle? Bütün bunların yönetmeliğe uygun olduğundan pek emin değildim doğrusu. "Dersim var birazdan. Rektörle görüşüp hemen gitmem gerek."

"Eh, peki o zaman. N'apalım bir dahaki sefere," dedi Münker biraz düşkırıklığına uğramış bir sesle, "Ama muhakkak bekleriz haa! Sana bir de acılı çiğköfte yoğururum, yani allah seni inandırsın..."

"Peki, peki, gelirim!" dedim kısa kesmek için. Gerçekten acelem vardı.

"Tamam. Geleceğin zaman evvelden haber et ki, Nekir çekme rakı ve mangallık kuzu pîr zulası alsın. Renktür Bey'in özel höcresi şu tarafta. Beni takip et!"

Kurnaların arasından geçerek mekânın en arkasındaki bir bölmeye gittik. Kapı oldukça dar ve alçaktı, öyle ki Münker Efendi bile başını eğerek geçti. Oturacak bir sırası ve bir kurnası olan, üç arşına üç arşın boyutlarında bir hücreydi bu. Göz hizasının üstündeki ufak bir delikten düşen günışığıyla aydınla-

nıyordu. Rektör, belinde Bursa işi açık yeşil bir peştamal, kurnanın yanına oturmuş, bakır bir hamam tasıyla başından aşağı su dökünüyordu. Zaten seyrek olan ak saçları, başına yapışmıştı. Çıplakken, olduğundan daha da küçük ve çelimsiz görünüyordu gövdesi. Bizi görünce, sevindi ve hamam tasını sallayarak bana yer gösterdi:

"Hoşgeldiniz, Bahtiyar Bey. Buyrun, oturun şöyle. Sizinle görüşmek istediğim bir husus vardı."

Mümkün mertebe ıslak olmayan bir yer bulmaya çalışarak tahta sıraya iliştim. Rektör gülümseyerek Münker Efendi'ye döndü:

"Sen gidebilirsin, evladım."

Münker Efendi yerlere dek eğilip temenna ederek hücreden geri geri çıktı. Onun çıkmasını bekledikten sonra, bana baktı rektör.

"İyi bir çocuk," dedi Münker'i kast ederek, "Sağolsun, bütün işlerimize koşturuyor. İnsanın onun gibi birkaç adamı olsa, en büyük üniversiteyi yönetebilir."

"Doğru," dedim ciddiyetle, "Hatta belki ülkeyi bile."

"Ha, ülke kolay canım," diye karşılık verdi rektör, "Ülkeyi yönetmek için onun gibi tek bir adam bile yeter. Onu da başbakan veya cumhurbaşkanı yaparsınız, oldu bitti işte! Asıl zor olan üniversite..."

"Haklısınız," demekten başka söz bulamadım. Rektör gözlerini yumup, kurnadan aldığı bir tas kaynar suyu daha başından aşağı döktü. Sonra gözlerini kırpıştırarak sordu:

"Ee, Bahtiyar Bey, kürsüde işler nasıl gidiyor?"

Rektörün kürsüdeki işlerimin nasıl gittiğini sormasına alışık değildim. Biraz yadırgadım, ama hiç bozuntuya vermedim.

"Herzamanki gibi," dedim umursamaz bir sesle, "Sel gider, kum kalır. Sel de hayli bolca maşallah! Neyse... Kalan sağlar bizimdir."

Rektör bana baktı. Bir an göz göze geldik. Gözlerinde kuşku okunuyordu.

"Size yolladığım öğrenciyle aranız nasıl?" diye sordu damdan düşercesine, "Sınıfına intibak edebildi mi?"

Yutkundum.

"Adı neydi?" dedim anımsamakta zorlanıyor gibi görünmeye çalışarak, "Ateş... Hayır, hayır, Alev... Alev Bela!"

"Alev Vela," diye düzeltti rektör, "Bir tanıdığın kızı..."

"Ha evet, Alev Vela," dedim küçümser bir tavırla, "Ne ad, değil mi! Çok iyi bilemiyorum, ilk önce biraz yabancılık çekti ve bocaladı galiba. Ama, neyse ki, titiz yönlendirmem sayesinde kısa sürdü bu dönem. Şimdi herhangi bir uyum sorunu olduğunu sanmıyorum."

"İyi, iyi, çok iyi!" diyerek bir tas daha su döküldü rektör. Kurnadan sıçrayan suyun üzerime gelmemesi için, iyice yana kaçtım.

"Peki ya tez yönetmenliğini yaptığınız öğrenciler?" diye devam etti rektör, "Adları neydi? Mustafa Mushaf, Mümtaz Mümkün, Midhat Midyat ve Mahmud Mahdud galiba, değil mi? Onlarla çalışmalarınız nasıl gidiyor?"

Rektöre son günlerde yaşadığım tuhaflıkları anlatmalı mıydım? En azından 'uzaylılar' meselesinden söz edemezdim. Söz edersem, fena halde gülerdi bana ve –işin kötüsü– haklı da olurdu.

"Tuhaf bir rastlantı!" dedim tereddütle, "Ben de sizinle bu konu hakkında görüşüp görüşmemeye karar vermeye çalışıyordum. Üniversitede birşeyler –nasıl diyeyim?– ters gidiyor sanki. Mustafa Mushaf dışında diğer üç lisansüstü öğrencim arkalarında en ufak bir iz bırakmaksızın birdenbire ortadan yokoldular. Bir öğrencinin, profesörüne haber vermeden okulu bırakması az rastlanan bir durum değil tabii. Bu bakımdan, bu yokoluşlar doğal karşılanabilir. Ama ilkin, yaptığım araştırmalar sonucunda, *Talebe Kayıt Dairesi* TAKAD'de onlara ilişkin herhangi bir kayıt bulamadım. Sanki üniversiteye hiç girmemişler. Bu kayıtları fareler mi kemirdi, bilemiyorum. Bence, kayıtları tutan görevliyle görüşmeniz gerek. Daha da tuhafı var ama: Ben de kendi dosyalarımın arasında hiçbir belgeye rastlayamadım bu öğrenciler hakkında: ne bir ödev ne bir sınav kâğıdı ne bir özgeçmiş ne bir fotoğraf ne de herhangi başka birşey. Ki öğrencilerimin herbiri hakkında titizlikle dosya tutarım. Yirmi yıl önceki öğrencilerimin bile bende hâlâ dosyaları vardır. Oysa, düşünün, bu üç öğrencimin adları not defterimden bile silinmiş. Ya da 'silinmiş' dememeliyim, çünkü herhangi bir silinti izi yok defterde, ama

öğrenci listeleri içinde onların adları yer almıyor. Oysa defalarca odamda, masamın karşısında oturdular, onlarla konuştum, bana verdikleri ve şimdi bulamadığım o saçma sapan ödevleri okudum... Düş müydü bütün bunlar? Bütün bunları ben düşledim mi? Eğer bir düş idiyse, doğrusu itiraf etmeliyim, çok inandırıcı bir düştü. Özel belgelerimin karıştırıldığını sanıyorum. Kim ve niye yaptı, bilmiyorum, elimde herhangi bir kanıt da yok. Ama birisi ya da birileri yapmış olmalı, başka bir açıklama bulamıyorum. Son derece de ustaca yapmışlar üstelik, en ufak bir iz bile bırakmaksızın."

"Beni bu konuda uyardığınız için çok teşekkür ederim," dedi rektör ciddi bir tavırla, "TAKAD'deki memurla derhal görüşeceğim. Üniversite kayıtlarının sağlıklı ve güvenilir biçimde tutulduğundan emin olmamız gerek. Herhangi bir ihmal varsa, sizi temin ederim, bunun sorumluları en kısa zamanda hesap verecektir. Odanızın karıştırılması meselesine gelince, takdir edersiniz ki, bu daha kritik bir konu... O konuyu da soruştururum, ama artık olan olmuş, üstelik siz de hiçbir iz bulamadığınızı söylüyorsunuz. Bundan sonra çok birşey yapılabileceğini sanmıyorum. Benim tahminimce, öğrencilerin kötü bir şakasıdır bu. Size oyun oynamak istemiş olabilirler. Öğrencilerin bu tür işlere kalkışması görülmedik şey değil. Ben, üzerinde fazla durmayın, derim. Yine de ileride bu gibi tatsız olaylara meydan vermemek için..."

"Çok sağolun," diye teşekkür ettim, "Bu bana da bir ders oldu. Hani, ne derler: 'Bir musibet bin nasihatten iyidir.' Ben de bundan böyle dosya dolaplarıma asma kilit takacağım ve not defterimi çantamda değil, hep ceketimin iç cebinde taşıyacağım. Ancak sizden asıl ricam, sırra kadem basan bu üç öğrencinin serencamını araştırmanız. Onlara ne olduğunu öğrenmeden rahat edemeyeceğim. N'apayım, aklıma takıldı bir kere..."

Ekşi birşey yemiş gibi yüzünü buruşturdu rektör. Sonra yeniden bana baktı.

"Bahtiyar Bey," dedi sakin bir sesle, "Alkol alma alışkanlığınız var mı?"

"Yoo," dedim saf saf. Sonra birden, önceki akşam Mustafa Mushaf'ın evinde içtiğimiz votka geldi aklıma. Kabahat üstünde yakalanan bir çocuk gibi hissettim kendimi. Kekeledim:

"Çok seyrek, bir kadeh..."

Rektör yanıtımla ilgilenmeden sözünü sürdürdü:

"Bahtiyar Bey, biliyorsunuz, alkol kullanımı insanın karar verme kabiliyetini etkiler. Hatta aşırı durumlarda halüsinasyon bile gördürebilir. Hayal ve hakikati ayıramayabiliriz."

"Emin olun, doğru söylüyorum, Rektör Bey," diye telaşla karşı çıktım, "Ben gerçekten ağzıma içki koymam. Son zamanlarda... evet, belki bir iki kez içtiğim oldu, ama, dediğim gibi, bir, en fazla iki kadeh, öyle sarhoş olacak gibi değil."

Rektör bir tas daha su döküdükten sonra, gözlerini ovuşturdu:

"Evet, tabii, size inanmıyorum sanmayın, bütün kalbimle inanıyorum, inanmak da istiyorum zaten. Ama başka birşey daha geliyor aklıma. Son zamanlarda psikoterapiste göründünüz mü, Bahtiyar Bey?"

Bir anda soluğum kesilir gibi oldu.

"Yani... yani..." diye güçlükle kekeledim, "Bütün bunlar yalnızca benim düşüm mü? Usumu mu yitiriyorum sizce?"

"Ben öyle demedim," dedi rektör sakinleştirici bir tonda, "Ama belki son zamanlarda çok çalıştınız ve kendinizi fazlaca yordunuz. Akıl bazen böyle muzipçe oyunlar oynayabilir insana. Tıb ilmi buna 'sürmenaj' diyor, yani bir tür 'zihnî yorgunluk'. Korkulacak birşey değil. Kolayca atlatırsınız. Medikoya gidin, doktor size sakinleştirici bir ilaç yazsın. Ve bir müddet de kendinizi gündeye vurmayın. Birkaç haftaya kalmaz, turp gibi olursunuz tekrar. Sizden yaşlı bu meslektaşınızın sözlerini bir nasihat olarak alın. Şimdi izin verirseniz..."

"Tabii, tabii!" dedim daldığım düşüncelerden birden ayılarak, "Zaten benim de şimdi dersim vardı. Ben gideyim de, siz banyonuza rahat rahat devam edin. Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim!"

"Rica ederim, yine beklerim!" diye gülümsedi rektör, "İsterseniz, daha uygun bir zamanda karşılıklı oturup birer bardak çay içer, sohbet ederiz. Kendinize dikkat edin!"

Sanki görünmeyen bir el tarafından yönetilirmişçesine eğildim ve temenna çekerek geri geri dışarı çıktım. Hamamın orta mekânına gelince, su birikintilerine basmamaya çalışarak hız-

lı adımlarla çıkışa yöneldim. Hamamda kimse yoktu. Münker ve Nekir de ortada görünmüyorlardı. Herhalde hademe olarak mesaileri başladığı için giyinip yukarı çıkmışlardı. Ben de orada daha fazla durmadım artık. Odama çıktım, ders notlarımı aldım ve ders vereceğim sınıfa gittim. Giriş katındaki bir amfiydi bu. Genellikle ilk yıl öğrencilerinin oluşturduğu kalabalık bir sınıftı. Yaklaşırken, öğrencilerin bir kuş sürüsünü andıran gürültüsünü duyabiliyordum. Şaşırtıcı değildi, kuşbeyin ve kuş sürüsü arasında kopmaz bir bağ vardı. Koridorun köşesinde koltuğumun altında harita ve elimde ders notlarımla belirdiğimde, kapı önündeki birkaç kişi 'Hoca geliyor!' bağrışmalarıyla sınıfa kaçıştı. Ben sınıfın kapısını açınca, birden bütün sesler kesildi. Bir fırtına öncesi sessizliğiydi bu. Herkes dehşetten açılmış gözlerle bana bakıyordu. Sınıfa doğru neşeyle seslendim:

"Nasılsınız bakalım, minikler? Dersinizi çalıştınız mı? Yoksa cahil misiniz hâlâ?"

Ertesi gün sabahtan odamda Mustafa Mushaf'ı bekledim, ama öğle ezanı okunmasına karşın gelmedi. Mustafa Mushaf derse herzaman beş-on dakika geç kalırdı, ama saatlerce geç kaldığı ilk kez oluyordu. Kimbilir, uyuyakalıp otobüsü kaçırmıştı belki. Yaşam koşullarını artık tanıdığım için, eğer böyle olduysa, şaşmazdım doğrusu. Beklemekten sıkılmıştım. Üstelik karnım da zil çalmaya başlamıştı. Odamı kilitleyip PROLOK'a indim. Lokalin girişindeki duyuru levhasında, sanki müjde verir gibi yaldızlı harflerle, o günkü menü yazılıydı:

Tavuk çorbası
Kurufasulye
Arpa şehriyeli pilav
Cacık

Bu menüyü iyi tanıyordum. Aynı yemekler sık sık çıkardı: sade suya tavuk çorbası, bol salçalı bayat kurufasulye, dibine pis kokulu bir yağ birikmiş pilav ve ekşi yoğurttan yapılma cacık... Kullanılan malzeme iyi olsa bile, zaten hiç sevmediğim yemeklerdi bunlar. Sırf nefsimi köreltmek için yiyecektim. Ancak porsiyonlar o denli ufaktı ki, karnımı doyurabileyim diye iki kez sıraya girmem ve iki tepsi yemek almam gerekti. Yavan yemeğimi, bol bol bayat ekmek yiyerek, olabildiğince çabuk bitirdim. Tanıdık bir profesörle rastlaşıp konuşmak zorunda kalmak istemiyordum. Öğleden sonra üniversite doktoruyla randevum vardı. Çantamı ve şapkamı alıp medikoya yöneldim. Öğle paydosu olduğu için koridorlar tenhaydı. Öğrenciler ve profesörler henüz yemekte olsalar gerekti. Medikonun buzlu cam kapısında *SAĞLAM – Sağlık ve Adalet Merkezi* yazıyordu. Üniversite binasının iç avlusuna bakan, loş ve tozlu bir bölümdü bu.

Daha önceki bir iki kısa ziyaretimden aklımda kalmış olduğu gibi, havada belli belirsiz bir ilaç kokusu vardı. Danışma bankosunun ardındaki hırpanî kılıklı hademe dışında ortada kimse görünmüyordu. Hademe bana doktorun henüz yemekte olduğunu, dönmesini beklemem gerektiğini söyledi. Girişin yanındaki sıralardan birine oturup beklemeye başladım. Oda o denli sessizdi ki, hademenin önündeki kayıt defterinin sayfaları üzerinde gezinen kaleminin çıkarttığı hışırtıyı duyabiliyordum. Bir çeyrek saat kadar sonra doktor kapıdan girdi ve yanımdan bir imparator heybetiyle fırtına gibi geçip hızlı adımlarla odasına yöneldi. Arkasından gitmeye davranınca, danışmadaki suratsız hademe sertçe durdurdu beni ve doktorun henüz gelmediğini söyledi.

"Ama nasıl olur?" diye karşı çıktım, "Siz de gördünüz: Az önce önümüzden geçti ve odasına girdi. Şimdi içeride."

Danışma bankosunun üzerine yerleştirilmiş kırmızı bir ampulü gösterdi hademe:

"Doktor Bey ancak bu ampul yandığı zaman mesaiye başlamış demektir," diye azarladı beni, "Onun dışında, burada değilmiş gibi davranıyoruz. Bakın, ben Doktor Bey gelmiş gibi mi hareket ediyorum? Geldiğini görmezden geldim, işime devam ettim. Siz de görmediğinizi farz edin, olsun bitsin! Çevrenizdeki herşeyi görmek zorunda mısınız sanki? Zaten işler hep sizin gibi Doğrucu Davutlar yüzünden çıkmaza giriyor! Şimdi, eğer doktoru görmek istiyorsanız, herkes gibi oturup sessizce bekleyeceksiniz."

Hademenin densiz tavırları çok sinirime dokunmuştu. Bir profesöre böyle davranmak cesaretini nereden alıyordu? Ona haddini bildirmemek için kendimi güç tuttum. Çok vakit yitirmek istemiyordum burada. Odamda beni bekleyen yığınla öğrenci ödevi vardı. Ama doktoru görmek istiyorsam, bu saygısız adama katlanmak zorundaydım. Birkaç dakika yüzünden olay çıkartmak akıllıca olmazdı. İstemeye istemeye, yerime geri gidip beklemeye başladım. Doktor herhalde birazdan çalışmaya başlardı. Ne var ki bankonun üzerindeki ampul bir türlü yanmak bilmedi. Birkaç dakika bir çeyrek saati, bir çeyrek saat de yarım saati buldu. Hâlâ bekliyordum. Son anımsadığım, danış-

ma bankosu ve hademenin gitgide ırayarak çok uzaklarda siyah bir beneğe dönüştüğü oldu. Öğle yemeğinde yediğim çift porsiyon fasulye ve cacığın da etkisiyle, gazlı ve tedirgin bir uykuya dalmışım.

Tren düdüğü denli bekingen bir zil sesiyle uyandım. Görmekte olduğum düşten güçlükle kopup komodinin üzerindeki saate baktım. Saat geceyarısını çoktan geçmişti. Söylene söylene gidip kapıyı açtığımda, boz bir gocuğa sarınmış, yüzünden yorgunluk akan bir adam duruyordu karşımda. Ne istediğini sordum. Yanında çalıştığı adamın geceyarısına doğru birden sayrılandığını, çantamı alıp onunla gitmem gerektiğini söyledi. Onu dinlerken, evimin az ötesinde, sokak lambasının cılız ışığı altında belli belirsiz bir karaltı olarak seçilen dört atlı bir araba çarptı gözüme. Adam belli ki beni götürmeye kararlıydı. Karşı çıkmam bir işe yaramayacaktı. Toparlanmam için bana biraz süre tanımasını söyleyerek, kapıyı aralık bırakıp odama döndüm. Gecelik entarimi ve takkemi çıkarıp beni gece ayazına karşı koruyacak kalın birşeyler giydim. Ayağıma çediklerimi geçirdikten sonra, yan odaya geçip gereçlerimi takım sandığına yerleştirdim. Çamaşır dolabından çıkardığım lavanta kokulu bir kat apak çarşafı ve hiç kullanılmamış bir deste mumu sandıktaki öteki gereçlerin en üstüne yerleştirip kapağı kapadım. Sandığı kulplarından tutup şöyle bir tarttım, ancak çok ağırdı, tek başıma taşımama olanak yoktu. Bunun üzerine, adamdan yardım istemek için yine içeri geçtim. Sokak kapısı ardına dek açıktı ve adam ortalıkta gözükmüyordu. Adamın çekip gittiğini sanarak rahatladım ilk önce, ancak hemen sonra oturma odasından gelen birtakım tıkırtılardan, gitmediğini, üstelik tersine, şimdi evin içinde olduğunu anladım. Çalışma odamda kitaplığımın raflarını ve yazı masamın üzerindeki kâğıtları karıştırıyordu. Ona ne yaptığını sorduğumda, bir gül aradığını söyledi. 'Nasıl bir gül?' dedim. 'Bayağı bir gül işte,' dedi, 'Ağır, utangaç...' Kitaplarımdan birisinin arasından çıkardığım kurutulmuş kırmızı bir gülü ona uzattım. Bunun gül değil, karanfil olduğunu söyledi, ama geri de çevirmedi, alıp gocuğunun yakasındaki düğme deliğine iliştirdi. Sonra ikimiz birlikte takım sandığını kapının önüne taşıdık. Arabacı, sandığı arabanın arkasına yüklememize yardım etti. Kapıyı kilitlemek için eve

yöneldiğimde, birden havada keskin bir ıslık çalarak şaklayan kırbacın sesi, ardından at nallarının sokağın taşları üzerindeki takırtısı ve devinmeye başlayan tekerleklerin gıcırtısı duyuldu. Araba gidiyordu! Kapıma gelmiş olan adam, arabacının yanına oturmuştu. Umutsuzca arkalarından koştum, ne ki arabaya yetişmem olanaksızdı. Atlar dörtnala kalkmış, karanlık yapı yüzlerinin kuşattığı sokaklarda uçuruyorlardı arabayı. Atlar ve araba uzak bir sokağın dönemecinde karanlığa karışıp yittiğinde, kentin hiç tanımadığım bir yerinde, ortasında suyu kurumuş, fıskiyeli, mermer bir havuz olan, dar uzun bir alanda buldum kendimi. Kan ter içindeydim ve soluk soluğa kalmıştım. Elimi böğrüme dayayarak havuzun kıyısına yaslandım ve biraz olsun soluklanmaya çalıştım. Gecenin nemli ve ısırgan ayazı içime işliyordu. Beni güldürdüklerini, takımların artık bana gerekmediğini, çünkü zaten uzun süredir bu işi bırakmış olduğumu haykırdım çoktan gözden yitmiş olan arabanın ardından umarsızlık içinde. Soğuğun boğuklaştırdığı sesim, kurutma kâğıdına düşen bir mürekkep damlası gibi, sokağın ıssız karanlığında hiç yankılanmaksızın söndü. 'Üstelik hiç de istemediğim bir süreç uğruna...' diye mırıldandım kendi kendime. Sokak şimdi yine sessizliğe gömülmüştü ve ben bu sessizliği bir kez daha saygısızca bozmaya çekiniyordum. Sonra bu som sessizliğin içinde yavaş yavaş belirginleşen, doldurulmuş banyo küvetindeki su damlalarının tekdüze sesini andıran bir şıpırtı işiterek çevreme bakındım. Ses gitgide benim bulunduğum yere yaklaştı, yaklaştı. Alana açılan dar sokakların birinden, yırtık paçavralara bürünmüş, yüzü gözü kir içinde, saçı sakalı uzamış ve çitişmiş, yalınayak bir adam fırladı birdenbire. Adam koşa koşa yanıma geldi, durdu ve öne eğildi. El ve baş devinimleriyle, sırtına binmemi istediğini anlatmaya çalışıyordu. Kısa bir duraksamadan sonra, adamın sırtına atladım ve uzun saçlarına tutundum. Ben üzerine biner binmez, enez gövdesinden umulmadık bir güçle, yaydan boşanan bir ok gibi ileri atıldı adam. Bu beklenmedik atılışın etkisiyle yere yuvarlanmaktan kendimi güçlükle kurtarıp kollarım ve bacaklarımla adamın sayrıl gövdesine sıkı sıkıya yapıştım. Çıkarken evimin kapısını kilitlemeyi unutmuş olduğumu anımsadım birden. 'Öylesine uzun süredir tek bir tasvire bile elimi değdirmemiştim ki...' diye düşündüm. Alanı geçtik ve az önce arabanın gözden yitmiş olduğu yönde hızla ilerledik.

"Uyansana, Beyefendi! Uyan! Burası uyuma yeri mi?"

Gözlerimi açıp ne olduğunu anlamak için sersem sepelek çevreme bakındım. Danışmadaki suratsız hademe üzerime eğilmiş sertçe omuzumu dürtüklüyor ve ağzından tükürükler saçarak bağırıyordu.

"Doktor Bey mesaiye başladı," dedi bankonun üzerinde yanmakta olan kırmızı ampulü göstererek, "İçeri gireceksen, gir. Yoksa, çek arabanı! Burada sabaha kadar senin uyanmanı bekleyecek halimiz yok. Pis pis de yellendin zaten uyurken, gazdan zehirlenmeme az kaldı. Dua et ki, iyiliğim tuttu da, seni uyandırdım. Bıraksam, uyuyacaktın fosur fosur!"

Kendime gelmiştim. Havada gerçekten de burnumun direğini kıracak denli pis bir koku vardı. Fasulyenin intikamı olmalıydı bu. Hademeye kızgın bir bakış attım. Eğer acelem olmasaydı, gösterirdim ona gününü. Hemen toparlandım ve kalkıp doktorun odasına yöneldim. Kapının üzerinde *Dr. Civanım, Ser Tabib – SERT* yazıyordu. Girmeden önce, kravatımı düzeltip kapıyı tıklattım.

"Gel!" diye bir ses yükseldi içeriden. Kapıyı açıp eşikte kendimi tanıttım:

"İyi günler! Ben Prof. Bahtiyar Bahtıkara, *Psikolojik Kazıbilim* (PSİKA) *Kürsü Başkanı* (KÜB). Sizi daha önce arayıp randevu almıştım, anımsarsanız."

Ertesi sabah odama geldiğimde, Alev Vela'nın beni beklemekte olduğunu gördüm. Yüreğim yine hızlı hızlı çarpmaya başladı. Yere bağdaş kurup sırtını kapıya dayamış, sigara içiyordu.

"Günaydın!" dedi neşeli bir sesle, "Ben de sizi bekliyordum."

"Ama burada sigara içmemelisiniz," diye kibarca uyardım onu duvardaki *SİGARA İÇİLMEZ* levhasını göstererek, "Biliyorsunuz, öğretim kurumlarında sigara içmek yasak. Bir görevli görürse, ceza yazabilir. İçmek istiyorsanız, odada içmelisiniz. Orada kimse görmez."

"Biliyorum, ama sabredemedim işte, n'apayım?" diye sızlandı Alev Vela, "Kahvaltıdan sonra bir sigara tellendirmek, vazgeçemediğim bir alışkanlık."

Bağdaş kurmuş olduğu yerin yanında bir elma koçanı gözüme çarptı. Aceleyle anahtarımı çıkarıp kapıyı açtım.

"Buyurun!" diye yol gösterdim, "Birisi görmeden içeri geçelim. Orada sigaranızı rahat rahat içersiniz."

Yere koymuş olduğu heybesini alıp ayağa fırladı Alev Vela ve açtığım kapıdan odaya girdi. Bizi gören olup olmadığını anlamak için çevreye göz gezdirdim. Görünürde ne Münker ne Nekir ne de bir başkası olduğundan emin olunca, rahat bir nefes alıp kapıyı kapattım. Kilitlemeyi düşündüm bir an kapıyı, ama daha sonra, yanlış anlaşılmak korkusuyla vazgeçtim. Ben paltomu ve şapkamı askıya asarken, Alev Vela masamın karşısındaki koltuğa bağdaş kurmuştu bile. Ben de masamın arkasına geçip koltuğuma oturdum. Uzunca bir sessizlik oldu. Karşılıklı susuştuk. Bir konuşma başlatmak istiyor, ama söyleyecek söz bulamıyordum. Boğazımı temizlemekle yetindim.

"Almaz mıydınız?" diye nezaketen sigara paketini uzattı Alev Vela yeni bir sigara yaktıktan sonra.

"Yo, teşekkürler," dedim kibarca, "Müsaade ederseniz, ben kendiminkilerden içeyim. Diğer markalar çok hafif geliyor da..."

Ceketimin cebinden bir paket ilk kez Mustafa Mushaf'ın evinde içtiğim filtresiz sigaralardan çıkardım ve bir tane yakıp derin bir nefes çektim. Alev Vela muzip bir bakışla beni izliyordu.

"Bir tiryaki olduğunuzu bilmiyordum," dedi.

"Ben de bilmiyordum," dedim sigaramdan bir nefes daha çekerken, "Ama olmaya karar verdim."

"Güzel bir karar," dedi Alev Vela, "Destekliyorum. Doğru yolu siz de bulmuşsunuz sonunda."

"Hep öyle olmaz mı zaten?" diye onayladım, "Doğru yol hep bulunur. Ancak herkesin 'doğru yol' kavramı başka, o ayrı. Sizin için doğru olan, bir başkası için dünyanın en büyük yanlışı olabilir."

"Evet," diye başını salladı Alev Vela, "Diğer bir deyişle 'mutlak iyi' yok. 'İyi' ve 'kötü' göreli kavramlar. Bakış açınıza göre değişir. Kimin için iyi, kimin için kötü? Evrende kaç canlı varsa, o kadar 'iyi' ve 'kötü' olmalı. Dünya gezegeni kozmik bir olay sonucu yokolacak olsa, sözgelimi, dünya üzerindeki tüm canlılar için kötü olur bu, hem de çok çok kötü, hatta en büyük kötülük belki de –eğer kötülüğün boyutlarını demokratik yöntemle, yani kaç kişinin zarar gördüğüyle ölçecek olursanız. Başka bir galaksideki bir gezegende yaşayan biri ise farkına bile varmayacaktır böyle bir felaketin. Uzaklardaki bir galakside 'Dünya' adında bir gezegen varmış, orada milyarlarca insan yaşarmış, onun ne umurunda? Mutlu mesut yaşayıp gider. Haberi bile olmayabilir böyle birşeyin olduğundan. Üstelik haberi olsa da, ona ne ki? Başka bir gezegendeki insanların acısı onun niçin keyfini kaçırsın? Evet, 'evrensel iyilik' için bu kadar... 'İyi' ve 'kötü' kavramlarına dünya düzeyinde yaklaşacak olursak, durum biraz daha farklı gerçi, ama sonuç hemen hemen aynı. İstisnalar kaideyi bozmaz, pürüzler ihmal edilebilir. Bir insan için kötü olanın, bir diğerini –ya da diğerlerini– hiç ilgilendirmemesi mümkün. Birinin kansere ya da benzeri amansız bir hastalığa yakalandığını düşünün. Onun için kötüdür bu, çok kötü. Dünyası yıkılır ve –uzun ve yorucu çabalar sonucu, uzak bir olasılık ya,

hastalığın elinden yakayı kurtarmayı başarsa bile– yaşamı bir daha aynı olmaz. Şişe bir kez kırılıp tuzla buz olmuştur. Kırık parçaları bir daha biraraya getirip yapıştıramazsınız. Zamk tutmayacaktır. Oysa başka bir ülkede, başka bir kentte, başka bir mahallede, başka bir sokakta, hatta başka bir evde yaşayan başka biri, bir yabancı için anlamsızdır bütün bunlar, omuz silkip geçer. Acıyı bir tek kişi hisseder: Onu çeken. Ne denli acımasız gelse de, biyolojik bir gerçektir bu. Ama bunun ötesi de var: Bir kişinin kötülüğüne olan, bir diğerinin düpedüz iyiliğine olabilir, hayatını kurtarabilir hatta. Eğer işten kovulursanız, bu sizin için büyük bir trajedidir. Aynı işe sizin ardınızdan baş vuracak kişi için, oysa, müjdeli bir haber olabilir bu: Sizin mutsuzluğunuz onun mutluluğu olmuştur. Aldığınız piyango biletine amorti bile vurmaz. Ama sizin ve sizin gibi milyonlarca enayinin sayesinde hiç tanımadığınız bir başkası mülti milyoner oluyordur. Paraya sıkıştığınız için evinizi ucuza elden çıkarmak zorunda kalırsınız. Siz ne kadar yoksullaşırsanız, evi alan kişi de o derecede zenginleşir. Paranızı çalan hırsıza lanet okursunuz. Oysa düşünün ki, siz kaybetmeseydiniz, o kazanamayacaktı. O halde, kimbilir, kaybederek doğru yapmış oldunuz belki de, böylelikle yaşam çarkının dönmesini sağladınız. Yaşam bir tahteravallidir. Politik nedenlerle değil, doğal olarak böyledir. Güneşin doğudan doğup batıdan batması ya da suyun 100°'de buharlaşması gibi bir doğa kuralıdır bu. Her vektörün bir karşı-vektörü vardır. Uygulanan her güç kendi karşı-gücünü oluşturur. Herkes kazanamaz. Kazananlar olması için yitirenler de olması gereklidir. Tabii burada iş, kazanan olmayı bilmekte..."

"Ama çok karamsar düşünceler bunlar," diye kaşlarımı kaldırdım, "Böyle düşünerek biryere varamazsınız."

"Biryere varmak istediğimi de kim söyledi?" dedi Alev Vela sigarasından çıkan dumanı havaya savurarak, "Bir ağaç ya da bir taş insanların işine yaradıkları için mi varolurlar? Yanılmayın: Ağaç ağaçtır, taş da taş. Vardırlar ve kıpırtısız dururlar. Kimsenin işine yaramaları gerekmez. Milyonlarca yıldır böyledir bu, yeryüzündeki insan uygarlığı ortaya çıkmadan çok çok önceden beri. Herşeyin insanlar *için* varolduğu, insanların kuruntusudur. Bir karınca olsaydınız da (ki çıdamlı bir karınca olmak iyidir),

ağaçlar ve taşların insanlar için varolduğunu mu düşünecektiniz acaba? Hiç sanmam. İnsan nedir ki? Evrenin ücra bir köşesindeki ücra bir gezegenin üzerinde yaşayan binlerce canlı türünden yalnızca biri. En iyisi de değil üstelik. Kendinizi büyümsemeyin!"

"Teleolojiyi unutuyorsunuz ama," diye bir çıkış bulmaya çalıştım.

"Ha, şu Aristo Amca'nın icat ettiği zamazingo mu?" dedi küçümsemeyle, "Evet, doğru, teleoloji vardır elbette, ama genlerdedir. Gizemli bir yanı yoktur bunun. Bir tay, gen şifresinde öyle yazılı olduğu için, büyüyünce, inek değil, at olur. At olmasının amacı, insanların ona binebilmesi ya da onu arabaya koşabilmesi değildir. Doğada 'amaç' yoktur aslında. Ya da, daha doğrusu, insanların bildiği ve anladığı anlamda bir 'amaç' yoktur. Doğanın amacı insandan gizli değil, ama insana kapalıdır, yalıtıktır. Tartışmaya açık değildir bu gerçek, değiştirilemez. Bu denli gözardı edilmek, 'doğanın efendisi' olan insanın –kendinden menkul bir 'efendilik'– kendine yedirebileceği birşey değildir tabii. Nasıl olabilir ki? İnsan, koskoca insan, doğayı algılayarak kapsayabildiğine göre, doğa insan için varoluyor olmalıdır. Oysa doğa bu büyüklenmeleri hiç duymaz bile. Basit, çünkü duyma yetisi yoktur. O çevresiyle ilgilenmeden, sessiz sedasız, kendi yörüngesinde ilerler. Doğanın tek amacı yine kendisidir. Başka bir amacı yoktur. Doğanın tek amacı, kendisini, yani doğayı sürdürmektir. Ama buna 'amaç' demek doğru olur mu, bilmiyorum. Bir akarsuyun amacı nedir? Belli bir yönde akmak mı? Çok saçma! Akarsu, yerçekimi ve bileşik kaplar kuralları uyarınca, ne yönde akacaksa, o yönde akar. Denize kavuşmak gibi bir amacı yoktur. Ancak insan imgelemi gibi romantik ve hastalıklı bir imgelem, akarsuyun gizli amacına ilişkin görkemli bir eğretileme yaratabilir. Denize kavuşmak: Ne romantik! Ne nostaljik! Ve ne estetik! Bir 'amaç' sözkonusu olabilmesi için bir 'istenç' olması gerekir. Oysa, insanoğlunun tersine, doğa, ya da başka bir deyişle evren, devingen olmasına karşın istençli değildir. Daha uzun uzun konuşabilirim bu konuda, ama ne gereği var? Farklı sözlerle aynı şeyi söyleyip duracağım nasıl olsa. Söylenmesi gereken –söylenebilecek

olan– çok kısa ve basitti aslında ve söylendi. Gerisi aynı demiri defalarca dövmek olur."

"Peki ama ya tanrı?" diye karşı çıktım, "Ben de dindar değilim, evet, dinlerin hiçbirine inanmam. Dinin ilkel pratiklerini ve onlara körü körüne inananların kuşbeyinliliklerini küçümserim hatta. Din, insanların çoğunu oluşturan vasat akıllılar için geliştirilmiş bir toplumsal kurumdur. Ama yaratıcı ve yönetici, gerektiğinde müdahale eden bir güç, bir anlamda 'evrenin ruhu' olarak tanrı kavramına olan inancımı herzaman korurum. O olmasaydı, insanların hali ne olurdu? Tanrı olmadan insan olamaz!"

"A, evet!" diye sevinçle ellerini çırptı Alev Vela, "Bu konuya hiç gelmeyeceksiniz diye kaygılanıyordum ben de. Eski dostumuz, sevgili ve saygıdeğer tanrı, hatta ve hatta büyük harfle: Tanrı! Ulu Manitu! Siz de söylediniz: O olmasaydı, ne olurdu halimiz? Tanrı olmadan insan olamaz! Başka söze gerek yok aslında, bu kadarı bile herşeyi açıklıyor, ama madem ısrar ediyorsunuz, anlatayım. Zaman açısından tanrı inancı, evet, hayli derindir. Eğer birşeyin eskiliği doğruluğuna kanıtsa, evet, tanrı kesinlikle var. Tanrı inancının temelleri çok eskilere, insanın doğa karşısında ne denli güçsüz olduğunu anladığı zamanlara dayanıyor olmalı. Gözünüzün önüne getirin, klasik bir sahne: Gök yarılıyor ve çakan şimşek koca bir evi içindekilerle birlikte kül ediyor. Irmak taşıyor, sel sularına kapılan insanlar boğuluyorlar. Deprem oluyor ve yüzlerce kişi enkaz altında. Ya da kıtlık, kuraklık, salgın, siz seçin, bir anda oluvermeyen, ama zamana yayılan binlerce korkunç ölüm... Ama zaten binlerce olmasına gerek yok, tek bir ölüm bile yeterli: Hastalık ve yaşlılık. Kudretli kralın çocukları, babalarının ölüm döşeği çevresinde toplanıyorlar. Kurban ne denli güçlü ve ünlü olursa olsun, tek bir ölüme bile engel olunamıyor. Uygarlığın ilerlemesiyle birlikte, tıp ilerliyor ve insan ömrü uzuyor, ama bilimadamları ne denli uğraşırlarsa uğraşsınlar, sonuçta acınası cücelikte kalıyor insanoğlunun ölüm karşısındaki tüm çabaları. Ölüm, tatsız ama kaçınılmaz bir gerçek. Tek gerçek belki de. Evet, evet, tek gerçek, ölüm... İzin verirseniz, sizin sözünüzü şöyle değiştireyim: Ölüm olmasaydı, tanrının olmasına gerek kalmazdı. Tanrı var, çünkü ölüm var."

Yutkundum. Alev Vela sigarasını bir kâğıt bardakta söndürüp boşalan sigara paketini buruşturarak yere atmış ve heybesinin içinde yeni bir paket aramaya başlamıştı.

"Yine de," dedim altta kalmamak umuduyla, "insan doğaya karşı koyabilir. Tanrının varlığı gerekli değildir bunun için. Ölümlüyüz, evet, ama zamana damgamızı vurabiliriz."

"Hay allah!" diye dizlerini dövdü Alev Vela, "Postaneye verecek bir iki mektubum vardı. Siz 'damga vurmak' deyince, birden geliverdi aklıma. Neyse, şaka bir yana, hem ün hem zekâ hem de yetenek açısından önde gelen bir bireyi, sözgelimi sizi alalım ele: Siz, Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara, *Konstantiniyye Bilimyurdu* (KONBİ) *Psikolojik Kazıbilim* (PSİKA) *Kürsü Başkanı* (KÜB) –nasıl denir, hayli ayrıcalıklı bir örnek. Kendi alanınızda dünyaca ünlü, uluslararası bir uzmansınız. Kitaplarınız, makaleleriniz var. Uluslararası kongrelere ve konferanslara çağrılıyorsunuz. Verdiğiniz bildiriler dünyanın en önde gelen bilimadamlarınca alkışlanıyor. Öğrenciler ve öğretim görevlileri sizden çekiniyorlar. Kaba gücün değil, akıl ve bilginin yarattığı, hak edilmiş ve saygın bir ün bu. Dev bir bilgi hükümdarlığı... Yine de düşünün ki, insanlık tarihi, bu gezegenin tarihi ve evrenin tarihi gözönüne alınırsa, bir hiçsiniz aslında. Neden mi? Çünkü siz bir bireysiniz, payda ise çok büyük: Bir bölü sonsuz, limit sıfır... Yapabileceğinizin en çoğu bile daha en baştan bir hiç olmaya yazgılı. Şu anda elli yaşındasınız. Daha kaç yaşına dek yaşamayı düşünüyorsunuz? Yetmiş, seksen, doksan? Yüz mü yoksa? Ooo! Dalyaya mı göz diktiniz? Üç haneli rakamlarla anılmak mı istediğiniz? Peki, öyle olsun. Gönlümden koptu, benden size yüz yıl! Hatta üste bir iki yıl artarsa, onu da size bırakıyorum. Tepe tepe kullanın, helali hoş olsun. Şimdi elinizi vicdanınıza koyun ve yanıt verin: Siz öldükten sonra, yapıtlarınızın ne süreyle okunacağını umuyorsunuz? Beş yüzyıl mı? Haydi, daha cömert davranayım: bin yıl! Dile kolay, koskoca bir milenyum veriyorum size! Galileo, Newton ve Einstein'dan çok daha uzun bir süre, Dante, Shakespeare ve Goethe'den de... Hey gidi! Gönüllerde ne aslanlar yatıyor! Şimdi söyleyin: İnsanlık tarihi ne kadardır? Biliyorsunuz, yazılı tarih aşağı yukarı beş bin yıl, yani elli yüzyıl, umulabilecek en uzun yaşam sürenizin elli katı. Dünya üzerinde ilk insa-

nın –ya da insanımsının, diyelim; evrim bıktırıcı derecede uzun ve yavaş bir süreçtir– ortaya çıkmasına gelince, biraz çatallaşıyor işler. Burada kanıttan çok, bilimsel spekülasyona dayanmak zorundayız. Birkaç yüz bin yıllık geniş bir yelpaze içinde deviniyoruz. Etti mi size birkaç bin yüzyıl daha? Gezegenimizin tarihi ya? E, vallahi pes! Tartışmayı iyi biliyorsunuz. Birkaç milyon yıla çıkmak zorunda bırakıyorsunuz beni. Ölçek büyüdü, milenyum cinsinden söyleyelim: birkaç bin milenyum. Peki peki ya güneş sistemimizin tarihi? Ya gökadamız? Ya evren? O ne olacak? Milyar yıllara, trilyon yıllara, katrilyon yıllara çıktık ister istemez. Bir yıl, oysa, üç yüz altmış beş gün, sekiz bin yedi yüz altmış saat, beş yüz yirmi beş bin altı yüz dakika, otuz bir milyon beş yüz otuz altı bin saniye. O saniye ki, son nefeste bir teki için bile neler feda edilir! Az çok anlamlı bir boyut ifade etsin diye, yüzyıl ya da binyıl değil, ışıkyıllarından medet ummamız gerek artık. Sizin dünya üzerindeki adımınız, oysa, yaşamınız ve yapıtlarınız, tıknefes olmuş bir motor gibi, bin yılda takıldı kaldı. Bin yıl bölü sonsuzluk... İnsan ömrü bölü evren... Neden bir hiç olduğunuzu söylediğimi anlıyorsunuz şimdi, değil mi? Koskoca bir bilimadamısınız, ama yine de, ne denli debelenirseniz debelenin, bir hiçsiniz. İnsanlık için büyük, ama evren için minik, minicik, miniminnacık, gözardı edilebilecek denli küçük bir adım..."

Bir makina gibi, hızlı hızlı söylemişti bunları Alev Vela. Uzunca bir sessizlik oldu. Tedirgin edici biçimde uzayan sessizliği sonunda çekine çekine bozdum:

"Buraya bir sigaradan çıkarak geldiğimize inanamıyorum."

"Tek bir şey herşeydir aslında. Bir şeyden herşey, herşeyden bir şey," dedi Alev Vela kayıtsız bir ifadeyle, "*De pluribus unum*."

"Mutlak iyi ve mutlak kötü olmadığını, iyi ve kötü kavramlarının tümüyle saymaca olduğunu söylüyorsunuz," dedim söyleyecek birşeyler bulabilmenin sevinciyle, "Ya toplumsal sözleşme? O ne olacak? Buna da birşey diyemezsiniz ya!"

"Ha şöyle, yola gelin!" dedi Alev Vela muzip bir tavırla, "Bakın, *contrat social* derseniz, onu tartışabiliriz işte. İnsanın toplum halinde yaşayan bireysel bir varlık olduğunu, sanırım, siz de kabul edersiniz. İlk insandan beri böyledir bu ve böyle olacaktır: sosyolojik, psikolojik ve biyolojik açıdan. Bireyin öteki bireylerle

arasında çatışma çıkmaması ve toplum düzeninin bozulmaması için, yazılı ve yazısız birtakım kurallara gerek vardır, ki bunların tümüne 'toplumsal sözleşme' diyoruz. Toplumsal sözleşme, evet, pek iyi, pek güzel, herkes bu konuda iri iri laflar ediyor, göz yaşartıcı, görkemli laflar... Ama, kuzum, tam olarak ne mene birşeydir bu? Başka türlü sorarsak, 'toplumsal sözleşme' denilen şeyin temelinde yatan nedir? En temeli, demek istiyorum, entelektüalizmin laf salatasından arınmış, çıplak hali... Yoksa, biliyorum, bu konu hakkında saatlerce ahkâm kesilebilir, kıl kırk yarılabilir, bir alay tumturaklı laf edilebilir. Yo, gizemli ya da tuzaklı bir soru sormuyorum. Yanıtı siz de çok iyi biliyorsunuz aslında: 'Kendine yapılmasını istemediğini, başkasına yapma.' İşte toplumsal sözleşmenin temeli –ve isterseniz ruhu– budur. İnsan bencil bir varlıktır. Nefsi için herşeyi yapmak ister. Ama bunlardan kimisi diğer insanların hakkını çiğneyecektir. Bu durum karşısında, ancak insanlara mahsus bir ferasetle, konumumuzu tersine çevirip kendimizi mağdur tarafın yerine koyarız ve gün gelip kendi hakkımızın çiğnenmemesi için –yani yanılmayın: iddia edildiği gibi özgecil değil, tümüyle bencil bir güdülenmeyle– başkalarının hakkını çiğnememeyi kabul ederiz. Dikkat edin, büyük bir sevinç ve istekle yapılan birşey değildir bu, istemeye istemeye kabul edilmek zorunda kalınan, kısacası musibeti savmak için 'gönül indirilen' birşeydir. Çocukların 'Sen benim oyuncağımı alma, ben de seninkini almayayım,' anlaşması gibi... Oysa, bilirsiniz, başkalarının oyuncakları herzaman çekicidir. Bunun gönülsüz olduğunu şuradan da gayet rahat anlayabilirsiniz: Eğer yakalanma olasılığı düşükse, büyüklü küçüklü kurallar çiğnenir. Kapalı mekânlarda sigara içmek yasak, ama biz burada, bütün gözlerden uzakta, fosur fosur sigara içiyoruz. Sınavlarda hoca bakmazken kopya çekmek, bir klasiktir. Ortada ceza yazacak bir görevli ya da trafik denetim kamerası yoksa, kırmızı ışıkta hemen geçilir ya da yasak bir dönüş yapılır. Devlet vergiyi parası çok olandan, yani vergi ödemesi gerekenden değil, ancak kaçırmayı beceremeyenden alır. Bu iş için memurlar biçilmiş kaftandır tabii. Maaşlarını ancak vergi kesintisi yapıldıktan sonra alabildikleri için, vergi kaçırmaları sözkonusu değildir. Bir biçimde vergi kaçırmayan işadamı, serbest meslek sahibi ve esnaf

ise yok gibidir. Yasadışı yöntemlerle vergi kaçırılmasa bile, daha az vergi ödeyebilmek için iş kitabına uydurulur. Bu örnekleri çoğaltabilirsiniz. Bunlar o denli kanıksanmıştır ki, bu davranış biçimi olağan karşılanır, aksine, tersi davranışlar garipsenir. 'Neden' sorusunu sormak bir kişinin bile aklına gelmez. Oysa yanıt son derece basittir: 'Bencillik nedeniyle.' Ama iş bununla bitmez tabii. Baba dayağı yüzünden evinden kaçmış on bir yaşındaki bir kız çocuğunu yardım vaadiyle kandırıp iğfal eden ve sonra da onlarca erkeğe satan bir adam düşünün. O kız çocuğu rahatlıkla bir oğlan çocuğu da olabilir tabii. Sonuçta, bir deliği tıkamaktır amaç, kız ya da oğlan, hiç fark etmez. Olağandışı bir durum değildir bu. Gazeteler hergün bunun gibi birçok olayla dolup taşar. Şu soruyu soralım şimdi: O kız ya da oğlan o adamın çocuğu olsaydı, iğfal edilmesini ve sonra da erkeklere satılmasını ister miydi? O adam evden kaçan çocukların erkekler tarafından iğfal edilmesinin yasallaştırılmasını amaçlayan gizli bir örgüte mi mensuptur acaba –örneğin *Konstantiniyye Pedofiller Derneği* KOPDER ya da *Kaçak Çocukları Sikenler Kulübü* KAÇSİK? Yaşam duruşu, siyasal görüşü bu mudur? Bunu bir ideoloji olarak mı benimsemiştir? Hiç sanmam. Hatta, bence, birisi onun çocuğuna aynı şeyi yapsaydı, o adamı linç etmek için ilk önce o girerdi sıraya. Yalnızca böyle bir 'fırsat' çıkmıştır karşısına ve o da atik davranıp bu fırsatı kaçırmamıştır, o kadar. Evet, bu adam çevresinde sevilip sayılan bir vatandaş, vefalı bir arkadaş, iyi bir eş, hatta sevecen bir baba bile olabilir. Çocuklarını çok seviyor, onları en değerli varlıkları olarak bağrına basıyordur. (Ama bu garip değil, çocuklara karşı aşırı bir düşkünlüğü olduğunu zaten söyledik. Onların sevilmesi gerektiğini düşünür.) Aynı biçimde, maddî kazanç için cinayet işleyen ya da kiralık katil tutan bir kişi, bunun gizli kalması için elinden geleni yapar. Cinayetin yasadışı olduğunu çok iyi bilir, ama bu eyleminden dolayı ceza görmek de kesinlikle istemez. Amacı hem o kişinin ölümü sayesinde maddî kazanç sağlamak, hem de sonra elini kolunu sallayarak yaşamına devam edebilmektir. Kurnazca atlattığı yasaların, aslında, kalkmasını amaçlamaz. Yetkeyle bir sorunu yoktur. Bir anarşist ya da bir devrimci filan değildir. Tam tersine, bu yasaların onu benzeri bir suça karşı koruması ister. Bu örnek-

ler artırılabilir. Düşünürseniz, bütün bunların tek bir nedeni ve tek bir açıklaması olduğunu göreceksiniz: Bencillik. İnsan bencil bir varlıktır ve, sizin pek beğendiğiniz o 'toplumsal sözleşme'ye inat, kendi çıkarı uğruna herşeyi yapmaya hazırdır."

"Ne yapmalıyız yani sizce?" dedim çaresizlik içinde, "Toplumsal sözleşmeden vaz mı geçmeliyiz?"

"Yo, hiç olur mu? Kesinlikle hayır!" diye karşı çıktı Alev Vela, "Size insanın ne denli bencil bir yaratık olduğunu anlattım. Bunca bencil bireylerden oluşan bir topluluğu denetim altında tutabilmenin tek yolu tabii ki toplumsal sözleşmedir. Aksi takdirde ne olurdu, bir düşünsenize! Gasplar, cinayetler, tecavüzler gırla giderdi –hem de şimdikinden kat kat fazla. Kendi evimizde bile güvende olamazdık, her an kapıyı kırıp evimizi soyacak, çoluğumuza çocuğumuza tecavüz edecek ya da sırf spor olsun diye bizi avlayacak birilerinin tedirgin beklentisi içinde, barikat kurmak için kapının arkasına çektiğimiz kanepenin üzerine büzülmüş, elimiz tetikte, bir kedi uykusu uyuyabilirdik ancak. Sokağa zırhlı arabalarda çıkmamız gerekirdi. Değil kentlerarası yolculuk, bir mahalleden diğer bir mahalleye gitmek bile tehlike dolu, büyük bir macera olurdu. Aslında düşününce... tümüyle yararsız da olmazdı doğrusu bu. Evet, daha düzenli bir toplumda yaşamazdık böylece, bu kesin, ama daha dürüst bir toplumda yaşardık en azından. Olduğun gibi görün, göründüğün gibi ol! İnsan aslına rücu ederdi, yani yabanıl bir hayvana, ve göğsünü gere gere söyleyebilirdi bir hayvan olduğunu. Böyle bir toplumun da kendine özgü yasaları olurdu tabii, çok daha doğal yasalar: Orman yasaları... Büyük balık küçük balığı yutardı. Güçlü olanlar yaşar, güçsüzler ise yokolup giderdi. *Selection naturelle* yine gündeme otururdu böylece. İyi de olurdu aslında belki. Evrim yeniden başlar, binyıllar içinde insan soyu çok daha çetin yaşam koşullarına dayanıklı bir tür haline gelirdi. Ama yine de bir risk olurdu tabii. Hep öyle değil midir zaten, hep bir risk olmaz mı?"

"Hangi risk?"

"Büyük balık küçük balığı yutacak, hep güçlüler kazanacak, vesaire vesaire... Bu çok iyi, çok güzel de, ya zaman zaman böyle olmazsa? Şans faktörünü hesaba katmamız gerek. Eğrisi doğrusuna denk gelip küçük balık büyük balığı da yutabilir kimi kez.

Hep güçlüler kazanmayabilir, güçsüzlerin galebe çaldığı da olabilir, seyrek de olsa. Yo, böyle birşeye izin veremeyiz, değil mi? Ne olursa olsun, güçsüzler güçlülerin önüne geçmemeli. Uygarlık yerinde sayar, hatta geri gider yoksa. Bu açıdan düşünülünce, evet, toplumsal sözleşme gerçekten de en uygun çözüm. Evet, evet, hiç kuşku yok buna."

"Gördünüz mü?" dedim rahatlayarak, "Siz de sağduyunun sesine kulak verdiniz sonunda."

"Sağduyunun sesi mi?" diye ufak bir kahkaha attı Alev Vela, "Ama zaten en başından beri bizzat sağduyunun sesiyim ben. Tabii bunu işitmek için kulak gerek. Neyse, bırakalım şimdi bunu... Geriye küçük bir sorun daha kalıyor bu durumda. Ama, dediğim gibi, çözülemeyecek birşey değil."

"Neymiş o?" diye sordum saf saf.

"Güçlülerin hakları olanı alabilmek için kimi kez toplumsal sözleşmeyi çiğnemeleri gerekir. Aksi takdirde, düşünsenize, onlar da herhangi bir insanla aynı yazgıyı paylaşmak zorunda kalırlar, ki çok kötü olur bu. İnsanların eşit olduğu düşüncesi saçmadır. Doğada eşitlik yoktur, ama zaten eşitliği umursamaz da doğa. Niye umursasın ki? Canlılar eşit ya da değil, doğa varolmaya devam edecektir. İnsanların eşit olabilmesi için, güçlülerin kendi güçlerinden vazgeçmesi gerekir, ki bu son derece aptalcadır. Güçlü olan güçlü kalır. Kim kendi gücünden gönüllü olarak vazgeçer ki? Eşitlik, güçsüzlerin güçlüleri alt etmek için icat ettikleri bir zırvadan başka birşey değğildir."

"Bence biraz abartıyorsunuz," dedim tereddütle, "İnsanların zekâ bakımından eşit doğmadıkları bir gerçek. Ama bu ruhsal eşitsizlik niye maddî eşitsizliğe dönüşmek zorunda olsun ki?"

"Çünkü!" dedi Alev Vela ellerini iki yana açarak, "Çünkü insan ruhsal olarak ne denli üstün olursa olsun, madde olarak yalnızca bir insandır ve kusurlu bir insan bedeninde hapistir. Oysa güçlü olanlar varolmaya devam edebilmek için güçlü kalmak zorundadırlar. Bu yüzden de, bedensel gereksinimlerini karşılayabilmeleri için, kitlelere yasak olan şeylere hakları olması gerekir. Anımsadınız mı, Sezar'ın hakkı olan herkesin hakkı değildir."

"Son derece antidemokratik düşünceler bunlar," dedim dudak bükerek.

"Antidemokratik!" diye alaycı bir sesle beni taklit etti Alev Vela, "Demokratik olmaları gerektiğini kim söyledi peki? Demokrasi kavramını bir *a priori* doğru olarak kullanıyorsunuz."

"Demokrasi bir *a priori* değildir. Tarihsel süreç içinde denenerek daha iyisi olmadığı görüldüğü için en iyi yönetim biçimi olarak kabul edilmiştir demokrasi."

"Bunu siz söylüyorsunuz. İnsanlar demokrasiye inanmaz. Aslında düşünürseniz, siz de inanmadığınızı göreceksiniz. Bu düşünüş biçimi genel olarak kabul gördüğü için, yalnızca inanırmış rolü yapıyorsunuz –kendinize karşı bile. Bugün demokrasi yanlısı gibi görünenlerin çoğu, iktidarı ele geçirdiklerinde, demokrasiyi çaktırmadan kendi çıkarlarına göre eğip bükmek isteyecektir. Tarih boyunca böyle olmuştur bu. Bir tarih profesörü olarak sizin bunu çok iyi bilmeniz gerekir. İnsanlar hep kendilerinden yukarı doğru demokrasi isterler, aşağı doğru ise diktatorya. Ellerinde güç olup da demokrasiyi gönülden isteyenler, bir avuç budaladır ancak. Onlar da hak ettikleri cezayı en kısa zamanda bulurlar. Meşhur meseldir: 'Kime edersen iyilik, onda hazırdır kemlik.' Hiçbir iyilik cezasız kalmaz. İnsanın doğasında vardır bu. Daha önce dediğim gibi, insan bencildir ve bencil olmak da zorundadır, çünkü bir bireydir. Demokrasi, aslında, gerçekten hakkı olanların, yani güçlülerin değil, iktidarı hasbelkader ele geçirmiş olan birkaç kuşbeyinli çapulcunun, yasaları kendi çıkarlarına çiğneyebildikleri bir sistemdir."

"Harika!" dedim acı bir tebessümle, "Demokrasiyi bir iki darbede hakladınız. Ne kaldı geriye? Demokrasiyi beğenmediğinize göre, onun yerine ne öneriyorsunuz?"

"Hiçbir şey!" dedi Alev Vela duraksamaksızın, "Hiçbir şey önermiyorum. Bence bir değişikliğe gerek yok. Şimdilik yok en azından. Daha doğrusu, şöyle diyelim: Demokrasi yerine demagoji öneriyorum, ki aslında bu ikisi aynı şey ve yapılan da bu. Böylelikle, vasat akıllı geniş halk kitlelerini denetim altında tutup toplumda biraz olsun düzen sağlamak mümkün olacaktır. Bu güven ortamında güçlüler daha rahat at oynatabilirler. Yaşasın demokrasi!"

"İkiyüzlülük bu!" dedim.

"Ee, yani?" dedi Alev Vela.

Yanıt veremedim. İkimiz de sustuk. Söyleyecek söz bulamıyordum ve bu durum hoşuma gitmiyordu. Altta kalmak hiç hoşuma gitmez. Birkaç kez birşey söylemek için ağzımı açacak oldum, ama sonra vazgeçtim. Her sözüme karşı söyleyecek birşeyler bulacaktı nasıl olsa Alev Vela. Bu tartışmaya nasıl girmiştik? Onu kapının önünde gördüğümde, bambaşka şeyler düşünmüştüm oysa. Konuyu değiştirecek birşey söyleyip söylememeye karar vermeye çalışırken, birden kapı vuruldu. Ani bir tepkiyle sertçe 'Gel!' diye bağıracaktım, ama Alev Vela'nın önünde daha nazik olmam gerektiğini düşünerek kendimi tuttum.

"Buyurun!" dedim yumuşak bir sesle. Kapı aralandı ve aralıktan Münker'in iri bir patatesi andıran, sıfıra vurulmuş, biçimsiz kafası göründü. Çekingenlikle sağa sola baktı, sonra bakışlarını bana çevirdi.

"Merhaba, Pürfüsür Bey!" dedi.

"Ne vardı, Münker Efendi?" diye sordum, "Yine öğrenci ödevleri mi getirdin?"

Biraz yaltaklandı.

"Yoo," dedi pis pis sırıtarak, "Buradan geçiyordum da, öyle bir bakayım, dedim. Çay neyin getireyim mi?"

Ayağa fırlayıp suratının orta yerine iki tokat aşk edesim geldi. Ama gülümsedim ve sakin bir tavırla yanıt verdim:

"Evet, sağol. Bize iki tane demli çay getirebilirsen, memnun oluruz."

"Teşekkürler, çay için hiç zahmet etmeyin," diyerek ayağa kalktı Alev Vela, "Ben müsaadenizle kalkayım artık."

Şaşırmıştım. Ayağa bile kalkamadan kekeledim:

"Bi-biraz daha kalsaydınız... Daha yeni başlamıştık konuşmaya. Çok da ilginç oluyordu üstelik."

"Başka zaman, umarım," dedi Alev Vela kapıya doğru giderken, "Birazdan dersim var. Kırmamı istemezsiniz, değil mi?"

Birşey diyemedim. Münker, Alev Vela'nın geçmesi için kapıyı açtı. Kız, Münker'den bir baş uzundu. Yan yana durduklarında, tuhaf bir ikili oluşturduklarını düşündüm. Tam kapıdan çıkacağı sırada, bana döndü Alev Vela.

"Son zamanlarda birşey kaybetmiş miydiniz?" dedi gözlerini kısarak.

"Yoo," dedim. Biraz düşündükten sonra, tereddütle ekledim: "Aslında, üç öğrencim ortadan yokoldu. Hatta dördüncüsüyle de sözleşmiştik, buluşmaya gelmedi ama. Neden? Onlar hakkında bildiğiniz birşey mi var?"

Kötü bir koku almış gibi yüzünü buruşturdu Alev Vela.

"Konuştuklarımızın yanında sizce de son derece önemsiz değil mi bütün bunlar?" diye soruyla yanıt verdi soruma. Sonra, karşılık vermemi beklemeksizin, 'Hoşçakalın!' bile demeden dönüp gitti. O çıkar çıkmaz, davranmama fırsat kalmaksızın Münker kapıyı kapadı ve odada yalnız kaldım. Alev Vela'nın kendine özgü parfümü, hâlâ belli belirsiz havada dolaşıyordu. Ne yapacağımı bilemedim önce. Sonra cep telefonumu çıkardım ve Mustafa Mushaf'ın cep numarasını aradım. Telefon defalarca çaldı, ama yanıt veren olmadı.

Sonraki hafta herzamanki gibi koşuşturma içinde geçti. Ayaklarım geri geri giderek derslere girip çıktım; öğrencilere çetrefil bir yabancı dil gibi geldiğine kalıbımı basabileceğim sınavlar yaptım; içime hafakanlar basarak yüzlerce saçma sapan öğrenci ödevi okudum; vakit kaybından başka birşey olmayan sıkıcı toplantılara katıldım; kendilerini birşey sanan, boşkafalı meslektaşlarımla konuştum; otomobilin arka camına oturmuş, dili dışarı sarkan, plastik bir it gibi, rektörün her dediğine kafa sallamak zorunda kaldım; bütün bu gereksiz işler dolayısıyla kendi makalelerimi yazmaya doğru dürüst fırsat bulamadım; yemekhaneye gidip tatsız tuzsuz yemekler yedim; bardaklar dolusu demsiz çay tükettim; tuvalete gidip kan ter içinde ıkındım; gece geç saatlere dek üniversitede çalıştım; eve gidip gelirken, defalarca, başım önümde Beyazıt Alanı'nı arşınladım; eve varınca, gecelik entarimi ve takkemi giyip kendimi hemen yatağa attım, ama bir türlü uyuyamadım; uykuya varabildiğim seyrek anlarda, neye yormam gerektiğini bilemediğim düşler gördüm: ertesi gün sabahın köründe bipleyen dijital saatin sinir bozucu sesiyle yataktan fırlayıp banyoya gittim, yüzüme su çarptım, tıraş oldum, giyindim ve herşeyi yeni baştan yaşamak üzere apar topar üniversitenin yolunu tuttum. Dört gözle beklememe karşın, Alev Vela bir daha odama gelmedi, ne de başka biryerde görebildim onu. Buna karşılık Münker ise sık sık kapımı çaldı ve yine musmuru yiyip süklüm püklüm çekildi. Söylemeye gerek var mı, Mustafa Mushaf bir daha görünmedi. Cep telefonundan birçok kez aramama ve birçok elektronik posta atmama karşın, hiçbir yanıt alamadım. Ne var ki, onun ve diğer üç lisansüstü öğrencimin yokluğuna kısa sürede alıştım. (Ee, iyi şeye çabuk alışılıyor!) Onlarla ders yaptığımız saatte artık diğer öğrencilerin ödevlerini okuyordum. Haa, az daha söylemeyi unutuyordum, bu bir hafta

boyunca yeni keşiflerim olan sigara ve votkada da epeyce yol katettim. Artık paket taşır oldum. Günde birkaç sigaradan, önce bir pakete, ardından iki pakete çıktım ve boşa geçen bunca yılda açılmış olan arayı bir an önce kapatabilmek için, üniversitedeki sigara yasağına karşın, 'ağır içici' kategorisine girip birbiri ardına sigara tüttürmeye başladım. Önceleri, sigara içtiğim zamanlar, odama kapanıp kapımı sıkıca kilitliyordum. Sonra bundan vazgeçtim. Kimden çekinecektim? Münker'den mi? Hatta bir süre sonra, odamın dışında, koridorlarda bile sigara içer oldum. Nasıl olsa, karışıp görüşen olmuyordu. Zaten olsa bile, bugüne bugün anlı şanlı Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara'ya ceza yazmaya kim cesaret edebilirdi ki? Öte yandan, tütündeki serbest tavrıma karşın, alkolde biraz daha temkinli oldum. Belleğim benim herşeyimdi. Fazla kaçırıldığında, ne de olsa, işimi etkileyebilirdi alkol, ki bu konuda çok duyarlıydım. Alkol yüzünden kesinlikle ne tek bir ad ne de tek bir tarih unutma riskini göze alırdım. Evde salondaki büfenin çekmecelerinden birine bir şişe votka koydum ve kimi geceler yatmadan önce, rahat uyumak için, bir çay bardağı yuvarlamayı âdet edindim. Bu önlem işe yaradı. Votka içtiğim geceler, daha az uykusuzluk çektim. Votka, ama, düşgücümün fazla mesai yapmasına neden olmuş olacak ki, gözümü kapar kapamaz, daha sonra anlamlandırmakta zorlandığım tuhaf düşler gördüm. Bu düşlerden birinde, Kurban Bayramı (KURBA) gelmişti ve ben bir kurban kesim yerindeydim. Oraya bir kurbanlık satın alıp kestirmeye gelmiştim. Ağılların önünden geçerken, bir koçla göz göze geldik. O anda içimden ona, 'Benim için kurban olur musun?' diye sordum. 'Olurum!' anlamında başını salladı. Bunu nasıl yorumlamam gerektiğini düşüne düşüne kasabın yanına gittim. Benden önce bir iki kişi vardı. Onların kurbanları kesildikten sonra, sıra bana geldi. Kasaba yaklaştım. 'Beyefendi için bir kurban getirin!' diye seslendi kasap çıraklarına. Çıraklardan biri ağılın kapısını açınca, az önce göz göze gelmiş olduğum koç kendi ayağıyla tıpış tıpış gelip önümde durdu. Çok şaşırdım. Kasap, aklımdan geçeni okumuş gibi, 'Şaşırmayın,' dedi, 'İnsanın nasibi böyle ayağına gelir.' Bu düşü hayli yadırgadım, çünkü ben aslında kurban kestirmekten hiç hoşlanmam. Hiç unutmam, çocukluğumda, yine bir Kurban

Bayramı yaklaşırken, babam eve bir koç getirmişti. Çok görkemli birşeydi. Gördüğüm koçların en güzeliydi, diyebilirim. Upuzun burma boynuzları ve kıvır kıvır tüylü, pamuk gibi bir postu vardı. Elimden ot yiyordu. O sırada altı yedi yaşları civarında olmalıyım. Babam ona bir ad taktı: İshak. İshak aşağı, İshak yukarı... Koç da bu ada alıştı ve çağrıldığında, meleyerek yanımıza gelmeye başladı. Kısa sürede ev ahalisinden biri gibi olmuştu. Sonra, bayram sabahı kasap geldi, İshak'ı kesti ve bir ağacın dalına asıp derisini yüzdü. Parçalara bölüp etini konu komşuya verdiler. Ben bütün bunları sesimi çıkartmadan izledim. Öyle ki babam, 'Aferin, benim aslan oğluma!' dedi. İshak kesildikten hemen sonra, henüz can çekişirken, babam alnıma kanından bir parmak sürmüştü. Akşam annem yüzümü yıkayana dek, kuruyan bu kan lekesi alnımda kaldı. O akşam nedensiz yere huysuzlanıp tatsızlık çıkarttım. Et yemeklerini sevmeme karşın, İshak'ın etinden yapılmış olan kavurmayı yemeyi de reddettim. Aç karnına yattım. Babam daha sonra da bir iki kez kurban alıp bahçeye bağladı, ama bir daha adlarını öğrenip onlara elimden ot yedirmedim, onlar yokmuş gibi davrandım. Yalnız başıma yaşamaya başlayınca da, kurban almadım. Bir diğer düşte, yüzlerce kamarası olan dev bir transatlantikteydim. Geminin burnunda duruyor, suları yararak gidişimizi izliyordum. Onlarca karış altımızdaki deniz koyu renkti ve sanki katran kıvamındaydı. Dalgalanmıyor, büyük yüzeyler halinde yükseliyordu. Elimi gözlerime siper ederek ufku taradım. Görünürde bir kıyı yoktu. Göz alabildiğine heryer denizdi, üzeri hafif bir pusla kaplı deniz. Nereye gittiğimizi sormak amacıyla çevreme bakındım. Ne bir yolcu ne bir tayfa, ortalıkta kimse görünmüyordu. Sonra yavaş yavaş güneş kaçtı, hava kapadı. Ufukta gri bulutlar toplanıyordu. Az sonra ilk çekingen yağmur damlaları yüzüme vurmaya başladı. Soğuk bir rüzgâr çıkmıştı. Pardesümün yakalarını kaldırıp şapkamı uçmaması için sıkı sıkıya başıma bastırdım ve gözlerimi kısarak ufka baktım. Ufukta bize gitgide yaklaşan bir karaltı vardı. Ancak ne olduğunu bir türlü seçemiyordum. Neydi bu? Bir başka gemi mi, yoksa bir kara parçasına mı yaklaşıyorduk? Karaltı ağır ağır belirginlik kazandı. Paslı demirden bir küreydi bu, dev bir şamandıra, bir gemi enkazını andıran, yüzen yapay

bir ada... Önce boyutlarını tam olarak kavrayamamıştım. Yaklaştıkça, görüşümü kapattı ve ufkum karardı. Transatlantik büyüktü, ama bu demir kürenin yanında kibrit çöpü gibi kalıyordu. Küre gemiye gitgide yaklaştı, yaklaştı. Hızı sanki daha artmıştı şimdi. O denli büyüktü ki, ondan kaçmamız olanaksızdı. Güvertede durup, dehşet içinde, az sonra transatlantiği ezip geçecek olan küreye baktım. Yüzeyi birbirine perçinle tutturulmuş sac levhalardan oluşuyordu. Sac levhaların üzeri pas ve yosun lekeleriyle kaplıydı. Dev bir dünya haritasındaki kıtalar gibiydi bu lekeler. Büyülenmişçesine, gözlerimi küreden ayıramıyordum. Artık yalnızca küre vardı. Diğer bir düş ise şöyleydi: Sultanahmet'te doksan dokuz katlı bir adliye gökdeleni var. Orada birileriyle görüşüyorum. Görüşme bitince, aşağı inip dışarı çıkıyorum. Sokaklar kalabalık. İtiş kakış bindiğim metrodan Beyazıt'ta iniyorum. Dışarı çıkınca, şaşırıyorum, çünkü metroya binerken, gündüzdü, ama şimdi alacakaranlık. Oysa metroda yalnızca iki durak gittim. Üniversiteye gidiyorum. Bekçi yerinde yok, kapı ise aralık. İçeri girip üniversite binasına doğru yürüyorum. Ortalıkta kimse görünmüyor. Binaya giriyorum. Yine hiçkimse yok. Yalnızca Münker ve Nekir ağır hareketlerle giriş holünü süpürüyorlar. 'Herkes nerede?' diyorum. 'Yatmaya gittiler,' diyor Münker. Akşam oldu mu? Metroda bu kadar vakit geçirmiş olabilir miyim? Zaman ne denli çabuk geçiyor! Oysa benim daha çok işim var. Odama gitmek üzere oradan ayrılıyorum. Merdivenlerden bir kat yukarı çıkıyorum, sonra zemini siyah-beyaz yer karolarıyla kaplı bir koridorda yürümeye başlıyorum. Koridor sağa sola kıvrılarak uzayıp gidiyor. Koridora açılan yüzlerce ahşap kapı var, ama hiçbiri benim odam değil. Birden benim odamın çatı katında olduğu aklıma geliyor. Hemen merdiveni aramaya başlıyorum, ama koridorda her iki yönde de ne kadar yürürsem yürüyeyim, merdiven sahanlığını bir türlü bulamıyorum. Afallıyorum. Benim odam nerede? Bu binada benim yerim yok mu? Başka bir düşte yedi sekiz yaşlarında bir okul çocuğuyum. Üstüm başım pek temiz ve düzgün. En ön sırada oturuyorum. Belli ki sınıfın en çalışkan öğrencisiyim. (Bu açıdan, unuttuğum gerçek bir çocukluk anısı da olabilir pekala bu.) Öğretmen birşey soruyor. Ne olduğunu artık anımsayamadığım bir

soru. Birçok çocuk, 'Öğretmenim, öğretmenim, ben söyleyeyim!' diye yanıt vermek için çığrışarak parmak kaldırıyorlar. Ben ise dersle ilgili değilim. Kafamın içinde bambaşka şeyler var. Parmak kaldırmıyorum, sessizce oturuyorum. Ama öğretmen, 'Yanıtı Bahtiyar versin bakalım!' diyor. Sınıfta bütün sesler kesiliyor ve bütün gözler bana dönüyor. Birden kendimi spot ışıkları altında hissediyorum ve terlemeye başlıyorum. Gözlük camlarım buğulanıyor. Yüzüm kızarıyor olmalı. Kafam bomboş. Yanıtı bilmiyorum. Geceleyin otomobil farlarına yakalanmış bir tavşan gibi, kıpırtısız ve dehşet içinde, öğretmene bakakalıyorum. Sınıftaki rahatsız edici sessizlik uzadıkça uzuyor. Sınıf arkadaşlarım bana alaycı bir memnuniyetle bakıyorlar. Öğretmenin düşkırıklığına uğramış bakışlarını üzerimde hissediyorum. 'Vermeyince mabut, ne yapsın Mahmut?' diyor öğretmen en sonunda tiksintiyle. Bütün çocuklar gülmeye başlıyorlar ve daha da yerin dibine geçiyorum.

Sergi Odası (SODA) üniversitenin giriş katındaydı. Bulmak kolay olmadı. Binanın bu bölümüne gelmeyeli rahat rahat on beş yıl oluyordu. Son gelişimden beri, koridorlar ve sınıflar bir hayli değişmişti. Bu salonda zaman zaman tanınmayan ressam ve heykeltıraşlara ait sergiler düzenlenir, açılış töreni için de öğretim görevlilerine davetiye gönderilirdi. Bu kokteyllere uzun süredir katılmıyordum. Sırasıyla, rektör, *Gökçe Sanatlar Enstitüsü* (GÖKSEN) başkanı ve yapıtları sergilenen sanatçı, uzun ve sıkıcı açış konuşmaları yapar, ardından davetlilere limonata ve kurabiye servisine geçilirdi. Yeme içme faslı idare ederdi de (zaten gelenlerin büyük bölümü bunun için katılırlardı bu resepsiyona), yapılan konuşmalar gerçekten çekilmezdi doğrusu. Üstelik, limonata servisi yapıldıktan sonra da bitmezdi işkence. Elde bardak, sergilenen yapıtlar arasında dolaşıp herbirinin önünde durmak, ilgiyle inceliyormuş gibi yapmak, yanınızda birisi varsa, sözde entelektüel yorumlarda bulunmak ve onun yumurtlayacağı saçma sapan yorumlara sessizce göğüs germek gerekirdi, ki galiba en güç bölümü de buydu. Vaktini böyle yararsız işlerle geçiren sanatçı bozuntusunu ve bu yapıtlar hakkında uzun uzun ciddi eleştirilerde bulunan kuşbeyinli öğretim görevlisini ayağının altına alıp pestilini çıkartmak gelirdi insanın içinden, ama tabii ki bunu yapmazdı, önemli olan sanatla ilgileniyor görünmekti çünkü. Öğretim görevlisi olduğum ilk zamanlar, bu davetleri kaçırmazdım. Ama bir süre sonra, açıkladığım nedenlerle, gitmekten vazgeçtim. Bu akşam yıllardan sonra ilk kez geliyordum ama. Önceki gün, kürsüde, masamın üzerinde kapalı bir zarf bulmuştum. Zarfın içinden, süslü bir elyazısıyla, adıma yazılmış bir davetiye çıkmıştı.

PSİKA KÜB Sn. Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara'nın
Beşeriyetin Yazgısı (BEYAZ) adlı resim teşhirinin
yarın akşam 18.30'da SODA'da
yapılacak olan küşadına teşrifleri ehemmiyetle rica olunur.
LCV 666666

İlk düşüncem, davetiyeyi diğer davetiyeler gibi çöp tenekesine atmak oldu. Ama tam atacağım sırada, birşey engelledi beni. Davetiyedeki yazıyı bir daha gözden geçirdim. Bir 'form' davetiye değildi bu, elle ve bizzat benim adıma yazılmıştı. Demek ki gelmem bekleniyordu. Eğer gitmezsem, eksikliğim göze çarpacaktı. İkinci olarak, "onur vermeleri rica olunur" denerek bana saygı gösteriliyordu güya; ama araya gözden kaçabilecek bir "önemle" eklemesi yapılarak bunun aslında basit bir rica değil, gizli bir emir olduğu hissettiriliyordu. Bu "önemle" ifadesinin üzerinde uzun uzun durdum. Ayrıca LCV bölümünde yazan 666666 numarası da neyin nesiydi? Bir telefon numarası mıydı bu? Eğer öyleyse, 666666 benim ofis numaramdı. Kendimi arayıp gelip gelmeyeceğimi mi bildirecektim? LCV'nin "Lütfen Cevap Verin" demek olmayabileceğini akla getiriyordu bu durum. Bunlar harf değil, Romen rakamları da olabilirdi pekâlâ. O zaman "50005" anlamına gelirdi bu simge. Belki bir telefon numarası? Bilmiyordum. Tabii bu üç gizemli simge, sözgelimi, "Lahitte Ceset Var" ya da "Lalettayin Cinayet Vehmetmeyin" tümcelerinin kısaltması da olabilirdi. Ya da belki basit bir el kayması, bir *lapsus calami*'ydi sözkonusu olan: V aslında kuyruğu kesilmiş bir Y'ydi. Davetiyede LCY, yani "Lamı Cimi Yok" deniyor, iki elim kanda bile olsa, gitmem emrediliyordu. Rektörün üslubunu andırıyordu bu. Bundan emin olamazdım tabii, ama sonradan kendimi içinden çıkılmaz bir durumda bulup pişman olmamak için, tedbirli olmam, sergiye gitmem daha doğru bir tercih gibi görünüyordu. Ve ben de öyle yaptım. Son dersten sonra, odamda üstüme başıma biraz çekidüzen verip SODA'ya yollandım. Oraya vardığımda, saat 18.30'u geçmiş olmasına karşın, ortada kimse görünmüyordu. Kimbilir, belki de erken gelmiştim ya da sergi açılışı daha geç bir saate alınmıştı. Ya da acaba açılış toptan iptal edilmiş olabilir miydi? Bu denli şanslı olabilir

miydim? Açılış töreni için herşey hazır gibiydi ama. Salonun duvarlarına tablolar asılmıştı. Ben de, madem geldim, diye düşündüm, öyleyse, sergiyi gezeyim bari. Nasıl olsa dersim bitmişti ve odama dönüp öğrenci ödevlerini okumaya başlamak için de çok geçti. Asılı tabloları izlemek için duvara yaklaştım. İlk tablo bembeyaz gibiydi. Beyaz olamazdı elbette. Herhalde dikkatli bakmıyordum, biryerlerde birşeyleri atlıyor olmalıydım. Olanca dikkatimi vererek tabloyu baştan uca inceledim. Herhangi bir biçim yoktu, tablo gerçekten beyazdı, bembeyaz. Birşey anlayamamıştım. Ressamın boyası mı bitmişti acaba? Gitgide yükselen boya fiyatlarını protesto etmek için yaptığı bir tablo muydu bu? Başımı sallayarak yandaki tabloya geçtim. Bu da ilkinin aynıydı: Üzerinde hiçbir leke olmayan, beyaz bir yüzey. İnanamayarak bir daha baktım. Hayır, yanılmıyordum, her iki tablo da bir kulaca bir kulaç boyutlarında, çerçevelenmiş, lekesiz beyaz, dikdörtgen yüzeylerdi. Salona döndüm ve duvarlardaki diğer tablolara göz gezdirdim. İlk ikisi gibi, onlar da beyazdı. Bu tablolarda hiçbir şey yoktu! Serginin adı aklıma gelince, durumu anlar gibi oldum: BEYAZ. Gerçekten de beyaz, kar gibi bembeyazdı bu tablolar. Beyazın tonları üzerine soyut bir çalışma yapmıştı herhalde ressam: koyu beyaz, açık beyaz, daha açık beyaz, ondan daha açık beyaz... Yandaki üç tablonun önünden hızlı adımlarla geçtim. Görülecek farklı birşey yoktu. Büyük beyaz yüzeyler, ifadesiz suratlar gibi bakıyordu bana. Altıncı tablonun önünden de aynı hızda geçip gitmek üzereydim ki, birşey çarptı gözüme: Tablonun sağ üst köşesinde, belli belirsiz bir siyahlık vardı. Durdum ve parmaklarımın ucuna kalkıp gözlerimi kısarak bu siyahlığı inceledim. Örümcek ağının bir teli gibi, incecik bir çizgiydi bu ve, dikkat edilince, bütün tuali sağ üst köşeden sol alt köşeye doğru çaprazlama katettiği görülüyordu. Ressam en sonunda bu lekesiz beyazlığı, incecik bir çizgiyle de olsa, bozmaya karar vermişti demek ki. Bu iyiye işaretti. Bu çekingen başlangıcın ardından yavaş yavaş diğer biçimler de gelebilir, resim bir renk ve çizgi cümbüşüne dönüşebilirdi. Sonra gözüm birşeye takıldı: Çizgi, çerçevenin dışında da devam ediyordu. Bir rastlantı mıydı bu? Yoksa bir şaka mı yapmak istemişti ressam? Ya da bir kaza mı sözkonusuydu? Gözlerimle çizgiyi izledim. Çerçeve-

nin dışına çıktıktan sonra, duvar boyunca yukarı doğru ilerledi ve salonun tavanına gelince, kalınlaştı çizgi. Birden kafama dank etti: Sıvadaki bir çatlaktı bu!

"Dahiyane bir fikir, değil mi?" diye bir ses duyuldu arkamdan. Sesin geldiği yöne döndüm. Başında Bask beresi ve boynunda da fular olan, ince bıyıklı, orta yaşlı bir adam bana doğru geliyordu.

"Afedersiniz, anlamadım," dedim sinirli bir sesle, "Dahiyane olan nedir? Çatlak sıva yapmak mı? Bunun ustalık gerektiren bir beceri olduğunu sanmıyorum."

"Hayır, tabii ki değil," diye karşılık verdi adam, "Ben resimlerden bahsediyorum. Duvara boş çerçeve asmanın dahiyane bir buluş olduğuna siz de katılmıyor musunuz?"

"Boş çerçeve mi?" dedim afallayarak.

"Evet, ne sandınız ya, boş! Boş çerçeveler hepsi! Bomboş!"

"Yani görünen beyazlık duvar mı?"

"Duvar elbette!"

Herşeyi şimdi anlıyordum. Gözlerimi kısarak sordum:

"Bu resimlerin müellifi de siz oluyorsunuz herhalde?"

Memnun memnun gülümsedi adam.

"O kadar belli oluyor demek ki. Eh, sanat ne de olsa bir ağırlık veriyor insana..."

"Kusura bakmayın," dedim alaycı bir edayla, "Size 'ressam' diyemiyorum, çünkü ressam 'tersim' eden kişidir. Siz ise 'ifna' etmişsiniz. Belki 'müfni' denebilir size ya da 'anti-ressam', çünkü siz birşey vücuda getirmiyorsunuz, halihazırda mevcut olan birşeyi ortadan kaldırıyorsunuz."

"Halihazırda mevcut olan nedir?" dedi adam.

"Ne midir? Doğa elbette! Çevremizde gördüğümüz herşey."

"Ama zaten çevremizde gördüklerimizin resmini yapmak istememiştim ki ben," dedi adam masum bir tavırla, "Serginin adını anımsayın: BEYAZ – *Beşeriyetin Yazgısı.* Beşeriyetin yazgısını resmettim ben burada ve BEYAZ'sa, buyurun, beyaz işte!"

Özellikle 'beyaz' bölümüne katılıyordum, ama gerisi biraz kuşkuluydu.

"Yani insanlığın yazgısı lekesiz beyazlıkta mı olacak sizce?" dedim küçümseyerek, "Çok iyimsersiniz doğrusu. Nereden vardınız bu kanıya?"

"İnsanlığın yazgısı beyaz olacak demek istemiyorum," diye yanıt verdi ressam, "Sizin anladığınız anlamda değil en azından. Benim asıl vurgulamak istediğim, boş çerçeveler. Çerçeveler boş, çünkü içlerine konabilecek birşey bulamadım. İnsanlığın uzun erimli bir geleceği yok, bence, iç gerilimler parçalayacak sistemi. Gözardı edilen ve düzeltmek için hiçbir önlem alınmayan toplumsal ve toplumlararası eşitsizlikler, bitmek tükenmek bilmeyen politik çekişmeler, artan kriminalite, bölgesel savaşlar, çevresel sorunlar, salgınlar, açlık vb... Çöküş devrindeki dev bir imparatorluk gibi insanlık. En parlak olduğunu sandığımız anda yıkılıp gidiverecek belki de. Öte yandan, anlamsal düzeyde beyazlık, evet, lekesizliği, açıklığı, sorunsuzluğu çağrıştırabilir belki. Ama, düşünürseniz, boşluğu, yokluğu, kimliksizliği, yitişi de çağrıştırabilir pekâlâ. O yüzden *Beşeriyetin Yazgısı* – BEYAZ koydum sergimin adını, bu konuda akımsar değil, karamsar olduğum için yani."

"Akımla kakam karışıyor, bence," dedim terslenerek, "Bu denli karamsar olmak için geçerli bir neden olduğunu sanmıyorum. Kimi sorunlar var, evet, ama bilim hergün ilerliyor ve sorunların çözümünde, ağır ağır da olsa, hayli mesafe alıyor. Hergün bir öncekinden daha iyi durumda oluyor insanlık."

"Pardon, bilim mi dediniz?" diye elini kulağına götürdü ressam sanki duyamamış gibi bir poz takınarak, "İyi, ama bilimle insanlığın ne ilgisi var? Anlayamıyorum doğrusu..."

"Bilimle insanlığın ilgisi olmaz olur mu?" dedim kendimden emin bir tavırla, "İnsan uygarlığının en önemli ürünüdür bilim. İnsanı hayvandan ayıran en önemli özellik bilgiyi biriktirme ve işleme yetisidir. Yoksa bizim koyunlar ya da ineklerden ne farkımız kalırdı?"

"E, çok da yok zaten," dedi ressam itiraf edercesine, "Yalnızca onlar bizi değil, biz onları yiyoruz, gayet de afiyetle yiyoruz üstelik, tabii buna fark denebilirse eğer. Timsahlarla köpekbalıklarına gelirsek, ha bakın, orada iş biraz değişiyor. Önemli olan, kimin kimi yediğidir aslında."

"A, iyi o zaman," dedim alay ederek, "Timsahlar ve köpekbalıkları insanları yediğine göre, bizden daha ileriler demek ki."

"Ben öyle birşey demedim," diye karşılık verdi ressam, "Bir diğer canlıyı yiyor olmanız, ondan daha gelişmiş olduğunuzu göstermez. Daha güçlüsünüzdür yalnızca. Öte yandan, evet, evrim basamağında daha üstte yer alan türlerin, daha altta yer alan türleri yediği doğrudur. Ama dünyanın değişik yörelerinde timsah ve köpekbalığı eti yenen kültürler de olduğunu unutmayın."

Bu adamla tartışarak biryere varılamayacağını anladım. Karşı çıkılması olanaksız, yuvarlak laflar ederek tartışmayı söze boğuyor, ele avuca sığmaz bir cıva tanesi gibi, işin içinden hep sıyrılıveriyordu. Hatta, görünürde iddia ettiğinin tam tersini bile söyleyebiliyordu üstelik, eğer öylesi işine gelirse. Eristik felsefenin bu anakronik destekçisiyle yitirecek daha fazla vaktim yoktu.

"Serginin açılışı ertelendi mi?" diye sordum konuyu değiştirerek, "Ya da öne mi alınmıştı yoksa? Eğer bu töreni kaçırdıysam, doğrusu çok yanarım."

"Yo, yo, merak etmeyin," diye beni yatıştırdı ressam, "Yanmanıza gerek yok, birşey kaçırmış değilsiniz. Ertelenmedi de serginin açılışı. Tam... bir dakika..."

Yelek cebinden çıkardığı zincirli saate baktı ve ekledi:

"On üç dakika önce açıldı sergi."

Kol saatime baktım. 18.43'tü.

"Yani tam 18.30'da mı açıldı sergi?" dedim hayretle, "O sırada burada olduğumu sanıyorum."

"Tabii buradaydınız!" dedi ressam, "Yoksa açılış nasıl yapılabilirdi ki? Siz ve ben buradaydık ve sergiyi birlikte açtık."

Çevreme bakındım.

"Benden başka davetli yok mu?"

"Yok elbette," diye yanıt verdi ressam, "Aslına bakarsanız, bu sergiyi yalnızca sizin için düzenledim, yalnızca sizin gözleriniz için..."

Afallamıştım. Birşey anlamaksızın ressamın suratına baktım. Sevecen bir tavırla gülümsedi ressam.

ve tabii kulaklarınız," diye ekledi, "Gözünüzü ve kulağınızı açın. Hani nasıl denir: Yaşama uyanın artık!"

Bön bön adamın suratına bakmayı sürdürdüm. Birşey söyleyemeyeceğimi anlayınca, yeniden gülümsedi ressam.

"Afedersiniz," dedi nazikçe, "Bir dakika, izninizle..."

Sergi salonunun kapısını açıp dışarı çıktı. Kimbilir, acilen tuvalete gitmesi gerekmişti belki de. Böyle durumlar yabancım değildi. Çok münasebetsiz zamanlarda, ani bir tuvalet ihtiyacına boyun eğmem gerektiğini anımsıyordum. On beş dakika ressamın dönmesini bekledim, ama ne gelen oldu ne giden. Birden büyük bir düşkırıklığına kapıldım. Duvarlarında boş çerçeveler asılı bir odadaydım.

İşlerimin yoğunluğu nedeniyle öğle yemeğini kaçırmıştım. Derse girmeden önce, midemin yakıngan gurultusunu biraz olsun dindirebilmek amacıyla zorunlu olarak kantine indim. Kantin, girişin hemen altında, basık tavanlı ama oldukça geniş, havasız bir salondu. Üzerinde *Talebe Kantini – TAKA* yazılı, çift kanatlı, camlı kapıdan içeri girer girmez, ağır bir koku çarptı yüzüme. Yüzümü buruşturdum, ama şaşırmadım. Bu olağandı. Hangi saatte giderseniz gidin, kötü bir kızartma ve yanık yağ kokusu olurdu kantinde. Kantin tezgâhı boyunca kızlı erkekli öğrenciler uzun bir kuyruk oluşturmuştu. Sağ yandaki masalarda birçok öğrenci sıkış tepiş oturmuş, kimi ders çalışıyor, kimi ödev yapıyor, kimi de arkadaşlarıyla iskambil oynuyordu. Alev Vela'yı görebilmek umuduyla masalara göz gezdirdim, ama hiçbir yerde görünmüyordu. İçimden lanet okudum. Bir kez de yaver gitseydi ya şansım! O açlık ve kızgınlıkla ilk tepkim, sırayı filan boş verip doğruca kantin tezgâhına gitmek ve yiyecek birşeyler alıp çıkmaktı. Ancak sonra fikrimi değiştirdim ve, fazla vaktim olmamasına karşın, öğrenciler arasındaki 'sert ama demokratik hoca' imajımı korumak için sıraya girmeye karar verdim. Sıradaki öğrenciler, ağaç dallarına tünemiş bir sığırcık sürüsü gibi, herşeyden habersiz, kendi havalarında çene çalıyorlardı, ama uğursuz bir gölge gibi üzerlerinde yükselen benim iri cüssemin farkına varınca, hemen ürkek bir saygıyla iki yana açıldılar ve beni öne buyur ettiler. Ciddi bir tavırla teşekkür ederek tezgâha yaklaştım. Kantincilerden biri, yılışık bir gülümsemeyle, ne istediğimi sordu.

"Bir tost lütfen," dedim sıkkın bir biçimde. Aslında, hele öğle yemeği olarak, tost yemekten nefret ederim, ama şu anda ayaküstü yiyebilecek başka birşey de gelmiyordu aklıma. Tosta mahkûmdum.

"Martı ciğerli mi, kertenkele bacaklı mı, yoksa karafatma ezmeli mi?" diye sordu kantinci.

"Onlar da nedir öyle be?" dedim yüzümü tiksintiyle buruşturarak.

"Artık bunlar moda," diye yanıt verdi kantinci, "Uzakdoğu mutfağı. Baktık, gençler hep bunları yiyor, biz de kantin menüsünde radikal bir değişikliğe gitmeye karar verdik. Eğer isterseniz, çok taze karıncayiyen burgerimiz de var. Yerli imalat –anlarsınız ya! Tabii daha açsanız, size *Gergedan Menü* – GEM öneririm. Yapınıza da uygun. Afrika'dan özel olarak getirttiğimiz, 100 dirhemlik gergedan bonfilesini, bol miktarda kaktüs püresi ve palmiye yaprağı dilimleri garnitürüyle, büyük bir bardak sulandırılmış kımız eşliğinde sunuyoruz. Üstüne de tatlı olarak çam reçineli denizanası jölesi verebilirim. Ya da eğer vejeteryansanız, kurutulmuş deniz yosunlu..."

"Benim bildiğim tost kaşarlı olur," diye kestim adamın sözünü, "Kaşar deyip de geçmeyin ama. Kaşar, bilirsiniz, sert peynirler grubuna giren bir peynir türüdür. Anadolu'da, örnekse, Kars yöresinde, yalnızca inek sütünden yapılırken, kimi bölgelerde koyun ve keçi sütü karışımları kullanılmaktadır. Kullanılacak süt, kanaviçeden yapılma birkaç katlı bir süzgeç bezinden süzülür. Sonra ayrı bir kapta 22-28°'de mayalandırılır. Kullanılacak olan mayanın miktarı, pıhtılaşmayı bir saat içinde gerçekleştirebilecek ölçüde olmalıdır. Oluşan pıhtı, pirinç tanesi büyüklüğünde kesilerek ufalanır. Üzerine bir bez örtülür ve yüzeye çıkan peynir suyu boşaltılır. Kuru pıhtı, salaşpur bezi içinde basınç altında 2 ila 4 saat yeniden süzülmeye bırakılır ve sonra, büyük somunlar halinde kesilerek dinlendirilir. Mayalanması tamamlanan teleme, ekmek dilimleri gibi kesilerek bir sepet ya da delikli bir kapta, 70° su içinde yumuşayıncaya dek yoğrulur. Soğuduktan sonra, parçalara bölünür, yuvarlanır, göbek bağlatılır ve kalıplara yerleştirilir. 1-2 saat içinde 3-4 kez altüst edilir. Ertesi gün, tuzlama ve olgunlaşma yerine alınır. Kalıpların altı ve üstü kuru tuzla sıvanır ve üste bir sıra peynir daha dizilir. Hergün yinelenen bu tuzlama ve sıralama işlemi 40 gün sürdürülür. Olgunlaşma süresinin bitiminde, peynir tekerleri 40-50° su ile yıkanır ve kuruması için çardaklara çap-

raz biçimde dikine yerleştirilir. Tat ve aromanın oluşması için serin biryerde 2-3 ay kalması gerekir. Geleneksel üretim süreci kabaca böyledir. Endüstriyel süreç biraz farklı tabii. Onu da başka zaman anlatırım. Kaşar peynirinin bileşiminde ortalama % 33,8 su ve % 66,2 katı madde vardır. Bunun da % 28,8'i yağ, % 29,1'i protein, % 4,5'i azotlu madde, % 2,5'i tuz ve % 1,3'ü küldür. Görülebileceği gibi, kaşar peyniri gayet yağlı, besleyici ve hazmı zor bir gıdadır. Eskisi makbuldür. Kurtlu olmaması, tercih nedenidir tabii."

Kantinci birşey anlamaksızın aptal aptal suratıma baktı.

"Ha?"

"Ben yalnızca bir kaşarlı tost istiyorum," diye özetledim.

"Kaşarlı tost mu?" dedi şaşkınlıkla.

"Evet!" diye yanıt verdim, "Bildiğiniz, basit bir kaşarlı tost. Hani içinde kaşar peyniri olanından. Burası kantin olduğuna göre, vardır, değil mi? Ya da acaba yanlış mı geldim? Ben burada kantin işlettiğinizi sanıyordum. Guguş mu oynuyorsunuz yoksa?"

Kantincinin eli ayağına dolaştı.

"Kaşar, öyle mi?" dedi korkuyla, "Emin misiniz?"

"Kesinlikle!" diye yanıt verdim, "Kaş yaparken, göz çıkarmak gibi 'kaş' ve utanma duygusu gibi de 'ar'. Yeterince açık olabildim mi acaba?"

"Bir dakika," dedi kantinci sıkıntıyla, "Kaşarımız hâlâ var mı, bir bakayım."

Tezgâhın arkasındaki dolapları bir süre karıştırdıktan sonra, muzaffer bir edayla geri geldi. Elinde, yağlı kâğıda sarılmış ufak bir paket vardı.

"Buldum!" dedi sevinçle, "Geçen yıldan biraz kalmış."

Kâğıdı açınca, üzeri küfle kaplı, kavruk bir peynir parçası çıktı ortaya. Kantinci korka korka bakışlarını bana çevirdi. Yüzümü ekşittim. Adamı itin götüne sokup anasından doğduğuna pişman edebilirdim elbette, ama yapılabilecek fazla birşey olmadığı gerçeğini değiştirmezdi bu. Ya bu peynirden yapılacak tostu yiyecek ya da akşama dek aç durmayı kabul edecektim. Kantincinin gururla saydığı diğer egzotik yemekleri geçerli bir seçenek olarak görmüyordum bile. Zor bir karar olmadı benim için.

"Umarım, tost yapmayı da unutmamışsınızdır," dedim delici bakışlarımı kantincinin yüzüne dikerek.

"Hiç gam kasavet çekmeyin," dedi kantinci, "Emin olun ki, Balkanlar ve Ortadoğu'nun en iyi tostunu yapacağım size."

Sonra çekine çekine ekledi:

"Üzerine biraz acılı armadillo dalağı sosu alır mıydınız? Ya da bir..."

Öyle bir bakmış olmalıyım ki, sesini kesti ve süklüm püklüm arkasını dönüp işe girişti. Yaklaşık beş dakika sonra, bayat bir tost ekmeğine küflü peynirle yapılmış berbat bir tostu dişleyerek tezgâhtan uzaklaşıyordum. Dediğim gibi, tost zaten sevdiğim birşey değildir, ama bu, yaşamım boyunca yediğim en lezzetsiz tost olma özelliğini de taşıyordu. Yine de fazla yakınmamalıydım: Rokfor peynirli tost olsa, buna benzer birşey olurdu herhalde. Her ne hal ise, dünyanın en lezzetli yemeği olması gerekmiyordu. Sonuçta, açlığımı bastırmaya, kifaf-ı nefs eylemeye yarayacak birşeydi bu, işte o kadar. Ama böyle kuru kuruya da gitmiyordu hani. Bir bardak çayla belki daha kolay gövdeye indirebilirdim. Duvar dibindeki meşrubat makinalarından birine yöneldim. Bir grup öğrenci, makinanın başına kümelenmiş, Mars'tan gelen bir uzay aracını keşfetmeye çalışan maymunlar gibi, makinanın orasını burasını elliyorlardı. İlginç insanlardı doğrusu şu mühendisler. Nasıl çalıştığını anlamak için her boku kurcalamasalar, kesinlikle olmazdı.

"Evladım!" diye seslendim, "Ne kurcalıyorsun, kızarkadaşının münasip bir tarafını kurcalayan acemi oğlanlar gibi? Düğmesine basacaksın işte, çay veriyor sana bu."

Birden bütün başlar bana döndü ve herkes konuşmayı kesip korkuyla karışık bir saygıyla kenara açıldı. Bütün gözlerde dehşet hakimdi. Makinaya yanaştım ve yarığa çeyrek kuruş atıp düğmeye bastım. Eciş bücüş bir kâğıt bardağa bulanık renkli bir sıvı doldu.

"Gördünüz mü?" dedim bardağı havaya kaldırarak, "Parayı atıp düğmeye basıyorsun, çay çıkıyor. Bu denli yalın, bu denli basit..."

"Onu ben de biliyorum da, Hocam," diye el kaldırarak söz istedi öğrencilerden biri, "Paramın üstünü vermedi makina. Yani ben o yüzden..."

"Ha, onun kolayı var," dedim babacan bir tavırla ve yaradana sığınıp makinaya bir yumruk attım. İyi bir yumruktu. Sacın içine hafifçe gömüldü yumruğum. Birden, *jackpot* vuran bir kumar makinası gibi, makinanın bozuk para bölmesinden kusarcasına bakır paralar dökülmeye başladı. Makinanın çevresindeki öğrenciler, sevinçli bir heyecanla birbirlerine baktıktan sonra, ortalığa saçılmış darı tanelerine üşüşen tavuklar gibi, dökülen paraları kapışmaya başladılar. Doğrusu, benim de beklemediğim birşeydi bu. Makinadan yalnızca birkaç kuruş dökülecceğini sanmıştım. Oysa belki yüzlerce kuruş vardı burada. Parasal durumum düşünülürse, bu dökülen paralar benim de çok işime yarardı elbette, ama şimdi onları toplamaya kalkışmak, karizmayı çizdirmek demek olurdu, ki yaratmak için uzun zaman ve çaba sarf ettiğim imajım onulmaz biçimde zedelenirdi bu durumda. Ertesi gün öğrenci gazetesi TAS'ta çıkacak olan manşetleri görür gibiydim: *BAHTİYAR MI, CANAVAR MI: DEV PROFESÖR ZAVALLI ÖĞRENCİLERİ ÇIPLAK YUMRUKLARIYLA EKARTE EDEREK PARSAYI TOPLADI!!!* Bu riske girmektense, yoksul kalmayı yeğlerdim. Ortalığa saçılan paraları kapışan öğrencileri, elimde çayla tost ve dudaklarımda acı bir gülümsemeyle izledim. En azından, teselli bulunacak bir nokta vardı: Bu tür olaylar, üniversitedeki ünümü pekiştiriyor, adımın çevresinde bir gizem halesi örüyor ve öğrenciler arasındaki popülaritemi artırarak bir kent efsanesine dönüşmemi sağlıyordu. Artık yıllar boyu bire bin katarak anlatılırdı bu olay. Zaman zaman böyle şeyler yapmalıydım. Ortalıkta toplanacak para kalmayınca, öğrenciler doğruldular. Artık yüzler gülüyordu. Eh, diye düşündüm, ağalık vermekle olur. Az önce makinanın para üstünü yuttuğundan yakınan öğrenci, sağ yumruğunu havaya kaldırdı:

"En büyük Bahtiyar Hoca, başka büyük yok!"

Diğerleri de ona katıldılar ve kısa sürede kantin çalkalanmaya başladı. Adım kantinde yankılanıyor, yüzlerce öğrenci alkış ve ıslıkla beni kutluyordu. Eğer bu denli iri olmasaydım, eminim ki, beni omuzlara alıp koridorlarda zafer turu attıracaklardı. Memnun memnun gülümsedim. Bu samimi havadan cesaret alan, yakınımdaki öğrencilerden biri sordu:

"Hocam, mühendisler hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Birden bütün gürültüler kesildi. Herkes benim yanıtımı duymak için susmuştu. Bana resmen çanak tutuyorlardı. Eh, o zaman onlara istediklerini verecektim:

"Gerizekâlı mühendisler!" dedim yüzümü ekşiterek. Büyük bir alkış koptu. Oysa, adım gibi emindim ki, buradakilerin çoğu mühendislik öğrencileriydi. İnsanlar, tuhaf bir biçimde, yüzlerine karşı sövülmesinden hoşlanıyorlardı. Soruyu sormuş olan öğrenci heyecanla devam etti:

"Ya sosyal branşlar, Hocam? Onlar için ne dersiniz?"

"Sosyal bilimlerden adam çıkmaz," dedim küçümsemeyle, "Antropoloji, etnoloji, psikoloji, filoloji, arkeoloji filan tamam da, sosyoloji bölümü neden açarlar, hiç anlamam."

Öncekinden daha büyük bir alkış salvosu geldi bu kez. Bu öğrenciler tuhaf adamlardı. Hakaret edilmek hoşlarına gidiyordu herhalde. Onları ne denli çok aşağılarsam, âdeta o denli çok seviyorlardı beni. Kısa saçlı bir kız öğrenci atıldı:

"Hocam, siz neden kadınları sevmiyorsunuz?"

Alev Vela geldi birden aklıma. Yutkundum, ama bozuntuya vermedim:

"Kadınlar sevilmez olur mu, yavrucuğum, onların hepsini ayrı ayrı seveceksin."

Bu yanıtım daha da büyük bir alkışın kopmasına neden oldu. 'Yaşa!' 'Nurol!' çığlıkları yükseliyordu salondan. Mahmud Mahdud'u aratmayacak kısalıkta, karakuru bir öğrenci kalabalıktan öne çıktı:

"Hocam, geçen derste Baltacı'yla Katerina'da kalmıştık?"

"Efendim," dedim boğazımı nezaketle temizleyerek, "Katerina koca memeli, koca götlü bir orospuydu. Ne yapacaksınız onu?"

Öğrenci bir anda suspus oldu. 'Ooo!' diye bir uğultu yükseldi çevreden. Şimdi içlerinden, 'Lafı nasıl soktu ama!' diye geçiriyorlarlardı mutlaka. Kendini yakışıklı sanan, sivilceli suratlı bir diğer öğrenci bundan cesaretlenerek sordu:

"Hocam, biz nasıl kız bulacağız?"

"Merak etme, oğlum," diye yapıştırdım yanıtı, "Aptallar aptalları bulur."

Bu sözüm çok hoşa gitmiş olacak ki, uluma sesleri geldi salondan. Efemine görünüşlü bir öğrenci çekine çekine parmağını kaldırdı:

"Hocam, IV. Murat'ın *gay* olduğu söyleniyor, doğru mu?"

"Gaymak mı?" dedim anlamazdan gelerek, "Dondurmam gaymak? Goygoycu Kambiz mi yoksa?"

"Yok, Hocam," dedi öğrenci, "*Gay*, yani biseksüel."

"Bi seksüel, bi seksüel... Ü-üf!" diye dudaklarımı büzdüm.

"Öyle değil, Hocam," diye izah etmeye çalıştı öğrenci, "Yani, nasıl desem... oğlanlarla yatmayı seviyormuş."

"Haaa!" diye elimi alnıma vurdum yalancıktan, "Siz 'eşcinsel' demek istiyorsunuz!"

"Ha evet, o!" diye atıldı öğrenci meramını anlatabilmenin sevinciyle, "Onu demek istiyorum: Keşcinsel!"

"E evladım," dedim çok doğal birşeyi açıklar gibi, "Herkes karı düdükleyecek değil ya! Kimisi de sizin gibi oğlanları becerecek."

Coşku çığlıkları çılgınca bir hal aldı. Heyecandan bayılanlar vardı. Gelen gürültülerden anlayabildiğim kadarıyla, birileri sevinçten tepiniyordu galiba. Bu sesler kantin dışına taşıp koridorlarda da yankılanıyor olmalıydı. Bahtiyar'ın kim olduğunu herkes bir kez daha anlamış olacaktı böylelikle. Benden daha popüler profesör yoktu üniversitede ve, kimbilir, belki bütün dünyada. Memnun memnun gülümsedim. Sağduyum bana sahneden çekilmenin artık tam sırası olduğunu söylüyordu. Arenayı en üst noktadayken terk etmek gerekirdi. Kendimden memnun, bir elimde yarısı dişlenmiş tostum, diğerinde çay bardağı, rahat adımlarla kapıya yöneldim. Kalabalık nümayiş yaparak peşimden geliyordu. Fareli köyün kavalcısına benzediğimi düşündüm bu halimle. Zavallı fareler! Kavalımı çalmış ve onları büyülemiştim. Kapının yanındaki masalardan birinde, boyama sarı saçlı ve ebleh görünüşlü bir kız oturmuş, telaşla ödevini yetiştirmeye çalışıyordu. Son bir gösteri yapmak için daha uygun bir fırsat olamazdı. Masaya yaklaştım. Bütün sesler kesildi. Kız bir dosya kâğıdına, harita olduğunu sandığım, gülünesi eciş bücüşlükte birşeyler çiziyor, daha doğrusu, çizmek için ne denli gayret sarf etse de, ne yazık ki pek başarılı olamıyordu.

"Kızım, bu ne?" diye sordum şefkatli bir tonda.

"Akdeniz, Hocaaam!" diye yanıt verdi kız, çiklet çiğnermiş gibi sesleri ağzının içinde uzatarak. Ama belki de gerçekten çiklet çiğniyordu, kimbilir?

"Vah yavrum!" dedim gerçek bir yazıklanmayla, "Gittin mi hiç Avrupa'ya?"

"Evet, Hocaaam!"

Yine aynı uzatma. Evet, belli, bavul gibi gezmişsin oraları! Dişlerimi sıkarak gülümsedim:

"Alışverişten başka birşey yaptın mı, kızım?"

"Ama, Hocaaam!" diye yakıngan bir sesle itiraz etti kız. Çevremizi sarmış olan coşkulu öğrenci kalabalığına döndüm. Ne diyeceğimi duyabilmek için herkes susmuş, ağzımın içine bakıyordu.

"Evet, çocuklar, gerçek yeteneğin önünde eğilelim, şapka çıkaralım," dedim ciddi bir tavırla, "Burada arkadaşınız sürrealistlere, hatta dadaistlere taş çıkartacak bir yapıt ortaya koymuş, resmen galerilere layık..."

Sonra yeniden kıza döndüm. Ağzı yarı açık, koyunsu gözlerle, bön bön bana bakıyordu.

"Sen iyisi mi biçki-dikiş kursuna git, kızım," dedim sevecen bir sesle, "Belki koca bulursun."

Bu sözler ağzımdan çıkar çıkmaz, büyük bir alkış tufanı daha koptu. Kızın karşılık verip vermediğini duyamadım. Dönüp, yengi kazanmış büyük bir komutan edasıyla kapıya doğru yürüdüm, erişemedim ama. Öğrenciler önümde âdeta etten duvar örmüşlerdi. Çevremdeki çember gitgide daraldı, öyle ki adım atamaz oldum. 'En büyük ihtiyar, bizim Bahtiyar!' diye tempo tutarak horon tepiyordu öğrenciler. Nihayet üzerime atlayarak bana sarılmaya, elimi öpmeye, ayaklarıma kapanmaya başladılar. Cinnet getirmiş şempanzeler gibi üzerime saldıran öğrenciler tarafından çarpılıp dökülmemesi için çay bardağımı ve tostumu havaya kaldırmıştım. Kimi öğrenciler, 'Kurtar bizi, Baba!' diyerek omuzuma ve göğsüme kapanıyor, ağlıyorlardı. Gerdanımı ıslatıyor, yakası kolalı beyaz gömleğimde lekeler bırakıyordu ılık gözyaşları. Birden bir hareket hissettim. Önce yanıldığımı sandım, ama birkaç saniye sonra ayaklarım yerden kesildi ve kendi-

mi eller üstünde buldum, daha ne olduğumu bile anlayamadan. Olanca cüsseme karşın, yüzlerce öğrenci bir pamuk yumağı gibi havaya kaldırıvermişti beni. Sırtüstü konumdaydım. Çaresizlik içinde kollarımı ve bacaklarımı sallayarak debeleniyor, kendimi kurtarmaya çalışıyordum, ama olanaksızdı bu. Beni eller üstüne kaldırmış olan kalabalık, ağılından boşanan bir hayvan sürüsü gibi, kantinden dışarı aktı ve 'Bahtiyar rektör, Bilimyurdu şampiyon!' teraneleriyle koridorlarda bana yarım saat tur attırdı.

Epeydir berbere gitmiyordum. Saçım hayli uzamıştı. Sakalımın da elden geçirilip düzeltilmesi gerekiyordu. Mahallemdeki berbere gidip gelmek uzun süreceği için üniversitenin berberine gitmeye karar verdim. Öğrencilerle öğretim görevlilerinin gereksinimlerini karşılamak amacıyla, bir süre önce, aralarında berberin de bulunduğu bir dizi dükkân açılmıştı kampüste. Sözgelimi, profesörlerle öğrenciler artık kampüsteki *Bediiyat Enstitüsü* BEDEN'de manikür-pedikür, epilasyon ve *liposuction* yaptırabiliyor, *Kampüs Bakkalı* KABAK'tan ekmek-peynir gibi başlıca gereksinimlerini sağlayabiliyor ve *Çokamaçlı Market* ÇOMAR'da dijital âletler, hazır suşi ve egzotik meyva çeşitleri bulabiliyorlardı. Tecimin ülkenin geleceği açısından çok önemli olduğunu söylüyordu rektör. En önemli toplumsal eylem biçimi alışverişti. Kişiler arasındaki başat ilişki ekonomikti. Tüketimin artması için her türlü fedakârlığa katlanılması gerekliydi. Modern dünya düzeninin bir gereğiydi bu. Eğer biz de çağdaş ülkeler düzeyine çıkmak istiyorsak, gerekli önlemleri almalıydık. Bir üniversite, yani gençlere hizmet veren bir öğretim kurumu olarak, burada bize de önemli görevler düşüyordu. Unutmamalıydı ki, ağaç yaşken eğilirdi. Ülkemizin geleceği olan gençlere yol göstererek çok büyük bir sorumluluk üstlenmiş oluyorduk. Deyim yerindeyse, gelecek bizim ellerimizdeydi. Kampüsteki dükkân ve mağazaların sayısı giderek daha da artırılmalı ve kampüs zamanla dev bir AM'a (*Alışveriş Merkezi*) dönüştürülmeliydi. Bütün diğer okullar gibi, üniversitelerde de öğretim ve araştırma işlevleri aslında ikinci plandaydı, hiç olmasa da olurdu hatta, varmış gibi gösterilebilirdi nasıl olsa. Aslolan alışverişti. Bu ilkeyi iyi anlayan ve benimseyen ülkelerin, dünya üzerindeki politik ağırlığı da artıyordu. Ülkeler ve uluslar arasında sıkı bir rekabet vardı. Bu düzene ayak uydurmayı başaran uluslar, hayatlarına devam edecek, di-

ğerleri tarihin tozlu yaprakları arasında yokolup gidecekti. Doğrusu, bu düşünceler bana birşey ifade etmiyordu. Alışveriş ya da değil, ben bir PSİKA profesörüydüm sonuç olarak. Ekonomik ilişkiler konusunda pek birşey bilmiyordum ve, açıkçası, bilmek de istemiyordum. Canları çekiyorsa, üniversiteyi bollaşmış bir AM'a, hatta resmen bir amcık hoşafına dönüştürebilirlerdi, ama ben odamda derslerimi vermeye ve makalelerimi yazmaya devam ederdim. Bütün bunlar beni fazlaca ırgalamıyordu kısacası. Ancak 'tarihin tozlu yaprakları arasında yokolup gitmek' fikri kafamı kurcalamayı sürdürüyordu. Uruklar da ekonomik ilişkilere yeterli önemi vermedikleri için tarihten silinmiş olabilirler miydi acaba? Bu ekonomi-politik kuramının tarihsel bir geçerliliği var mıydı? Belki de daha çok ilgi göstermeliydim bu konuya. Öte yandan, yiyecek-giyecek gibi birçok gündelik, kıldan tüyden sorunla boğuşmak zorundaydım. Bilimadamının yazgısıydı bu. Bir yanda soyut varoluş sorunları, diğer yanda alabildiğine somut gerçekler ve gereksinimler... Öğleden sonra dersim olmayan birgün, berbere gitmek üzere, kafamda bu düşüncelerle odamdan çıktım. Berberin yerini birkaç kişiye sormam gerekti. Arka bahçede, yapraklarını dökmüş ağaçlar arasında, küçük, dermeçatma bir barakaydı berber dükkânı. Kapısında *Kampüs Berberi – KAMBER* yazılı bir levha asılıydı. Pencereden baktım. İçeride müşteri görünmüyordu. Camlı kapıyı itip içeri girdim. Hayli yaşlı ve kadit gibi zayıf bir adam olan berber, tıraş koltuğuna oturmuş, uyukluyordu. Benim içeri girmemle birlikte, zıplayarak uyandı ve apar topar ayağa kalktı. Gözleri hâlâ mahmurdu.

"İyi günler!" dedim tatlısert bir sesle, "Bir tıraş olmak istiyordum da. Vaktiniz vardır, umarım?"

"Tabii, tabii!" dedi berber telaşla, "Buyrun!"

Şapkamı ve pardesümü çıkarıp tıraş koltuğuna oturdum. Berber üzerime, bir zamanlar beyaz olmuş olduğunu sandığım lekeli bir örtü, boynuma ve kucağıma da paçavralaşıp rengi dönmüş havlular attı. Belli ki beni yıkamaya hazırlanıyordu.

"Yıkama yapmaya gerek yok," dedim terslenerek, "Bu sabah yıkanmıştım. Yalnızca saç ve sakal."

Yalan söylüyordum. Bir haftadır yıkanamıyordum mahallede sular akmadığı için, ama yıkama parası vermek işime gel-

miyordu şimdi. Parasızlıktan üç kuruşun hesabını yapar olmuştum.

"Yo, yo," dedi berber, "Merak etmeyin. Havluları sizi yıkamak için koymadım."

"Ya ne için koydunuz?" diye sordum merakla.

"Üşümememeniz için tabii. Kaloriferler bir aydır bozuk. *Üniversite Tesisatçısı* (ÜNİTE) hâlâ gelip bakacak. Ben hep burada çalıştığım için soğuğa iyi kötü alışkınım. Bizim kondunun sobasına atacak odun da genellikle bulamayız zaten. Ama müşteriler öyle değil ki... Tıraş koltuğunda yarım saat oturunca, donuyor zavallılar. Birkaç hafta önce akut bir hipotermi vakası yaşadık burada, ambülans geldi, bir koşuşturma, bir telaş, suni tenefüsler, termoforlar, konyaklar, zor hayata döndürdüler müşteriyi. Resmen gidiyordu adam. Bir yandan doğru dürüst tıraş etmeye çalışırken, bir yandan da müşteriye ısınma hareketleri yaptırmak olanaksız elbette. Ben de çareyi müşterilerin üzerine havlu örtmekte buldum. Çok üşüyenler için evden battaniye ve hatta yorgan bile getirdim. Bakın!"

Yüklüğü andıran bir dolabı açarak hayli yıpranmış battaniyeler ve birçok yerinden yamalı bir yorgan gösterdi. Yorgan iyice kirliydi. Bitli ise şaşmazdım doğrusu. Dükkânın çok soğuk olduğunun o zaman farkına vardım. Küçük barakanın içi gerçekten bir buz kutusu gibiydi. Bahçe bile bu denli soğuk değildi. İçerisi dışarısından daha soğuktu sanki. İçimin titremesine engel olamadım.

"Gerçekten de çivi gibiymiş içerisi," dedim koltuğa büzülerek, "Kalorifer onarıldıktan sonra gelsem, daha iyi olacak belki."

"Hiç gerek yok!" dedi berber, "Ben sizi üşütmem, merak etmeyin."

Bütün karşı koymalarıma karşın, hemen dolaptan çıkardığı battaniyeleri ve yorganı üzerime örttü. Kundağa sarılmış bir bebek gibi hissediyordum kendimi.

"Bizim müessesede hizmet sınırsızdır," diyordu berber tıraşa başlarken, "Müşteriyi rahat ettirmek için ne lazımsa, yaparız. Böyle yetiştik biz. Ustam hep derdi: 'Müşteri velinimettir.' Birgün, hiç unutmam, hatırlı bir müşteriye sakal tıraşı yaparken, beni çağırıp, 'Çabuk bir süt şişesi getir!' demişti ustam. Ben do-

kuz on yaşlarında, alyanaklı bir oğlandım o zamanlar. Derdim günüm mahallede top peşinde koşturmak ve haytalık etmekti. Bir sanat öğreneyim diye beni berbere çırak vermişti babam. Hemen yandaki bakkaldan bir şişe süt alıp ustama getirdim. Ustam şişedeki sütü lavaboya boşalttıktan sonra, koltukta oturmakta olan müşteriyi işaret ederek, 'Beyefendinin fermuarını aç,' dedi. Bir mana veremedim, ama ustamın dediğini yaptım. Ustam boş süt şişesini bana uzatarak beyefendinin tenasül uzvunu şişenin ağzına dayamamı söyledi. Biraz tereddüt edince, enseme okkalı bir sille indirdi ustam. Çarnaçar itaat ettim ve beyefendinin bir patlıcanı andıran, mor ve pörsük tenasül uzvunu, apışarasındaki gür kıl ormanının içinden ince parmaklarımla çıkarıp şişenin ağzına dayadım. Uzuv şişenin ağzına dayanır dayanmaz, şiddetli bir şekilde işemeye başladı beyefendi, öyle ki, şişeye dolan idrar köpüklenerek elime sıçrıyordu. Beyefendinin çok sıkışmış olduğu anlaşılıyordu. Bir yandan, 'Oh, berhudar ol, evladım! Ellerin dert görmesin!' diye inliyordu. O zaman ustamın meramını anladım: Çok yufka yürekli bir insandı ustam; bir müşterisinin sıkıntıya girmesine katiyen gönlü razı olmaz, rahatlaması için elinden gelenin en iyisini yapardı. Hatta bu yüzden, beyefendinin tenasül uzvunu pamukla kurulayıp pantolonuna geri sokmadan önce, başını yalayıp son kalan idrar damlalarını da iyice imtisas eylememi tembihledi sıkı sıkı. Hâlâ hatırlarım, beyefendi de ziyadesiyle mütehassıs olmuştu bu cansiperane hizmetimden, öyle ki gözleri yaşarmış, gözpınarlarından süzülen yaşlar yanağını ıslatmıştı. Daha sonra, önüme attığı delikli bir kuruşla ifade etti müteşekkirliğini. O parayı bir ipe geçirdim ve, mukaddes bir emanet gibi, uzun seneler boynumda muhafaza ettim. Belki mühim bir meblağ değildi, ama benim için büyük bir hatıra kıymeti vardı. Sonra, ne olduysa, maalesef kayboldu gitti para. Para lazım olunca, birine verdim herhalde. Ama bu hayırlı bir siftah oldu. O günden sonra, aynı rahatlatma hizmetini her müşteride tekrarlamaya başladık. Hatta ustam bu yüzden müşterilerimizin arttığını, bazı insanların sırf bu hizmet için bize geldiklerini söylerdi, ki inanırım. Çişi olmayan müşteriler bile, tıraşın başı ve sonunda, iki kez hususi hizmetlerimden faydalanıyorlar ve gayet memnun kalıp önüme bir iki kuruş, hatta bazen bir me-

cidiye atıyorlardı. Kabiliyetli ve istikbali gayet parlak bir çocuktum. Ustam bendeki bu istidadı anlayınca, beni daha da destekledi ve kısa müddette ismim bütün Konstantiniyye'de duyuldu. Bu arada ben de boş durmadım. Canla başla çalışıp kendimi inkişaf ettirdim ve devletin açtığı kurslara iştirak ederek MAMA (*Mahbub-u Massa*) sertifikası aldım. Vekâlet tarafından tasdikli olması hasebiyle, gayet prestijlidir bu sertifika. Çoğu kimse almaya çalışır, ama herkesin harcı değildir. Kursiyerlerin talim ve terbiyesinden mesul muallimleri tatmin edebilmek için gayet kuvvetli çene teşekkülatına sahip olmak ve hakikaten fevkalade massedebilmek lazımdır. Filhakika..."

"Son damlalar, öyle mi?" diye sordum ibretle.

"Evet, son damlalar," diye onayladı berber, "Bilirsiniz, bir laf vardır: Ne kadar sallarsan salla..."

"Bir emme-basma tulumba gibi yani," diye başımı salladım.

"Aynen öyle!" dedi berber gururla, "Yanak adalelerim ziyadesiyle gelişmiştir."

"Oh-oh!" diye kıkırdadım, "Öyleyse siz gayet iyi saksofon da çalarsınız herhalde?"

"Maalesef," diye yerindi berber, "Hiçbir âleti öğrenmeye fırsatım olmadı. Çok isterdim yoksa."

"Hayret!" dedim kaşlarımı kaldırarak, "Öyle anlaşılıyor ki, yaşamınız âletler arasında geçmiş oysa."

"Artık eski performansımı gösteremiyorum tabii," diye yakındı berber benim söylediğimi duymazdan gelerek, "Nefes darlığı, şeker, hipertansiyon... Ne ararsanız, var. Çok değil, on saniye imtisas etmeye kalksam, hemen nefesim tıkanıyor, kan başıma hücum ediyor, öksürüp tıksırmaya başlıyorum. N'aparsınız, ihtiyarlık işte... Ama ben de kendime mutî bir çırak tuttum ve onu engin tecrübelerimin ışığında yetiştiriyorum. Taşradan gelmiş bir ailenin çocuğu. Henüz çok genç ve acemi, ama ileride çok iyi bir MAMA olacağını, hatta beni bile geçeceğini ümit ediyorum. Arzu ederseniz, sizi de rahatlatsın."

"Nası yani?" dedim anlamayarak. Berber soruma yanıt vermedi.

"Tebernuş!" diye bağırdı arkaya doğru. Battaniyelerin durduğu dolabın yanındaki bir kapak açıldı ve sekiz on yaşlarında,

akça pakça, güleç yüzlü, tombul yanaklı bir oğlan çocuğu çıktı ortaya.

"Lebbeyk, Usta!" dedi yanımıza gelerek.

"Beyefendiye marifetlerini bir göster bakalım!" dedi berber, "Bak, memnun kalırsa, lolipop alacakmış sana."

"Emeyim, Emice!" diye bana doğru hamle etti oğlan.

"Destur!" diye bağırarak ayağa fırladım.

"Yok, oturun, oturun!" diye üzerimdeki yorgana bastırarak beni oturtmaya çalıştı berber, "Tıraş bitmedi daha. Saçları yeni bitirmiştim. Daha sakal var."

Oğlana döndü sonra:

"Tebernuş, kantine koş, boş bir süt şişesi kap gel bakayım!"

"Getirem, Usta!" dedi oğlan ve kapıyı arkasından açık bırakarak dışarı koştu. Açık kalan kapıdan içeri rüzgâr dolunca, kapatmak üzere kapıya gitti berber. Bu fırsattan istifade ettim. Üzerimdeki örtüleri sıyırıp tıraş koltuğundan kalktım ve askıdan pardesümle şapkamı alıp kapıya yöneldim.

"Ama durun! Şimdi gidemezsiniz!" diye sızlanarak eteğime yapıştı berber, "Tıraşın en güzel yerine gelmiştik!"

"Tıraşı kes!" dedim sert bir sesle, "Biraz gaafil davransam, resmen ırzıma tecavüz edeceksiniz be! Ahlak sükût etmiş! İmdat! Yangın var!"

Eteğimi hırsla çekip berberin elinden kurtardım ve canımı barakadan dışarı atıp arkama bile bakmaksızın hızla uzaklaştım. Berber kapıda durmuş, ağlamaklı bir sesle yalvarmaya devam ediyordu. Beş on adım gitmiştim ki, elindeki süt şişesini sallayarak hoplaya zıplaya kantinden geri gelmekte olan Tebernuş'a rastladım. Civelek bir türkü çığırıyordu. Beni görünce, güleç yüzü daha da aydınlandı.

"Emice!" dedi neşeyle, "Şişeyi getiriyom, bah!"

"Süt sevmem!" diye işaret parmağımı tehdit edercesine salladım havada, "Süt katiyen sevmem! Bana 'Süt seviyorum,' dedirtemezsiniz!"

Sonra hızlı adımlarla binanın bahçeye açılan kapısına doğru yürüdüm. Odama varıp kapıyı arkamdan kilitleyinceye dek de, her olasılığa karşı, apışaramı çantamla korumayı sürdürdüm.

Üniversitede, yönetmeninin eşliğinde bir belgesel film gösterimi düzenlenmişti ve, bütün öğretim görevlileri gibi, ben de davetliydim. Arada sırada bunun gibi gösterimler yapılır, öğretim görevlileri ve öğrencilerden pek rağbet eden olmazdı. Bir iki kişi olurdu genellikle koca salonda, onlar da film boyunca ya horul horul uyur ya da arada çekip giderlerdi. O akşam ben de gitmeyecektim, ama biraz canım sıkkın olduğu için, belki sakinleşirim umuduyla gitmeye karar verdim. Akşam ders bitiminde, kürsüye uğrayıp üstüme çekidüzen verdim ve oditoryuma gittim. Fuayeyi görünce, şaşırdım: Hınca hınç doluydu. Beni asıl şaşırtan, öğretim görevlilerinin yanısıra çok sayıda öğrencinin de gelmiş oluşuydu. Yüzlerce öğrenci vardı salonda. Kendi aralarında üçer beşer kişilik gruplar oluşturmuşlar, hararetli hararetli birşeyler konuşuyorlardı. Başımıza taş yağacak, diye düşündüm. Belgesel bir filme öğrenciler bu denli ilgi göstersin? Olacak şey değildi. Kimbilir hangi usasığmaz nedenle, bu yönetmenin filmleri bir kent söylencesine dönüşmüştü demek ki. Gong çalınınca, herkes oditoryumun kapılarına üşüştü. Ben ilk önce biraz geride kalayım, herkes girip ortalık tenhalaştıktan sonra gireyim diye düşündüm, ama baktım ki, kapıların önündeki kalabalık bitip tükenecek gibi değil, mecburen, ben de girdim bu çılgın kalabalığın arasına. Fuayedeki kalabalığı görünce, çekip gitmek de aklımdan geçmemiş değildi gerçi, ama bu denli çok insan geldiğine göre, belki de gerçekten önemli bir filmdi bu. Bir baksam, iyi olacaktı. Yerler numaralı değildi ve korkum, oturacak yer kalmamasıydı. Neyse ki korktuğum başıma gelmedi: İri cüssem sayesinde kalabalığın önüne geçip, en arka sırada da olsa, oturacak bir yer bulmayı başardım. Salona tam zamanında girmiştim. Benden sonra giren birçok kişi, ayakta kaldı ve koridorlara, merdivenlere, kapı önlerine oturdu. Yukarıdan gelen gürültülerin nedenini anlamak için kafamı kaldırdım. Kimi

öğrenciler asma tavanın aralıklarından bakıyorlar, hatta, gözükara olan bir iki tanesi, spot ışıklarını taşıyan putrellerden sarkıyorlardı. Üniversite tarihinde bir ilk olmalıydı böylesi bir izdiham. Gösterime geçilmeden önce, yönetmenle sahnede kısa bir söyleşi yapıldı ve bilime yapmış olduğu katkılar dolayısıyla kendisine bir plaket verildi. Kır saçlı ve sakallı, sağ ayağı hafif aksayan bir adamdı yönetmen.

"Çok teşekkürler! Beni vareden sizlersiniz!" diye coşkuyla bağırdı mikrofona kendisine verilen plaketi havada sallayarak. İzleyiciler buna çılgınca alkışlarla karşılık verdiler. Daha sonra yönetmen, söyleşiyi gerçekleştiren profesörle birlikte sahneden indi ve ön sıradaki yerine oturdu. Salonda çıt çıkmıyordu. Beklenti en üst noktaya çıkmıştı. Yanımdaki öğrencilerin sık soluk alıp verişlerinden anlayabiliyordum bunu. Nihayet oditoryumun ışıkları yavaşça söndü, çalışmaya başlayan sinema makinasının sesi duyuldu ve perde aydınlandı. Filmin jenerik müziği, kısa aralıklarla sürekli yinelenen, elektronik bir ezgiydi. Yapımcı ve yönetmenden sonra, serifli ve altın renkli harflerle, filmin adı yansıdı perdeye:

Amiplerin Yaşamı
AMYAŞ

Bu kısaltma yüzümü buruşturmama neden oldu. İyi bir seçim olmadığı kesindi. Sağlıksız bir loşluk ve nemlilik izlenimi uyandırıyordu bende. Ayrıca bana çocukluğumda oynadığım bir oyunu da anımsatıyordu: Bir sözcüğü yüzlerce kez yüksek sesle yinelerdim, sözgelimi '...am-yaş-am-yaş-am-yaş-am...' Bir süre sonra, sözcüğün tüm anlamı yiter ya da biçim değiştirirdi, öyle ki, onun başta ne anlama geldiğini ben de unuturdum. Çevreme bakındığımda, öğrencilerin, âdeta büyülenmiş gibi, dikkat kesilmiş, tek bir kare kaçırmaksızın filmi izlediklerini gördüm. Amiplerin yaşamının öğrenciler arasında, hem de hiçbir zorlama olmaksızın, bunca ilgi uyandırıyor olmasına aklım ermemişti doğrusu. Acaba *Tabiat Bilgisi* (TABİB) dersinde zorunlu ödev olarak filan mı verilmişti bu film? Öğrenciler genellikle ders konularıyla bile ilgilenmeyen, dertsiz tiplerdi. Kürsüde ders anlatılırken, birbirleriy-

le çene çalmayı ya da amfinin en arka sırasında uyumayı yeğlerlerdi. Kariyerimin başlangıcında bunun gibi bir iki vakayla karşılaşmış, ayakkabımın tekini çıkarıp uyuyan öğrenciye atarak tepkimi göstermiştim. Kimbilir, 47 numara ayakkabılarımın hatırısayılır ağırlığı, ayakkabı atmadaki yüksek isabetim ya da uykudan bu denli nahoş bir biçimde uyandırıldığı için şaşkın öğrenciyi sınıftan atarken sarf ettiğim sözler, adımın çevresinde örülen kent söylencesinin önemli bir bölümünü oluşturmuş ve bu davranışı ileride benim derslerimde yinelemeye kalkışabilecek öğrencilerin cesaretini oldukça kırmıştı. Dersimde uyuklayan, ayakkabı fırlatıp istiskal edebileceğim birilerini bulmak için gözlerimi dört açıyordum şimdi, ama nafile! Öğrencilerin gözünü iyi korkutmuştum herhalde, ki ancak bir ya da iki yılda bir çıkıyordu böyle bir gaafil. Dikkatimi yine sinema perdesine vermeye çalıştım. Perdede kıpır kıpır cıva damlalarını andıran titrek bir görüntü vardı. Tekdüze bir erkek sesi, bu görüntünün üzerine konuşuyordu:

çoğu tekgözeli kökayaklılardır. Ne ki bir bölümü başka organizmaların geçiş evrelerinden başka birşey değildir: kamçılılar, cıvıkmantarlar ve benzerleri. Amipler genellikle çıkardıkları geçici sitoplazma uzantıları, eşdeyişle yalancı ayaklar, yardımıyla, tıpkı bir akyuvarın yaptığı gibi, çeşitli biçimlerde sürünerek yer değiştirirler. Bunlar, göze çekirdeği belirgin, en yalın dirimliler arasında sayılırlar. Bir sitoplazma zarı, saydam görünümlü bir dış bölgeyi ve daha yoğun bir iç bölgeyi çevreler, ki bunlara dış ve iç sitoplazmalar adı verilir. Dış sitoplazma türden türe değişik bir gelişme gösterir ve yalancı ayakların ucunda çoğunlukla körelir. İç sitoplazmada her gözede aşağı yukarı hep görülen örgenciklerin tümü bulunur: Bir ya da birçok çekirdek, mitokondriya, lipozomlar, lizozomlar, çeşitli keseler, Golgi aygıtı... Ancak oksijensiz ortamda yaşayabilen türler bu kuralın dışındadır.

Perdede tuhaf görüntüler titreşmeye devam ediyordu. Birileri birileriyle güreş tutuyordu sanki, ama pehlivan yoktu ortada. Pis kokudan, birisinin yellenmiş olması gerektiğini anladım. Oksijensiz ortamda yaşayabildiğime göre, ben de bir amip miydim acaba? Dev bir amip... Uyuklamamak için büyük bir çaba sarf ediyordum.

çoğalma, ayrıntılarda farklılık olmakla birlikte, hep kromozomların belirginleşmesi ve yavru gözeler arasında eşit olarak dağılmasını zorunlu kılan mitoz bölünme sürecine göre, uzun süre sanıldığı ve okullarda öğretildiği gibi amitozla değil, ikiye yarılmalarla olur. Çok çekirdekli türlerde sitoplazmaların ayrılması çoğunlukla farklıdır. Bilinen cinsellik durumları bu aşamada pek azdır.

Mitoz ve amitoz... Sitoplazma... İkiye yarılım... Usuyarıklar... Kuşku kumkumaları... Bilinen cinsel durumlar... Ne denli karşı koymaya çalışırsam çalışayım, gözkapaklarımı açık tutamıyordum artık. Anlatıcı inişsiz çıkışsız, tekdüze bir tonda konuşmaya devam ediyordu:

... özellikle amsalak yaşarlar. Bunlar az ya da çok dokuncalı bir türdür. Sözgelimi kalınbağırsakta bulunan bir türü iyicildir, her önüne gelene saldırmaz; oysa bir başkası, özen gösterilmezse, çok kötü sokarak ağır bir sayrılık olan amipli dizanteriye yol açabilir. Önceleri dokuncasız oldukları sanılan toprak ya da su amiplerinin, tümüyle açıklanamayan koşullarda, sayrılık etkeni oldukları ve ölümcül beyin yangılarına yol açabilecekleri anlaşılmıştır.

Topraksal varlıklar, susal varlıklar, havasal varlıklar... Cin, peri, ecinni... Sayrılık etkeni... Ölümcül beyin yangıları... En son anımsadığım şey, perdede yine bulacalı ve titrek görüntüler olduğuydu. Erkek sesi, yankılı, tekdüze bir mırıltıya dönüşmüştü: 'am-ip-am-ip-am-ip-am-ip... dev-am-dev-am-dev-am-dev-am... ek-sik-ek-sik-ek-sik-ek-sik...' Direnmek için bütün çabama karşın, uykuya dalmışım. Perdeleri çekili bir odadaydım. Biraz dikkat edince, benim yatak odam olduğunu anladım bunun. Benim yatak odam, ama yine de değil. Gözlerim yarı aralık, yatağımda yatıyordum. Sırtımdaki gecelik entarisinin üzerinde kanlı kusmuk lekeleri vardı. Herzamanki gibi, başıma bir takke geçirmiştim. Yüzüm sayrıl bir solgunluktaydı. Birden kapı açıldı ve içeriye üniversiteden iş arkadaşım olan üç profesör girdi. Kral gibi giyinmişlerdi. Başlarında birer taç vardı.

PROFESÖR BAHTIKARA

[*Yattığım yerden zorlukla doğrulmaya çalışarak*] Ooo, kimleri görüyorum? Buyursunlar, buyursunlar! Şerefyab oldum.

BİRİNCİ BİLGE

[*Büyük bir hayret ve dehşetle*] Aman yarabbim! Bahtıkara'yı bu hale düşüren nedir?

PROFESÖR BAHTIKARA

Ah benim saygıdeğer ve salak meslektaşım! Sizin gibi hareket etseydim, şu anda hâlâ paşa paşa yaşıyor olurdum herhalde. Ama şimdi ebediyen ölüyorum. Aman ha, kulağınız kirişte olsun. Hafazanallah, her an gelebilir. Git, oşt, kışt!

İKİNCİ BİLGE

[*Diğer bilgelere dönerek alçak sesle*] Allah Allah! Ne demek istiyor?

ÜÇÜNCÜ BİLGE

Fazla üstüne varmayın, sayıklıyor. *Delirium tremens* olsa gerek bu, Poe gibi tıpkı... Ateşi yükselmiş olmalı. Bu kadar yalnız kalmasının onun açısından iyi netice vermeyeceğini söylemiştim. Sonunda kafayı sıyırdı işte. Vah vah!

BİRİNCİ BİLGE

Yapma yahu, ne diyorsun! Tüh! Eğer öyleyse, derhal dünyanın en mahir tabiplerine, en dirayetli hekimlerine baş vururuz, tedavi ettiririz onu. Hey dostum! Korkma, bu boktan bir rüya sadece.

PROFESÖR BAHTIKARA

Rüya ya da hayal, sonuçta hepsi aynı kapıya çıkmaz mı, bre köftehor? Doğru, hayal elbette: Bedenle birlikte ruhu da lanetleyen ölümcül bir günahın hayali...

İKİNCİ BİLGE

Ama Bahtiyarcığım, ama canım arkadaşım, böyle yapma lütfen! Bu tarz haşin laflarla kendini manasız yere harap ediyorsun. Halbuki bütün bunlar beyn-en-nevm-vel-yakaza görülen uğur-

suz bir düşten ibaret. Başını kaldırıp şu masmavi göklere bak bir kere. Unutma ki, tanrının inayeti ve mağfireti sonsuzdur. O bütün günahları bağışlar.

PROFESÖR BAHTIKARA

İnayet ve mağfiret, öyle mi? Ha evet, ihanet ve marifet... Ama Bahtiyar'ın günahları bağışlanamaz. Bin bir hileyle mübarek Havva anamızın kanına girip garibi iğfal ederek gırtlağına dek günaha batmasına sebebiyet veren o sinsi yılan, o menhus Mâr-ı Mâran bağışlanabilir belki, ama Bahtiyar, hayır, Bahtiyar bağışlanamaz. Op! Üop! Baylar, bayanlar, merdivenden kayanlar! Çıdamla dinleyin hikâyemi ve titretmesin sizi ağzımdan çıkan lafların şiddeti! Eninde sonunda laf değil mi işte? Laf dediğin nedir ki? Üç gün sonra unutulur gider. *Verba volant, scripta manent.* [*Şimdi bu lafın ne işi var burada? Üstelik tam tersi anlama gelmiyor muydu? Söz yazıya her zaman üstündür, çünkü yazı kaskatı kalırken, söz eğilip bükülür, kılıktan kılığa girer. Yani yazı oturakalırken, söz uçar.*] Bunca yıl burada basit bir öğrenci olduğumu hatırladığımda, her ne kadar kalbim deli gibi çarpıyorsa da, of-of, diyorum ki, Konstantiniyye denen şu mezbeleliğe adımımı atmamış ve tek bir kitabın kapağını dahi kaldırmamış olsaydım keşke. Keşke... Ama heyhat, geçti vorun pazarı, sür eşeği mideye. [*Kel alaka...*] Son pişmanlık fayda etmez. Geçmişe mazi, yenmişe kuzu... [*Bir dakika! Başka türlü değil miydi bu lafın mabadi? Sanki şey gibi... Tövbeler tövbesi...*] Ve ne harikalar yarattım: Bütün memleket, evet, hatta bütün dünya şahittir –ki bunun için bütün memleketi ve dünyayı ve âhireti kaybettim ben. O âhiret ki, ilahî babamızın ebedî ikametgâhıdır, kutsanmışların tahtıdır, saadetin sultanlığıdır. Ve işte ben bunun için sonsuza dek cehennemde yanmaya mahkûmum. Ah, cehennemde, sonsuza dek! Canım arkadaşlarım, söyleyin bana: Bahtiyar Bahtıkara'nın ne işi var sonsuza dek cehennemde?

ÜÇÜNCÜ BİLGE

Aman Bahtiyarcığım, sen sen ol, Hak Teala'ya yalvar yakar! Belki duyar seni.

PROFESÖR BAHTIKARA

Kime, kime? Reddettiğim tanrıya mı? Hani şu hakaret edip aşağıladığım tanrıya? Evet, denyoyuz, ama o kadar da değil! Ama hiç de belli olmaz ha! Ah tanrım, ah göklerdeki merhametli babamız, ah ulu Manitu! Beni affetmen için salya sümük ağlardım, ama nedense nefis olduğu söylenen şu hain topal, akmasına izin vermiyor gözyaşlarımın. Onların yerine kan fışkırıyor gözlerimden. Dilimi bağlıyor, nefes vermesine engel oluyor sözcüklerime. Üzerimdeki karabasanı sikip atmak –pardon!– silkip atmak için ellerimi kaldırırdım, ama lanet olsun, şu işe bak ki, onları... onları tutuyorlar, onları tutuyorlar!

HEPSİ BİRDEN

Kim? Kim tutuyormuş bakalım? Höst, ağanın eli tutulmaz!

PROFESÖR BAHTIKARA

Kim olacak? Rû Sıfır ve Nefis Topal! Ah dostlarım: Onlara evyenin altındaki dolapta duran tuz ruhunu sattım!

HEPSİ BİRDEN

N'aptın, n'aptın? Allah korusun! Lâ müsellim! Lâ müsellim!

PROFESÖR BAHTIKARA

Ya, elbette, lâ müsellim, lâ müsellim tabii de, n'apalım, bir halt etmiş bulunduk işte bir kere! Hani 'Acı bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır,' derler ya; ben de bir kötü hayatın hatrına ebedî saadeti çiriş ettim –öyle birşey varsa tabii! Kendi kanımla kaleme alınmış bir evrak yazdım onlara. Mürur doldu, vakt-i kerahat erdi, beni almak için damlamaları an meselesidir artık.

BİRİNCİ BİLGE

Aman Yarabbim! Bunu bize daha önce neden söylemedin ki? Nefesi kuvvetli mübarek kişilere senin için dua ettirirdik, muska yazdırırdık, kurşun döktürürdük, Yeni Cami'de senin nam-ı hesabına sadaka dağıtırdık.

PROFESÖR BAHTIKARA

Pışıık, o kadarını babam da bilir! Bunu yapmayı ben de daha önce defalarca düşünmedim mi sanıyorsunuz? Ama eğer tanrının adını anarsam, beni lime lime edeceğini söyledi o lâin Şeytan ür-Racim. Kafamın içindeki ilahî sese kulak verirsem, bedenimi ve ruhumu, ne var ne yok hepsini alacaktı. Ve artık çok geç. Açılın, Beyler, açılın! Eğer benimle birlikte mahvolmak istemiyorsanız, açılın!

İKİNCİ BİLGE

Ah, onu kurtarmak için ne yapabiliriz?

PROFESÖR BAHTIKARA

Beni iplemeyin, kendi kıçınızı kurtarmaya bakın tabanları yağlayıp.

ÜÇÜNCÜ BİLGE

Allah bana güç verir. Ben onunla kalacağım.

BİRİNCİ BİLGE

Allahı sınama, muhterem arkadaşım! Üniversite sınavı mı bu? Bak, sonra çarpılırsın ha! Haydi, yan odaya geçip onun için dua edelim.

PROFESÖR BAHTIKARA

Evet, dua edin benim için, yakarın! Ve bir ses duyarsanız, sakın gelmeyin yanıma, beni hiçbir şey kurtaramaz çünkü.

İKİNCİ BİLGE

Sen de dua et, biz de dua edelim Allahın sana merhamet etmesi için.

PROFESÖR BAHTIKARA

Elveda, Baylar! Yarına çıkarsam, gelirim yanınıza. Eğer çıkmazsam, Hinnom kuyusundan su çekmeye gitmişim demektir. Su yerine alev çıkmazsa tabii.

HEPSİ BİRDEN

Elveda! [*Üç Bilge çıkar. Saat on biri vurur.*]

PROFESÖR BAHTIKARA

Vay benim dertli başım! Ettin mi kendine edeceğini? Artık sadece bir saatin kaldı yaşayacak ve sonra ebediyete kadar lanetleneceksin. Göklerin sürekli dönen küreleri, durun! Zaman denen aşüfte dursun ve geceyarısı hiç gelmesin! Tabiatın gözü, doğ, doğ yine ve ebedî günü muştula! Muştala ya da her neyse... Ya da bu saati bir yıla, bir aya, bir haftaya, o da olmadı en azından bir güne dönüştür. Ulan ne cimrisin be! Dönüştür, dönüştür ki, tövbe edip ruhumu kurtarabileyim yahu! *O lente, lente currite noctis equi!* Çüşünüz, gecenin beygirleri, çüşünüz! Yavaş çekiniz kürekleri, ki mehtap uyanmasın lan! Bak, hiç tınıyorlar mı? Hiçbir işe yaramıyor. Lafımı dinletemiyorum. Boku yedik! Yıldızlar dönüyor hâlâ, zaman geçiyor. Saat on ikiyi vuracak, Haşatan gelecek ve ben lanetleneceğim... Amaaan! Tanrının kucağına atlarım ben de! Hop, kim çekiyor bacağımdan? Bak, bak! Nasıralı'nın kanı yağıyor gökten. Bir damlası bile ruhumu kurtarmaya yeter –hatta yarım damlası, hatta çeyreği, hatta katresi! Ah, yırtılma kalbim onun adını anıyorum diye. Yine de çağıracağım onu. Esirge beni, Rû Sıfır! Nerede şimdi? Gitti. Ve bak tanrı nasıl da kolunu uzatıp kaşlarını çatıyor. Dağlar, tepeler! Gelin, yığılın üstüme ve tanrının gazabından saklayın beni! Yok, olmuyor. Öyleyse, ben de kör bir köstebek gibi dosdoğru toprağın içine kaçarım. Açıl, Toprak, açıl! Ama hayır, toprak bile beni koynuna almayacak. Doğumumda söz sahibi olan, ölümü ve öte dünyayı pay eden yıldızlar! Doğum sancısıyla kıvranan şu karşıki bulutların karnına kesif bir sis perdesi gibi çekin beni. Çekin ki, tekrar kustuklarında, uzuvlarım sarkabilsin dumanlı ağızlarından ve ruhum İrem Bağları'na girebilsin. [*Saat on bir buçuğu vurur.*] Hastir, sıçtık! Yarım saat oldu bile! Göz açıp kapayana kadar geçer artık zaman. Ey İlahî! Ruhuma merhamet etmeyeceksen, Nasıralı'nın benim için akıttığı kan uğruna, hiç olmazsa şu ilanihaye acılarıma bir son ver. Gel, seninle bir anlaşma yapalım: Gehenna'da bir milenyum yaşayayım, yok yok, yüz milenyum, ama sonunda halas olayım. Ah ah, lanetlenmiş ruhlara son yok-

tur! Sen neden ruha ihtiyacı olan bir yaratık değilsin ki? Ya da seninkisi niye ölümsüz? Ah, Pis Zagor'un matem psikozu doğru olsaydı da, bu ruh pır diye benden uçup vahşi bir hayvana girebilseydi! Bütün hayvanlar mutludur, çünkü cartayı çektikleri zaman ruhları çözünür hemen. Ama benimkisi yaşamaya devam edecek Gehinnom'da azaplar içinde. Ya da acaba edecek mi? Devam etmek ya da etmemek, evet, işte bütün mesele bu! Ateşte yanarak da olsa, varolmaya devam edebilmek, ah, ne kadar büyük bir lütuf olurdu! Ama yok, olmuyor. Beni halk eden ana babaya lanet olsun! Yo, Bahtiyar, kendini lanetle başkalarını lanetleyeceğine, seni Cinnet'in nimetlerinden mahrum bırakan Rû Sıfır'a lanet oku. [*Saat on ikiyi vurur.*] Amanin vurdu, vallahi de vurdu! Şimdi ben nerelere gideyim? Beden! Yüzünü tez elden göğe çevir, yoksa Rû Sıfır şıpın işi Gehenna'ya uçuracak seni. [*Gökgürültüsü ve yıldırım.*] Ey ruh! Ta'l! Su damlacıkları haline gelip okyanusa yağ ki, hiç bulunmayayım. Tanrım! Tanrım! Bana o kadar gazaplı bakma! [*İblisler içeri girer.*] Engerekler, kobralar, pitonlar! Bırakın, biraz nefes alayım! Bırakın lan! Çirkin Hinnom, açılma ayaklarımın altında! Üstüme üstüme gelme Rû Sıfır! Oşt, kışt! Tamam! Vallahi tamam! İnan olsun, bütün kitaplarımı yakacağım! Ah Nefis Topal! Nefis Topal! Sen neymişsin sen? Anneee!

Sonra, debelenmeme ve zırlayarak kendimi yerden yere atmama aldırmaksızın, beni alıp götürdü bet suratlı iblisler. O anda zıplayarak uyandım. Nerede olduğumu anlayamadım bir süre. Gözlerimi kırpıştırarak çevreme bakındım, ama önümdeki öğrencilerin büyük bölümü ayağa kalkmış olduğu için perdeyi göremiyordum. Sağ ve sol yanlarımda oturan öğrenciler, kalabalıktaki boşluklara gözlerini uydurarak, pürdikkat bakıyorlardı. "Eyi muz!" diye boğuk bir sesle bağırdı orta sıralardan biri. Birkaç sıra ötemizde oturan, yüzü kıpkırmızı olmuş bir başkası, canhıraş bir çığlıkla, "Ohş! Geydir! Geydir!" diye haykırdı ve yakasını bağrını yırtıp kendini yere çaldı. Hoparlörlerden ritmik bir şakırtı eşliğinde hafif bir inleme geliyordu. Islak bir yerbezi, mermer zemine çarpılıyordu sanki. Meraklanarak ayağa kalktım. Boyum uzun olduğu için, önümde ayağa kalkmış olan öğrencilerin üzerinden sinema perdesini rahatça görebiliyordum. Gözlerime inanamadım önce ve düş görmeye devam ettiğimi sanarak silkindim. Da-

ğınık bir yatağın üzerinde, anadan doğma çıplak, genç bir çift vardı. Erkek kadını dörtayak konumuna getirip arkasına geçmiş, mili yuvasına oturtup hızlı hareketlerle gidip geliyordu. Bu denli hızlı hareket ettiğine göre, acelesi vardı herhalde, biryere yetişecekti. Allah vere de, geç kalmasaydı bari! Kim olduklarını anlamaya çalıştım, ama kamera açısı dolayısıyla ikisinin de yüzlerini seçmek olanaksızdı. Sonra, kamera öne doğru yarım çember çizdi ve yüzlerini görebildik. Tanımadığım yüzlerdi, herkesin yüzü olabilecek, belirsiz yüzler... Kadın sarışın uzun saçlıydı. Yirmi küsur yaşlarında olsa gerekti. Ağzı yarı aralıktı ve aptallık akan yüzünde çok şaşırmış gibi bir ifade vardı. İçine her vuruluşunda küçük çığlıklar atıyordu. Şaklamadan anlaşıldığı kadarıyla, derin ve güçlü darbelerdi bunlar. Erkek her vuruşta olabildiğince içeri uzanmaya çalışıyor ve, sanırım, bunu başarıyordu da hergele, tabii kadın numara yapmıyorsa, ki görünüşe göre, pek yapmıyordu, ferişţahı şaşmış gibiydi çünkü. Elbette erkeğin penis boyu da bu dürtükleme işleminin etkinliğinde önemli bir faktördü ve burada, insanüstü olmasa bile, olağandışı ölçülerden söz ediyorduk herhalde. Bu arada, dürtükleme deyince, iç dürtünün aslında böyle birşey olması gerektiği geldi birden aklıma: Ruhunuzun derinlerini sürekli yoklayan, ne olduğunu tam olarak bilemediğiniz, bize bir an bile rahat huzur vermeyen bir ivedilik duygusu... Erkek bu konuda hayli deneyimli olsa gerekti. Otuz yaşı civarlarındaydı. Çok kaslı olmayan, ama lastik gibi bir gövdesi vardı. Kaşları çatıktı. Kadın tam anlamıyla dağılmışken, o, âdeta vesikalık fotoğraf çektirir gibi, çok ciddi bir yüz ifadesini korumayı başarıyordu. Bu yüzden, kendisini enikonu takdir ettim: İşini ciddiyetle yapanları severim. Ve takdir ettiğim, yok, yok, düpedüz kıskandığım diğer bir özelliği ise, bütün bu ameliye sırasında hiç ter akıtmamasıydı: Tek bir damla bile... Ne soğukkanlılık! Çelik gibi sinirler! Ben olsam, tere batmıştım şimdi. Havalar biraz ısındığında, durduğum yerde bile terlerim, saçlarımın arasından ter fışkırır, gömleğimin sırtı tepsi gibi bir ıslaklık lekesi olur. Kaldı ki, burada enikonu bir efor sarf edilmesi sözkonusuydu zaten. Ben bunları düşünürken, güçlü bir şaklama duyuldu. Erkek gerilip gerilip kadının içine iyice gömdürmüştü. Perdedeki kadından ve salondaki öğrencilerden aynı anda bir uluma yükseldi.

"Çuuuş!" dedim yüksek sesle.

"Çok Uluslu Şirketler mi, Hocam?"

Ses yanımdan gelmişti. Döndüm. Aşağı doğru bakmam gerekti. SİTAR (Sinema Tarihi) sınıfımdan göz aşinalığım olan, ama adını anımsamadığım, ufak tefek bir öğrenciydi.

"Böyle pespayelik görmedim!" dedim öfkeyle, "Üniversitede oynatılacak bir filme resmen parça koymuş herifler!"

"Yok, Hocam!" diye karşılık verdi öğrenci, "Parça değil."

"Nasıl değil be?" diye çemkirdim, "Yarım saattir atlıkarınca gibi düzüşülüyor!"

"E, tabii öyle de, Hocam, parça değil," dedi öğrenci iyiniyetli bir açıklama çabasıyla, "Filmin orijinali böyle."

Bu kez şaşırma sırası bendeydi.

"Nası yani?"

"Bu yönetmen yeni bir montaj yöntemi geliştirdi. Bütün filmlerine pornografik bölümler koyuyor," diye açıkladı öğrenci, küçük bir çocuğa anlatır gibi, "Bu yüzden filmleri gişe rekorları kırıyor, yarışmalarda ödüller alıyor."

"Buna neden şaşırmadım acaba?" dedim gülerek, "Aslında, bunca öğrenci buraya gerçekten belgesel film izlemek için gelmiş olsaydı, buna şaşmam gerekirdi. Bu çığır açıcı buluşun mucidi olan sayın yönetmen, filmlerindeki pornografi kullanımını nasıl mazur gösteriyormuş peki? Durun, söylemeyin! 'Sanat halk içindir,' diyeceksiniz. Eh, halk da bunu istediğine göre..."

"O da var tabii, ama yalnızca o değil," diye açıkladı öğrenci, "Pornografinin gerçek yaşamın hem soyut hem somut düzlemde eşsiz bir metaforu olduğunu söylüyor yönetmen. Bunun ne anlama geldiğini sormayın, bilmiyorum, yalnızca kendi halinde bir öğrenciyim ben. Ama pornografiden kasıt, cinsellik ise, evet, cinsellik gerçekten de yaşamın bir parçası. Ayrıca yönetmen bu yolla geniş kitlelere son derece ciddi konularda filmler izletiyor. Az şey mi bu? Kimbilir, belki zamanla belgesellere düşkün bir izleyici kitlesi bile oluşacak. Böyle bakılırsa, ülkenin kültür düzeyinin yükseltilmesinde önemli bir görev ifa ettiği söylenebilir yönetmenin."

"Evet," diye onayladım, "Filmin adının neden *Amiplerin Yaşamı – AMYAŞ* olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Cinsellik ya-

şamın bir parçası. Yaş am cinselliğin mi demeliyim yoksa? Ama yaşam ve yaş am aynı şey değiller mi zaten? İki kısa solukta söyleyiveriyoruz her ikisini de: ya-şam ya da yaş-am."

Öğrenci ne diyeceğini bilemedi ve aptal aptal suratıma baktı. Bu adi gösteriyi daha fazla izlememe gerek yoktu. Ne olduğunu anlamış, notumu vermiştim. 'Hoşçakal' bile demeden yerimden kalktım ve sinemasever öğrenciyi ardımda bırakıp, filme daldıkları için dilleri bir karış dışarı sarkmış öğrenci topluluğunun önünden, karanlıkta elyordamıyla geçerek kapıya yöneldim. Sıraların arasındaki koridorda, cıvık ve kaygan birşeye bastığım için, az kalsın düşüyordum. Yüzümü ekşiterek, 'Pis herifler!' diye geçirdim içimden. Sonra kapıya ulaşan basamakları hızlı hızlı tırmanıp fuayeye çıktım.

Hastane pis bir kenar mahalledeydi. İşiniz yoksa, semtine uğramak dahi istemeyeceğiniz, aşırı kalabalık, havasız ve kasvetli yerlerdi genellikle Halk Hastaneleri (HAHA). Sıra numarası verilmesi için önceden telefonla randevu almanız gerekir, yine de randevu saatinde hastaneye gittiğinizde, uzun bir kuyrukla karşılaşırdınız. Aşırı kalabalık nedeniyle oturacak yerler genellikle dolu olduğu için, metroda yolculuk eder gibi sıkış tepiş ayakta beklerdiniz. Saatler sürebilirdi size sıra gelmesi. Hatta kimi kez, akşam olur, pek de nazik olmayan bir biçimde, hastanenin kapanma saatinin geldiğini, doktorların artık hasta bakmayacağını, dolayısıyla ertesi gün yine gelmenizi söyleyen nobran hademelerce, yerdeki süprüntüleri süpürürcesine, kapıdışarı edilirdiniz. Onlara karşı çıkmak için birşey yapamazdınız, çünkü eğer sesinizi yükseltmeye kalkışacak olursanız, doktorlar, hastabakıcılar, hemşireler ve hademeler tarafından mimleneceğinizi ve bir dahaki sefere çok daha uzun sıra beklemeniz gerekeceğini bilirdiniz. Kentin daha güzel semtlerinde, insanın içini açan, sıra beklemek gerekmeyen, hastalara insanca davranılan hastaneler de vardı tabii, ama Özel Hastaneler'di (ÖZHASTA) bunlar ve oralarda benim gibi Devlet Memurları'na (DEVMEMUR) ücretsiz olarak bakılmıyordu. İnsan o hastanelere de gidebilirdi elbette, bunu engelleyen bir yasa yoktu, ama muayene ve tedavi parasını kendi cebinizden tıkır tıkır ödemek zorundaydınız; aksi takdirde, hastanenin avukatları mahkemeyle donunuza dek alırlar, sizi çul üstünde bırakırlardı. Eğer mallarınız haraç mezat satıldığında, hastane giderlerini karşılamaya yetmezse, aylığınıza el konur ve her geçen gün faiziyle katlanan bu borcu ödeyebilmek için yıllarca didinip dururdunuz. Hastaneler bu yüzden adliyelerin yakınına yapılır, sağlık ve adalet arasında kopmaz bir bağ olduğu söylenirdi. PRASA (*Pratik Adalet ve Sağlık*)

denirdi buna ve bu ilke, bir altın kural gibi, herşeyin üstünde tutulurdu. Ben bu görüşe katılmıyordum, hatta akılfukarası insanlar olarak görüyordum bu ilkeyi benimseyenleri. Sağlık ve adalet arasında nasıl bir ilişki olabilirdi ki? Olsa olsa hastalık ve adaletsizlik ilişkilendirilebilirdi. Hastalık doğanın adaleti, yani adaletsizliğiydi. Sağlıklı olabilmek için gereken herşeyi yapar ve böylece dünyanın en sağlıklı insanı olduğunuzu sanır, ama birdenbire, yolda yürürken kafanıza saksı düşercesine, durup dururken hastalanabilirdiniz. O zaman boku yerdiniz işte. Bir kez paçayı kaptırdınız mı, kolay kolay kurtulmanıza izin vermezdi doğa. Doğa yasası dedikleri buydu. Eskiden ben de sağlığım konusunda kaygılanır, sağlıklı yaşamaya çalışırdım. Ancak bu gerçeğin farkına vardığımdan beri, sağlık sorunlarına metelik vermez olmuştum. Zırt pırt hastaneye gidip doktora muayene olunmazdı. Hipokondriyadan başka birşey değildi bu. Böyle davranan insanları küçümser, onlarla alay ederdim. Ben hastaneye ya da doktora gitmekten hiç hoşlanmazdım ve rahatsızlığım artık ertelenemeyecek duruma gelene dek de gitmezdim. Ne var ki işte o durumlardan biriydi bu. Uzunca bir süredir karnım ağrıyor ve geceleri uykularım tedirgin edici düşlerle delikdeşik oluyordu. Sürekli peklik çekiyordum. Tuvalete gittiğimde hayli zorlanıyor, hatta dışkılarken katlanılmaz bir acıyla sarsılıyordum. Bu rahatsızlıkları önce görmezden gelmeye çalışmış, ancak dışkıyla birlikte makatımdan kan gelmeye başlayınca, istemeye istemeye üniversitenin Sağlık ve Adalet Merkezi SAĞLAM'a gidip rahatsızlığımı Ser Tabip (SERT) Dr. Civanım'a anlatmak zorunda kalmıştım. Ortaboylu, gözlüklü, saçsız, ciddi, gerçekten sert bir adamdı SERT. Şikâyetlerimi duyunca, sert bir tavırla, soyunmamı emretmişti. Hoşuma gitmemişti bu, ama itaat etmiştim. SERT beni muayene etmiş, oramı buramı mıncıklamış, daha sonra da lastik eldivenlerini takıp kayıtsız bir ifadeyle domalmamı söylemişti. Önce biraz itiraz edecek gibi olmuş, ama SERT'in ciddiyeti ve kararlılığı karşısında yelkenleri suya indirip domalmıştım. Bana derin bir *Rektal Tuşe* (RETUŞ) uyguladıktan sonra, masasının başına geçip not defterine bir iki not düşmüş ve Sağlık Karneme (SAKAR) anlaşılmaz birşeyler karalayıp mide ve bağırsak filmi çektirmek üzere beni Radyoloji ve Endokrinoloji Kliniği'ne

(RENKLİ) sevk etmişti SERT. Üniversiteden izin alıp hemen ertesi sabah erkenden hastaneye gitmiştim. Yine uzun süre sıra beklemem ve hademelerin kabalığına göğüs germem gerekmişti tabii. Nihayet sıra bana geldiğinde, bütün diğer hastalar gibi beni de itip kakan suratsız bir Çekim Teknisyeni (ÇETE) tarafından Radyoloji Odası'na (RODA) alınıp –âdeta lütfen– mide filmim çekilmiş ve, sanki uyuz bir iti tekmeleyerek defedercesine, bir hafta sonra gelip filmi almam söylenerek savılmıştım. Bir hafta geçmişti ve ben de filmi almaya gelmiştim şimdi.

Yeni yapıldığı anlaşılan, ama yine de eski suratlı, devasa ve biçimsiz, gri bir binaydı hastane. Çatıda yer yer, inşaata ileride devam edileceğini gösteren, paslı demir filizleri göze çarpıyordu. Herhalde projeyi tamamlamak için ödenek yeterli olmamış, mimarlar da bu yüzden böyle bir çözüm yolu bulmuşlardı. Hastane bahçesi herzamanki gibi hastalar, hasta yakınları ve onlara birşeyler satmayı uman çığırtkan sokak satıcılarıyla dolup taşıyordu, öyle ki burasının bir panayır ya da pazar yeri olduğu izlenimine kapılabilirdi kişi. Hastalar, giysilerinden anlaşıldığı kadarıyla, gecekondulular, işçiler, memurlar ve emekliler, başka bir deyişle dar gelirlilerdi. Bir simit almak bile, onlar için lükstü. Binanın ana kapısından içeri girince, ağır bir koku yüzüme çarptı. İnsan gövdelerinden yayılan ter ve ten kokusuydu bu. Yüzümü ekşitip ağzımdan soluk almaya çalışarak yürüdüm. Çekilmiş filmlerin dağıtıldığı bankoya ulaşmak için yaklaşık bir çeyrek saat giriş bölümünü dolduran insanlarla boğuşmam gerekti, ama sonunda, filmleri dağıtan koyun bakışlı hademenin karşısında duruyordum. Bir baş selamı verdikten sonra, adımı, adresimi, Güvenlik Numaramı (GÜVEN) ve çekimin yapıldığı tarihi söyledim. Hademe arkasındaki raflarda yığılı duran dosyaların arasında bir süre eşindi ve benim filmlerimin olduğu dosyayı sonunda bulup bankonun üzerinden bana uzattı. Dosyayı alıp itişen insan kalabalığının arasından güçlükle geçtim ve canımı bahçeye atıp rahat bir soluk aldım. Bahçedeki bütün banklar doluydu. Bu yüzden, dosyaya bakmak için alçak bir duvarın üzerine tünedim. İki karışa iki karış boyutlarında gri bir dosyaydı bu ve ilk gözüme çarpan, kapağın üzerine, tükenmez kalemle, büyük harflerle ve hayli çirkin bir elyazısıyla, çaprazlama yazılmış kısa bir tümce oldu:

Dosyayı açıp filmlere ve tıp terimleriyle dolu rapora baktım, ama hiçbir şey anlayamadım tabii. Bütün bu ne idüğü belirsiz saçma sapan sözler benim için birşey ifade etmiyordu. İçimde kötü bir his vardı ama. Bu dosya neden 'hastaya gösterilmeyecek'ti? Dosyayı aceleyle toparladım ve hemen üniversiteye dönüp SAĞLAM'a gittim. Üzerinde pirinç bir levhaya kazınmış süslü harflerle *Dr. Civanım – Ser Tabip (SERT)* yazan kapıyı tıklatıp odasına girdiğimde, masasının başında not defterine birşeyler yazıyordu SERT. Benim kaygılı yüzümü görünce, soran bir ifadeyle kaşlarını kaldırdı:

"Buyrun, ne için gelmiştiniz?"

Ne saçma bir soruydu! Ne için gelmiş olabilirdim ki? Hal hatır sormak ya da iki el prafa atmak için değil herhalde. Yine de, öfkeme gem vurmayı başardım.

"Merhaba, Doktor! Ben Prof. Bahtiyar Bahtıkara," dedim ve tekdüze bir sesle ekledim: "*Psikolojik Kazıbilim* PSİKA *Kürsü Başkanı* KÜB. Geçen hafta gelmiştim, anımsadınız mı? Hani bana... ee... beni uzun uzun muayene edip sonra da radyolojiye sevk etmiştiniz."

Önce RETUŞ'tan söz etmeyi düşünmüş, ama sonra bu tatsız konuya değinmekten vazgeçmiştim. SERT'in gözlerinde beni anımsadığına ilişkin bir bakış göremeyince, ne yapmam gerektiğini bilemedim ve hastanede elime tutuşturulmuş olan film dosyasını uzattım beceriksizce:

"Bunlar... bunlar benden istediğiniz filmler, Doktor Bey. Rapor da içinde."

Uzattığım dosyayı aldı SERT ve ilgisiz gözlerle filmleri uzun uzun inceleyip raporu okuduktan sonra, not defterini karıştırdı.

"Evet," dedi aradığını nihayet bularak, "Tahmin etmiştim."

"Kanlı Basur (KABA) galiba, değil mi?" diye bilgiçlik tasladım, "Biliyorum, masabaşı işleri basuru tetikler, diyeceksiniz. Ama ne yazık ki, benim işlerimin çoğu öyle. Ne yapalım? Herhalde katlanmak gerekecek."

"Hayır, hayır, değil," diye sertçe yanıt verdi SERT, "Merak etmeyin, Profesör, basur değilsiniz."

Bu yanıt beni rahatlatmıştı. Hafif ve geçici bir durumdu demek sözkonusu olan. SERT aynı ilgisiz ve rahat ifadeyle sürdürdü sözlerini:

"Geçen haftaki muayenenizde de tahmin ettiğim gibi, KAVE bu."

"Kahve mi?" diye kaşlarımı kaldırdım, "O da nedir ki? Sütlü kahve filan mı?"

"Hayır, KAVE, yani *Karsinoma Ventrikulus.* Türkçe adıyla *Karın Kanseri* (KAKA). Midenizde hemen hemen yumruk büyüklüğünde bir tümör var. Sürekli kabızlık ve basur, yeme içme alışkanlıklarınızla ilgili bir rastlantı yalnızca. İşte buraya da yazmışım: *Tipik bir KAKA vakası.*"

Afallamıştım. Güçlükle yutkundum:

"Ne kadar? Ne kadar?"

Tümörün boyutuna neden bu denli takılmıştım, bilemiyorum. Sanki benim için çok fark edecekti. Oysa tümörler konusunda zırcahilim. Mercimek büyüklüğünde ya da yumruk büyüklüğünde olsun, benim için birşey ifade etmezdi. Ancak boyut büyüdükçe, insan ister istemez tedirgin oluyordu tabii. Elini yumruk yapıp bana uzatarak salladı ve sakin bir sesle yanıt verdi SERT:

"Na böyle, yumruk büyüklüğünde ya da takriben bir tenis topu diyebiliriz. Bakın!"

Filmlerden birini burnuma doğru uzatıp parmağıyla bulanık bir bölgeyi gösterdi. İşaret edilen yeri tam olarak göremedim. Sersemlemiş, oturduğum yere külçe gibi çökmüştüm. Dilim tutulmuştu. Konuşmaya çalışıyor, ama birşey söyleyemiyordum. Saçlarımın arasından ter fışkırmış, gözlerim hadekalarında uğramıştı. Oda çevremde fırıl fırıl dönüyordu. Bir anda dünya başıma yıkılmıştı sanki. *Karın Kanseri*! Doktorun olağan birşeymiş gibi söyleyiverdiği bu uğursuz sözcükler kafamın içinde yankılanıyordu: KAKA, KAKA, KAKA... Neden sonra biraz kendime gelir gibi oldum ve sesim titreyerek yalvarırcasına sordum:

"Herhalde bu meret hastalık henüz başlangıç aşamasındadır, değil mi, Doktor?"

"Hiç olur mu?" diye gülümsedi SERT, "Çoğu insan gibi, sizin de tıbdan pek anlamadığınız hemen belli oluyor, Profesör.

Raporda açık açık yazıyor oysa: Henüz terminal safha değil, ama, tebrikler, oldukça ileri bir safhadasınız, metastaz an meselesi. Ki benim teşhisim de zaten öyle. İşte bakın!"

Not defterini gösterdi. Okunaksız bir karalamadan ibaretti yazdıkları.

"Gördünüz mü?" dedi mağrur bir ifadeyle, "Benim teşhisim katiyen şaşmaz. Ben ne dersem, o. Hastalık iyice ilerlemiş. En fazla altı ay yaşarsınız."

SERT'in sözleri tokat gibi çarpmıştı yüzüme. Altı ay! Yüz seksen gün! Kaç saat ve kaç dakika olduğunu hesaplamaya çekiniyordum. Acı bir iniltiyle kekeledim:

"Al-altı ay mı? Daha uzun olmaz mı? Daha çok gencim! Yapmak istediğim çok şey var daha! Daha çok gencim, Doktor!"

"Peki, sizin güzel hatrınız için sekiz ay olsun," diye karşılık verdi SERT, "Ama, bakın, bir saat bile fazla olmaz. Sekiz ay son sözüm. O da sizin için, ha! Elhamdülillah, bizde söz bir, allah bir! Sevildiğinizi bilin! Anlaştık mı?"

Gözlerim yaşardı. Gözyaşlarımın yanaklarımdan süzülmesine engel olamıyordum. Bir anda, koltuktan kayıp dörtayak oldum. Bir süre yerde, arsız bir çocuk gibi, havayı tekmeleyip hıçkıra hıçkıra ağlayarak debelendikten sonra, SERT'e doğru emekledim ve ayaklarına kapanıp gözyaşları içinde höykürdüm:

"Doktor! Doktor Civanım! Vallahi çok sıkı pazarlık ediyorsunuz. Peki, kabul. Siz ne derseniz, o olsun. Ama aman bana bir çare! Yar bana bir çare medet! Bunun bir çaresi yok mu, Doktor? Etkili bir ilaç, kemoterapi, radyoterapi filan? İki gözüm önüme aksın ki, ameliyata bile razıyım! Yapın bana bir güzellik, Doktor, kurtarın beni!"

"Çare mi? Ne çaresi?" diye kıkırdayarak bacaklarına sürünen toraman bir tekiri okşar gibi başımı okşadı SERT, "Hadi, hadi! Toplayın kendinizi! Hiç yakışıyor mu size? Hem bu kadar heyecanlanacak ne var, canım? Altı üstü terminal safhadaki basit bir KAKA vakası işte. Allah göstermesin, düşünsenize, *Kan Kanseri* (KANKA), *Deri Kanseri* (DEKAN) ya da maazallah *Gırtlak Kanseri* (GIRK) olabilirdiniz. Hastanelerde sürünür dururdunuz o zaman. Oysa şimdi, en fazla altı ila sekiz ayda, hop, gideceksiniz. Temiz iş! Sen rahat, ben rahat! İnanın, sizden çok daha

kötü durumda olan, çok daha genç ve çok daha az zamanı kalmış hastalar gördüm. Sevinin. Yine şanslısınız siz. Durumunuza gelince, dediğim gibi, hastalığınız çok ilerlemiş. Tıbbî yardım almakta çok gecikmişsiniz. Bundan sonra ne ilaç ne tedavi hatta ne de ameliyat, hiçbir şey kâr etmez. Hani, ne diyeyim, taş gibi, taş! Nurtopu gibi habis bir tümörünüz oldu maşallah! Hayırlı uğurlu olsun!"

Orada daha fazla duramadım. SERT'in can yakıcı sözlerini dinlemeye daha fazla tahammül edemezdim artık. Kendimi bilmez durumda, dizlerimin, dirseklerimin ve göbeğimin üstünde sürüne sürüne odadan çıktım. Bekleme salonunda bankonun ardındaki tipsiz hastabakıcı tuhaf tuhaf süzdü beni. Oradaki raflara tutunarak güçlükle ayağa kalkabildim ve sendeleye sendeleye kapıya yürüdüm. Koridorda bir sarhoş gibi yalpa vurarak odama doğru ilerlerken, bir tek Karın Kanseri sözü vardı aklımda: KAKA, KAKA, KAKA... Başka hiçbir şey düşünemiyordum. Sürekli üstümde olan obur bir göz gibiydi kanser. Bir an bile kurtulamıyordum onun uğursuz bakışından. Topu topu altı ay ömrüm kalmıştı. Ben, Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara, altı ay sonra ölecektim!

Üniversitenin kapısından çıkarken, sersem gibiydim. Sendeliyordum. Başım dönüyor, gözlerim kararıyordu. Arada sırada belli belirsiz bir bulantı yokluyordu midemi. Ateşli bir hastalığa tutulmuştum sanki. Ürperiyor, titriyordum. Sendeleye sendeleye ilerliyordum önüme çıkanlara çarparak. Protesto sesleri yükseliyordu çarptığım insanlardan, ama yüzümdeki ifadeyi gördüklerinde, seslerini kesip işlerine dönmenin sağlıkları açısından daha yararlı olacağını anlıyorlardı. Ben ise hiç aldırmıyordum bunlara. Kafamın içinde dolanıp duran ve her değdiği yeri yakan yanardöner bir alev topu, bir an bile huzur vermiyordu bana. Bu saatte derste olmam gerekiyordu aslında, ama üniversitede daha fazla duramazdım. Revirden çıkınca, kendiliğinden üniversitenin kapısına yönelmişti adımlarım. Kafamda bir tek düşünce vardı şimdi: Eve gitmek, eve, eve, eve... Bir ebelemece oyunuydu sanki bu. Meydanı geçip eve varmayı başarabilirsem, beni rahat bırakmayan bütün tatsız gerçeklerden kurtulacaktım. Yatak odamın anarahmini andıran loşluğu, yorganımın sarmalayıcı sıcaklığı ve yastığımın sevecen yumuşaklığı beni herşeye karşı koruyacak güvenli bir kabuktu. Duvar dibine dizili çöp tenekelerini devirmiş, çöplerin içinde eşinmekte olan armadillolara imrenerek baktım. Onların kendilerini dış dünyadan koruyan kalın bir zırhları vardı. Kalın bir zırh... Ama tabii yalnızca dışa karşı bir korunma sağlıyor bu zırh. Asıl düşman, oysa, içten geliyor ve en umulmadık anda bastırıyor. (Ama hep öyle olmaz mı zaten? En amansız düşman hep en umulmadık anda gelendir ve hazırlıksız yakalar insanı.) İç düşmana karşı korunmasızsınız. Yalvaran gözlerle çevrenize bakıyor ve haykırıyorsunuz: 'Hey kardeşim! Düştüm, yaralıyım, bana yardım et!' Ama size kimse yardım etmiyor. Sesinizi duyuramıyorsunuz. Umursamadan, belki farkınıza bile varmadan önünüzden geçip gidiyor herkes. Ama

isteseler bile, zaten yardım edemezler ki: Ölüm ve siz, yaşam ve siz, karşı karşıya, teke tek, baş başasınız... Baş başa! Ne romantik! Ve ne denli lirik! Çevrede hiçkimse yok. Ölümünüz ve siz, yalnız, yapayalnızsınız. Nereye giderseniz gidin, ne yaparsanız yapın, ne denli debelenirseniz debelenin, bütün dünyada bir tek siz ve ölümünüz var. Ve belki siz bile değil, yalnızca ölümünüz: Dört başı mamur, özgül, kunt, somut, kaçınılmaz bir ölüm... Sizin ölümünüz o, yalnızca ve yalnızca size ayrılmış, tek başınıza geçmek zorunda olduğunuz kişisel bir kapı... Kapının açılmasını kimse engelleyemeyeceği gibi, sizinle birlikte kimse geçemeyecek de o kapıdan. Sizi kapının eşiğine dek yedebilir belki, size rahatlatıcı masallar anlatabilir, yol boyunca kendinizi yalnız hissetmemenizi sağlamaya çalışabilir. Kafanız biraz çalışıyorsa ama, o martavalları dinleyip gönlünüzü eğleyebilir, hiçbir şeyden haberiniz yokmuş, hiçbir şey olmamış gibi davranabilir misiniz? Herşey apaçık ortada: Siz ölümünüzsünüz, ölümünüz de siz. Tek gerçek bu. 'Yaşam' denen şey, 'ölüm' aslında. Yaşam ve ölüm: İlginç bir denklem, kaçışsız bir oksimoron... Yaşam ve ölüm, ölüm ve yaşam, yaşam-ölüm, ölüm-yaşam, yalüm, öşam, yaşüm, ölam... Ölü am! Ne denli doğru: Benim bunca yıldır 'yaş am' sandığım, 'ölü am'dan başka birşey değilmiş meğerse!

Her Çarşamba gibi, BALA'da bugün de pazar ve panayır kurulmuş olduğunun neden sonra farkına vardım. Meydanın her yanına uzanan pazar tezgâhları, delik deşik olmuş ve rengi atmış tenteler, geviş getirip durduğu yerde sıçan sütçü beygirlerinin koşulu olduğu eski püskü at arabaları, püf desen yıkılacak dermeçatma kulübeler, kullanılmaktan lime lime olmuş çadırlar ve boyaları tabaka tabaka kalkan paslı salıncakların arasında kadın erkek, çoluk çocuk, binlerce insan geziniyordu. İçinde bulunduğum duruma çok uygun bir dekordu doğrusu bu. Bir solucan yumağı gibi kıvıldayan bu rengârenk tente direği ormanının içine hışımla daldım. Çığırtkan pazarcılar, tapon mallarına alıcı bulmak için, kıçlarına neftyağı sürülmüşcesine, canhıraş çığlıklarla bağırıyorlar, sattıkları malın en taze ve en ucuz olduğuna yemin-i billah ediyorlardı. Başörtülü, çaçaron evkadınları, tezgâhların çevresine üşüşmüş, satıcılarla sıkı sıkı pazarlık ediyor ve aynı mallara müşteri olan rakibeleriyle çekişiyorlardı. Evli

erkekler, elleri kolları kesekâğıtları ve pazar fileleriyle dolu, birer koyun uysallığıyla eli maşalı karılarının ardından gidiyorlardı. Tezgâhların arasında dolaşan sümüklü çocukların kimisi, acı su, yavan sakız, dandik tükenmez kalem ya da buruşuk kâğıt mendil satmak için müşterilerin eteklerini çekiştiriyor, kimisi ise avuçlarındaki birkaç eciş bücüş ve küflü limonu kakalayacak birilerini bulmak umuduyla, her önlerine gelene yalvarıyorlardı. Köfteci ve sucuk-ekmekçiler, surdibinde dinî vecibelere uygun biçimde kesilmiş halis muhlis nallı kuzudan mamul ürünlerini ballandıra ballandıra bitiremiyor, etraflarına kesif bir duman ve yanık yağ kokusu yayarak kızartma yapmayı sürdürüyorlardı. Kokoreççiler, karıncayiyen, mangust ve armadillo bağırsağından yapılma kokoreçlerini kuzu bağırsağındanmış gibi satıyor, salak müşterilerinin ellerindeki somunları afiyetle gövdeye indirmesini yarı istihza yarı zevkle izliyorlardı. Simitçi ve açmacılar bu amansız rekabet karşısında yılıp küskün bir biçimde köşelerine çekilmişler, bayat çöreklerini gaskallayacak birilerini bulma umutlarını yitirmişlerdi. İri bir sünnet çocuğu gibi, başlarında pullu fes ve ayaklarında getrle dolaşan şerbetçiler, köftenin soğanından içleri yanıp şerbetlerinden tatmak isteyen zavallıların ellerine tutuşturdukları ağzı kırık bardaklara, sırtlarındaki ince uzun boyunlu eğri büğrü bakır güğümden, morumsu, yeşilimsi, kahverengimsi, kıvamlı, ne idüğü belirsiz sıvılar dolduruyor, müşteri içerken, 'Oh, şifadır!' diye yaltaklanıyor ve boşalan bardakları suyun altına tutarak, diğer müşterilerin kullanımına sunmak için, güya yıkıyorlardı. Derbeder sokak ressamları, ellerinde bloknotlarıyla kalabalığın içinde kısık gözlerle dolaşıyor, karakalem portresini çizmek için susta maymun gibi önlerine oturtabilecekleri bir kurban arıyorlardı. Gezici berberler, bir tabureye oturtup yüzlerini yıvış yıvış bir köpükle sıvadıkları müşterilerini bağırta bağırta tıraş ediyorlar, açtıkları çentiklere kantaşı yerine kaya tuzu basıyorlardı. Güneşli ama soğuk havaya karşın üstleri çıplak olan, göğüsleri kıllı sokak göstericileri ise, ayrı bir âlemdi. Kimisi ateş ve kılıç yutuyor, kimisi demir çubukları büküyor, kimisi ağır gülleleri kaldırıyor, kimisi ise göğüslerine sardıkları zincirleri kaslarını şişirerek koparıyorlardı. Sırık cambazları iki direk arasına gerdikleri ipte yürüyor, akrobatlar

tek el üzerinde amuda kalkıyor, perendebazlar taklalar atıyor, jonglörler ellerindeki lobutları çeviriyorlardı. Adını bile bilmediğim tuhaf âletler çalan, kılıksız sokak çalgıcıları, kimi kez tek başlarına, kimi kez ikili üçlü gruplar halinde, tahammülfersa bir gürültü çıkarıyor, üstelik bunun için bir de insanların para vermesini bekliyorlardı. Kösele suratlı çengi ve köçekler, ağızlarından salyalar saçarak onları alkışlayan seyircilere şuh bir edayla göz kırpıyor, yaktıkları ateşin çevresinde, hızlanan darbuka ritmi eşliğinde topuk vurarak dönüyorlardı. Makyajları akan sulugöz palyaçolar, tek tekerlekli bisikletlere binip eninde sonunda patlaması mukadder dev balonlar şişiriyor, birbirlerinin kafasına pastaf ekleştirmeyi komiklik yapmak sanıyorlardı. Keçisakallı hokkabazlar, şapkalarından tavşan çıkarıyor, mülevves mendillerinin ortasına konma gafletinde bulunulan sikkeleri bir daha geri gelmemecesine gayb âlemine gönderiyorlardı. Hilekâr bulkarayı-al-parayıcılar, pis pis sırıtarak üç kâğıt açıyor, etraflarını saran, hiçbir şeyden habersiz kurbanlarını söğüşlüyorlardı. Yankesiciler, ortaklaşa çalıştıkları sokak göstericilerinin numaralarını ağzı açık ayran budalası gibi avanak avanak izleyen enayilerin ceplerini yağdan kıl çekercesine boşaltıyor, yevmiyeyi doğrultuyorlardı. Duvar diplerine sinmiş, alil, mayasıllı, hırpanî dilenciler, gelen geçene avuç açarak en acıklı sesleriyle yalvarıp yakarıyor, sadaka vermeden geçenlerin ardından uzunca bir beddua okumayı ihmal etmiyorlardı. Yarı çıplak ve eli yüzü pasak içinde meczuplar oraya buraya koşturuyor, sıçrıyor, haykırıyor, gelen geçene oralarını buralarını gösteriyor, yapmadık rezillik bırakmıyorlardı. Paçavralara bürünmüş tinerci çocuklar şiş gözkapaklarıyla ruh gibi etrafta dolaşıyor, onlarla gözgöze gelmek gafletinde bulunan insanlardan para dileniyorlardı. Kısacası, kimse benim farkımda değildi. Herkes kendi işiyle meşguldü. Herkes kendi yoluna gidiyordu. Herkesin kendi hayat gailesi vardı. Benim varlığım ya da yokluğum onlar için birdi. Beni umursamıyorlardı. Alçak sesle sunturlu bir küfür savurdum ve önüme gelenleri itiştirerek yürümeye devam ettim. Az ileride büyük bir kümelenme vardı. Üzerinde süslü harflerle *Şah-ı Mâran – ŞAMAR* yazan vişneçürüğü bir çadırın etrafında, tedirginlikle dalgalanan bir kalabalık toplanmıştı. Boyunlar merakla uzuyor,

başlar ürkekçe uzanıyordu. Enayilerin keselerini hafifletmeyi amaçlayan bu gülünesi gösteriyi biliyordum. Beş yaşlarındayken, bir gün babamla birlikte panayıra gitmiştim. Yine önünde kalabalık toplanmış olan buna benzer bir çadır vardı. Merak etmiş, giriş ücreti olan bir buçuk kuruşu ödemesi için babamın başının etini yemeye başlamıştım. Babam, benim vızıltımdan kurtulabilmek için, kabul etmek zorunda kalmış, ama bana yarım bilet kessin diye, kapıdaki palabıyıklı adamla sıkı bir pazarlığa girişmişti. Sonunda, ikimizi iki buçuk kuruşa çadıra almaya razı olmuştu adam. Çadırın içi loştu. Nerede olduğu belli olmayan spotlardan düşen birkaç buğulu ışık huzmesi bozuyordu karanlığı. Gözlerim bu loşluğa alışınca, çadırın ortasındaki yükseltide kırmızı kadife kaplı bir kerevete kurulmuş, belden aşağısı balık ya da dev bir yılan gibi gümüşsü pullarla kaplı olan kadını gördüm. Düz uzun siyah saçlı kadının göğüsleri çıplaktı. Göğüs uçlarına yapıştırılmış balık pullarının ışıltısı gözlerimi alıyordu. Ağzım hayretten yarı açık, büyülenmişçesine, kadına doğru birkaç ürkek adım attım. Babam bıyıkaltından sırıtarak beni izliyordu. 'Dur! Çok yaklaşma!' diye uyardı beni boğuk bir sesle kadın. Kerevetin önünde korkuyla durdum. 'Bana iki kuruş verirsen, sana istikbalini söylerim, çocuk,' dedi. Yutkundum ve gayrı ihtiyarî cebimi yokladım. Cebimde yalnızca babamın vermiş olduğu bir kuruş vardı. Bu parayla panayırda şeker alacaktım. Sikkeyi uykudaymışçasına kadına uzatıp tek paramın bu olduğunu söyledim. Memnun bir gülümsemeyle parayı alıp çabucak yoketti kadın ve sonra, 'Sen ileride büyük adam olacaksın,' dedi bana, 'Büyük, çok büyük, çok çok büyük... Baht görüyorum, açık baht... Bahtın açık olacak. Hatta ve hatta o kadar açık ki...' Burada duraklayıp hafifçe boğazını temizledi. 'Geceye açılmış bir pencere denli açık... Çetrefil bir alınyazısı denli açık... Gri göklerden düşen çamurlu yağmur damlaları denli açık... Anladın mı?' Hiçbir şey anlamamıştım. Dehşetten büyümüş gözlerle, aval aval kadına bakıyordum. Cırtlak bir kahkaha attı kadın ve sonra elinin tüy denli hafif bir hareketiyle kışkışladı beni: 'Haydi, git artık! Git ve hayatını yaşa!' Robot gibi, çadırın kapısına yürüdüm ve dışarı çıktım. Dışarıda yüzlerce meraklı göz bir anda üzerime çevrildi. İçeride ne görmüştüm? Nasıl birşeydi? Korkunç muy-

du? Onlara anlatır mıydım? 'Bahtıaçık Bahtiyar Bahtıkara,' dedi babam sırıtarak, 'Aferin! Bu da sana ders olsun. Bugün sana başka harçlık yok. Vaktini ve naktini çarçur etmemeyi belki böylece öğrenirsin.' O akşam eve, panayırda horoz şeker ve pamuk helva yiyemeden döndüm.

Birkaç adım ilerleyince, dalgalanan bir kümeyle daha karşılaştım ve ne yaptığımın ayırdında olmaksızın oraya yöneldim. Aslında, oraya gitmek gibi bir düşüncem yoktu, ama sanki o yöne doğru gizli bir el çekiyordu beni. Biraz daha yaklaşınca, kalabalığın oluşturduğu çemberin ortasında bir adamın, portakal sandığından bozma, dermeçatma bir kürsüye çıkmış, elinde megafon, nutuk atmakta olduğunu gördüm. Oldukça iyi giyimli, orta boylu, elli yaşlarında bir adamdı bu. Keçisakallıydı. Başında melon şapka, sağ gözünde monokl, sırtında ise koyu renk bir redingot vardı. Plastronlu göğsüne bayrak biçiminde bir rozet takmıştı. Beyaz eldivenli ellerinde, asayı andıran, gümüş topuzlu, kısa ve ince bir baston tutuyor ve fırtınalı bir deniz gibi keskin iniş çıkışlarla ilerleyen konuşmasının kimi yerinde –ki yüz hatları iyice geriliyor, sesi tiz ve titrek bir tınıya bürünüyordu böyle anlarda– ortasından tuttuğu bu bastonu bir kılıç gibi tehditkâr bir edayla başının üzerinde sallıyordu. Ne anlattığını merak ettiğim için kalabalığın en arka sırasına sokulup kulak kabarttım. Konuşmanın başını kaçırdığım anlaşılıyordu.

"Aziz ve muhterem yurttaşlarım!" diye havlıyordu adam, "Bu cennet parçası vatanın cefakâr evlatları! Memurlar! İşçiler! Emekliler! Sevgili kardeşler! Biliyorum, hepiniz bir an evvel evinize gitmek istiyorsunuz. Merak etmeyin, daha fazla vaktinizi almayacağım. Sözlerimi kısaca özetliyorum: Devletimiz, dediğim gibi, gizli ve büyük bir tehdit altındadır. Dış mihraklardan kaynaklanan bu tehdidin amacı, bizi birbirimize düşürüp güzel memleketimizi bölmek ve kolayca yutabilecekleri parçalara ayırmaktır. Asırlardır değişmeyen bir gerçektir bu. Ülkemizin kritik jeopolitik konumu, kötüniyetli dış güçlerin iştahını ziyadesiyle kabartmakta ve topraklarımız üzerindeki çirkin emellerini günbegün artırmaktadır. Dolayısıyla, bizim gaflete düşmememiz, bu tip gizli tehditlere karşı herzaman hazır ve uyanık olmamız daha da önem kazanmaktadır. Diri kuvvetler mevzileri-

ni korumalıdır. Ne demişler: Anadolu, yani vefakâr, fedakâr ve kahraman analarla dolu, mukaddes bir toprak parçası... O analar ki ne koçyiğitler doğurmuştur! Vatan analara emanettir. Kadınımızın vatan müdafaasında oynadığı faal rolü hiçbir zaman unutamayız. Anlı şanlı bir tarih yazmış, ulu ve kahraman bir ecdadın torunları olarak, en öncelikli vazifemiz, bu cennet vatanı korumak, inkişaf ettirmek ve muasır medeniyet seviyesine ulaştırmaktır. Bunu yapacak kudret, damarlarımızdaki asil kanda mevcuttur. Unutmayın ki, damarlarımızda bu kahraman ecdadın kanı dolaşıyor. Bu kutsal vatan toprağının her karışı, şehit kanıyla sulanmıştır. Toprağı sıksam, şüheda fışkıracak, şüheda! Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. Sathı müdafaa etmeliyiz. Bu toprağın bir karışını bile, ne bir karışı, bir parmağını bile vermeye razı değiliz. Vermem! La müsellim! Çıplak sinemi siper ederim hain kurşunlara! Onların topu tüfeği varsa, benim de iman dolu bir göğsüm var! İman, iman, ah iman! İman karşısında topun tüfeğin lafı mı olur? Bizim tepemizi attırmasınlar! Yerimizden bir kalkarsak, neticesi fena olur! Fena, fena, hem de çok fena! Hepsini parça parça edip ayaklarımızın altında çiğneriz alimallah! Bu kahraman millet..."

Adam iyice coşmuştu. Suratı kıpkırmızı kesilmiş, kaşları çatılmıştı. Sözünü kesip sağ elinin işaret parmağını havaya kaldırarak sallamaya başladı.

"Tekbir!" diye bağırdı heyecandan çatallanan bir sesle. Etrafını çeviren kalabalıktan birçok insan, onun gibi işaret parmaklarını parmaklarını havaya kaldırarak nidasını coşkuyla yankıladılar:

"Tekbir! Tekbir!"

Bu saçmalığı artık daha fazla dinleyemedim. Önümdeki insanları sertçe itiştirip kalabalığı yararak adamın yanına gittim. Kürsüye çıkmış olmasına karşın, boyu ancak benim boyum kadardı. Kalabalığın içinden çıkıp yanına geldiğimi görünce, bön bir ifadeyle yüzüme baktı. Sonra, aklına nereden geldiyse, elini öpmek istediğimi sanarak, megafonu indirip eldivenli elini bana uzattı:

"Berhudar ol, evladım!" dedi vakur bir tavırla, "El öpenlerin çok olsun!"

Bana uzatılan bu zarif eli kavrayıp ayı pençesini andıran elimin içinde kırarcasına sıktım. Adamın yüzünde şaşkın bir ifade belirdi ve ağzı bir Japon balığı gibi açıldı, ama bir ses çıkartamadı. Sonunda, kuyruğuna basılmış bir köpek eniği gibi, tiz bir tonda cikledi. Diğer elindeki megafonu çekip aldıktan sonra, onu kürsüden alaşağı edip bir kibrit çöpü gibi yere fırlattım ve beni bile şaşırtan çevik bir hoplamayla kürsünün üstüne çıktım. Dermeçatma kürsü, ağırlığım altında acı acı gıcırdayıp sallandıysa da, neyse ki yıkılmadı. Megafonun ses düğmesini sonuna dek açtım ve dudaklarıma götürüp kuru bir sesle fısıldadım:

"Test! Test! Ssse! Ssse! Yarr-rak! Yarr-rak! Bir-ki! Bir-ki!"

Fısıltım yüzlerce kez güçlenerek megafondan metalik bir tınıyla yükseldi. Çevremi saran herkes susmuş, merakla benim konuşmamı bekliyordu. Sonuçtan memnun kalarak boğazımı temizledim ve gür bir sesle kalabalığa seslendim:

"Sevgili kenttaşlarım!"

Sesim meydanda çınladı. Pazar tezgâhlarında alışveriş yapan bütün insanlar başlarını çevirip bana baktılar. Aynı tonda devam ettim:

"Bilisiz yığınlar! Daha doğarken ölmüşler! Yaşadığını sanan zombiler! Ana rahmine düştüğü anda çürümeye başlamış olanlar! Uyurgezer gibi işlerine gidip gelenler! Akşamları televizyonun önündeki rahat koltuklarında yayılıp tahammülfersa dizilerini seyredenler! Günde beş vakit alınları yere gelince, içi rahat edenler! Geceleri sıcak ve yumuşak yataklarında mışıl mışıl osuruklu bir gaflet uykusunu uyuyanlar! Sözüm size!"

Çevreme bakındım. Yüzlerde ürkek bir şaşkınlık ifadesi belirmişti. Elimi kalabalığa doğru uzattım:

"Evet, evet, şaşma, sana diyorum orada dikilip duran beyaz takkeli amca! Ve sana, iki saattir domatesleri mıncıklamaktan usanmamış olan yeşil başörtülü teyze! Ağzı açık ayran budalası gibi suratıma bakıp duran kırmızı fularlı genç, sana! Sen, burnunu karıştırıp hap yapan kıro, senin neyin eksik? Ve tabii sen, kendini pek yakışıklı sanan pisbıyık! Sözlerim size! Hepinize! Hepinize ve tek tek herbirinize! Sizi kastediyorum! Kendinizi dışlanmış hissetmeyin! Bir kenara atılmadınız! Görmezden gelinmediniz! Tek konum sizlersiniz! Sizler! Sen ve sen ve sen! Herkes!"

Kalabalıktan belli belirsiz bir mırıltı yükseldi. Herkes şaşkın şaşkın yanındakine bakıyordu. Acı acı gülümsedim ve yumuşak bir sesle konuştum:

"Ölmek ya da ölmemek, işte sorun bu!"

İnsanlar birşey anlamaksızın bana baktılar. Aldırmaksızın sürdürdüm sözlerimi:

"Yanlış anlaşılmasın: Kara bahtın kem talihin zaman ayarlı serseri mayınlarına tahammül etmek midir daha soylu olan, yoksa fırtınalı bir belalar denizine karşı süngüye davranıp dişiyle tırnağıyla çarpışarak onu alt etmek mi, filan diye sormuyorum. Ama asalet nedir ki zaten? Biz doğmadan belirlenmiş bir kimin-eli-kimin-cebinde meselesi. Konu bu değil. Üstelik, herhangi birisini ya da birşeyi yenmek de değil burada sözkonusu olan. Karşınızda somut bir düşman yok: Don Quijote gibi beyhude yere yeldeğirmenlerine saldırma garabetinden kurtaramazsınız kendinizi. Utku ummayın: Kimi çarpışmaların kazara galibi olsanız bile, sonuçta yaldızlı harflerle mağlubiyet hanenize kazınacaktır bu savaş. Yalnızca yenilgi vardır bu meydan muharebesinin neticesinde: Sonu başından belli, yitik bir mücadele... Bir Sisyphos çabası... Ayakbağı bir angarya: Alavere dalavere, Kürt Memet nöbete! Sık sık nöbet tutmaya alıştırın kendinizi. Buna karşı, bilge insanlar –feylesoflar, mutasavvıflar, yazarlar ('ozanlar' diyeceğim, ama size fazla ezoterik gelecek bu, bildiğiniz 'şairler' yani), gerçekten de pek bilge insanlar bunlar– diyorlar ki, ölmek aslında uyumaktan başka birşey değildir. Oh, ne âlâ memleket! Hepbirlikte uyuyuverelim o zaman. Ve bu uyku sayesinde tüm kederler ve etin namzet olduğu tüm doğal yıkımlar sona erermiş. Çok iyi yahu! Suyundan da koy! Vay be, uyku da amma uykuymuş ha! Her derde deva bir ilaç! Eğer öyleyse, tutkuyla ulaşılmaya çalışılacak bir doruktur bu. Dağcılık levazımatımızı ikmal edelim hemen: İngiliz sicimi, tentürdiyot, havagazı, siyanür... Ha, daha başka şeyler de olabilir tabii, bunlar ilk akla gelenleri. Oysa, sorarım size, devekuşunun kafasını kuma gömmesinden bir farkı var mıdır bunun? Benim için şudur budur denebilir –bunu yüksek sesle söyleme cesareti gösterenin alnını karışlarım gerçi, o başka– ama bir tek şey diyemezsiniz: Hayalci. Sapına kadar gerçekçiyim ben ve, sonunda boku yiyecek bile ol-

sam, düşmanımın gözlerinin içine bakarım. Ne o, Kerhaneci, çok mu komiğine gitti? Petkan sıkıyorsa, gel, şurada bir karakucak tutuşalım. Yer mi? Yemedi tabii, değil mi? Bak, kuyruğunu bacaklarının arasına kısıp nasıl ufaktan kırıyor! Uğurlar ola, Beyim! Yine bekleriz! Ne diyordum? Ha, ölmek, güya, uyumakmış. Uyumak ve... belki de düş görmek! Hmmm, evet, işin püf noktası işte tam burada, Azizim. Olay burada düğümleniyor. Diyor yine kimi aklıevvel zevat: Yalvaçlar, azizler, din adamları, ve aslında sokakta rastladığınız on kişiden en az dokuzu. (Yani sizi kastediyorum, evet, siz, herkes, hepiniz, hepiniz ve herbiriniz! Parmağın bizzat sizi işaret etmekte olduğundan zerre kadar şüphe ediyorsanız eğer, müjde, şüphelerinizde haklısınız: Paranoyak olmanız, izlenmediğiniz anlamına gelmez.) Efendim, çünkü o kapkara ve derin ölüm uykusunda –haydi 'ebedî istirahat' diyelim de, müstamel bir örtmeceye müracaat etmeyi göze alıp, kaçırmayalım insanların rahatını– ne bitimsiz düşler, ne bunaltıcı karabasanlar gelebilirmiş. (Miş! Öyle diyorlar.) Bu ölümlü kavı bir kez atınca, dinlenmek istermiş kişi. (Sakın 'kalıbı dinlendirmek' dedikleri olmasın bu?) Toplumsal bağlantılarınızdan ötürü göstermemiz gereken saygı, cehenneme çevirirmiş uzun bir yaşamı. (Vah vah vah! Ne diyorsun? Yapma be!) Şöyle ki: Kim dayanabilirmiş yaşamın bu aşağılamaları ve kırbaç darbelerine? (Miş miş de, muş muş! Mişli geçmiş, uydur uydur, söyle. Elçiye zeval olmaz, ben söyleyenin yalancısıyım.) Diktatör haksızmış, mağrur adam ise mütekebbir... Karşılıksız aşkın acısı, adaletin gecikmesi, resmî görevlilerin küstahlığı, ve çıdamlı vatandaşların, ellerine bir altıpatlar alıp kendi hesaplarını kendileri bir temiz görmek varken, değersiz kazanımlarla yetinmeleri nedeniyle maruz kaldıkları onca hakaret falan filan... E millet salak, ama o denli de gerizekâlı değil tabii: Ölümden sonra birşey –hani şöyle ya da böyle birşey, birşeyler!– olabileceği korkusu olmasaydı, kim gönüllü olurdu ki bu ezici yükü taşımaya, ağır bir yaşamın altında ıhlayıp ter akıtmayı kim kabul ederdi? Baylar, bayanlar, merdivenden kayanlar, kayıp da kalçasını kıranlar! Açın kulaklarınızı da, dinleyin! Bu lafım size! Adıyla sanıyla 'göt korkusu' derim buna ben, 'göt'! Ne o, götünüz üç buçuk atıyor, değil mi? 'İşkilli göt dingilder,' denir ya, siz de emir ve komuta zinciri

içinde Ulu Manitu'nuza secde etmeden duramıyorsunuz. Oh! Yaraşır! Beter olun! Sizi vazgeçirmeye çalışacağımı sanıyorsanız, avucunuzu yalarsınız. Her koyun kendi bacağından... Durun hele, size daha neler diyeceğim! Akla karayı seçeceksiniz! Ne yakası açılmadık laflar işiteceksiniz daha benden! Ee, 'açtırma kutuyu, söyletme kötüyü,' demişler. Pandora'nın kutusu açıldı bir kere. Kutu da ne kutuymuş ama? Neler yok ki içinde: Parodiler, kolajlar, alıntılar, göndermeler, bozundurmalar, izleyici aşağılamaları... Seç, beğen, al: Eteğimdeki bütün taşları dökeceğim önünüze! Hayde vatandaş, batan geminin malları bunlar! Akşam pazarı! Yetişin, yetişin! Gâvurun cenazesi bu! Hop demeden kalkıyor! Sandukaya siz de bir omuz atın! Çorbada sizin de tuzunuz bulunsun! Neyse, işi daha fazla cıvıttırmayalım da, konumuza dönelim, koyunlarımıza: Koyunlar, yani siz... (Pardon, erkekleri tenzih ederim: 'koç'.) Ölüm, ya da diyelim ki 'öte dünya', ya da hatta isterseniz 'ebediyet' deyin, sınırlarından hiçbir yolcunun dönmediği, keşfedilmemiş bir ülkeymiş. Tövbe estağfirullah! Hiç güleceğim yoktu! Gerçi çok yabancı da gelmedi ya bana bu sözler: *Artık demir almak günü gelmişse zamandan / Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan / Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol / Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.* Kol, dedim, Kekom, kol. Fol değil, yol değil, bol da değil! Dar tam tersine! N'apalım, vazeline kuvvet! İsteyenlere kolsaati takıyoruz, kol, nah böyle! (Fazla alıntı yaptığım söyleniyor. Ne yapayım, bütün okuduklarımı anımsıyorum –hem de sözcüğü sözcüğüne. Bir fil belleğine sahipsem, benim suçum mu bu?) İşte o belde var ya, o belde – hangi kıta-i muhayyelde, diye sormak gelmez mi şimdi insanın içinden?– aklını karıştırırmış güya insanoğlunun ve tanımadığımız, yepyeni kemliklere pır diye kanat açıvermektense, sebat etmesini sağlarmış halihazırda malik olduklarında. Bak bak bak! Çaktın mı dalgayı? Ulan aferin be, Amcaoğlu, çok kurnazsın! Ne tilkisin seeen! Pabucunu ters giydirirsin şeytana! Tabii böylece civdan –pardon!– vicdan herbirimizi birer ödleğe çevirirmiş, bırak çevirsin! Ve bu yüzden kararlılığın ak pak çarşafları lekelenirmiş düşüncenin soluk gölgesiyle. Ulan lekelenmezse, hatrım kalır be! Ve de bu kafayla akıntısı tersine dönermiş dev ve görkemli girişimlerin ve 'eylem' adıyla anılamaz olurlarmış artık.

Adaaam sen de! Olurlarsa olsunlar, ayol, n'olacak? Biz götü kurtardık ya, ona bak sen! Çok şükür, evsiz barksız değiliz. Sokak ortasında kalmadık. Az şey mi bu? Cennet ya da cehennem: Suhulet ne mertebede seyrederse etsin, sonuçta nalları dikince –ya da 'zıbarınca' dememi mi tercih edersiniz, 'geberince', 'cavlağı çekince', 'tahtalıköyü boylayınca', 'eşekler cennetine salimen vasıl olunca'– ki er geç nalları dikmek nasıl olsa mukadder, gidecek iyi kötü biryerimiz, başımızı sokacak bir dam altı var. Fazla sıcak olursa, peştamal sarınır, mayo giyeriz, olur biter, canım. Sevaptır, iki kese de siz atın! Hem, meşhur darb-ı meseldir: 'Hamama giren terler.' Siz de biraz terleyin öyleyse, götünüzden ter damlasın. 'Götünüzden' diyorum, pardon, 'alnınızdan' diyecektim, dilim sürçtü, sürç-i lisan ettim –*lapsus linguae*: 'alın' ve 'göt' karışıyor. Küçük bir ayrıntı, önemsemeyin, mühim değil. Sizin bağlamınızda, tam anlamıyla aynı şey olmasa da, birbirine çok yakın kavramlar nasıl olsa. Arada ufak bir uzamsal fark var yalnızca, sıçılmış bokla sıçılmak üzere ıkınılan bok gibi. Hem zaten birisi üst baş, birisi alt baş. İşlev aynı. Birşeyin başı ol da, soğanbaşı ol istersen. Ya da yarrak... Hay allah, yine coştum ve dolambaçlı yan yollarına saptım söylemin! Gidilecek çok yolumuz var oysa: *Ars longa*, ama ne yazık ki *vita* az biraz *brevis*. 'Az biraz' dediğim, lafın gelişi... Aslında binin yarısı, beş yüz, o da bizde yok! Sıfırı tükettik! Ama hep böyle olmaz mı zaten? Evdeki hesap çarşıya uymaz; atılan temeller öksüz kalır; durup dururken, kafaya düşüverir saksı. Kazayı nadiren rastlanan bir garibe-i hilkat sanmayın sakın: Kaza kaderdir, kader de kaza... Bütün o ince olasılık hesaplarına inat söylüyorum bunu: Kaza sizin başınıza geldiyse, herhangi bir olasılık sözkonusu değildir artık. Bir tek şey vardır: Gerçek, yalçın bir kaya denli kunt ve somut gerçek... Ben size olasılığın ne olduğunu söyleyeyim: Bir kişiye olduysa, bir milyar kişiye de olmuştur aslında. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için, eyo! Ama siz, siz bunun ayırdında değilsiniz tabii. Ve hiçbir zaman olmayacaksınız da. Kesilmeyi beklerken, iştahla otlayan kurbanlık koyunlar gibi, dertsiz ve serazat ve bön, sefil yaşamınızı sürdüreceksiniz. Hayat gailesi başlıca sorununuz olacak. Onun için, size sizin anlayacağınız dilden hitap edeyim: Bok, göt, yarrak, yarrakbaşı... Nasıl, oldu mu? Anlar gibi oluyor

musunuz? Bu nezih kavramlar, silik de olsa, belli belirsiz birer imge uyandırıyor mu bulanık zihninizde? Bir açma çöreğin orta deliğine yavaşça duhul eden iri bir muz imgesi sözgelimi? Bildiniz, beslenme saati... Tedirginlikle kıpırdanmanızdan, huzursuzca homurdanmanızdan ve kuşkuyla etrafa bakınmanızdan görebiliyorum: Demek, tam anlayamadıysanız da, nelerden söz edildiği hakkında karineyle kabaca bir fikir oluşmuş küçük kafacığınızda –omuzlarınızın üzerindeki o yedi delikli tokmağa 'kafa' denebilirse tabii. Güzel! Demek ki sözlerim tümüyle boşa değilmiş. Boşaymış da yani aslında, onu zaten önceden beri biliyordum, hem de değilmiş. Eh, bu da yeter bana. Yetmeli! Çünkü, dedim ya, binin yarısı beş yüz, ki o da bizde yok. Değil beş yüz, dört yüz, üç yüz, iki yüz, hatta yüz bile yok. Yüzsüzüm! E yüz surat ister yani! Bakın, cüzdanımı çıkarıyorum: Çorak tarla gibi, tamtakır, kuru bakır. Bütün servetim üç beş kirli kuruş. Hani kurşun olsa, meteliğe kurşun sıkacağım, ama o da yok çok şükür! Dünyalığımı meydana getiren üç beş sikke de nişangâh talimine konu olmak talihsizliğinden yırtıyor böylece. Ne büyük şans! Bakın, bir öykü anlatacağım size. Öyküleri seversiniz, değil mi? Eh, gözünüz aydın! Bende ne öyküler var, bir bilseniz! Neyse, gelelim şimdi öykümüze: Bir adam var, bir bilimadamı. (Bir 'bili-madamı', bir 'psişik', bir 'falcı' filan değil, yanlış anlamayın, Apollon'la bir ünsiyeti yok, Delphoi'de oturmuyor; bir 'bilimadamı', yani bir 'bilgin', bir 'âlim'. Bilimadamı da öykü kahramanı olur mu, demeyin, oluyor işte!) Bir gece sokakta yürürken –parke taş mı, asfalt mı, bilmiyorum– önünü görmüyor ve derin bir çukura düşüyor. Adamboyu derinlikte, geniş bir çukur bu ve pis kokulu, bulanık bir su dolu. Hani 'kubur' diyeceğim, siz anlayın. Kısacası, bir lağım çukuru... Belediye güya tamirat amacıyla sokağı kazmış, sonra da açık bırakmış. Şimdi, ıssız bir sokakta derin bir lağım çukuruna düşen bir adam ne yapar? Zar zor parmaklarının ucuna kalkıp su yutmamaya, başını suyun üstünde tutmaya, nefes almaya çalışır, değil mi? Yok, sanki lağım çukuruna düşen kendisi değil, bir başkası. Debelendikçe debeleniyor, çırpındıkça çırpınıyor bizimki. Salak, bir de bilimadamı olacak! Olmasa, ne yapacaktı acaba? Başı lağım sularına batıp çıkıyor tabii habire. O pis suları bol bol yutuyor. Oh, şifadır! Ve kaçınılmaz

olan oluyor sonunda: Bir daha çıkmamacasına gömülüyor sulara. Karanlık sular yarılıyor ve adamı yutuyor. Bir daha da gören olmuyor onu. Bizim bilimadamı resmen bok yoluna gidiyor sözün kısası –metaforik ve reel anlamda. Nokta. Öykünün sonu. Kıssadan hisse: Siz siz olun, fazla debelenmeyin bir lağım çukuruna düşerseniz ve 'Aman dalgalandırmayın!' deyin etraftan yardımınıza koşup ip, kalas filan uzatmaya çalışan işgüzarlara. Nasıl, öykümü beğendiniz mi? Gökten üç elma düşmüş: Biri sana, biri bana, biri de lağım çukurunun içine! Cump!"

Meydanda büyük bir sessizlik oldu. Sinek uçsa, duyulacaktı sanki. Herkes ağzı açık ayran budalası gibi bana bakıyordu. Yüzlerinde şaşkınlık ve huzursuzluk vardı. Ortalardan bir genç çekingen bir tavırla elini kaldırdı.

"Afedersiniz," dedi ürkek bir sesle, "Yani öykünüzün bir sonu yok mu?"

"Adam sulara gömüldü, dedim ya!"

"Tamam da, ya sonrası? Sonra ne olduğunu bilmiyoruz."

Gülümsedim.

"Bunu bir 'son' saymıyorsunuz demek ki? Oysa ben bilimadamının sonunun öykü için de uygun bir son olduğunu düşünmüştüm. Ama öyle olmadığı anlaşılıyor. Pardon, doğru düşünememişim. Çevresel etkenleri katmamışım hesaba. İçe baygınlık veren televizyon dizilerinizden daha somut sonlara alışıksınızdır tabii siz."

"Neyi kastettiğini tam anlayamadım, Evladım" diye söze karıştı ön sıradaki, emekli kılıklı bir adam, "Ama bir öykünün sonunda öykünün baş kahramanı ölmez, herkes bilir bunu. Zor duruma düşebilir, zorluklarla çarpışır, çok zor anları olur, son anda kurtulmayı hep başarır ama ya da bu olmazsa, en azından, kurtarılır."

"Ha anladım!" diye ellerimi çırptım, "Bir 'mutlu son'dan söz ediyorsun sen, Amcabey. Ya da hiç olmazsa 'mutlumsu' bir son: Hani 'yaşam herşeye karşın sürüyor,' falan... Yaa, ben de biliyorum da, yok, ondan kalmadı. İflas edince, herşeyi satıp savdık, elimizde kalan bir tek bu. İster istemez bununla idare etmek zorundayız artık. Yanlış anlamayın beni, 'mutlu sonlar kötüdür' gibi saçma sapan bir laf ettiğim filan yok; tersine, çok güzeldir

mutlu sonlar, keşke hep mutlu son olsaydı. Da pek gerçekçi değildir mutlu son, çünkü gerçek yaşamda genellikle öyle olmaz. Nereden mi çıkarıyorum? İnanmazsanız, gazetelerin iç sayfalarındaki yüzlerce küçük haberi okuyun: Kazalar, intiharlar, cinayetler, doğal yıkımlar, salgınlar, soykırımlar... Bütün insanların değil belki, ama o insanların öyküsü orada bitti. Başrolünü oynadıkları kendi öyküleri o noktada sekteye uğradı. Ve, yanılmayın, bu ölümlerin çoğu faili meçhul kalacaktır: Kimisi faili bulunamadığından, kimisi de faili olmadığı için! O insanlar resmen bok yoluna gitmişlerdir, lamı cimi yok bunun! 'İlahî adalet' dev bir kitlesel yanılsamadan ibarettir!"

"Yavrum!" dedi altmış yaşlarında, tombul bir evkadını, "Seni deminden beri dinliyorum, hiçbir anlam çıkmıyor sözlerinden. Güya ilahî adalet yokmuş: Kim sokuyor kafana böyle münafıkça düşünceleri? Çok sıkmışlar seni, besbelli! Gel, ben sana bir kurşun dökeyim, bir de nefesi kuvvetli bir hocaya okutup üfleteyim, hiçbir şeyciğin kalmaz."

"Hah işte, ben de onu diyorum ya, Teyzeciğim!" diye atıldım, "Beni çok fena sıktılar. Üstelik, bunu kimin yaptığını da biliyorum: Yaşam! Yaşam sıktı beni. Yanlış anlaşılmasın diye, bilgisayarda büyük harfle SIKTI yazıyorum ya, çok da emin değilim, düpedüz küçük harfledir belki –yok, yok, kesin öyle: Yaşam beni..."

"Afedersiniz, öykü ne olacak?" diye sözümü kesti çekingen genç, "Yani gerçekten böyle bitti mi şimdi?"

"Anlaşıldı," dedim omuzlarımı sarkıtarak, "Teslim oluyorum. Suç bende. Size laf anlatmanın deveye hendek atlatmaktan daha güç olacağını bilmeliydim. Başka bir son düşünelim öykümüze. Sözgelimi, mahallenin çocukları ertesi gün saklambaç oynarken, bulsunlar adamın cesedini. Davul gibi şişmiş, çukurdaki çamurlu suyun üstünde yüzmektedir ceset. Çocuklar hemen polise haber verirler, diyecektim, ama çok alışıldık kaçacak. Onun yerine, şunu düşleyelim: Çocuklar cesedin kıçında sapanla atış talimi yaparlar. En çok isabet kaydeden, kazanır. Bu nasıl? Oldukça orijinal, değil mi? Eh, ne de olsa bir öykünün en önemli özelliği orijinal olmasıdır. Ya da şöyle bir son mu daha ilginç olurdu: Adamın çukura düşmesinin üzerinden birkaç gün geçer. Ceset suyun üs-

tüne çıkmadığı için, kimse olanların farkında değildir. Birkaç gün sonra, çukurdaki suyu boşaltmak amacıyla bir belediye vidanjörü gelir. Vidanjör suyu boşaltınca, ceset ortaya çıkar: Gözleri faltaşı gibi açılmış, dipte bağdaş kurmuş oturmaktadır. Hayli mülahham olan ceset, yuttuğu sular nedeniyle, iyice şişmiş, eskiden olduğundan daha da cesim bir hal almıştır. Zaten 'ceset' ve 'cesamet' arasında, ancak 'am' kadar bir fark vardır, o da nedir ki –fallaş olmamak şartıyla tabii? 'Vidanjör' deyince, bakın, aklıma ne geldi: Boğaz vidanjörle boşaltılsaydı, dipten neler çıkardı kimbilir? Ne batıklar, ne cesetler... Çekici bir kılıf bulmalı bu öyküye. Tam ne olduğunu söyleyemiyorum, ama birşeyler eksik. Hah, tamam, buldum! Eksik olan, teolojik-fantastik öge. Günümüzde çok tutuluyor bu. Tamam, bunu halledebiliriz. Şöyle: Hz. Musa liderliğinde Bizans esaretinden kaçan İsrailoğulları (bir dakika, yoksa Uruklar'ı mıydı, yok, değil, onları karıştırmayalım şimdi) gelip Ortaköy'deki çay bahçesinde konaklarlar ve birer yorgunluk çayı içerler. Bizans İmparatoru Konstantin ise, ordusunu toplamış, peşlerinden gelmektedir. İsrailoğulları'nın buradan karşı yakaya geçmeleri gereklidir, ama nasıl yapacaklardır bunu? Vapur İşletmeleri'nin (VİŞ) kurulmasına ve Boğaz Köprüsü'nün (BOK) yapılmasına daha binlerce yıl vardır ve, bu haliyle Boğaz, İsrailoğulları için aşılması olanaksız bir engel oluşturmaktadır. İşin başa düştüğünü gören Hz. Musa, kafayı çalıştırıp bir çıkar yol bulur. Boğaz, ne de olsa, coğrafî açıdan Karadeniz'in bir uzantısı sayılır. Öyleyse, Kızıldeniz-Karadeniz geçişimi neden yapılamasın? Kızıl ve kara arasında büyük bir fark yoktur. Eninde sonunda, birer renktir ikisi de. Bu nokta-yı nazardan hareketle, Hz. Musa Kızıldeniz'i yardığına göre, Karadeniz'i de yarıp ulusunu Filistin'deki vaat edilmiş topraklara yedebilir. Hz. Musa'nın düşünüş biçimini izleyebiliyor musunuz? O ne muhteşem muhayyile, o ne zekâvet ve basiret, Yarabbim! Büyük insanlar böyledir işte. Zor anlarda en doğru şeyi yapmayı bilirler –doğru olsa da, olmasa da. ('En doğru' herzaman 'doğru' olmayabilir. Ya da sormak gerekir: Doğru, ama kimin için doğru?) İşte böylece, Hz. Musa, bugün Ortaköy Camii'nin bulunduğu noktaya ilerler ve o meşhur âsasını yere vurup sulara buyurur: 'Açıl Susam, açıl!' (Yok, bir dakika, bu başka birşeydi. Neyse...) Âsasını vurduğu yerdeki taşta bu şedit

darbenin izini bugün hâlâ görebilirsiniz: Taş, buradan denize dek yarılmıştır. Hay güzel Allahım, senin hikmetlerin saymakla bitmez! Ve, ister inanın, ister inanmayın, deniz suları o noktadan ikiye yarılır. Boğaz'ın suları çekilince, dipten neler neler çıkar tabii, o konuya hiç girmiyorum. İsrailoğulları açılan o yoldan karşı kıyıya geçerler. Onların ardından gelen Bizans ordusu geçerken ise, sular kapanır, böylece Bizans ordusu son ferdine kadar imha edilmiş olur. (Belki bir yan bilgi, ama söylemeden geçmeyeyim: Türkler kenti kuşattığında, surları koruyan çok az sayıda Bizans askeri kalmış oluşunun asıl nedeni budur.) Salimen Anadolu yakasına geçen İsrailoğulları'ndan bir bölümü, bu toprakların yaşamaya son derece elverişli olduğunu görerek burada yerleşmeye karar verirler. Günümüzde Kuzguncuk olarak anılan bu semtteki sinagog o zamanlara dayanmaktadır. Dolayısıyla..."

Yandan gelen sert bir ses konuşmamı böldü:

"İki saattir ne anlatıyon sen be?"

O yana dönerek bakışlarımla sesin mangal yürekli sahibini bulmaya çalıştım, ama kalabalıktan ötürü birşey göremedim. Düşünceli bir tavırla kol saatime baktım.

"Pardon, 'iki saat' derken, neyi kastettiğinizi tam olarak anlayamadım," dedim kafamı kaldırarak, "Biliyorsunuz, son derece göreceli bir kavramdır zaman. Dünya saati mi burada söz ettiğiniz, yoksa güneş sistemi içinde ya da dışındaki bir başka gezegenin zaman düzenine mi ait? Çünkü saatime bakıyorum, ben başlayalı yalnızca 23 dakika olmuş."

"Eee, fazla uzun ettin!"

"Kullandığınız söylemden, benimle şiddetli bir fikir ayrılığı içinde olduğunuz anlaşılıyor," dedim ciddi bir tavırla, "Başka koşullar altında olsaydık, sorunu çözmek amacıyla sizi dışarı davet ederdim, ama görüyorsunuz, zaten dışarıdayız. Dolayısıyla, sizi bir temiz ikna etmek için buraya davet edeceğim. Sıkıyorsa tabii..."

Meydan okumama bir değil, sağdan, soldan, önden, arkadan, her yandan koro halinde bir yanıt geldi:

"İn lan oradan aşağı! İn!"

Daha başka şeyler de söylüyorlardı, ama sesler birbirine karışıp meydanda dağıldığı için anlayamıyordum. Elimi ağzımın

önüne kapayıp boğazımı nezaketle temizledim ve yumuşak bir sesle megafona konuştum:

"Hassiktiriniz lütfen!"

Tıp oynanıyormuşçasına, herkes bir anda suspus oldu ve dehşetle baktı bana. Sanki bir düğmeye basmıştım. Oysa, çok daha ağır, dehşet verici şeyler söylemiştim daha önce onlara. Şimdi basit bir 'hassiktir' yüzünden bu tepkiyi göstermeleri tuhaftı. İlk şaşkınlık geçince, rüzgârdaki bir ağaç gibi uğuldadı ve dalgalandı kalabalık. Bir an sonra, her yandan kopan bir sürü insan kürsüye doğru koşmaya başladılar. Artık uğultudan birşey duyamıyordum, ama gelenlerin yüzlerindeki ifadeden, ağız dolusu küfür ettiklerini kestirebiliyordum. İlk olarak, ayakkaplarının arkasına basan, kel kafalı, sarkık bıyıklı, külhanbeyi tipli bir adam erişti kürsüye. Bir sıçrayışta yanıma çıktı, ama daha elini kaldırırken, suratının orta yerine yediği okkalı bir Osmanlı tokadıyla gerisingeri aynı hızla kalabalığın üstüne uçtu. Onu arkasından gelen bir başkası kürsüye tırmanmaya çalışırken, 47 numara ayakkabımın kösele tabanının tadına bakıp 2.80 yere serildi. Kürsüye tırmanıp karşıma dikilmeyi başaran diğer ikisini ceketlerinin yakalarından tuttuğum gibi, kafa kafaya tokuşturdum. Bir diğer adamı ise, tepesine indirdiğim yumrukla temel çivisi gibi çaktım yere. Onu izleyen başka bir adamın savurduğu yumruk, şilteden seken bir top gibi, sekti göbeğimden. Elimin tersiyle bir çarptım, bir de yer çarptı, orada öylece, üzerine basılmış kuru bok gibi, sıvaştı kaldı. Arkamdan sinsice yaklaşıp panter gibi sırtıma atlayan adamı ise kolundan tutup yere çaldım. Ancak sağdan yanaşan bir genç, kürsüye sıkı bir tekme geçirince, zaten sağlam olmayan ve ağırlığım altında sallanan kürsü, acıklı bir gıcırtıyla sağa doğru mayna etti. Dengemi korumaya çalıştıysam da, işe yaramadı. Birileri göbeğimden itince, kürsüyü sarmış olan kalabalığın içine sırtüstü yuvarlandım ve, sırtüstü dönen dev bir böcek gibi, bir daha da ayağa kalkamadım. Ondan sonra yediğim tekme, yumruk ve sopa darbelerini, saldırganların kimler ve kaç kişi olduğunu anımsamıyorum. Gözlerimi kısmış, kendimi korumak için kollarım ve bacaklarımı havada umarsızca sallayıp duruyordum. Demek ki 'linç edilmek' böyle birşeydi. Sonra birden heryer karardı. Bayılmış olmalıyım.

Kendime geldiğimde, loş bir odada sırtüstü yatıyordum. Bir süre hiçbir şey anımsamaksızın, çevreme bakındım. Hayır, yatak odam değildi burası, yatağım hiç değildi. Ancak birkaç adım atılabilecek denli dar, ama rahatça iki adamboyu yükseklikte bir odadaydım. Tavan, döşeme, duvarlar, heryer boyasız çıplak betondu. Altımdaki sertlikten anlayabildiğim kadarıyla, metal bir bankın üzerinde sırtüstü yatıyordum. Odaya bir alacakaranlık aydınlığı veren ışığın kaynağı belirsizdi. Bakışlarımla bütün duvarları araştırmama karşın, kapıya ya da pencereye benzer birşey göremedim. Üzerinde yattığım bankın dışında bir mobilya da yoktu. Karşımdaki duvarda, lavaboyu andıran, musluğu damlatan, çatlak bir yalak vardı yalnızca. Yalağın altında teneke bir yer kovası duruyordu. İri bir karafatma kovanın içinden başını uzatıp çevreye bakındı ve, gördüklerinden pek memnun kalmamış olacak ki, geri kaçtı. Yerimden doğrulmaya davrandım, ama bundan hemen vazgeçtim. Bütün vücudum ağrıyordu. Üstüme başıma baktım. Ceketim ve gömleğim yer yer yırtılmış, toza toprağa bulanmıştı. Ellerim yara bere içindeydi. Parmaklarımla yüzümü yoklayınca, canım yandı. Yüzümün heryanında çürükler ve kesikler olmalıydı. Daha dikkatli bakınca, burnumdan damlayan kanla gömleğimin göğsünde, biçimsiz, vişneçürüğü bir rozet oluşmuş olduğunu anladım. Sonra, anımsamaya başladım olanları, ilkin yavaş yavaş, ardından hepsini birden: pazar, panayır, kalabalık, verdiğim söylev, ağız dalaşı, çıkan arbede, dazlak kafalı adam ve diğer saldırganlar, devrilen kürsü, yere serilmem, heryandan amansızca yağan tekme ve yumruk darbeleri ve bayılışım. Sonra doktor ve onun söyledikleri geldi aklıma: hastane, tümör, kanser ve... ve ölüm –kendi ölümüm! Birden ürperdim ve ayağa fırladım. Saatlerdir koşuyormuş gibi nefes nefese kalmıştım. Gövdemin heryanından ter

fışkırıyordu. Bütün bu olanlar kötü bir düş değil, gerçekti –biricik gerçek: Ölecektim!

Odanın loşluğunda bir tıkırtı oldu. Ne olduğunu anlamak için çevreme bakındıysam da, hiçbir şey göremedim. Sonra, duvarlardan birinde bir bölüm hafif bir hışırtıyla yana kaydı ve kapı boyutlarında bir açıklık belirdi. Bu açıklıktan belli belirsiz bir ışık düştü içeri. Sonra, izbandut gibi ve pürsilah iki polis memuru girdi odaya ve birşey söylemeksizin kapının iki yanına geçip, elleri arkalarında durdular. Çelik gibi bakışları, arkamdaki duvardaki belirsiz bir noktaya çivilenmişti. Onların ardından, elinde kâğıtlar olan, ortaboylu, gözlüklü, bıyıklı bir adam göründü.

"Bahtiyar Bahtıkara?" dedi koyu renk kemik çerçeveli gözlüklerinin üstünden ilgisizce bana bakarak.

"Sayın Bay Prof. Dr.," diye düzelttim, "*Konstantiniyye Bilimyurdu* KONBİ, *Psikolojik Kazıbilim* PSİKA, *Kürsü Başkanı* KÜB."

"Evet, evet," dedi küçümsemeyle, "Nerede hangi görevle çalıştığınızın şu anda bizim için bir önemi yok. Size bildirmem gereken..."

"Bir dakika!" diye atıldım, "Ben bir soru sorayım önce size: Siz kimsiniz ve burası neresi?"

Yüzüme bakmaksızın, bir süre elindeki kâğıtları karıştırdıktan sonra, yanıt verdi:

"Ben *Konstantiniyye Serkadısı* KONSER'in emrinde çalışan bir MUM, yani *Müdde-i Umumî*'yim, ve burası da tabii ki Beyazıt Karakolu BEKAR'ın nezarethanesi."

"Karakol mu?" dedim şaşalayarak, "Neden bulunuyorum burada?"

Elindeki kâğıtları bir süre daha karıştırdı. Sonra, aradığını bulmuş gibi keyifle sırıttı:

"Herkes neden bulunursa, ondan: Tutuklusunuz."

"Ama niye?" diye itiraz ettim şiddetle, "Az daha linç edilecektim. Sürüyle insan vahşi kurtlar gibi üzerime saldırdı. Giysilerimin ve yüzümün halini görüyorsunuz. Neden hem dayak yiyorum, hem de sonunda tutuklanan ben oluyorum?"

"Biz herşeyi soruşturduk. Bir kere, onlar size saldırmamış, siz onlara saldırmışsınız. İnsanlar da, n'apsınlar, kendilerini sa-

vunmak zorunda kalmışlar. Ayrıca dayak yediyseniz, bunun iyi bir nedeni var: İnsanların dinî duygularını rencide etmişsiniz. Bu veçheyle..."

"Bir dakika!" diye kestim sözünü, "İnsanlara, her ne kadar fiilen saldırmadıysam da, kabul, sert sözler sarf etmiş olabilirim, hatta insanlarla alay da ettim belki. Ama kimsenin dinsel duygularını rencide edecek birşey söylemedim ben."

"İnkârdan gelmeye kalkışmayın, söylemişsiniz, burada herşey ayrıntısıyla yazıyor," diye payladı beni savcı yine elindeki kâğıtları karıştırarak, "Yüzlerce kişi sizin hakkınızda şikâyette bulundu. Onlara, açıkça ve üstüne basa basa, 'ilahî adalet' olmadığını söylemişsiniz. Kutsala hakaret değil de, nedir bu?"

"İlahî adalet olmadığını söylemek, kutsala hakaret değildir ki!"

"Elbette öyledir," dedi savcı kaşlarını kaldırarak, "İlkin, ilahî adalet olmadığını söylemek, Allah'ın olmadığını söylemekle birdir, ki bu küfürdür. Kafirlik de, bilindiği gibi, suçtur. Allah'ın varlığından şüphe edilemeyeceğine göre, onun adaleti olan ilahî adalet elbette olacaktır. Her müslüman, cennet, cehennem ve meleklerin varlığı gibi, bu hakikate de iman etmekle yükümlüdür. İkincisi, ve daha da önemlisi, ilahî adaletin olmadığını söylemek, aslında zımnen ilahî adaletin adil olmadığını söylemektir ki, bu da düpedüz Allah'a asi olmaktır. Allah'a isyan ise, suçların en büyüğüdür. Siz kim oluyorsunuz da, irade-i ilahiye kayıtsız şartsız boyun eğip size biçilen kadere hüsn-ü kabul göstermiyorsunuz? Bu münafıklıktır!"

"Peki, haydi diyelim ki, ilahî adalet olmadığını söylemek kutsala hakaret olsun. İnsanların benim üzerime saldırmalarını, beni hırpalamalarını, dövmelerini, hatta neredeyse linç etmelerini kanunen mazur gösterir mi bu durum?"

"Gösterir tabii!" diye başını salladı savcı, "Allah'ın olmadığını söylemek, insanların evine saldırmakla birdir. Ve bu durumda, onlar da, gayet tabiidir ki, meşru müdafaa haklarını kullanabilirler."

"Öyleyse, dine ilişkin hiçbir konuyu tartışamayız, öyle mi?"

"Güya koskoca profesör olmuşsunuz, ama saçma sapan sorular soruyorsunuz!" dedi savcı ayıplayıcı bir ifadeyle, "Elbet-

te tartışamazsınız. İçtihat kapısı XI. yüzyıl sonunda Gazzali tarafından kapatılmıştır. Bu tarihten sonra yapılan yorum çabaları külliyen zındıklık sayılır. Evet, hakikatin kimi tezahürleri, dinî şeriatle çelişik gibi görünebilir. Bu durumda, yapılacak şey, altını fazla kurcalamamaktır. Çünkü eğer kurcalarsak, boyumuzca günaha gireriz. İnsanın aklı herşeye ermez. Küllî akıl elbette cüzî akıldan üstündür. Allah'ın hikmetinden sual olunmaz. Eğer öyle uygun gördüyse, elbette vardır bir hikmeti."

"İzin verirseniz, bir saptamada bulunmak istiyorum," diye kestim savcının sözünü, "Yetersizliği dolayısıyla aklı yasaklayan bu hükmü vermek için bile o beğenmediğiniz akıldan yararlanıyorsunuz. Büyük bir tutarsızlık bu. Ya aklınız bu uslamlamayı yaptığınız sırada da yetersiz kalıp sizi yanılttıysa?"

Küçümser bir tavırla gözlerini kıstı savcı:

"Şüphecilikten vazgeçmiyorsunuz! Bakın, size bir öykü anlatacağım: Sodom ve Gomore kentleri, Allah'ın gönderdiği doğal afetler sonucu yerle bir olduktan sonra, Lut peygamber Allah'a şöyle sitemde bulunmuş: 'Ey Allahım, o kentlerde on binlerce insan yaşardı ve, kimisi affedilmez günahlar işlemiş olsalar da, hepsi günahkâr değildi. Hele o masum çocukların ne günahı vardı? Sen hepsini yokettin. Neden yaptın bunu?' Allah, 'Peki,' demiş, 'Sana nedenini söyleyeceğim. Dört saat sonra, burada buluşalım!' Lut böylece Allah'ı beklemeye başlamış. Ama vakit bir türlü geçmek bilmiyormuş. Beklerken, oradaki bir ağacın gölgesine kıvrılmaya karar vermiş ve bir süre sonra da uykuya dalmış. Meğer o ağacın altında bir karınca yuvası varmış. Lut uykuya dalınca, karıncalar kollarını, bacaklarını, gövdesini, heryanını sarmışlar. Lut uyanınca, bir de bakmış ki, heryanında karıncalar var. Telaş ve öfkeyle üzerindeki karıncaları silkelemiş ve ayağıyla da karınca yuvasını iyice ezmiş. O anda gökler kararmış ve Allah'ın sesi duyulmuş: 'Ey kulum! O karıncaları niçin öldürdün?' 'Çünkü heryanımı sarmışlardı,' demiş Lut. 'Peki, onu anladım da,' demiş Allah, 'Yuvadakileri niçin öldürdün? Onların sana zararı dokunmamıştı ki...' Gördüğünüz gibi, Allah'ın hikmetinden sual olunmaz. O her ne yaptıysa, biz anlasak da, anlamasak da, vardır iyi bir nedeni."

"Nedenini ben biliyorum," dedim neşeli bir ifadeyle, "Hem bu bir sır değil ki; yüzyıllardır terennüm eder halk bilgeliği

bunu: 'Kurunun yanında yaş da yanar.' Bu ilkenin gerçekliği konusunda kuşku duymuyorum, öyle olduğu kesin; ancak, benim sorguladığım etik açıdan doğruluğu. Lut sonuçta bir insandır ve onun tüm insanların mustarip olduğu zaaflarla malul olması doğal. Ama soru şu: İlahî bir varlık böyle davranır mıydı?"

"Şüphecilikte ısrar ediyorsunuz demek?" dedi savcı gözlerini kısarak, "Ve üstelik bir de alaycılığı katıyorsunuz bunun yanına. Cezanızı ağırlaştırmaktan başka işe yaramayacak bu."

"Ceza mı?" diye atıldım şaşkınlıkla, "Ne cezası? Yargılanmadım ki ben! Duruşma filan olmadı! Kendimi savunmam için bana fırsat verilmeli!"

"Kendinizi savunacaksınız da, ne olacak?" diye dudak büktü savcı, "Yalnızca süreci hızlandırmaya çalışıyoruz biz. Suçlamaları duydunuz. *Kadı Efendi* de (KEFE) benimle aynı görüşte. *Kutsal Kitab*'a (KUKİ) göre, suçunuz sabit. Gıyabınızda bir önduruşma yapıldı ve suçlu bulundunuz. Duruşmada savunma yapmanıza gerek görülmedi. Söyleyeceğiniz hiçbir şey fikrimizi değiştiremez, suçunuzun ağırlaşmasına neden olur yalnızca. Henüz belli olmayan tek şey, cezanızın biçimi ve süresi. Kadı Efendi cezanıza karar verene dek, süresiz olarak tutuklusunuz. Yiyeceğiniz kuru ekmek ve su hergün bırakılacak."

Dehşetle bankın üzerine çöktüm.

"Ba-ba-bakın," diye kekeledim, "Benim ölümcül bir hastalığım var. Beni burada tutamazsınız. Bir hastanede doktor gözetimi altına alınmam gerek."

"Bunu daha önce düşünecektiniz," dedi savcı sertçe, "Ama gözetim altına alınmak konusunda size garanti verebilirim, tabii doktor değil, polis. Yirmi dört saat gözetim altında tutulacaksınız."

"Ama ya bu arada ölüp gidersem?" diye inledim son bir çabayla.

"İyi ya!" diye göz kırptı savcı, "Hem bizi hem kendinizi büyük bir zahmetten kurtarmış olursunuz böylece."

Bunu söyledikten sonra, topuklarının üzerinde geri döndü ve hücreden çıktı. Kapının iki yanında nöbet bekleyen polisler de onu izlediler. Son anda, artlarından seslendim:

"Durun! Tuvalete gitmem gerek!"

Kapı kayarak kapanırken, savcının kuru sesi duyuldu:

"Lavabonun altındaki kovayı kullanın. Büyük için de. Birkaç hafta sonra değiştirilir."

"Ya banyo ihtiyacım?" diye bağırdım.

"Zındıklar banyo yapmaz," diye yanıtladı savcı, "Biraz alışmış olursunuz cehennemin alevlerine."

Kapı usulca kapandı ve hiçbir ses duyulmaz oldu.

Hücrede ne kadar zaman geçirdiğimi bilmiyorum. Belki birkaç ay, belki birkaç hafta ve, kimbilir, belki de yalnızca birkaç gün... Baygın olduğum sırada, kolsaatim alınmıştı ve dışa açılan bir pencere de olmadığı için ne gündoğumu ne de günbatımını görebiliyordum. Hücredeki alacakaranlık kimi kez çiğ ve uğursuz bir aydınlığa bırakıyordu yerini ve, ne denli karşı koymaya çalışırsam çalışayım, sanrılı bir uykudan tedirgin bir gerçekliğe uyanmak zorunda kalıyordum. Daha sonra ışıklar, yavaş, ama gerçekten çok çok yavaş kararıyor ve alacakaranlık geri geliyordu. Ve benim de başım ve gözkapaklarım ağırlaşıyordu ışıkların kararmasıyla birlikte. Bu kaç kez oldu, bilemiyorum. Kümesteki lambalar yanınca, sabah oldu sanarak günde birkaç kez yumurtlayan tavuklar gibi, bir günü birkaç gün gibi yaşıyordum belki de bu yüzden. Sırf bana kötü bir oyun oynamak isteyen gardiyanlarımın kaprislerine boyun eğmek zorunda kaldığım kuşkusuna kapılıyordum, kuşkumu doğrulayacak ya da yalanlayacak hiçbir ipucu bulamıyordum ama. Kolsaatimle birlikte, ceket ceplerimdeki her türlü yazı malzemesi de alınmış olduğu için, bir süre aklımdan hesap tutmaya çalıştım, ama sonra, ipin ucunu kaçırınca, bıraktım. Zamanın gerçekten geçtiğini uzayan sakalımdan anlıyordum bir tek. Hücrede bir ayna olmadığı için, kendime bakamıyordum, ama elimle yokladığımda anlayabildiğim kadarıyla, bir süre sonra, ıssız bir adaya sığınmış bir kazazedeninki gibi, saçım sakalım birbirine karışmış olmalı. Oda da bir tür adaydı zaten, su yerine taşla kuşatılmıştı yalnızca. Ama arada küçük bir fark vardı: Buraya kendi isteğimle sığınmamış, kapatılmıştım. Demek ki, istenç varlığı ya da yokluğuydu bütün ayrımı yaratan. Yoksa, ha içerisi ha dışarısı, benim için fark etmeyecekti: Ölüm fermanı, pamuk ipliğiyle tutturulmuş bir Demokles kılıcı gibi, başımın üzerine asılmıştı. Burada da ölecek-

tim, dışarıda da. Günlerim sayılıydı. Ne zaman öleceğimi bilmiyordum yalnızca. Hücremde zaman hep aynı geçti: Uykum gelince, bir teşrih masasını andıran metal banka kıvrılıp gözlerimi kapıyordum. Örtünebileceğim bir battaniye verilmemişti. Menfezinin nerede olduğunu hiçbir zaman keşfedemediğim klima, hücrede hep serin bir esintiye neden olduğu için, uyurken, ceketime iyice sarınarak boşyere ısınmaya çalışıyordum. Soğuktan omuzlarım ve boynum tutulmuş olarak uyandığımda, plastik bir kapta kuru ekmek ve yine plastik bir ibrikte kekremsi su, duvar kenarına konmuş, beni bekler oluyordu. Bayatlamaktan gevrekleşmiş yarım somun ekmeği suyla ıslatıp yumuşatarak son kırıntısına dek yememe karşın, karnımı doyuramıyor, yarı yarıya aç kalıyordum. Bana verilen ekmek payını hiç olmazsa biraz artırmalarını rica etmeye karar verdim, ama ne denli uğraştıysam da, kapının açıldığını ve içeri uzanan bir elin ekmek ve su bıraktığını göremedim. Gardiyanlar kapıyı açmak için, sanırım, benim uykuya dalmamı bekliyorlardı. Duvarları yumruklayıp bağırmam ve giderek yalvarıp yakarmam da hiçbir yarar sağlamadı. Ne denli bağırırsam bağırayım, sözlerime, olumlu ya da olumsuz, hiçbir karşılık alamadım. Sanki bina terk edilmiş ve ben de bu hücrede unutulmuştum. Oysa, hücrenin tavanında, benim uzanamayacağım yerlere monte edilmiş, hareketli kameralar aracılığıyla değişik açılardan sürekli izlenmekte olduğumu biliyordum. Kameranın ıslak bir boncuğu andıran küçük siyah gözü, kimi kez yüzüme odaklanıp dakikalarca hareketsiz kalıyor ve tuhaf bir biçimde ışıldıyordu. Böyle anlarda, kamerayla göz göze gelip öyle durmaya çalışıyor, ancak kameranın inadına dayanamayıp, yabanıl bir hayvan gibi, bir süre sonra başımı çevirmek zorunda kalıyordum. Uyanık olduğum zamanlarda, bacaklarım tutulmasın diye, hücremde volta atıyordum. Böylece, hücremin tam boyutlarını da öğrendim: Çıplak beton duvarlar dört adıma dört adım bir dördülü sınırlıyordu. Büyük bir mesafe değildi bu. Ama zamanla, bu mesafeyi âdeta bir fersah gibi kat etmeyi öğrendim. Önce 'bir' geliyordu doğal olarak: İlk ürkek adım, uzun bir yolculuğun başlangıcı... Hem gelecek için umut dolu, hem de beklemekte olabilecek tehlikelerden tedirgin, ikircimli, tuhaf bir ruh hali içinde atıyordum bu ilk adımı. Sonra, ka-

çınılmaz sonuç, 'iki' geliyordu, A diyen B de demeye mecbur oluyordu çünkü, karşı konulamıyordu olayların doğal akış içinde kendini dayatmasına. Kimbilir, sırf o tekinsiz ilk adımı attığım için, düpedüz atmak zorunda kalıyordum belki de o ikinci adımı ve tabutuma son çiviyi çakmış, kaçınılmaz yazgıma biraz daha yaklaşmış oluyordum böylelikle. Daha sonra 'üç', hem en zoru hem en kolayı, çünkü en taammüden olanı: 'Bir' kazaydı belki, 'iki' ise tesadüf, 'üç' dediniz mi, oysa, resmen kaide hükmüne giriyordu ve artık geri dönemezdiniz. İsteseniz de, istemeseniz de, devam etmek zorundaydınız bundan sonra. Ve elbette 'dört', davetsiz ama yine de beklenen nahoş bir konuk gibi, kapıyı kapatsanız, âdeta bacadan düşercesine, birden geliverecekti. Dördün katlarıydı bundan sonrası: sekiz, on iki, on altı, yirmi... Yaşamınızın denetimi sizin elinizde değildi artık. Sahibinin boynuna urgan bağlayıp pazardan eve getirdiği kurbanlık bir koç gibi, sayılar, yalnızca sayılardı artık efendiniz. Siz ise onların zavallı bir kuklasından başka birşey değildiniz. Sayılar galip gelmiş, siz yenilmiştiniz. Hücredeki yaşamımın en zor yanı ise, hiç kuşkusuz, dışkılamaktı. Önce, yapabileceğime inanmamış, beceremeyeceğimi sanmıştım. Oysa, ilk başta acemilik çekseniz de, yaşamdaki birçok tatsız gerçek gibi, zamanla alışılıyordu onu yapmaya da. Çiş etmek neyse neydi ya, kovaya dışkılanabilir miydi? Olabilir miydi bu? Çömelip yere dışkılamak, evet, mümkündü. Gerçi hiç hazzetmezdim, ama alaturka helanın bundan pek bir farkı yoktu zaten. Ama ya bir kovanın içine? Hiç de olası gözükmüyordu doğrusu. Düşünmek bile tiksintiyle titretmeye yetiyordu beni. Kafamı kurcalayan sorunun yanıtını bir süre sonra alacaktım. Olabilirdi elbette, yeter ki oldurulmak zorunda kalınsın. İlk zamanlar, sanki bu bir işe yarayacakmış gibi, kakamı tutmaya, gelmesi mukadder o anı geciktirmeye çalıştım. Bu kaç gün sürdü, bilemiyorum. Öyle ki, artık patlayacak duruma geldim bir süre sonra. Kendimi biraz daha tutmaya çalışmış olsam, kan zehirlenmesi ya da bağırsak düğümlenmesinden gidecektim belki, kimbilir. Birgün ekmeğimi yiyip suyumu içtikten sonra, herzamanki gibi sırtüstü uzanmış, tavana bakıyordum. Karnımda belli belirsiz bir burulma hissettim. İlk önce pek önemsemedim, geçici birşey olduğunu düşündüm bunun, ama burulma gittikçe

güçlendi, yakıcı bir sancıya dönüştü. Karnıma hançerler saplanıyordu sanki. Birden, garip bir önseziyle, yattığım yerden fırladım, lavabonun altında duran yerkovasını çektim ve pantalonumla iç çamaşırımı yırtarcasına indirip kovanın üzerine çömeldim. Tam zamanında davranmışım. Beş on saniye sonra olsa, donuma kaçıracaktım. Büyük bir gürültüyle dışkıladım kovanın içine. Teneke kova, bir megafon gibi, daha da yükseltti dışkılama sesini. Sanki bir ağaç yıkılıyor ya da şöminede kütükler ateşe düşüyordu. Gözlerimi yummuş, ağzımı açmıştım. Yüzümde herhalde sıkıntılı bir ifade vardı. Saçlarımın arasından ter sızdığını hissediyordum. Üç beş dakika aralıksız sürdü dışkılamam. Daha sonra, kovanın içindeki dışkı miktarına baktığımda, ben de şaşırdım ve ürktüm. Bütün bunlar benden mi çıkmıştı? Fırından yeni çıkmış bir francala gibi üstünde dumanları tüten, bilek kalınlığında, upuzun bir boa yılanı, kovanın dibine çöreklenmişti. Havadaki ağır kokunun o zaman farkına vardım. Burun düşürtecek denli pis, iç bulandırıcı bir kokuydu bu ve hücrenin hangi köşesine gidersem gideyim, ondan kaçamıyordum. Onu koklamamaya, ağzımdan soluk alıp vermeye çalışıyordum, ama herzaman mümkün olmuyordu bu. Marazî bir meraktan mustarip olan insanoğlu, kendi bokunun kokusunu koklamadan edemez. Belki de daha iyidir böylesi, hangi maddeden mamul olduğunu anımsar böylece. Bu ufunet bana sonsuzluk denli uzun görünen bir süre boyunca havada asılı kaldı. Saatler sonra bile, orman yangınını koklayan bir yaban hayvanı gibi, tedirgin bir şüpheyle havayı kokladığımda, onu duyabiliyordum sanki. Kabahatim sürekli yüzüme vuruluyor, onu bir an için bile unutmama izin verilmiyordu. Gözden ırak da olsa, o orada, karanlıkların içinde biryerde çöreklenmiş oturuyor ve üzerime atılıp varlığıyla bana azap vermek için fırsat kolluyordu koku. Ona zamanla alışırım sandım, ama alışamadım. Kimi şeylere alışılamaz. Alışamadığınızı düşünmemeye çalışırsınız yalnızca. Dışkılama ve işeme gereksinimimi son ana dek bekletmeye çalışmama karşın, kovanın günah yükü gitgide arttı. Fersudeleşmiş dışkı parçaları, giderek kıvamı artan bir sidik havuzunda yüzmeye başladılar. Makatımdan çıkan iri lokmalar, bataklığa atılan ağır bir taş gibi, kof bir sesle bu havuza düşüyor ve peltek kalçalarıma ufak damlalar

sıçratıyordu. Kimi kez fazlaca ileri sıçrayan işgüzar bir damla, kahverengi bir leke bırakıyordu bileklerime dek indirdiğim iç çamaşırımda. Bunun olmaması için elimden geleni yapıyordum gerçi, ama yine de olursa, yaşamımdaki diğer lekeler gibi, sessiz sedasız sineye çekiyordum bu mülevves lekeyi de. Şimdi düşünüyorum da, yaşam için aslında çok uygun bir eğretileme bu: Üzerimizde silinmez lekeler bırakan sancılı bir süreçtir yaşam. Ve onu temize çekme olanağımız da yoktur. Öte yandan, altımı temizlemek için nispeten iyi bir yöntem geliştirmiş olduğumu göğsüm kabararak söyleyebilirim. (Ya da öyle olduğunu düşünerek avutuyorum kendimi.) Ceplerimi karıştırınca, kalem, kürdan, çakmak, anahtarlık gibi sert ve keskin nesnelere polisçe el konduğunu, yumuşak olanlarına ise dokunulmadığını sevinçle keşfettim. Ceplerimde, birkaç tane, oradan buradan yürüttüğüm kâğıt peçete vardı. İlk önce, temizlenmek için onları kullanmayı düşündüm. Ne var ki kâğıt stoğumun kısa sürede tükeneceği açıktı. Peçeteleri üzerimdeki diğer kâğıt eşyayla (kredi kartı slipleri, okunaksız notlar karaladığım kâğıt parçaları, tanıştığım insanların verdiği kartvizitler, bir adet eski vesikalık fotoğraf vb.) destekleyebilirdim tabii, ama yine de, tesadüfen arka cebimde kalmış olan pasomu bile kullansam (kimliğim de cüzdanım ve diğer eşyalarım gibi alınmıştı), bu güneşe kar mı dayanırdı? Rüzgâr enerjisi gibi, yenilenebilir bir kaynak gerekliydi bana. Birden aklıma iyi bir fikir geldi. Mendilimi çıkarttım. Birkaç hafta önce nezle olduğum sırada hımkırdığım sümüklerin artıklarıyla sararıp çitişmiş, kareli, büyücek bir mendildi bu. Mendili taharet bezi olarak kullanabilir ve her kullanıştan sonra, yıkayıp kurutabilirdim. Tasarımımı ilk fırsatta uygulamaya geçirdim. Mendili ekonomik kullanmaya çalışıyor, her köşesiyle silindikten sonra, özenle katlayıp temiz yerleriyle yeniden siliniyordum. İlk başta mendilin yüzeyinde kalan koyu kahverengi sıvaşık, giderek açılıyor, en sonunda sarımsı bir lekeye bırakıyordu yerini. Bu leke, kimi kez kürsüde ya da evde yalnızken, şiddetli bir yellenme sonrası, pantalonumu ve iç çamaşırımı sıyırıp merak ve kaygıyla baktığımda, donumun ağında gördüğüm soluk izleri anımsatıyordu bana. Tuhaftır, bir profesör arkadaşımın göstermiş olduğu Rorschach desenleri de aynı şeyi getirmişti aklıma.

Bunu ona söylememiştim tabii. Yarım ağızla, hayli ilginç oldukları yorumunda bulunarak konuyu geçiştirmiştim. Aslında, bir tür kahve falıydı bu. Kuşlar, balıklar, saraylar, evler ve daha bir sürü şey görebilirdiniz bu eciş bücüş desenlerde, yeter ki görmek isteyin. Üç vakte kadardı hep, üç vakte kadar bir yolculuğa çıkabilir, mirasa konabilir, evlenebilir ya da... ya da, evet, nalları dikebilirdiniz! Ama objektif olalım, mendille taharetlenmenin kötü bir yanı da vardı: İşinizi gördükten sonra, mendili yıkama zorunluğu. Önceleri, bok sıvaşıklı mendili elimde çitileyerek yıkamak içimi bulandırıyor, midemdeki az miktar ekmek ve suyu da çıkarmamak için güç tutuyordum kendimi. Daha sonra, ama, buna alıştım, diyemesem de, nasıl yapmam gerektiğini öğrendim. Herşeyin olduğu gibi, elbette, bunun da bir usulü, bir âdâbı, bir erkânı vardı. Her ne kadar dikkatli olmaya çalışsanız da, sıvaşık yerlere dokunmak, tabii ki, sonuçta kaçınılmazdı ve bu esnada mendille göz temasını da kesemezdiniz, ne yaptığınızı göremezdiniz çünkü. İşin püf noktası, o anda elinizde boklu bir kumaş parçası değil de, başka birşey, sözgelimi iştah açıcı bir meyva, tutmakta olduğunuzu düşlemekti. Az sonra afiyetle yiyeceğiniz, kütür kütür bir ayva ya da, daha iyisi, sulu bir şeftaliyi yıkamaktaydınız. Zaten hep böyle değil midir? Olayların gerçekte ne olduğu değil, bizim onları nasıl gördüğümüzdür önemli olan. Sözgelimi, babasının sürekli tecavüzüne uğradığı için yaşamı cehenneme dönen küçük bir kızın tek yapması gereken, tecavüz gerçeğini değiştiremeyeceğine göre, hiçbir zaman yıkamayacağı duvarlara kafa atarak kendini boşyere helak etmektense, bakış açısını değiştirip durumundan memnun olmayı öğrenmektir. Ya da kolları ve bacaklarını araba kazasında yitirmiş olan bir adamı ele alalım. Bu durumun doğal olduğunu düşünürse, güllük gülistanlık olacaktır yaşamı. Mutlu olmanın gizli formülü, '-mış gibi' yapmaktır. Mutlu olamıyorsak bile –ki mutlu olmamamız için yüzlerce vesile çıkacaktır yaşamda karşımıza– 'mutluymuş gibi' yaparak kurtarabiliriz günü. Bu kuşbeyinli felsefe –her ne kadar insanın tepesini attıracak derecede gülünç ise de– ne yalan söylemeli, işe yarıyordu; işe yaradığını ben kendi gözlerimle gördüm. Kimbilir, belki gülmekten katılırken, yaşamının bombok gittiği gerçeğini gözden kaçırıyordu insan. Böyle-

likle, bu mucizevî felsefe sayesinde, taharet bezine dönüştürmüş olduğum mendilimi yıkarken, kusmamayı becerdim. Bu durum, tabii, donumun, gün geçtikçe, önce kirli beyaza, sonra sarıya, sonra da açık kahverengine dönmesini engellemedi. Ama ne önemi vardı ki bunun? Gün yüzü görmeyen bir kümes hayvanı gibi, yiyor, içiyor, sıçıyor ve nefes almaya –henüz!– devam ediyordum. Yaşamak, herşeye karşın, çok ama çok güzeldi. O denli güzel, o denli güzeldi ki...

Hücredeki günlerim birbirinin aynı geçti. Orada kaldığım süre boyunca, ne bir doktor ne de bir başka insan yüzü görebildim. Hastalığımın ne aşamada olduğunu kestiremiyordum. Tanıyı koyan doktor, çok az zamanım kaldığını söylemiş, ama kesin bir süre telaffuz etmekten kaçınmıştı. Kimbilir, belki birkaç günüm kalmıştı yalnızca. Tutuklanmak ve hapse atılmak zaten son derece onur kırıcı ve acı verici bir deneyimdi, ama belki de en çok yardıma gereksinim duyduğum şu anda, daracık bir odaya kapatılmış olmak, daha da zor geliyordu bana. Zamanında müdahale edilse, belki birşey yapılabilir, olayların doğal akışı engellenemese bile, kaçınılmaz olan geciktirilebilirdi. Birkaç ay, birkaç hafta, hatta birkaç gün... Birkaç günün bile önemi vardı belki. Oysa ben bu delikte boşa vakit harcıyor, çürüyordum. Bunları düşündükçe, kara bir bulut çöküyordu üstüme. Bunalıyor, aklımı yitirecek gibi oluyordum. Zaman zaman, kafamı duvarlara vurmak geliyordu içimden. Bunun hiçbir işe yaramayacağını biliyordum ama. Kapandaki bir hayvan gibi hissediyordum kendimi: Az sonra avcı gelecek ve canımı alacaktı. Ve benim elimden gelen hiçbir şey yoktu.

Yine birgün (bir 'gün' mü gerçekten?), krallara layık yemeğimi yiyip suyumu içtikten sonra, oturmuş, arpacı kumrusu gibi kara kara düşünüyordum. Birden hafif bir gürültü oldu. Düşüncelere dalmış olduğum için, ne olduğunu anlayamadım ilkin ve kayıtsız gözlerle çevreme bakındım. Ben ne olabileceği hakkında tahmin yürütmeye çalışırken, duvar usulca yana kaydı ve kapı açıldı. Çöle yağmur yağması denli beklenmeyen, sevindirici, ferahlatıcı bir olaydı bu. Gizemli gardiyanlarımla nihayet tanışabileceğim, hatta –belli mi olur?– belki bir çift laf bile edebileceğim umuduyla (buraya kapatılalı beri hiç kimseyle konuşma fırsatı bulamadığım için farkına varmıştım: Konuşmak ne büyük

bir ihtiyaçmış meğer!) kafamı kaldırıp kapıya baktım. Yemeğimi daha yeni yemiş olduğuma göre, ekmek sepetini almaya gelmiş olamazlardı. Öyleyse, kovayı boşaltmak niyetinde olsalar gerekti. Gerçi kova da daha ancak yarı yarıya doluydu ya. Kapının dışındaki koridorda ince uzun bir karaltı belirdi. Bir an sonra, yüzünde o alaycı gülümsemesiyle Alev Vela duruyordu karşımda.

"Selam!" dedi şen bir sesle, "Görüşmeyeli nasılsınız bakalım?"

Burada görmeyi umacağım son kişi Alev Vela'ydı. Bir katatonik gibi donakaldım. Gözlerim faltaşı gibi açılmış, dilim tutulmuştu sanki. Birşey söylemek istiyor, ama anlamsız hecelerden başka hiçbir ses çıkaramıyordum.

"Siz-siz..." diye kekeledim.

"Ben, evet!" dedi Alev Vela muzip bir ifadeyle, "Dünya küçük, değil mi? Ne zaman nerede kiminle karşılaşacağı hiç belli olmuyor kişinin."

Onun neden orada bulunuyor olabileceği hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Aklıma ilk geleni söyledim:

"Sizi de mi tutukladılar yoksa? Ah, alçaklar! Neden?"

Küçük bir kahkaha attı. Güldüğü sırada yanaklarında oluşan gamzelere büyülenmiş gibi baktım.

"Evet!" dedi gözlerini iri iri açarak, "Üniversitedeki sigara içme yasağına uymadığım için tutuklandım. Bağışlanmaz bir suç, değil mi?"

Sonra yeniden güldü:

"Şaka, şaka! Merak etmeyin, tutuklandığım filan yok. Sizi çıkarmaya geldim."

"Beni çıkarmak mı?" diye şaşkınlıkla ayağa fırladım, "Nasıl olabilir? Nasıl? Kimsiniz siz? Gizli polis mi? Avukat mı? Hukukçu mu?"

"Ne biri ne öteki. Hani denir ya: 'Üzümü yiyin, ama bağını sormayın.' Diyelim ki, iyilik perinizim ben sizin."

"Anladım!" diye bağırdım heyecanla, "Tutuklanmam üzerine bütün bilim dünyası ayağa kalktı, değil mi? Üniversitelerde boykot çağrısı yapıldı, insanlar ellerinde pankartlarla sokaklara döküldüler, hınca hınç kalabalık dayanışma mitingleri düzenlendi, gazete ve televizyonlar tutuklanma haberimle sarsıl-

dı, tahliye edilmem için aydınlar tarafından toplu dilekçe verildi! Dostlar düşmanlar duysun: Bir ayağım çukurda olabilir, ama ölmedim daha! Bugüne bugün, koskoca PSİKA profesörü, anlı şanlı Bahtiyar Bahtıkara'yım ben! Herkes beni tanır!"

"Evet, evet, işçi ve memurlar genel greve gitti, sizi desteklemek için ölüm orucuna yatanlar oldu, hatta *Taksim Alanı* TALAN'da intihar bombacıları eylem yaptı, ölü ve yaralı sayısı bilinmiyor!" dedi Alev Vela gülümseyerek, "Doğrusu çok canlı bir düşgücünüz var, Profesör. Münzevî yaşamı, ruhsal dengenizi bozmuş olmalı. Bir de inzivanın insanlar üzerinde bilgeleştirici bir etkisi olduğu söylenir. *Klinik Psikoloji* (KLİPS) profesörümüz burada olsaydı, duraksamaksızın *délusion de grandeur* tanısı koyardı buna."

"Ne yani?" dedim terslenerek, "Benim tutuklanmam hiçbir yankı uyandırmadı mı? Hiçkimse yokluğumun farkında değil mi yani? Bana ne olduğuyla kimsenin ilgilenmediğini mi söylemek istiyorsunuz?"

"Kaldırın ayağınızı!" dedi Alev Vela. Ürküntüyle yerlere baktım. Bir böcek geziniyor olmalıydı. Böceklerden tiksinirim. Hele hamamböcekleri ve karafatmalar...

"Hangisini?" dedim telaşla, "Sağ mı, sol mu?"

"Tam üstüne bastınız!" diye sözüne devam etti Alev Vela kaşlarını kaldırarak, "Hiç umutlanmayın. Varlığınızla yokluğunuz bir. Gazetelerin iç sayfalarındaki kısa haberlere bile konu olmadı tutuklanmanız. Kimsenin umurunda değilsiniz. Dünya dönmeye devam ediyor ve siz de bu dünyanın üstündeki milyarlarca canlı organizmadan birisiniz yalnızca. Üstelik de ölmek üzeresiniz. Büyümsemeyin kendinizi."

Düşkırıklığıyla bankın üzerine çöktüm ve başımı ellerimin arasına aldım. Bitkin ve umutsuzdum. Yenildiğimin farkındaydım. Zaten çoktandır bildiğim, ama görmezden gelmeye çalıştığım gerçek, yüzüme söylenmişti. Başımı kaldırmaksızın fısıldadım:

"Ölmek üzere olduğumu nereden biliyorsunuz?"

Alev Vela'nın kısa bir kahkaha attığını işittim.

"İzin verirseniz, benim küçük sırrım olsun o da," dedi gizemli bir edayla, "Biz herşeyi biliriz."

Uzun bir sessizlik oldu. Beynim zonkluyordu. Sonunda, başımı kaldırıp sordum:

"Peki, şimdi ne olacak?"

Yanıt kısa ve kesindi:

"Elimizi kolumuzu sallaya sallaya buradan çıkıp gideceğiz –eğer ölmek istemiyorsanız tabii!"

"İs-istemiyorum..." diye kekeledim, duyulur duyulmaz bir sesle.

"Öyleyse, kalkın ve beni izleyin!" dedi Alev Vela buyurgan bir anne tavrıyla, "Bizi durduran olmayacak, merak etmeyin!"

Bir an durakladı, sonra gizemli bir gülümsemeyle ekledi:

"Burada geçirdiğiniz süre boyunca, ölümsüzlük karşılığında ne vereceğinizi düşünmek için bol bol zamanınız oldu, sanırım."

Aptal aptal yüzüne baktım. Ne demek istediğini sormama izin vermeksizin, kapıya yöneldi Alev Vela. Yerimden fırlayıp onu izledim. Tam kapıdan çıkacağı sırada, durup arkasını döndü ve kaşlarını hafifçe çatarak havayı kokladı.

"Çok tuhaf! Sanki bir... bok kokusu var havada. Siz de duyabiliyor musunuz?"

"Yo, yo!" dedim telaşla, "Yanılıyorsunuz. Ben öyle birşey kesinlikle duymuyorum. Hücrenin uzun süre kapalı ve havasız kalmış olmasından olabilir."

Dudak büküp omuz silkti ve dönüp eşikten atladı. Onun ardısıra kapıdan çıkarken, lavabonun altında duran yarı yarıya dolu bok kovasına son kez kaygıyla kaçamak bir bakış fırlattım.

Yol nedir?

Kısa ve yalın bir sorudur bu; dolayısıyla, yanıtının da kısa ve yalın olacağı umulabilir. Bu soruyu kime sorarsak soralım oysa, boş boş bakacaktır yüzümüze ya da –en iyi olasılıkla– sorumuza yine bir soruyla yanıt verecek, bize ne demek istediğimizi soracaktır. İlk bakışta bu denli kolay gibi görünen bir sorunun, gerçekte bunca güçlük içermesi şaşırtıcıdır. Yanıt yokluğundan değil, yanıt bolluğundan ileri gelen bir güçlüktür bu. Bu bolluk, yanıt vermesi gereken kişiyi duraksatır. Kaşları çatılır belki, alnı kırışır, gözleri bulutlanır, binlerce ilgisiz düşünce üşüşebilir kafasına: "Yol" derken, neyi söylemek istemişizdir aslında? Sorumuzu yinelememiz, dahası belki de açmamız gerekecektir. Yine de bir yanıt alabileceğimiz kesin değildir. Verecek bir yanıtı olmayabilir soruyu yönelttiğimiz kişinin; bütün çabamıza karşın, sorumuzu düpedüz anlamayabilir; onunla eğlendiğimizi sanarak yürüyüp gidebilir; ya da çılgın olduğumuzu düşünebilir daha kötüsü. Adımız çıkabilir bilsemenin ayartıcı kışkırtması yüzünden.

Öte yandan, soruyu soran kişinin durumu da pek iç açıcı değildir: "Yol nedir?" sorusunu yönelttiğimizde, binlerce kişiden binlerce değişik yanıt alabiliriz ve –işin ilginci– bu yanıtların hepsi de düpedüz doğru olabilir. Doğru yanıt bir değil, birçoktur başka bir deyişle ya da –durun!– yoktur belki doğru yanıt! Öyle ya, düşlemekte olmadığımızı kim savlayabilir ki? Bu öncesiz sonrasız uykuda dudaklarımızın arasında peltekçe sayıkladığımız, anlamsız bir sözcük, bir mantradır belki de "yol". Kişisel değer yargılarımıza dayanarak yanıtları ölçüp biçmemiz ve ayıklamamız gerekeceği anlamına gelir bu; ne ki, bu da yorucudur ve uzun sürer. "Yol nedir?" sorusuna verilebilecek düzayak bir yanıt yoktur kısacası. Çıdamlı olmak ve sorgulamamızın sonunda kesin bir yanıta ulaşmayabileceği gerçeğini göze almak

gerekir. Güçtür bu. Kişioğlunun dayanma gücünü belki de en çok zorlayan, yanıtsız kalmış sorulardır çünkü. Yanıtsız bir soru, tepemizde asılı duran ve ne gün düşeceği belli olmayan bir kayadır. Karanlık bir boşluktur yanıtsız soru ve us bütün boşlukları doldurmak, heryeri kendinin kılmak ister. Kaçınılmaz olarak bencildir us ve onun ölümcül yanılgısı da budur.

Ama durun! Söylemin aldatıcı ve oyalayıcı dolambaçlarında yolumuzu yitirerek konudan yavaş yavaş sapıyoruz; yola, yolumuza geri dönelim. "Yol nedir?" sorusuyla, er ya da geç, boğuşmamız, barışmamız, ona bir yanıt getirmeye çalışmamız gerekecektir. Bu tatsız zorunluğu öne alalım öyleyse ve soralım kendimize: Gerçekten de nedir yol? Ya da: Yol var mıdır? Dünya üzerindeki milyarlarca insandan biri olarak, buna ancak kendi yanıtımı getirmeye çalışabilirim elbette ve benim diyeceklerimin bir başkasının diyeceklerinden daha doğru, daha güvenilir ya da daha geçerli olacağı söylenemez. Bu yüzden, uyarıyorum sizi: Benim sözlerime inanmayın, onları us ölçüsüne vurun, tartın, sınayın! Kendi gözlerinizle görün gerçeği! Ancak kendi gerçeğinize inanın! Gerçek tektir, doğru, ama herkesin kendi gerçeği vardır.

Sözü daha uzatıp başınızı ağrıtmayacağım, korkmayın. Bundan korkun ama: Karmaşık bir umutsuzluk algoritmasıdır yol. Bu sözün kimilerine anlaşılmaz ya da anlamsız geleceğini kestirebiliyorum. Dahası, söylemimi bilerek çetrefilleştirdiğimi, karanlıklaştırdığımı, kendini önemsetmeye çalışan kısır bir usçuluğun alacakaranlık arka yollarına saptığımı söyleyerek beni amansızca eleştirecek belki kimi kişiler. O yüzden, bırakın, açıklayayım.

Bozkırın orta yerinde, açıklık bir alanda dururuz, elimizde demir çubuk, ayağımızda demir çarık, sırtımızda azığımızı içine koyduğumuz ufak çıkın, damağımızda beklentinin kekremsi tadı, yüreğimizde delimsek bir çarpıntı... Uzak ülkelerin özlemini çekmekteyizdir, belli. Işıltılar geçer gözlerimizden. Kimbilir neler neler düşleriz? Yolun başıdır bu, yanılsama daha bozulmadan, ilk kızoğlankız adım... Güneş parlamaktadır. Gök aydınlıktır. Önünüzde göz alabildiğine uzanmaktadır yol. Ne var ki, sis basmıştır heryanı. Göz erimi bulanıktır. Elimizi siper edip kı-

sık gözlerle uzaklara baktığımızda bile, bu yolun nereye gittiğini, hangi duraklardan geçeceğini, bizi hangi öykülere sürükleyeceğini ve nerede ne biçimde sona ereceğini göremeyiz. Kimbilir, belki çok uzun, upuzun bir yol vardır önümüzde; bize düşümüzde görsek inanmayacağımız olaylar yaşatacaktır; ya da, belki, olur a, neredeyse daha başlamadan bitiverecek, kıpkısa bir yoldur bu.

Bu yolun kaçışsız yolcusuyuzdur ya, bir yola koyulduğumuzu bile bilmeyiz. "Yola koyulmak" doğru deyiştir aslında: Bizi bir başkası bu yola "koymuştur"; biz ise tümüyle edilgenizdir bizim dışımızda gerçekleşmiş olan bu eylemde; bırakın edilgen olmayı, bu konuda görüşümüz alınmamış, isteyip istemediğimiz sorulmamış, bir yola koyulma durumunun sözkonusu olduğundan bile söz edilmemiştir dahası. Yola koyuluruz yalnızca, işte bu. Şimdi görevimiz, hac yolundaki çıdamlı bir karınca gibi, yakınmasız, sızlanmasız, sessiz, bu yolda yürümek ve gidebildiğimiz yere dek gitmektir. Kilit deyiş: "gidebildiğimiz yere dek..." Zorlanabiliriz, acı çekebiliriz, amaca varamayabiliriz (varılabilecek bir amaç varsa elbette), ama, en azından, bu yolda erir gideriz ya! Yol bitmez; yol kendisi için vardır; yol durağan bir döngüdür; yol bizden bağımsız, kendi yalıtık yörüngesinde devinir durur. Biz kendimizi yolun üstünde sanıyorsak da, an gelir, anlarız, yolun kıyısında durmaktayızdır gerçekte ve yolun ayırdımızda bile olmaksızın yanımızdan geçip gidişini, bizi ardında bırakışını, tozu dumana katarak gözden yitişini izleriz. Kimisi şaşkınlıkla, kimisi üzüntüyle, kimisi bunaltıyla izler bu yitişi; kimisi ise aldırış bile etmez, ayırdında değildir çünkü ya da yolun dışında olduğunu, olabileceğini, olunabileceğini sanıyordur. Ama sonuç değişmez: Yolun üstünde ve yolun kıyısında olanlar yoktur aslında; yolun kıyısında olduğunun ayırdında olanlar ve olmayanlar vardır.

Yolda yürümeye başlarız sonra ve bir kez başladık mı da, duramayız bir daha. Bu yolda durmak yoktur –elbette ta ki durana dek. Yolcu yolunda gerektir, doğrudur, ama bilemeyiz: Bu yol bizi nereye götürür? Hangi ormanlardan, hangi bellerden, hangi çaylardan geçilecek, hangi soğuk sular içilecek, hangi duraklarda konaklanılıp dinlenilecektir? Ve belki de en önemlisi

(çünkü bu bizi kamçılar, bize ilerleme gücü verir): Bu yolun sonunda varmayı umabileceğimiz yer neresidir? Her kafadan bir ses çıkar. Bilen çoktur, ama bilen yoktur. Ya da, daha doğrusu, bildiğini söyleyen vardır da, gerçekten bilir mi, bilmez mi, bilinemez. Yetkin bir totoloji örneğidir bu kişiler, çünkü kendi kendilerinin kanıtıdırlar: Bir deniz kavkısı gibi, dışa kapalı, içe dönük... Öyledir, çünkü öyledir, derler! Öyle olduğunu anlaman için, önce, öyle olduğunu anlaman gerekir! Anlayamıyorsan, inan, yeter! Bakanlar bu bilgeliğe parmak ısırır ve imreniyle düşler: Bu bilge kişiler içlerinde kimbilir ne göz alıcı boncuklar gizliyorlardır? Düşünmezler oysa: Kral düpedüz çıplak da olabilir, her açıdan çıplak görünüyorsa. Dahası, böylesi bir durumda, giyinik olması neredeyse olanaksızdır. Yine de, bütün bunları düşlüyor da olabiliriz elbette; belki de uykuyla uyanıklık arasının tekinsiz ülkesindeyizdir; milyonda bir de olsa, milyon kez milyonda bir de olsa, minik, minicik, miniminnacık bir olasılık vardır ya! Bu yüzden, ne denli uğraşıp didinsek de, üzerine koyamayız parmağımızı; gönül genişliğiyle "İşte budur!" diyemeyiz. Totoloji utkun çıkar uslamlamayla arasındaki bu savaştan. Dolayısıyla, bana "Yol nedir?" diye soracak olursanız, ayağınızı denk alın, totolojinin kurnaz yöntemini benimseyerek, şöyle de yanıt verebilirim size: "Yol, yoldur!" Ancak, işe bakın ki, bunu diyerek çok da uzağına düşmemiş olurum gerçeğin. Yol, yoldur gerçekten de. Başka türlü açıklamak olanaksızdır. Yoksa, totoloji denen bu zamazingoda gerçek payı mı var ne?

İlk kavşakta işler karışmaya başlar. Yol çatallanmıştır. Bir elimiz belimizde, yol ayrımında durup başımızı kaşırız. Sağa mı gitmek gerekir, sola mı? Bilemeyiz. Yazı-tura atmak gibidir bu. Alnımız kırışır, yüzümüz gölgelenir. Ancak çok bekleme yapmamak gerektiğini de fısıldamaktadır bir ses kulağımıza. Süre uzun değildir, sallanılmamalıdır. Biryere –nereye?– yetişeceğizdir sözde. Yetişeceğimiz, yetişilebilecek biryer yoktur oysa. Ne ki biz bu apaçık durumu görmezden gelerek, bilisizce ve ivedilikle yaparız seçimimizi. Arkamızdan atlı kovalıyordur sanki! Sonuçta, kaçınılmaz olarak, ustan çok sezgiye dayanır seçimimiz –düpedüz eşolaysal değilse elbette. Eşolay bundan sonra da sık sık çıkacaktır karşımıza. O denli sık ki, kimileri inanamaz bu-

nun eşolay olabileceğine; işin içinde başka bir iş olduğunu sanır. Oysa yoktur. Bu denli yalındır işte: Bu yolun yolcusu bilmelidir ki, bu yol eşolay aracılığıyla ilerler.

Yoldaki çatallanma daha sonra da sürer. Bir ağaç kökü gibi, gitgide genişleyerek ilerlemektedir yol. Öyle ki, bir süre sonra, ne yapacağını bilemez duruma gelebilir yolcu. Daha bir öncekinin anısıyla boğuşurken, her adımda iki yeni yol çıkıyordur karşısına –en az iki, kimi kez üç ya da daha çok... Birini seçmesi ve onda bekinmesi gerekir; bu yolda geri dönüş yoktur çünkü. Bir kez belli bir yolu seçtiniz mi, bir daha arkanıza bakmamanız ve yürüyüşünüzü kendine güvenli adımlarla sürdürmeniz beklenir. Genelgeçer kural budur. Bu kuralın dışına taşanlara, kuralı esnetmeye kalkışanlara, geçilen yerlerle çokça ilgilenip oyalananlara genellikle pek iyi gözle bakılmaz. Özetlemek gerekirse, demek ki, çevreye bakınıp süre yitirmeksizin kendine bir yol seçmek ve seçilen bu yolu bekingence sürdürmek gerekmektedir.

Nelerle karşılaşılmaz ki yolda? Ne dağlar, ne ovalar; ne çöller, ne bozkırlar; ne köyler, ne kentler; ne kırlar, ne ormanlar... Geçtiğiniz topraklarda bolluk da egemen olabilir, kıtlık da. Kuraklığın sinsi eli vurmuş olabilir silinmez damgasını. Yüzler düşkün, diller suskun olabilir. Doğal yıkımlara tanık olursunuz: ne yangınlar, salgınlar, kırgınlar; ne su baskınları, toprak kaymaları, yer sarsıntıları... Yalnızca bu mu? Kişioğlu eliyle de gelebilir yıkım: savaş, göç, kıyım... Öte yandan, yolunuzun geçtiği ülkeler barışta da olabilir. Kimi kez kalabalık şenliklerde tıka basa doyurursunuz karnınızı, kimi kez yabancı evlere konuk olup deliksiz uykular çekersiniz apak döşeklerde, aydınlık günlere uyanırsınız. Yolcu yolunda gerektir ama; ne denli beğenirseniz beğenin, biryerde çok uzun konaklanılmaz; ileri, daha ileri gidilmelidir hep. Sığınağınız gökyüzüdür. Geceleri ay ve yıldızlardan oluşan dikişsiz bir örtüyü örtersiniz üzerinize. Gündüzleri ise güneş yakar ve ayaz dondurur. Yağmur, kar, tipi ve doluyu da tadarsınız, don, çiy ve kırağıyı da. Yine de sizi yolunuzdan alıkoymamalıdır hiçbiri; yürümelisinizdir sağa sola bakınmaksızın. Ve bu arada yüzlerce kişiyle tanışırsınız, yüzlerce ve yüzlercesi: Kimi iyi, kimi kötü; kimi güçlü, kimi silik; kimi bilge, kimi bencil... Kiminin yardımı dokunur size, kimi sizi sırtınız-

dan bıçaklar, kendi uğursuz yolunda ilerleyebilsin diye sizi atlama taşı olarak kullanmaya çalışır. Savuşturabildiklerinizi savuşturur, savuşturamadıklarınıza göğüs gerersiniz. Bu yolculuğun başlıca kuralı budur: Göğüs germek.

Arada durup yolun anlamı üzerine kafa yorarsa yolcu, bir süre sonra anlayacaktır: Sürekli çatallanan bu yol, bir dolangaçtır aslında –koca bir dolangaç. Ve o, ne denli çabalarsa çabalasın, bu dolangaçta yolunu yitirmeye yazgılıdır. Burada, çünkü, bütün yollar bir yere ve hiçbir yere çıkar: Sürem ve uzamın tozlu bekleme odası. O odadaki tüm nesneler kıpırtısız ve durağandır. O odaya giren bir daha çıkamaz. O odada ben ve sen yoktur. O oda yolun sonudur.

Yolun sonu: Sürem ve uzamın tozlu bekleme odası.

Çoğunun ağzına, bir parmak bal çalmıştır yol. Yolculuk bu yüzden sürdürülür: O bala bir kez daha, bir kezcik daha ulaşabilmek umuduyla. Bal, oysa, yoktur. Ağızdaki tat, yalnızca geçici bir yanılsamadır. Yol üstündeki uçucu bir ılgımdır görüldüğü sanılan. Gök bulutlanır, yel eser ve yalancı görüntü yokolur.

En başta, yol bir umutsuzluk algoritmasıdır, demiştim ya.

Az bile demişim. Şimdi ekliyorum: Bir mutsuzluk algoritmasıdır da yol.

Arada dönüp arkama bakınca, karşılaştığım görüntü, önümüzdekinden farklı değildi, her iki yönde de göz alabildiğine uzayıp gidiyordu dehliz. Ancak bir kişi geçebilecek genişlikte, duvarları tuğla örülü, tavanı beşik tonozlu, zemini taş kaplı, eski bir dehlizdi bu. Büyük olasılıkla, Bizans'tan kalmaydı. Birkaç adımda bir, bükme demir apliklerle duvara tutturulmuş olan halojenler, donuk ve ölgün bir ışıkla aydınlatıyordu önümüzü. Elimi duvara sürdüğümde, avucuma ıslak bir toz bulaştı. Tuğlaların aralıklarından püskürmüş olan nem, duvarın tuğla kırmızısını, yosuna benzer, füsür füsür bir oluşumla, yer yer yeşertmişti. Bir ofis kapısından geçerek gelmiştik buraya. Hücreden çıktıktan sonra, birkaç buzlu cam kapıdan geçip hücremin açıldığı loş beton koridordan bir başka koridora, oradan bir başkasına dönmüş ve, kimisi açık, kimisi kapalı oda kapılarının baktığı, zemini marley döşeli, daha geniş ve aydınlık bir koridorda bulmuştuk kendimizi. Hiçbir yerde ne bir nöbetçi polis memuruyla ne de başka biriyle karşılaşmamız, doğrusu, garibime gitmişti biraz. Açık bırakılmış oda kapılarının önünden geçerken, içeri göz attığımda, pek de sıradışı sayılamayacak bir görüntüyle karşılaşmıştım: Boş ofis odalarıydı bunlar. Masaların üzeri dağınıktı. Buralarda çalışanlar, ani bir alarm ziliyle, ellerindeki işleri olduğu gibi masalarının üzerine bırakıp binayı apar topar boşaltmışlardı sanki. Bu haliyle, bina terk edilmişe benziyordu. Ama koridor boyunca göz kırparak yanmayı sürdüren fluoresanlar ve tavandaki hareketli kameralar, binanın hâlâ kullanımda olduğunu söylüyordu bana. Sonra, diğer kapıları andıran bir kapının önünde durmuştuk. Kapının üstündeki pirinç levhada süslü harflerle *Umumî Tuvalet – UMUT* yazıyordu. Bunca süre sonra doğru dürüst bir tuvalete gitmenin aslında iyi bir fikir olduğunu düşünerek kapıyı ittiğimde, kilitli olduğunu anlayarak biraz bozum olmuştum.

Burada tuvaletleri bile kilitliyorlardı demek ki. İçeride çok değerli birşey olsa gerekti. Alev Vela cebinden çıkardığı anahtarla açmıştı kilidi ve, o önde, ben arkada, içeri girmiştik. O, kapıyı arkamızdan kilitlerken, nerede olduğumuzu anlamak için çevreme göz gezdirmiştim. Koridorun çiğ ışığıyla kıyaslandığında, hayli loş biryerdi burası. Gözlerim yeni ışıklandırmaya biraz alışınca, binaların arasına sıkışmış, çöp atılan dar bir aralığa çıkmış olduğumuzu düşünmüştüm ilkin. Ancak gökyüzü görünmüyor ve temiz hava gelmiyordu. Biraz daha dikkat edince, burasının bir dehliz olduğunu anlamıştım. O anda hızla çalışmaya başlamıştı beynim. Beyazıt'ın altında Bizans'tan kalma eski dehlizler olduğu söylentisi, benim de kulağıma çalınmıştı. Doğruluğu hiçbir zaman kanıtlanmamış söylentilerdi ama bunlar ve bir *Kent Efsanesi* (KENEF) olarak kalmışlardı. Sonra yürümeye başlamıştık. Dehliz kimi zaman çatallanıyordu. Bu yol ayrımlarında durakşamaksızın sağa ya da sola sapıyordu Alev Vela ve ben de sessizce onu izliyordum. Birkaç kez nereye gittiğimizi, onun kim olduğunu ve beni nasıl olup da hapishaneden çıkarabildiğini sormak istedim, ama Alev Vela parmağını dudaklarına götürerek susmamı işaret edince, ben de kapadım çenemi. Kimbilir, sesimizin duyulmasından çekiniyordu belki. Karakoldan hayli uzaklaşmıştık, ama yine de bu dehlizler dinleniyor olabilirdi. Buraya açılan bir kapı olduğuna göre, bu dehlizlerin varlığından polis de haberdardı mutlaka. Hatta belki özel durumlarda kullanıyordu. Yırtıklarla dolu ağartılmış mavi kot pantolonun sımsıkı sardığı uzun bacakları üzerinde önümsıra enerjik biçimde yürüyen Alev Vela'ya baktım. Bu denli kararlı adımlar attığına göre, nereye gittiğini biliyor olsa gerekti. Ancak sorun şuydu ki, ben bilmiyordum ve çok rahatsız ediyordu beni bu durum. En sonunda, karakoldan artık iyice uzaklaşmış olduğumuza kanaat getirince, durdum. Benim durduğumu görünce, Alev Vela da durup soran gözlerle bana döndü.

"Kusura bakmayın!" dedim sabırsızlıkla, "Nereye gittiğimizi söylemezseniz, şuradan şuraya bir adım daha atmayacağım."

"Eh, aslında burası gayet uygun," diye karşılık verdi Alev Vela kaşlarını kaldırarak, "Katakomplara yakınız."

"Ne? Neler?"

"Bizans katakompları. Nekropol, yani ÖLÜK – *Ölüler Kenti*."

"Nekropolün ne demek olduğunu biliyorum," diye terslendim, "Bilgiçlik taslamayın bana! Neden uygun olacağını söylediniz, ben onu anlayamadım."

"Ha, o mu?" dedi Alev Vela önemsemez bir edayla, sonra buz gibi bir sesle açıkladı: "Siz durunca, ben de, çaresiz, sizi burada bırakıp gitmek zorunda kalacağım. Yolu tek başınıza bulamayacağınız için, maalesef bu dehlizlerde öleceksiniz. Ölümünüzden kimse beni sorumlu tutamaz tabii. Nasıl olsa günleriniz sayılı. Açlık ve susuzluk da var ayrıca. Siz ölünce, cenazenizi toprağa vermek daha kolay olacak. Nekropol hemen şurası, iki adım yer... Ama cesedinizi taşımak güç olur tabii. Bir forklift kullanabilirler, diyeceğim, ama onu da bu dehlize sığdıramazlar. İş düşüyor babadan kalma el arabasına, ama o da sizin –maaşallah!– ezici ağırlığınız altında bel vermeyecek birşey olmalı, ki kolay mı öylesini bulmak? İki adım gitmeden ezilip büzülüp külden eşek gibi devrilebilir. Size birşey diyeyim mi: Kilo vermeyi ciddi olarak düşünmeliydiniz. Siz kalıbı dinlendirince, tabutunuzu taşımak zorunda kalacak olan zavallılara acıyın."

Yüzüme şamar yemiş gibi oldum. Sersemlemiştim.

"Ama... ama beni kurtarmaya gelmemiş miydiniz siz?" dedim duyulur duyulmaz bir sesle, "Nasıl ölüme terk edebilirsiniz şimdi beni?"

"Evet," diye sıkkın bir tavırla başını salladı Alev Vela, "Sizden saklamayacağım: Aslında benim fikrim değildi sizi kurtarmak. Görüşüm sorulduğunda, sizin iyi bir aday olmayacağınızı açıkça söyledim. Sorun yaratabilirdiniz. Fazla düşünüyorsunuz. Nasıl tepki vereceğinizi kestirmek güç. Yine de sizi kurtarmam istendi. Şimdi emirleri uyguluyorum. Buna karşın, eğer siz gelmek istemezseniz, sizi zorla kurtaracak değilim tabii. Seçiminizi yapın: Sorgusuz sualsiz benimle geliyor musunuz, yoksa burada kalıp kahramanca ölmeyi mi tercih edersiniz?"

Güçlükle yutkundum.

"Durun, hemen kızmayın canım!" diye kekeledim sesim titreyerek, "Geliyorum."

Bunun üzerine, 'ne yapalım, başa gelen çekilir' dercesine kafasını eğdi Alev Vela ve dönüp yeniden yürümeye başladı. Ace-

leyle onu izledim. Az sonra, dehliz hayli geniş ve ince uzun bir galeriye açıldı. Birkaç adamboyu yükseklikteki tavan, sarkıt ve dikitleri andıran, kalın, mermer sütunlarla taşınıyordu. Aydınlatma, tavandan zincirlerle asılı avizelerle sağlanmıştı. Havadaki serinlikten, uzamın mekanik olarak havalandırılıyor olması gerektiğini anladım. Her iki yanda, taşa oyulmuş mezarlar görülüyordu. Alev Vela'nın söz ettiği nekropol olmalıydı burası. Mezarlardan birine yaklaştım. Taş kapağa kazınmış bir yazı vardı:

προφ δρ μπατιγιαρ μπατικαρα
ψικολογικ καζιμπιλιμ ψικα
κούρςού μπαςκανι κούμπ

Ben yazıyı heceleyerek sökmeye çalışırken, Alev Vela yaklaştı yanıma. Dudaklarında herzamanki müstehzi tebessüm vardı.

"Eh," dedi neşeli bir edayla, "Sonunda kalmaya karar verdiniz ha? Daha iyi biryer seçemezdiniz."

"Yo, yo!" dedim telaşla, "Kalmak gibi bir niyetim yok. Lahdin üzerindeki yazıyı okumaya çalışıyordum yalnızca."

"İşte, görüyor musunuz?" dedi Alev Vela göz kırparak, "Söylemek istediğim tam da buydu! Bırakmanız gereken kötü alışkanlıklardan biri –hatta başlıcası: Merak... Üstünüze vazife olmayan şeylerle ilgilenmemelisiniz. Meraktan kime ne yarar gelmiş ki bugüne dek? Oysa başa gelen şeyler, bilirsiniz, ya meraktan ya..."

Daha fazla konuşmasına izin vermeden, gözlerimi belerterek gürültülü bir biçimde boğazımı temizledim. Alev Vela halime sessizce güldükten sonra, hiçbir şey söylemeksizin döndü, yola devam etti. Aceleyle onu izledim. Katakompların arasından kıvrıla büküle geçen yol, yine bir dehlize dönüştü. Birçok yol ayrımından geçtiğimiz uzun bir yürüyüşten sonra, dehliz duvarına sonradan açıldığı belli olan, demir kasalı sac bir kapının önünde durduk. Kapının üzerinde, kargacık burgacık bir elyazısıyla, *40* yazıyordu. Soran bakışlarımı Alev Vela'nın yüzüne diktim. Yaşadığım sıradışı olaylar sonucunda sanki daha da güzelleşmiş, ayartıcı bir görünüme bürünmüştü bu yüz. Anlamlı anlamlı baktı bana Alev Vela.

"Bütün sorularınızın yanıtı bu kapının ardında," dedi gizemli biçimde gülümseyerek, "Girmek istediğinizden emin misiniz? Pandora'nın sandığı bir kez açıldı mı, bir daha kapanamaz, bilirsiniz."

"Bütün sorularım mı?" dedim kuşkuyla.

"Evet," dedi ve ekledi: "Önemli olanları, en azından."

"Öyleyse girelim!" dedim.

"Hay hay!" dedi ve cebinden çıkardığı eğri büğrü bir anahtarla kapıyı açıp beni içeri buyur etti.

Kapı açıldığında, bir ışık seli dehlizi doldurdu. Kafamı eğerek içeri geçtim. Dehlizin loş ortamına alışmış olan gözlerim kamaştığı için, büyük bir parlaklık dışında hiçbir şey göremedim ilkin ve gözlerimi kırpıştırdım şaşkınlıkla. Sonra, yavaş yavaş seçmeye başladım çevremi. Yüksek tavanlı ve çok geniş bir salondaydım. Çatıda, adam boyunda çelik kirişler göze çarpıyordu. Kolon yoktu. Aydınlatma, tavandan sarkan dev fluoresan tüpleriyle sağlanmıştı. İlk bakışta, bir kapalı spor salonu olduğu söylenebilirdi burasının, ama böyle yerlerin değişmez aksesuarı olan basketbol potaları, voleybol netleri, hentbol kaleleri ve tribünler yoktu; spor yapan kimse de görünmüyordu zaten. Ayrıca, yerler ahşap parke değil, krem rengi linolyum döşenmiş, duvarlar beyaz fayans kaplanmıştı. Fluoresanlardan yayılan donuk ışık, bu yüzeylerde yansıyarak daha da çiğ bir parlaklık oluşturuyordu. Ürpermeme neden olan bir serinlik vardı havada. Yakıttan tasarruf etmek için kaloriferleri yakmamış olsalar gerekti. Salonu çevreleyen uzun metal tezgâhların ne olduğunu anlayamadım. Yüzleri beyaz maskeli, başları beyaz boneli, elleri beyaz lateks eldivenli, beyaz önlük giymiş adam ve kadınlar, başlarını bile kaldırmaksızın, hummalı bir tempoda bu tezgâhlarda çalışıyorlardı. Dikkatli bakınca, havaalanlarındaki bagaj iletim sistemini andıran bantların bu tezgâhlara birtakım paketler taşıdığını gördüm. Siyah renkli bu bantlar, duvardaki karanlık deliklerde yokoluyordu. Tezgâhların başındaki beyaz önlüklü adam ve kadınlar, bantların getirdiği bu paketler üzerinde titizlikle birtakım işlemler uyguluyorlardı. Arkamı dönünce, Alev Vela'nın dehlize açılan kapıyı kilitlemekte olduğunu gördüm. Bütün bunların ne anlama geldiğini sormak üzere tam ağzımı açacağım sırada, lafı ağzıma tıkadı:

"Hiç zahmet etmeyin! Sorularınızı yanıtlayacak kişi ben değilim. Ama merak etmeyin, bilmek istediğiniz herşeyi öğreneceksiniz –bilmek isteseniz de, istemeseniz de... Beni izleyin."

Sesimi çıkaramadım. O önde, ben arkada, tezgâhların arasından geçerek ilerledik. Beyaz önlüklü adam ve kadınların neyle meşgul olduklarını anlamak için arada sırada boynumu uzatıp bakmaya çalışıyor, ama birşey göremiyordum. Salonun diğer ucuna gittik. Burada, duvar yerden tavana dek büyük televizyon ekranlarıyla kaplanmıştı. Tüm ekranlar, dev bir sineğin faset gözü gibi, bütün duvara yayılan tek bir ekran oluşturuyordu. Ekrandaki parçalı görüntüye takıldı gözüm, ama ne olduğunu anlayamadım. Kimi zaman Mars gezegeninin çopur yüzeyini, kimi zaman lav püskürtmekte olan bir volkanı, kimi zaman yatağından taşıp çevre tarlaları basan kızıl bir ırmağı andırıyordu. Kimi zaman da bunların hiçbiri değildi ama. Üzerinde dumanları tüten buğulu bir bataklıktı. Heryanı kasıp kavuran deli bir orman yangınıydı. Kıvıl kıvıl kaynayan hummalı bir kırmızıkarınca yuvasıydı. Ya da, hayır, hayır, ağır hareketlerle kırmızı hamurdan yoğurulmakta olan, biçimsiz bir ekmekti. Gözümün önündekinin ne olduğuna karar vermekte zorlanıyordum. Gözlerim ekrandaki bu ne idüğü belirsiz görüntüye çakılı, ağzım yarı aralık, gördüklerimden bir anlam çıkartmaya çalışırken, arkamdan işittiğim tanıdık bir sesle irkildim:

"Oo, Profesör! Profesör Bahtıkara! Ben de sizi bekliyordum!"

Hemen döndüm. Sesin sahibi rektördü. Az ötemde, kollarını açmış, beşuş bir çehreyle bana doğru geliyordu. Beni gördüğüne çok sevinmiş gibi bir hali vardı. Birkaç adımda yanıma ulaşıp beni sıkıca omuzlarımdan tuttu ve, karşı koymama fırsat kalmaksızın, boyu yetişmediği için kendine doğru çekip, yüksek sesle, tükürük bulaştırarak, iki yanağımdan birden öptü. Daha önce hiç öpüşmemiş, hatta birbirimize sarılmamıştık bile. Karşılaştığımızda, resmî biçimde tokalaşır, nazikçe kafa selamı verirdik. Bu yüzden, bana karşı bu denli samimî –hatta düpedüz laubalî– olmasını anlayamıyordum. Beni biriyle mi karıştırıyordu acaba? Ama adımı doğru söylemişti. Tuhaftı doğrusu.

"Geldiğinize ne kadar sevindim, anlatamam!" dedi otuz iki dişini gösteren bir sırıtışla, "Gelmeyi kabul edip etmeyeceğiniz

hakkında, Alev Vela'yla iki mecidiyesine bahse girmiştik. O, etmeyeceğinizi söylüyordu. Ben ise, akl-ı selim sahibi, makul bir insan olduğunuzdan ve sonunda doğru kararı vereceğinizden emindim. Yüzümü kara çıkartmadığınız için o kadar mesrurum ki..."

Neden söz ettiğini anlamaksızın, bön bön suratına baktım. Rektör devam etti:

"Müsaadenizle sizi tebrik edeyim! Kusuruma bakmayın, gıyabınızda sizin nam-ı hesabınıza müracaatta bulunmak cüretini göstermiştim ve..."

"Ne tebriği? Ne müracaatı?" diye mırıldandım birşey anlamaksızın.

"Tahmin edin bakalım, ne oldu?" diye devam etti rektör benim sorularımı duymazdan gelerek, "Müracaatınız geçtiğimiz hafta İDAM tarafından görüşüldü ve..."

'İdam' sözcüğünü duyar duymaz, kaynar sular boşaldı başımdan aşağı.

"İdam mı?" diye atıldım dehşetle, "Ne idamı? Bir suç işlediğimi biliyorum, ama bu suçun idamı gerektireceğini sanmam. Bakın, izin verirseniz, açıklayayım: Kesinlikle ağırcezalık bir durum yok ortada. Sonuçta, yalnızca fevrî olarak söylenmiş bir iki söz ve kendini korumak için sallanmış birkaç yumruk, yani altı üstü bir sokak kavgası... Hak edeceği, olsa olsa, bir miktar para cezası ya da en fazla kısa bir süre hapistir –hatta o da iyi halden tecil edilir herhalde. Suçlu olduğumu kabul ediyorum. İnsanların dinine hakaret ettim. Toplum düzenini bozdum. Ama bunun için idam edilmem gerekmez ki! Herhangi bir sabıkam yok. Yasalara saygılı, kendi halinde bir vatandaşım. Şimdiye dek bir karıncayı bile ezmedim. Bu suçu yinelemeyeceğime ve hatamı telafi etmek için elimden geleni yapacağıma namusum üzerine söz veririm. Gerekirse, o meydandaki bütün insanların tek tek elini ayağını öpmeye razıyım, inanın. Hem ben..."

Boğazıma birşey takıldı. Birşeyler daha söylemek istiyor, ama konuşamıyordum. Birden gözyaşlarına boğuldum ve ağlaya ağlaya rektörün ayaklarına kapandım.

"Ben..." diye salya sümük konuşmaya uğraşıyordum, "Ben... Sayın Rektörüm, ben..."

Ama sözlerim hıçkırıklara karışıyor ve anlaşılmıyordu. Babacan bir tavırla başımı okşadı ve yatıştırıcı bir sesle konuştu rektör:

"Biliyorum, evladım, biliyorum. Hastaneye gittiniz. Film çektirdiniz. Çektirdiğiniz filmleri doktora gösterdiniz. Midenizde kanser teşhis edildi. Hastalığınız terminal safhada. Şimdiye çoktan metastaz başlamıştır bile. Kanser bütün vücudunuzu sardı. Sizi hiçbir şekilde tedavi edemiyorlar. Öleceksiniz, çok vaktiniz kalmadı. Ben diyeyim üç hafta, siz deyin üç ay. Kahve falı gibi yani, üç vakte kadar... Yormayın kendinizi, hepsini biliyorum."

"Eveeet!" diye inledim ve göğsümü bağrımı yırtarak kendimi yere çaldım, "Evet, Sayın Rektörüm, evet! Lütfen bana yardım edin! Medet, ya Seydi! Şu garibe himmet eyle! Yap bir güzellik! Sen büyüksün, sen babasın, sen pirsin! Çok yalnızım. Çalacak hiçbir kapım yok! Bütün dünya üstüme üstüme geliyor! Beni yoketmek istiyorlar! Bokunu yiyeyim, acı bana! Bari sen esirgeme şu garip kulundan merhamet ve şefaatini!"

"Merak etmeyin, evladım!" diye başımı okşamayı sürdürdü rektör, "İşte ben de size deminden beri bundan bahsediyorum ya! Yeter artık, mahvetmeyin kendinizi! Sizin derdinizin devası bende."

Burnumu çekip gözlerimin yaşını silerek ürkek bir umutla başımı kaldırdım.

"Nasıl?" dedim göğsümde yükselen hıçkırığı güçlükle bastırmaya çalışarak, "Nasıl yardım edebilirsiniz ki bana? Kanser denen meret bütün iç organlarımı sarmış. Midemi kurtarmanın hiçbir çaresi yok artık."

"Bu konuda maalesef haklısınız, evladım," dedi rektör üzgün bir ifadeyle, "Midenizi kurtarmanın maalesef bir çaresi yok. Teşhiste çok geç kalınmış ve, dediğiniz gibi, kanser bütün vücudu tamamen sarmış. Hatta diğer iç organlara da sirayet etmesi an meselesiymiş doktorların söylediğine göre. Bu yüzden de, mideyi ve diğer iç organları takım olarak değiştirmemiz gerekiyor zaten!"

"Değiştirmek mi?" dedim şaşkın şaşkın, "Ne değiştirmesi?"

"Evet, değiştirmek," dedi rektör neşeyle, "Tıpkı yıpranan bir elbiseyi, topuğu delinen bir çorabı, patlayan bir ampulü ya da bozulan bir mutfak aletini değiştirir gibi. Atın, atın, atın! Eskiyen buzdolaplarınızı atın!"

"Ama böyle bir teknoloji yok ki!" dedim düşkırıklığıyla, "Bir an için olduğunu varsaysak bile, böyle bir ameliyat çok tehlikelidir mutlaka. Hastanın ameliyattan sağ çıkma olasılığı, aldığınız piyango biletine büyük ikramiye vurma şansından daha yüksek değildir. Sonra, yeni organ gövdeye uyum sağlayabilecek mi bakalım? Sağlasa bile, ömrü ne kadar olacak bu uygulamanın? Ayrıca, uygun bir bağışçı nereden bulunacak? İstekli listesi eşeğin kuyruğu gibi uzamıştır kesin. Üstelik, herşeyin yolunda gideceğini düşünsek bile, ki bu hayli zor, bu tür ameliyatlar ne pahalıdır kimbilir? Bir dişçekimi için bile dünyanın parasını alıyorlar. Oysa benim param yok. Meteliksizim."

"Yanılıyorsunuz, evladım," dedi rektör kalender bir tavırla gülümseyerek, "Bu teknoloji var, hem de çok uzun zamandır var. Diş çektirmekten de daha tehlikeli değil hem. Yağdan kıl çeker gibi, şıpın işi hallediveriyorlar. Ne olduğunu idrak edemiyorsunuz bile. Bugün ameliyat, yarın deniz! Uyum sağlama problemleri mazide kaldı. Takılan organ sanki kendi organınız gibi uyuyor ve kırk-elli yıl idare edebiliyor sizi. Sadece mide de değil üstelik; bağırsaklar, kalp, akciğer, karaciğer, böbrek, dalak, pankreas, prostat, periton, safra kesesi, lenf bezleri: İnsan vücudundaki bütün organlar değiştirilebiliyor yenisiyle. Sırf iç organlar mı, bütün vücut parçalarının yerine yenisini koyabiliyorlar: el, ayak, bilek, parmak; kol, bacak, diz, dirsek; göğüs, kalça, omuz, bel; boyun, deri, kas, damar; anüs, jenital organlar... İcap ederse, kemikler bile değiştirilebiliyor hatta: kaburgalar, omurlar; kaval kemiği, leğen kemiği; kürek kemiği, omuz kemiği, kafatası... Eskiden yüz hatlarını düzeltmek için plastik cerrahi vardı; artık tashihle vakit kaybedilmiyor hiç: Eskisini atıp yerine yenisini takmanın çok daha kolay olduğu keşfedildi çünkü. Ağız, burun; göz, göz kapağı; kaş, kirpik; yanak, gerdan; alın, şakak; kulak, kulak memesi; saç, kafa derisi –hop!– tamamen değiştiriliyor, hem de protezle değil, hakiki organla. Ağız deyip de geçer insan; halbuki, ufaktı tefekti, o kadar çok teferruatı, o kadar çok

parçası var ki, hayret edersiniz: dudak, diş, diş eti; gırtlak, damak, dil... Herbiri ayrı bir dünya, herbiri ayrı bir ihtisas..."

"Bir dakika! Bir dakika!" dedim bu amansız bilgi seli karşısında afallayarak, "Bütün bu dedikleriniz yapılabiliyorsa eğer, insanı baştan yaratmış oluyorsunuz âdeta. Bir tür... bir tür Frankenstein ya da Golem gibi..."

"Of lütfen!" diyerek yüzünü buruşturdu rektör, "Frankenstein! Golem! Son derece nahoş şeyler hatırlatan bu kelimeleri kullanmamayı tercih ediyoruz biz. Ama, doğru, bir konuda haklısınız: Bir insanı tamamen, veya hemen hemen tamamen yeni baştan peyda etmek bu. Tahayyül edin: Tıb bu noktaya geldi. Bu yüzden, 'ölümsüzlük' fikrini korkmadan telaffuz edebiliyoruz artık."

"Ölümsüzlük mü?" dedim gözlerim yerinden uğrayarak, "Nasıl? Nasıl olabilir?"

"Eh, evladım," diye tatlılıkla açıkladı rektör, küçük bir çocuğa anlatır gibi, "Düşünün hele bir, niçin ölür ki insan? Bedeni yıprandığı ve vazifesini artık yerine getiremediği için, değil mi? Tekleyen bir kalp, kevgire dönen ciğerler, yiyecekleri sindiremeyen bir mide... Bedenimiz zamanla yıpranıp bozulmasaydı, ölmezdik de, ebediyen yaşardık. O halde bunun çaresi nedir? İki kere iki dört: Artık işe yaramayan, bozuk parçaları yenileriyle değiştirmek tabii ki. Evimizdeki çamaşır makinası bozulunca, servis gelip bozuk parçanın yerine yenisini takmıyor mu? Yani aslında sadece bir yedek parça meselesi bu, o kadar! Ciğer, böbrek, dalak, kalp: İşlemeyen organın yerine yenisini koyarsınız ve herşey hallolur, biter gider. Yine de bir istisna var ama: Beyin. Beyin değiştirilemiyor maalesef. Yanlış anlamayın: Beyni yenisiyle değiştirecek tıbbî teknolojiye sahip olmadığımız için değil; aksine, istenirse, o da değiştirilebilir pekala. Ama eğer değiştirilirse, o kişi artık o kişi olamıyor. Beden yaşıyor yani, ruh ise ölüyor. O zaman da bütün bu zahmete girmenin manası ne? O yüzden, insanın tamamen değil, ama 'hemen hemen' ölümsüz olduğunu söylüyorum."

"Müthiş birşey bu!" diye atıldım coşkuyla, "Dev bir başarı! İnanılmaz bir ilerleme! İnsanoğlunun doğa karşısında kazandığı dev bir utku! Bir milat bu! Yeni bir başlangıç! Tarih yeniden yazı-

lıyor! İnsanoğluna güvenim tamdı zaten! Günün birinde, evreni dize getireceğini, gerçek efendinin kim olduğunu doğaya göstereceğini biliyordum! Bu haberin geniş halk kitleleri üzerinde nasıl etki yaratacağını gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz?"

"Yo, orada durun işte!" dedi rektör elini kaldırarak, "Büyük bir sır olarak, titizlikle saklanıyor bu hakikat. Halka tabii ki açıklanmıyor ve açıklanmayacak da, çünkü açıklanamaz. Düşünsenize, bir açıklanacak olsa, ölümcül bir hastalığa yakalanmış olan herkes organ transplantasyonu isterdi. Bu taleple de başa çıkılamazdı elbette. Herkes ölümsüz olacağına göre, ilk evvela, o kadar organı nereden bulacaksınız? Matematik olarak imkânsızlığı ayan beyan ortada. Ayrıca, böyle birşeyin nüfus üzerindeki yıkıcı tesirlerini tahayyül edin: Doğum oluyor, ama ölüm olmuyor. Dünya nüfusu zaten patlamanın eşiğinde; tam manasıyla bir felaket olurdu bu. Tükenmekte olan tabii kaynaklar, daha da büyük bir hızla gelirdi bitme noktasına. Kısa zamanda sıfırı tüketir, el elde baş başta otururduk. İş dünyasını düşünün sonra: Halihazırdaki iş çarkı, eskilerin tekaüt olup yenilerin onların yerini doldurmasına dayanıyor. İnsanlar ölümsüz olsaydı halbuki, tekaüt olma lüzumu ortadan kalkardı. Yeniler nasıl istihdam edilebilirdi o zaman? Tekaüt olunacak olsa, zaten, tekaüt maaşları nasıl ödenirdi ki? Çalışanların maaşlarından yapılacak kesintilerin, çığ gibi artacak tekaüt maaşlarını karşılamaktan çok uzak kalacağını tahmin etmek için kâhin olmak lazım değil. İş de bulamazdı zaten o zaman çoğu insan. İşsizlik rakamları tavana vururdu. Sefalet, açlık, dolandırıcılık, soygunculuk gırla giderdi memlekette. Ayrıca, evet, bir noktada haklısınız: Hakikaten de çok pahalı bu ameliyatlar. Milyonlarca kişi böyle cerrahî müdahaleler yaptırmaya kalkışsaydı, ne özel sigorta şirketleri kalkabilirdi bunun altından, ne de hatta dünya üzerindeki herhangi bir devlet. Toplum düzeni tamamen alt üst olurdu, asayiş kaosa bırakırdı yerini, yaşanmaz biryer haline gelirdi dünya, ki bunu aklı başında hiçkimse istemez, değil mi? Ölümsüzlük fikri gıptayla seyredilen parlak bir ideal olarak ufkumuzda ışıldıyor belki, birşey unutuluyor ama: Bizim tanıdığımız dünya, medeniyet, hayat, insanın ölümlü olması üzerine kurulu. İnsan kendi ölümü üzerine bina etmiş hayatını. Sağlam bir temel doğrusu! Kendi-

nizi kandırmayın: Ölümsüz insana bu dünya üzerinde yer yok. Milyarlarca ölümsüz insana yer yok en azından."

Bulduğumu sandığım eşeğimi yeniden yitirmiştim. Düşkırıklığı içinde, ağlamaklı bir sesle sordum:

"Bir düş mü yani bütün bunlar? Bir parmak bal çaldınız ağzıma ve sonra herşeyi çekip aldınız elimden. Elim böğrümde kalakaldım. Eskiden de bombok bir durumdaydım, doğru, ama ufak da olsa bir umudum vardı hiç olmazsa. Beklentiyle bakabiliyordum yarınlara. Şimdi ise şah iken, şahbaz oldum; Dimyat'a pirince giderken, evdeki bulguru yitirdim; umudum bile yok artık. Yalnızım, evrenin ortasında yapayalnız..."

"Sakin olun!" dedi rektör avutucu bir sesle, "Yalnız değilsiniz. Gayet tabii ki size yardım eli uzatılacak. Transplantasyon hakkında bu söylediklerim halk tabakaları için elbette caridir, bundan şüpheniz olmasın. Lakin endişe etmeyin: Siz halk değilsiniz ki! Kendi branşında bir numara olan, dünyaca meşhur bir âlimsiniz. Seçilmişlerden biri olmaya namzetsiniz dolayısıyla. Mingayrıhaddin gıyabınızda sizin için müracatta bulunduğumu söylemiştim. Ve –müjdemi isterim!– müracaatınız kabul edildi!"

"Nereye?" diye sordum son umuda bekiniyle yapışarak, "Benim için nereye başvuruda bulunmuştunuz?"

"ÖLÜCEM tabii ki!" dedi rektör.

"Siz de mi?" dedim umutsuzlukla, "Kahrolasıca! Bu allahın belası şeyin bir çaresi yok mu? Düşünmeliydim tabii: Kelin merhemi olsa, başına sürer."

"Hayır, hayır!" diye gülümseyerek başını salladı rektör, "Yanlış anladınız beni: ÖLÜCEM, yani Ölümsüzler Cemiyeti. Her milliyetten milyonlarca üyesi bulunan, gücü herşeye yeten ve eli heryere uzanan, devletlerarası, hatta devletlerüstü, gizli bir cemiyettir ÖLÜCEM. Ve bugüne bugün artık siz de bu güzide cemiyetin muhterem bir azasısınız artık. Merak buyurmayın, ameliyat edileceksiniz –isterseniz tabii!"

"Evet, evet!" dedim telaşla, "İsterim, çok isterim..."

"Fevkalade!" dedi rektör gururla omzumu okşayarak, "Sizin hakkınızda hata etmediğimi biliyordum. Ameliyat gününüzü hemen ayarlayacağım. Transplantasyon bekleyen çok azamız olduğu için, ameliyathanelerde izdiham oluyor. Başlarını kaşıya-

cak vakit bulamıyor cerrahlar. Ama sizin gibi kıymetli bir âlimi çok bekleteceklerini zannetmem. Bir iki gün olsa olsa..."

"Çok ama çok teşekkür ederim, Sayın Rektörüm," dedim titreyen bir sesle, "Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Peki bu derneğe üye olabilmek için ne yapmam gerekli?"

Konuşmamızın başından beri arkamda sessizce dikilmekte olan Alev Vela'yla ilk kez bakıştı rektör ve gizli bir suçortaklığıyla göz kırptı.

"Merak etmeyin!" dedi gülerek, "Yaptınız bile!"

"Anlayamadım," dedim safça, "Nasıl? Ne yapmışım? Birşey yapmadım ben!"

"Cemiyetimize lazım olan hammaddeyi temin ettiniz ya!" dedi memnun bir ifadeyle, "Ki az şey mi bu?"

"Hangi hammadde?" dedim kaşlarımı çatarak, "Üzgünüm, ama bir yanlışınız var, sanırım. Ama gerekli olanı en kısa sürede sağlarım, inanın. Namusum üzerine söz veriyorum size! Eğer param yetmezse, borç harç, biryerlerden bulup buluşturacağım. Ömrüm borç ödemekle geçecek de olsa, kalmayacağım bu büyük iyiliğin altında!"

"Yo, yo, beni yanlış anladınız," diye hoşgörülü bir edayla gülümsedi rektör, "Para vermeniz lazım değil, tek bir kuruş bile... Malî durumunuzun tabii biz de farkındayız. Bu yüzden, cemiyete Fakir Kontenjanı'ndan (FAK), yani ücretsiz olarak alıyoruz sizi, entelektüel çabalarınız için. Sizin gibi dünya çapında bir âlimin azalığı cemiyetimiz için büyük bir şeref sayılır. Gayemiz insanlığın en parlak kısmını, tabiri caizse 'kaymak tabaka'sını, ölümsüz kılmak. Sizden daha çok kim hak edebilir ki bunu? Doğru, sırf giriş ücretini ödediği için cemiyete aza alınan, cahil ama zengin işadamları da var tabii, hem de bir sürü. 'Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu?' diye düşüneceksiniz belki, ama onlara maalesef ihtiyacımız var; çünkü, dediğim gibi, cemiyetimiz her ne kadar kâr maksatlı bir kuruluş değilse de, çok pahalı bir operasyon bu ve çarkları döndürecek paranın bir şekilde biryerlerden bulunması lazım. Söylemek bile lüzumsuz, orada telaffuz edilen rakamlar milyarlar tabii. Ne siz, ne ben, ne de bir başka ilim adamı temin edebiliriz o parayı; 'temin etmek' ne kelime, yanına bile yaklaşamayız. Bizim sermayemiz, ama, ka-

famız. Bizi 'biz' yapan ve ölümsüzlüğe hak kazanmamızı sağlayan şey yani."

"Çok teşekkür ederim. Çok güzel sözler bunlar. Gerçekten mahçup ediyorsunuz beni," dedim alçakgönüllülükle başımı eğerek, "Şu hammadde meselesini anlayamadım ama hâlâ. Hangi hammaddeymiş bu?"

Yeniden Alev Vela'yla bakışarak gülümsedi rektör:

"Talebeleriniz," dedi sevecen bir tavırla, "Mahmud Mahdud, Midhat Midyat, Mümtaz Mümkün ve, tabii ki, o unutulmaz Mustafa Mushaf..."

"Evet?" dedim tedirginlikle, "Ne olmuş onlara?"

Alev Vela gülümseyerek söze karıştı:

"Öğrencileriniz düzinelerce üyemize yaşam verdiler."

Gözlerim dehşetle büyüdü. Ürküntü verici görüntüler geçti gözlerimin önünden. Bir bulantının derinden derine karnımı yokladığını hissediyordum.

"Na-nasıl yani?" diye kekeledim.

"Hadi canım!" dedi rektör babacan bir gülümsemeyle, "Bu kadar şaşırmış gibi davranmayın lütfen! Esrarengiz şekilde birer birer ortadan kayboldular ve haftalardır haber alamıyorsunuz onlardan. Başlarına birşey gelmiş olabileceği aklınızdan geçmiştir mutlaka. Yine de fazla ısrar etmediniz aramalarınızda, işleri oluruna bıraktınız. Yoklukları sizin için mühim değildi. Onlarsız da yaşayabilirdiniz. Onların insanlık için ehemmiyetsiz fertler olduklarının bal gibi farkındaydınız siz de çünkü. Ve herzaman da öyle kalacaklardı: İyiniyetli ve çalışkan belki, ama maalesef kabiliyetsiz... Vasatlığa mahkûmdular. Sizin gibi pırıltılı, hınzır bir zekâları yoktu. İleride mühim muvaffakiyetler kazanmayacaklardı. Şimdi, halbuki, yüzlerce sene yaşasalar ulaşamayacakları, ihtişamlı birşeyin parçası oldular. Yapabilecekleri tek şekilde hizmet ettiler beşeriyete: Bedenleriyle..."

"Yani onları..." dedim boğulurcasına, "Onları... onları... onları öldürdünüz!"

"Öldürmek?" diye yüzünü ekşitti rektör, "Çok çirkin bir kelime. Biz 'işleme tabi tutmak' tabirini tercih ediyoruz."

"İşleme tabi tutmak, bağış yapmasına yardımcı olmak, sevap olsun diye göçmüşlerine kavuşmasını sağlamak ya da Hilal-i

Ahmer hayrına kurban etmek..." dedim öfkeyle, "Sonuç değişmiyor ama. Cinayet bu! Düpedüz cinayet, hatta katliam! Hangi yöntemi kullanıyorsunuz peki: Elektrik mi veriyorsunuz; gaz odalarına mı yolluyorsunuz; suda mı boğuyorsunuz; damarlarına zehir mi şırınga ediyorsunuz; tepelerine balyoz mu indiriyorsunuz; omuriliklerine tığ mı batırıyorsunuz; kurbanlık koyun gibi yatırıp boğazlarını mı kesiyorsunuz; ya da fazla ince eleyip sık dokumadan, basitçe kafalarından mı vuruveriyorsunuz yoksa? Öyle ya, beyinleri nasıl olsa gerekli değil!"

"Rica ederim!" dedi rektör kaşlarını çatarak, "Bizi ne zannediyorsunuz ki? Biz kaatil değiliz! Donörün hayatla bağlarını keserken, asgari acı çekmesine itina ediliyor tabii. Mütehassıslarımız fedakârane tetkikler neticesinde, şu metotta karar kıldı: Donör evvela ilaçla uyuşturulup spreyle bayıltılıyor. Tamamen şuursuz hale geldiğine kanaat getirilince de, yüzüne yastık bastırılarak havasız kalması sağlanıyor. Olabilecek en yumuşak ölüm şekli yani. Bu iş için hususî olarak yaptırılmış kuştüyü yastıklarımız bile var. Hem, donörün hiçbir organı da zarar görmemiş oluyor böylece ve azalarımıza azamî faydayı temin ediyor. Hayatta mühim olan da bu değil midir zaten: Cemiyete azamî faydası dokunmak?"

"Hem etinden, hem sütünden, hem derisinden..." dedi alaycı bir tınıyla Alev Vela.

"Tabii!" diye coşkuyla onayladı rektör, "Söylediğim gibi, hiçbir uzuv heba edilmiyor, herşeyden faydalanılıyor, herşey yerini buluyor. Saçların, dişlerin, tırnakların bile kullanılacağı yer var. Böyledir zaten, en mühim fizik kaidesidir: Kâinatta hiçbir şey zayi olmaz; yer değiştirir sadece. İsterseniz, size de tam takım çıkarttırırız: mide, kalp, akciğer, karaciğer, böbrek, dalak, safra kesesi, bütün iç organlar... Midenizin yanısıra, yıpranan bütün organlarınızı yenileriyle değiştirirler, yepyeni bir adam olursunuz. Yeni ve demir gibi sağlam..."

Ekranı gösterdi:

"Bakın!" dedi gururla, "Şu mukaddes manzara karşısında hangi faninin gönül teli titremez ki?"

Gösterdiği yere baktım, kıpırtılı bir kızıl bulamaçtan başka birşey göremedim ama.

"Ne görmem gerek?" diye sordum kaşlarımı kaldırarak, "Domates sosu fazla kaçmış bir tabak spagetti mi? Hem, nerede olduğumuzu bile bilmiyorum daha."

"İzah edeyim," dedi rektör, deneyimli bir turist rehberi edasıyla, "Nekropole kurulmuş olan *Transplantasyon Kliniği* TRANK'ın *Uzuv Fabrikası* UF'tayız şu anda. Kendi aramızda kısaca *Taht-el Arz* (TARZ) da diyoruz biz bu tesise, çünkü burası yerin kulaçlarca altında. Üzerimizde üniversite külliyesi ve Beyazıt semti var. Şaşmayın, bütün şehrin altı Bizans dehlizleri tarafından köstebek yuvasına çevrilmiş halde. Boğaz'ın altında bile iki yakayı birbirine bağlayan dehlizler vardır. Metro sistemi de bu dehlizlerden faydalanıyor. Yirmi beş yıl kadar evvel, bu dehlizler ilk keşfedildiğinde, ÖLÜCEM için çok müsait biryer olduğunu düşünerek tesislerimizi buraya kurmaya karar vermiştik. Zaman haklı olduğumuzu gösterdi. Hem şehir merkezinde olduğu için mühim binaların hepsine yakın, hem de bütün meraklı gözlerden gizli, arayıp da bulamadığımız birşey... Ayrıca, dehlizler sayesinde gizlice biryerden biryere gitmek de mümkün, ki büyük bir avantaj bu. Şehir merkezindeki yüzlerce binayla yer altından daimî irtibat halindeyiz. Yani kollarımız hakikaten heryana uzanıyor. Bu tesise gelince, tam teşekküllü bir hastane burası. Birçok hasta odamız ve ameliyathanemiz var. Hergün yüzlerce ameliyat yapılıyor ve azalarımıza takılacak olan organlar donörlerden alınıp dev soğuk hava depolarında muhafaza ediliyor. Havadaki serinliği hissettiniz, tahmin ederim. İşte bu depolardan gelen serinlik bu. Ayrıca, dünyanın dörtbir yanına organ ihraç edip memleket ekonomisine ehemmiyetli bir katkıda da bulunuyor merkezimiz. Amerika'da, Avrupa'da, Asya'da, Avustralya'da, velhasıl-ı kelam dünyanın en uzak köşelerinde, üzerinde *Made in Turkey – MINT* damgası olan mamullerimizle karşılaşabilirsiniz. Memleketimiz için ne büyük bir iftihar vesilesi! Bugünleri de göreceğimizi kim bilebilirdi ki?"

"Ekrandaki görüntüyü anlatacaktınız," dedim sabırsızlıkla.

"Ha, evet," diye karşılık verdi rektör, "Biz burada fikir teatisinde bulunurken, ameliyathanelerimizden birinde bir açık kalp ameliyatı icra ediliyor ve bir azamıza takılmak üzere, bir donörün kalbi çıkartılıyor. Ve kalbiyle beraber diğer iç organları da

tabii... Tahayyül edebiliyor musunuz, taze taze kalp, löpür löpür ciğer, bıngıl bıngıl böbrek, burma kolböreği gibi üzerinde dumanı tüten bağırsaklar... Resmen hayat bu! Hayatın bizzat kendisi! Bana hayatın ne olduğunu sorarsanız, hiç tereddütsüz bu resmi gösteririm size. Beşer işte budur: et ve kan –gerisi hikâye! Düşünün, bu isimsiz donör organlarıyla cemiyetimizin önde gelen kaç azasına hayat verecek kimbilir? Ne mutlu ona! Ne kadar ulvî bir megaprojenin parçası olacağı kendisine izah edilmiş olsaydı, organlarını vermeye zaten gönüllü olurdu, eminim ki."

Tiksintiyle ekrandaki görüntüye baktım. Soğuk bir ürperti geçti sırtımdan.

"Anlıyorum," dedim gözlerimi kısarak, "O denli ballandırdınız ki, hatta benim bile iştahım kabardı! Bir sorum olacak ama: Kimin ölüp kimin yaşayacağına karar verme hakkını nasıl görüyorsunuz kendinizde?"

Rektörün ağzını açmasına fırsat kalmadan, Alev Vela yanıtladı sorumu.

"Bunu açıklamak çok kolay," dedi neşeli bir tavırla, "Düşünün ki, birini ölümsüz kılmak elinizde. Aristoteles'i mi seçerdiniz, sıradan bir Yunan yurttaşını mı yoksa? Bir Aristoteles'in dünyaya gelmesi için kaç milyon sıradan yurttaşın doğup yaşayıp ölmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Kararı biz vermiyoruz aslında, doğa veriyor. Biz doğanın kararlarını uyguluyoruz yalnızca."

"Başka bir deyişle, doğanın kölesi olmayı sürdürüyor insanoğlu," dedim acı bir gülümsemeyle, "Öyleyse, bunca zahmete ne gerek vardı? Üstelik, bu mantıkla giderseniz, insanlığa karşı işlenmiş tüm suçları haklı çıkartırsınız: Böyle olduğuna göre, böyle olmakta yerden göğe haklıdır da, çünkü eğer haklı olmasa, olamazdı. Kendi kendisinin haklılık kanıtı oluyor herşey. Kusursuz bir totoloji!"

"Düşünün ki," diye işaret parmağını kaldırdı rektör, "herşeyin bir başlangıcı vardır. Bunun sadece mütevazı bir başlangıç olduğunu ben de kabul ediyorum. Gidilecek çok yolumuz var daha. Ama nurlu ufuklar bizi bekliyor. Beşeriyetin istikbalde kâinatı, tabiatı ve kendi kaderini idare edeceği hususunda en küçük bir şüphem yok. Hem, tarihin en parlak medeniyetlerin-

den birini meydana getirmiş olan Aztekler'in de ilahlara insan kurban ettiğini unutmayın. Bir bildikleri vardı muhakkak."

"Dev Aztek uygarlığının bir avuç İspanyolca ortadan kaldırılmış olduğunu anımsatırım size," dedim bekiniyle, "Eğer uygarlıkları o denli sağlam bir temel üzerine oturuyor idiyse, neden kolaycacık yıkılıverdi? Sağlam bir temel: Yani kan ve gözyaşı."

"Fakat unutmayın ki, Aztekler İspanyollar'ın ilah olduklarını zannediyorlardı," diye yanıt verdi rektör, "Hataları buydu ve bu hata onları mahva sürükledi. Halbuki biz, ilah olmadığını, beşeriyetin kendi kendinin ilahı olduğunu biliyoruz. Din, malumunuz olduğu üzre, kitlelerin afyonudur. Ahiret ve ilahî adalet yoktur. Ölen, öldüğüyle kalır. İnsanlar bu hakikatin farkında olsalardı, asayiş kalmazdı, kaos çıkardı. Din, beşeriyetin idare edilebilir olması için elzemdir."

"Ayrıca," diye ekledi Alev Vela, "evet, haklısınız: Bu budur, çünkü budur. *Sélection naturelle* –halihazırda geçerli olan koşullar bunlar. Kartlar dağıtıldı, kozlar oynandı ve sonuçta biz kazandık, onlar ise yitirdi. Artlarında iz bırakmaksızın yokoldular, tarihin tozlu yapraklarına karıştılar, imleri timleri bilinmez oldu, adları sanları bir daha anılmayacak. Ve kimse de uzun süre ağlamayacak arkalarından. Yaşam sürüp gidecek. Hep olduğu gibi. İster beğenin, ister beğenmeyin, bu böyle. Bu gezegenin ve bu gökadanın ve bu evrenin kuralları bunlar. Bu durumu değiştiremezsiniz. Kabullenmek zorundasınız. İsterseniz, başka bir evrene gidin tabii! İzin verirseniz, sevilen bir halk deyişine baş vurayım burada: Ya sev, ya terk et!"

Alev Vela'nın coşkulu konuşmasını memnun bir ifadeyle izliyordu rektör.

"Tahmin etmişsinizdir," dedi Alev Vela'nın sözü bitince, "Bir arkadaşın kızı değil, bizzat benim kızım ve kıymetli asistanım Alev Vela. Sizi ve dört talebenizi yakın müşahade altına almamız lazımdı elbette. Her ne kadar, 'dışarıdan' daimî olarak müşahadede tutuluyor idiyseniz de, bunu layıkıyla 'içeriden' bir kişi yapabilirdi tabii ancak. Bu yüzden, onu peşinize taktım. Hatta talebelerinizin merkezimize getirilmesinde ve işin sessiz sedasız hallolmasında da çok faydalı oldu, diyebilirim. Yoksa,

bir nebze de olsa, başımızı ağrıtabilirdi bu esrarlı kayboluşlar. Neyse... Yağdan kıl çeker gibi, oldu bitti işte! Siz sağ, ben selamet! Tahmin edemeyeceğiniz başka birşey söyleyeyim ama ben size: Kaç yaşındadır sizce Alev Vela? Yirmi civarında, diyorsunuz, değil mi? Halbuki, yaşı sizden büyük! Plastik ameliyatların ne mucizeler yarattığını görüyor musunuz?"

Şaşkınlıkla Alev Vela'ya baktım. Marifetleri anlatılmış küçük bir çocuk ifadesiyle muzip muzip gülümsedi. Rektörün yüzü daha da aydınlandı birden ve iki elini birden havaya kaldırdı. Arkamı döndüm. Münker'le Nekir sakin adımlarla bize doğru geliyorlardı. Üzerlerinde, onların sırtında görmeye alışık olmadığım, şık ve pahalı takım elbiseler vardı.

"Ve takdim edeyim!" dedi rektör coşkuyla, "Cemiyetimizin *Balkanlar ve Ortadoğu Genel Sorumlusu* (BORGES) Haşmetmaapları Münker Bey ve onun danışmanı Muhterem Nekir Bey!"

Münker ve Nekir yanımıza geldiler.

"İyi günler, Rektör Bey! İyi günler, Alev Hanım!" dedi Münker düzgün bir aksanla. Rektör ve Alev Vela hafifçe dizlerini kırarak onu saygıyla selamladılar. Sonra bana döndü Münker:

"Hoşgeldiniz, Bahtiyar Bey. Karakolda size iyi bakmışlardır, umarım."

Şaşkınlıktan sersemlemiş durumda Münker'e baktım. Bana gülümsedi.

"Eee, Pürfüsür Bey?" dedi eski aksanını taklit ederek, "Yaşamaya devam edip etmemek konusunda kararınızı verdiniz mi?"

Evet, sayın seyirciler! Şu anda, Sultanahmet'teki doksan dokuz katlı adliye gökdeleni SULTA'nın çatısındaki helikopter pistinden canlı yayın yapıyoruz. Görüyorsunuz, burası hayli rüzgârlı. Pardesümün yakalarını kaldırıyorum. Adalet-i İlahî ADİL'in daimî kılınması onuruna, bu binanın en üst katında bulunan resepsiyon salonunda düzenlenen Adalet Kokteyli ADAK'a misafir olacağız bu akşam. Davetliler, hamarat arılar gibi çatıdaki piste konup kalkan helikopterlerle birer ikişer geldiler ve Adalet Nazırı ANA'nın açılış konuşmasıyla biraz önce başladı kokteyl. Şimdi kokteylin yapıldığı büyük salona gidiyoruz. Duyuyorsunuz, daha yolda canlı elektronik müzik karşılıyor bizi. Yanılmadınız, bunlar onlar! Ta kendileri! Konstantiniyye Elektronik (KELEK) çalıyor bu unutulmaz akşamın şerefine! Bizden duymuş olmayın, ama dedikodulara göre, bu performans için para almamışlar, bu tarihî geceye katılma onuruna nail olmak yetmiş onlara. E, az şey değil tabii ADAK'ta çalmak... Salonun kapısında, herbiri birer sinema yıldızı kadar yakışıklı, uzun boylu, çakı gibi ve çok şık giyinmiş korumalar... Belli ki bu davet için özel olarak seçilmişler. Bu akşam burada herşey çok özel zaten. Herşey davetlilerin rahat etmesi ve daha iyi eğlenebilmesi için düzenlenmiş. Karşılaştığımız herkes bize saygıyla selam veriyor. Dudaklarda gizemli bir tebessüm... Herkes gülümsüyor bu akşam. Dünya nimetleri gözlerimizin önünde... Ve nihayet –'Açıl susam açıl – AÇILSA!'– âdeta gizli bir el tarafından yönetiliyormuşçasına önümüzde açılıyor salonun kapıları. İçeri giriyoruz. Salon hınca hınç insan dolu. Gelin, önce etrafımıza bir bakalım. Yüksek tavanlı, çok büyük bir salon burası. Tavan tamamen saydam cam bir kubbe olduğu için gökyüzü görünüyor. Yerden birkaç yüz metre yüksekte olmamıza rağmen, bir garden partideyiz sanki. Bu kokteyli yıldızların altında yapmak fikri dahiyane. O yıldızlar ki, insanoğlu birgün onlara ulaşacaktır! Nurlu ufuklar bekliyor bizi! Hepimizi ve herbirimizi! Neyse, şimdi heyecana kapılmayalım da, etrafa bakınmaya devam edelim. Duvarlarda insanlık tarihinde-

ki önemli simaları gösteren temsilî resim ve büstler... Aydınlık, tavandan sarkan dev bir kristal avizeyle sağlanmış... Ayrıca, duvar içine gizlenmiş bronz aplikler var... Yerden tavana kadar yükselen pencerelerde mor kadife perdeler... Salonun kuzeye bakan cephesindeki geniş pencerenin perdeleri açık bırakılmış... Kalabalığı yararak pencereye yaklaşıyoruz. Ah, bunu görmelisiniz! Müthiş bir manzara bu! Haliç ve Boğaz ayaklarımızın altında! Binalar, yollar, köprüler, araçlar... Karıncaların düzenlediği alayişli bir fener alayı gibi, kıvıl kıvıl, kıpır kıpır, heryana doğru uzanıyor şehir! Vay canına, sayın seyirciler, vay canına! İnanılmaz birşey bu! Şehir sanki canlı bir organizma! Şehir sanki kumsalda çakıltaşlarıyla oynayan muzip bir çocuk! Şehir kendi yörüngesinde dertsizce döneniyor sanki! Sanki kalkıp bizi öpüyor! Yanardöner bir top, şehir! Dışı sizi yakar, içi beni! İçli köfte gibi! Bu yaşıma geldim, inanın, bu görüntü bütün o yıllara bedel! Şimdi bu güzel manzarayı bir kenara bırakalım da, davetlilerin arasına karışalım biraz. Son derece seçkin bir topluluk bu. Konstantiniyye'de Kim Kimdir Rehberi – KOKKİR adında bir kitap yazıyor olsaydık, daha uygun biryere gelemezdik. Çevremize bir göz atalım. Sağımızda Konstantiniyye Anakent Belediye Reisi KABR, arkasındaki Belediye Encümeni (BENC) azaları eşliğinde, basın mensuplarının sorularını cevaplandırıyor. Heyecanlı muhabir arkadaşların mikrofonlarını nasıl cıvıldaşan kuş yavruları gibi beklenti içinde başkana uzattıklarını görüyorsunuz. Sol tarafta ise, maiyetiyle birlikte, ŞEF (Şeyhülislam Efendi) var. Çevresini sarmakta olan müftüler, imamlar, müezzinler ve vaizler, yeşil ipek cübbeleri ve uzun sakallarıyla gerçekten çok şıklar. ADİL şerefine hepberaber kaldırıyorlar kımız dolu kadehlerini. Onlara biz de gönülden katılıyoruz. Birkaç adım ilerleyince, Anadolu Kazaskeri ANKA'yla karşılaşıyoruz. Mevkiine yakışır bir ciddiyet içinde, bir kenarda put gibi duruyor. Kadılar ve müddeiumumiler çevresinde âdeta pervane... Bu arada, kemer yerine sırmalı bir uçkurla tutturduğu dallı güllü şalvarının altına son zamanlarda çok moda olan süper ince tangalardan giymiş olduğu da kaçmıyor gözümüzden ANKA'nın. Ee, kazasker de olsa, insan günün modasına kaptırmaktan alamıyor kendini tabii. Az ötede ise, müsteşarlardan oluşan bir ordunun ortasında Konstantiniyye Valisi KOVA. Halinden memnun olduğu belli. Etrafa gülücükler saçarak Konstantiniyye şerefine kaldırıyor kadehini. Salonun biraz daha ortalarına doğru ilerliyoruz. Kimler yok ki davetlilerin arasında? Dindar İşadamları Derneği

(DİDE) ve Becerikli İşçi Sendikaları (BEİS) başkanları, iş barışının idamesi şerefine el sıkışıp kadeh kaldırıyorlar. Birçok genç ve dinamik girişimci ve ithalatçı-ihracatçı tüccar eşlik ediyor onlara. Şu anda görevli olmasam, bu kutlamaya ben de katılmak isterdim. Eminim ki, ekranları başındaki sizler de eşiniz dostunuzla kadeh tokuşturarak bu önemli geceyi gereğince kutluyorsunuzdur. Bu mahşeri kalabalığın içinde kendimize âdeta dirseklerimizle yer açarak bir iki adım daha atıyoruz ve –o da ne? Aman yarabbim, kimleri görüyorum? Olamaz! O da mı? O da mı burada! Ve o da mı? Onlar da mı? Yani resmen hayret bir şey, sayın seyirciler! Sanat ve gece hayatımızın renkli ve ünlü simaları âdeta takım halinde hepbirlikte buradalar. Neredeyse elimi sallasam, bir ünlüye çarpacak, desem, siz anlayın! Ses sanatçıları, televizyon sunucuları, film yıldızları, gazete sahipleri, yayın yönetmenleri, köşe yazarları, reklam şirketi yöneticileri, şarkı sözü yazarları, televizyon dizisi yapımcıları, komedyenler, ressamlar, müzisyenler, editörler, romancılar, rejisörler, fotoğrafçılar, paparazziler... Siz söyleyin, sayın seyirciler, siz söyleyin! Herkes, âdeta herkes burada! Ve tabii son derece şık giyimli garsonlar, ellerindeki gümüş tepsilerle, davetlilerin arasında dolaşıp içki ve kanepe ikramında bulunuyorlar. Alkol, su gibi akıyor. Pembe şampanyanın yanısıra, rakı, viski, cin, votka, şarap ve –fazla alkol almak istemeyenler için de– yerel içkimiz kımız var. Kanepelerde Uzakdoğu esintileri göze çarpıyor: ayva reçelli vatoz havyarı, soya soslu karıncayiyen dili, gergedan boynuzu tozlu somon füme... Şimdi, salonun kalabalıktan uzak bir köşesine doğru ilerliyoruz. Burada küçük ama seçkin bir topluluk var: Sayın Konstantiniyye Üniversitesi Rektörü (KÜRE), bir sülün gibi uzun boylu ve alımlı kızı Sayın Alev Vela, tanıyamadığımız ama hayli şık iki zat (daha sonra adlarının Münker ve Nekir Beyler olduğunu öğrendik; görevlerinin tam olarak ne olduğu hakkında herhangi bir bilgi edinemesek de, duyduğumuza göre, üniversitede çalışıyorlarmış), çeşitli profesörler ve... ve... evet, siz izleyicilerimizin televizyondaki açık oturumlardan çok iyi tanıdığı bir başka sima: Prof. Dr. Bahtiyar Bahtıkara, Psikolojik Kazıbilim PSİKA Kürsü Başkanı KÜB. Sırf ülkemizin değil, belki de bütün dünyanın en bilgili ve hazırcevap adamlarından biri. Hem kendi gülüyor, hem de esprileriyle çevresindeki herkesi kırıp geçiriyor. Keskin zekâsı ve heybetli duruşuyla, içine girdiği her grup gibi, burada da dikkatlerin odağı haline gelmiş. Grubun neşe kaynağı. Birkaç ay önce yaşamış olduğu söylenen sorunlu ve bunalım-

lı dönemi atlatmış görünüyor. Bu arada, bizden duymuş olmayın, ama Sayın Bahtıkara, iri cüssesinden dolayı, öğrenciler arasında 'Bahamut' olarak anılırmış. O bu konuda ne düşünür, bilemeyiz, ama sadece cüssesi yüzünden değil, dahi bir bilim adamı olarak yaşamımızın üstündeki etkisi de gözönüne alındığında, bizce çok uygun bir lakap bu: Dünya onun üzerinde dönüyor gerçekten de. Sizce de öyle değil mi? Yabancı dillerden sözcüklerin havada uçuştuğu bu küçük ama seçkin topluluğa yaklaşıp mikrofonumuzu Sayın Bahtıkara'ya uzatıyoruz. Bakalım, bize söylemek istediği ne var? Bizi de gülmekten kırıp geçirecek mi acaba? Evet, Sayın Batıkara?

"Kusura bakmayın, size söyleyecek birşeyim yok. Görüyorsunuz, herşey ortada. Fazla söze ne hacet! Bir tek şey söylemek istiyorum ama: Yaşam güzel! Yaşam çok çok güzel! Değil mi? Ve son olarak bir söz daha –anlayana tabii: Consummatum est."

Kısaltmalar

ABİ	: Ankara Bilimyurdu
AÇKURD	: Açları Kurtarma Derneği
AÇILSA	: Açıl Susam Açıl
AÇYAZ	: Antik Çağ Yazarları
ADAK	: Adalet Kokteyli
ADİL	: Adalet-i İlahî
AHD	: Aile Harici Dayak
AİD	: Aile İçi Dayak
AKAY	: Ayın Karanlık Yüzü
AM	: Alışveriş Merkezi
AM	: Artemis Mabedi
AMA	: Acaib-ül Mahlukat
AMYAŞ	: Amiplerin Yaşamı
ANA	: Adalet Nazırı
ANASEN	: Anasır-ı Erbaa Nazariyesi
ANEY	: Antropolojik Eytişim
ANKA	: Anadolu Kazaskeri
APOTEO	: Apokaliptik Teoriler
ARAGEL	: Araştırma Geliştirme
ARAMA	: Araştırıcı Marangoz
ARIK	: Aryen Irk Kuramı
ARŞGÖR	: Arşiv Görevlisi
AŞİL	: Aşk İlahesi
ATA	: Adlî Tabip
AVİS	: Avrupa İslam Sanatı

AYAR : Anonim Yaratmanlar
BALA : Beyazıt Alanı
BAYAT : Baxsın Yayın Tarihi
BEDEN : Bediiyat Enstitüsü
BEİS : Becerikli İşçi Sendikaları
BEKAR : Beyazıt Karakolu
BEKO : Beden Eğitimi Kompleksi
BENC : Belediye Encümeni
BEŞBAHİS : Beşiktaş Barbaros Hayrettin İskelesi
BEŞHAK : Beşerî Haklar
BEŞÜÇ : Bermuda Şeytan Üçgeni
BETGÖREV : Betiklik Görevlisi
BEYAZ : Beşeriyetin Yazgısı
BEYAZCAM Beyazıt Camii
BİLET Bilgisayarlı İletişim
BİLİŞ : Bilimyurdu İşliği
BİP : Bilimyurdu Psikoloğu
BİT : Birlik Teorisyenleri
BOK : Boğaz Köprüsü
BORGES : Balkanlar ve Ortadoğu Genel Sorumlusu
BUBA : Bulaşıkçı Başı
BUBİ : Büyük Uruk Binası
BUNE : Belirlenemeyen Uçan Nesne
BURK : Bursa Kebapçısı
BURUK : Brahmin Uruk
CENAME : Cenubî Amerika
CEPHE : Cep Herkülü
CİNCE : Cinayet Cemiyeti
ÇAY : Çöp Ayıklayıcısı
ÇETE : Çekim Teknisyeni
ÇOMAR : Çokamaçlı Market
ÇUŞ : Çok Uluslu Şirket
DADAN Damızlık Dana
DATA : Dayak Taliplisi
DAYAR : Dayak Artisti
DEHA : Deney Havuzu
DEKAN Deri Kanseri

DEV : Dâvud Ekrem Vakanüvisoğullarıgiller
DEVA : Dâvud Ekrem Vakanüvisoğullarıgiller
DEVMEMUR : Devlet Memurları
DİDE : İşadamları Derneği
DİŞLEK : Diyanet İşleri Komisyonu
DOYUN : Dil Oyunları
DURUK : Davut Uruk
DÜŞÜNFAK : Düşünbilim Fakültesi
EKEN : Ekonomi Enstitüsü
EMEKS : Emekli Sandığı
ET : Evrim Teorisi
FAHİŞE : Fahiş Hileler Şeyhi
FAK : Fakir Kontenjanı
FELSEFA : Felsefe Fakültesi
FET : Felsefe Tarihi
FEVK : Felsefe Vakfı Kürsüsü
FRENK : French kiss
GAF : Garbî Afrika
GAZ : Grup Azası
GEM : Gergedan Menü
GIRK : Gırtlak Kanseri
GİRDİ : Giresunlu Direkçi
GİZEMSE : Gizemli Marduk Seyyaresi
GÖD : Göçmüş Dil
GÖKSAKİN : Gök Sakinleri
GÖKSEN : Gökçe Sanatlar Enstitüsü
GÖMYER : Gömme Yeri
GÖRS : Görsel Sanatlar
GÖT : Göz Teması
GRUR : Grup Reisi
GURUK : Galip Uruk
GÜVEN : Güvenlik Numarası
HABİL : Hakkâri Bilimyurdu
HAC : Hamiyetperverler Cemiyeti
HAHA : Halk Hastaneleri
HALT : Halas Takımı
HAMD : Hamam Dairesi

HARAR : Harita Arşivi
HARŞ : Harita Arşivi
HASED : Hayvan Severler Derneği
HAYAT : Hayalî Atıf
HAYHAK : Hayvan Hakları
HİŞD : Hesap İşleri Dairesi
HUMVA : Hindistan Umumî Valiliği
İD : İyilikseverler Derneği
İDAM : İdare Meclisi
İLGA : İlk Görüşte Aşk
İLKAH : İlim Kahvehanesi
İNME : İnka Medeniyeti
İPSİ : İktisadî Psikoloji
JURUK : Juns Uruk
KABA : Kanlı Basur
KABAK : Kampüs Bakkalı
KABİL : Kabir İlmi
KABİL : Kahraman Bilardo
KABR Konstantiniyye Anakent Belediye Reisi
KAÇA : Kapalı Çarşı
KAÇSİK : Kaçak Çocukları Sikenler Kulübü
KADAVRE : Kayıp Davaların Reddi
KADER : Kapudan-ı Derya
KAKA : Karın Kanseri
KALAS : Kıyamet Alametleri Söylencesi
KALT : Kalorifer Tamircisi
KAMBER : Kampüs Berberi
KAMED : Katlı Mezar Düzeneği
KANKA : Kan Kanseri
KARE : Kaht-ı Recül
KASE : Katl Sendikası
KAVAK : Kâmil Arif Vakanüvisoğullarıgiller
KAVE : Karsinoma Ventrikulus
KAYIK : Kayıt Kâtibi
KEFE : Kadı Efendi
KEKA : Kebir Kaht
KEKS : Kebir Kötek Sanatı

KEL : Kıdemli Elektrikçi
KELEK : Konstantiniyye Elektronik
KEM : Kısas-ı Enbiya-yı Mübareke
KENEF : Kent Efsanesi
KESE : Kentin Sesi
KIL : Kıyım Loncası
KİM : Kitaplık Memuru
KİR : Kitabın Ruhu
KİS : Kitaplık Saymanı
KLİPS : Klinik Psikoloji
KOD : Kalorifer Odası
KOKKİR : Konstantiniyye'de Kim Kimdir Rehberi
KOMET : Konstantiniyye Metrosu
KONBİ : Konstantiniyye Bilimyurdu
KONSER : Konstantiniyye Serkadısı
KOPDER : Konstantiniyye Pedofiller Derneği
KOSKA : Kol Gibi Sıçtı ve Kaçtı
KOVA : Konstantiniyye Valisi
KUKİ : Kutsal Kitab
KUKU : Kuzey Kutbu
KURBA : Kurban Bayramı
KURT : Kadim Uruk Tarihi
KÜB : Kürsü Başkanı
KÜD : Kütüphane Deposu
KÜLT : Kültür Tarihi
KÜN : Konstantiniyye Üniversitesi
KÜRE : Konstantiniyye Üniversitesi Rektörü
LAÇO : Lahana Çorbası
LCV Lütfen Cevap Verin / Lahitte Ceset Var / Laalettayin Cinayet Vehmetmeyin
LCY Lamı Cimi Yok
MALAK : Müfredatdışı Alakalar
MAMA : Mahbub-u Massa
MARABA : Marangoz Başı
MEDAR : Medikal Araştırma
MEMURKÜT : Memur-ül Küttap
MEN : Millî Eğitim Nezareti

MİLO : Millî Lotarya
MINT : Made in Turkey
MİS : Minyatür Sanatı
MİSVAK : Mustafa İsmet Vakanüvisoğullarıgiller
MODA : Müsdahdem Odası
MODS : Modern Sanat
MORUK : Mohamed Uruk
MUM : Müdde-i Umumî
MUT : Mukaveleli Tellak
NASYONSOPA : Nasyonal Sosyalist Parti
NEDEN : Nezaret Denetmeni
NEKROPOL : Nekropoloji
OHA : Orta Halli Anonim
ORA : Ortak Ağ
ORAL : Orta Asya Lisanları
ORK : Ormanlar Kralı
ORTAM : Orta Asya Medeniyetleri
OSURUK : Osman Uruk
ÖKO : Ödipus Kompleksi
ÖLDİ : Ölü Diller
ÖLÜCEM : Ölümsüzler Cemiyeti
ÖLÜK : Ölüler Kenti
ÖZHASTA : Özel Hastaneler
PAÇA : Paşa Çayı
PANK : Pantokrator Kilisesi
PARC : Psychological Archeology
PASPAL : Pangaltı Saray Palas
PERİ : Personel İşleri
PİL : Pozitif İlimler
PODRA : Postmodern Drama
PORC : Portakal Cumhuriyeti
PRASA : Pratik Adalet ve Sağlık
PROLOK : Profesörler Lokali
PSİKA : Psikolojik Kazıbilim
RATE : Rab Teala
REİKİ : Reis-ül Kitap
REİS : Resmî İş Sertifikaları

REKAT : Rektörlük Katipliği
RENKLİ : Radyoloji ve Endokrinoloji Kliniği
RET : Reklam ve Tanıtım
RETUŞ : Rektal Tuşe
RODA : Radyoloji Odası
RUHİ : Ruh İkizi
SABİ : Sanal Bilimler
SADA : Sağır Dilsiz Alfabesi
SAFA : Sanat Fakültesi
SAFHA : San Fransisko Hareket-i Arzı
SAĞLAM : Sağlık ve Adalet Merkezi
SAKAR : Sağlık Karnesi
SALT : Senato Altkurulu
SANSA : Sanal Sanatlar
SATAR : Satranç Tarihi
SEÇİN : Sedd-i Çin
SEFİL : Semiotik Filoloji
SERİL : Seri İlanlar
SERT : Ser Tabib
SİHAM : Strasbourg İnsan Hakları Mahkemesi
SİLK : Sessizlik İlkesi
SİLO : Simitçiler Loncası
SİT : Sessizlik İttifakı
SİTAR : Sinema Tarihi
SİY : Sigara İçmek Yasaktır
SMURUK : Smiley Uruk
SOBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü
SODA : Sergi Odası
SOHTORİK : Sokak Hayvanlarını Toplama ve Rikkat Kurumu
SOKUM : Sokur Müezzin
SOLDUR : Solunum Durması
SOSKUR : Sosyal Sigortalar Kurumu
SOTA : Sosyoloji Tarihi
SOYTARİ : Soykırım Tarihi
STOK : Sivil Toplum Kuruluşu
SU : Seramik Ustası
SULTA : Sultanahmet Adliyesi

SÜPER : Sükûnet Perverler
ŞAMAR : Şah-ı Mâran
ŞEF : Şeyhülislam Efendi
ŞİMAME : Şimalî Amerika
TABİB : Tabiat Bilgisi
TAKA : Talebe Kantini
TAKAD : Talebe Kayıt Dairesi
TALAN : Taksim Alanı
TALİ : Talebe İşleri
TALK : Talebe Kimliği
TARİHFAK : Tarih Fakültesi
TART : Thrashing Artist
TARZ : Taht-el Arz
TAS : Talebenin Sesi
TAVA : Tahir Arif Vakanüvisoğullarıgiller
TAZE : Tarih Zeplini
TEBA : Telli Baba
TEOFAK : Teoloji Fakültesi
TER : Tenzil-i Rütbe
THUBA : Thugee Bandits
Tİ : Telepatik İletişim
TİM : Tin Mühendisliği
TİNFAK : Tinbilim Fakültesi
TOP : Toplum Polisi
TORBATAK : Torba Tatil Köyü
TRANK : Transplantasyon Kliniği
TURUK : Tûl Uruk
TUZ : Tesisat Uzmanı
UF Uygulamalı Felsefe
UMUT Umumî Tuvalet
USSANAT Uzakdoğu Savaş Sanatları
UZAG Uzay Araştırmaları Grubu
UZAT Uzakdoğu Tarihi
UZGÖNÜL Uzaduyum Gönüllüsü
ÜNİK Üniversite Kütüphanesi
ÜNİTE Üniversite Tesisatçısı
ÜNİVERS Üniversite Senatosu

VARTA	Varoluşçu Tarihbilim
VİŞ	Vapur İşletmeleri
VURUK	Vural Uruk
YAK	Yasaklı Kitaplar
YARAT	Yaradılış Teorisi
YARMA	: Yenilmez Armada
YARRAK	Yardakçı Rakım
YEDİBOK	Yedinci Boğaziçi Köprüsü
YETERBE	Yeterlik Belgesi
YUMRUK	Yumuşhan Uruk
YURT	Yüce Uruk Tarihi
YÜRÜTDUR	Yürütmeyi Durdurma
ZART	: Zen in the Art of Thrashing
ZERK	: Zeyrek Reşadiye Karagözcüsü
ZEYS	: Zeyrek Sokağı

Quid ad aeternum?

Uykuda Çocuk Ölümleri ve *Karadelik Güncesi*'nin ardından *Gecenin Atları* ile "Konstantiniyye Üçlemesi" tamamlanıyor.

Altın ve gümüş paralarla alışveriş edilen, bilgisayar kullanılan, hamamlara gidilen, çelik strüktürlü gökdelenlerde çalışılan, atlı kupa arabalarına binilen, girift bir metro ağıyla kaplı, değişik dönemler, yapılar, buluşlar ve olayların iç içe geçtiği tuhaf, "zamanötesi" bir İstanbul'da, "Konstantiniyye Üniversitesi"nde geçiyor bütün olaylar. Okur, "PSİKA profesörü Bahtiyar Bahtıkara" karakteri üzerinden şaşırtıcı, dramatik, trajikomik olaylarla dolu, düpedüz grotesk ve fantastik bir dünyaya çekiliyor...

Bilim-din, mutluluk-mutsuzluk, hastalık-sağlık, kaza-kader, zaman ve ölümsüzlük gibi can alıcı konularla hesaplaşmalar türlü dil oyunlarıyla, ironik tanımlamalar ve betimlemelerle, karamizah yüklü adlandırmalarla, sivri metaforlar ve çarpıtmalarla, kısacası görkemli bir dil büyüsüyle adeta şenliğe dönüşüyor.

Ali Teoman'dan coşkulu ve atak bir son roman: *Gecenin Atları.*

Kapaktaki resim: *Golconde* (detay), René Magritte, 1953

ISBN 978-975-08-2065-6

27 TL

9 789750 820656